ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΚΡΙΑΡΑ

ΛΕΞΙΚΟ

ΤΗΣ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΩΔΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

1100-1669

ΤΟΜΟΣ Ϛ′

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
1978

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ

ΑΛΗΣΜΟΝΗΤΩΝ ΦΙΛΩΝ

ΝΙΚΟΥ ΑΝΔΡΙΩΤΗ
1906-1976

ΚΑΙ

ΣΤΕΛΙΟΥ ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ
1907-1978

ΣΥΝΑΣΚΗΤΩΝ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Από το Σεπτέμβριο 1977 έως σήμερα, Ιούνιο 1978, ή σε ορισμένο μόνο διάστημα της περιόδου αυτής (που δηλώνεται) εργάστηκαν στο Λεξικό

ως συντάκτες

Κομνηνή Πηδώνια (Σεπτ. 1977—26 Νοεμβ. 1977, 30 Μαΐου — σήμερα)
Γιολάντα Πασχαλίδου-Παπαδοπούλου (Σεπτ. 1977—26 Νοεμβρ. 1977, 21 Δεκεμβρ. 1977—19 Φεβρ. 1978, 30 Μαΐου — σήμερα)
Ειρήνη Κωνσταντίνου-Μπουζίκα (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Φανή Μπάκα (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Άρτεμη Περσίδου (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Ισμήνη Δημάση (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Χρύσα Κοσμά (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Πόπη Πολυμέρου (Σεπτ. 1977—σήμερα)
Αναστασία Τζιβανοπούλου (Σεπτ. 1977—31 Μαΐου 1978)
Γεωργία Γώγου-Μαυρομιχάλη (Σεπτ. 1977—μέσα Μαρτίου 1978)

ως βοηθός

Μαίρη Παπαμόσχου (Σεπτ. 1977—σήμερα)

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ*

Παραδίδοντας στη δημοσιότητα τον έκτο τόμο του Λεξικού-μου αισθάνομαι και πάλι την υποχρέωση να επαναλάβω τις ευχαριστίες-μου στα ιδρύματα και τις υπηρεσίες που εξακολουθούν να ενισχύουν οικονομικώς το έργο-μου. Εννοώ το *Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών*, το *Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη* της Ακαδημίας Αθηνών, τό *Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών* του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και το *Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών*.

Μετά την κυκλοφόρηση του πέμπτου τόμου του Λεξικού (Σεπτέμβριος 1977) ήρθε αρρωγός στο έργο-μου και το *Υπουργείο Προεδρίας της Κυβερνήσεως* με απόφαση του τότε Υπουργού κ. Γεωργίου Ράλλη, που τον ευχαριστώ θερμότατα. Ευχαριστώ επίσης και το σημερινό *Υπουργό Πολιτισμού και Επιστημών* κ. Γεώργιο Πλυτά, που υποσχέθηκε υλική ενίσχυση στο έργο-μου από μέρος του υπουργείου του.

Επαναλαμβάνω τις ευχαριστίες-μου και στο Συμβούλιο της *Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών* για την πρόθυμη πάντοτε ηθική-του συμπαράσταση.

Κατά το διάστημα που συγκροτούσαμε τον τόμο τούτο (Σεπτέμβριος 1977 και εξής) εργάστηκαν ως συντάκτες του Λεξικού η διδάκτωρ ερευνήτρια του Κέντρου Βυζαντινών Ερευνών δις *Κομνηνή Πηδώνια* (με διακοπή, από 27 Νοεμβρίου 1977 έως 29 Μαΐου 1978), η βοηθός-ερευνήτρια του ίδιου Κέντρου κ. *Γιολάντα Πασχαλίδου-Παπαδοπούλου* (με διακοπή από 27 Νοεμβρίου έως 20 Δεκεμβρίου 1977 και από 20 Φεβρουαρίου 1978 έως 29 Μαΐου 1978). Ως συντάκτες επίσης εργάστηκαν από Σεπτέμβριο 1977 οι πτυχιούχοι φιλόλογοι, υπότροφοι του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών, κ. *Ειρήνη Κωνσταντίνου-Μπουζίκα* έως σήμερα και δις *Αναστασία Τζιβανοπούλου* έως 31 Μαΐου 1978, καθώς και οι πτυχιούχοι φιλόλογοι κ. *Γεωργία Γώγου - Μαυρομιχάλη* (η τελευταία μόνο έως τα μέσα Μαρτίου 1978), δίδες *Φανή Μπάκα*, *Άρτεμη Περσίδου*,

* Συμπληρώνοντας τα στοιχεία που παρέχονται σε υποσημείωση της πρώτης σελίδας των Προλεγομένων των προηγούμενων τόμων του Λεξικού (εκτός από τον πρώτο) προσθέτω ότι, αφού κυκλοφόρησε ο πέμπτος τόμος, εδημοσίευσαν βιβλιοκρισίες για το Λεξικό οι κ.κ. Χ. Λ(αμπρινός) (εφημ. «Μακεδονία», 29.12.1977), Y. Tarabout (Bulletin de la Société de linguistique de Paris, 72, 1977, τεύχ. β', σ. 148-9), M. Leroy (Byzantion 47, 1977, 522-3) και A. Ničev (Etudes Balkaniques 1977, αρ. 3, σ. 135-8).

Ισμήνη Δημάση, Χρύσα Κοσμά, Πόπη Πολυμέρου. Ως βοηθός του Λεξικού συνεχίζει τη συνεργασία-της μέχρι σήμερα η κ. *Μαίρη Παπαμόσχου.* Σε όλους αυτούς τους συνεργάτες μου, που εργάστηκαν με ζήλο για την προώθηση των εργασιών του Λεξικού, εκφράζω τις θερμές-μου ευχαριστίες.

Επιθυμώ τώρα να ευχαριστήσω το διδάκτορα κ. A. van Gemert που μου κοινοποίησε σε φωτοαντίγραφο το γλωσσάριο της αδημοσίευτης έκδοσής-του της «Ιστορίας και Ονείρου» και του «Ενύπνιου ερωτικού» του Μαρίνου Φαλιέρου. Ευχαριστώ επίσης τον πτυχιούχο της φιλολογίας κ. Γεώργιο Κεχαγιόγλου, πού έθεσε στή διάθεσή-μου αντίγραφο της αδημοσίευτης ακόμη έκδοσής-του των παραλλαγών του «Πτωχολέοντος». Ακόμη ευχαριστώ το συνάδελφο κ. Στέλιο Αλεξίου, που από καιρό είχε και εκείνος την καλοσύνη να θέσει στη διάθεσή-μου τμήμα από το λεξιλόγιο της έκδοσης του «Ερωτόκριτου» που ετοιμάζει και που με πολύ ενδιαφέρον την περιμένομε. Δυστυχώς το υλικό αυτό δέν έγινε δυνατό να χρησιμοποιηθεί γιατί δέν είχαμε υπόψη-μας — πράγμα που θα ήταν απαραίτητο — την όλη μορφή που δίνει στο κείμενο η αναμενόμενη έκδοση του συναδέλφου, που, όπως φαίνεται, σε πολλά χωρία μας παρέχει γνησιότερο κείμενο.

Θα ήθελα τώρα να σημειώσω τις δυσκολίες που αντιμετωπίζονται κατά την προώθηση του έργου. Δέν προέρχονται αυτές μόνο από την ανάγκη να εξευρεθούν κάθε χρόνο τα απαιτούμενα γι' αυτό οικονομικά μέσα. Η προώθηση των εργασιών του Λεξικού δυσχεραίνεται συχνά και από το ότι το προσωπικό συγκροτείται κατά κύριο λόγο από αδιόριστους πτυχιούχους που αποχωρούν από την υπηρεσία του Λεξικού με το διορισμό-τους στην εκπαίδευση. Σημειώνω ακόμη ότι από το ξεκίνημα της λεξικογραφικής-μας απασχόλησης, και χωρίς να υπολογίσω βοηθούς που συνεργάστηκαν λιγότερο από ένα χρόνο, χρησιμοποιήθηκαν πάνω από σαράντα πρόσωπα. Χαρακτηριστικό είναι ότι από τους σημερινούς συνεργάτες δύο μόνο άρχισαν τη συνεργασία-τους λίγο πρίν από το ξεκίνημα του τυπώματος του Α' τόμου του Λεξικού (1967). Από τους άλλους συνεργάτες μόνο δύο παρέχουν τις υπηρεσίες-τους από τα χρόνια 1971, 1972. Οι υπόλοιποι άρχισαν τη συνεργασία-τους πολύ αργότερα. Αλλά και η επιλογή του προσωπικού δέν είναι πάντοτε εύκολη, γιατί πολλοί από τους πτυχιούχους εκείνους που αποβλέπουν σε ερευνητική σταδιοδρομία προσλαμβάνονται ως πανεπιστημιακοί βοηθοί ή ως συνεργάτες ερευνητικών ιδρυμάτων.

Και στον τόμο τούτο κρίθηκε σκόπιμο να καταχωριστεί βιβλιογραφία που αναφέρεται στα κείμενα πού ενδιαφέρουν το Λεξικό ή στη μεσαιωνική και νέα ελληνική γλώσσα. (Βιβλιογραφία περιέλαβαν οι δύο πρώτοι τόμοι του Λεξικού και ο πέμπτος).

Σημειώνω επίσης ότι από τον τόμο τούτο εφαρμόζεται η ορθογραφική ενοποίηση σε ορισμένες ρηματικές καταλήξεις οριστικής και υποτακτικής·—ενοποίηση που έχει γίνει δεκτή στην πρόσφατη σχολική γραμματική της δημοτικής γλώσσας. Στα παραθέματα πάντως εκείνα που είναι από αρχαΐστές συγγραφείς ή που παρέχουν αρχαΐστική διατύπωση δέν εφαρμόζεται η απλουστευτική αυτή ενοποίηση.

Ως προς το τυπολογικό τμήμα των άρθρων του Λεξικού ισχύουν όσα εσημείωσα στα Προλεγόμενα του προηγούμενου τόμου*.

Ιούνιος 1978

Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ

* Παρακαλείται ο αναγνώστης να συμβουλεύεται και τις *Προσθήκες και επανορθώσεις* στο Λεξικό που καταχωρίζονται στις σελ. 386-387.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εδώ καταχωρίζονται τα βιβλιογραφικά στοιχεία δημοσιευμάτων (εκδόσεων κειμένων και πραγματειών) που είδαν το φώς μετά τη δημοσίευση του πέμπτου τόμου του Λεξικού ή δὲν είχαν παλαιότερα βιβλιογραφηθεί. Στην αριθμησή-τους τα δημοσιεύματα αυτὰ συνεχίζουν το τελευταίο αριθμημένο δημοσίευμα της βιβλιογραφίας του πέμπτου τόμου του Λεξικού.

Α′ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α′) ε π ώ ν υ μ ω ν

2505. *Γ ε ώ ρ γ ι ο ς* Αλεξανδρείας, βλ. αρ. 2511.

2506. *Η σ ύ χ ι ο ς,* πρεσβύτερος Ιεροσολύμων, βλ. αρ. 2511.

2507. *Θ ε ό δ ω ρ ο ς* Τριμιθούντος, βλ. αρ. 2511.

2508. *Κ ο σ μ ά ς* Βεστήτωρ, βλ. αρ. 2511.

2509. *Σ υ μ ε ώ ν* Μεταφράστης, βλ. αρ. 2511.

2510. *Φ α λ ι έ ρ ο ς* Μαρίνος (*W. F. Bakker — A. van Gemert*, The Λόγοι Διδακτικοὶ of Marinos Phalieros, A critical edition with introduction, notes and index verborum, Byzantina Neerlandica, τεύχ. 7, Λέυντεν, 1977).

β′) α ν ώ ν υ μ ω ν

2511. *[Δ ι η γ ή σ ε ι ς β υ ζ α ν τ ι ν ἑ ς].* Douze récits byzantins sur Saint-Jean Chrysostome. Περιέχονται και κείμενα *Γεωργίου Αλεξανδρείας, Ησυχίου, πρεσβυτέρου Ιεροσολύμων, Θεοδώρου Τριμιθούντος, Κοσμά Βεστήτορος, Συμεὼν Μεταφράστη],* έκδ. *Fr. Halkin* [Subsidia Hagiographica, 60], Βρυξέλλες, 1977.

2512. *Κεχαγιόγλου Γ.,* Ἱστορία *Π τ ω χ ο λ έ ο ν τ ο ς.* Κριτικὴ ἔκδοση ὅλων τῶν παραλλαγῶν μὲ εἰσαγωγή, σημειώσεις, γλωσσάριο καὶ πίνακες. [Δημοσίευση προσεχής (α= Πτωχολ. Ν, Βίος γερ. V· P= Πτωχολ. P· A= Πτωχολ. Z· B=Σοφ. πρεσβ. B)].

2513. [*Σ π α ν ό ς*]. Spanos. Eine byzantinische Satire in der Form einer Parodie, Einleitung, Kritischer Text, Kommentar und Glossar besorgt von *Hans Eideneier* [Supplementa Byzantina. Texte und Untersuchungen, 5], Βερολίνο - Νέα Υόρκη, 1977.

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Εδώ καταχωρίζονται μελέτες που μας έδωσαν ερευνητικό υλικό σε κάποια κλίμακα. Καταχωρίζονται επίσης εδώ (και όχι στον πίνακα κειμένων) πραγματείες που παρέχουν έγγραφα χρήσιμα στη σύνταξη του Λεξικού. Ξεχωριστός πίνακας δημοσιευμάτων που παρέχουν έγγραφα δὲν καταρτίσθηκε. Γραμματολογικές μελέτες καταγράφηκαν μόνο ἀν μας έδωσαν άφθονα στοιχεία στενού φιλολογικού χαρακτήρα ή ἀν παρέχουν παρατηρήσεις που αναφέρονται στη μορφή των κειμένων.

α') ε λ λ η ν ό γ λ ω σ σ ω ν

ΑΛΕΞΙΑΔΗΣ Μ.

2514. Ἐθιμικοὶ ἐκκλησιαστικοὶ πλειστηριασμοὶ (Δωδώνη 6, 1977, 397-405).

ΑΛΕΞΙΟΥ ΣΤ.

2515. Ποικίλα κριτικά (Κρητικὰ Χρονικὰ 25, 1973, 207-208).

2516. Κριτικὰ στὸν Κορνάρο (Κρητικὰ Χρονικὰ 25, 1973, 397-412).

2517. Συμπληρωματικὰ στὴ Βοσκοπούλα (Φίλτρα, Τιμητικὸς τόμος Σ. Γ. Καψωμένου, Θεσσαλονίκη 1975, 223-226).

2518. Στοιχεῖα τῶν μεταγενεστέρων ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν στὰ νέα ἑλληνικὰ - κυρίως στὴν Κρήτη (Ἀμάλθεια 8, τεῦχ. 30, 1977, 73-87).

2519. Βιβλιοκρ. του: Γ. Μ έ γ α, Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ, κριτικὴ ἔκδοσις ἀναθεωρημένη, 1954 (Κρητικὰ Χρονικὰ 9, 1955, 523-535).

2520. Βιβλιοκρ. του: Λ. Π ο λ ί τ η, Ποιητικὴ ἀνθολογία. Ἐκδόσεις Γαλαξία (Πρὶν ἀπὸ τὴν Ἅλωση, Μετὰ τὴν Ἅλωση, Ἡ κρητικὴ ποίηση τοῦ ΙΖ' αἰώνα) (Κρητικὰ Χρονικὰ 20, 1966, 295-301).

2521. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κ ρ ι α ρ ᾶ, Γεωργίου Χορτάτση, Πανώρια, κριτικὴ ἔκδοση μὲ εἰσαγωγή, σχόλια καὶ λεξιλόγιο (Ἑλληνικὰ 29, 1976, 381-388).

ΑΛΙΠΡΑΝΤΗΣ Ν.

2522. Ἀνέκδοτα παριακὰ ἔγγραφα τῆς Τουρκοκρατίας. Σιγίλλια καὶ ἔγγραφα τῆς μονῆς Ἁγίου Μηνᾶ Πάρου (Ἀθηνᾶ 75, 1974/1975, 95-179).

ΑΝΔΡΙΩΤΗΣ Ν.

2523. Φαινόμενα συναλοιφῆς καὶ χασμωδίας στὴν ἑλληνικὴ γλώσσα (Ἑλληνικὰ 29, 1976, 5-45, 217-247).

ΒΙΣΒΙΖΗΣ Ι.

2524. Αἱ μεταξὺ τῶν συζύγων περιουσιακαὶ σχέσεις εἰς τὴν Χίον κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (Ἐπετηρὶς Ἀρχείου Ἱστορίας Ἑλληνικοῦ Δικαίου 1, 1948, 1-164).

[ΖΕΡΒΟΓΙΑΝΝΗΣ Ν.?]

2525. Κρητικὰ συμβόλαια Ἐνετοκρατίας (τῆς μονῆς Ἀρετίου-Μεραμπέλλου) (Ἀμάλθεια 8, 1977, 361-372· 9, 1978, 65-72).

ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ Λ.

2526. Προικοννησιακὰ (Δύο κώδικες τῆς μητροπόλεως Προικοννήσου (Byzantinisch-neugriechische Jahrbücher 21, 1971/76, 193-222).

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ Ι.

2527. Ὁ «Διγενὴς Ἀκρίτας» τοῦ Ἐσκοριὰλ (Συμβολὴ στὴ μελέτη τοῦ κειμένου). Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορίᾳ [Μελέτες στὴ νέα ἑλληνικὴ φιλολογία, 1], Ἰωάννινα 1976.

ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΣ Α.

2528. Ἀρχαϊσμοὶ στὸ συμαϊκὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα (Τὰ Συμαϊκὰ 3, 1977, 57-117).

ΚΑΤΣΟΥΡΟΣ Α.

2529. «Καματερός» (Τὰ Συμαϊκὰ 3, 1977, 109-114).

ΚΟΝΟΜΗΣ Ν.

2530. «Ψωμόλινο ἢ ψομόλινο [= Ψουμόλινο - Ψ''μόλ(ι)νον;]» (Λαογραφία 30, 1975/76, 369-372).

ΚΟΝΤΟΣΟΠΟΥΛΟΣ Ν.

2531. Γλωσσογεωγραφικὰ (Κρητολογία 3, 1976, 55-60).

2532. Βιβλιοκρ. του: Ε. Π α π α δ ά κ η, Μορφαὶ τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ τῆς Κρήτης τοῦ 15ου καὶ 16ου αἰῶνος κατὰ τὰς γραμματειακὰς πηγὰς (Κρητολογία 3, 1976, 182-183).

ΚΡΙΑΡΑΣ Ε.

2533. Μεσαιωνικὰ γλωσσικὰ (Ἑλληνικὰ 29, 1976, 163-173).

ΜΗΝΑΣ Κ.

2534. Λαογραφικὲς παρετυμολογίες (Λαογραφία 30, 1975/76, 17-30).

ΜΟΥΝΔΡΕΑΣ Η.

2535. Τοπωνυμικὰ τῆς Μεσσηνίας στὴν ἐποχὴ τῆς Φραγκοκρατίας (Πρακτικὰ Α' Διεθνοῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν 2, 1976, 181-200).

ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Μ.

2536. Συμβολὴ στὴ μελέτη τῆς γεωργίας καὶ τῆς ἀμπελουργίας τῆς Κρήτης στὸ 15ο καὶ 16ο αἰ. (Κρητολογία 4, 1977, 9-22).

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Χ.

2537. Λεξικογραφικὰ καὶ λαογραφικὰ Ρόδου (Λαογραφία, παράρτημα 7, 1969).

ΠΗΔΩΝΙΑ Κ.

2538. Ἕνα κείμενο τοῦ Ἄνθιμου Διακρούση καὶ ὁ Νικόλαος Ἀναστάσης (Ἑλληνικὰ 28, 1975, 350-374).

2539. Τὰ λόγια γλωσσικὰ στοιχεῖα στὰ ἔργα τοῦ Χορτάτση. Διδακτορικὴ διατριβὴ [Ἔρευνες στὴ νέα ἑλληνικὴ φιλολογία, 2], Ἰωάννινα 1977.

ΠΛΑΤΑΚΗΣ Ε.

2540. Δημώδη ὀνόματα φυτῶν καὶ ζώων τῆς Κρήτης στὰ μέσα τοῦ δεκάτου ἕκτου αἰώνα (Κρητολογία 4, 1977, 123-132).

2541. Λαϊκὲς ὀνομασίες σχετικὲς μὲ τοὺς νερόμυλους τῆς Κρήτης (Κρητολογία 4, 1977, 159-172).

2542. Ὀνόματα σπηλαίων τῆς Κρήτης σχετικὰ μὲ θρύλους καὶ παραδόσεις (Κρητολογία 5, 1977, 165-170).

2543-4. Τὸ τοπωνύμιο «Μάχα» στὴν Κρήτη (Ἀμάλθεια τεῦχ. 33, 1977, 305-9).

ΣΤΑΘΑΚΗ - ΚΟΥΜΑΡΗ Ρ.

2545. Κατάλογος κρητικῶν ὑφαντῶν (Κρητολογία 4, 1977, 113-122).

ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ Μ.

2546. Περὶ τῆς ποινικῆς δικαιοσύνης ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μετ' αὐτὴν μέχρι καὶ τοῦ Καποδιστρίου. Βυζαντιναί τινες ἐπιδράσεις ἐπὶ τὸ ἐφαρμοσθὲν δίκαιον (Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου ἐρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ ἑλληνικοῦ Δικαίου 15, 1972, σ. ανατ. 1-37).

ΤΣΙΤΣΑΣ Α.

2547. Ἀφορισμοὶ στὴ χώρα καὶ στὰ μπόργα τῶν Κορφῶν (ιζ' αἰώνας) (Δελτίον Ἀναγνωστικῆς Ἑταιρίας Κερκύρας, 13, 1976, καὶ 14, 1977, 147-190).

ΤΩΜΑΔΑΚΗΣ Ν.

2548. Ἐκ τῆς βυζαντινῆς ἐπιστολογραφίας. Ὁ Ὅμηρος (Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, 1970/71, 26-38).

2549. Βυζαντινὰ λεξικογραφικὰ (ἐπί τινος ἀστόχου «Συμπληρώματος» τοῦ L-S Κων/νίδη.) (Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 41, 1974, 455-478).

2550. Βυζαντινὴ ἔγγειος ὁρολογία. «Αὐτούργιον-παροικία» (ἀγροικική, ἐγχώριος) (Ἀθηνᾶ 75, 1974/75, 69-75).

2551. Ὑμνογραφικά. Analecta hymnica graeca (Ἀθηνᾶ 75, 1974/75, 403-433).

2552. Βυζαντινὰ γλωσσικὰ καὶ φιλολογικά: I Ἀρχαγγέλων ἐπίθετα, II Γεωργικοὶ ὅροι ἐκ κρητικῶν ἐνετικῶν ἐγγράφων, III Εἰς κείμενα Λουκᾶ ἐπισκόπου Βοὸς (Bova) (Φίλτρα. Τιμητικὸς τόμος Στυλ. Καψωμένου, Θεσσαλονίκη 1975, 419-432).

2553. «Βοτάνη > βοτάνι. Polvere > πόλβερη-(μ)πόλβερη» (Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 42, 1975/76, 212).

2554. Ἑνετικοὶ ναυτικοὶ ὅροι τοῦ ΙΖ' αἰῶνος (Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 42, 1975/76, 374).

2555. Συμβολὴ εἰς τοὺς ναυτικοὺς ὅρους τοῦ 17ου αἰῶνος καὶ ἰδίᾳ εἰς τοὺς παρ' Ἀθανασίῳ Πικρῷ καὶ Μ. Τζάνε - Μπουνιαλῇ καὶ αἱ ὀνομασίαι τῶν σκαφῶν παρ' αὐτοῖς (Κρητολογία 3, 1976, 5-46).

2556. Εἰς Νείλου Μπέρτου ἱερομονάχου ἔργα (Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν 42, 1975/76, 390).

2557. Ὀφφικίων διάκρισις. Περὶ πρωτοπαπάδων, χωρεπισκόπων καὶ τῶν συναφῶν αὐτοῖς (Ἀθηνᾶ 76, 1977, 3-58).

ΦΡΑΓΚΑΚΙ Ε.

2558. Ἡ λαϊκὴ τέχνη τῆς Κρήτης. 3) Ὑφαντικὴ καὶ βαφική, Ἀθήνα 1974.

ΧΑΤΖΗΓΙΑΚΟΥΜΗΣ Μ.

2559. Μουσικὰ χειρόγραφα Τουρκοκρατίας (1453-1832), Α', Ἀθήνα 1975.

2560. Τὰ μεσαιωνικὰ δημώδη κείμενα. Συμβολὴ στὴ μελέτη καὶ στὴν ἔκδοσή τους. Α' Λίβιστρος - Καλλίμαχος - Βέλθανδρος, Ἀθήνα 1977.

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ Μ.

2561. Quaestiones de Cypriorum dialecto. Γλωσσικαὶ περὶ Κύπρου πραγματεῖαι τοῦ ΙΘ' αἰῶνος [Κυπριολογικὴ Βιβλιοθήκη, ἐπιμελείᾳ Θ. Παπαδοπούλλου], Λευκωσία 1978.

β') ξενόγλωσσων

ATSALOS B.

2562. Sur quelques termes relatifs à la reluire des manuscrits grecs (Actes du XIVe Congrès international des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 43-49.

2563. La terminologie médiévale du livre dans ses rapports avec la description codicologique (Colloques Internationaux du C.N.R.S. N° 559. —La paléographie grecque et byzantine, 83-91).

CARACAUSI G.

2564. Etimologie italogreche (Bolletino di Centro di Studi Siciliani 13, 1977, σ. ανατ. 1-12).

CONOMIS N.

2565. Βιβλιοκρ. του: Mark N. Naoumides, Ρητορικαὶ λέξεις (Ἑλληνικὰ 29, 1976, 185-190).

FOLLIERI E.

2566. La versione in greco volgare del Teseida del Boccaccio [Atti dell' VIII Congresso Internazionale di Studi Bizantini (Studi Bizantini e Neoellenici 7, Ρώμη 1953, 67-77)].

2567. Gli elementi originali nella versione neogreca del Teseida del Boccaccio (Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου Θεσσαλονίκης, Γ', 1958, 292-298).

KAHANE H.-R.

2568. Abendland und Byzanz: Sprache [Reallexicon der Byzantinistik, von P. Wirth, Reihe A. Bd. I, Heft 4-6, Ἀμστερνταμ 1970-76, στῆλες 345-640].

LEROY M.

2569. La suite du «Kriaras» (= Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρᾶ, Λεξικὸ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς Δημώδους Γραμματείας, 1100-1669, τ. Γ'-Δ') (Byzantion 47, 1977, 522-523).

NIĞEV A.

2570. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρᾶ, Λεξικὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς δημώδους γραμματείας, 1100-1669, τ. Α'-Δ' (Études Balkaniques 1977, N° 3, 135-138).

PECORARO V.

2571. Βιβλιοκρ. του: Μπεργαδῆς, Ἀπόκοπος, Ἡ Βοσκοπούλα. Ἐπιμέλεια Στ. Ἀλεξίου (Rivista di Studi Bizantini e Neoellenici 10/11, 1973/74, 177-179).

POLITIS L.

2571α. Venezia come centro della stampa e della diffusione della prima letteratura neoellenica (Venezia centro di mediazione tra Oriente e Occidente (secoli XV-XVI). Aspetti e problemi [Atti del II Convegno Internazionale di storia di civiltà veneziana, vol. II], Φλωρεντία 1977, σ. 443-482).

ROHLFS G.

2572. Neugriechische Dialekte archaischen Characters (Serta neograeca. Amsterdamer Beiträge zur neugriechischen Literatur, Geschichte und Kunst, ἐκδ. K. Th. Dimaras και P. Wirth, Ἀμστερνταμ 1975, σ. 66-81).

SIMON D.

2573. Eine unbekannte Ecloga-Handschrift (Ἐπετηρὶς τοῦ Κέντρου Ἐρεύνης τῆς Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου 18, 1971 <1973>, 239-248).

SPADARO G.

2574. Un' altra fonte dell' «Erofili» di Chortatsis (Serta neograeca. Amsterdamer Beiträge zur neugriechischen Literatur, Geschichte und Kunst, ἐκδ. K. Th. Dimaras και P. Wirth, Ἀμστερνταμ 1975, σ. 82-88).

2575. Sul Teseida neogreco (Folia Neohellenica 2, 1977, 157-160).

STANITSAS ST.

2576. Origine des manuscrits P (Parisinus gr. 2898) et T (Taurinensis B.II.1) de la Chronique de Morée grecque (Πρακτικὰ Α' Διεθνοῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν 2, 1976, 227-240).

SVORONOS N.

2577. Recherches sur la tradition juridique à Byzance. La Synopsis Major des Basiliques et ses appendices [Bibliothèque Byzantine, Études 4], Παρίσι 1964].

TARABOUT Υ.

2578. Βιβλιοκρ. του: Ε. Κριαρᾶ, Λεξικὸ τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς δημώδους γραμματείας, 1100-1669, τ. Δ' (Bulletin de la Société de linguistique de Paris, 72, 1977, τεύχ. β', 148-149).

TOMBA·I·DIS D.

2579. L'infinitif dans le dialecte grec du Pont Euxin (Balkan Studies 18¹, 1977, 155-174).

VRANOUSSIS L.

2580. Les imprimeries vénitiennes et les premiers livres grecs (Venezia centro di mediazione tra Oriente e Occidente (secoli XV-XVI). Aspetti e problemi (Atti del II Convegno Internazionale di storia di civiltà veneziana, vol. II), Φλωρεντία 1977, σ. 511-519).

Γ'. ΣΥΛΛΟΓΕΙΣ

Halkin Fr., Douze récits byzantins sur Saint-Jean Chrysostome• βλ. αρ. 2511.

Δ'. ΛΕΞΙΚΑ

Δαγκίτσης Κ., 'Ετυμολογικὸ Λεξικὸ τῆς νεοελληνικῆς, τόμος Α', 'Αθήνα]1978].

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Στους πίνακες που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν βραχυγραφίες εκδόσεων κειμένων ή μελετημάτων και βραχυγραφίες ονομάτων μελετητών και εκδοτών, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά τη σύνταξη των έξι έως τώρα τόμων του Λεξικού. Οι αριθμοί που ακολουθούν τις βραχυγραφίες εκδοτικών ή άλλων δημοσιευμάτων παραπέμπουν στους σχετικούς βιβλιογραφικούς πίνακες των τόμων Α', Β' και Ε' του Λεξικού (γιατί ο Γ' και ο Δ' δὲν περιέχουν βιβλιογραφία σε ειδικούς πίνακες).

Α' ΚΕΙΜΕΝΩΝ

α') με ελληνικό τίτλο

Αγαπ., Γεωπον.=2042
Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα=2041
Αγαπ., Νέος Παράδ.=2063
Αγν., Ποιήμ.=155
Αιν. άσμ.=359
Αιτωλ., Βοηβ.=5
Αιτωλ., Μύθ.=3
Αιτωλ., Μύθ. (Legr.)=2
Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ.=4
Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ.=4
Ακ. Αθ., Δημ. τραγ. Α'=2504
Ακολ. Αρσεν.=2087
Ακ. Σπαν.=112
Ακ. Σπαν. (Eideneier)=2513
Αλεξ.=2098
'Αλ. Κύπρ.=1485
Αλλατ., Σύμβ. Αθαν.=307
Αλφ.=115
Αλφ. καταν.=2091
Αλφ. (Mor.)=117
Αλφ. (Μπουμπ.)=116
Αλφ. ξεν.=119
Αλφ. (Πασχ. - Παπαδ.)=2090
Αμ. παράκλ.=120
Αναγν., Ημιάμβ.=2062
Αναγν., Στ. πολιτ.=6
Ανακάλ.=121
Ανάλ. Αθ.=122
'Ανθ. χαρ.=2092
'Αννα Κομν.='Αννα Κομνηνή (B. Leib, Παρίσι 1937-1945)
Ανων., Ιστ. σημ.=205
Αξαγ., Κάρολ. Ε'=7
Απαρν.=123
Αποκ. Θεοτ.=126
Αποκ. Θεοτ. (Pern.)=125
Απόκοπ.=57
Απολλών.=127
Απολλών. (Wagn.)=130
Αποφθ.=2164
Αποφθ. πατέρ.=354
Αραμπατζόγλου, Φωτίειος Βιβλ.=2136
Αργυρ., Βάρν. Κ=8
Αρέθ., Επιστ.=308
Αρμεν., Εξάβ.=2043
Αρμούρ.=132
Αρσ., Κόπ. διατρ.=9
'Αρχ. Μεγ. Β=118
'Αρχ. Μεγ. Ρ=116
'Ασμα Κύπρ.=135
'Ασμα Μάλτ.=134
'Ασμα πολ.=133

Θεολ., Τζίρ.=32
Θεοφ., Χρον.=322
Θησ.=178
Θησ. (Foll.)=181
Θησ. (Morgan)=182
Θησ. (Schmitt)=179
Θρ. αλ.=189
Θρ. Θεοτ.=183
Θρ. Κύπρ. Κ=185
Θρ. Κύπρ. Μ=184
Θρ. Κων/π. Βαρβ.=190
Θρ. Κων/π. διάλ.=191
Θρ. Κων/π. (Mich.)=2105
Θρ. Κων/π. Πολλ.=188
Θρ. Κων/π. Β=192
Θρ. Κων/π. Η=186
Θρ. Κων/π. P suppl.=187
Θρ. Παναγ.=1496
Θρ. πατρ.=193
Θυσ.²=196

Ιακ., Παραιν.=33
Ιατροσ.=198
Ιατροσ. κώδ.=197
Ιατροσόφ.=364
Ιερακοσ.=23
Ιερόθ. Αββ.=1
Ιμπ.=200
Ιμπ. (Lambr.)=1497
Ιμπ. (Legr.)=199
Ιντ. κρ. θεάτρ.=201
Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης)=2308
Ιστ. Βατοπ.=142
Ιστ. Βλαχ.=50
Ιστ. Ηπείρ.=38
Ιστ. πατρ.=203
Ιστ. πολιτ.=204
Ιωακ. Κύπρ.=35
Ιωάνν. ιερ.=36
Ιων.=206

Κακή μάννα=207
Καλλίμ.=208
Καλλίμ. (Lambr.)=2107
Καλλίμ. (Pichard)=209
Καλλιν., Βίος Υπατ.=2054
Καλορείτ., Περί ματ. βίου=2055

Καλορείτ., Στ.=2056
Καλοσ., Χαλκ.=324
Καλούδ., Προσκυν.=2057
Καματηρ., Εισαγ. αστρον.=325
Καμεν.=323
Καναν.=37
Καραβ.=173
Καραντην.=1464
Καρτάν., Άνθ.=326
Καρτάν., Διαθ.=2058
Κατάγρ. Χαριτόπ.=384
«Κατά Ζουράρη»=2191
Κατάλ. οικουμ. συν.=2253
Κατάλοιπ. Λάμπρ.=381
Κατάλ. πατριαρχ.=1526
Κατζ.=106
Κάτης=210
Κατσαΐτ.=327
Κεδρ.=328
Κείμ. αγ. Δημ.=368
Κεκ., Στρατ.=329
Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών=2059
Κίνναμ.=330
Κλήμ. λαϊκ.=303
Κολοφ.=2360
Κομν., Διδασκ. Δ=263
Κομν., Διδασκ. Ι=263
Κορων., Μπούας=41
Κουρσάρ.=386
Κρασοπ.=284
Κρ. Βαρλ. Ιωάσ.=1151
Κρ. δημ. τραγ.=358
Κριτοπούλ., Γραμματ.=2060
Κρ. συμβόλ.=392
Κυνοσ.=23
Κυπρ. άσμ.=360
Κυπρ. ερωτ.=211
Κυπρ. χφ.=380
Κυρίλλ., Επιστ.=1511
Κύριλλ. Κων/π.=331
Κυρίλλου, Ρωσσ. περιγρ.=2061
Κωδ.=333
Κώδιξ Βιβλιοθήκης μονής Πάτμου=2339—40
Κωδ., Παρεκβ.=332
Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.)=2236
Κώδ. Χρονογρ.=302

Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπ. Δ'=2200
Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ.=2209
Λεηλ. Παροικ.=212
Λεξ.=213
Λεξ. Μακεδ.=214
Λέοντ., Αιν.=43
Λέοντ., Αποκ.=2065
Λίβ. Esc.=217
Λίβ. (Lamb.) N=217
Λίβ. N=216
Λίβ. P=215
Λίβ. Sc.=217
Λίμπον.=58
Λόγ. νουθ.=367
Λόγ. παρηγ. L=220
Λόγ. παρηγ. O=219
Λόγος ωφέλιμος=2108

Μακρεμβ., Υσμ.=30
Μανασσ., Αρίστ.=47
Μανασσ., Αρίστ. (Mazal)=1466
Μανασσ., Ποίημ. ηθ.=45
Μανασσ., Χρον.=46
Μανολ., Επιστ.=1467
Μαρκάδ.=223
Μάρκ., Βουλκ.=48
Μαρτ. αγ. Αβερκ.=1530
Μαρτύρ. αγ. Αιμιλ.=2110
Μαρτύρ. αγ. Δημ.=368
Μαρτύρ. αγ. Επιχ.=1527
Μαρτύρ. αγ. Κυριακ.=1528
Μαρτύρ. αγ. Λαυρεντ.=1531
Μαρτύρ. αγ. Νικολ.=2109
Μαρτύρ. αγ. Παύλης=1529
Μαρτύρ. αγ. Προκοπ.=1532
Μαρτύρ. αγ. Υπατ.=2111
Μαρτύρ. αγ. Υπατ. (Halkin)=2112
Ματθ. Μυρ., Ακ.=1468
Μαυρικ., Στρατηγ.=1512
Μαχ.=51
Μεσαρ. Κ., Λόγ.=1513
Μεταξά, Επιστ.=1469
Μηλ., Οδοιπ.=52
Μικρ. χρον. Yale=2099
Μιχ. ιερομ.=55
Μορεζίν., Κλίνη Σολομ.=1470
Μορεζίν., Λόγ.=2066

Μόσχ.=337
Μυστ.=225
Μυστ. παθ.=218
Μ. Χρονογρ.=301

Ναξ. έγγρ.=387
Νείλ., Λόγ. Νικοδ.=1514
Νεκρ. βασιλ.=227
Νεκταρ., Επιτομ.=2068
Νεόφ. Έγκλ.=60
Νικήτ. Χων.=344
Νομοκ.=1498
Ντελλαπ., Ερωτήμ.=2071
Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ.=2071
Ντελλαπ., Στ. θρηνητ.=2071
Ντελλαπ., Υπομν.=2216

Ξανθόπ. Νικηφ.=2072

Οδοιπ. Σιβηρ.=1534
Ον.=371
Ον. Δανιήλ=370
Ον. Νικηφ.=338
Ον. (Παπαχαρ.)=1499
Ονόμ. πυλ. Κων/π.=1500
Ορισμ. Μαμελ.=228
Ορισμ. Σινάν=229
Ορνεοσ.=231
Ορνεοσ. αγρ.=230
Οψαρ.=232

Παϊσ., Ιστ. Σινά=61
Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.)=479
Παλαμήδ., Βοηβ.=62
Παλλαδά, Εγκ. Σινά=2073
Πανάρ.=63
Παντεχνή, Κυνηγ.=64
Πανώρ.=2084
Παρασπ., Βάρν. C=66
Παράφρ. Μανασσ.=221
Παράφρ. Μανασσ. (Tièche)=222
Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν.)=344
Παρθεν., Γράμμ.=1471
Πάτρια Κων/π.=373
Π.Δ.=Παλαιά Διαθήκη, έκδ. Tischendorf

Πένθ. θαν.^{2}=2114
Πένθ. θαν. D=786
Πένθ. θαν. K=786
Πένθ. θαν. (Knös) S=236
Πένθ. θαν. N=235
Πένθ. θαν. S=786
Πεντ.=237
Περί γέρ.=238
Περί μεθύσου=2115
Περί ξεν. A=241
Περί ξεν. V=240
Περί πονηρ.=242α
Περί πραγματ.=242β
Πηγά, Χρυσοπ.=Γ. Βαλέτας, Μελέτιος Πηγάς, Χρυσοπηγή, Αθήνα 1958
Πικατ.=69
Πιστ. βοσκ.=243
Πλάτ., Όσα δεί=70
Πλουσιαδ., Επιστ.=1472
Π.Ν. Διαθ.=233
Ποιήμ.=1501
Πόλ. Τρωάδ.=279
Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.)=2077α
Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.)=1502
Πολυδ.=Πολυδεύκης (Bethe, Λειψία 1900)
Πορτολ. A=373α
Πορτολ. B=374
Πορφυρογ., Έκθ.=335
Πορφυρογ., Έκθ. (Βόνν.)=334
Πορφυρογ., Πρός Ρωμαν.=336
Πουλολ.=245
Πουλολ. Αθ.=246
Πουλολ. Z=244
Πρακτ. επισκ. Κεφαλλην.=1557
Πρέσβ. ιππ.=247
Πρόδρ.=76
Προδρ.=71
Προδρ., Ανέκδ. ποιήμ.=75
Προδρ., Δεητ.=72
Προδρ., Κατομυομ.=1515
Προδρ., Ροδ.=73
Προδρ., Σεβ.=72
Προδρ., Στ. δεητ.=74
Προκόπ.=Προκόπιος (J. Haury, Λειψία 1905-1913)
Πρόλ. άγν. κωμ.=249
Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην.=1503
Πρόλ. κωμ.=248
Προφητ.=1504
Πτωχολ. α=2512
Πτωχολ. A=2512
Πτωχολ. B=2512
Πτωχολ. N=251
Πτωχολ. P=250
Πτωχολ. Z=250
Πωρικ.=253
Πωρικ. A=254
Πωρικ. Απ.=254
Πωρικ. (Βεν.- Μαρκ.)=375
Πωρικ. P=253
Πωρικ. S=253
Πωρικ. V=252
Πωρικ. Z=254

Ριμ. Απολλων.=128, 129
Ριμ. Βελ.=144
Ρίμ. θαν.=255
Ριμ. κόρ.=257
Ροδινός Νεόφ.=2069
Ροδολ.=1479
Ροδολ. (Μανούσ.)=93, 94
Ρωμανός=Sancti Romani Melodi Cantica, A', B' (P. Maas και C. A. Trypanis, Οξφόρδη 1963, 1969)
Ρωσσέρ.=2074

Σανγικ., Ονομ. μελών=340
Σατιρ. ποίημ.=259
Σαχλ., Αφήγ.=78
Σαχλ. A' (Wagn.) M=79
Σαχλ. A' (Wagn.) PM=79
Σαχλ. B' (Wagn.) P=80
Σαχλ. B' (Wagn.) PM=80
Σαχλ. N=81
Σεβήρ., Διαθ.=1474
Σεβήρ., Ενθύμ.=1473
Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ.=1475
Σεβήρ., Σημειώμ.=2215
Σήθ, Τροφ.=341
Σημ. Δωρ. Τζυκ.=385
Σιγιλλ. Κωνστ. Μακρ.=385
Σκλάβ.=82
Σκλέντζα, Ποιήμ.=83

Σκούφ. Φ.=1476
Σουμμ., Παστ. φίδ.=85
Σουμμ., Ρεμπελ.=84
Σούτσου, Έπαινος εις το κρασί=2075
Σοφιαν., Γραμμ.=342
Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi=1478
Σοφιαν., Παιδαγ.=1477
Σοφ. πρεσβ. B=250
Σπαν. A=266
Σπαν. B=266
Σπαν. (Ζώρ.) V=1505
Σπαν. (Λάμπρ.) Vα=267
Σπαν. M=2116
Σπαν. (Μαυρ.) P=260
Σπαν. O=264
Σπαν. P=261
Σπαν. U=265
Σπαν. V=262
Σπαν. V suppl.=264
Στ. Αδάμ.=272
Στάθ.=268
Στάθ. (Θέατρο)=269
Στάθ. (Μανούσ.)=270
Στάθ. (Martini)=2117
Σταυριν.=86
Σταφ., Ιατροσ.=87
Στ. Βοεβ.=271
Στεφ. Ιχνηλ.=376
Στιχουργ.=1536
Στιχούργ. μεταβυζ.=1507
Στιχουργ. μεταβυζ.=1537
Στίχ. ωραιότ.=1506
Συμβόλ. Αρετ.=2163
Σύμβ. πίστ.=1508
Συμεών Ευχ.=2076α
Συμ. Μάγιστρ.=Συμεών Μάγιστρος (έκδ. Βόννης)
Συναδ., Χρον.=65
Συναξ. αγ. Νικολ.=2118
Συναξ. ασωμ.=1535
Συναξ. γαδ.=274
Συναξ. γυν.=275
Συναξ. γυν. (Spadaro)=2119
Συνθήκ. Καλλ.=391
Συνθήκ. Καλλ. (Μέρτζ.)=390
Σύντ. βίος Ναούμ=2120
Σφρ., Χρον. μ.=88
Σωσ.=276

Ταμυρλ.=194
Τάξ. πόρτ.=277
Τζαμπλάκ.=89
Τζάνε, Κρ. πόλ.=59
Τζάνε, Φυλλ. ψυχ.=2067
Τζέτζη, Αλληγ. Ιλ.=Tzetzae Allegoriae Iliadis. Accedunt Pselli Allegoriae curante Jo. Fr. Boissonade, Lutetiae 1851.
Τραγ. Αληδ.=2089
Τραγ. Σούσ.=377
Τριβ., Ρέ=90
Τριβ., Ρέ (Ζώρ.)=91
Τριβ., Ταγιαπ.=90
Τριγώνη, Προσκυν. Αγ. Όρους=2077
Τρωικά=280
Τσιρίγ., Επιστ.=1480
Τωμ. - Παπαδάκη Α., Κρητ. έγγρ. A'.=2296

Ύμν. Παναγ.=282

Φαλιέρ., Ενύπν.=95
Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt)=99
Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.)=2080
Φαλιέρ., Θρ.=2079
Φαλιέρ., Ιστ. A=96
Φαλιέρ., Ιστ. N=2078
Φαλιέρ., Ιστ. V=97
Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.)=2080
Φαλιέρ., Λόγ.=95
Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk. - v. Gem.)=2510
Φαλιέρ., Ρίμ. AN=95
Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.)=2081
Φαλιέρ., Ρίμ. L=98
Φαλλίδ.=195
Φλώρ.=283
Φλώρ. (Hess.)=1509
Φορτουν.=100
Φορτουν. (Vinc.)=2083
Φυλλ. Αλ.=352
Φυσιολ.=285
Φυσιολ. B=287
Φυσιολ. (Kaim.)=2122
Φυσιολ. (Legr.)=286

Φυσιολ. M=339
Φυσιολ. (Offerm.) G=2121
Φυσιολ. (Offerm.) M=2121
Φυσιολ. (Sbord.)=289
Φυσιολ. V=1409
Φυσιολ. (Zur.)=288
Φυτολ. κείμ.=379

Χειλά, Χρον.=102
Χίκα, Επίγρ.=103
Χίκα, Μονωδ.=103
Χορτασμ., Ημερολ.=1481
Χούμνου, Κοσμογ.=2085
Χούμνου, Π.Δ.=109
Χούμνου, Π.Δ. (Πολ. Λ.)=108
Χρησμ.=290
Χρησμ. (Βέης)=291
Χρησμ. (Λάμπρ.)=381
Χριστ. διδασκ.=2123
Χρον.=295
Χρον. Αθ.=292
Χρον. Γαλαξ.=318
Χρον. Μον. Ι=383
Χρον. Μον. Κ=382
Χρον. Μον. Τ=382
Χρον. Μορ. Η=297
Χρον. Μορ. Ρ=296

Χρον. Πασχ.=372
Χρον. σουλτ.=299
Χρον. σουλτ. προσθ.=1510
Χρον. Στεψ. Μαν. Β'=2124
Χρον. Τόκκων=2125
Χρον. 1570=300
Χρονολ. πίν. βασ.=304
Χρυσίου, Βίος Ιωάνν.=1516
Χρύσιππ.=2086
Χρυσόβ. Ανδρ. Β'=385
Χρυσόβ. του 1364=2466

Ψελλού, Δεισ.=346
Ψελλού, Ερμην. μερών σώμ.=348
Ψελλού, Κοινολ.=347
Ψελλού, Στ. πολιτ.=345
Ψελλού, Στ. πολιτ. (Boisson.)=1517
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π.=111
Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) =110
Ψευδο-Δωρ.=2162
Ψευδο-Δωρ., Διον. Β'=348α
Ψευδο-Κωδ., Οφφικ.=349
Ψευδο-Συμ.=350
Ψευδο-Σφρ.=1483
Ψευδο-Χρυσοστ., Λόγ.=1518

Ωροσκ.=305

β') με ξένο τίτλο

Act. Dionys.=1566α
Act. Esph.=2410α
Act. Kutl.=2411
Act. Lavr.=2413
Act. part.=2434
Act. Prôt.=2430
Act. Xén.=2436
Act. Xér.=2326
Alexanderroman[b] =353

Ch. pop.=154
Chron. brève=294
Chron. brève (Loen.)=294
Chron. br. (Loen.)=293

Divân=273

Gesprächb.=258

Hist. imp.=202

Hist. imp. (Rochow)=1525

Itinéraire=239

Kret. Urk.=392α

Leonis Probl.=2064
Letters 1453=1562

Metrol.=1533
Mevlânâ=273
Miklos.-Müller, Acta=2424

Notizb.=224

Paysan rossignol=369
Poèm. hist.=1448

Rebâb-nâmè=273
Rechenb.=131
Rechenb. (Vog.)=1486

Β' ΜΕΛΕΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Στόν πίνακα αυτόν καταγράφονται οι βραχυγραφίες των ονομάτων των μελετητών και ερμηνεύονται τα ονόματά-τους αυτά καθ' εαυτά, γιατί συχνά στα άρθρα γίνεται παραπομπή στο όνομα του μελετητή και στο (βραχυγραφημένο συνήθως) τίτλο του περιοδικού, όπου δημοσιεύτηκε η μελέτη-του. Επίσης καταχωρίζονται οι βραχυγραφίες των αυτοτελών ερευνητικών δημοσιευμάτων (με βραχυγραφημένα τα ονόματα των μελετητών και τους τίτλους των δημοσιευμάτων-τους). Για τα εκδοτικά δημοσιεύματα ισχύει η βραχυγραφία του κειμένου με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη. Επομένως για τα δημοσιεύματα αυτά δέν υπάρχει ανάγκη ιδιαίτερης βραχυγραφίας. Η ερμηνεία των εδώ βραχυγραφιών γίνεται έμμεσα με την παροχή του αύξοντος αριθμού με τον οποίο βρίσκεται καταχωρισμένη η μελέτη στον πίνακα βιβλιογραφίας μελετητών. Στον ίδιο αυτόν πίνακα παρέχονται και οι βραχυγραφίες των συλλογών και των ανθολογιών. Και οι βραχυγραφίες αυτές ερμηνεύονται έμμεσα, με παροχή δηλ. του αύξοντος αριθμού με τον οποίο κατατάσσεται η συλλογή ή η ανθολογία στο βιβλιογραφικό πίνακα συλλογών ή ανθολογιών. Προκειμένου για δημοσιεύματα που χρησιμοποιήθηκαν μόνο κατά τη σύνταξη του Γ' και του Δ' τόμου, η βραχυγραφία-τους ερμηνεύεται με μνεία του αντίστοιχου δημοσιεύματος.

Δημοσιεύματα που εκτείνονται σε εντελώς περιορισμένο αριθμό σελίδων και καταχωρίζονται σε περιοδικά που ανάγονται σε κλάδους που ελάχιστα συγγενεύουν ή δέ συγγενεύουν καθόλου με τη μεσαιωνική ελληνική ή τη νεοελληνική φιλολογία δέ βραχυγραφούνται. Η ενδεχόμενη στα δημοσιεύματα αυτά παραπομπή γίνεται με τη μνεία ολόκληρου του τίτλου του περιοδικού ή συντομογραφημένου κατά τρόπο άμεσα κατανοητό.

Προκειμένου για εκτενέστερα δημοσιεύματα καταχωρισμένα σε περιοδικά μή εντελώς συγγενικά με το έργο-μας, συντομογραφείται ο τίτλος-τους ή και το όνομα του συγγραφέα των δημοσιευμάτων.

α') ελληνόγλωσσων

Αλεξ. Στ.=Αλεξίου Στ.
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.=1410
Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ.²=2036
Άμ.=Άμαντος Κ.
Άμ., Γλωσσ. μελετ.=421
Αναγνωστ.=Αναγνωστόπουλος Γ.
Ανδρ.=Ανδριώτης Ν.
Ανδρ., Σημασ.=441
Ανδρ., Σημασ. εξ.=443
Ανδρ., Φάρασ.=435
Αντωνιάδ.=Αντωνιάδη Σ.

Βαγιακ.=Βαγιακάκος Δ.

Βαλ., Ανθολ.=1411
Βισβίζ., Κοινοτ. διοίκ.=1584
Βλαχογ.=Βλαχογιάννης Γ.
Βογιατζ.=Βογιατζίδης Ι.
Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ.=1589
Βραν.=Βρανούσης
Βραν., Ιστ. Ιωαννίν.=1592
Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ.=1591

Γαβαλάς, Σίκιν.=1593
Γενναδ., Πτηνοτρ.=486
Γεωργακ.=Γεωργακάς Δ.

Γεωργίου Χρ., Γλωσσ. ιδ. Καστορ.=2152
Γλωσσ. πραγμ. Κύπρ. =2561

Δειν.=Δεινάκις Στ.
Δεκαβ.=Δεκαβάλλας Α.
Δένδ.=Δένδιας Μ.
Δημητριάδη, Ελβ. Τσελ.=2182
Δραγ.=Δραγούμης Στ.

Ευαγγελ., Ιστ. θεάτρ. Κεφαλλην.=1599

Ζαγαν., Φαρμ. φυτά=525
Ζακυθ., ΒΙ=Δ. Ζακυθηνός, Βυζαντινή Ιστορία, 324-1071, Αθήνα 1972
Ζαχαρ.=Ζαχαριάδου Ε.
Ζαχαρ., Χρον. σουλτ.=1600
Ζέπ.=Ζέπος Π.
Ζώρ.=Ζώρας Γ.
Ζώρ., Βυζ. ποίησ.=1414
Ζώρ., Περί την 'Αλ. Κων/π.=1417

Θαβώρ.=Θαβώρης Α.
Θαβώρ., Ουσιαστ.=1606
Θαβώρ., Προσδιορ. ημερον.=536
Θεοχ., Διαθ.=1418
Θωμοπούλου, Τοπων.=537

Κακρ.=Κακριδής Ι.
Καλιτσ.=Καλιτσουνάκης Ι.
Καλιτσ., *θωρώ*=1611
Καλιτσ., Μαγικ. παπ.=1611
Καλλέρ.=Καλλέρης Ι.
Καραγ., Βυζ. διπλ.=1613
Καραγ., Βυζ. διπλ.²=2195
Καρανικόλας Σ., Γλωσσ. Σύμης=2198
Καρατζ.=Καρατζάς Στ.
Καρατζ., Υποκορ. Κύμης=554
Καρολ.=Καρολίδης Π.
Κατσουρ.=Κατσουρός Α.
Καψ.=Καψωμένος Στ.
Κονόμ., Ζακυθ. λεξιλ.=2207
Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ.=1620
Κοραή, 'Ατ.=578
Κοραή, Λεξιλ. σημ.=579
Κουγ.=Κουγέας Σ.
Κουκ.=Κουκουλές Φ.
Κουκ., ΒΒΠ=633
Κουκ., Ελλην. πάπυρ.=588
Κουκ., Ευστ. Γραμμ.=626
Κουκ., Ευστ. Λαογρ.=623
Κουκ., Παρατηρ. παπύρ.=587
Κουκ., Παροιμ. Χρυσοστ.=1623
Κρεκούκια, Προγν. καιρού=655
Κριαρ.=Κριαράς Ε.
Κριαρ., Βυζ. ιππ. μυθ.=1421
Κριάρη, Κρ. άσμ.=357α
Κριαρ., Μελετήμ. Ερωτοκρ.=670
Κυριακ.=Κυριακίδης Στ.
Κυριακ., Διγ. Ακρ.=710
Κυριακ.-Νέστ., Υφαντά=718

Λάζαρης, Λευκαδ.=2223
Λάμπρ.=Λάμπρος Σπ.
Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοποnν.=2225
Λαμψ.=Λαμψίδης Ο.
Λορεντζ.=Λορεντζάτος Π.
Λουκάτ.=Λουκάτος Δ.
Λουκόπ., Αιτωλ.=742
Λουκόπ., Γεωργ.=746
Λουκόπ., Νεοελλ. μυθολ.=747
Λουκόπ., Παιγνίδια=743
Λουκόπ., Ποιμ.=745
Λουκόπ., Πώς υφαίνουν...=744
Λωρεντζ.=Λωρεντζάτος Π.

Μανάφη, Τυπ.=2236
Μανούσ.=Μανούσακας Μ.
Μανούσ., Ανέκδ. πατρ. γράμμ.=1550
Μαυρ., Εκλ. Α'=1424
Μέγ.=Μέγας Γ.
Μενάρδ.=Μενάρδος Σ.
Μενάρδ., Γλωσσ. μελ.=1655
Μενάρδ., τοπων. μελ.=2244
Μηλιαρ.=Μηλιαράκης Α.
Μητσάκη, Αχιλλ.=780
Μιχαηλ.-Νουάρ. Γ.=Μιχαηλίδης - Νουάρος Γ.
Μπαμπιν., Υποκορ.=1665
Μπουμπ.=Μπουμπουλίδης Φ.
Μπουμπ., Μτχ. νεοελλ.=783
Μυστακ., 'Ελλην, Γραικός=1670

Ξανθ.=Ξανθουδίδης Στ.

Οικονομ.=Οικονομίδης Δ.

Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.=2257
Παντ.=Παντελίδης Χρ.
Παντ., Φωνητ. Κύπρ.=837
Παπαγ.=Παπαγεωργίου Π.
Παπαγ., Δημ. ελλην.=844
Παπαγρηγοράκι, Ξέν. λέξ.=847
Παπαδ. Α.=Παπαδόπουλος Α.
Παπαδημ. Γ.=Παπαδημητρίου Γ.
Παπαδημ. Σ.=Παπαδημητρίου Σ.
Παπαδημ., Ψάρια=2263
Παπαδ. - Κερ.=Παπαδόπουλος - Κεραμεύς Α.
Πασχ., Τοπων. 'Ανδρ.=1698
Πεζόπ.=Πεζόπουλος Γ.
Πετρόπ.=Πετρόπουλος Δ.
Πιλαβάκης, Κυπρ. Τοπ.=2288
Πιλαβάκης, Πέρασμα=1704
Πολ. Α.=Πολίτης Α.
Πολ. Α., Κρ. ποίησ.=1426
Πολ. Α., Κρ. ποίησ.²=2503
Πολ. Α., Μετά 'Αλ.=1426
Πολ. Α., Μετά 'Αλ.²=2503
Πολ. Α., Πρίν 'Αλ.=1426
Πολ. Α., Πρίν 'Αλ.²=2503
Πολ. Ν.=Πολίτης Ν.
Πολ. Ν., Θέατρ. Ζακ.=1717
Πολ. Ν., Λαογρ. Σύμμ.=1716
Πολ. Ν., Παροιμ.=915
Πρωτοπ. - Μπουμπ., Θέατρ. Ζακ.=1717

Ρήγας, Σκιάθ. πολιτ.=1718
Ρούσσ., Λεξιλ.=2296

Σάθ., Ελλην. Ανέκδ.=1427
Σάθ., ΜΒ=1428, 1429, 1430
Σακ., Κυπρ.=1432
Σβαρνόπ., Γλωσσ. Βερ.=2297
Σβορ.=Σβορώνος Ν.
Σεγδίτσα, Λατιν. γλωσσ. ναυτ.=1722
Σεγδίτσα, Ναυτ. όροι=932
Σετάτ., Ετυμ. σημασ.=1723
Σκουβαρά, Δυσετυμολ.=935
Σκουβαρά, Ολυμπιώτ.=2301
Σπυριδ.=Σπυριδάκης Γ.
Σταυρίδου, Συνάντ. Συμ.=Α. Σταυρίδου - Ζαφράκα, Η συνάντηση Συμεών και Νικολάου Μυστικού (Αύγουστος 913) στα πλαίσια του Βυζαντινοβουλγαρικού ανταγωνισμού, Θεσσαλονίκη 1972
Στεφανίδ.=Στεφανίδης Μ.
Συμεων., Τσάκ.=2305
Σφυρ., Πληρώμ.=1737

Τζάρτζ.=Τζάρτζανος Α.
Τομπαΐδ., Ιδίωμ. Θάσ.=1743
Τουρτόγλου, Φον. και αποζημ.=2306
Τριαντ.=Τριανταφυλλίδης Μ.
Τριαντ., 'Απ.=976
Τριαντ., Νεοελλ. γραμμ.=974
Τριαντ., Ξενηλ.=973
Τσολ.=Τσολάκης Ε.
Τσοπ.=Τσοπανάκης Α.
Τσοπ., Γλώτται=1751
Τσοπ., Δωρ. αντ.=1750
Τσοπ., Κοινή-ροδ. ιδιώμ.=1749
Τσουδερ., Ορολογ.=1756
Τωμ.=Τωμαδάκης Ν.
Τωμ., Σύλλαβ.=1759

Φάβ.=Φάβης Β.
Φιλ.=Φιλήντας Μ.
Φιλ., Γλωσσογν.=1011
Φόρης, Πίν. επιρρ.=1771
Φουρ.=Φουρίκης Π.
Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ.=2333

Χαριτων.=Χαριτωνίδης Χ.
Χατζ.=Χατζηϊωάννου Κ.
Χατζ., Διασπ.=1777
Χατζ., Διπλωματ.=1778α
Χατζηγιακ., Δημώδη Α'=2560
Χατζιδ.=Χατζιδάκις Γ.
Χατζιδ., Ακαδημ. αναγν.=1085
Χατζιδ., Γλωσσ. μελ.=1051
Χατζιδ., ΜΝΕ=1054
Χατζ., Ξέν. στοιχ.=1026

Ψάλτ.=Ψάλτης Στ.
Ψυχ.=Ψυχάρης Γ.

β') ξενόγλωσσων

Psich., Et. de philol.=1950
Psich., Qu. tr.=1350

Raderm., Neutest. Gramm.=1352
Rödel, Chalkok.-Kritob.=1353
Rotolo, Libistro=1354
Russo, Gheorg. Etol.=1356
Russo, St. si crit.=2470
Rydbeck, Fachprosa=1962

Scazzoso, Pseudo-Dionigi=1964
Schilb., Byz. Metrol.=1966
Schirò, Agiografia=1970
Schirò, δημότης=1968
Schmitt, ριζικόν=1971
Seel, Physiol.=1975
Sirat, Mots d'emprunt=1976
Soloviev, Russie=1977
Spadaro, Battaglia=1978
Spadaro, Fonti Florio=1979
Stepski v.-Dol., Phrantz.=1991
Stryker, Protev. Jacq.=1375
Stüwe, Franz. Lehnwört.=1992

Tabachovitz, Etudes sur le grec=1379
Tabachovitz, Theophan.=1994
Tagliavini, Venezia=1382

Thumb, Germ. im Neugr.=1997
Thumb, Gr. Spr. Hellen.=1386
Thumb, Handbuch=1998
Triand., Lehnw.=1393

Vaniček, Fremdw.=1395
Vayacacos, Noms de famille[1]=2020
Vayacacos, Noms de famille[2]=2021
Veloudis, Alexander=2022
Viscidi, Prestiti latini=1401
Vogeser, Spr. Heiligenl.=1402

Wagn., Carm.=1456
Wagn., Med. Gr. Texts=1457
Wagn., Trois poèm.=1458
Weierholt, Malalas=2030
Wifstrand, εικότα=2032
Wilson, Byz. Prose=N. Wilson, An anthology of byzantine prose, Βερολίνο - Νέα Υόρκη, 1971
Wolf, Spr. Malal.=1404

Zakyth., Desp.=2498
Ziebarth, Griech. Text.=1405
Zilliacus, Kampf Weltspr.=1407
Zucker, αυθέντης=2035α

Γ' ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΝ, ΤΙΜΗΤΙΚΩΝ ΤΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΑΚΑΔΗΜΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΩΝ

Στον πίνακα αυτόν ερμηνεύονται οι βραχυγραφίες των τίτλων περιοδικών, τιμητικών τόμων και πρακτικών Ακαδημιών. Για βιβλιογραφικά στοιχεία σχετικά με περιοδικά και τιμητικούς τόμους παραπέμπεται ο αναγνώστης στους οικείους βιβλιογραφικούς πίνακες. Οι βραχυγραφίες περιοδικών, συλλογών, ανθολογιών, κλπ., που ισχύουν για τα άρθρα, χρησιμοποιούνται και στους βιβλιογραφικούς πίνακες των κειμένων και των μελετητών.

α') σε ελληνική γλώσσα

ΑΕΜ=Αρχείον Ευβοϊκών Μελετών
Αθ.=Αθηνά
ΑΘΛΓΘ=Αρχείον του θρακικού λαογραφικού και γλωσσικού θησαυρού
Αμάλθ.=Αμάλθεια, τριμηνιαίον ιστορικόν λαογραφικόν περιοδικόν της Ιστορικής-λαογραφικής Εταιρείας νομού Λασηθίου (Άγ. Νικόλαος Κρήτης).
ΑΠ=Αρχείον Πόντου
Αφ. Άμ.=Αφιέρωμα εις Κ. Ι. Άμαντον
Αφ. Τριαντ.=Αφιέρωμα στη μνήμη του Μανόλη Τριανταφυλλίδη
Αφ. Χατζιδ.=Αφιέρωμα εις Γ. Ν. Χατζιδάκιν
Βυζαντ.=Βυζαντινά
Γρηγ. Παλ.=Γρηγόριος Παλαμάς
ΔΑΕ Κερκ.=Δελτίον Αναγνωστικής Εταιρείας Κερκύρας
ΔΙΕΕΕ=Δελτίον της Ιστορικής και Εθνολογικής Εταιρείας της Ελλάδος
ΔΧρ.ΑΕ=Δελτίον Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας
Δωδεκαν.=Δωδεκανησιακά
Δωδεκαν. Αρχ.=Δωδεκανησιακόν Αρχείον
Δωδώνη=Δωδώνη, Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Παν/μίου Ιωαννίνων, Ιωάννινα 1972 κε.
ΕΑΙΕΔ=Επετηρίς Αρχείου Ιστορίας Ελληνικού Δικαίου
ΕΓΔΣΠΘ=Επετηρίς Γεωπον. και Δασολ. Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΒΣ=Επετηρίς Εταιρείας Βυζαντινών Σπουδών
ΕΕΚΣ=Επετηρίς Εταιρείας Κρητικών Σπουδών
ΕΕΚυκλ.Μ=Επετηρίς Εταιρείας Κυκλαδικών Μελετών
ΕΕΠ=Επιστημονική Επετηρίς. Εθνικόν Πανεπιστήμιον
ΕΕΣΝΟΕΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Σχολής Νομικών και Οικονομικών Επιστημών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
ΕΕΦΣΠΑ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών
ΕΕΦΣΠΘ=Επιστημονική Επετηρίς Φιλοσοφικής Σχολής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
Εικοσιπεντ. Κόντου=Εικοσιπενταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ. Κόντου
ΕΚΕΙΕΔ=Επετηρίςτου Κέντρου ερεύνης της Ιστορίας του Ελληνικού Δικαίου
ΕΛΑ=Επετηρίς του Λαογραφικού Αρχείου

Ελλην.=Ελληνικά
Ελλην. Δημ.=Ελληνική Δημιουργία
ΕΜΑ=Επετηρίς Μεσαιωνικού Αρχείου
Επετ. Κύπρ.=Επετηρίς (Κέντρον Επιστημονικών Ερευνών)
Επετ. Παρνασσ.=Επετηρίς Παρνασσού
Επιθ. ελληνοϊτ. πνευμ. επικ.=Επιθεώρησις ελληνοϊταλικής πνευματικής επικοινωνίας
Εραν.=Ο Ερανιστής
ΗΜΕ=Ημερολόγιον Μεγάλης Ελλάδος
Θησαυρ.=Θησαυρίσματα
Θρακ.=Θρακικά
Κακρ., Μελέτ. άρθρ.=Ι. Θ. Κακριδή, Μελέτες και άρθρα
Κρητολ.=Κρητολογία
Κρ. Λαός=Κρητικός Λαός
Κρ. Μελ.=Κρητικαί Μελέται
Κρ. Πρωτοχρ.=Κρητική Πρωτοχρονιά
Κρ. Χρ.=Κρητικά Χρονικά
Κυπρ. Γρ.=Κυπριακά Γράμματα
Κυπρ. Σπ.=Κυπριακαί Σπουδαί
Κυπρ. Χρ.=Κυπριακά Χρονικά
ΛΑ=Λεξικογραφικόν Αρχείον
Λαογρ.=Λαογραφία
ΛΔ=Λεξικογραφικόν Δελτίον
ΜΒ=Σάθα, Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη
Μνήμ. Αμ.=Εις μνήμην Κ. Αμάντου
Μνημ. Αντωνιάδη=Μνημόσυνον Σοφίας Αντωνιάδη
Μνήμ. Λάμπρ.=Εις μνήμην Σπ. Λάμπρου
ΝΕ=Νέος Ελληνομνήμων
Νεοελλ. Αρχ.=Νεοελληνικόν Αρχείον
Ν. Εστ.=Νέα Εστία
Ξένιον Π. Ζέπου=Ξένιον, Festschrift für Pan. J. Zepos
Ορθόδ. Παρ.=Ορθόδοξος Παρουσία
Παναθήν.=Παναθήναια
Παρνασσ.=Παρνασσός
Πελοποννησ.=Πελοποννησιακά
Πεπρ. Α' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Α' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Β' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Β' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Γ' ΔΚρ.Σ=Πεπραγμένα Γ' Διεθνούς Κρητολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. Θ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης
Πεπρ. ΙΒ' ΔΒΣ=Πεπραγμένα ΙΒ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου
Πεπρ. ΙΔ' ΔΒΣ=Actes du XIV Congrès International des études byzantines, Bucarest, 6-12 Septembre, 1971, III, 1976
Πνευματ. Κύπρ.=Πνευματική Κύπρος
Ποντ. Φύλλ.=Ποντιακά Φύλλα
Πραγμ. Ακ. Αθ.=Πραγματείαι Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Ακ. Αθ.=Πρακτικά Ακαδημίας Αθηνών
Πρακτ. Α' Κυπρ. Σ=Πρακτικά Α' Κυπρολογικού Συνεδρίου Γ' β'
Πρακτ. Α' Παν. Σ=Πρακτικά Α' Πανιονίου Συνεδρίου
Πρακτ. Γ' Παν. Σ=Πρακτικά Γ' Πανιονίου Συνεδρίου
Προσφ. Κυριακ.=Προσφορά εις Στίλπωνα Κυριακίδην
Σύμμ.=Σύμμεικτα Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών ΕΙΕ
Τεσσαρακ. Κόντου=Τεσσαρακονταετηρίς της καθηγεσίας Κωνσταντίνου Σ.Κόντου
Φίλτρα. Τιμητ. Καψ.=Φίλτρα. Τιμητικός τόμος Σ. Γ. Καψωμένου
Χαριστ. Ορλάνδ.=Χαριστήριον εις Α. Κ. Ορλάνδον
Χιακ. Χρον.=Χιακά Χρονικά
Χρ. Κρ.=Χριστιανική Κρήτη
Χρον. Πόντ.=Χρονικά του Πόντου

β') σε ξένη γλώσσα

AAEEG=Annuaire de l'Association pour l'encouragement des études grecques en France
AIPhHOS=Annuaire de l'Institut de philologie et d'histoire orientales et slaves
BCH=Bulletin de correspondance hellénique
Berichte z. XI. Intern. Byz.-Kongr.=Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress, Μόναχο 1958
BF=Byzantinische Forschungen
BGV=E. Legrand, Bibliothèque grecque vulgaire
Bibliogr. Hellén.=E. Legrand, Bibliographie hellénique
B-NJ=Byzantinisch - neugriechische Jahrbücher
BSl=Byzantinoslavica
Bull. Soc. lingu.=Bulletin de la Société de Linguistique de Paris.
Byz.=Byzantion
Byzantinobulg.=Byzantinobulgarica
Byz.-Met.=Byzantina Metabyzantina
BZ=Byzantinische Zeitschrift
Cah. Inst. M-A. (Univ. Copenhague)=Université de Copenhague, Cahiers de l' Institut du moyen-age grec et latin, Κοπεγχάγη 1969-71 κε.
Corp. Haml.=Corpus Hamleticum
DOP=Dumbarton Oaks Papers
Egyet. Philol. Közl.=Egyetemes Philologiai Közlöny
EO=Echos d'Orient
Festschr. Kretschmer=Festschrift fur Universitats-Professor Hofrat Dr. Paul Kretschmer
Fol. neohell.=Folia neohellenica
IF=Indogermanische Forschungen
IF Anzg.=Anzeiger für Indogermanische Sprach - und Altertumskunde. Beiblatt zu den Indogermaniscden Forschungen
Istit. Orient Nap.=Istituto Orientale di Napoli
JÖB=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik
JÖBG=Jahrbuch der Österreichischen Byzantinischen Gesellschaft
Mél. Diehl=Mélanges Charles Diehl
Mél. Kern.=Mélanges Kern
Mél. Merlier=Mélanges offerts a Octave et Melpo Merlier
Misc. G. Merc.=Miscellanea Giovanni Mercati
Misc. Rossi=Bizantino-Sicula II, Miscellanea... in memoria di Giuseppe Rossi Taibbi
Mitteil. Sem. Or. Spr.=Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen
OCP=Orientalia Christiana Periodica
Philol. Suppl.=Philologus, Supplementband
Philol. Woch.=Philologische Wochenschrift
PNL=Probleme der neugriechischen Literatur
Poèm. hist.=1448
Polych.=Polychordia, Festschrift Fr. Dölger (Byz. Forschungen 1-3, 1966-68)
Polychron. Dölger=Polychronion,Festschrift Fr. Dölger.
REB=Revue des études byzantines
REG=Revue des études grecques
RES-EE=Revue des études sud-est européennes
Rhein. Museum f. Philol.=Rheinisches Museum für Philologie
Rom. Philol.=Romance Philology
RSBN=Rivista di studi bizantini e neoellenici
SB=Studi bizantini
SBN=Studi bizantini e neoellenici
Sic. Gymn.=Siculorum Gymnasium
SIFC=Studi italiani di filologia classica
Sill. biz.=Silloge bizantina in onore di

Silvio Giuseppe Mercati
S-OF=Süd-Ost Forschungen
Star. Živ.=Starina živaja
St. Byz. Neohell. Neerl.=Studia byzantina et neohellenica neerlandica
St. ist. gr.-rom.=Studii istorice greco-romane
TAPA=Transactions of the American Philological Association
Trav. et Mém.=Travaux et Mémoires
Viz. Vrem.=Vizantiiskij Vremennik
Zeitschr. f. Balkanol.=Zeitschrift für Balkanologie
Zeitschr. f. rom. Philol.=Zeitschrift für romanische Philologie
Zeitschr. f. vergleich. Sprachforsch.= Zeitschrift für vergleichende Sprachforschung

Δ' ΛΕΞΙΚΩΝ

α') ελληνόγλωσσων

Ανδρ., Λεξ.=Ν. Π. Ανδριώτη, Ετυμολογικό Λεξικό της κοινής νεοελληνικής
Βλάχ.=Γερασίμου Βλάχου, Θησαυρός της εγκυκλοπαιδικής βάσεως τετράγλωσσος
Γενναδ., Λεξ.=Π. Γ. Γενναδίου, Λεξικόν φυτολογικόν
Δαγκίτσης, Λεξ. = Κ. Δαγκίτσης, Ετυμολογικό Λεξικό της νεοελληνικής, 'Αθήνα [1978]
Δημητράκ.=Δ. Δημητράκου, Μέγα Λεξικόν όλης της ελληνικής γλώσσης
Ζώη, Λεξ. Ζακ.=Λ. Χ. Ζώη, Λεξικόν φιλολογικόν και ιστορικόν Ζακύνθου
Ζωναρ.=Ioannis Zonarae Lexicon edidit I. A. H. Tittmann, τόμ. 1-2, Λειψία 1808, ανατ. 'Αμστερνταμ 1967
Ησύχ.=Hesychii Alexandrini Lexicon (έκδ. K. Latte)
Θρησκ. και ηθ. εγκυκλοπ.=Θρησκευτική και ηθική εγκυκλοπαιδεία, τόμ. 1-12, Αθήνα 1962-8
ΙΑ=Ακαδημία Αθηνών. Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης. Α': Ιστορικόν Λεξικόν της νέας ελληνικής
Κουμαν., Συναγ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή λέξεων αθησαυρίστων
Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.=Στ. Κουμανούδη, Συναγωγή νέων λέξεων
Παπαδ. Α., Λεξ.=Α. Α. Παπαδοπούλου, Ιστορικόν Λεξικόν της ποντικής διαλέκτου
Πάπ.—Λαρ., Γεν. Εγκυκλοπ.=Πάπυρος-Λαρούς, Γενική Παγκόσμιος Εγκυκλοπαιδεία μετά πλήρους λεξικού της ελληνικής γλώσσης
Πασπ., Γλωσσ.=Α. Γ. Πασπάτη, Το χιακόν γλωσσάριον
Πρωΐας Λεξ.=Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, επιμελεία Γεωργ. Ζευγώλη, έκδοσις «Πρωΐας»
Πρωΐας Λεξ. Συμπλ.=«Πρωΐας» Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης ορθογραφικόν και ερμηνευτικόν. Συμπλήρωμα
Σούδα=Suidae Lexicon (έκδ. A. Adler)
Σταματ.=Ι. Σταματάκου, Λεξικόν της νέας ελληνικής γλώσσης
Στεφ., Θησ. βλ. Steph., Θησ.
Φωτ., Λεξ.=Photii Patriarchae Lexicon

β') ξενόγλωσσων

Andr., Lex.=Nikolaos Andriotis, Lexicon der Archaismen in neugriechischen Dialekten
Bauer, Wört.=W. Bauer, Griechisch-deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments
Boerio=G. Boerio, Dizionario del dialetto venezianno, Βενετία 1856
Chantraine, Dict. étym.=Pierre Chantraine, Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots
Du Cange=Du Cange, Glossarium ad scriptores mediae et infimae graecitatis
Frisk, Wört.=H. Frisk, Griechisches etymologisches Wörterbuch

Garz., Diz.=Dizionario Garzanti della lingua italiana

Germ.=G. Germano, Vocabolario italiano e greco

Gr. d' Hauterive, Dictionn.=R. Grandsaignes d'Hauterive, Dictionnaire d'ancien français, moyen age et renaissance, Παρίσι 1947

Lampe, Lex.=G.W.H. Lampe, A Patristic Greek Lexicon

L-S=H.G. Liddell και R. Scott, A Greek-English Lexicon

L-S Κων/νίδη=H.G. Liddell και R. Scott, Μέγα Λεξικόν της ελληνικής γλώσσης, μετάφρ. Ξ. Μόσχου, επιστασία Μ. Κωνσταντινίδη

L-S Suppl.=H. G. Liddell, R. Scott και H. S. Jones, Greek-English Lexicon, A Supplement

L-S Συμπλ.=H. G. Liddell και R. Scott, Συμπλήρωμα του Μεγάλου Λεξικού της ελλην. γλώσσης Κ. Δ. Γεωργούλη-Π. Κ. Γεωργούντζου

Meursius=Glossarium graecobarbarun..., Lugduni Batavorum 1614

Peek, Lex. Nonn.=W. Peek, Lexicon zu den Dionysiaka des Nonnos, Hildesheim 1968 κε.

Preisigke - Kiessling=F. Preisigke - E. Kiessling, Wörterbuch der griechischen Papyrusurkunden

Rohlfs, Diz. topon.=Rohlfs, Dizionario toponomastico e onomastico della Calabria, Ραβέννα 1974

Rohlfs, Et. Wört.=G. Rohlfs, Etymologisches Wörterbuch der unteritalienischen Gräzität

Segditsas, Naut. Dict.=P. Segditsas, Elsevier's Nautical Dictionary, τόμ. 2, Άμστερνταμ, Λονδίνο, Νέα Υόρκη 1966

Somav.=A. da Somavera, Θησαυρός της ρωμαϊκής και της φραγκικής γλώσσας

Sophocl.=E. A. Sophocles, Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods

Steph., Θησ.=H. Stephanus, Θησαυρός της ελληνικής γλώσσης

Ε' ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΛΕΞΕΩΝ

ά=άρθρο
άγν. ετυμ.=άγνωστη ετυμολογία
ά. γρ.=άλλη γραφή
αιτ.=αιτιολογικός
αμάρτ.=αμάρτυρος
αμτβ.=αμετάβατος
αναβιβ.=αναβιβασμός
αναγκ. αίτ.=αναγκαστικό αίτιο
ανάγν.=ανάγνωση
ανακ.=ανακοίνωση
αναλογ.=αναλογία, αναλογικώς
ανάτ.=ανάτυπο
ανέκδ.=ανέκδοτος
αντίθ.=αντίθετος
αντικ.=αντικείμενο
αντιμετάθ.=αντιμετάθεση
αντων.=αντωνυμία
αοριστολ.=αοριστολογικός
Άπ.=Άπαντα
απ.=απαντά
απαρέμφ.=απαρέμφατο
απορημ.=απορηματικός
απόσπ.=απόσπασμα
απρόσ.=απρόσωπο
αρ.=αριθμός
αραβ.=αραβικός
αραβοτουρκ.=αραβοτουρκικός
αραμ.=αραμαϊκός
αριθμτ.=αριθμητικό
άρν.=άρνηση
αρσ.=αρσενικός
αρχ.=αρχαίος
αρχαϊκ.=αρχαϊκός
άσχ.=άσχετος
αυτ.=αυτόθι
αχρον.=αχρονολόγητο
βενετ.=βενετικός
Βιβλιοκρ.=Βιβλιοκρισία
βλ.=βλέπε
βυζ.=βυζαντινός
γαλλ.=γαλλικός
γερμ.=γερμανικός
γεωγρ.=γεωγραφικός
γλωσσ.=γλωσσικός
Γλωσσάρ.=Γλωσσάριο
γρ.=γράφε, γραφή
δεικτ.=δεικτικός
δευτερόκλ.=δευτερόκλιτος
δευτεροπρόσ.=δευτεροπρόσωπος
δήλ.=δήλωση
δηλ.=δηλαδή
δημ.=δημοτικός
διάβ.=διάβαζε
διάφ.=διάφορος
διόρθ.=διόρθωσε
διορθώσ.=διορθώσαμε
διφθογγ.=διφθογγισμός
έγγρ.=έγγραφο
εθν.=εθνικό
εικασ.=εικασία
έκδ.=έκδοση
εκδ.=εκδόσεις, εκδότης, εκδίδει
εκκλ.=εκκλησιαστικώς
ελλειπτ.=ελλειπτικός
ελλην.=ελληνικός
εμπρόθ. προσδιορ.=εμπρόθετος προσδιορισμός
εν.=ενικός
έναρθρ.=έναρθρος
ενδεχομ.=ενδεχομένως
ενδοιαστ.=ενδοιαστικός
ενεργητ.=ενεργητικός
ενεστ.=ενεστώτας
ενθύμ.=ενθύμηση
ενν.=εννοείται
επεξήγ.=επεξήγηση ή επεξηγηματικός

επιγρ.=επιγραφή
επίδρ.=επίδραση
επίθ.=επίθετο
επιθετ.=επιθετικός
Επίλ.=Επίλογος
επίρρ.=επίρρημα
επιρρ.=επιρρηματικός, -κώς
επιστ.=επιστολή
επιτ.=επιτατικός
επιφ.=επιφώνημα
επόμ.=επόμενος
επών.=επώνυμο
εσφαλμ.=εσφαλμένος, -α
ετυμ.=ετυμολογία
ετυμολ.=ετυμολογικό τμήμα άρθρου
ευκτ.=ευκτική
θ.=θέμα
θεολ.=θεολογικός όρος
θετ.=θετικός
θηλ.=θηλυκός
θρησκ.=θρησκευτικώς
ιδιάζ. χρ.=ιδιάζουσα χρήση
ιδιώμ.=ιδιώματα
ιδιωμ.=ιδιωματικός, -ώς
Ιντ.=Ιντερμέδιο
ιταλ.=ιταλικός
κ.=κάτι
κ.ά.=και άλλα
κ.α.=και αλλαχού
κάπ.=κάποιος, -ον, κλπ.
κατάλ.=κατάληξη
καταφ.=καταφατικός
κατηγ.=κατηγορούμενο
Κ.Δ.=Καινή Διαθήκη
κε.=και εξής
κεφ.=κεφάλαιο
κλητ.=κλητική
κοιν.=κοινός, -ώς
κοινότ.=κοινότατο
κ.π.α.=και πολλαχού αλλαχού
κρητ. κ.=κρητικά κείμενα
κριτ. υπ.=κριτικό υπόμνημα
κτητ.=κτητικός, κτητικά
κ.τ.ό.=και τα όμοια
κυριολ.=κυριολεκτικώς
κύρ. όνομ.=κύριο όνομα
κώδ.=κώδικας
λ.=λέξη, λήμμα
λαϊκ.=λαϊκός
λατ.=λατινικός
λόγ.=λόγιος
μεγεθ.=μεγεθυντικός
μέλλ.=μέλλοντας
μέσ.=μέσο
μεσν.=μεσαιωνικός
μεταπλ.=μεταπλασμός
μεταφ.=μεταφορικώς
μετρ. αν.=μετρική ανάγκη
μτβ.=μεταβατικός
μτγν.=μεταγενέστερος
μτξ.=μεταξύ
μτχ.=μετοχή, μετοχικός
ναυτ.=ναυτικός όρος
νεοελλ.=νεοελληνικός
νομ.=νομικός όρος
όνομ.=όνομα
ονομ.=ονομαστική
ονοματοπ.=ονοματοποιία
ό.π.=όπου παραπάνω
οριστ.=οριστική
ουδ.=ουδέτερο
ουσ.=ουσιαστικό
ουσιαστικοπ.=ουσιαστικοποιημένος
παθητ.=παθητικός
παλαιογρ.=παλαιογραφικός
παλαιότ.=παλαιότερος
παπυρ.=παπυρικό κείμενο
παράγ.=παράγωγο
παραγ.=παραγωγή
παρακελευσμ.=παρακελευσματικός
παράλ.=παράλειψη
παραλ.=παραλείπεται, -ονται
παράλλ.=παράλληλος
παραπ.=παραπομπή
παράρτ.=παράρτημα
παρεκτεταμ.=παρεκτεταμένος
παρετυμ.=παρετυμολογία
παρκ.=παρακείμενος
παρων.=παρωνύμιο
πβ.=παράβαλε
πιθ.=πιθανώς
πληθ.=πληθυντικός
ποιητ. αίτ.=ποιητικό αίτιο
πολλ.=πολλαχού

πραγματ.=πραγματολογικώς
προβηγκ.=προβηγκιανός
προέλ.=προέλευση
προηγ.=προηγούμενος
πρόθ.=πρόθεση
προθετ.=προθετικός
προκ.=προκειμένου
πρόσ.=πρόσωπο
προστ.=προστακτική
προσφών.=προσφώνηση
προσωποπ.=προσωποποίηση
πρότ.=πρότεινε
προφ.=προφανής, προφανώς
πρωτόκλ.=πρωτόκλιτος
ρ.=ρήμα
ρηματ.=ρηματικός
ρωσ.=ρωσικός
σ.=σελίδα
σήμ.=σήμερα
σημ.=σημείωση
σημασ.=σημασία
σημασιολ.=σημασιολογικό τμήμα άρθρου
σημερ.=σημερινός
σπανιότ.=σπανιότατο
στ.=στίχος
στερ.=στερητικός
συγγ.=συγγενικός
συγκ.=συγκοπή
συγκριτ.=συγκριτικός
συμπερασμ.= συμπερασματικός
συμφ.=συμφυρμός
συν.=συνήθως
σύνδ.=σύνδεσμος
συνεκδ.=συνεκδοχή, συνεκδοχικά
συνεκφ.=συνεκφορά
συνηθέστ.=συνηθέστατος
σύνθ.=σύνθεση
συνθ.=συνθετικό
σύντ.=σύνταξη
συνών.=συνώνυμο
σύστ.=σύστοιχο
συχν.=συχνά
συχνότ.=συχνότατα
σχ.=σχήμα
σχετ.=σχετικός
σχηματ.=σχηματισμός, σχηματίζεται
σχόλ.=σχόλιο
Σχολ.=Σχολιαστής
τ.=τύπος
τεύχ.=τεύχος
τίτλ.=τίτλος
τόμ.=τόμος
τοπ.=τοπικός
τοπων.=τοπωνύμιο
τουρκ.=τουρ**κικός**
τραγ.=τραγούδι
τριτόκλ.=τριτόκλιτος
τριτοπρόσ.=τριτοπρόσωπος
τροπ.=τροπικός
τσακων.=τσακωνικός
τυπολ.=τυπολογικό τμήμα άρθρου
υβριστ.=υβριστικώς
υπερθ.=υπερθετικός
Υπόθ.=Υπόθεση
υποθ.=υποθετικός
υποκ.=υποκείμενο
υποκορ.=υποκοριστικό
υποτ.=υποτακτική
υποτιμ.=υποτιμητικός
φρ.=φράση
Χορ.=χορικό
χρ.=χρήση
χρον.=χρονικός
χφ.=χειρόγραφο
χφφ.=χειρόγραφα
χ. χρον.=χωρίς χρονολογία

ΕΙΔΙΚΟΤΕΡΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΛΕΞΙΚΟΥ

Ουδέτερο επιθέτου με παράλληλη χρήση ουσιαστικού καταρχήν μας απασχολεί σε ιδιαίτερη παράγραφο του άρθρου του επιθέτου. Συγκροτείται ιδιαίτερο λήμμα με το ουδέτερο του επιθέτου άν το τελευταίο αυτό χρησιμοποιείται περισσότερο ως ουσιαστικό παρά ως επίθετο σε ουδέτερο γένος.

Μετοχές παρακειμένου που είναι σύνθετες λέξεις σχηματισμένες χωρίς πιθανώς να έχει υπάρξει αντίστοιχος ενεστωτικός τύπος (λ.χ. *αγουρομαζωμένος*), όπως και μετοχές παρακειμένου που δέν ανάγονται σε ενεστώτα (λ.χ. *μυαλωμένος*) αποτελούν χωριστά λήμματα.

Στην περίπτωση που ένας τύπος αιτιατικής ή αορίστου δέν ανάγεται χωρίς δισταγμό σε ορισμένη ονομαστική ή σε ορισμένο ενεστώτα (αρχαϊστικός ή νεωτεριστικός τύπος), σημειώνονται στη θέση του λήμματος και ο αρχαϊστικός και ο νεωτεριστικός τύπος της ονομαστικής ή του ενεστώτα (λ.χ. *αήρ - αέρας*).

Σε ορισμένες ιδιάζουσες περιπτώσεις κοντά στους άλλους τύπους του ουσιαστικού παρέχονται στο τυπολογικό τμήμα του άρθρου οι ιδιότυπες πτώσεις. Ανάλογο συμβαίνει προκειμένου για χρόνους ρημάτων για τους οποίους η αναγωγή σε ορισμένο ενεστώτα δέν είναι βέβαιη.

Ο αραβικός αριθμός που τίθεται ως εκθέτης δίπλα σε όνομα εκδότη ή βραχυγραφίας δηλώνει τον αριθμό της έκδοσης.

Προκειμένου για πεζό κείμενο, άν αριθμούνται οι γραμμές των σελίδων στην έκδοση, η παραπομπή γίνεται στη σελίδα και στη γραμμή της σελίδας. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις όπου ο πρώτος αραβικός αριθμός δηλώνει τον αριθμό της παραγράφου ή του ποιήματος μέσα στην έκδοση και ο δεύτερος (που σημειώνεται ως εκθέτης) τη σειρά ή το στίχο μέσα στο ποίημα (περίπτωση «Κυπριακών ερωτικών ποιημάτων» κ.ά.).

Καμιά φορά πρίν από τη μνεία των αριθμών της παραπομπής σημειώνεται με γράμματα του λατινικού αλφαβήτου ή με άλλη βραχυγραφία η παραλλαγή ή το χειρόγραφο του κειμένου για το οποίο πρόκειται.

Με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που συνοδεύονται με το σημείο της οξείας σημειώνονται τμήματα πεζού έργου ή πράξεις θεατρικού κειμένου. Με λατινικούς εξάλλου αριθμούς δηλώνονται κεφάλαια της μετάφρασης της «Πεντατεύχου» ή και άλλων κειμένων. Ο αραβικός αριθμός που ενδεχομένως ακολουθεί δηλώνει τη θέση του στίχου μέσα στο κεφάλαιο. Καμιά φορά για ευκολία του αναγνώστη (περίπτωση του κειμένου του «Πιστικού βοσκού», έκδ. Ioannou) η παραπομπή γίνεται σύμφωνα με τον τρόπο που ο εκδότης δηλώνει τα τμήματα του έργου. Άλλοτε πάλι προκειμένου για πεζό κείμενο μετά τη δήλωση της σελίδας ακολουθεί ένδειξη με γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που υπάρχει στη σελίδα προς την οποία γίνεται η παραπομπή.

Κατά την παραπομπή σε αυτοτελές δημοσίευμα ερευνητή, που αποτελείται από τόμους περισσότερους από ένα, χρησιμοποιούνται και εδώ τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου με το σημείο της οξείας, για να δηλωθεί ο αριθμός του τόμου. Κατά την παραπομπή σε πραγματεία δημοσιευμένη σε περιοδικό δέν αναφέρεται ο τίτλος της πραγματείας, αλλά βραχυγραφημένο το όνομα του ερευνητή και ο τίτλος του περιοδικού.

Λέξεις που απαντούν για πρώτη φορά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή δέν παίρνουν χαρακτηρισμό (*αρχ.* ή *μτγν.*), αλλά δηλώνεται ότι η λέξη απαντά σε σχολιαστή ή σε επιγραφή.

Προκειμένου για παραπομπή σε γλωσσικές παρατηρήσεις ή σχόλια του εκδότη ενός κειμένου χρησιμοποιείται και για το εκδοτικό δημοσίευμα η βραχυγραφία του κειμένου, αλλά με προταγμένο ολόγραφο το όνομα του εκδότη (π.χ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ.]).

Η αλλαγή στίχου στο παράθεμα δηλώνεται με αισθητή τυπογραφική αραίωση ανάμεσα στους δύο στίχους.

Όταν μιάς αρχαίας λέξης υπάρχουν νεώτεροι τύποι, όχι όμως και νεώτερες σημασίες, το άρθρο δέν έχει σημασιολογικό τμήμα.

Χωρία που διορθώνονται σε ειδική πραγματεία καταγράφονται σύμφωνα με τη διόρθωση, εφόσον είναι βέβαιη ή πιθανή· σε παρένθεση, αμέσως μετά τη λέξη που διορθώνεται, σημειώνεται η εσφαλμένη διαφορετική γραφή του εκδότη και αμέσως κατόπιν βραχυγραφημένη η βιβλιογραφική ένδειξη για τη διόρθωση. Προκειμένου για εσφαλμένη γραφή που απαντά σε έκδοση, εκτός του ότι χρησιμοποιείται στο οικείο άρθρο η γνήσια γραφή, καταρτίζεται και λήμμα με την εσφαλμένη γραφή ή τη λέξη στην οποία θα μπορούσε να αναχθεί η γραφή αυτή και με παραπομπή στην έκδοση που την παρέχει, καθώς και με μνεία της γνήσιας γραφής που πρέπει να δεχτούμε στο κείμενο.

Για τη διάρθρωση των τριών τμημάτων του κάθε άρθρου παραπέμπεται ο αναγνώστης σε όσα σημειώθηκαν στα προλεγόμενα των τόμων Α΄ σ. ιδ΄, ιε΄, ιϛ΄, καθώς και των τόμων Δ΄, σ. ιε΄ κε. και Ε΄ σ. ιδ΄.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΩΝ

έλλειμμα το, Rechenb. 4^{2}.

Το αρχ. ουσ. *έλλειμμα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.). Βλ. και Κρίνον (Παρνασσ. 5, 1881, 28 κε. καί Κοραή, Ἀτ. Β′ 118).

Κλάσμα: αυτ. 2^{2}.

Ἑλλην(ας) ο, Σπαν. (Ζώρ.) V 347, Πόλ. Τρωάδ. 592, 784, Ερμον., Γ 193, Χ 129, Δεφ., Λόγ. 3, Ερωφ. Πρόλ. 23, Ιστ. Βλαχ. 2361 [=Γέν. Ρωμ. 3]· *Ἑ λ λ η ν ο ς*, *Ἑ λ - λ η ν ο ς*, Διήγ. Αλ. V 1· δοτ. *Ε λ λ ή ν ο ι ς* Ερμον. Η 271.

Το αρχ. ουσ. *Ἑλλην*. Η λ. και σήμ. στον τ. *Ἑλληνας* (Δημητράκ.).

1) Ἑλληνας (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II^{2} και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3). **2**) «Εθνικός», ειδωλολάτρης (Βλ. και L-S στη λ. 4): *Ελλήνων βωμοί πρόκειντai · Απιδός τε και Δίου, ένθα συνέτριψε Χριστός τα είδωλα και στήλας* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2186.

ελληνίζω.

Το αρχ. *ελληνίζω*.

Γίνομαι ειδωλολάτρης (Η σημασ. τον 4. αι., Lampe, Lex. στη λ. 3): *οι αξιωθέντες του αγίου βαπτίσματος και πάλιν ελληνίζοντες εσχάτη τιμωρία υπόκειντai* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ′ 11^{4}.

ελληνικά, επίρρ., Βίος Αλ. 5681, Σοφιαν., Παιδαγ. 100.

Από το επίθ. *ελληνικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Στην ελληνική γλώσσα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *ελληνικά λέγονται ύπατοι* Βακτ. αρχιερ. 209.

ελληνικός, επίθ., Πόλ. Τρωάδ. 785, Βίος Αλ. 4336, Αχιλλ. L 17, Μαχ. 360^{12}, 454^{8}, Δούκ. 135^{6}, Βακτ. αρχιερ. 172.

Το αρχ. επίθ. *ελληνικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που ανήκει ή αναφέρεται στους Ἑλληνες (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *γράμμασιν επαιδεύετο ελληνικοίς παντοίοις* Αχιλλ. Ν 84· *περί εθών ελληνικών και μαντευμάτων* Βακτ. αρχιερ. 153. **2**) Ειδωλολατρικός (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. IV): *Ο ποιών ελληνικάς θυσίας ή τιμών είδωλα ή θυσιάζων ή λίβανον αυτοίς καίων εσχάτη τιμωρία υποβάλλεται* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ′ 11^{6}.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = ελληνική παιδεία (Βλ. τη μτγν. σημασ., L-S, στηλ. I 4): *ήτονε και σοφότατος διδάσκαλος καί εις ρωμαϊκά καί εις ελληνικά* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 409. —Τ. *Ἀλενικόν* ως τοπων.: Κρ. συμβόλ. 36.

ελληνισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *ελληνισμός* (Βλ. L-S). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ειδωλολατρεία (Η σημασ. τον 4 αι., L-S στηλ. III): *την ημέραν του Μεγάλου Βασιλείου κάμνουσι κάποια ψωμία κλειστά και τα βάλλουσιν εις τα κέρατα των βόων αυτών να*

ιδούσι: καρπίζουσιν οι καρποί των χωραφίων αυτών; και κάμνουσιν οι τάλανες ελληνισμόν Νομοκ. 387^{28}.

ελληνιστής ο.

Το μτγν. ουσ. *ελληνιστής*.

Ειδωλολάτρης (Η σημασ. τον 4. αι., L-S στη λ. II): *πόλεμον ανερρίπισε κατά των δυσσεβούντων και πλέον των ελληνιστών της βωμολόχου πλάνης* Μανασσ., Χρον. 3264.

῾Ελληνος ο, βλ. *῾Ελλην(ας)*.

Ελλησπόντιος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *Ελλησπόντιος*.

Που σχετίζεται με τον Ελλήσποντο: *πλούν τον Ελλησπόντιον* Μανασσ., Χρον. 1458.

ελλιμενεύομαι.

Από την πρόθ. *εν* και το *λιμενεύομαι*.

Αράζω: *να εγλυτώσει από τον κλύδωνα και να φθάσει να ελλιμενευθεί ώδε* Τρωικά 523^{13}.

ελλιμενίζω.

Το αρχ. *ελλιμενίζω*.

Οδηγώ το πλοίο στο λιμάνι (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ. στη λ. 3): *περί λιμένα γενόμενοι νήνεμον και λίαν ευάγκαλον ελλιμενίζουσι την τριήρη* Μακρεμβ., Υσμ. 238^{22}.

ελλογίζομαι.

Το μτγν. *ελλογίζομαι* (Steph., Θησ.).

Αναλογίζομαι: *ήλθα εις κατάνυξιν και ενελογισάμην τας αμαρτιάς-μου* Συναξ. γαδ. 199.

ελλόγιμος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *ελλόγιμος*.

Μορφωμένος (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 776D): *ού γάρ ως ενάρετον εμαυτόν παριστών και ελλόγιμον και τούτου χάριν μυστικωτέρως ωμίλουν πολλάκις μετά του πατρός* Βίος οσ. Αθαν. 238.

ελλυμαίνομαι.

Από την πρόθ. *εν* και το *λυμαίνομαι*.

(Προκ. για νόμισμα) αλλοιώνω, νοθεύω: *εί μή αδικείν ούτος εθελήσειε την αλήθειαν ώς οι τους οβολούς κερματίοις ελλυμαινόμενοι ή και παραχαράττειν βουλόμενοι* Ψευδο-Σφρ. 150^{26}.

ελμέττο το.

Το ιταλ. *elmetto*.

Κάλυμμα κεφαλής στρατιώτη: *οι Τούρκοι ως παλληκάρια εμαλώναν με δοξάρια, λέγω και με τα σκεπέττα, που απερνούσαν τα ελμέττα* Τριβ., Ταγιαπ. 156.

ελμίγγιον τό· *ε ρ μ ί γ γ ι ο ν,* Ιατροσ. κώδ. ωοθ′ (έκδ. *ερμίγκα*· διορθώσ. σε *ερμίγγια*).

Από το ουσ. *έλμινς* (γεν. *-γγος*) και την κατάλ. *-ιον*.

Σκουλήκι των εντέρων (Πβ. τη σημασ. που απ. στον Ιπποκράτη, L-S, λ. *ελμίνθιον*): *Των ελμιγγών εισί γένη δύο. Το μέν έν γίνεται εις τα έντερα και ένι μικρά τα τοιαύτα ελμίγγια, το δέ έτερον γίνεται εις τα νεφρά και εις τον πνεύμονα* Ορνεοσ. 583^{3}.

ελμιγγοβότανον το.

Από τα ουσ. *ελμινς* (γεν. *-γγος*) και *βότανον*.

Φυτό που θεραπεύει τα σκουλήκια των εντέρων (Πβ. L-S, λ. *ελμινθοβότανον*): *ελμιγγοβότανον ωσαύτως δός μετά κρέατος* Ορνεοσ. 583^{16}.

έλμινς η, Ιατροσ. κώδ. ϡϟγ′.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε επιγρ. (L-S). Βλ. και Georgac. (Αφ. Τριαντ. 479 κε.).

«Σκουλήκι» στο εσωτερικό του σώματος (Η σημασ. στον Ιπποκράτη, L-S στη λ. I): *Των ελμιγγών εισί γένη δύο. Το μέν έν γίνεται εις τα έντερα,.. το δέ έτερον γίνεται εις τα νεφρά και εις τον πνεύμονα* Ορνεοσ. 583^{2}.

έλμο(ν) το, Ζην. Πρόλ. 78, Θησ. Β′ [59^{7}], Ε′ [66^{2}], Πολ. Τρωάδ. 323, 460, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12662, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 18· *έ ρ μ ο,* Αχιλλ. Ο 285. Βλ. *έρμο*.

Το ιταλ. elmo.

Κράνος, περικεφαλαία: *το έλμον στο κεφάλιν-του έμορφα φορεμένο* Θησ. Ζ′ [122^{9}].

ελόγου, αντων., βλ. *λόγος*.

έλος το.

Το αρχ. ουσ. *έλος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Βάλτος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Εις έλος δέ τι μή γνούς εμπεσών* Δουκ. 131^{23}. **2**) Δάσος (Η σημασ. μτγν. και σε σχόλ., Steph., Θησ. 782 D): *λέων ήδη φοβερός εξήλθεν εκ του έλους* Διγ. Ζ 2856. — Η λ. και ως τοπων. Χρον. Μορ. Ρ 2064, 5620, Ιστ. πατρ. 142^{12,15}.

ελπή η, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 234, Ιντ. Β′ 138· *ο λ π ή,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 588.

Πιθ. πλαστή λ. από το ουσ. *ελπίδα*. Για τη λ. βλ. και Pernot, Chio Β′ 101.

Ελπίδα, προσδοκία: *Ωσάν που ήτον παλλακή λοιπόν και η δική-μας πίστις και εις τον δαίμονα είχαμεν την ελπή-μας* Διγ. Ο 1064· *Νεράιδα-μου ομορφότατη,.. θαράπιο του προσώπου-μου κ' ελπή τση παιδωμής-μου* Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 464.

ελπίδα η, βλ. *ελπίς*.

ελπίζω, Σπαν. Α 62, Κομν., Διδασκ. Δ 71, Διδ. Σολ. Ρ 79, Γλυκά, Στ. 217, Προδρ IV 142, Καλλίμ. 1417, Ελλην. νόμ. 532^{1}, Διγ. Ζ 597, Βέλθ. 203, Χρον. Μορ. Η 1353, Βίος Αλ. 2862, Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 8^{77}, Διήγ. Βελ. 422, Πανάρ. 79^{24}, Λίβ. Sc. 1252, Λίβ. Ν 1219, Αχιλλ. Ν 1788, Παρασπ., Βάρν. C 330, Σφρ., Χρον. μ. 80^{3}, Ch. pop. 339, Σκλέντζα, Ποιήμ. 6^{22}, Αλεξ. 1242, Σαχλ. Β′ (Wagn.) Ρ 194, Εκθ. χρον. 58^{11}, Κορων., Μπούας 27, Ψευδο-Σφρ. 156^{6}, Ιστ. πολιτ. 37^{8}, Κυπρ. ερωτ. 105^{36}, Πανώρ. Α′ 300, Ερωφ., Πρόλ. Χάρ. 129, Α′ 243, Β′ 400, Δ′ 268, Παλαμήδ., Βοηβ. 1068, Χίκα, Μονωδ. 161, Ιστ. Βλαχ. 854, Διγ. ῞Ανδρ. 383^{27}, Ερωτόκρ. 160, Β′ 748, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [238], Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [1015], Λίμπον. 320, Φορτουν. (Vinc.) Γ 447, Τζάνε, Κρ. πόλ. 168^{23} κ.π.α.· *ε ρ π ί ζ ω,* Πανώρ. Α′ 300 (χφ. Ν) (κριτ. υπ.)· *'λ π ί ζ ω,* Σπαν. Β′ 62, Διγ. (Trapp)

Esc. 445, Χρον. Μορ. Η 25, Χρον. Μορ. Ρ 6944, Ερωτοπ. 590, Χρον. Τόκκων 575, Θησ. (Foll.) I 4, Θησ. Β' [27^{6}], Αλεξ. 1077, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 300, Δεφ., Σωσ. 127, Τριβ., Ρέ 188, Χρον. σουλτ. 25^{1}, Κυπρ. ερωτ. 27^{7}, 69^{15}, Πανώρ. Α' 209, Β' 160, Ερωφ. Α' 510, Ε' 500, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [625], χορ. α' [67], Θυσ.^{2} 1129, Ερωτόκρ. Α' 203, 592, Β' 902, Γ' 435, Δ' 1505, Στάθ. Α' 46, Διήγ. πανωφ. 57, Διήγ. ωραιότ. 448, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 64, Διγ. Ο 378, Τζάνε, Κρ. πόλ. 143^{14}, 304^{10}, κ.π.α.· *ο ρ π ί ζ ω* Διγ. (Trapp) Esc. 532, Μαχ. 504^{4-5}, Αγν., ποιήμ. Α' 13, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-van Gem.)^{98}, Πανώρ. Β' 370, Γ' 463, Στάθ. Β' 74, Ζήν. Β' 443, Τζάνε, Κρ. πόλ. 357^{18}, 365^{4}.

Το αρχ. *ελπίζω*. Ο τ. *ερπίζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 544). Οι τ. *ολπίζω* και *ορπίζω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 643] και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 701, 704). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ελπίζω, προσδοκώ (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Η αγάπη το Ρωτόκριτο κάνει να πολεμήσει με δέκα κ' εις τον έρωτα ολπίζει να νικήσει* Ερωτόκρ. Α' 592· *εκεί π' ολπίζω γιατρικό, πληθαίνω τον καημό-μου* Πανώρ. Β' 160· **β**) (με την πρόθ. *εις*) = στηρίζω τις ελπίδες-μου σε κάπ. ή κ. (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 4 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *ελπίζω εις τον Θεόν τον λυτρώσαντα τους τρεις παίδας... φυλάξει-με αβλαβή* Ψευδο - Σφρ. 156^{6}· *ποιός εκ τσ' ανθρώπους τσι μικρούς να 'λπίζει πλιό τυχαίνει σε δόξες, πλούτη και τιμές;* Ερωφ. Πρόλ. Χάρ. 129· φρ. *ελπίζω στον άνεμο*· βλ. *άνεμος* 4 (β)· **γ**) περιμένω: *τον κοινόν-μας φονευτήν, τον θάνατον ελπίζω* Λίβ. Sc. 1252. **2**) Νομίζω, πιστεύω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 3 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *πολλή δροσιά μ' επότισες, μά 'τον φαρμακεμένη κι' ολπίζοντας πως θρέφομαι, μένω θανατωμένη* Ερωφ. Ε' 500· *τότες ο Σελτάρ-πασάς ήλπιζε κ' ενικήσαν, μα κειν' οι λίγοι, πού 'τα κεί μέσα τους αφανίσαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 168^{23}· *πάντες εσηκώθησαν, εφύγασιν αυτίκα ελπίζοντες ότι χαλά το σπίτιν να τους πνίξει* Προδρ. IV 179 (χφ g) (κριτ. υπ· πβ και κείμ.). **3**) Λυπούμαι (?): *εχαίρουμον από μιά μερά κ' έλπιζα* (άν δὲν πρέπει να διορθώσομε: *κ' ελύπιζα απ'*) *απού την άλλη βλέποντας πως μου τύχαινε ν' αφήσω τέτοια κάλλη* Ερωφ. Α' 243.

ελπίς *η*, Σπάν. V 95, Γλυκά, Στ. 34, Προδρ. I 129, 189, Μακρεμβ., Υσμ. 186^{21}, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 52, 86, 116, 436, Καλλίμ. 165, 682, Διγ. (Trapp) Gr. 904, 1335, 3026, Διγ. Ζ 547, 1792, 2590, 2604, Διγ. (Trapp) Esc. 1057, Πόλ. Τρωάδ. 248, Ερμον. Υ 369, Ωροσκ. 40^{3}, Βίος Αλ. 3100, Διήγ. Βελ. (Cant.) 41, Καναν. 69 D, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 404, Διακρούσ. 117^{8}· *ε λ π ί δ α*, Σπαν. Α 523, Σπαν. (Ζώρ.) V 50, Διδ. Σολ. Ρ 86, Χρον. Μορ. Η 2153, Λίβ. Ρ 716, Λίβ. Sc. 739, Φυσιολ. (Legr.) 63, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 835, Αργυρ., Βάρν. Κ 210, Μαχ. 416^{23}, 576^{15}, Θησ. Πρόλ. [30], Ϛ' [2^{6}], Χούμνου, Κοσμογ. 1196, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{218}, Σαχλ. Ν 268, 'Εκθ. Χρον. 12^{2}, Κορων., Μπούας 24, 40, 123, Πένθ. θαν.^{2} 524, Φαλιέρ., Ενύπν. 112, Δεφ., Λόγ. 145, Αχέλ. 1621, 2146, Αιτωλ., Μύθ. 3^{16}, 91^{24}, Ζήν. Α 284, Ιστ. πατρ. 169^{5}, Κυπρ. ερωτ. 126^{3}, Πανώρ. Β' 365, Ερωφ. Πρόλ. 122, Α' 271, 285, 289, 532, Ιντ. α', 30, Β' 142, 240, 329, 447, Γ' 176, 198, Διγ. 'Ανδρ. 370^{16}, Στάθ. Α' 155, Λίμπον. 239, 288, 353, Φορτουν. (Vinc). Γ' 594, Ιντ. γ' 18, 54, Δ' 550, Διακρούσ. 108^{6}, 118^{3}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 157^{11}, 208^{17}, 256^{20}, 432^{12}, 526^{2}· *'λ π ί δ α*, Κορων., Μπούας 131, Τζάνε, Φυλλ. Ψυχ. 54· *ο λ ι- π ί δ α*, Χρον. σουλτ. 86^{32}· *ο λ π ί δ α*, Χρον. Μορ. Ρ 1821, 2153, 8262, 8699, Ιμπ. (Legr.) 560, Θησ. Πρόλ. [256], Θ' [21^{5}], Ch. pop. 339, 439, Συναξ. γυν. 231, Ερωτοπ. 621, Δεφ., Λόγ. 741, Περί γέρ. 79, Π. Ν. Διαθ. φ. 246β, 512, Χρον. σουλτ. 39^{1}, 49^{10}, 77^{1}, 123^{8}, 137^{5}, Πανώρ. Α' 22, 171, Β' 549, 590, Γ' 518, Ε' 41, Ερωφ. Πρόλ. 20, Ιντ. α' 84, Δ' 742, Κατζ. Β' 56, Παλαμήδ., Βοηβ. 255, Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) 81 δίς, Ερωτόκρ.

Α' 205, 366, 415, 842, 992, 1110, 1161, Β' 431, Γ' 12, 117, 278, 1603, 1718, Δ' 170, 323, 639, 879, 1078, 159, Ε' 43, 72, 829, 1018, 1079, 1478, Στάθ. Α' 10, Ιντ. κρ. θεάτρ. α' 125, 164, δ' 75, Ζήν. Γ' 159, Δ' 59, Τζάνε, Κρ. πόλ. 289^{9}, 312^{20}, 379^{22}, 454^{13}, 510^{23}, 555^{25}, 562^{1}· *ο λ π ί ς*, Χρον. Μορ. Ρ 509· *ο ρ π ί δ α*, Βουστρ. 443, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-van Gem.) 326 (κριτ. υπ.).

Το αρχ. ουσ. *ελπίς*. Ο τ. *ελπίδα* και σήμ. (Δημητράκ.). Ο τ. *ολπίδα* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 643]). Ο τ. *ορπίδα* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 704).

1α) Ελπίδα, προσδοκία (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I1 και σήμ.): *τριγύρου τους εχθρούς είχαμε στα τειχιά-μας κ' ελπίδα πλιό δὲν ήτονε κιαμιά τση λευτεριά-μας* Ερωφ. Δ' 570· *τα έργα των χριστιανών και οι κενές ελπίδες, εκείνες εχαλάσασιν βασιλείαν Ρωμαίων* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 670· **β**) φρ. *έχω ελπίδα* ή *βάνω την ελπίδα* = ελπίζω: *επά σ' εμάς ποιός βρίσκεται, 'ς ποιόν έχομεν ολπίδα* Ερωτόκρ. Δ' 1355· *ελπίδαν έχω στον Θεόν* (παραλ. 1 στ.)... *την πατρίδαν και εμάς να μας ελευθερώσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 93· *άλλος περίσσια απόκοτος 'ς τούτο το χέρι απάνω μου λέγει την ελπίδα-μου πάσα καιρό να βάνω* Ερωφ. Γ' 210· **γ**) έκφρ. *παρ' ελπίδα* = απροσδόκητα, ανέλπιστα (Η έκφρ. αρχ., L-S, ό.π. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *φίλε, τόν [ούκ] εγνώριζα και ο χρόνος παρ' ελπίδα φίλον εμόν σε απέδειξεν* Λίβ. Ν 3190. **2**) Στήριγμα (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I 2 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *ελπίδα-μου εις το γήρας-μου άλλον τινάν ούκ έχω* Ιμπ. 137· *Δέσποινά-μου πανύμνητε, ελπίς-μου Θεοτόκε* Διγ. Α 1820. **3**) Υπόσχεση (?): *επεί δ' απείπον εκ πολλού και συνεχούς καμάτου, μεθύουσι τους φύλακας ελπίδων τοις κρατήρσι και τον χρυσούν ελέπολιν άμαχον προσλαβόντες* Μανασσ. Χρον. 4149. **4**) Ως προσωποπ.: *Απαύτου πάλιν κήρυκα και εστέκετον η Ελπίδα, να βλέπει απάνω εις τον ουρανόν και το έναν-της το χέριν να δείχνει πάλε εις ουρανόν προς την μακροθυμίαν* Λίβ. Ν 865.

έλπισις *η*· *ό λ π ι σ η*, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Germ.) 224 (χφ V) (κριτ. υπ.).

Από το *ελπίζω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. του 9. αι. (Steph., Θησ.).

Ελπίδα (Η σημασ. του 9. αι., Steph., Θησ.).

ελτζής *ο.*, Βίος Δημ. Μοσχ. 710, Σταυριν., 560.

Το τούρκ. *elci*. Η λ. στο Somav. (λ. *ελντζής*) και στο Βλαστό (Συνώνυμα και συγγενικά, σ. 35, λ. *αποστολάτορας*).

Απεσταλμένος (Η σημασ. στο Somav., ό.π. και στο Βλαστό, ό.π.): *Ο βασιλεύς απόστειλε στον κύρην της κοπέλας ελτζήν τον Αθανάσιον* Βίος Δημ. Μοσχ. 402.

ελώ, βλ. *ελεώ*.

εμαγκίπατος, επίθ.

Από το λατ. *emancipatus* (Βλ. και Sophocl., λ. *εμαγκιπάτος*).

Χειραφετημένος, αυτεξούσιος (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ., σ. 398]): *Ιουστινιανού διάταξις, οφείλειν τον εμαγκίπατον υιόν, ήτοι τον αυτεξούσιον*, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9^{14}.

εμάς, αντων., βλ. *εγώ*.

εμαυτός, αντων., Ασσίζ. 538^{5}, Διγ. Ζ 1350, 2569, 3354, Ερωτοπ. 241, Χρον. Τόκκων 2633, 3288, Μαχ. 264^{7}, Σκλέντζα, Ποιήμ. I^{183}, Διήγ. Αλ. V 22, 23, Βίος γέρ. V 38,

121, Αιτωλ., Μύθ. 10^{10}, Κυπρ. ερωτ. 8^{2}, 76^{16}, 87^{5}, Στάθ. Γ′ 319, Ροδολ. Β [485]· *'μαυτός,* Ερωφ. Δ′ 508, Σουμμ., Παστ. Φιδ. Γ′ [472].

Η αντων. *εμαυτόν*. Η λ. στον Κατσαΐτ., σ. 342 και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *εμαυτόν*).

1) Εαυτός (μου, σου, κλπ.): (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex., ό.π.): *αφήνω δά στον ορισμόν-σου όλον τον εμαυτόν-μου* Κυπρ. ερωτ. 22^{4}· *Σε λίγο τόπο να κρατεί σκλάβο τον εμαυτό-του* Ροδολ. Α′ [228]· *τον άνδρα-της ετίμησεν, μάλλον τον εμαυτόν-της* Χρον. Τόκκων 12. **2**) (Ως κτητ.) εαυτός (μου σου, κλπ.): *Τα λόγια τ' αποταχινά θυμούμαι τσ' εμαυτής-σου* Πανώρ. Ε′ 194.

έμβαθμος, επίθ., Αρμεν., Εξάβ. Α′ 4^{50} σχόλ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *βαθμός*. Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.).

(Προκ. για δικαστήριο) τακτικός (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 398]. Βλ. και Steph., Θησ.): *εις δικαστήριον απέρχη έμβαθμον και ζητείς εξ υπαρχής δικασθήναι* αυτ. 4^{66} σχόλ.

έμβαλτος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *βάλτος*.

Βαλτώδης: *ήν γάρ ο τόπος έμβαλτος και καλαμώδης όλος* Αχιλλ. Ν 1516.

εμβάνω.

Από την πρόθ. *εν* και το *βάνω*.

Τοποθετώ (Πβ. L-S, λ. *εμβάλλω* 1 6): *τότε εμβάνουν εκείνου του ξύλου το εργαλείον, ήγουν την γωνίαν* Βακτ. αρχιερ. 215.

εμβάσανος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εμβάσανος* (L-S Κων/νίδη Συμπλ.).

Που συνοδεύεται από βασανιστήρια (Για τη σημασ. βλ. Du Cange και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 398]): *Ο ήττων των δεκατεσσάρων ετών ούχ υφίσταται εμβάσανον ζήτησιν* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 12^{24}.

εμβασία η, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών θ′· *εμπασά*· *εμπασία,* Χριστ. διδασκ. 105· *εμπασιά,* Κρ. συμβόλ. 27· *'μπασία,* Αλεξ. 2904.

Από το ουσ. *έμβασις* και την κατάλ. *-ία*. Ο τ. *εμπασά* και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex.) και στην Κρήτη (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 325, λ. *εμπασιά*). Ο τ. *εμπασιά* και σήμ. στη Λέρο (Andr., Lex., λ. *εμβασία*). Ο τ. *'μπασιά* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *εμβασία*). Η λ. στο Du Cange.

1α) Είσοδος (βλ. και Du Cange· η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *την εμπασία* Σουμμ., Ρεμπελ. 189· **β**) πέρασμα, δίοδος, δρόμος· *εύρεν καλάμιν και νερόν* (ενν. *ο Βασίλειος*) *κ' ήτον απέσω λέων και τρίτον τον εγύρισεν κ' εμπασίαν ούκ ηύρεν* Διγ. Trapp) Esc. 716· *να του δώσουν τέσσαρα κάτεργα αρματωμένα διά να σφαλίσει τας εμπασίας να μήν τους έρχονται βιτουάρια, ήγουν τροφή, εις αυτά τα κάστρη* Δωρ. Μον. XXVII. **2**) Σύνορα· παραμεθόρια περιοχή: *Ορίζω για να πάρουσι εκ τες αρματωσίες οι στρατιώτες το λοιπόν για νά 'νιαι στες 'μπασίες*· Αλεξ. 1436· *τίς είσαι* (ενν. *άνθρωπε*), *πόθε οδεύεις της Παλαιστίνης εμπασάν και τ' έναι τό γυρεύεις;* Χούμνου, Κοσμογ. 706. **3**) Έφοδος, επίθεση (Βλ. και Du Cange): *τα κονδάρια τρίφθησαν σ' εκείνη τη 'μπασία και τα σπαθία βγάλασι, κάμνουν 'ματοχυσία* Αλεξ. 853.

έμβασις η· *έμπασις*.

Το αρχ. ουσ. *έμβασις*. Ο τ. και σήμ. στην Καλαβρία (Andr., Lex.).

1) Ερχομός· παρουσία (Βλ. L-S στη λ. Ι 1): *ο νόμος δέν ετελείωσε τίποτες, αμή η έμπασις της καλλιοτέρας ελπίδος, διά της οποίας σιμώνομεν εις τον Θεόν* Χριστ. διδασκ. 92. **2**) (Προκ. για σιτάρι) συγκομιδή: *να επιβλέπουν το λαό όπως να εσοδιάζουν, ότι ήτον εις την έμπασιν απάνω του ψωμίου και είχαν φόβον δυνατόν και απόφασιν ο τόπος, ότι ήτον άκρη του καιρού και λείψη του ψωμίου* Χρον. Τόκκων 3231. **3**) Λεκάνη λουτρού, μπανιέρα (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. III και σε σχόλ., Steph., Θησ.): *Εις βαλανείον εισαγέτω αυτόν* (ενν. *τον ιέρακα*) *και εν τη θέρμη κρατείτω εις την έμβασιν* Ιερακοσ. 470^{10}.

εμβατή η.

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.). Βλ. και Psalt., Gramm. σ. 309.

Λεκάνη λουτρού, μπανιέρα (Η σημασ. σε σχόλ., Steph., Θησ.): *Εμβατή έχει κρουνούς β′* Rechenb. (Vog.) 66^{1}· *Εμβαται γ′ άνισοι εκάστη κρουνόν ίδιον έχουσα* Rechenb. (Vog.) 96^{1}.

εμβατικιάζω· *εμπατικιάζω,* Ναξ. έγγρ. 6^{26}.

Από το ουσ. *εμβατίκιον* και την κατάλ. *-ιάζω*.

Δίνω για εκμίσθωση έκταση γής με αντάλλαγμα μέρος της εσοδείας: *ο άνωθεν μισέρ Αντώνιος με όλην-του την βουλήν και θέλημα και δίνει και εμπατικιάζει το μερτικόν-του* αυτ. 11^{9}.

εμβατίκιον το, Ιστ. πατρ. 188^{8}, Κρουσ., Τουρκογρ. 174, 175· *εμπατίκι,* Ιστ. πατρ. 189^{12}· *'μπατίκιν*.

Από το επίθ. *εμβατός* και την κατάλ. *-ίκιον*.

1) Χρήματα που πλήρωνε ο ιερέας στον επίσκοπο για το διορισμό-του σε ενορία: *Περί εμβατικίου οπού δίδουν οι ιερείς και κρατούν χώρας και ενορεύουν* Βακτ. αρχιερ. 153· *τας ενορίας τας οποίας αγοράζουν οι χειροτονούμενοι ιερείς από τους αρχιερείς και δίδουν φλωρία, ήγουν εμβατίκια* Ιστ. πατρ. 196^{17-8}. **2**) Τόκος: *'μπατίκιν του ετοκάριζε του Μανόλη να πληρώσει δι' αυτά, θέλει η αυθεντία-του και χαρίζει-τού-τα* Ζερλέντη, Φεουδαλ. Νάξου σ. 48.

εμβλέπω· *εμπλέπω,* Μαχ. 462^{7}· *ημπλέπω*.

Το αρχ. *εμβλέπω*. Ο. τ. *ημπλέπω* και σήμ. στη Χίο (Κουκ., Αθ. 49, 1939, 90).

α) Κοιτάζω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1α και σήμ. στη Χίο, Κουκ., ό.π.): *εκείνος δέν ημπλέπει να δεί την δούλεψήν-μου* Κυπρ. ερωτ. 96^{13}· **β**) βλέπω με προσοχή, εξετάζω (Η σημασ. μτγν., Preisigke - Kiessling): *Ιδών ταύτα ο Βέλθανδρος υπερεθαύμασέντα, εμβλέπων ως κατάσκοπος τας χάριτας του τοίχου* Βέλθ. 338.

έμβλησις η.

Η λ. στόν Ιπποκράτη.

Μεταφορά δημόσιων προμηθειών (Βλ. και Ζαχυθηνό [Χρυσόβ. του 1364 σ. 62]): *εξκουσσευθήσονται εις τους εξής άπαντας και διηνεκείς χρόνους από τε εισαγωγής, συνωνής, εμβλήσεως γεννημάτων, οίνου, κρεών, οσπρίων και παντοίων άλλων ειδών* Act. Lavr. 55^{46-7}.

εμβλητίκιον το.

Από το ουσ. *έμβλησις* και την κατάλ. *-ίκιον*.

Φόρος εισαγωγικός (Βλ. και Ζακυθηνό (Χρυσόβ. του 1364 σ. 61, 62): *οι εν αυτοίς διαπλέοντες αδιάσειστοι μενούσι και αβλαβείς, μη επιζητούμενοι εμβλητίκιον ή εξεμβλητίκιον* Act. Lavr. 55[63].

εμβολή η· *εμπολή*.

Το αρχ. ουσ. *εμβολή*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1) Σύμπλεγμα: *οι κλάδοι πάντες έθαλλον, συνέπιπτον αλλήλοις, των δέ πετάλων εμβολαί και των ενδόξων φύλλων .... όροφον εποιούντο* Διγ. Ζ 3790. **2**) Εισαγωγή εμπορεύματος: *επί τή εμβολή των γομαρίων άσπρα δώδεκα και επί τη πωλησία εις τα εκατόν έν απαιτηθήσονται* Χρυσόβ. του 1364 σ. 33. **3**) Εναρξη: *η πρώτη της αυτού δυστυχίας εμβολή υπήρχεν αύτη* Δούκ. 93[17]. **4**) Αυλάκι με το οποίο το νερό οδηγείται κάπου (βλ. Andr., Lex. στη λ. 3): *η εμπολή του μύλου ήτονε κοντά εις τον τράφον της ποταμίδας* Ζερλέντη, Φεουδαλ. Νάξου σ. 62.

εμβόσκομαι.

Το μτγν. *εμβόσκομαι*.

(Αμτβ.) «βόσκω», τρέφομαι· ζω (Η σημασ. μτγν., L-S): *ανηρεύνα* (ενν. *ο ανήρ*) *τας λόχμας και ... αρούρας, ... ίνα τοις εμφωλεύουσι τετραπόδεις και τοις εμβοσκομένοις πτηνοίς, τοις μέν επαφιείη τας συνεπομένας κύνας λακαίνας, ... τοις δέ τους επιβούλους ιέρακας* Παντεχνή, Κυνηγ. 47.

εμβουκώνω· *εμπουκώνω*, Προδρ. IV 68, Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 172.

Από την πρόθ. *εν* και το *βουκώνω*.

I Ενεργ. (μεταφ.) δωροδοκώ κάπ.: *δίδουν-τους, εμπουκώνουν-τους και φράζουν τους λαιμούς-τους* Σαχλ., Αφήγ. 504. **II** (Μέσ.) τρώγω (Πβ. και Ανδρ., Προσφ.Κυριαχ. 55): *ηρξάμην εμβουκώνεσθαι μέχρι του κορεσθήναι* Προδρ. IV 187.

εμβραδύνω.

Το μτγν. *εμβραδύνω*.

Πηγαίνω πιό αργά (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II): *εμβραδύνοντας δέ τον θηρατού, τύπτων* (ενν. *ο ιέραξ*) *θήγει τας πτέρυγας* Ιερακοσ. 480[11].

εμβρέχω.

Το μτγν. *εμβρέχω*.

Μουσκεύω· βουτώ σε υγρό (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2): *Λάσαρον μετ' οίνου λειώσας έμβρεχε εις αυτά κρέας και δίδου* Ιερακοσ. 439[19].

εμβριμώμαι.

Το αρχ. *εμβριμάομαι*.

Φρ. *εμβριμώμαι τω πνεύματι* = συγκινούμαι βαθιά (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εμβριμάομαι* I 2): *Ας εμβριμήσηται τω πνεύματι ο Ιησούς και ας ταράξη εαυτόν και ας είπη μετά θυμού: «πού τεθήκατε αυτόν* (ενν. *τον Λάζαρον*)*;»* Μυστ. 51.

εμβροντίζω.

Από τον αόρ. του *εμβροντάω*.

Η μτχ. παθητ. παρκ. *εμβεβροντισμένος* ως επίθ. = αποβλακωμένος, ηλίθιος: *ο ανόητος άνθρωπος και εμβεβροντισμένος άγεται αφροσύνην μάλλον ή φρόνησιν, μωρίαν ή γνώσιν;* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 91[43].

έμβρυον το, Επιστ. του 1493 (Legr., Bibliogr. hellén., Β' 277[1], 294[34]).

Το αρχ. ουσ. *έμβρυον*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Έμβρυο (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 827c και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *τας μήτρας των εγγαστρωμένων γυναικών τας εξεκοιλιάζαν* (ενν. *οι Έλληνες*)*... Αλλά δή και τοις εμβρύοις εκατέτεμνον* Ερμον. Χ 270. **2**) Νεογέννητο βρέφος (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S στη λ. I): *ασπάζεται υμάς η συν εμοί και το έμβρυον* Επιστ. του 1493 (Legr., Bibliogr. hellén., Β' 295[5].

εμβρυχίζομαι· *εμβρυχίζετον*, Διγ. Άνδρ. 328[30], εσφαλμ. γρ. αντί *εβρυχίζετον*.

έ-με, έ-μας, βλ. *είμαι* Δ' 1.

εμείς, εμέ(ν), εμένα(ν), εμενός, αντων., βλ. *εγώ*.

έμεσος ο, βλ. *έμετος*.

έμετος ο· *έμεσος*, Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 24[17]· *εμετός*· *'μιτός*, Ιατροσ. κώδ. ρξζ'.

Το αρχ. ουσ. *έμετος*. Ο τ. *εμετός* τον 4. αι. (Steph., Θησ.) και σήμ. (Δημητράκ.).

Εμετός (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ώσπερ κύων κορεσθείς επέκεινα του μέτρου αύθις επί τον ίδιον εμετόν κατατρέχει* Εις Θεοτ. 85· *επήγαγον* (ενν. *αι καταιγίδες*) *ναυτιασμούς, εμέτους, σκοτοδίνας* Μανασσ., Χρον. 6460.

εμέττω.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (Steph., Θησ.).

Κάνω εμετό (Η σημασ. σε Γλωσσάρ., Steph., Θησ.): *Ο ιέραξ, όταν πάσχη υπό της φλεγμαινούσης δυσπνοίας, χασμά και εμέττει* Ορνεοσ. αγρ. 523[6].

εμίκωλον το, βλ. *ημίκωλον*.

εμίνης ο, Lettres 1453 1α 8, 2α, 3[17], 5[17], Έκθ. χρον. 82[3], Έγγρ. του ±1527, Ναξ. έγγρ. 20[31], 22[51], 24[50], Ζερλέντη, Γράμμ. Φράγκων δουκών 113.

Από το τουρκ. *emin* (Για την ετυμ. βλ. Τριαντ., Απ. Α' 451, Mor., Byzantinot. II 124 και Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 90).

Τούρκος υπάλληλος με αρμοδιότητες οικονομικές, ιδίως φορολογικές (Για τη σημασ. βλ. Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 90).

εμίρης ο, Συναδ., Χρον. 27.

Από το αραβ. *amir* ή *emir*. (Για την ετυμ. βλ. Παπαχριστοδούλου, Αφ. Τριαντ. 333 και Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 366). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας, Λεξ.).

Τούρκος διοικητής στρατιωτικού τμήματος (Η σημασ. το 10. αι., βλ. Δημητριάδη, Εβλ. Τσελ. 366).

εμισός, επίθ., βλ. *μισός*.

εμμελετώ.

Το αρχ. *εμμελετάω*.

Μελετώ με επιμέλεια κ.: *ανήρ σοφός, θεοσεβής, εμμελετών* (ενν. ο *Ρωμανός*) *τοις θείοις* Μανασσ., Χρον. 6061.

εμμελής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εμμελής*.

Προσεκτικός (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 836 D): *ποιούμενοι ζήτησιν εμμελεστάτην αυτής εκείνης της Δροσίλλης παρθένου* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ′ 177.

εμμέριμνος, επίθ., Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 6^{39}, Διγ. Ζ 1784.

Η λ. σε Σχολ. (Βλ. και L-S).

Γεμάτος φροντίδες (Η σημασ. σε Σχολ., ό.π.): *κἂν ἄνθρωπος εμμέριμνον αεί ζωὴν ανύοι και την ψυχὴν κατάφορτον φροντίσι περιφέροι* Μανασσ., Αρίστ. Ι ζ′ 12 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 125^{9}].

εμμήνια τα.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *εμμήνιος*).

Εμμηνορρυσία (Η σημασ. στον Ιπποκράτη, L-S, ό.π.): *Εις υπερβολικὸν εμμηνίων γυναικός* Ιατροσ. κώδ. υπδ′.

έμνοδος· *έμνοδον*, Λίβ. Ν 1533, εσφαλμ. γρ. αντί *έμνοστον* (Βλ. Χαριτων., ΕΕΒΣ 8, 1931, 241).

έμνοστ- και **εμνοστ-,** βλ. *εύνοστ-* και *ευνοστ-*.

εμορφ–, βλ. *ευμορφ–*.

εμπάζω, βλ. *εμπλάζω*, (ΙΙ).

εμπάθεια η.

Το μτγν. ουσ. *εμπάθεια*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Παραφορά, οργή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. ΙΙ και σήμ., Πρωίας Λεξ.): *Αλλά και κατ' εμπάθειαν, αλλά και κατά μήνιν* Προδρ., Σεβ. 236.

εμπαθής, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που κατέχεται από κάπ. πάθος (Πβ. Lampe, Lex. στη λ. IV και VI): *εμπαθής ἄνθρωπος φιλαργυρίᾳ, αλαζονίᾳ και λοιποίς πάθεσιν* Φυσιολ. (Offerm.) Μ 123^{9}. **2**) (Προκ. για ενέργεια) που κινείται από σαρκικό πάθος (Η σημασ. τον 7. αι., Lampe, Lex. στη λ. I 3. Πβ. και L-S στη λ. I): *οὐ γάρ μόνον του εμπαθοὺς ἔργου, βλέμματος, λέγω, και αφῆς θηλύων απηλλάγη* Βίος οσ. Αθαν. 257. **3**) Ελαττωματικός (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 4): *Εάν ευρεθή το πραθὲν ὑπαίτιον ἢ εμπαθές, οίον δούλος φυγάς ἢ ρεμβὸς ἢ κλέπτης είτε ἄλογον ζῶον πνεύμονα ἔχον ἢ κεχαλασμένον ὦμον ἢ ἕτερον αίτιον* Αρμεν., Εξάβ. Γ′ 3^{61}. **4**) Ασθενικός (Πβ. Δημητράκ. στη λ. 4): *μετά μίαν ημέραν πέντε κόκκους γηπονόμου κόψας δίδου αυτῷ μετά τεμαχίου κρέως, ἵνα μὴ εμπαθής γένηται* Ιερακοσ. Α 56^{24}.

έμπαιγμα το, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12613.

Τό μτγν. ουσ. *έμπαιγμα*. Η λ. και στο Βλάχ.

Αντικείμενο εμπαιγμού (Η σημασ. μτγν., L-S και στο Βλάχ.): *διά τούτο έμπαιγμα ημών η συνάφεια οὐ θέλει ένι* Πόλ. Τρωάδ. 233.

εμπαιγμός ο, Διγ. (Trapp) Gr. 3205, Διγ. Ζ 3874, Καναν. 73 C, Διγ. Ἄνδρ. 399^{22}.

Τό μτγν. ουσ. *εμπαιγμός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Περίγελος, χλευασμός (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *παραγγείλαι αυτοίς του μὴ προς γέλωτα και εμπαιγμὸν μετέρχεσθαι τα πράγματα* Μυστ. 50.

εμπαιδοτριβούμαι,

Το μτγν. *εμπαιδοτριβέομαι*.

Εκπαιδεύομαι (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εμπαιδοτριβέομαι*): *ἄνδρα φιλοσοφώτατον, γνώσεως πάσης πλήρη και πάσι τοις μαθήμασιν εμπαιδοτριβηθέντα* Μανασσ., Χρον. 5381.

εμπαίκτης ο.

Το μτγν. ουσ. *εμπαίκτης*.

Αυτός που χλευάζει· που εξαπατά (Η σημασ. μτγν., L-S): *περί εμπαικτών, οπού αναγελά το σχήμα των μοναχών* Βακτ. αρχιερ. 153· *Οὗτοι οὖν σειρήνων και ονοκενταύρων πρόσωπα λαμβάνουσι, των αντικειμένων δυνάμεων και εμπαικτών αιρετικών* Φυσιολ. 350^{14}.

εμπαλής ο, Ασσίζ. 3^{18} 18^{11} (πληθ. *εμπάληδες*), 26^{19,31}, 27^{3,14}, 31^{20}, 32^{2}, 89$^{18-9}$, 94^{12,27}, 103^{27}, 158$^{25,28-9}$, 159^{23,29}, 160^{12}, 208^{30}, 229^{5}, 233^{15,28}, 234^{11,18}, 235^{23}, 265^{14}, 271^{23}, 326^{28}, 339^{17}, 344^{24}, 354^{3}, 410^{8}, 411^{7}, 460^{27}, 472^{29}, Μαχ. 74$^{7-8,13}$, 230^{12}, 264^{19}, 266^{31}, 282^{13}, 338^{19,25}, 340^{3}, 364^{1}, 446^{18}, 598^{7}, 636^{4}, 674^{11}, 680^{24}, Βουστρ. 456· *β α λ ή ς*, Μαχ. 284^{26}· *ε μ π ι λ ή ς*, Μαχ. 578^{19}· *μ π α λ ή ς*, Μαχ. 284^{5}, Βουστρ. 460· *'π α λ ή ς*, Βουστρ. 455.

Από το προβηγκ. *baile* (Χατζ., Ξεν. στοιχ. 72· βλ. και Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 245]).

1) Διοικητής επαρχίας (Βλ. Χατζ., ό.π.): *το δίκαιον ορίζει ότι ο κύριος του πτηνού.... να το πάρει οπού το εύρει εις το ρηγάτον με την είδησιν του βισκούντη ή του εμπαλή της γής εκείνης* Ασσίζ. 77^{12}· *να έλθη εις το ρηγάτον ή εις τον εμπαλὴν τοποτηρητήν-του* Ασσίζ. 222^{6}. **2**) Πρεσβευτής της Ενετίας στην Αμμόχωστο (Βλ. Χατζ., ό.π.): *Γροικώντα ο σιρ Τζουάν τε Σασούν ο εμπαλής της Αμμοχούστου τούτην την παράξενην κρίσιν* Μαχ. 128^{5}. **3**) Πρόεδρος (δικαστηρίου) (Βλ. Ζέπ., ΕΕΒΣ 25, 1955, 328): *λέγει το δίκαιον ποταπόν ἄνθρωπον πρέπει να ποιήσουν εμπαλὴν εις το φούντικαν* Ασσίζ. 483^{2}. **4**) Επιστάτης με οικονομικές δικαιοδοσίες: *έβαλεν εμπιλὴν των χωρίων-της τον σιρ Τουμάς τον Χαρτοφύλακαν* Μαχ. 578^{19}· *Εάν γίνεται ότι κανείς ἄνθρωπος πλούσιος έχει α′ εμπαλὴν οὐ α′ σινεσκάρδον* Ασσίζ. 410^{11}.

εμπαλία η, Ασσίζ., 44^{6}, 159^{11}, 276^{8}, 410$^{24-5}$.

Από το ουσ. *εμπαλής* και την κατάλ. *-ία*.

1) Διοικητικό αξίωμα: *ο ἄρχων πρέπει και ένι κρατημένος να τόνε βγάλει απέ την εμπαλιάν-του* αυτ. 27^{18}. **2**) Περιοχή διοικητική· *ουδέν εντέχεται να έχουν εις την δεσποτείαν-τους, ουδέ εις την εμπαλίαν-τους, ουδέ εις τον οίκον-τους πράγματα αφιερολογημένα* αυτ. 292^{5}. **3**) Διαχείριση: *ας βλέπεται καλά πάσα ἄνθρωπος ποταπού ανθρώπου παραδίδει την εμπαλίαν του εσπιτίου-του* αυτ. 411^{17}.

έμπαλιν, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *έμπαλιν*.

α) Προς τα πίσω ή κάτω: *αίφνης παιδίον αρπαγὲν μέχρις αιθέρος ανω τον ὕμνον*

του τρισάγιον ήκουσεν υπ' αγγέλων, ἐμπαλιν δὲ κατενεχθέν, βαβαὶ φρικτὴς ισχύος! Μανασσ., Χρον. 2751· **β**) απ' την άλλη μεριά (Βλ. L-S Κων/νίδη στη λ. ΙΙ 3): *κάλλους μὲν χαρίζονται χρυσολαμπείς ακτίνας, αλλά το κάλλος του νοὸς ἐμπαλιν αφαιρούνται* Μανασσ., Αριστ. Ι ε' 34 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 94[4]].

ἐμπα(ν) το, Ασσίζ. 489[19], Χρον. Μορ. Η 147, 582, 584 (πληθ. *ἐμπατα)*, 5045 (πληθ. *ἐμπατα)*, 8215 (πληθ. *ἐμπατα)*, Χρον. Μορ. Ρ 2166, Χρον. Τόκκων 62, 2392, Μαχ. 310[12], 526[35], Θησ. Ζ' [38[6], 70[5]], Θησ. (Schmitt) 338 VII 108, Ριμ. Βελ. 57, Βουστρ. 435, Απόκοπ. 69, Πικατ. 40, Ρωσσέρ. 57, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [370].

Η προστ. του *εμπαίνω* ως ουσ. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Δημητράκ.). (Βλ. και Μενάρδ., Αθ. 8, 1896, 447).

1) Είσοδος (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 1): *οι άνδρες το συχνιό επηαίναν και τους βλέπαν, αμμ' είχα φόβον περισσό στο έβγα κ' εις το ἐμπαν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 529[24]. **2**) Πύλη, είσοδος (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ 3): *εις το ἐμπα τοὺ ναού, κοντά εις ένα μέρος* Θησ. Ζ' [64[1]]· *το δὲ καθαρτήριον* [*στέκει*] *εις το ἐμπα της κόλασης* Ρωσσερ. 57. **3**) Πέρασμα, δίοδος (Για τη σημασ. βλ. Αδαμαντίου, ΔΙΕΕΕ 6, 1902 - 6, 535): *εκράτησαν τα ἐμπατα, τες στράτες του πελάγου* Χρον. Μορ. Η 1288· *βουλὴν απήρασιν ομού το πόθεν να σεβούσιν στον δρόγγο εκείνον των Σκορτών, διατί είν' σκληροί οι τόποι από βουνία και ἐμπατα κι' από σκληρές κλεισούρες* Χρον. Μορ. Η 5643. **4**) (Προκ. για χρόνο) έναρξη περιόδου, αρχή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εις τον ερχόμενον καιρόν, εις το ἐμπα του Απριλίου* Χρον. Μορ. Η147· *στο ἐμπα καλοκαιρίου* Διακρούσ. 77[26]. **5**) (Προκ. για εμπόριο) εισαγωγή: *Το δίκαιον του σησαμίου ορίζει το δίκαιον να πάρουν εις το ἐμπα-του μάρκα β'* Ασσίζ. 239[4]. — Η λ. στο θηλ. ως τοπων.: Μαχ. 114[6].

ἐμπανος ο.

Απο το ιταλ. *ebano*. Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. στο Βλάχ. (λ. *ἐμπανον*).

Ἔβενος (Πβ. τη σημασ. στὸ Βλάχ., ὁ.π.): *Οι Συριάνοι μεταχειρίζονται διὰ ὄργανον μουσικὸν ένα ξύλον ἐμπανον*... Καλούδη, Προσκυν. ρηα'.

εμπαραδούρης ο, βλ. *εμπεραδούρης*.

εμπαρέχω, Act. Xér. 17[29].

Το αρχ. *εμπαρέχω*.

1) Παρέχω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. ΙΙ): *οὐ φάρμακον γάρ εμπαρέσχες αντίκα τη καρδίᾳ-μου τη τετραυματισμένη* Ευγεν., Δρόσ. Β' 257. **2**) Προκαλώ: *ουδοτιοὺν δὲ όλως κώλυμα τῳ μύλωνι εμπαρέξει της του Ξηροποτάμου μονὴς* Act. Xér. 17[27].

εμπαροδεύω.

Από την πρόθ. *εν* και το *παροδεύω*.

Η μτχ. ως επίθ. = περαστικός: *ευρέθη τυχαίως ως εμπαροδεύων τη Θεσσαλονίκη* Αρμεν., Εξάβ. Α' 2[1] σχόλ.

εμπασά, εμπασία και **ἐμπασις** η, βλ. *ἐμβασις*.

ἐμπασμα το· *'μπάσμα*, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 218 (χφ V) (κριτ. υπ.), Τζάνε, Κρ. πόλ. 259[26],

Από τον αόρ. του *(ε)μπάζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Du Cange (λ. *εμπαίνειν*), στη Διαθ. Νίκων. 228 και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ. [2]).

1) Είσοδος, πόρτα: *η πόρτα τούτη με κρουφό τρόπο ογιά ν' ανοίγει* (παραλ. 27 στ.) *Κ' ήτον ανάγκη νά ν' κ' οι τρείς ομάδι οκαί νά σμίξου, ότι για να μπορέσουσιν ἐμπασμα να σ' ανοίξου* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 218. **2**) (Προκ. για ναό) ο χώρος μετά την είσοδο, ο έξω νάρθηκας (Γιά τη σημασ. βλ. Du Cange, ό.π. και Δημητράκ., ό.π. 2): *Το δὲ ἐμπασμα του ναού και οι τέσσαρες νάρθηκες* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150[16].

εμπασοτσουκάλης ο.

Από τον αόρ. του *μπάζω* και το ουσ. *τσουκάλι*.

(Εδώ ως προσωνυμία του ποντικού) που μπαίνει στο τσουκάλι: *Μαντατοφόρος έφθασεν ο Εμπασοτσουκάλης, του Τυρογλύφου ο υιός* Ζήνου, Βατραχ. 237.

εμπαστία· *Εμπαστια εις την λαύραν-του και οι λύκοι εις την κορφὴν-του* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 33, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *ἐμπα 'στία* (βλ. *εστία*)...

εμπατίκι τό, βλ. *εμβατίκιον*.

εμπατικιάζω, βλ. *εμβατικιάζω*.

εμπέβρε, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 356, 359, εσφαλμ. γρ. αντί *ε μπέβρε (= e bevere)*. Βλ. και Πολ. Λ., Μετά 'Αλ. σελ. 69.

εμπεδουκλώνομαι· *ε μ π ο δ ο υ κ λ ώ ν ο μ α ι*.

Από την πρόθ. *εν* και το *πεδουκλώνω*.

Σκοντάφτω: *εις την δεξιάν την χέραν-της βαστά καλόν κοντάριν, μετά θυμού εμπροπήδησεν κ' εκάτσεν εις το 'ππάριν κ' εμποδουκλώθη κ' έπεσεν στον κάμπον, στο χορτάριν* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 688.

εμπειρία η.

Το αρχ. ουσ. *εμπειρία*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Γνώση (από πείρα) (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. Ι2 και σήμ.) *η εις την θείαν Γραφὴν εμπειρία* Σφρ., Χρον. μ. 34[14].

εμπειρόμαχος, επίθ.

'Από το επίθ. *ἐμπειρος* και την κατάλ. *-μάχος*.

'Εμπειροπόλεμος: *Τους συντραφέντας οπλισμοίς και τους εμπειρομάχους* Μανασσ., Αριστ. Ι θ' 44 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 173[1]].

εμπειροπόλεμος, επίθ., Τρωικά 526[6], Μανασσ., Χρον. 6667, Παράφρ. Μανασσ. Β 306.

Το μτγν. επίθ. *εμπειροπόλεμος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

'Εμπειρος στον πόλεμο (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ἦν γάρ εμπειροπόλεμος, ευμήχανος στρατάρχης* Μανασσ., Χρον. 3720.

ἐμπειρος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 3473 (ἐκδ. *ἐμπικρον*· διορθώσ. *ἐμπειρον*) Ερμον. Δ' 154, Βίος Αλ. 2195, 2255, 'Εκθ. Χρον. 9[19], Αξαγ., Κάρολ. Ε' 944, Σεβήρ., Ενθύμ. 28[8], Διγ. 'Ανδρ. 392[34], Βακτ. αρχιερ. 216, Λίμπον. 80.

Το αρχ. επίθ. *ἐμπειρος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που έχει πείρα, γνώση κάπ. πράγματος, πεπειραμένος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *έμπειροι εν ταίς μάχαις* Διγ. Ζ 3566· *Προς ταύτα δε η Μαξιμώ τω γηραιώ αντέφη: «ως έμπειρον και νουνεχή άρχειν σε εμπιστεύω»* Διγ. Ζ 3344.

εμπεραδούρης ο· *εμπαραδούρης*, Μαχ. 118[31], 198[26]· *'μπερατούρης*, Μαχ. 198[26] (κριτ. υπ.).

Από το προβηγκ. *emperatur* (βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 72).

Αυτοκράτορας (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., ό.π.):

εμπερές, Ερμον. Υ 254.

Το ουδ. του αρχ. επιθ. *εμπερής* ως επίρρ. Βλ. και L-S, λ. *εμπερής*.

εμπεριλαμβάνω.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Συμπεριλαμβάνω (Η σημασ. στον Αριστ., L-S): *οφείλουσι συντηρηθήναι από γε του νύν και εις το εξής τα εμπεριειλημμένα πάντα κτήματα και μετόχια... τη μονή* Act. Xér. 25[31].

εμπεριστρέφομαι.

Από την πρόθ. *εν* και το *περιστρέφομαι*. Η λ. του 6. αι. (Lampe, Lex.).

Τριγυρίζω, συχνάζω: *εκείνω δή τω Μιχαήλ τω χαριτοβλεφάρω των ανακτόρων ταις αυλαίς εμπεριστρεφομένω η βασιλίς ερωτικόν επιβαλούσα βλέμμα* Μανασσ., Χρον. 6074.

εμπετεινής, Φυσιολ. (Zur.) ΧΧ 3β[2], εσφαλμ. γρ. αντί *εν πετεινοίς*.

εμπηκτός, επίθ., βλ. *μπηκτός*.

έμπηλος, επίθ.

Η λ. στα Ιππιατρικά (L-S) και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.).

(Προκ. για τοίχο) χτισμένος από πηλό (Η σημασ. τον 9. αι., βλ. Κουκ. ΒΒΠ Δ' 258 και σημ. στην Κρήτη, ό.π.): *περιτείχισμα κτισθήσεται διά τοίχου εμπήλου* Έγγρ. του 1136 (ΝΕ 5, 1908, 399).

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = χτίσματα από πηλό και πέτρες: *τα δε έμπηλα φυλαττέσθωσαν χρόνους έξ και, ει εντός των έξ χρόνων συμπτωθή το έργον εξ απειρίας του τεχνίτου, αμισθί και αύθις ο κτίσας ανανεούτω τούτο* Αρμεν., Εξαβ. Γ' 8[43].

εμπηλώνομαι.

Το *εμπηλόομαι*, που απ. τον 7. αι. (Lampe, Lex.).

Λασπώνομαι (Πβ. Lampe, Lex., λ. *εμπηλόομαι*): *να κοιμώνται* (ενν. *οι άνδρες*) *εις τας ρύμνας και να εμπηλώνωνται* Πωρικ. V 93.

εμπηξομύτης ο, Αχ. Σπαν. (Eideneier) Β 68 (έκδ. *επηξομύτη*· διορθώσ. *εμπηξομύτη*)· *'μπηξομύτης*. Πβ. Αχ. Σπαν. Α 247 *αγριεμπηξομύτην*.

Από τον αόρ. του *εμπήγω* και το ουσ. *μύτη*. Η λ. και σήμ. στην Κέρκυρα (Andr., Glotta 27, 1939, 122).

Εκείνος που χώνει τη μύτη-του παντού· που θέλει όλα να τα ξέρει (Η σημασ. και σήμ. στην Κέρκυρα): *ευρήσεις τον θείον-σου τον 'μπηξομύτην* (έκδ. *πηξομύτην*· διορθώσ.) αυτ. D 658.

εμπιάζω (?).

Το μτγν. *εμπιάζω* (βλ. Steph., Θησ.).

Πιάνω: *Είτα τον τόπον εμπιάσεις και μέλι ολίγον επιβαλείς* Ορνεοσ. αγρ. 565[8].

έμπικρος, (I), επίθ.

Το μτγν. επίθ. *έμπικρος*.

(Μεταφ.) πικρός: *όχλος ουκούν ο ναυτικός και πάντες οι στολάρχαι την εκ της ήττης έμπικρον ού φέροντες αισχύνην* Μανασσ., Χρον. 3912.

έμπικρος (II)· *έμπικρον*, Μανασσ., Χρον. 3473, εσφαλμ. γρ. αντί *έμπειρον* (βλ. ά *έμπειρος*).

εμπιλής ο, βλ. *εμπαλής*.

εμπίπτω, Ψευδο-Σφρ. 236[16]· υποτ. αορ. *'μπέσω* Μαχ. 576[20].

Το αρχ. *εμπίπτω*.

Α' (Μτβ.) πετυχαίνω: *να δώσεις αφορμήν και αρχήν εις την αγάπην, να ίδεις το επιχείρημα το πώς να το εμπέσεις* Λίβ. Sc. 68. **Β'** Αμτβ. **1**) περιέρχομαι (στην εξουσία, τη δικαιοδοσία κάπ.): *Το ρηγάτον της Αρμενίας έμπεσεν* (ενν. *με κλήρο*) *τού ρέ Λιβού* Μαχ. 98[24]. **2**) (Προκ. για θρησκεία) περνώ: *ορθόδοξος χριστιανός είναι χρήση να καταφρονήσει την μία, να 'μπέσει εις την άλλην* Μαχ. 576[20]. **3**) Παρασύρομαι: *μηδέ και λάχει το άστοχον και εμπέσεις να απαντήσεις* Σπαν. (Ζωρ.) V 326.

εμπισεύω· *ενεμπίσευσε*· Ψευδο-Σφρ. 186[25], βλ. *εμπιστεύω*, τυπολ.

έμπιστα, επίρρ.· *εμπιστά*.

Από το επίθ. *έμπιστος*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 540).

α) Με αφοσίωση (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ. ό.π.): *ούλοι του μηνίου εμόσα να βλέπουν το κάστρον καλά και εμπιστά διά τον ρήγα κατά πρόσωπα πάσα λογής ανθρώπου* Μαχ. 514[28]· **β**) με τιμιότητα: *πάσ' αυθεντία, πάσ' αρχή, της Δύσεως τα μέρη, να ομονοιάσουν εμπιστά, να πάν κατά τα έθνη* Ψευδο - Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 356.

εμπίστεις, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εν* και της δοτ. του ουσ. *πίστις* (Πβ. Ασσίζ. 411[4]).

Με πίστωση: *όλα εκείνα τα πράγματα τά να πάρει εμπίστεις διά το σπίτιν, ένι κρατημένος ο αυθέντης ή η κυρά να τα πλερώσει τά ουδέν επλέρωσεν* Ασσίζ. 159[20].

εμπιστευμένα, επίρρ., Άλ. Κύπρ. 1719· *εμπιστεμένα*, Χούμνου, Κοσμογ. 758, Συναξ. γυν. 906, Σαχλ., Αφήγ. 319, Πανώρ. Γ' 26, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [580], Χριστ. διδασκ. 319· *'μπιστεμένα*, Ριμ. κορ. 648, Ερωφ. Α' 557, Ευρετ. Ερωτοκρ. 771[464], Ροδολ. Α' [443] κ.α.

Από τη μτχ. παρκ. του *εμπιστεύομαι*. Ο τ. *'μπιστεμένα* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 648.

Με αφοσίωση (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., ό.π.): *πάντα πολεμήσετε άξια και εμπιστευμένα* Κορων., Μπούας 70· *πάντα 'μπιστεμένα της δούλευα, μ' αληθινά με κέρδος-μου κ' εμένα* Στάθ. Β' 45· *χάιδευέ-την όμορφα, πολλά εμπιστεμένα, σάν να ήτον οκ τα σπλάχνα-της κι' οκ την δική της γέννα* Ευγέν. 191.

εμπιστευτιός ο, Ασσίζ. 309^{22,30}, 411^{21}, 464^{19}· πληθ. *εμπιστευτιόδες,* Ασσίζ. 160^{5,9}· *εμπιστευτιότες,* Ασσίζ. 411^{24}.

Από το *εμπιστεύω* ή το *εμπίστευτος* κατά το αγοραστιός, εγκαλετιός, πουλητιός.

Πιστωτής: *ένι κρατημένος ο αυθέντης να πλερώσει τους εμπιστευτιόδες* αυτ. 160^{10}.

εμπιστεύω, Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 2^{55} σχόλ., Ψευδο-Σφρ. 186^{25} (έκδ. *ενεμπίσευσε*· διορθώσ. *ενεμπίστευσε*), 466^{30}, Διγ. Ανδρ. 387^{21}· *εμπιστεύγομαι,* Ασσίζ. 411^{10}· *εμπιστεύομαι,* Σπαν. Α 313, Κομν., Διδασκ. Δ 369, Σφρ., Χρον. μ. 8^{26}, 406^{25}, Βακτ. αρχιερ. 177, Χριστ. διδασκ. 413, κ.α.· *ενεμπιστεύομαι,* Διήγ. Αλ. V 29· *'μπιστεύομαι,* Μαχ. 262^{22}· μτχ. *εμπιστεμένος,* Κομν., Διδασκ. Δ 383, Ασσίζ. 395^{18}, Θησ. Ε' [71^{4}], Ch. pop. 111, Αγν., ποιήμ. Α' 46, Φαλιέρ., Θρ. 175, Δεφ., Λόγ. 194, Πανώρ. Γ' 33, Ερωφ. Δ' 150, Ιστ. Βλαχ. 48, Ερωτόκρ. Β' 2051, Στάθ. Γ' 153, Ροδολ. Α' [577] Φορτούν. (Vinc.) Ιντ. δ' 75, Ζήν. Β' 401, κ.ά.· *εμπιστευμένος,* Ερμον. Γ 36, Πουλολ. 530, Σαχλ., Αφήγ. 352, Αιτωλ., Μύθ. 131^{10}, Λίμπον. Αφ. 50· *ενεμπιστεμένος,* Θησ. Δ' [9^{1}], Διήγ. Αλ. V 38, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 156, Σταυριν. 1263· *'μπιστεμένος,* Θησ. Δ' [76^{2}], Ριμ. κόρ. 9, Φαλιέρ., Λόγ. (Βακκ.-van Gem.) 225, Δεφ., Λόγ. 415, Τριβ., Ρε 242, Πανώρ. Α' 298, Γ' 248, Ερωφ. Ιντ. α' 172, Β' 256, Ερωτόκρ. Α' 72, Ε' 508, Θυσ.^{2} 3, 587, Στάθ. Α' 315, Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 6, Ροδολ. τοις Αναγν. [9], Ροδολ. Α' [39], Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1217], Β' [679], Φορτουν. (Vinc.) Β' 229, Ζήν. Β' 409, Διγ. Ο 649 κ.π.α.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Ο τ. *'μπιστεύω* και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.). Η μτχ. *'μπιστεμένος* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 1, Β' 274, Γ' 129. Ο τ. *εμπιστεύομαι* και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' (Ενεργ.) εμπιστεύομαι σε κάπ. κ. (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S στη λ. I): *τας κλεις των βασιλικών θησαυρών αυτῷ μόνῳ ενεμπίστευε* Ψευδο-Σφρ. 160^{18}· *ο δέ βασιλεύς τον δεσπότην κύρ Ανδρόνικον... τα των Ρωμαίων κυβερνάν είασεν και ενεμπίστευσεν αυτῷ* Ψευδο-Σφρ. 192^{8}· *Ως έμπειρον και νουνεχή άρχειν σε εμπιστεύω* Διγ. Ζ 3344. **Β'** Μέσ. **1**) Εμπιστεύομαι σε κάπ. κ. (Η σημασ. σε σχόλ., Steph., Θησ. 883 Β και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *πρόσεξε δέ μή τα ειπείς εξ ών σε εμπιστεύθην* Βέλθ. 984· *τοις αυταδέλφοις ενεμπιστεύθη, ίνα φυλάττωσι το Μυρίανδρον* Ψευδο-Σφρ. 396^{27}. **2**) Δείχνω εμπιστοσύνη σε κάπ. ή κ. (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S στη λ. II): *άλλος ού μή σ' εμπιστευθεί και είσαι υβρισμένος* Σπαν. Α 394· *εμπιστεύεται-του και δίδει-του εκείνον το αμάχιν* Ασσίζ. 311^{1}.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ. = πιστός, έμπιστος, αφοσιωμένος (Για τη σημασ. βλ. Κατσαΐτ., σ, 352): *γυναίκα ουδέν ευρέθηκεν φρόνιμη, εμπιστευμένη* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1967· *Κόρη, δέν είναι το πρεπό μιά 'γάπη 'μπιστεμένη* Πανώρ. Β' 343· *γιαύτος γλυκύς-σ' αγαφτικός κ' εμπιστεμένος δούλος* Ερωφ. Ιντ. α' 103.

εμπιστικά, επίρρ. Κορων., Μπούας 9· *'μπιστικά,* Ερωτόκρ. Δ' 229, Ερωφ. Ιντ. β' 88.

Από το επίθ. *εμπιστικός*. Ο τ. *'μπιστικά* και στον Κατσαΐτ., Θυ. Β' 278.

Πιστά, με αφοσίωση: *αγαπούσι 'μπιστικά κ' οι δυό βοσκοί οι καημένοι* Πανώρ. Ε 67· *εμπιστικά στό δύνουμου πάντα-μου δούλεψά-σου* Ερωφ. Δ' 662· *Δούλοι καλοί και 'μπιστικοί, το πράγμα, τό ζητάτε, να σας το πώ, γιατί θωρώ κ' εμπιστικά ρωτάτε* Θυσ.^{2} 636.

εμπιστικός, επίθ. Βουστρ. 502, Ροδολ. Αφ. [6], Φορτουν. (Vinc.) Β' 119, 173, Τζάνε, Κρ. πόλ. 440^{14}· *'μπιστικός,* Ριμ. Βελ. 637, Κορων., Μπούας 76, Βυζ. Ιλιάδ. 186, Αχέλ. 1292, Πανώρ. Γ' 230, Δ' 42, Ερωφ. Α' 94, Β' 16, Κατζ. Γ' 162, Πιστ. βοσκ. III 6, 377, Ερωτόκρ. Β' 727, Δ' 44, Ε' 666, Θυσ.^{2} 164, 635, Σουμμ., Παστ., φιδ. Β' [460], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 54, Λεηλ. Παροικ. 458, Τζάνε, Κρ. πόλ. 449^{22}, κ.α.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *πιστικός*.

Πιστός, αφοσιωμένος **α**) (προκ. για πρόσ.): *για δουλευτή-σου 'μπιστικό και σκλάβο-σου να μ' έχεις* Πανώρ. Γ' 591· *πού τόσοι αγαπημένοι-σας και φίλοι 'μπιστικοί-σας;* Ερωφ. Πρόλ. Χάρ. 62· **β**) (προκ. για αίσθημα): *τότες μιά αγάπη 'μπιστική στον κόσμο φανερώθη* Ερωτόκρ. Α' 21· *δέν ημπορού μιά 'μπιστική φιλία να ξεριζώσου* Ερωτόκρ. Β' 278.

εμπιστινός, επίθ.· *'μπιστενός,* Ερωτόκρ. Α' 424.

Από το επίθ. *έμπιστος* και την κατάλ. *-ινός*.

Πιστός, αφοσιωμένος: *Εί τις σκοτώσει Χριστιανόν, τόν έχει* (ενν. ο *Μεεμέτης*) *φίλον εμπιστινόν* Τριβ., Ταγιαπ. 86.

εμπιστιοσύνη η, βλ. *εμπιστοσύνη*.

εμπιστίωσις η· Ασσίζ. 159^{24}· *εμπίστιωσις*.

Από το επίθ. *έμπιστος* με επίδρ. ουσ. σε *-ίωσις*.

Πίστωση: *είς άνθρωπος...δανείζει...μάρκα οπού χρήζει να το έχει εις πίστωσιν, ή έτερον τίποτες πράγμαν καί διά ταύτην την εμπίστιωσιν πολεμούν να τους ποίσουν γράφος νοταρικόν* Ασσίζ. 104^{23}.

έμπιστος, επίθ., Λιβ. Ν 1092, Γεωργηλ., Βελ. 824· *εμπιστός,* Μαχ. 184^{11}, 504^{24}, Βουστρ. 497, 525, 526, 540, Κυπρ. Ερωτ. 17^{5}.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *πιστός*. Ο τ. *εμπιστός* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμπιστός*) και στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β' 540). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Πιστός, αφοσιωμένος **α**) (προκ. για πρόσ.) (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *φίλον εμπιστόν* Μαχ. 554$^{18-9}$· *εγύρευγεν τινάν εμπιστόν άνθρωπον* Μαχ. 408^{4}· *ρήγας είχεν-σε πολλά ακριβόν και εμπιστόν δουλευτήν* Βουστρ. 498· *εμπορεί πάσα άνθρωπος να μας κρατήσει ορθούς και εμπιστούς χριστιανούς* Μαχ. 534^{30}· **β**) (προκ. για αίσθημα): *αγάπην εμπιστήν είχεν να 'λπίζει* Κυπρ. ερωτ. 56^{5}. **2**) (Προκ. για τόπο) ασφαλής: *ήρθες να χτίσεις ώδε στο κελλίμ-μου· εγώ αγαπώ πολλά την συντροφιάσ-σου κ' εσού 'βρες τόπον έμπιστον, πουλλίμ-μου* Κυπρ. ερωτ. 75^{4}.

εμπιστοσύνη η, Ασσίζ. 275^{6}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{103}, Βουστρ. 505, Σαχλ. Ν 254, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 347, Ιστ. Βλαχ. 381, 411, 1433, Θυσ.^{2} 1034, Ροδολ. Α' [511], Λίμπον. 41, κ.α.· *εμπιστιοσύνη,* Ασσίζ. 206^{6}, 355^{2}, 411^{3}, 463^{25}, Μαχ. 514$^{5-6}$· *ενεμπιστοσύνη,* Πεντ. Δευτ. XXXII.4, 20· *'μπιστοσύνη,* Πουλολ. 533, Θησ. Δ' [9^{6}], Αλέξ. 800, Βεντράμ., Γυν. 170, Ερωφ. Β' 292, Πιστ. βοσκ. III, 6, 326, Ερωτόκρ. Δ' 814, Θυσ.^{2} 28, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [980], Λεηλ. παροικ. 464, Διγ. Ο 779, κ.α.

Από το επίθ. *έμπιστος* και την κατάλ. *-σύνη*. Ο τ. *'μπιστοσύνη* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Α' 113, Θυ. Β' 377, Γ' 388. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Εμπιστοσύνη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. I): *εκείνοι* (ενν. *οι χωριάτες*) *εκατεβήκανε στη Σούδα για να μπούνε με τες γυναίκες και τα παιδιά να δείξουν 'μπιστοσύνην* Τζάνε, Κρ. πόλ. 421^{4}· **β**) πίστη, αφοσίωση: *μ' ανέναι και έναι και αγαπάς να έχεις*

εμπιστοσύνη Δεφ., Λόγ. 705· *χαρά σ' εσένα, Αβραάμ,... με την εμπιστοσύνη-σου, που δὲν ευρέθ' εις άλλο* Θυσ.^{2} 944· *μάρτυρα έχω τον Θεόν και εις αυτόν σου μνέγω, τί πάντοτε σ' εδούλευσα με την εμπιστοσύνη* Σταυριν. 823. **2**) Εγγύηση: *O ρήγας έδωκεν έναν χαρτίν της εμπιστιοσύνης εις το χέριν του σίρ Τιπάτ Μπελφάρτζ* Μαχ. 382^{9}. **3**) Ασφάλεια: *τους πιστικούς ερώτησεν εκεί δια να μείνει ώς το ταχύ μετ' αυτουνούς διά εμπιστοσύνη* Σταυριν. 666. **4**) Προστασία: *εις την εμπιστοσύνη-σου κ' εις την πολλή-σου γνώση μικρό παιδί θυμούμαι πως μ' ήθελε παραδώσει* Ροδολ. Α' [55]. **5**) Σταθερότητα: *ήταν τα χέρια-του* (ενν. *του Μωσέ*) *εμπιστοσύνη ώς ίνα κάτσει ο ήλιος* Πεντ. Έξ. XVII 12.

εμπλάζω, (I), Ασσίζ. 70^{8}, 298^{16}, 318^{29}, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 13784, Χρον. Τόκκων 2655, 2663, Μαχ. 194^{24}, 346^{27}, 502^{18,27}· *ε μ π λ ά ζ ω ή 'μ π λ ά ζ ω,* Χρον. Τόκκων 2844, 3817, Μαχ. 36^{23} (κριτ. υπ.), 96^{17}, 242^{17}, 270$^{12-3}$, 272$^{36-7}$, 366^{18}, 420^{5}, 566^{31}, 600^{35}, 632^{16}, 634^{23}, 654^{2,4}, 662^{25}, Βουστρ. 414, 418, 488, 491, 492, 506, 539, Κυπρ. ερωτ. 89^{2}· *ε μ π λ ά ζ ω,* Ασσίζ. 50^{2}, 229^{17}, Μαχ. 430^{33}, 660^{34}· *'μ π λ ά ζ ω,* Βουστρ. 509.

Το μτγν. *εμπλάζω*. Ο τ. *'μπλάζω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *εμπελάζω*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 540).

Α' (Ενεργ.) συναντώ, ανταμώνω (Βλ. L-S, λ. *εμπελάζω* II. Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex., ό.π. 1): *μοναύτα έμπλασεν η ρήγαινα του φουσάτου και επροσδέκτησάν-την πολλά τιμημένα* Μαχ. 444^{22}· *άν μου 'μπλάσουν εις την στράταν, θέλουν με σκοτώσειν* Βουστρ. 509. **Β'** (Μέσ.) συμπλέκομαι (Βλ. Steph., Θησ., λ. *εμπελάζω* 867 Α): *πολλά αγγρίστην ο αμιράλλης και εφοβήθην μήπως και εμπλαστούν τα κάτεργα με τα μαγραπίτικα και έχουν δισπλαζέριν* Μαχ. 202^{37}.

εμπλάζω (II)· *εμπλάξω,* Λιβ. Esc. 167, εσφαλμ. γρ. αντί *εμπλέξω*· *εμπλάζη,* Λιβ. Esc. 606 πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εμπλάξη*· *εμπλάσης,* Λιβ. Esc. 1447, εσφαλμ. γρ. αντί *εμπλέξης*· *εμπλάζεις,* Λιβ. Esc. 1834, εσφαλμ. γρ. αντί *εμπάζεις*· *εμπλάσω,* Λιβ. Esc. 2615 εσφαλμ. γρ. αντί *εμπλέξω*.

εμπλαστή η, Ορνεοσ. 580^{7}, Χρον. Τόκκων 3795 (έκδ. *εσέβησάν-τους εμπλαστοί*· διορθώσ. *εσέβησάν-τους σ' εμπλαστή ή μ' εμπλαστή*).

Από το *εμπλάζω* και την κατάλ. *-τός, -τή*.

Συμπλοκή: *εσέβησαν εις εμπλαστές με Τούρκους, με Αλβανίτες* Χρον. Τόκκων 3043.

εμπλαστός, επίθ., βλ. *εμπλαστή*.

εμπλάστριον το, Ασσίζ. 179^{30}, 432^{14}· *α μ π λ ά σ τ ρ ι,* Πιστ. Βοσκ. V 7, 96· *μ π λ ά σ τ ρ ι,* Αγαπ., Γεωπον. 145.

Από το ουσ. *έμπλαστρον* και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. *αμπλάστρι* και σήμ. στην Κύπρο (Παντ., Φωνητ. Κυπρ. 22, 26). Ο τ. *μπλάστρι* και σημ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *μπλάστρι*). Η λ. τον 7. αι. (L-S Κων/νιδη Συμπλ.).

Έμπλαστρο (Η σημασ. τον 7. αι., L-S Κων/νιδη Συμπλ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ., ό.π.): *με τις ρίζες του χορτού, μπλάστρι αχαμνό της κάνει κ' εις την πληγήν-της τό 'βαλε* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1333].

έμπλαστρον το, Σταφ., Ιατροσ. 13^{354}, Ιερακοσ. 484^{28}, 495^{20}, Ορνεοσ. αγρ. 536^{6}, Ορνεοσ. 583^{26}, Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 1736, 1738, Α 486, Ιατροσ. κώδ. μγ', Δούκ. 57^{5}, Ευγ. Ιωανουλ., Επιστ. 37^{32}.

Το μτγν. ουσ. *έμπλαστρον* (Sophocl., λ. *έμπλαστρος* b). Βλ. και L-S. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έμπλαστρο (Η σημασ. μτγν., Sophocl., ό.π. και σήμ., Δημητράκ.): *Θές δέ και το έμπλαστρον εις το ήπαρ.* Σταφ., Ιατροσ. 4^{88}.

εμπλέκω, Σπαν. Ο 181, Προδρ. II Η 96α, Βέλθ. 969.

Το αρχ. *εμπλέκω*.

I Ενεργ. (μεταφ. αμτβ.) «μπλέκω»: *Ουδέν ενέμπλεξες εις τσούκνια της Τύχης* Βέλθ. 1238. **II** Μέσ. **Α'** Μτβ. **α**) περικυκλώνω, ζώνω: *εμπλέκουνταί-μ' οι ψείρες-μου άνωθεν έως κάτω* Προδρ. IV 270· **β**) αγκαλιάζω: *ωσάν κισσός εις το δεντρόν, έτσε τον ενεπλάκην, και ήτον πολυαγάπητη η κόρη εις τον νέον* Αχιλλ. L 940. **Β'** Αμτβ. **1**) Περιτυλίγομαι (Βλ. L-S στη λ. I): *ήτον στου δένδρου τον κορμόν εμπεπλεγμένος όφης* Λόγ. παρηγ. Ο 536. **2**) (Μεταφ.) «μπλέκομαι» (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1): *Υιέ-μου, βλέπε μή εμπλακείς, γυναίκα μή επάρεις* Διδ. Σολ. Ρ 22. **3**) Συγκρούομαι (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1): *εις την γήν οπού ερίξασιν εμπλάκησαν με άλλους* Χρον. Τόκκων 557.

εμπλέπω, βλ. *εμβλέπω*.

εμπλοκή η· *ο μ π λ ο κ ή*.

Το μτγν. ουσ. *εμπλοκή*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Πρωΐας Λεξ.).

Σύγκρουση, συμπλοκή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I^{2}): *ήβλεπεν τον άνθρωπον, αδόκιμα σεβαίνει εις ομπλοκές, εις όχλησες άπρακτα να τριμώνει* Χρον. Τόκκων 2658.

εμπλύνω.

Το μτγν. *εμπλύνω* (Sophocl.).

(Μεταφ.) περιλούζω: *ούκ ήθελον δεχθήναι αυτόν ο δήμος, αλλά μάλιστα και ύβρεσιν ενέπλυνον* Ψευδο-Σφρ. 204^{19}.

εμπνευματώ.

Το μτγν. *εμπνευματόω*.

Παίρνω ζωή, «ζωντανεύω»: *Λάβε τρίχας ίππου,...θές ταύτα εις ύδωρ έως ημέρας ικανάς και μέλλεις ιδείν ότι χονδρύνουσι και μακρύνουσι και το μεγαλότερον, ότι εμπνευματούνται και υπό της υγρότητος και κινούνται* Μάρκ., Βουλκ. 346^{15}.

εμπνευμάτωμα το, Ιατροσ. κώδ. ρκς'.

Από το *εμπνευματώ* και την κατάλ. *-μα*.

Πρήξιμο.

εμπνευμάτωσις -ση η.

Το μτγν. ουσ. *εμπνευμάτωσις*.

Εξόγκωμα, πρήξιμο (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1, 2): *γίνεται από της συναγωγής του υγρού εμπνευμάτωσις και πρήσκεται το σώμα* Μάρκ., Βουλκ. 345^{10}· *Εις φλεγμονήν γαστρός ή εμπνευμάτωση* Κυνοσ. 593^{1}.

εμπνέω, Διήγ. Αγ. Σοφ. 147^{22}.

Το αρχ. *εμπνέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Μεταφ.) εμπνέω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II^{2} και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 6):

ο Κύριος ο Θεός την αγίαν-σας ετούτην προαίρεσιν, οπού εις τες καρδίες-σας έμπνευσε και επαρακίνησε Χριστ. διδασκ. 387· *τήν φρικτήν ενέργειαν του πνεύματος του θείου ότε τοις θεοκήρυξιν έμπνεύσαν τεραστίως* Γλυκά, Αναγ. 231.

εμποδίζω, Τρωικά 526^{24}, Διδ. Σολ. Ρ 142, 562, Προδρ. I 175, Ασσίζ. 89^{12}, Ιερακοσ. 480^{16}, Διγ. Α 3350, Διγ. Ζ 1333, Χρον. Μορ. Η 1694, 2540, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 579, Αχιλλ. Ν 394, Ιμπ. 114, Φυσιολ. 360^{19}, Μαχ. 434^{10}, 600^{4}, Δούκ. 335^{5}, Χούμνου, Κοσμογ. 121, Γεωργηλ., Βελ. 473, Συναξ. γυν. 196, Σαχλ., Αφήγ. 39, Ἐκθ. χρον. 43^{16}, Κορων., Μπούας 41, Πεντ. Γέν. XI 6 (κριτ. υπ.), XXII 12, Αρ. XXIV 11, Αιτωλ., Μύθ. 138^{6}, Χρον. σουλτ. 43^{3}, 52^{33}, Κυπρ. ερωτ. 118^{27}, 129^{45}, Ερωφ. Δ' 285, Ιστ. Βλαχ. 1228, Διγ. Ἀνδρ., 334^{33}, Ευγέν. Πρόλ. 97, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 4, Βακτ. αρχιερ. 145, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [569], Γ' [435], Διγ. Ο 1033, Τζάνε, Κρ. πόλ. 140^{18}, Αγαπ., Γεωπον. 107, κ.α.: *αμποδίζω,* Ιμπ. (Legr.) 863, Αχέλ. 564, 1679, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 424, Πανώρ. Β' 569, Ερωφ., Iφ. 32, Δ' 285, 514, Πιστ. Βοσκ. V 4, 91, Ερωτόκρ. Α' 841, Δ' 161, Ε' 532, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 7, Ροδολ. Α' [18, 298, 361], Ροδολ. (Μανουσ.) Γ' [152] χορ. γ' 13, Δ' [132], Σουμμ., Παστ. φιδ. χορ. α' [60], Γ' [282], Δ' [451], Ε' [274], Τζάνε, Κρ. πόλ. 159^{23}, 293^{18}, 352^{3}, 464^{26}, κ.α.· *'μποδίζω,* Κομν. Διδασκ. Δ 388, Θησ. Β' [32^{7}], Θησ. (Foll.) I 12, Αλεξ. 1762, Κορων., Μπούας 53, 71, Πεντ. Γέν. XXIII 6, Δευτ. XI 17, Αχέλ. 324, 1667, Αιτωλ., Μύθ. 87^{2}, Θρ. Κύπρ. Κ 757, Χρον. σουλτ. 35^{28}, Κυπρ. ερωτ. 13^{1}, Πανώρ. Γ' 404, Ερωφ. Α' 169, Β' 82, Δ' 345, Ε' 221, Ερωτόκρ. Β' 30, Δ' 648, Ε' 1237, Στάθ. (Θέατρο) Β' 103, Ιντ. κρ. θεατρ. Α' 19, Διήγ. ωραιότ. 956 (έκδ. *μπιδίση*· διορθώσ.), Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [348], Τζάνε, Κρ. πόλ. 392^{25}, 492^{18}, 574^{14}, κ.α.

Το αρχ. *εμποδίζω.* Ο τ. *'μποδίζω* στον Κατσαΐτ., Iφ. Β' 550, Θυ. Πρόλ. 37, Γ' 82 και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Α' Ενεργ. **1α**) Εμποδίζω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II 1 και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ο ρήγας να εμποδίσει το έλα-τους* Μαχ. 652^{29}· *να τον αφήσω να διαβώ δίχως να μ' εμποδίσει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1020]· *η γνώσις τον εμπόδισε, να ποίσει δέν αφήσε* Κορων., Μπούας 29· *ευρέθην εκεί ο αμιράς ονόματι Μεχλίν Πέχνα, οπού ήτον αφορμή και αρχεύτην η μάχη και πάντα εμπόδιζεν την αγάπην* Μαχ. 206^{28-9}· **β**) απαγορεύω: *Αμή γιατί δέν τό'καμες; ΕΡ.: Γιατί μας εμποδίζει ο νόμος* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [521]· *ή ομόνουσι τον Θεόν ή τινά άλλα οπού εμποδίζει η εκκλησία* Νομοκ. 388^{1}· **γ**) ματαιώνω: *Ἔτσι σιγά κι' απόκρυφα ας γένει η πουλησιά-μας, να μήν το μάθει ο Φλώριος και εμποδιστεί το πράγμα* Φλώρ. 919. **Β'** (Μέσ.) δυσκολεύομαι: *όταν εις γήρας γάρ ελθή, τυφλούται και εκείνος· αμβλυωπεί τους οφθαλμούς, 'μποδίζεται βαδίζειν* Φυσιολ. (Legr.) 1046.

εμπόδιο(ν) το, Λόγ. παρηγ. Ο 447, Συνθήκ. Καλλ. 318, Ωροσκ. 42^{17}, 45^{5}, Ιστ. πατρ. 193^{22}, Μεταξά, Επιστ. $48^{39,58}$, Βακτ. αρχιερ. 165, 186, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [65], Αγαπ., Γεωπον. 128· *'μπόδιο,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 621, Διγ. Ο 1788.

Το μτγν. ουσ. *εμπόδιον* (Sophocl.). Η λ. και σήμ. (Δημητρακ., λ. *εμπόδιος*).

1) Εμπόδιο, πρόσκομμα (Η σημασ. μτγν., Sophocl. και σήμ., Δημητράκ., λ. *εμπόδιος* 3): *έχοντας τίποτας νόμιμον εμπόδιον εναντίον της υποθέσεως ετούτης* Χριστ. διδασκ. 423· *Αλίμονον, ο άτυχος και πάντα 'μπόδια βρίσκω* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 621· *Περί ιερέως εμπόδια, οπού τον εμποδίζουν την ιεροσύνην ποια είναι* Βακτ. αρχιερ. 155. **2**) «Δέσιμο», κατάδεσμος (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Κουκ., Λαογρ. 9, 1926, 458): *σμίγονται τα ανδρόγυνα όταν ψάλλουν την αγίαν Ανάστασιν διά να χαλάσουν τα εμπόδια αυτών* Νομοκ. 387^{18}.

εμπόδισις η.

Η λ. σε επιγρ. (L-S).

Εμπόδιο (Η σημασ. σε επιγρ., L-S): *Ἄντις ετούτη* (δηλ. *η έγνοια*) *ήτουνα εμπόδισις μεγάλη ‹'ς› τσ' ανάπαψές-τους τες πολλές;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [297].

εμπόδισμα(ν) το, Μαχ. 506^{8}, Ἔγγρ. του 1542 (Μέρτζ., Προσφ. Κυριακ. 476), Χριστ. διδασκ. 393· *αμπόδισμα,* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 419, 432, Ερωτόκρ. Α' 2069, Δ' 116, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1001], Ε' [1233, 1678]· *'μπόδισμα (ν),* Χούμνου, Κοσμογ. 1012, Ερωτόκρ. Δ' 487, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 69, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [93].

Το αρχ. ουσ. *εμπόδισμα.* Ο τ. *αμπόδισμα* και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 489]. Ο τ. *'μπόδισμα* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτοκρ. σ. 622]).

1) «Εμπόδιο» που κρατά την πόρτα ανοιχτή (Η σημασ. στο Βλάχ.): *Βγάνουσι τα 'μποδίσματα, σφαλίζουν τ' αργαστήρια, γέμουν τα δώματα λαό, οι αυλές και παραθύρια* Ερωτόκρ. Β' 109. **2**) Φυσικό ελάττωμα: *Αυτός δέν ει μηδέ στραβός μηδέ ζουγλός, Φροσύνη* (παραλ. 1 στ.). *Οπόχει έτοια 'μποδίσματα δέν πολεμά με δέκα* Ερωτόκρ. Α' 1065. **3**) «Ἄρνηση»: *ένα αμπόδισμα γλυκύ, που κάλιε να σιμώσει, τον υιόν φιλί γλυκύτατον πάλε να τήσε δώσει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1504].

εμποδισμός ο, Ἔγγρ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 645^{16}), Act. Xér. 21^{19}, Χρυσόβ. Ανδρ. Β' 18, Χρυσόβ. του 1364 σ. 37· *αμποδισμός*· *'μποδισμός,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 493.

Η λ. στον Αριστ. **1**) Εμπόδιο (Η σημασ. στον Αριστ.): *εάν μή υπό τινος ευλόγου αφορμής εμποδισμόν εύρισκεν* (εvv. *ο λαβών*), *εγκλητεύσαι και αποδείξαι ότι αδικείται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 3^{11}. (Ως προσωποπ.): *άνθρωπος άγριος, σοβαρός, τας χείρας-του δεμένος* (παραλ. 2 στ.). *Το δ' όνομ' αυτού γέγραφεν: Εμποδισμός υπάρχει* Λόγ. παρηγ. Ο 445. **2**) Συγκρατημός: *σάν ποταμός χειμωνικός, π' αμποδισμό δέν έχει* Ροδολ. Α' [185].

εμποδιστής ο, Μανασσ., Ποίημ., ηθ. 571, Διγ. (Trapp) Gr. 764, Διγ. Ἀνδρ. 336^{1}.

Το μτγν. ουσ. *εμποδιστής,* Η λ. και στο Somav.

Αυτός που εμποδίζει κ. (Η σημασ. μτγν., L-S και στο Somav.). *σύ της τύχης-σου, υιέ, εμποδιστής εγένου, διά Ρωμαίας γάρ μιάς απώλεσας τα πάντα* Διγ. Ζ 1004· *πολλάκις τοις πολλοίς οι των ανθρώπων φόβοι εμποδισταί καθίστανται της μοχθηροτροπίας* Μανασσ., Αρίστ. I ε' 45 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 102^{2}].

εμπόδιστρο(ν) το· *αμπόδιστρο (ν),* Αχέλ. 2273, Ερωφ. Γ' 239, Κατζ. Ε' 9, Πιστ. Βοσκ. II 1, 312, III 1, 77, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' 36, Φορτουν. (Vinc.) Β' 190, Ιντ. γ' 5, Δ' 78· *'μπόδιστρο,* Ερωφ. Ιντ. β' 136, Τζάνε, Κρ. πόλ. 407^{2}.

Από το *εμποδίζω* και την κατάλ. *-τρον.* Η λ. και στο Somav.

Εμπόδιο (Η σημασ. στο Somav.): *Πάντα όντα βιάζεται κανείς, σου φαίνεται, λαχαίνει σ' αμπόδιστρα ανόλπιστα κι' όλος καταμπερδαίνει* Κατζ. Ε' 2· *Στου ριζικού τα 'μπόδιστρα κ' εις τα σαλέματά-του 'ξάζει πολλά το φίλον-του να δεί κανείς σιμά-του* Στάθ. Γ' 233.

εμπόδιστρος, επίθ.

Από το ουσ. *εμπόδιστρον.*

Που στέκεται εμπόδιο: *τύχη κακή και εμπόδιστρε, φονέπτρια του ενιαυτού-μου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 93.

έμποδο η, βλ. *έμποδος*.

έμποδον το, Χρον. Τόκκων 3545, 3786, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 658, 977, Θησ. (Foll.) Ι 85, Θησ. Ζ' [116[7]], Αλέξ. 142, 1426, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 862.

Το ουδ. του επιθ. *έμποδος* ως ουσ. Η λ. και στον Κατσαΐτ., Θυ. Β' 390.

Εμπόδιο, δυσκολία (Η σημασ. και στον Κατσαΐτ., ό.π.: *έμποδον μέγαν ηύρασιν* (ενν. *οι Φράγκοι*) *τα δάση της Πρινίτσας* Χρον. Μορ. Η 4844.

έμποδος η και ο, Χρον. Μορ. Η 395, 443, 2124, Θησ. Ι' [2[1]], Συνθ. του 1451 (Τσιρπανλής, BF 3, 1968, 197[17])· *έ μ π ο δ ο η*.

Το μτγν. επίθ. *έμποδος* ως ουσ.

Εμπόδιο, δυσκολία: *Δίχως καμίαν έμποδον εσέβησαν* (ενν. *οι στρατιώτες*) *στην πόλιν* Θησ. (Foll.) Ι 128[5]· *ίνα έχη* (ενν. *ο οικονόμος*) *εξουσίαν...χωρίς τινός έμποδος* Έγγρ. του 1542 (Μέρτζ., Προσφ. Κυριακ. 476).

εμποδουκλώνω, βλ. *εμπεδουκλώνω*.

εμποδώ.

Από τον αόρ. του *εμποδίζω*. Η λ. και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 578.

Εμποδίζω: *αι αμαρτίαι ημών εισίν οι εμποδούντες ημάς* Δούκ. 277[17].

εμποδώνω· *α μ π ο δ ώ ν ω* .

Από το ουσ. *έμποδος* και την κατάλ. *-ώνω*.

Εμποδίζω: *να τσ' αμποδώσει στην στράτα αυτήν λογιάζει* Πιστ. Βοσκ. ΙΙΙ 3, 190.

εμπολή η, βλ. *εμβολή*.

εμπολιτεύω, Act. Lavr. 67[88].

Το αρχ. *εμπολιτεύω*.

Μέσ. (μεταφ.) επικρατώ, υφίσταμαι μόνιμα (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. Ι 2): *Ενεργείν δὲ τον παλαιόν νόμον τον επί τη μνηστεία εκφωνηθέντα εν τοις κεκωλυμένοις προσώποις μόνον επί τη αποζευχθείση μνηστή, διά τὸ περιόν της παρά χριστιανοίς εμπολιτευομένης καταστάσεως* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 1[12] σχόλ.

εμπολώ, Πεντ. Λευιτ. ΙΧ 13.

Το αρχ. *εμπολάω*.

Δίνω, προσφέρω: *έσφαξεν το ολοκαύτωμα και εμπόλησαν τα παιδιά του Ααρών προς αυτόν το αίμα και ερράντισέν-το επί το θεσιαστήρι τριγύρου* αυτ. ΙΧ 12.

εμπόνημα το.

Από το *εμπονώ* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. του 6. αι. (L-S).

Ό,τι αποκτήθηκε με την εργασία, ιδίως τη γεωργική (Βλ. και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 398]): *τους γάρ μετά την παρούσαν διάταξιν τοιούτον τι κατατολμήσαι βουληθέντας και αναργύρως εκείθεν εξελαύνεσθαι κελεύομεν και των οικείων εμπονημάτων και καλλιεργημάτων αποστερείσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[7].

εμπόνως, επίρρ., Καλορείτ., Περί ματ. βίου 25, Έγγρ. του 17. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 124[6], 131[46]).

Το μτγν. επίρρ. *εμπόνως* (Lampe, Lex.).

1) Προσεκτικά, με επιμέλεια (Η σημασ. μτγν., Lampe, Lex.): *λόγους εγγράφως πέμπω σοι, υιέ-μου, παραινών-σε* (παραλ. 1 στ.), *ανάγνωσ' εμπόνως, ώ υιέ, σύν προσοχή μεγάλη* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 50. **2**) Με ζήλο: *μάλιστα τους κληρικούς τους περί τον αρχιερέα καθ' ημέραν, ώς ώρισται, ευρισκομένους και αεί οφείλοντας υπέρ της χριστιανικής τάξεως εμπόνως υπερμαχείν* Έγγρ. του 17. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 130[10]).

εμπόρεση η, βλ. *μπόρεση*.

εμπορετός, επίθ., βλ. *μπορετός*.

εμπορεύομαι, Rechenb. 28[1].

Το αρχ. *εμπορεύομαι*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Κάνω εμπόριο (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. ΙΙ 2 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *ένθα νύν οι χριστιανοί ορθόδοξοι εμπόροι του εμπορεύεσθαι εξ ών κομίζουσιν οι Μώροι* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1810· (μεταφ.) *επλούτησα την γνώσιν, πολὺν εμπορευσάμενος ταύτην την εμπορίαν* Γλυκά, Στ. 15· **β**) βρίσκω, αποκτώ: *Τότε ο ευτυχής Μουράτ πάλιν την περαίαν περά και εν τη Μαγνησία αφικνείται κάκεί την κατοίκησιν εμπορεύεται* Δούκ. 277[15].

εμπορικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εμπορικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Σχετικός με το εμπόριο (Βλ. L-S στη λ. Ι 1): *τας ατελείς δὲ παρελθών και πρώτας ηλικίας μετήει παλιγκάπηλον, εμπορικόν τε βίον* Μανασσ., Χρον. 4203.

εμπόριο η.

Από το *εμπορώ* και την κατάλ. *-ιο*.

Οικονομική ευχέρεια: *του γάμου λυομένου, ας τρέφουνται τα παιδία απέ τα αγαθά τα πατρικά, εάν έχουν οι γονείς την εμπόριον, ότι τους απόρους η απόρια έναι εύλογος αφορμή* Ελλην. νόμ. 536[14].

εμπόριον τό· *'μ π ο ρ ε ί ο*, Χρον. Τόκκων 363, 587, 2550· *'μ π ο ρ ε ι ό*, Χρον. Τόκκων 367, 3759, 3774, 3792· *'μ π ό ρ ι ο ν*, Χρον. Τόκκων 91, 598, 2250.

Το αρχ. ουσ. *εμπόριον*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

έμπορος ο, (Ι), Μανασσ., Χρον. 6707, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1810 (πληθ. *εμπόροι*).

Το αρχ. επίθ. *έμπορος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έμπορος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. ΙΙΙ και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *ως έμπορος πραματευτής έπλεεν στο καράβιν* Απολλών. 430.

έμπορος (ΙΙ), επίθ.

Από το *εμπορώ* 〉 *μπορώ*.

Εξουσιοδοτημένος για μιά ενέργεια: *Ει δέ ο άνδρας-της ποιεί την συμβίον-του έμπορην ώσπερ να πουλεί, ν' αγοράζει, το κείμενον ορίζει ότι ένι κρατημένος να δεκτεί και να λύσει πάντα όσα εμπιστεύτη* Ασσίζ. 346[8].

εμπορώ, βλ. *ημπορώ.*

εμπότα η, βλ. *μπότα.*

έμποτες, επίρρ., βλ. *άμποτε* (όπου ας προστεθεί ο τ. *έμποτες,* Πεντ., Αρ. V 22).

εμποτόπουλον το, Προδρ. ΙΙΙ 262· *'μ π ο τ ό π ο υ λ ο ν,* Προδρ. IV 89 f (χφ g) (κριτ. υπ.).

Από το ουσ. *εμπότης* και την κατάλ. *-πουλον.*

Μικρό δοχείο ή ποτήρι κρασιού (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 84): *το άσπρον εμποτόπουλον γεμάτον κρασοβόλιν* αυτ. IV 117.

εμπουκωμένος, μτχ., βλ. *μπουκώνω.*

έμπρακτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *έμπρακτος.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Νομ.) (προκ. για αξίωμα) που ασκείται (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 398]): *Η έμπρακτος επαρχαιότης ή στρατηγία ή επισκοπή λύει την υπεξουσιότητα* Αρμεν., Εξάβ. Α' 17^{11}.

εμπράκτως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *εμπράκτως* (L-S, λ. *έμπρακτος*). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Στην πραγματικότητα, αληθινά (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. Ι 1α): *έπαθεν* (ενν. *ο Διονύσιος*) *εμπράκτως πολλά* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 61^{28}.

εμπρασμός ο, βλ. *εμπρησμός.*

έμπρεπος, επίθ., Χρον. Μορ. Ρ 8922.

Από το επίθ. *εμπρεπής.* Η λ. στον Ησύχ. (Step., Θησ.).

α) Ευπρεπής· «τίμιος» (Βλ. Steph., Θησ.): *«ημείς οι πτωχοί, οι δούλοι-σας οι χριστιανοί, οι έμπρεποι άνθρωποι...»* Miklos.-Müller Acta Γ' 291· **β**) (προκ. για ενέργεια) ονομαστός (Βλ. Steph., Θησ.): *όλους επαρακάλεσεν διά να τον συμβουλέψουν, να ποίσει πράγμαν έμπρεπον εις τέλος της ζωής-του* Χρον. Μορ. Η 7770 (κριτ. υπ.).

εμπρήζω.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S).

Πυρπολώ, καίω (Η σημασ. σε Γλωσσάρ., L-S): *προστάξας πύρ βαλείν εν τοις οίκοις ευθύς ενέπρηζε την πόλιν* Ψευδο-Σφρ. 164^{11}.

εμπρησμός ο, Διγ. (Trapp) Gr. 2052, Ιστ. πολιτ. 75^{5}· *ε μ π ρ α σ μ ό ς (?),* Ρωσσέρ. 17.

Το μτγν. ουσ. *εμπρησμός.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Πυρκαϊά (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Δημητράκ.): *γέγονε δέ τω αυτώ έτει εμπρησμός μέγας εν Κωνσταντινουπόλει* Έκθ. χρον. 64^{15}.

εμπροδένω, βλ. *προδένω.*

εμπροθέσμως, επίρρ., Αρμεν., Εξάβ. Α' 13^{20} σχόλ., 13^{35}, Γ' 8^{30}.

Το μτγν. επίρρ. *εμπροθέσμως* (L-S, λ. *εμπρόθεσμος*). Η λ. καί σε σχόλ. (L-S, ό.π.) και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Μέσα σε τακτή προθεσμία (Η σημασ. μτγν., σε σχόλ., L-S, ό.π. και σήμ., Δημητράκ.): *Όσοι δέ μή εμπροθέσμως την επιβάλλουσαν αυτοίς παράσχοιεν αποτίμησιν, ουκέτι δίκαιον έξουσι προτιμήσεως* αυτ. Γ' 3^{106}.

εμπρόθυμα, επίρρ., βλ. *πρόθυμα.*

εμπρολαβαίνω, βλ. *προλαβαίνω.*

εμπρόλαλος, επίθ., βλ. *πρόλαλος.*

εμπρόλογος, επιθ., βλ. *πρόλογος.*

εμπροοιμεύω, βλ. *προοιμεύω.*

εμπροπέτης ο, βλ. *προπέτης.*

εμπροπηδώ, βλ. *προπηδώ.*

εμπρός, επίρρ., Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 97, Προδρ. Ι 162, Πολ. Τρωάδ. 355, Χρον. Μορ. Η 861, Χρον. Μορ. Ρ 3342, Λιβ. Ρ 472, Αχιλλ. (Haag) L 150, Χρον. Τόκκων 490, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 92, Παρασπ., Βαρν. C 78, Σαχλ., Αφήγ. 575, Κορων., Μπούας 61, Πένθ. θαν. (Knöss) S 465, Ιστ. Βλαχ. 576, Σουμμ., Ρεμπελ. 176, Αιτωλ., Μύθ. 2^{21}, Στάθ. Β' 33, Διακρούσ. 75^{8}, Αλφ. (Mor.) IV 56, κ.α. *μ π ρ ό ς,* Βουστρ. 465, 503, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - van Gem.) 310, Βεντράμ., Φιλ. 52, Τριβ., Ρε 179, Βίος Δημ. Μοσχ. 333, Στάθ. (Martini) Γ' 23· *ο μ π ρ ό ς,* Σπαν. Β' 20, Κομν., Διδασκ. Δ 24, Λόγ. παρηγ. L 53, Καλλίμ. 2439, Ασσίζ. 238^{12}, 341^{24}, 435^{5}, 460^{5}, Διγ. (Trapp) Esc. 11, 508, Ερμον. Ξ 235, Χρον. Μορ. Η 234, Χρον. Μορ. Ρ 4028, Διήγ. Βελ. 32, Λίβ. Esc. 983, Λίβ. Ν 225, Αχιλλ. Ν 1280, Ιμπ. 134, Χρον. Τόκκων 3271, Μαχ. 14^{13}, 92^{36}, 274^{16}, 646^{3}, 660^{13}, Θησ. (Foll.) Ι, 87, Θησ. Πρόλ. [74]· Β' [25^{8}], Γ' [20^{4}], Χούμνου, Κοσμογ. 885, Βουστρ. 469, 474, 537, Γαδ. διήγ. 107, Ανθ. χαρ. 291^{11}, Σαχλ., Αφήγ. 575, Σκλάβ. 256, Κορων., Μπούας 51, Πένθ. θαν.^{2} 465, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 215, Βεντράμ., Φιλ. 37, Δεφ., Λόγ. 450, Τριβ., Ρε 205, Πεντ. Δευτ. ΙΙΙ 18, Αιτωλ., Μύθ. 2^{21}, Χρον. σουλτ. 39^{26}, Μορεζίν., Λόγ. 469, Άλ. Κύπρ. 1737, Κυπρ. ερωτ. 13^{4}, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 86, Ερωφ. Β' 464, Πανώρ. Β' 514, Δ' 70, 444, Βοσκοπ. 349, Ριμ. κόρ. 640, Ερωτόκρ. Α' 939, 1746, Γ' 715, 1086, 1353, Ε' 135, 762, Θυσ.^{2} 762, 854, 1010, Στάθ. Α' 195, Γ' 65, Συναδ., Χρον. 36, Ροδολ. Β' [72], Ε' [300], Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [168], Διήγ. ωραιότ. 94, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [34, 93], Δ' [573], Ε' [618] Φορτουν. (Vinc.) Β' 397 Γ' 90, Δ' 121, Ζήν. Β' 186, Ε' 207, Λεηλ. παροικ. 53, Διγ. Ο 1585, Τζάνε, Κρ. πόλ. 431^{21}, 537^{14}, κ.α. *ο π ρ ό ς,* Ασσίζ. 53^{6}, Αχιλλ. Ο 47, Αλφ. (Mor.) ΙΙΙ 66· *ε μ π ρ ό τ ε ρ α,* Αχιλλ. (Haag) L 951, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 351· *ο μ π ρ ό τ ε ρ α,* Ασσίζ. 91^{27}, Μαχ. 684^{5}.

Από τις προθ. *εν* και *πρός.* Ο τ. *μπρός* και σήμ. (Δημητράκ.). : Ο τ. *ομπρός* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.) και σήμ. (Δημητράκ.).

1) (Τοπικά) μπροστά (Η σημασ. τον 6. αι., Sophocl. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ομπρός υπάν τα αδέλφια-της κ' οι συγγενείς οπίσω* Διγ. (Trapp) Esc. 475. **2**) (Έκφρ.) *εμπρός ή ομπρός ή ταμπρός οπίσω* (σε δήλ. άμεσης επιστροφής) (Βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 41): *Επήρασίν-την την γραφήν, υπάν εμπρός οπίσω* Αχιλλ. (Haag) L 337· *πάραυτα μετά σπουδής ομπρός οπίσω εστράφη* Πικατ. 15· *να στραφεί το κάτεργον ταμπρός οπίσω εις την Κύπρον* Βουστρ. 521· *ο ρήγας εξαναγράψεν-του χαρτίν και επέψεν-του ταμπρός οπίσω* Μαχ. 210^{13}. **3**) (Χρονικά) πριν, προηγουμένως (Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 5): *ήτον αποθάνοντα ομπρός ολίγους χρόνους* Χρον. Μορ. Η 1274· *εκείνος ουδέν ημπορεί να έχει*

απέ το αμάχιν-του παρού όσα εδάνεισεν ομπρός Ασσίζ. 304^{6}. **4**) ·Εκφρ. *από τη (το) σήμερο κι' ομπρός* = από τώρα και στο εξής (Πβ. τη σημερ. σημασ., Δημητράκ. στη λ. 6): *από τη σήμερο κι' ομπρός εσύ 'σαι το παιδί-μου* Ερωτόκρ. Δ' 1520· *'πού το σήμερο κι' ομπρός Τουρκιά θε να με κράζουν* Τζάνε, Κρ. πολ. 554^{11}. **5**) ·Εκφρ. *αποδά κι' ομπρός* βλ. ά. *απεδά* φρ. 3. **6**) ·Εκφρ. *αποδώ και ομπρός* βλ. ά. *απεδώ* φρ. 4. **7**) ·Εκφρ. *απεκεί και ομπρός* βλ. ά. *απεκεί* φρ. Β' β. **8**) ·Εκφρ. *απώδε και ομπρός*, βλ. ά. *απώδε* φρ. Β 1. **9**) (Ως παρακελευσματικό) (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 7): *είπεν, ώ καρτερότατε, εμπρός, να πάς να σώσεις* Κορων., Μπούας 131· *χούγιαζεν αδυνατά: «Ομπρός, καβαλαρία»* Τζάνε, Κρ. πόλ. 191^{23}. **10**) (Ως πρόθ.) = μπροστά σέ, από κάπ. ή κ., ενώπιον: *μήν ξεψυχήσ'ομπρός-της* Ερωτόκρ. Γ' 1292· *να το διηγηθώ ομπρός εις το σενάτο* Ζήν. Α' 213.

(Μὲ άρθρο ως επιθ.) **α**) μπροστινός: *μαλλιά είναι στην ομπρός μερά κι' οπίσω μαδισμένη* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 4· **β**) (με το άρθρ. *τα*) το μέλλον: *Άμα θεοί το θέλουσι, δέν έχω τί να ποίσω· εκείνοι γάρ προβλέπουσι τα μπρός και τα οπίσω* Αλεξ. 178.

εμπροσθά, επίρρ., βλ. *εμπροστά*.

εμπροσθέλα η, βλ. *εμπροστέλα*.

εμπροσθελίνα η, βλ. *εμπροστελίνα*.

έμπροσθεν, επίρρ.· *έμπροστε(ν)*, Σπαν. Α 16, Σπαν. V 42, Ασσίζ. 303^{22}, 390^{28}, 448^{14}, Χρον. Μορ. Η 696, 2786, 7445, Συναξ. γαδ. 313, Φλώρ. 1439, Γράμματα Μετεώρ. 54^{7}, Μαχ. 206^{32}, Συναξ. γυν. 306, ·Εγγρ. Σύρ. Α' 20, κ.π.α.· *έμπροστες*, ·Εγγρ. του 1623 (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1974, 265)· *'μπροσθέν*, Διγ. (Trapp) Esc. 1637· *όμπροστε*, Πεντ. Γέν. X 9, Αρ. X 9, XIV 14, XVII 5, XVIII 2, XXVI 61, XXVII 5, XXXI 54, XXXII 22, XXXV 12, Δευτ. I 33, IV 8, VI 25, IX 2, X 11, XI 32, XII 7, XIV 26, XV 20, XVI 11, XVIII 7, XIX 17, XXII 17, XXIV 4, XXVI 10, XXIX 9, XXXI 5, XXXIII 1, κ.α.

Το αρχ. επίρρ. *έμπροσθεν*. Για την παράλ. του *-ν* βλ. Psalt., Gramm. σ. 89.

εμπροσθινός, επίθ., Rechenb. (Vog.) 3^{5}, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών υιθ', Διγ. ·Ανδρ. 407^{10}, Αγάπ., Γεωπον. 86· *εμπροστινός*, Πουλολ. 179, Λίβ. Ν 1243, Αργυρ., Βάρν. Κ 413, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 27· *μπροστινός*, Αιτωλ., Μύθ. 4^{7}· *ομπροστινός* Πουλολ. Ζ 168, Πουλολ. Αθ. 173.

Από το επίρρ. *έμπροσθεν* και την κατάλ. *-ινός*. Ο τ. *εμπροστινός* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμπροστινός*). Ο τ. *μπροστινός* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *μπροστινός*). Ο τ. *ομπροστινός* στο Βλάχ. (λ. *ομπροστινός*).

1α) Μπροστινός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): *άλλους έβγαλεν οπίσω ν' ακλουθούσιν, τους μπροστινούς να βλέπουνε και να τους καρτερούσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 521^{22}. *το άλογόν-του έδωκεν στο μπροστινόν ποδάριν* Παρασπ., Βάρν. C 410· **β**) (προκ. για στρατιώτη) που βρίσκεται στην εμπροσθοφυλακή: *Δέν ήμουν πάντα μπροστινός οπὄκαμνα τη μάχη;* Αλεξ. 1755· *επήγαινε στον πόλεμον κι' αυτείνος καβαλάρης κ' έκτυπα με τους μπροστινούς κι' αυτείνος κονδαρέα* Αλεξ. 249. **2**) Προηγούμενος (Η σημασ. στο Βλάχ., ό.π.): *γράφε, γράφε, Λίβιστρε, γράφε μηδέν οκνήσεις· έχει-τα τα πιττάκια-σου, μάλλον τα ομπροστινά-σου· κρατεί και αναγνώθει-τα* Λίβ. Ν 1435· *να μάθω άν έναι δυνατόν να επάρετε την κόρην* (παραλ. 2 στίχ.) *και να την έχει ο Λίβιστρος, ο μπροστινός-της άνδρας* Λίβ. Ν 2648.

εμπροσθοκούρβιον το· *εμπροσθοκούρβιν*, Λίβ. Ρ 948· *εμπροστοκούρβιν*, Λίβ. Sc. 1210· *'μπροστοκούρβι(ν)*, Διγ. (Trapp) Esc. 905, 932, Λίβ. Esc. 2315, Θησ. Θ' [8^{2}, 13^{7}]· *'προστοκούρβιν*, Λίβ. Ν 2044.

Από το επίρρ. *έμπροσθεν* και το ουσ. *κούρβη*. Η λ. το 10. αι. (Sophocl.).

Το μπροστινό μέρος της σέλας (Η σημασ. το 10 αι., Sophocl.): *οποίον* (ενν. *φαρίν*) *εκ τον σκιασμόν στους πόδας-του σηκώθη και όπισθεν ανάσκελα χάμου στην γήν ξαπλώθη. Λοιπόν Αρκίτας ο πτωχός έπεσεν αποκάτω κ' επλάκωσε το στήθος-του, κακά το 'μπροστοκούρβι* Θησ. (Schmitt) 339 Ν. 5.

εμπροσκύβω, βλ. *προκύπτω*.

εμπροστά, επίρρ., Γαδ. διήγ. 320, Αλεξ. 2788, Αχέλ. 155, Αιτωλ., Μύθ. 5^{7}, 104^{3}, Πανώρ. Δ' μετά στ. 208, Ερωφ. Ιντ. γ' 63, Παλαμήδ., Βοηβ. 156, Ιστ. Βλαχ. 559, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [85], Διήγ. πανωφ. 56, Διγ. Ο 1259· *εμπροσθά*, Αχιλλ. Ν 1613· *έμπροστα*, Σοφ. Πρεσβ. Β' 339· *εμπροστάς*, Πανώρ. Δ' 255, Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 225, Τζάνε, Κρ. πόλ. 198^{21}· *έμπροστας*, ·Εγγρ. του 1631 (Καζανάκη, Μ., Θησαυρ. 11, 1974, 267)· *μπροστά*, Κορων., Μπούας 150, Βεντράμ., Φιλ. 53, Αιτωλ., Βοηβ. 318, Θρ. Κύπρ. Κ 97, Ιστ. Βλαχ. 692, Λίμπον. 261· *ομβροστά*, Εβρ. ελεγ. 164, 166· *ομπροσθά*, Χρον. Τόκκων 1427, 1513, 2315, Χριστ. διδασκ 44, 67· *ομπροστά*, Αλεξ. 342, Πεντ. Γέν. XXXII 18, ·Εξ. VIII 16, Λευιτ. V 26, Αρ. V 25, Δευτ. II 31, Χρον. σουλτ. 125^{9}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425, Πανώρ. Δ' 191, Ε' 322, Ερωφ. Α' 521, Δ' 209, Ε' 57, Ιστ. Βλαχ. 1731, Ευγέν. 459, Στάθ. Ιντ. β' 33, Ιντ. κρ. θεατρ. δ' 63, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [242], Ε' [171] Φορτουν. (Vinc.) Ε' 155, Λεηλ. παροικ. 577, Τζάνε, Κρ. πόλ. 81^{20}, κ.α.· *ομπροστάς*, Χρον. σουλτ. 61^{29}, Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 377, Τζάνε, Κρ. πόλ. 224^{12}, 336^{9}, 404^{11}, 559^{12}· *οπροστάς* Κομν. Διδασκ. I 14, Τζάνε, Κρ. πόλ. 413^{26}.

Από το επίρρ. *εμπρός* (Βλ. Παπαδ. Α., Αθ. 29, 1917, ΛΑ 119). Ο τ. *μπροστά* στο Du Cange και σήμ. (Ανδρ., Λεξ., λ. *μπροστά*). Για τον τ. *ομπροσθά* βλ. Du Cange, λ. *ομπρός*· ο τ. και στο Somav. (λ. *ομπροσθά*). Ο τ. *ομπροστά* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 247, Θυ. Γ' 359 και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. σε δημ. τραγ. και στη λογοτ. (Δημητράκ.).

Α' Επίρρ. **1**) (Τοπικό) εμπρός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.).: *ομπροστά επήγαινεν, οπίσω δέν εθώρει* Διγ. Ο 2022. **2**) (Χρονικό) πρίν, προηγουμένως (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 2): *Σύρε κοιμήσου, αμή ομπροστά τούτο δηγήσου-μού-το* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1193]· έκφρ.: *από (τα) τώρα κι' ομπροστά* = από τώρα και στο εξής: *από τώρα κι' ομπροστά σημάδι θές μ' αφήσεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [508]. **Β'** (Σε θέση πρόθ. με την πρόθ. *εις*) μπροστά σε κάπ. ή κ., ενώπιον: *να στήσεις αυτό ομπροστά στον Ααρών* Πεντ. Αρ. III 6· *εμπροστά στο Θεό νύν επαραδοθήκαν* Ιστ. Βλαχ. 1836· φρ. *φέρω κ. ομπροστά στα μάτια κάπ.* = παρουσιάζω κ. σε κάπ.: *θέλοντας μ' επιθυμιάν ετούτον-μου τον κόπον να τόνε φέρω ομπροστά στα μάτια των ανθρώπων διά μέσου του τυπώματος* Σουμμ., Παστ. φίδ. Αφ. [28].

εμπροστάλι(ο)ν το, Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514.

Από το επίρρ. *εμπροστά* και την κατάλ. *-άλιον* (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ.).

Κάλυμμα (από ύφασμα) εικόνων, τιμίου ξύλου και άλλων εκκλησιαστικών ειδών: *Βλαττία, ήτοι εμπροστάλια των αγίων εικόνων μικρά μεγάλα δεκαπέντε* αυτ. 513.

εμπροστάρης ο· *'μπροστάρης*.

Από το επίρρ. *εμπροστά* και την κατάλ. *-άρης*. Ο τ. *'μπροστάρης* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *μπροστάρης*).

Οδηγός κοπαδιού (Η σημασ. και σήμ.): *τον τράγο-μου τον όμορφο, εκείνο το 'μπροστάρη* Πανώρ. Γ' 391.

εμπροστάς, επίρρ., βλ. *εμπροστά*.

εμπροστέλα η, Χρον. Μορ. Η 5299, Διήγ. Βελ. (Cant.) 436, 437, Γεωργηλ., Βελ. 598· *εμπροσθέλα,* Ριμ. Βελ. 816, Κορων., Μπούας 121· *μπροστέλα,* Κορων., Μπούας 37, 121, 138, Ζήνου, Βατραχ. 78, Χρον. σουλτ. 33^{16}· *ομπροστέλα,* Χρον. Τόκκων 1738· *'προστέλα,* Χρον. Μορ. Ρ 5299.

Γιά την ετυμ. βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *μπροστέλα*. Ο τ. *μπροστέλα* και σήμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *μπροστέλλα*). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.)

Εμπροσθοφυλακή: *ήγουν εις τους καβελαρέους οπού είναι χρεώστες να πηγαίνουσι εις τον πόλεμον απλήρωτοι και παγαίνουσι μπροστέλα* Χρον. σουλτ. 76^{34}.

εμπροστελίνα η, Διγ. Ἀνδρ. 352^{36}· *εμπροσθελίνα,* Διγ. (Trapp) Gr. 1328, Διγ. Ζ 1765· *'μπροστελίνα·* *ομπροστελίνα,* Διγ. (Trapp) Esc. 793.

Από το ουσ. *εμπροστέλα* και την καταλ. *-ίνα*. Ο τ. *ομπροστελίνα* στο Βλάχ. (λ. *ομπροστελίνα*).

Λουριά στο στήθος του ζώου που συγκρατούν τη σέλα (Βλ. και Βλάχ., ό.π.): *Απόστρωσον τον βρόχον-μου και στρώσον μοι τον μαύρον με δύο ίγγλας σφίξε-τον, με δύο 'μπροστελίνας και θές αυτῷ την σέλαν-μου και το σπαθοραβδίν-μου* Διγ. Α 1792.

έμπροστεν, επίρρ., βλ. *έμπροσθεν*.

έμπροστες, επίρρ., βλ. *έμπροσθεν*.

εμπροστινός, επίθ., βλ. *εμπροσθινός*.

εμπροστοκούρβιν τό, βλ. *εμπροσθοκούρβιον*.

εμπροτρέχω, βλ. *προτρέχω*.

εμπρού, επίρρ.· *ιμπρού,* Πεντ. Γεν. ΙΙ 5, XIII 10, XIX 4, XXIV 45, XXVII 4, XXXVI 31, XLV 28, L 16,, Εξ. Ι 19, Χ 7, XII 34, Δευτ. XXXI 21.

Από το επίρρ. *εμπρός* με επίδρ. επιρρ. σε-*ού*. Ο τ. με λέπτυνση του *ε* σε *ι* (Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 490). Τ. *έμπρου* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμπρός*).

(Χρονικά) πρίν, προηγουμένως: *εσύ και οι σκλάβοι-σου ήξερα ότι ιμπρού να φουβηθείτε από ομπροστά τον Κύριο τον Θεό* αυτ. Ἐξ. ΙΧ 30·

(Ως συνδ.) πρίν: *εκείνος ιμπρού εξετέλειωσεν να συντύχει και ιδού η Ρίβκα εβγαίνει* αυτ. Γέν. XXIV 15· *του Ιοσέφ εγεννήθην δυό παιδιά ιμπρού να έρτει ο χρόνος της πείνας* αυτ. Γεν. XLI 50.

εμπροχάφτω, βλ. *προχάφτω*.

εμπρωτότερα, επίρρ., βλ. *πρωτύτερα*.

εμπρωτύτερα, επίρρ., βλ. *πρωτύτερα*.

εμπταίω.

Το μτγν. *εμπταίω*.

Κάνω σφάλμα, φταίω: *Ἀν έτυχεν και ενέπταισεν φίλος και ο γειτονάς-σου, μή θλίψεις ή ονειδίσεις-τους ή εντροπήν τους κάμεις* Σπαν. (Ζώρ.) V 130.

έμπτυσμα το, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 728, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 17.

Το μτγν. ουσ. *έμπτυσμα*.

Φτύσιμο (Η σημασ. μτγν., L-S): *Εμπτύσματα, ραπίσματα, βλασφημίας* Διακρούσ., Πένθος 63.

εμπτυσμός ο, Θρ. Θεοτ. 102.

Από τον αόρ. του *εμπτύω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. τον 7. αι. (Steph., Θησ.).

Φτύσιμο (Η σημασ. τον 7. αι., Steph., Θησ.): *Πώς υπομένεις εμπτυσμούς, τους ήλους και την λόγχην;* αυτ. 9.

έμπυο το, Πεντ. Ἐξ. ΙΧ 9, 11, Δευτ. XII 18, XXVIII 35.

Το ουδ. του επιθ. *έμπυος* ως ουσ. Για την παλαιότερη μνεία της λ. βλ. L-S, λ. *πύον* και L-S Κων/νίδη, λ. *έμπυος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Πύον: *να σε δείρει ο Κύριος με το έμπυο της Αίγυφτος και με τις σοχάδες και με την ψώρα* αυτ. Δευτ. XXVIII 27· *εμπυο φουσκαλίδες φυτρώνει εις τον άθρωπο και εις το χτήνο* αυτ. Ἐξ. ΙΧ 10.

εμπύρετος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *πυρετός*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Που έχει πυρετό (εδώ πιθ. μεταφ.) (Βλ. όμως και Πολ. Λ. [Πρίν Ἀλ. σελ. 56]): *περιπάτει εμπύρετος και δούλευε τους πάντας* Προδρ. III 91.

εμπυρίζω, Τρωϊκά 534^{23}, Ερωτοπ. 571, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 100, 120, Καναν. 64 Β, Χρον. Τόκκων 1723, Λέοντ., Αιν. V 34, Φυσιολ. 341^{18}, Κυπρ. ερωτ. 35^{4}, 64^{2}, 97^{6}, Ιστ. Βλαχ. 346· *'μπυρίζω,* Αλεξ. 2254, 2298, Κυπρ. ερωτ. 48^{7}, 89^{9}, 127^{23}, Ιστ. Βλαχ. 113.

Το μτγν. *εμπυρίζω*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex.).

Ι Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) βάζω φωτιά, πυρπολώ (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *την πόλιν ενεπύρισε και τον ναόν τον θείον* Μανασσ., Χρον. 1105· *τους λίθους και τα ξύλα-των όλα να εμπυρίσει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2531· *τον ποταμόν τον πύρινον έβαλαν εις την πόλιν, την πόλιν την εξάκουστον και επυρπόλησέ-την και έκαυσε κ' εμπύρισε χριστιανούς Ρωμαίους* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 669· (μεταφ.) (Η σημασ. τον 6. αι., L-S): *Ὡς έκαυσας και εμπύρισες το καρδιορίζωμά-μου, ούτω ας καγεί καρδίτσα-σου από ερωταγάπης* Βέλθ. 623. **Β'** (Αμτβ.) καίγομαι: *ποιός ως γοιόν εμέναν μαρτυρίζει, ποιός μές στο χιόνιν άφτει κ' εμπυρίζει* Κυπρ. ερωτ. 20^{3}. **ΙΙ** Μέσ. (μεταφ.) παίρνω φωτιά: *Βέβαιον τώρα μάνθανε, Βέλθανδρε, δι' εσένα* (παραλ. 1 στίχ.) *καίγομαι κ' εμπυρίζομαι και τέλος ού λαμβάνω* Βέλθ. 840.

εμπύριος, επίθ., Γλυκά, Στ. Β' 29, Μανασσ., Χρον. 4726, 5883.

Από το επίθ. *έμπυρος* και την καταλ. *-ιος*. Η λ. τον 5. αι. (L-S).

(Μεταφ.) φλογερός, ορμητικός: *ἦν γάρ οξὺς εν μάχαις και την ορμὴν εμπύριος και δραστικός τας χείρας* Μανασσ., Χρον. 5656.

εμυαλός ο, βλ. *μυαλός*.

εμφαίνω, Πουλολ. 597, Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 230.

Το αρχ. *εμφαίνω*.

I Ενεργ. **A'** Μτβ. **1**) Παρουσιάζω, αποκαλύπτω: *Ο γάρ εκδιηγούμενος ιδίας αριστείας κενόδοξος λογίζεται υπό των ακουσάντων, εγώ δέ οὐ καυχώμενος ταύτα υμάς εμφαίνω...* Διγ. Ζ 3501· φρ. *εμφαίνω λόγους* = ομιλώ: *προς αυτὸν ενέφηναν μαλακοτέρους λόγους* Βέλθ. 135. **2**) (Προκ. για φώς) εκπέμπω: *Λίθος οὖν ἦν αντί πυρός τίμιος, φώς εμφαίνων εν όλω παντί τῳ ναῷ πάντας ημάς φωτίζων* Βιος Αλ. 5634. **3**) Σχηματίζω: *ἦν δὲ πολὺς ο ποταμὸς και ἐπλευσεν ὁ ἱππος· ὕδατος τούτου ἐκχυσις ἀπωθεν δὲ υπῆρχεν βραχυτάτην εμφαίνουσα λίμνην συχνὴν τε πόαν* Διγ. (Trapp) Gr. 2909. **B'** Αμτβ. **1**) Εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι, φαίνομαι (Πβ. τη μτγν. σημασ., Steph., Θησ. 926 D): *ενέφανεν και το κάτεργον του Τζουὰν τε Μιτρὲ από τα μέρη της Πάφου* Μαχ. 124[1]· *του φωτός της ημέρας αυγάζοντος και εκ των ανατολών τα ροδοειδή της πρωίας ενέφαινον* Ψευδο-Σφρ. 424[5]. **2**) Φαίνομαι όμοιος με κ., μοιάζω (Βλ. Steph., Θησ. 927 A): *Το έδαφος εσκέπασε μετά τιμίων λίθων εστιλβωμένων ισχυρώς ὥστε θαυμάζειν πάντας, ως από ομαλότητος και του πολλοὺ του κάλλους ὕδωρ εμφαίνειν πεπηγός και καθαρώτατόν τε* Διγ. Ζ 3913. **II** (Μέσ.) εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 926 D): *έτσι ενεφάνη ο Λίμπονας... εις τον ευνοῦχον εμπροστά* Λίμπον. 273.

εμφάνεια η, Διάτ. Κυπρ. 501[4], Act. Xér. 15[12], Ερμον. Ψ 197, Ωροσκ. 41[24], 42[18], Γράμματα Μετεώρ. 84· *ε μ φ α ν ί α*.

Το μτγν. ουσ. *εμφάνεια*. Ο τ. *εμφανία* σε επιγρ. (L-S, λ. *εμφανία*).

1) Εμφάνιση (Η σημασ. μτγν., L-S): *Δηλοί παγετὸν και ληστών έφοδον και εμφάνειαν αρμάτων και παίδων ασθένειαι* Ωροσκ. 45[25]. **2**) Εμφάνιση, μορφή: *είτε βέλτιον είτε έλαττον είτε εν αδήλῳ η εμφανία του έργου τυγχάνει* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8[42]. **3**) (Νομ.) δημοσίευση, γνωστοποίηση (Βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 398]): *από της εμφαν(ε)ίας της διαθήκης* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 11[45]· *όθεν και τη εμφανείᾳ του παρόντος χρυσοβούλλου λόγου της βασιλείας-μου* Act. Xér. 10[63]. **4**) Απόδειξη: *τω της Αθηνάς ναῷ γάρ εκρεμάσασιν* (ενν. *τον λούρικα*) *ως θαύμα, προς εμφάνειαν εκείνου της καλής-του της ανδρείας* Ερμον. Δ 171· *Εις εμφαν(ε)ίαν γοὺν τούτου του πράγματος και αιωνίαν στερεότηταν το παρόν γράμμα εποιήσαμεν* Συνθήκ. Καλλ. 330.

εμφανής, επίθ., Βιος Αλ. 5672, Χρον. Μορ. Ρ 3417 (χφ *εφανής*, πιθ. κατά παραδρομή).

Το αρχ. επίθ. *εμφανής*.

1α) Φρ. *εμφανής γίγνομαι* = παρουσιάζομαι (Πβ. τη μτγν. σημασ., Preisigke - Kiessling): *Λέγω δέ... οποίος ένεστιν αυτὸς ο τον Δαρείον κτείνας θαρρών αφόβως εμφανής εμοίς γενέσθω φίλοις και λαμβανέτω παρ' εμοὺ δώρον* Βιος Αλ. 3992· **β**) ἐκφρ. *εις το εμφανές* = μπροστά, ενώπιον: *Ὡς δὲ το λέγει το έγραφον οπού ήφερες ενταὺτα και είπες-μας κ' εκ στόματος εις το εμφανές της κούρτης, ότι ποτὲ οὐκ έποικεν ομάντζιο* Χρον. Μορ. Η 3417· *μετά τιμής και πρόβλεψης εσυναπάντησέ-τον, χαράν μεγάλην του έδειξεν εις το εμφανές των πάντων* Χρον. Μορ. Η 2315. **2**) Επιφανής (Η σημασ.

μτγν., L-S στη λ. II 3): *εἰ μὴ τούτους* (ενν. *τους φονευτάς Δαρείου*) *εμφανείς ενδόξους τε ποιήσειν καθυπεσχέθην πρότερον, οὐκ ἀν εφεῦρον τούτους* Βιος Αλ. 4020· *Ἠσαν δ' εκεί των εμφανών πλείσται μεγάλαι πόλεις* Βιος Αλ. 5667.

εμφανία η, βλ. *εμφάνεια*.

εμφανίζω, Χρον. Μορ. Η 976, Ιστ. πατρ. 170[5].

Το αρχ. *εμφανίζω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

A' Ενεργ. **1**) Φανερώνω· εξηγώ (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. 3): *αφότου γάρ ανάγνωσε* (ενν. *τα προβελέγγια*) *κ' ενεφάνισε τους λόγους, το πώς ο κόντος του έδωκεν την αφεντίαν του τόπου* Χρον. Μορ. Η 2331. **2**) Παρουσιάζω: *τότε γοὺν ο Λαομέδων τον Πριάμον εμφανίσας από γέννας εν τῳ κόσμῳ* Ερμον. Α 348. **B'** (Μέσ.) εμφανίζομαι, παρουσιάζομαι (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ήλθεν ο αρχιεπίσκοπος... και ενεφανίσθη εις το διβάνι* Ιστ. πατρ. 170[5]· *έκραξε τον Μερκούριον νά 'λθει στην Βενετίαν. Λοιπόν με τους ανθρώπους-του ήλθε και εμφανίσθη* Κορων., Μπούας 112· *ὥσπερ ο Μωσής γάρ τότε τήν τε ἀβυσσον ανοίξας και τα μή φανέντα βάθη εμφανίσθησαν τοις πάσιν* Ερμον. Α 13.

εμφανούμενος, μτχ. επίθ., Διάτ. Κυπρ. 512[15]· *ε μ φ α ν ό μ ε ν ο ς,* Διάτ. Κυπρ. 511[22].

Από τό *εμφαίνομαι*.

Παρών: *οι προρρηθέντες του Λευκουσίας αρχιεπισκόπου προκουράτορες τον εμφανούμενον ισασμόν εκδίδομεν* αυτ. 505[24].

έμφασις -ση η, Ροδολ. Β' [290].

Το αρχ. ουσ. *έμφασις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για ύφος) εκφραστική δύναμη (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. III 1 και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 5): *δός ἐμφασιν στην γλώσσαν-μου, εις τα νοήματά-μου* (παραλ. 1 στ.) *να παραστέκω το κλεινόν του Μιχαήλ-μου γένος* Λίμπον. 95.

εμφέρεια η.

Το μτγν. ουσ. *εμφέρεια*.

Ομοιότητα (Η σημασ. μτγν., L-S): *Ἐρωτος ἦν* (ενν. *η παίς*) *άγαλμα, τέκνον ηλίου, φέρουσα πατρός εμφέρειαν ηλίου* Ευγεν., Δρόσ. Β' 86.

εμφέρες· *εμφέρες τοις στοιχείοις,* Βιος Αλ. 1462, εσφαλμ. γρ. αντί *εμφέρεσθαι στοιχείοις* (Βλ. κριτ. υπ.).

εμφέρω, Βυζ. συμβόλ. του 12. αι. ? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 609[3]), Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5[84].

Το αρχ. *εμφέρω* (Steph., Θησ.).

(Προκ. για έγγραφο) αναφέρομαι, περιέχομαι (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S στη λ. II, III 1): *ότε μέν γάρ το κατ' είδος της προικός ρητώς εμφέρεται τη αποδείξει* Αρμεν., Εξάβ. Β' 2[7]· *κατά το σύμφωνον το τοις προικώοις συμβολαίοις εμφερόμενον* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 15[11].

εμφιλοχωρώ.

Το μτγν. *εμφιλοχωρέω*.

Συχνάζω με ευχαρίστηση (Η σημασ. μτγν., L-S) *όλην την... φρονιμωτάτην σύγκλητον και βασιλευτικήν γερουσίαν, την πάντοτε εις την αυθεντικήν αυτήν και θεοφύλακτον αυλήν εμφιλοχωρούσαν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 101[37].

έμφλογος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *φλόξ*. Η λ. τον 7. αι. (Steph., Θησ.).

Καυτός, καυτερός (Η σημασ. τον 7. αι., Steph., Θησ.): *ακαλυφεις γάρ αίρουσι τας κεφαλάς ηλίω· εμφλόγων ούν προσβαλλουσών ηλιακών ακτίνων* Μανασσ., Αρίστ. ΙΘ' 82 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 177[7]].

εμφλοισμός ο.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *φλοισμός*.

Είδος εμβολιασμού δένδρων: *Τρεις τρόποι είναι οπού κεντρίζουνται όλα τα δένδρα... ο εγκεντρισμός, ο... εμφλοισμός και ο... ενοφθαλμισμός* Αγαπ., Γεωπον. 12.

εμφόβησις η.

Από το *εμφοβέω* και την κατάλ. *-σις*.

Φόβος: *η δέ στίλβα γούν των όπλων εξ ηλίου αυγαζούση καινοτέραν γούν την θέαν και εμφόβησιν μεγάλην επολέμει τοις ορώσιν* Ερμον. Λ' 89.

έμφορος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *έμφορος*.

Επιρρεπής (Για τη σημασ. βλ. L-S Suppl. στη λ. III): *έμφορος εις έρων ένι* Ερμον. Γ' 28.

εμφορούμαι, Ιερακοσ. 516[1], Διγ. Ζ 2683.

Το αρχ. *εμφορέω*.

1) Είμαι γεμάτος από κ.· (εδώ) χορταίνω: *επειδάν δέ παραγένηται και λαβόμενος του κρέως εμφορείσθαι θέλη, συγχωρείσθω όσον απογεύσασθαι δίς ή τρίς* Ιερακοσ. 351[16]. **2**) Κυριεύομαι από κάπ. συναίσθημα (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 3): *Η δέ τούτο ακούσασα, χαράς εμφορηθείσα* Διγ. (Trapp) Gr. 2268.

εμφότεροι· *εμφοτέρων*, Ελλην. νόμ. 515[17], εσφαλμ. γρ. αντί *αμφοτέρων* (Βλ. ά. *αντιποιώ*).

εμφύλιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εμφύλιος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Το ουδ. ως ουσ.= εμφύλιος πόλεμος:... *γένηται εμφύλιον εις όλον το φουσάτο* Ριμ. Βελ. 670.

εμφύσημα το.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Πνοή (Η σημασ. μτγν., L-S Κων/νίδη στη λ. II): *είναι ένας αέρας κινούμενος απού το εμφύσημα του Παναγίου Πνεύματος εις τον κόσμον* Μορεζίν., Λόγ. 466· *εμφύσημα του σατανά, όνειδος των ανθρώπων* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 615.

εμφυσώ, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 632, Φυσιολ. (Offerm.) G 20[4]. Βλ. και *αναφυσώ*.

Το αρχ. *εμφυσάω*.

Φυσώ (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εμφυσάω* II): *έως άν έλθη ο πατήρ αυτού τη τρίτη ημέρα και εμφυσήση αυτού εις το πρόσωπον* Φυσιολ. 339[7-8].

εμφύτευσις η, Αρμεν., Εξάβ. Γ 3[103], 4[1], Παράρτ. 4[23] δίς.

Το μτγν. ουσ. *εμφύτευσις* (L-S Suppl.).

Εμπράγματο δικαίωμα του ενοικιαστή κτήματος για τη δημιουργία φυτείας (Η σημασ. τον 6. αι., L-S): *περί εμφυτεύσεως χωραφίου εκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως* Βακτ. αρχιερ. 153· *επί των εμφυτεύσεων και είς μόνος μάρτυς δεκτός εστίν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 6[23].

εμφυτευτής ο.

Από το *εμφυτεύω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Αυτός που έχει το δικαίωμα της εμφύτευσης (Η σημασ. τον 6. αι., L-S): *επί τω ημίσει των μετά την υπό του εμφυτευτού γινομένην επανόρθωσιν των ενοικίων* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 4[5].

έμφυτον το, Έγγρ. του 1399 (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 96[8])· *έ μ φ υ τ ο ν*, Ασσίζ. 6[3], 10[26], 39[31], 40[4], 77[21,25], 78[10,11,15,23], 79[1,2,13], 93[23], 202[14,17,18], 256[6], 288[27], 327[7], 453[14], Μαχ. 608[1], κ.α.

Το ουδ. του επίθ. *έμφυτος* ως ουσ.

Κτήμα που βαρύνεται με εμφύτευση: *να έχεις εξουσίαν πουλείν και χαρίζειν πάντα και έμφυτα ποιείν* Έγγρ. του 1399 (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 92[7])· *δίδει την οικίαν-του ή τον κήπον-του εις έμφυτον έως καιρόν ποσούμενον* Ασσίζ. 78[14]· *Περί εκείνου οπού πακτώνει ενού ανθρώπου το πράγμαν-του και ουδέν θέλει να πλερώσει και ο κύριος του εμφύτου παίρνει αμάχιν* Ασσίζ. 10[28].

εμφύω.

Το αρχ. *εμφύω*.

Α' (Ενεργ.) κάνω να φυτρώσει κ.: *Τα γάρ αγγεία τα διηνεκώς έχοντα ύδατα εις υπηρεσίαν των οίκων ημών επί των σταλαγμών αυτών εμφύουσιν αμανίτας* Μάρκ., Βουλκ 343[15]. **Β'** Μέσ. **1**) «Ξεφυτρώνω», παρουσιάζομαι: *εμφύς γάρ ώσπερ βδέλλα λιμνήτις πίνει τον αίματος ρούν πάντα* Ευγεν., Δρόσ. Δ' 400· (μεταφ.): *άνδρες τινές... εμπεσόντες απάγχουσιν ως δράκοντες εμφύντες τω τραχήλω* Μανασσ., Χρον. 6084. **2**) Γατζώνομαι, «πιάνομαι»: *όταν γάρ έλκωσιν αυτούς άκοντας, ή πέτρα τινί εμφύονται ή ξύλω και αποδαρέντες φθείρονται* Ιερακοσ. 354[22]. **3**) Γίνομαι, καθίσταμαι: *εάν ο υιός αυτού και κληρονόμος εμφύς αποθάνη, πάσαν την αυτού κατάστασιν λάβη ο δεσπότης* Ψευδο-Σφρ. 270[31].

εμφωλεύω.

Το μτγν. *εμφωλεύω*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

Φωλιάζω (Η σημασ. σε επιγρ., L-S στη λ. II): *...Ει δέ τυχόν οφίδια να έναι εις το σπίτιν* (παραλ. 1 στ.), *εκ της οσμής του κέρατος φεύγουσιν παραυτίκα και πλέον ουδέν δύνονται εκεί να εμφωλεύσουν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 350.

έμφωνος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *έμφωνος* (L-S Κων/νίδη).

Το ουδ. ως ουσ. = το να έχει ένα πουλί δυνατή φωνή: *Ότι εάν πάσαι* (ενν. *αι περιστεραί*) *υφέν πετώνται, ού τολμά όλως εξύπτερος έγγίσαι τινί αυτών, διά το έμφωνον και των πτερών τον ήχον* Φυσιολ. 363[5].

έμψυχα, επίρρ., Λόγ. παρηγ. Ο 214.

Από το ουσ. *έμψυχος.*

Με ζωηρότητα: *παίξε, ξένε, αποτουνὺν έμψυχα το καλάμιν* αυτ. 358.

έμψυχος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 2663, Διγ. Z 3193, Βέλθ. 429, Ερμον. Ψ 207, Λιβ. N 12, Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 356.

Το αρχ. επίθ. *έμψυχος.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Πρωΐας Λεξ.).

Ζωντανός (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1 και σήμ. ως λόγ., Πρωΐας Λεξ.): *εις την λεκάνην έσωθεν άνθρωπος με εφάνη· έμψυχος ήτον, έλεγες, ζεί και κινείται τάχα* Λιβ. N 372· *τάφον όρυξε βαθὺν ο χωρισμός-σου τούτος και έμψυχον έχει-με νεκρὸν* Σπαν. V 10· *τα έμψυχα πουλιά έκιλαδούσαν* Διγ. Z 103.

εμψυχοσωματωμένος· *‹εμ›ψυχοσωματωμένος,* Λιβ. P 1568, εσφαλμ. γρ. αντί *ψυχοσωματωμένος* (πβ. και Λιβ. Sc. 2768).

εμψυχώ.

Το μτγν. *εμψυχόω.*

1) Παίρνω ζωή, ζωντανεύω: *ώσπερ γὰρ Ορφεὺς εκείνος κιθαρίζων την κιθάραν, άπαντα τα των αψύχων εμψυχούντο τηνικαύτα εκ της ηδονής του μέλους* Ερμον. Γ 218. **2**) Συνέρχομαι (λ.χ. από λιποθυμία): *Αναγνωρίζει τον κλαυθμὸν οκάποτε της κόρης, εις την φωνὴν αναισθητεί, νεκρός επαπομένει· και πάλιν από της φωνής συντόμως εμψυχούται* Καλλίμ. 1701.

εμψυχώνω, (Ι), Επιθαλ. Ανδρ. Β' 551, Λιβ. P 2660, Λιβ. Esc. 4204, Αχιλλ. N 1736, Ιμπ. 474, Διγ. 'Ανδρ. 386[17].

Το μτγν. *εμψυχόω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εμψυχώ*).

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = έμψυχος· ενσαρκωμένος, ζωντανός: *ο άδικος και επίβουλος, ο εμψυχωμένος δαίμων* Φλώρ. 583· *τώρα κλαίνε τ' άψυχα και τα εμψυχωμένα* Διακρούσ. 100[11]· *πάσα φύσις άψυχος και εμψυχωμένη πάσα ...ούκ ένι οδός να ζήσει* Λιβ. (Lamb.) N 238· (μεταφ.) *κ' εκείνα τα μηχανικά κι' αναίσθητα πουλία εσυνερίζοντο λοιπὸν τα αισθητά και ζώντα, ομού εκιλαδίζασιν λαλιάν εμψυχωμένην* Διγ. Z 106· *Δέξου απ' αναίστητον ψυχὴν αισθήσεως πονοχάρτιν και από καρδίαν ολόνεκρον γραφὴν εμψυχωμένην* Λιβ. Sc. 893.

εμψύχωσις η, Φλώρ. 468.

Το μτγν. ουσ. *εμψύχωσις.*

Ζωντάνεμα (Η σημασ. μτγν., L-S): *Ο μάγειρος συν τούτοις οὺν είπε το του ταρίχου ζώωσιν, την εμψύχωσιν και την φυγὴν την τούτου* Βίος Αλ. 4469.

εμωρία η, βλ. *μωρία.*

έν, βλ. *είμαι*

έ(ν), βλ. *δέ(ν)*

εν, πρόθ.

Η αρχ. πρόθ. *εν.*

Α' Τόπος **1**) *Ασπάζομαί σε, ώ σταυρέ, πεποθημένον ξύλον, σὲ προσκυνώ και τον εν*

σοί αδίκως κρεμασθέντα Θρ. Θεοτ. 92. **2**) (Με ρ. που δηλώνουν στάση) *ανδραγαθείν απήρξατο εν τοις εκείσε τόποις* Διγ. Z 271· *εν άρματι κεκάθηκε* Βίος Αλ. 3610. **3**) (Με ρ. που δηλώνουν κίνηση) *εισεπήδησεν εν τω ιδίω ίππω* Διγ. (Trapp) Gr. 1614· *εν τη βίγλα γενόμενος* αυτ. 2772. **Β'** Χρόνος **1**) (Χρονικό σημείο) τότε: *εφάνη εν τω καιρώ εκείνω ιερομόναχός τις* Ιστ. πολιτ. 43[18]· φρ. **α**) *εν αυτώ* = ταυτόχρονα, την ίδια στιγμή: *όταν παχυνθή του ηλίου η θέρμη, εν αυτώ πίπτουσιν ως αι λεπίδες από των οφθαλμών αυτού* Φυσιολ. (Legr.) XXXI· **β**) *εν τούτω* = μόλις: *εν τούτω εδόθη η συμβουλή, μαντατοφόρους στέλνει* Χρον. Μορ. H 8816· **γ**) *ώς εν ολίγω* = ύστερα από λίγο: *μετά γάρ το αποθανείν τον σουλτάν Μεχμέτην ώς εν ολίγω απέθανε* 'Εκθ. χρον. 45[8]· **δ**) *εν υστέρω* = στο τέλος: *τούτο δὲ λέγω μοναχὸν τὸ με είπεν εν υστέρω, αφού με απεχαιρέτησε* Λιβ. Sc. 1117.
2) (Χρονική διάρκεια) *Τετράδα και Παρασκευὴν ξηροφαγούσιν όλως· ιχθὺν γάρ οὐκ εσθίουσιν, άναξ, ποσώς εν τούτοις* Προδρ. III 274· *φέροντες σώμα σθεναρὸν εν πάσι τοις πολέμοις* Βίος Αλ. 1151. **Γ' 1**) Σκοπός: *μετά πατρός εξήρχετο εν τούτοις* (ενν. *τοις κυνηγίοις*) Διγ. Z 1339. **2**) Αιτία: *υιέ-μου Διγενές, διδάξω-σε κοντάριν, ώς αν καυχήσωνται εν σοί πάντες οι συγγενείς-σου* Διγ. (Trapp) Gr. 599· *γυναίκα περιβόητον εν ελεημοσύναις και πενήτων οικτιρμοίς* Δούκ. 395[4]. **3**) Ποιητικό αίτιο: *το ποίον* (ενν. *βιβλίον*) *εμεταβάλτην εις ρωμαϊκά εν επισήμων ανδρών* Ασσίζ. 3[6]. **Δ' 1**) Συνοδεία: *πάλιν ακινδύνως σώ κράτει προσαποστελώ βασιλικοίς εν δώροις* Βίος Αλ. 5191. **2**) Μέσο, όργανο: *τους άρκτους απέκτεινεν εν χερσί χωράβδου* Διγ. Z 1433. **3**) Τρόπος: *έχων αυτόν εν κακία* 'Εκθ. χρον. 84[19]· φρ. *εν κοντώ* = σύντομα, περιληπτικά: *συντέμνω την υπόθεσιν, ώς εν κοντώ λαλώ-την* Λιβ. N 3797· *εν κοντώ σας το δηλώ, γράφω και αφηγούμαι* Χρον. Μορ. H 8452. **4**) Ιδιότητα· κατάσταση: *έχων και φίλους από των εν αξιώμασι του σαραγίου* Ιστ. πολιτ. 39[22]· *έτυχεν οὺν Αλέξανδρος εν ύπνοις είναι τότε* Βίος Αλ. 5086· *εν υγεία υπάρχει και ούκ εγείρεται* Αποκ. Θεοτ. 248. **Ε'** Β' όρος σύγκρισης: *ο μυριομαθέστατος εν φιλοσόφοις Λέων* Μανασσ., Χρον. 5275.

εναγισμός ο, Μανασσ., Χρον. 2402.

Το μτγν. ουσ. *εναγισμός.*

Θυσία (στούς νεκρούς) (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I): *κατείδε* (ενν. *ο παντόπτης οφθαλμός*) *τους εναγισμούς και τας ζωοσφαγίας* αυτ. 2402· *των αισχρών εναγισμών και ρυπαρών οργίων σχολὴν κατεψηφίσατο* (ενν. *ο Κωνσταντίνος*) αυτ. 2332.

εναγκαλίζομαι, Σπαν. B 196.

Το μτγν. *εναγκαλίζομαι.*

Σφίγγω στην αγκαλιά-μου (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I): *Κείται μὲν το θηρίον εναγκαλιζόμενον τοις εμπροσθίοις τον πτώκα* Παντεχνή, Κυνηγ. 51· *κάν μάθεις ότι καθαρὰν εφύλαξεν αγάπην, τότε ενηγκαλίσου-τον και δέξου-τον ως φίλον* Σπαν. B 91.

ενάγω, Διάτ. Κυπρ. 508[21], Αρμεν., Εξάβ. Α' 12[7].

Το αρχ. *ενάγω.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Ανδρ., Λεξ.).

Καταγγέλλω στο δικαστήριο, κάνω αγωγή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. III): *Ο τον οιονδήποτε αγρὸν νεμηθείς τεσσαράκοντα έτη ουκέτι ενάγεται ειμὴ εις το δούναι τον κανόνα* Αρμεν., Εξάβ. Β' 1[53].

Η μτχ. *ενάγων* ως ουσ. = μηνυτής (Η σημασ. του 4. αι., L-S στη λ. III και σήμ. ως λόγ. Δημητράκ., λ. *ενάγων*): *ο πρὸ της προθεσμίας ενάγων οὐκ εισακουσθήσεται εις κρίσιν* Ελλην. νόμ. 518[7].

Η μτχ. *εναγόμενος* ως ουσ. = κατηγορούμενος (Η σημασ. στον Ιουστινιάνειο κώδικα, L-S στη λ. III): *εάν μέσον Γραίκου και Λατίνου ή ο Γραίκος ενάγων υπάρχει ή εναγόμενος υπάρχει εις τον Λατίνον του τόπου αρχιερέαν υπάγωσιν κριθήναι* Διάτ. Κυπρ. 508[20].

εναγωγή η, Αρμεν., Εξάβ. Α' 2[3], 4[29] σχόλ., 9[16] σχόλ. δίς, 15[3] σχόλ., Γ' 6[1].

Από το *ενάγω*. Η λ. του 4. αι. (Steph., Θησ.).

Μήνυση, αγωγή (Η σημασ. του 4. αι., Steph., Θησ.): *Ο μείζων των κε' ετών, άπαξ καταδεξάμενος την του πατρός κληρονομίαν, ουδέ παραιτείσθαι δύναται, ουδέ φεύγειν τας των δανειστών εναγωγάς* αυτ. Ε' 8[19].

εναέριος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εναέριος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Ουράνιος (βλ. Steph., Θησ.): *εκέκραγε... εναερίους δαίμονας και τας καταχθονίους δυνάμεις* Βίος Αλ. 64. **2**) Ψηλός: *διατί τα άγρια ζώα είναι εις τα εναέρια βουνά...* Αγαπ., Γεωπον. 85.

εναθλώ.

Το μτγν. *εναθλέω*.

Αγωνίζομαι, πολεμώ (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εναθλέω* 1): *εμπειροπόλεμος ανήρ... άτε πολλαίς ενηθληκώς μάχαις* Μανασσ., Χρον. 6668.

έναι(ν), βλ. *είμαι*.

εναλγούμαι.

Από την πρόθ. *εν* και το *αλγέομαι*. Πβ. το επίθ. *εναλγής* (L-S).

Υποφέρω, δεινοπαθώ: *λιμός την γήν εβόσκετο την υπό τους Ρωμαίους και τη πυράγρα του κακού το πλήθος ηναλγούτο* Μανασσ., Χρον. 5800.

εναλλαγή η, Λόγ. παρηγ. L 115, Λόγ. παρηγ. O 102, Βίος Αλ. 3678, Αρμεν., Εξάβ. Α' 9[14] σχόλ., Δούκ. 289[17].

Το αρχ. ουσ. *εναλλαγή*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Αλλαγή, μεταβολή (Βλ. L-S στη λ. II): *την εξαίφνης εις χαράν εναλλαγήν του θρήνου* Καλλίμ. 2179. **2**) Ποικιλία (Βλ. L-S στη λ. II): *πώς αρκείς, εξαπορώ, μόνος εις τόσον κήπον και των λαχάνων τας πολλάς εναλλαγάς άς βλέπω* Καλλίμ. 1837. **3**) Καθαίρεση και αντικατάσταση: *θεωρώντες την μεγάλην σύγχυσιν και πολλήν λύπην του μοναστηρίου ... διά την εναλλαγήν οπού κινδυνεύει νά γένει εις τον πνευματικόν και εφημέριον του αυτού μοναστηρίου* Βλαστού, Επιστ. 177.

εναλλάξ, επίρρ.· *ε ν ά λ λ α ξ*.

Το αρχ. επίρρ. *εναλλάξ*.

Με αντίστροφο τρόπο, ανάποδα (Η σημασ. του 4. αι., L-S στη λ. 4): *θνήσκω γάρ ως μόρσιμος, αλλά πρό χρόνου· ανθησάτω και βάτος ηδύπνουν ρόδον· γένοιτο πάντα νύν ενάλλαξ εν βίῳ* Ευγεν., Δρόσ., Δ' 307.

εναλλάσσω.

Το αρχ. *εναλλάσσω*.

Α' (Ενεργ.) φρ. *εναλλάσσω τον βαθμόν* = καθαιρούμαι από το αξίωμά-μου (Για τη

σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399]): *Ο απόφυγος γενόμενος εν καιρῷ πολέμου κεφαλικώς τιμωρείται· ο δέ εν ειρήνη ιππεύς μέν ών εναλλάσσει τον βαθμόν, πεζός δέ γενόμενος εκβάλλεται της στρατείας* Αρμεν., Εξάβ. Α' 16[17]. **Β'** (Μέσ.) αλλάζω (ρούχα): *μέλαν να φορέσουσιν και πρός το σχήμαν τούτο το σκοτεινόν και πένθιμον πάντες εναλλαγώσι* Καλλίμ. 1520.

Η μτχ. *ενηλλαγμένος* ως επίθ. = καινούργιος: *όλον το κάστρον φέρνουν-τους με ρούχα ενηλλαγμένα, με παρρησίαν και λαόν αυτούς ανευφημούσιν* Ριμ. Βελ. 390.

ενάλλοτε, επίρρ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίρρ. *άλλοτε*, άν δέν είναι ορθή η διόρθωση του Κουκ. (Κρ. Χρ. 7, 1953, 58) σε *αναλυτές*.

Έκφρ. *κάπου ενάλλοτε* = κάπου αλλού· κάποτε άλλοτε: *Εγώ είδα κάπου ενάλλοτε* (έκδ. *ενάλωτε*· διόρθ. Ψυχ., BZ 16, 1907, 166· βλ. όμως και Κουκ., ό.π.): *γυναίκες όπου κλαίαν κ' εμοιρολογούσαν μία γυνήν* Συναξ. γυν. 460.

ενάλωτε, Συναξ. γυν. 460, εσφαλμ. γρ. αντί *ενάλλοτε* (Βλ. Krumbacher [Συναξ. γυν. σ. 421], Ψυχ., BZ 16, 1907, 166) ή αντί *αναλυτές* (Βλ. Κουκ., Κρ. Χρ. 7, 1953, 58).

ενάμαρτος, επίθ.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S). Βλ. και Lampe, Lex.

Αμαρτωλός: *Καλώς ούν ο Φυσιολόγος έλεξεν περί του χαραδριού: «Ει ούν ακάθαρτός εστιν κατά τον νόμον, είπη τις: πώς φέρεται εις πρόσωπον του Κυρίου;» Γνώτω ότι την ενάμαρτον και ακάθαρτον φύσιν ανέλαβε* Φυσιολ. (Kaim.) 14b[31].

ενάμισης, αριθμτ. επίθ., Αγαπ., Γεωπον. 34, 203· *α ν ά μ ι σ η ς*, Έγγρ. του 1639 (Καζανάκη, Θησαυρ. 11, 1973, 273), Αγαπ., Γεωπον. 119, 136, 137, 150.

Από το αριθμτ. *ένας* και το επίθ. *ήμισυς*. Η λ. και σήμ.

Ενάμισης.

ενάμισος, αριθμτ. επίθ.· *α ν ά μ ι σ ο ς*, Hurmuz., Document. 14I, 58.

Από το αριθμτ. *ένας* και το επίθ. *μισός*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ.

Ενάμισης.

ενανθρώπησις η, Χριστ. διδασκ. 369.

Το μτγν. ουσ. *ενανθρώπησις* (Sophocl.).

Ενσάρκωση του Χριστού (Η σημασ. μτγν., Lampe, Lex.): *Πιστεύω τον Υιόν του Θεού μετά την ενανθρώπησιν μή εις μίαν φύσιν τας δύο συνάψαι* Σφρ., Χρον. μ. 136[30].

ενάντια και **εναντία,** επίρρ., βλ. *αγνάντια*.

εναντιολογώ.

Το αρχ. *εναντιολογέω*.

Έρχομαι σέ αντίθεση (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. *εναντιολογέω* 1): *παυσαμένης της φιλονικίας και εις έν ομονοήσαντες Ιταλοί καί Γραικοί,... υπεστρώθη όρος, ομόσαντες και αράς επιθέντες ώς ούκ εναντιολογήσουσι πώποτε* Δούκ. 267[27].

εναντίον, επίρρ., Τάξ. πόρτ. 76, Παλαμήδ., Βοηθ. 1020, Βελλερ., Επιστ. 53 τρίς· *ε ν α ν τ ί ο*, Χρον. σουλτ. 58[17]· *ε ν ά ν τ ι ο (ν)*, Απόκοπ. 390, 415, Παλαμήδ.,

Βοηβ. 902, Σουμμ., Ρεμπελ. 163, Λίμπον. 444, Τζάνε, Κρ. πόλ. 356^{7}· *ι ν α ν τ ί ο ν*· *'ν α ν τ ί ο (ν),* Κορων., Μπούας 70, 82, 105.

Το αρχ. επίρρ. *εναντίον* (L-S, λ. *εναντίος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) (Εχθρική διάθεση) εναντίον κάπ. (Η σημασ. αρχ., L-S, ό.π. II 1b και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ήβγεν εναντίον-τως διά να τους πολεμήσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1163· *πώς η Τύχη ενάντιόν-σας να κλώσει εσυγκατέβη;* Απόκοπ. 390· (μεταφ.): *το* (ενν. *το ζηλεμένο καράβι του γένους-μας*) *έκαμνε να πλέει εναντίον των θαλασσών και των ανέμων* Χίκα, Μονωδ. 64· **β**) αντίθετα με κ. (Η σημασ. μτγν., Preisigke — Kiessling στη λ. 2): *Γιατί μισεύω ταπεινός, ενάντιο της καρδιάς-μου και διωγμένος παντελώς* Θησ. Γ' [74^{5}]· **γ**) σε αντίθετη κατεύθυνση, «κόντρα» σε κ.: *τα κύματ' ήρχοντα ενάντιον του ανέμου κ' οι ναύτες εφοβήθησαν* Απόκοπ. 353· **δ**) αντίστροφα: *Εί δέ πάγει ο αμιράς εις την Ανατολήν να πολεμήσει, υπάγει έμπροσθεν ο αυθέντης της Ανατολής... Εάν γυρίζουν από την Ανατολήν γίνεται εναντίον· υπάγει έμπροσθεν ο αυθέντης της Δύσης* Τάξ. πόρτ. 76. **2**) Αλλιώς, ειδεμή: *σε λίγο βγήκε προκλάμο του Τούρκου, το όσοι Ρωμαίοι έχουν φέουδα να τουρκεύουν και τα παίρνουν, ενάντιο τα χάνουν* Έγγρ. του 1637 (Σάθ., Ελλην. ανέκδ. Α' σ. ρκς'). **3**) (Τοπικό) απέναντι, αντίκρυ· αντικριστά (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, ό.π. II 1α): *αφόν στήκουν τα κάτεργα ακόμη εις τον λιμιώνα* (παραλ. 2 στ.), *εκείσε άς τεντώσομεν ενάντιον των κατέργων τον τόπον να φυλάξομεν* Χρον. Μορ. Η 9198· *σταίνουσι οι δυό-τωνε ενάντιον τα κοντάρια στην μάχην για να δράμουσιν* Ιμπ. (Legr.) 133. **4**) (Αναφορά) απέναντι σε κάπ.: *όσα επράξαμεν κακά από νεότητά-μας και εφταίσαμεν εναντίον του Θεού και των ανθρώπων* Ιερόθ. Αββ. 332· *πάντες οι άνθρωποι ένι κρατημένοι νά τελειώσουν εκείνον τό έχουν στοίχημαν, εφειδήν το στοίχημαν ένι εναντίον της ασσίζας* Ασσίζ. 293^{25}.

εναντίος, (I), επίθ., Λόγ. παρηγ. Ο 143, Διήγ. Βελ. 72, Ρίμ. Βελ. 132, Φαλιέρ., Λόγ. 119, Αχέλ. 1121, Χρον. σουλτ. 57^{8}, Μεταξά, Επιστ. 47^{23}, 48^{48}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Υπόθ. [47]· *α ν ά ν τ ι ο ς,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 485· *ε ν ά ν τ ι ο ς,* Διγ. (Trapp) Gr. 1409, 1727, Χρον. Μορ. Η 4340, 1822, Φλώρ. 26, 280, 447, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1374, Θησ. (Foll.) I 104, Ιμπ. (Legr.) 146, 158, Βεντράμ., Γυν. 154, Αχέλ. 559, Παλαμήδ., Βοηβ. 1369, Ιστ. Βλαχ. 1476, 1584, 2135, Σουμμ., Ρεμπελ. 159, 163, 175, 184, Έγγρ. του 1643 (Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 64), Ροδολ. Β' [456], Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [324], Τζάνε, Κρ. πόλ. 256^{19}, 336^{1}, 345^{16}, 520^{23}· *'ν α ν τ ί ο ς,* Θησ. Πρόλ. [58, 77], Ζ' [143^{5}], ΙΒ' [11^{3}].

Το αρχ. επίθ. *εναντίος*. Ο τ. *ανάντιος* και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *ενάντιος*). Ο τ. *ενάντιος* και σήμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *ενάντιος*). Ο τ. *'ναντίος* από μετρ. αν.

I Επίθ. **1α**) Αντίθετος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I 3α): *δυό πάθη ενάντια πολλά βαστώ εις εμένα: θανάτου ομάδι και ζωής* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [255]· *επάτησες τον όρκον, το ενάντιον γάρ του έποικες εις όσον του επισχήθης* Χρον. Μορ. Η 5549· *ουδένας δέν αποκοτά το ενάντιο να μιλήσει* Ερωτόκρ. Β' 1204· **β**) αντιφατικός (Η σημασ. στο Βλάχ.): *Τούτο το κεφάλαιον εναντιώτατον εαυτώ* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8^{86} σχόλ.· **γ**) αταίριαστος: *τα έμασεν εις ένα και έγραψέ-τα και έκαμε τα έξι βιβλία λόγους εξήντα και εξέβαλε και εφήκε τα εναντία και άχρηστα εις τας κρίσεις* Βακτ. αρχιερ. 212. **2α**) Δυσάρεστος: *ήφεραν του πατέρα-του μηνύματα εναντία ότι· «τινές αλλογενείς τας χώρας-σου κουρσεύουν...»* Αχιλλ. Ν 178· *όλος εξίσταμαι βλέποντας τόσας περιστάσεις εναντίας κατά πολλά της τοιαύτης-μου επιθυμίας* Μεταξά, Επιστ. 47^{23}· **β**) δυσμενής: *είχε την τύχην ενάντιαν* Λίμπον. 224· *πάλι ξεύρεις οι θεοί ενάντιοι μας είναι, θεά η Ήρα απαρχής εχθρεύεται-μας*

πάντα Θησ. Γ' [66^{1}]· **γ**) (προκ. για καιρό ή άνεμο) όχι ευνοϊκός, αντίθετος (Για τη σημασ. βλ. L-S στη λ. I 1b): *δέν ημπορούσανε να περάσουνε από τα στενά της Καλλίπολης από εναντίον καιρό* Χρον. σουλτ. 57^{8}· *άνεμοι ενάντιοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 364^{11}· **δ**) φοβερός: *διότι άν συνέβη κανένα κακόν ενάντιο, πρέπει ότι αυτός να πληρώνει με την παίδεψήν-του* Σουμμ., Ρεμπελ. 161. **3**) Βλαβερός: *ούτε να τρώγεις ενάντια πράγματα* Αγαπ., Γεωπον. 205. **II** Ουσ. **Α' α**) (αρσ. και θηλ.) αντίπαλος: *διότι το αφεντικόν γράμμα να μήν πατιέται* (παραλ. 1 στ.), *μόνον να είναι στερεόν σάν πύργος από πέτρα και κείνον το ενάντιον δικαίως αντιμέτρα, ήγουν εκείνος οπού θέ να το καταπατήσει* Ιστ. Βλαχ. 1594· *δίχως άργητα καμιάν να τήνε θυσιάσουν. Σάν βγάλω την ενάντιαν ετούτην απ' ομπροστά-μου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [869]· **β**) (αρσ.) αντίδικος (Η σημασ. στο Βλάχ.): *Εί δέ της αυτής χειρός και το εναντίον μέρος προκομίσειε γράμματα, τότε μή διαβάλλεσθαι· ῷ γάρ ο ενάντιος πιστεύει και ό προκεκόμικε και εξ ού τα οικεία επιρρώννυσι, τούτο ούκ άν διαβάλλοι* Αρμεν., Εξάβ. Α' 8^{10}· **γ**) (αρσ.) (προκ. για πόλεμο) εχθρός (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I2α): *κατά των 'ναντίων-μας ανδρείως να 'ρμηθούμεν να τους αιχμαλωτίσομεν* Κορων., Μπούας 61. **Β'** Ουδ. **1**) Συμφορά, δυστυχία (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ. στη λ. 6): *Δέν πρέπει να φοβάσαι, πριχού μας έρθει ενάντιο να κλαίς και να θρηνάσαι* Βεντράμ., Φιλ. 196· *όλα τα ενάντια, τά 'χομε, να τα γλυκοβαστούμε* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 278· *ακόμη άλλα περισσά κακά και εναντία παθαίνομεν οι άθλιοι με την συκοφαντία* Ιστ. Βλαχ. 2647. **2**) Αντίρρηση: *να ημπορεί να φράσσει το λεγόμενον παραθύρ(ιν) κατά πώς και πρωτύτερα ουδέν ήτονε εκεί ποτέ, δίχως τινός εναντίου και αμπόδισμα* Έγγρ. του 1550 (Μανούσ., Κρ. Χρ. 22, 1970, 295). **3**) Μειονέκτημα: *Απήλθον δέ διά συμπεθέριον, όπου άρα με φανή εκ των δύο γενών. Εδέησεν ούν, ίνα διά το αναίτιόν-μου πλέον δηλώσω τω αυθέντη-μου τω βασιλεί τα καλά αμφοτέρων των μερών και τα εναντία* Σφρ., Χρον. μ. 74^{26}. **III** Το ουδ. με το άρθρο ως επίρρ. **α**) αντίθετα: *ουδέν φωτίζει* (ενν. *ο ήλιος*) *ώς έφεγγεν... Αλλά το ενάντιον η αρετή εργάζεται αιωνίως* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 920· **β**) έκφρ. *εις τούναντίον* = αντίθετα: *κλίναντες εις τούναντίον απερρίφημεν από Θεού και απέστημεν* Διάλ. Ευθυμ. 124^{248}.

εναντίος, (II)· *εναντίου,* Διγ. Α 3095, εσφαλμ. γρ. αντί *ενιαυσίου* (Βλ. Διγ. Ζ 3015 και κριτ. υπ.).

εναντιοσυμφώνως, επίρρ.

Από τα επιρρ. *εναντίον* και *συμφώνως*.

Σε αντίθεση και σε συμφωνία: *Ποίος να ιδή τα τέσσαρα στοιχεία (την γήν, το ύδωρ,...) με τας τέσσαρας ποιότητας (υγρού και ξηρού,...)... να εναντιούνται και με τας ομοίας πάλιν να συμβιβάζωνται και να συμφωνούσι και πάντοτε να διάκεινται εναντιοσυμφώνως και συμφωνοεναντίως και με τούτο να αποτελούσι μίαν θαυμασιωτάτην αρμονίαν ως λύρα εναρμόνιος;* Νεκταρ., Επιτομ. 523.

εναντιότης η· *ε ν α ν τ ι ό τ η*· *ε ν α ν τ ι ό τ η τ α.*

Το αρχ. ουσ. *εναντιότης*. Ο τ. *εναντιότη* και στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 81.

1) Αντίφαση: *ότι εί μή παρά Θεού ήν το κοράν, πολλαί εναντιότητες ευρίσκοντο εν αυτῷ* Ψευδο-Σφρ. 440^{26}. **2**) Αντίρρηση: *εκεί πάλιν υποσχέθησαν, ότι τα τέλη οπού του έδιδαν, να του τα δίνουν χωρίς καμίας εναντιότητος και έτσι τον επροσκύνησαν* Δωρ. Μον. XXXVI. **3**) (Νομ.) αντιδικία (Βλ. και Βλάχ.): *όποια φορά ήθελε φανιστεί γή ηγούμενος του άνωθε μοναστηρίου... νά 'θελε να σηκώσει καμιά εναντιότητα εις την παρούσα ξεκαθαροσύνη του άνωθε εκλαμπρότατου καβαλάρη και των κλερονόμω* Έγγρ. του 1643 (Vinc.,

Θησαυρ. 4, 1967, 65). **4**) Δυσκολία, αντιξοότητα (Η σημασ. και στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 81. Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 3): *Τούτ' είναι γνώσις πασανός αξίου στρατιώτη: όταν θωρεί απάνω-του καιρού εναντιότη, του καιρού να ακολουθά και να παραμερίσει ο καιρός κείνος να διαβεί* Παλαμήδ., Βοηβ. 1074. **5**) Παράβαση συμφωνίας: *δεχόμεθά σε... επαφίοντά σοι και τοις μετά σού... πάσας εναντιότητας τας είτις εν καιρῷ αγάπης ώσπερ μότρου... γεγονυίας* Συνθήκ. Καλλ. 303.

εναντιούμαι, (τ. του ρ. απ. και κατά τα ρ. σε *-άομαι* και *-έομαι*), Εγγρ. του 14. και 15. αι. (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 93[7]), Θησ. ΙΒ' [26[1]], Χρον. σουλτ. 87[14], Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ρκς', Ιστ. Βλαχ. 817, Έγγρ. του 1641 (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 9, 1971, 163), Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [560], Ε' [519].

Το αρχ. *εναντιόομαι.*

Α' Μτβ. **1**) (Με αιτ.) έρχομαι σε αντίθεση με ... :*σ' εκείνον που τα λόγια-του τα ίδια εναντιάται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [640]. **2**) Εμποδίζομαι: *να έχεις εξουσίαν πουλείν και χαρίζειν πάκτα και έμφυτα ποιείν και εν τῳ θελήματί-σου χαρίζειν τα σά και μή παρ' εμού ή των ημετέρων μερών εναντιούμενος* Έγγρ. του 14. αι. (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 92[8]). **3**) (Προκ. για εχθρό) αντιστέκομαι, προβάλλω αντίσταση: *Ολίγον πάντας έλειψε τότε να σκοτωθούσι· διατί ο σινιόρ Μερκούριος πολλά τους εναντιήθη κι' ως λέων ανημέρωτος κατ' αύτών εκινήθη* Κορων., Μπούας 109· *εμείς δέν είμεστ' άξιοι Τούρκον νά πολεμούμε, Τατάρους, Βλαχομπόγδανον να εναντιηθούμεν* Ιστ. Βλαχ. 512. **Β'** Αμτβ. **1**) Φέρνω αντιρρήσεις, αντιτάσσομαι, εναντιώνομαι (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, ό.π. 1.): *να τους πληρώνουσι οι άρχοντες του Μορέως. Αμή αυτοί εναντιήθησαν και δέν ηθέλανε να πληρώσουνε* Χρον. σουλτ. 51[27]. **2**) Διαμαρτύρομαι, αγανακτώ: *Λοιπόν, κόρη μ', ειρήνευσε κι' ανάπαψ' την ψυχήν-σου και μήν εναντιάσαι πλιό, μόνον ευχαριστήσου σ' εκείν' οπού για λόγου-σου ευρίσκεται γραμμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [784].

εναντιοφανής, επίθ.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Φαινομενικά αντίθετος (Βλ. και L-S): *Παρήγγειλεν ο Μάγιστρος ούτω προσέχειν, ότε διάφοροι νόμοι περί του αυτού λέγουσι πράγματος και τυπούσι,μή, εί περ έτερόν τι έν νόμιμον ευρεθῄ ίσως εναντιοφανές, αυτῷ μόνῳ προσέχειν αλλά κατά τήν των πολλών νομίμων έννοιαν ερμηνεύειν και την του ενός* Αρμεν., Εξάβ. Α' 1[36].

εναντιοφωνώ.

Από το επίρρ. *εναντίον* και το *φωνέω.*

Αντιλέγω· *ε. πρός ε(μ)αυτόν* = αντιφάσκω: *ού μόνον εις αυτό τούτο αναφαίνονται οι Μουσουλμάνοι εναντιοφωνούντες προς εαυτούς, αλλά και εν ετέροις πολλοίς* Ψευδο-Σφρ. 484[18].

εναντιστέκομαι.

Από την πρόθ. *εν* και το *αντιστέκομαι.*

Αντιστέκομαι: *απηδήσανε να τόνε πιάσουνε. Αμή ο Μπλάδος εναντιστάθη ανδρειωμένα* Χρον. σουλτ. 110[18].

εναντιώ, Έγγρ. του 14. και 15. αι. (Μανούσ. Θησαυρ. 3, 1964, 94[6], 95[6]).

Από το *εναντιούμαι.*

1) Είμαι αντίθετος: *εναντιώντα τα τέσσαρα στοιχεία της οικουμένης ού δύνανται ενωθήναι* Μάρκ., Βουλκ. 351[15]. **2**) (Νομ.) κάνω ένσταση (Πβ. L-S, λ. *εναντιόομαι* **1**· βλ. και Somav., λ. *εναντιούμαι*): *του εναντιώντος την παρούσαν σιγουριτάδαν* Έγγρ. του 1446 (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 99[19])· *να υπάρχ(εις) ανενόχλητος από πάντων ημών αιωνίως διά πάσαν π(ατ)ρικήν και μητρικήν και αδελφικήν υπόθεσιν, ίνα μηδέν σε εναντιώση τις των αναγεγραμμένων μερών μου* Έγγρ. του 1382 (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 89[6])· *τινάν από εσάς να πορέσω ποτέ ή να αναγυρεύσω ή να εναντιώσω ή θέλω να πειράξω* Έγγρ. του 1446 (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 99[9]).

εναντιωματικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εναντιωματικός*. Η λ. και σήμ. ως γραμματικός όρος (Δημητράκ.).

(Προκ. για διαθήκη) που «προσβάλλεται» από τους κληρονόμους (Πβ. Αρμεν., Εξάβ. Ε' 6, 6 σημ.): *Περί διαθήκης μεμπτικής και εναντιωματικής* Βακτ. αρχιερ. 146.

εναντιώνομαι, βλ. *εναντιώνω.*

εναντιώνω· *ε ν α ν τ ι ώ ν ο μ α ι,* Έγγρ. του 14. αι. (Μανούσ., Θησαυρ. 3, 1964, 88[5]), Διήγ. Βελ. Neap. 171, Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 20, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, 164, 165.

Από το *εναντιούμαι*. Το μέσ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εναντιούμαι*).

Ι Ενεργ. **1**) Αντιτάσσομαι, εναντιώνομαι (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *εναντιόομαι* 1· βλ. και Somav., λ. *εναντιώνομαι*): *φοβούμενος να μή βυθιστώ εις τα έγκατα του θαλασσικού θηρός ως άλλος τις Ιωνάς, εναντιώνοντας του προνοητικού όμματος του μεγάλου ημών Θεού* Βελλερ., Επιστ. 54[20-1]. **2**) Αποκρούω, αντιστέκομαι: *Τούρκος ένας ήτο μπρός και γιανιτσάρους σέρνει* (παραλ. 5 στ.). *Κανείς δέν ήτονε καλός να τον εναντιώσει, να τρέξει με την κατεχιά, να πά να τον μαλώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 168[9]. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** Μτβ. **1**) Παραβαίνω (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, ό.π. **1**· η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *είτις εναντιωθεί τά 'ντιβολώ και γράφω, δέομαι ως αμαρτωλός ού μή βληθήν' εν τάφῳ* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1401. **2**) Αμφισβητώ (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, ό.π., 2· βλ. και Somav., λ. *εναντιούμαι*): *πως ο Υιός και Λόγος του Θεού και της Παρθένου Μαρίας λέγεται τόξον του Πατρός, δέν το θέλει εναντιωθεί κανείς πιστός, επειδή το μαρτυρεί ο Δαυίδ* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 405. **3**) (Προκ. για εχθρό) απωθώ, αποκρούω: *διά να φυλάξει την χώραν και να εναντιωθεί των εχθρών* Σουμμ., Ρεμπελ. 158. **Β'** Αμτβ. **1**) Φέρνω αντιρρήσεις, αντιτάσσομαι, εναντιώνομαι (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S ό.π. 1· η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): *εκλέγει άξιον του υψηλού αυτού θρόνου εμέ... Μ' όλον τούτο βλέποντας, άν και ήθελα εναντιωθώ με την μικρήν της αδυναμίας-μου δύναμιν, ουδέν ήθελα επιτελειώσω* Βελλερ., Επιστ. 54[18]. **2**) Αντιστέκομαι (Πβ. την αρχ. σημασ., Steph., Θησ. 990 D): *Οι Τούρκοι, όταν είδασιν κ' είχασιν χαλασμένα τα τείχη ως κάτω παντελώς κ' ήσαν αφανισμένα, ελόγιασαν να μή μπορούν να εναντιωθούσιν σάν πρώτον οι χριστιανοί* Αχέλ. 2042· *οπόταν έχεις εις την σάρκα πόλεμον και σε σκανδαλίζει και παρακινά ν' αμαρτήσεις και σύ εναντιωθείς ανδρείως με νηστείες...* Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 168[262-3]. **3**) Διαμαρτύρομαι, αγανακτώ: *όπου ήθελα ακούσει να λέγεται το όνομα της Κυρίας της Θεοτόκου εθυμώνουμουν και εναντιώνουμουν και ήλεγα πως είναι μεγάλη αμαρτία να λέγεται γυναίκα Θεοτόκος* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 432.

εναντίως, επίρρ.· *' ν α ν τ ί ω ς,* Κορων., Μπούας 54.

Το αρχ. επίρρ. *εναντίως* (L-S, λ. *εναντίος* ΙΙ 3).

Σε βάρος κάπ.: *'κ τους τόπους του κ' εκ της περιοχής του ουδένα τόπον του κρατώ 'ναντίως της τιμής του* Κορων., Μπούας 54.

εναντίωσις η, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 3[7,8], 6[8].

Το αρχ. ουσ. *εναντίωσις*. Η λ. στον τ. *εναντίωση* και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex.).

1) Αντίρρηση (Για τη σημασ. βλ. L-S στη λ. 2 και Somav.): *Ενταύθα βούλομαι καταπαύσαι τον λόγον, ως ότι ού κάμνουν χρείαν λόγοι περισσότεροι, επειδή τινός εναντίωσιν ούκ ήκουσα* Χειλά, Χρον. 358. **2**) (Νομ.) προσβολή (διαθήκης) (Βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399]): *μή εάσαντος δέ τι, ού κινεί ούτος ο θετός υιός εναντίωσιν κατά της διαθήκης του θετού πατρός αυτού ως αμνημόνευτος εαθείς* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8[74] σχόλ.

εναούργιος επίθ., βλ. *εννεαόργυιος*.

εναπαύομαι, βλ. *αναπαύω*.

εναπόγραφος, επίθ.

Από το *εναπογράφομαι*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

(Προκ. για δούλο ή δουλοπάροικο) καταγραμμένος σε καταλόγους· (εδώ ως ουσ.) δούλος (Η σημασ. τον 5. αι., Lampe, Lex. στη λ. 2. Βλ. και L-S): *Μή δύνασθαι εναπόγραφον ελευθέραν συνσμίγεσθαι,* Ελλην. νόμ. 539[29].

εναπογράφως, επίρρ.

Από το επίθ. *εναπόγραφος*.

Ενώ είναι κανείς δούλος: *λέγει δέ εν τω ια' βιβλ. τίτλ. ιη', διάταξις β' του κώδικος ώς ού δύναται εναπογράφως ποτέ ελευθερούσθαι* Ελλην. νόμ. 540[3].

εναπόθετος, επίθ.

Από το *εναποτίθημι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

(Το ουδ. ως ουσ.) απόθεμα: *ουδ' ηξεύρομεν εις τόπον εναπόθετα χρημάτων κείμενα κοινά των πάντων, ίνα σε φιλοφρονήσουν* Ερμον. Θ 32.

εναποκλείω, Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 14[14].

Το μτγν. *εναποκλείω*.

1) Κλείνω μέσα (Η σημασ. μτγν., L-S): *Η των μελισσών φύσις αγρία εστίν· αμέλει τοι αι εν τω σώ δένδρω καθεσθείσαι μέλισσαι της σής ού γίνονται δεσποτείας, πρίν αυτάς τοις σίμβλοις εναποκλείσης* Αρμεν., Εξάβ. Β' 1[17]. **2**) Πολιορκώ: *ούτος κατά των Ιωαννίνων ορμώμενος τον Θωμάν παρηνώχλει και διελήστριζε και συνεχώς αυτόν εναπέκλειε* Ηπειρ. 221[18].

εναπολαύω.

Τό μτγν. *εναπολαύω* (Steph., Θησ.).

Ευχαριστιέμαι κ. (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ.): *Ταύτα ημείς υπαγορεύσαντες χθές και τον εν τοις γράμμασιν εναπολαύσαντες νούν ήσθημεν επί την ούτω ταχείαν του παιδός μεταβολήν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 23[9].

εναπολείπομαι, Αχιλλ. Ν 593, Rechenb. (Vog.) 58[20], Σφρ., Χρον. μ. 6[26], Ψευδο-Σφρ. 160[8], 384[24].

Το μέσ. του μτγν. *εναπολείπω*.

α) Υπολείπομαι: *εί ύπεισι παίδες τω φονεί, το τρίτον της καθαράς εναπολειφθείσης τούτω περιουσίας τοις παισίν αυτού προσκυρούσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 6[4]· *τας εναπολειφθείσας μοι τοιαύτας ημέρας της ζωής* Ψευδο-Σφρ. 588[33]· **β**) επιζώ: *φεύγει πολλά ως εδύνετον εις τον ιδιόν-του τόπον μετά των δύον-του υιών των εναπολειφθέντων* Αχιλλ. Ο 291.

εναπολούομαι.

Το μτγν. *εναπολούομαι*.

(Μεταφ.) λούζομαι: *φθάσας εις το φώς αυτοίς εναπελούθη τοις των Χαρίτων νάμασι* Μανασσ., Αρίστ. ΙΘ' 70.

εναπομένω, Ασσίζ. 47[14], 48[1], 146[23], 179[31], 295[26,31], Ελλην. νόμ. 536[18,21-2], 537[23], Διάτ. Κυπρ. 504[19], 507[28], Διγ. (Trapp) Gr. 1567, Rechenb. (Vog.) 1[7], Μαχ. 54[28], Σφρ., Χρον. μ. 20[10], 28[14], 82[5], 98[21], Ιστ. πολιτ. 57[21].

Το μτγν. *εναπομένω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex.).

1α) Απομένω, υστερώ (Βλ. Andr., Lex.): *Ουδείς δέ εναπέμεινε γηραιός, ούτε νέος, ός ούκ εκαβαλλίκευσεν εις δίωξιν του νέου* Διγ. (Trapp) Gr. 1567· **β**) υπολείπομαι: *ένι κρατούμενος να του στρέψει τα εναπομένοντα του χρέους-του* Ασσίζ. 54[31]. **2**) Παραμένω (Η σημασ. μτγν., L-S): *βουλόμεθα δέ τον ... έως ού ζεί αξίωμα αρχιεπισκόπου ονόματι και τιμή εναπομείναι* Διάτ. Κυπρ. 510[29]· *απήλθεν εις τον Μορέαν... διά το βούλεσθαι γενέσθαι τον αδελφόν... καλόγερον και ο κύρ Κωνσταντίνος εναπεμείνη αυθέντης του Μορέως* Σφρ., Χρον. μ. 20[10]. **3**) Επιμένω (σε συνήθεια, ελαττώματα...) (Βλ. Steph., Θησ.): *Ει δέ τοις αυτοίς εναπομένεις σκαιοίς ατοπήμασι, σέ μέν αυτόθι εγκαταλείψομεν* Θεολ., Τζίρ. 356[13].

εναποπνίγω.

Το μτγν. *εναποπνίγω*.

Στραγγαλίζω, πνίγω (Για τη σημασ. βλ. L-S): *εν τω φεύγειν πιάσαντες αυτόν και προσήγαγον τω αδελφώ, ο δέ εναπέπνιξεν αυτόν* Ψευδο-Σφρ. 226[9]· (μεταφ.) πνίγομαι: *θρήνος τις οικτρός ούτος της αμαρτίας, ώσεί τινα λυπούμενον προσωποποιουμένης ήτις εναποπνίγεται δακρύοις μετανοίας* Γλυκά, Αναγ. 43.

εναπορρίπτω.

Το μτγν. *εναπορρίπτω*.

Ρίχνω, πετώ (Η σημασ. μτγν., L-S): *εί μέν έστι σοι πέρδιξ κεκρυμμένος ή ζών ή τεθνηκώς, εναπόρριπτε αυτόν τω ιέρακι* Ιερακοσ. 507[19].

εναποσβεννύω.

Το *εναποσβέννυμι*, που απ. στον Ιπποκράτη.

Σβήνω (Η σημασ. στον Ιπποκράτη, L-S, λ. *εναποσβέννυμι*): *το εν τη γεφύρα πύρ... δραμόντες εναπέσβεσαν* Ψευδο-Σφρ., 402[9].

εναποστάζω.

Από την πρόθ. *εν* και το *αποστάζω*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Ενσταλάζω (Η σημασ. τον 9 αι., L-S Κων/νίδη στη λ. Ι): *τοις οφθαλμοίς εναποστάζουσά μοι* (ενν. *η Ισμήνη*) *τον έρωτα* Μακρεμβ., Υσμ. 214[18-9].

εναποτείνω, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 832.

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

(Με αντικ. το ουσ. *λόγος*) μιλώ (Η σημασ. σε σχόλ., Steph., Θησ.): *Λέων ευθύς ο*

βασιλεὺς ελάλησεν μεγάλως και λόγους εναπέτεινεν εις επήκοον πάντων αυτ. 113.

εναποφαίνω.

Το μτγν. *εναποφαίνω* (Sophocl.).

α) (Με την αιτ. *λόγον*) μιλώ: *λόγον εναπέφηνεν η κόρη λυπημένον* Βέλθ. 1192· **β**) (χωρίς αντικ.) αναφέρω, μνημονεύω: *τα δὲ μετέπειτα αυτοῖς πολυέραστα ἔργα μικρὸν εναποφήναντες υμῖν λέξομεν τάδε* Διγ. (Trapp) Gr. 3296.

εναποφωνώ.

Από την πρόθ. *εν* και το *αποφωνώ*.

Φρ. *θρῆνον εναποφωνώ* = θρηνώ: *μαθὼν ως αληθῶς ότι πατὴρ εθνήσκει* (παραλ. 1 στ.), *ἔνδοθεν δὲ γενόμενος, περιπλακεὶς το σῶμα θρῆνον εναπεφώνησεν μετὰ πολλῶν δακρύων* Διγ. Ζ 3964.

εναποψύχω, Σφρ., Χρον. μ. 64[24], Ψευδο-Σφρ. 566[21].

Το αρχ. *εναποψύχω*.

Ξεψυχώ (Βλ. Lampe, Lex. στη λ. 1): *εν ταις ημέραις, εν αἷς διέτριβον εγὼ εκεῖσε, εν αποπληξίᾳ δεινῇ περιπεσὼν ο Παῦλος ο Ασάνης εναπέψυξεν* Ψευδο-Σφρ. 336[4].

ενάρετος, επίθ., Σπαν. Α 145, Κομν., Διδασκ. Δ 175, Γλυκά, Αναγ. 393, Ασσίζ. 115[18], Μαχ. 648[13], Βελλερ., Επιστ. 54[13].

Το μτγν. επίθ. *ενάρετος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Ενάρετος, ηθικός (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ήτον* (ενν. *ο Ιωακείμ*) *πολλὰ χρησιμότατος και ενάρετος και ταπεινὸς* Ιστ. πατρ. 135[16]· *να μανθάνουσιν όσα είναι αρμόδια εις τον εὔτακτον και ενάρετον βίον* Σοφιαν., Παιδαγ. 106· *πράξεις εναρέτους και θεοφιλεῖς* Μάρκ., Βουλκ. 350[25].

εναρέτως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *εναρέτως*. Η λ. *και σε* επιγρ. (L-S, λ. *ενάρετος* I).

Με αρετή (Η σημασ. μτγν. και σε επιγρ., L-S, ό.π.): *όσοι ...επολιτεύσαντο εναρέτως κατὰ τον Ιησοῦ νόμον* Ιστ. πατρ. 96[16].

εναρματώνω.

Από την πρόθ. *εν* και το *αρματώνω*.

Τακτοποιώ, διευθετώ: *Η δὲ* (ενν. *Μαξιμώ*) *τας χρείας ἅπασας καλῶς εναρματώσας, αυτοὺς* (ενν. *τους εκατόν*) *λαβοῦσα η Μαξιμὼ ἅμα τῳ Φιλοπάππῳ...*Διγ. Ζ 3319.

ενάρχομαι.

Το αρχ. *ενάρχομαι*.

Βρίσκομαι στην αρχή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I 2): *Εν σοὶ μου πᾶσα η αρχή... και το τέλος συν Θεῷ εναρχόμενον μέχρι της τελευτής-μου* Διγ. (Trapp) Gr. 1507.

ένας, αριθμτ., βλ. *εις*.

ενασκώ, Έγγρ. του 14. αι. (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1963, 135, 140).

Το μτγν. *ενασκέω*.

(Μέσ.) (προκ. για μοναχούς) μονάζω: *εὗρον δὲ και τους εν τῳ Μετεώρῳ ενασκουμένους μοναχοὺς* Γράμματα Μετεώρ. 43[5-6].

ενασμενίζω.

Το μτγν. *ενασμενίζω*.

Ευχαριστώ κάπ., καλοπιάνω (Η σημασ. μτγν., L-S): *Τούτοις ενησμένιζεν ο Ξενοκράτους* Ευγεν., Δρόσ., Ϛ' 557.

ενασχόλησις η.

Από το *ενασχολοῦμαι* και την κατάλ. *-σις*.

Ερωτική φροντίδα, εκδήλωση: *Ἔρως εις ενασχόλησιν πρόσωπα οὐ διακρίνει* Λιβ. Ν 722.

ενασχολούμαι

Από την πρόθ. *εν* και το *ασχολοῦμαι*. Η λ. τον 6. αι. (L-S, λ. *ενασχολέομαι*).

Ασχολούμαι με κ. (Η σημασ. τον 6. αι., L-S, ό.π.): *ἔξει δὲ ο τούτων τῇ φροντίδι ενασχολούμενος ταῦτα* Ιερακοσ. 492[23].

ένατος, επίθ., Θησ. Ϛ' [35[5]].

Το αρχ. επίθ. *ένατος*. Η λ. και σήμ.

Ένατος

ενδανικός, βλ. *ινδανικός*.

ένδειξις η.

Το αρχ. ουσ. *ένδειξις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Ειδοποίηση: *πυρσοὺς γὰρ ανυψώνουν τα προς ἔνδειξιν Ελλήνων* Ερμον. Χ 210.

ενδείχνω.

Από την πρόθ. *εν* και το *δείχνω*.

1) (Ενεργ.) υποδεικνύω: *των πυλῶν μετρεῖται νύκτωρ τά τε μήκη και τα πλάτη* (παραλ. 7 στ.) *και τον δούρειον τον ἵππον εκμετρεῖ γὰρ τηνικαῦτα* (παράλ. 1 στ.) *και πλατύτερον ενδείχνει την διάμετρον τεχνίτων* Ερμον. Χ 134. **2**) (Μέσ.) προσφέρω: *Διέλαθες των αγαθῶν, ὧν σοι ενεδειξάμην;* Διγ. Ζ 2577.

ένδεκα, αριθμτ., Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 186.

Το αρχ. αριθμτ. *ένδεκα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ένδεκα.

ενδεκαπλασίων, αριθμτ. επίθ.

Από το αριθμτ. *ένδεκα* και το *-πλασίων*.

Ενδεκαπλάσιος: *έσονται πρὸς τα σὰ νομίσματα ενδεκαπλασίονα* Rechenb. (Vog.) 61[5].

ενδέκατος, επίθ.· ε ν τ έ κ α τ ο ς, Πεντ. Δευτ. I 3.

Το αρχ. επίθ. *ενδέκατος*. Η λ. και σήμ.

Ενδέκατος.

ενδελεχίζω.

Το μτγν. *ενδελεχίζω*.

Επιμένω, εξακολουθώ (Η σημασ. μτγν., L-S): *Οι δέ ενδελεχίζοντες βάρβαροι εν τη του ενθέρμου πόματος οινεία* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 55[7].

ένδερο(ν) το, βλ. *έντερον*.

ένδετος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *δετός*. Η λ. στην Παλατινή Ανθολογία (L-S).

Δεμένος (Η σημασ. στην Παλατινή Ανθολογία, L-S): *τα δ' άλλα* (ενν. *ζώδια*) *ήσαν ἐνδετα προς των δημίων τας χείρας* Βέλθ. 349.

ενδέχομαι, Τρωϊκά 525[10], Μυστ. 50 (γ' εν. πρόσ. *ενδέχει*), Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 209, Καλλίμ. 385, Διγ. Ζ 3561, Λίβ. Ρ 1249, Λίβ. Sc. 3000· *εντέχομαι,* Ασσίζ. 3[11], 4[7], 5[15], 6[2], 9[4], 11[19], 12[8], 13[17], 15[21], 16[24], 26[17], 27[3], 29[1], 30[22], 38[29], 59[21], 62[16], 69[9], 77[28], 84[30], 90[22], 93[3], 107[19], 122[24], 182[12], 185[18], 197[22], 259[8], 325[3], 330[21], 336[10], 342[15], 359[29], 403[11], 413[23], 441[20], 445[16], 447[27], 449[7], 451[6], 459[28], 468[17], Ελλην. νόμ. 537[21], 569[5], Κυπρ. ερωτ. 27[10], κ.π.α.· μτχ. *εντεχάμενος,* Ασσίζ. 83[16], 97[21], 137[18], 279[17], 370[32].

Το αρχ. *ενδέχομαι*. Το απρόσωπ. *ενδέχεται* και το ουδ. της μτχ. *ενδεχόμενος* και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Μπορώ: *... είμαι έτοιμος να δείξω... ότι εντέχομαι να το δείξω οπού με είδασιν πως του τα εδάνεισα* Ασσίζ. 166[20]. **2**) (Απρόσωπ.) είναι δυνατό, πιθανό (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. III 3 και σήμ. ως λόγ. Δημητράκ. στη λ. 7): *Εάν εις άνθρωπος αγωγιάσει το κτηνόν του ετέρου ανθρώπου και εκείνος σύρνει-το και παίρνει-το, ως εντέχεται, και ψοφά το άλογον* Ασσίζ. 75[18]. **3**) Ταιριάζει, πρέπει (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 177): *έδε και τί χολομανώ και τί βαρεά στριγγίζω και λέγω τά ούκ ενδέχονται και τά με ουδέν αρμόζουν;* Γλυκά, Στ. 294· *ημάς δέ προτιθέασι κυάμους βεβρεγμένους, ούτως, φασί, τους μοναχούς ενδέχεται εσθίειν* Προδρ. III 288a (χφφ SCA) (κριτ. υπ.)· *Ο δέ Μενέλαος υπεδέχθην-τον ως βασιλέως υιόν και ως αυθέντην μετά μεγάλης τιμής... και εφιλοξένησέν-τον ως ενδέχετο* Τρωϊκά 522[3]· *ποταποί άνθρωποι εντέχουνται να ένι οι κριτάδες της ρηθείσης αυλής και ποταποί ουδέν εντέχουνται* Ασσίζ. 24[10-12]. **4**) Είμαι υποχρεωμένος: *ας βλέπεται ο καθές καλά ποταπού ανθρώπου δίδει το εσπίτιν-του, ότι άν βάλει κακόν άνθρωπον, οι λάς της χώρας ουδέν εντέχουνται κάν όλως να συνομοιώσουν την κακοσύνην-του* Ασσίζ. 160[2].

Το ουδ. της μτχ. ως ουσ.= το πρέπον, το αρμόζον· το καθήκον: *Εγώ τό εμέναν ήρμοζε, φίλε-μου, επλήρωσά-το και της φιλίας-μου τον δεσμόν ώς έξω εξέβαλά-το· ακέραιον το ενδεχόμενον εποίκα της αγάπης* Λίβ. Ν 3659· *Ομοίως απαύτα εκείνη η γυναίκα οπού επήρεν άνδραν πρωτύτερα παρά το εντεχάμενον, εθεσπίστην της ετέρης τιμωρίας* Ασσίζ. 120[11].

ενδιαβαίνω.

Από την πρόθ. *εν* και το *διαβαίνω*.

Περνώ: *Ει βούλει γούν την δεξιάν θύραν ενδιαβήναι, εις παρακκλήσιον σεμνόν μέλλεις καταταγήναι* Παΐσ., Ιστ., Σινά 697.

ενδιαθήκως, επίρρ.

Από το επίθ. *ενδιάθηκος*. Η λ. τον 11. αι. (Steph., Θησ., λ. *ενδιάθηκος*). Βλ. και Μανάφη, Τυπ. 142.

Έχοντας αφήσει διαθήκη (Για τη σημασ. βλ. Steph., Θησ., ό.π.): *εί δέ ενδιαθήκως τελευτήσει, γενήσεται νομίμως όσον άν εκείνος περί τούτο διατεθή* Miklos.-Müller, Acta Ε' 174.

ενδιαφθείρω.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Σκοτώνω· (εδώ) δηλητηριάζω: *Ο εναποκλείσας αλλότρια θρέμματα και τροφαίς ενδιαφθείρας ή άλλως πως ανελών* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 14[14].

ενδιδύσκομαι.

Το μτγν. *ενδιδύσκομαι*.

(Μεταφ.) ντύνομαι, φορώ (Βλ. τη μτγν. σημασ., Lampe, Lex., λ. *ενδιδύσκω* Α 2): *αλκήν μεγίστην ενδιδύσκεσθαι πλέον* Ευγεν., Δρόσ. Α' 320.

ενδίδω.

Από το αρχ. *ενδίδωμι*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ., λ. *ενδίδωμι*).

1) Προστάζω, διατάζω (Η σημασ. στο Ζωναρά, λ. *ενδώσειν*): *δέομαι του αυθεντός-μου διά γραφής ότι να ενδώσει να εξέλθουν άρχοντες να συντύχουν προς συμβίβασιν* Σφρ., Χρον. μ. 38[14]. **2**) Φρ. *ενδίδω ακροβολισμούς* = ρίχνω πυροβολισμούς: *Ο αμιράς ακροβολισμούς μακρόθεν ενέδιδεν ημίν* Ψευδο-Σφρ. 404[8].

ένδικος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ένδικος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για όρκο) που επιβάλλεται από το δικαστή, δικαστικός (Για τη σημασ. βλ. και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ., σ. 399]): *Ο ένδικος όρκος τοιούτος εστίν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[1] σχόλ.

ενδικτος βλ. *ινδικτος*.

ενδιοίκησις η.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *διοίκησις*.

Διευθέτηση εσωτερικού ζητήματος: *Τους δέ επισκόπους τους κατά την βασιλίδα πόλιν, ώς είρηται, παραγενομένους οιασδήποτε χάριν ενδιοικήσεως προ πάντων απιέναι προς τον... πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 4[17].

ένδιψος, επίθ.· *έδιψος,* Λίβ. Esc. 1062.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *δίψα*. Η λ. τον 7. αι. (Steph., Θησ.).

Διψασμένος (Η σημασ. τον 7. αι., Steph., Θησ.): *ένδιψος όλος γέγονα (πολύς γαρ ήν ο καύσων)* Διγ. (Trapp) Gr. 2072.

ένδο, επίρρ., βλ. *ένδον*.

ένδοθεν, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ένδοθεν*.

(Χρον.) μέσα σε: *ένδοθεν του δεκάτου ενιαυτού* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8[43].

ενδομυχώ.

Το μτγν. *ενδομυχέω* (Sophocl.).

Κρατώ κ. μέσα-μου κρυφό: *κατέχοντες φθόνον τον εκ προγόνων, ενδομυχούντες δὲ κακώς, οὐκ απεστείλατέ μοι* Βίος Αλ. 2822.

ένδον, επίρρ. Διγ. (Trapp) Gr. 574, Διγ. Z 855, · *ἐ ν δ ο,* Φυσιολ. (Legr.) 244· *ε ν δ ό ν,* Ευγεν., Δρόσ. Δ′ 398· *ἐ ν τ ο ν.*

Το αρχ. επίρρ. *ένδον*. Ο τ. *ένδο* μάλλον άσχετος με τον τ. *ἐνδω,* που απ. σε επιγρ. (L-S, λ. *ἐνδω*).

Μέσα (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I 2α): *ευρίσκεται ἐντον εν τη εκκλησίᾳ* Act. Xér. 30^{29}· *ούς ενδὸν αυτής της καμίνου συλλάβῃ* Ευγεν., Δρόσ. Δ′ 398· *ἐνδον εισῆλθον παρευθὺς και προς εκείνην λέγω* Προδρ. IV 103· *ἦλθε το μιαρὸν ποντίκιν ἐνδον γάρ εις την οικίαν* Χρησμ. VII 4· (μεταφ.) μέσα, εσωτερικά: *πάντα-μας τα κρυπτά ἐνδον-της τα φυλάττει* Διγ. Z 1016· *στίλβουσα ταις χάρισι της ἐνδον ευπρεπείας* Μανασσ., Χρον. 2576· έκφρ. *τα ἐνδον* = το εσωτερικό: *ἐνθεν κατεμπύριζεν τα ἐνδον της Τρωάδος* Βυζ. Ιλιάδ. 29.

ενδοξάζω.

Το μτγν. *ενδοξάζω* (Sophocl.).

Τιμώ (Η σημασ. μτγν., Sophocl.): *ποίσε-τους* (ενν. *τους φίλους-σου*) *κ' εσὺ τιμάς και να τους ενδοξάζεις* Σπαν. (Μαυρ.) P 365.

ένδοξος, επίθ., Διγ. Z 4106, 4470, Βίος Αλ. 3410, Πτωχολ. N 33, Λίβ. Esc. 3500 (κριτ. υπ.), Γεωργηλ., Βελ. 508, Κορων., Μπούας 34, 40, 78, Βυζ. Ιλιάδ. 626, Σεβήρ., Ενθύμ. 28^{2}, Βελλερ., Επιστ. 53^{1}, 62^{1}.

Το αρχ. επίθ. *ἐνδοξος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ξακουστός, φημισμένος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I 1 και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ανὴρ γενναίος και εις τα πολεμικά ἐνδοξος* Δούκ. 115^{2}· *εις την Πόλιν την μεγάλη, ἐνδοξον και τρισολβίαν* Βίος γέρ. V 189· **β**) (ο υπερθ. βαθμός ως τιμητικός τίτλ.) (Η χρ. και σε επιγρ., Sophocl. στη λ. 2): *εντιμότατε και ενδοξότατε ἀρχων* Παρθεν., Γράμμ. 227.

ενδοξότης η, Θεολ., Τζίρ. 354^{13}, Βελλερ., Επιστ. 55^{45}, Παρθεν., Γράμμ. 227^{3}, 228^{28}.

Η λ. σε παπυρ. (L-S).

(Σε φιλοφρόνηση) (Η χρ. σε παπυρ., L-S στη λ. II): ... *πρός την καλὴν προαίρεσιν και την καλὴν την γνώμην της αυτοκρατορίας-σου της ενδοξότητος-σου* Καλλίμ. 2574.

ενδόσιμον το.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *ενδόσιμος* I).

1) Παραχώρηση (Βλ. και Lampe, Lex., λ. *ενδόσιμος* 3α): *Ει μέντοι ο κηδεμών εκὼν δανείσαι βουληθείη, εχέτω το των δύο μηνών καθ' ἐκαστον έτος ενδόσιμον*· Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 12^{38}. **2**) Υποταγή: *Ο οὖν υιός αυτού Μελὴκ, διαβὰς προς τους εν Ασίᾳ Σκύθας, αφ' ὧν το ενδόσιμον ειληφώς, ἡκε ζητών τοις Τούρκοις την πατρικὴν αρχὴν* Ψευδο-Σφρ. 212^{16}.

ενδρανίζω, βλ. *εντρανίζω*.

ενδυλιμένος, μτχ., βλ. *εντυλίσσω*.

ένδυμα(ν) το, Ασσίζ. 133^{8}, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 306, Φλώρ. 341, Γεωργηλ.,

Βελ. 356, Διγ. O 1290· *ἐ ν τ υ μ α (ν),* Ασσίζ. 213^{4}, 465^{12}, Λίβ. Esc. 2139, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1350· *ν τ ύ μ α,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ [425].

Το αρχ. ουσ. *ἐνδυμα*. Ο τ. *ἐντυμα(ν)* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 541) και στη λογοτ. (Δημητράκ., λ. *ἐντυμα*). Η λ. και ο τ. *ντύμα* και σήμ.

Ρούχο, κάλυμμα (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *τροφάς και ενδύματα φιλοτιμήσας αυτόν* Δούκ. 309^{5}· *εντύματα βασιλικά* Αλεξ. 456· *τά 'νδύματα των ίππων ομοίως και των ανθρώπων* Ερμον. Λ 76· (μεταφ.): *της ανδρείας το ἐνδυμα* Διγ. O 1290· *ἐνδυμα του θανάτου;* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 54.

ενδυμασία η· *ε ν τ υ μ α σ ά,* Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 39, Κρ. συμβόλ. 47, Έγγρ. του 1643 (Θησαυρ. 4, 1967, 62)· *ε ν τ υ μ α σ ί α,* Ασσίζ. 134^{26}, 385^{30}, Σαχλ., Αφήγ. 117· *ε ν τ υ μ α σ ι ά* · *'ν τ υ μ α σ ι ά,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [111].

Από το ουσ. *ἐνδυμα* και την κατάλ. *-σία*. Ο τ. *εντυμασά* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., ιδίωμ. Κρ., λ. *τακίμι*)· ο τ. *εντυμασία* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 541)· ο τ. *εντυμασιά* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Φορεσιά· ρουχισμός (Η σημασ. στο Βλάχ., λ. *ενδυμασιά* και *εντυμασιά* και σήμ., Δημητράκ.): *το φάν-τους, το πγείν-τους, την εντυμασιάν-τους* Μαχ. 12^{33}.

ενδύναμος, επίθ.

Τό μτγν. επίθ. *ενδύναμος*.

1) Δυνατός (Η σημασ. μτγν., L-S): *νικήσας ως ενδύναμος, γενναίος στρατιώτης* Διγ. Z 4235. **2**) Έγκυρος: *κρείττον εστί το ευνοείν τη απαιτήσει, ἡτοι το βοηθείν και διδόναι αγωγὴν ενδύναμον εις το απαιτηθήναι το δανεισθὲν ποσόν* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 15^{7} σχόλ.

ενδυναμώ, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 543.

Το μτγν. *ενδυναμόω*.

Α′ (Ενεργ.) κάνω κάπ. δυνατό (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *ενδυναμόω* I): *Ύπαγε, αυθέντα-μας, καλώς, Θεός ενδυναμοί-σε, ημάς δὲ αξιώσειεν ιδείν σε διά τάχους* Διγ. Z 882. **Β′** (Μέσ.) αποκτώ δύναμη, γίνομαι δυνατός: *αγούροι ενδυναμούσθε, ποτὲ μηδὲν οκνείτε..., μὴ νύκταν μὴδ' ημέραν...* Διγ. (Trapp) Esc. 479.

ενδυναμώνω, Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 400.

Το μτγν. *ενδυναμόω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ενδυναμώ*).

Ενισχύω (Πβ. Δημητράκ., λ. *ενδυναμώ* 1): *Πάγαινε, αυθέντα-μου, εις το καλὸν και ο Θεός να σε ενδυναμώνει...* Διγ. Άνδρ. 333^{15}· *σπουδάζουσι πάντα να ενδυναμώνουνται εις την πίστιν* Χριστ. διδασκ. 273.

ενδυναστεύω.

Το αρχ. *ενδυναστεύω*.

(Μεταφ.) επικρατώ (Η σημασ. τον 4. αι., Steph., Θησ.): *τηλικούτον κ[ακόν ε]πὶ τοσούτοις χρόνοις τη μονή του αγίου τούτου ενδυναστεύον[τος]* Χειλά, Χρον. 358.

ενδύνω, βλ. *ενδύω*.

ένδυσις η.

Το αρχ. ουσ. *ἐνδυσις*.

Ενδυμασία, ένδυμα (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II): *εγώ εξωπλίσθην ένδυσιν πολλά εξηρημένην, κόκκινον, λαμπροκόκκινον μετά λιθομαργάρων* Λίβ. P 1763.

ενδυτός, επίθ., Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 513, 514 δις.

Το αρχ. επίθ. *ενδυτός* (Βλ. Speck, JÖBG 15, 1966, 323-75) Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Το θηλ. του επιθ. ως ουσ. = *κάλυμμα της αγίας Τράπεζας* (Η σημασ. τον 7. αι., Sophocl.): *ενδυτάς της αγίας Τραπέζης* Δούκ. 367^{21}.

ενδύω, Αχιλλ. N 1415 (έκδ. *εδύσασιν*· διόρθ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 179, σε *ενδύσασιν*), Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 9, 37· *ε ν δ ύ ν ω*· *ε ν τ έ ν ω,* Δεφ., Λόγ. 687· *ε ν τ ύ ν ω,* Ασσίζ. 97^{12}, 124^{14}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1129, 2922, Μαχ. 296^{10}, 396^{12}, Θησ. (Morgan) I 27, Βουστρ. 541, Διήγ. Αλ. G 265^{36}, Δεφ., Λόγ. 103, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [112], Ζήν. Β' 319· *'ν δ ύ ω,* Διγ. Ζ 2654, Εβρ. ελεγ. 170, Θρ. Κύπρ. Κ 462· *ν τ ύ ν ω,* Μαχ. 266^{13}, Θησ. Β' [3^{3}], Θ' [79^{2}], Αλεξ. 2306, Σαχλ., Αφήγ. 634, Κορων., Μπούας 123, Ζήνου, Βατραχ. 217, Δεφ., Λόγ. 142, Αχέλ. 743, Αιτωλ., Μύθ. 71^{21}, Κυπρ. ερωτ. 2^{17}, 97^{1}, Ερωτόκρ. Α' 2097, Β' 377, Δ' 192, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1304], Δ' [104], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 41, Α' 255, Γ' 761, Ζήν. Α' 203, Δ' 290, Τζάνε, Κρ. πόλ. 203^{18}, κ.π.α.

Το αρχ. *ενδύω*. Ο τ. *ενδύνω* αρχ. (L-S, λ. *ενδύω*). Ο τ. *εντύνω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 541). Ο τ. *ντύνω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ντύνω*)

Α' Ενεργ. **1α**) Ντύνω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II 2 και σήμ., Δημητράκ., λ. *ντύνω* 1): *μετά χαράς να δίδουν αυτοί μεγάλα ψυχικά και τα πτωχά να εντύνουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2597· *το κορμίν-του μ' άρματα ολάργυρα το ντύνου* Ερωτόκρ. Δ' 1955· (μεταφ.) (προκ. για αξίωμα): *ελθών μετά του άρχοντος Μαγκαβανού εις τα Ιωάννινα ενέδυσαν αυτόν τα δεσποτικά αξιώματα* Ιστ. Ηπείρ. XXVI^{5}· **β**) βιβλιοδετώ: *οι γραμματικοί ενδύνουν τα βιβλία μαύρον είτε και κόκκινον είτε βαφήν ετέραν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 516 (κριτ. υπ.). **2**) Επενδύω, ξοδεύω σε αγορά (Για τη σημασ. βλ. Κριαρ., Αθ. 48, 1938, 81-2): *να εντύσει και τόσα φλουριά όσον να κερδίσει φλουριά φ'..* Rechenb. 72^{3}· *να πάμε στην Ανατολήν, νά 'βρομεν πάσα πράμα, να 'νδύσομεν τα στάμενα ετούτα που βαστούμεν* Γαδ. διήγ. 131. **Β'** (Μέσ.) ντύνομαι, φορώ (Η σημασ. αρχ. L-S στη λ. I 1 και σήμ., Δημητράκ., λ. *ντύνω* 2): *με το παλέτσι ντύθηκα και στ' άχερα κοιμούμαι* Ερωτόκρ. Ε' 999· *ο πατήρ να τους δίδει απέ το εδικόν-του να τρώσιν και να πίνουν και να εντύνουνται* Ασσίζ. 377^{2}· (μεταφ.): *Ο δέ βασιλεύς Ιωάννης υπερβάς τα κε' έτη και την ανδρώαν ηλικίαν ενδύς εποίησεν υιούς μετά τον Ανδρόνικον δύο* Δούκ. 71^{8}· *εντύθησαν την αμαρτιάν κ' εχάσασιν τα κάλλη* Πικατ. 487· *θάνατον θέλετε ντυθεί και πέσειν εις τον Άδην* Πικατ. 447· *δέν εμπορέσαμεν να κατεβούμεν εις τα Σείσσεια κάτω, φοβώντες τους βράχους οπού εγκρεμνίζουνταν εκεί· τα οποία Σείσσεια είμαι ενδυμένος έως ζωής-μου* Ιερόθ. Αββ. 336· *Ντύθου, κυρά-μου, ντύθου 'λεμοσύνην* Κυπρ. ερωτ. 37^{5}.

ενεαρίζω.

Το μτγν. *ενεαρίζω*.

Είμαι ανθηρός, ζωηρός (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S, λ. *εαρίζω* II): *ενεαρίζειν έοικε το βλέμμα και νεάζειν* Μανασσ., Αρίστ. I θ' 54 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 174^{6}].

[**ενεβλάβομαι·** *ενεβλάβεται,* Φαλιέρ., Ρίμ. AN 314, εσφαλμ. γρ. αντί *έν' τό βλάβεται*· βλ. όμως και Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 310 (το ά. *ανεβλάβομαι* καταργείται)].

ενεγγριμασώ, βλ. *αγγριομανώ,* σημασιολ.

ένεδρον το, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 123, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 400.

Το μτγν. ουσ. *ένεδρον*.

Ενέδρα (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I): *παγίδες και τα ένεδρα εκαταπάτησέν-τα* Ιστ. Βλαχ. 1369.

ενειλώ.

Η λ. στον Αριστ.

(Μέσ.) (μεταφ.) απλώνομαι και καλύπτω : *τότε τα δάκρυα γελά και διαχείται μάλλον εν μέσοις ενειλούμενα τοις των βλεφάρων κύκλοις* Μανασσ., Αρίστ. II 614 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 101^{16}].

ενείς, βλ. *εις*.

ενεμπιστεμένος, μτχ., βλ. *εμπιστεύω*.

ενεμπιστοσύνη η, βλ. *εμπιστοσύνη*.

ενέμπροσθεν, επίρρ., Ψευδο-Σφρ. 190^{13,15}, Σεβήρ., Σημειώμ. 20.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εν* και του επιρρ. *έμπροσθεν*.

1) Ενώπιον: *Και του δουκός ενέμπροσθεν και των αρχόντων έστη* Κορων., Μπούας 36. **2**) Προηγουμένως, στην αρχή: *Ο δέ αμιράς ... στρατόν στείλας ενέμπροσθεν εις βοήθειαν τω βασιλεί Ιωάννη* Ψευδο-Σφρ. 188^{5}.

ενενήντα, αριθμτ., Αλεξ. 2036, Δεφ., Λόγ. 781, Πεντ. Γέν. V 9· *ε ν ή ν τ α,* Δεφ., Λόγ. 781 (έκδ. *ενενήντα*· διόρθ. Κριαρ., Αθ. 46, 1935, 145).

Από το αρχ. *ενενήκοντα*. Η λ. και σήμ.

Ενενήντα.

ενεντραλώ, βλ. *ανεντρανώ*.

ενέπιον, επίρρ., βλ. *ενώπιον*.

ενέργεια η, Σπαν. O 185, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 376, Διάλ. Ευθυμ. 117^{85}, Ιερακοσ. 516^{2}, Διγ. Ζ 3263, Πόλ. Τρωάδ. 271, Βίος Αλ. 1248, Φλώρ. 275, Αχιλλ. Ν 1013, Σφρ., Χρον. μ. 138^{2}, Σουμμ., Ρεμπελ. 185, Διγ. Άνδρ. 372^{35}, Βακτ. αρχιερ. 217.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ενέργεια **α**) δράση (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. I α και σήμ.): *την φρικτήν ενέργειαν του πνεύματος του θείου* Γλυκά, Στ. Β' 230· **β**) πράξη (Η σημασ. στον Αριστ., L-S ό.π. και σήμ.): *μάλλον ανδρείαν το δράμα ηγήσονται και σοφιστικήν ενέργειαν* Δούκ. 407^{9}. **2**) Δύναμη **α**) ανδρεία: *είχε δέ* (ενν. *η Μαξιμού*) *την ενέργειαν μεγίστην εκ προγόνων* Διγ. (Trapp) Gr. 2721· **β**) ένταση: *οίον κραμπίον και πράσον... πώς υπό της φύσεως της αυξητικής σφοδροτέραν και τραχυτέραν* (πιθ. διορθωτ. σε *ταχυτέραν*) *έχει την ενέργειαν* Μάρκ., Βουλκ. 348^{28}· **γ**) ιδιότητα: ... *ενέργειαν έχει εκ Θεού, τον θάνατον διώκει* Ιμπ. 235· *και του νερού η ενέργεια, άν έναι* (ενν. *η κόρη*) *δίχα δόλου, καθάριον έναι το νερόν ως κρύσταλλον και χιόνι* Φλώρ. 1358.

ενέργημα το, Μαρκ. Βουλκ. 343^{8}, Έγγρ. του 17. αι. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 162), Χριστ. διδασκ. 152· *'ν έ ρ γ η μ α,* Θησ. Ε' [58^{4}].

Το μτγν. ουσ. *ενέργημα.*

α) Αποτέλεσμα ενέργειας: *αποτελεί η σήψις τα ενεργήματα αυτής, ήγουν αμανίτας, επεί η ουσία προβάλλεται δύναμιν και η ενέργεια τα ενεργήματα* Μάρκ., Βουλκ. 343^{10}· **β**) πράξη· κατόρθωμα: *εκ τες ανδρειες που έποικες κ' εκ τα 'νεργήματά-σου* Θησ. Ζ' [30^{7}].

ενεργής, επίθ., Ιερακοσ. 396^{13}.

Η λ. στον Αριστ.

Αποτελεσματικός, δραστικός (Η σημασ. στον Αριστ., L-S): *τινές δέ και οίνον μιγνύουσι ως ενεργέστερον αυτό ποιήσαι* αυτ. 457^{11-2}.

ενεργητικός, επίθ., Βίος οσ. Αθαν. 239.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που δηλώνει ενέργεια ή ιδιότητα (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. I): *ού φυσικάς, αλλ' ενεργητικάς έχουσι τας οικείας προσηγορίας* Μάρκ., Βουλκ. 343^{26-7}.

ενεργός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ενεργός*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Αποτελεσματικός, δραστήριος (Η σημασ. μτγν., L-S στή λ. I 1): *ξίφος είχεν ενεργόν κρεανομούν και θύον* Μανασσ., Χρον. 2246.

ενεργώ, Σταφ., Ιατροσ. 20^{79}, Σπαν. Α 324, Καλλίμ. 5, Ασσίζ. 86^{13-4}, Διάτ. Κυπρ. 503^{5}, Ορνεοσ. 584^{22}, Act. Lavr. 66^{16}, Βέλθ. 1078, Βίος Αλ. 125, Αρμεν. Εξάβ. Α' 13^{1}. σχόλ., Φλώρ. 1478, Δούκ. 219^{6}, Σφρ., Χρον. μ. 24^{26}, Θησ. Ε' [26^{4}], Χούμνου, Κοσμογ. 2290, Σαχλ., Αφήγ. 276, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-van Gem.) 78, 192, Ψευδο-Σφρ. 348^{9}, Δεφ., Λόγ. 320, Παΐσ., Ιστ. Σινά 20, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 423, Βακτ. αρχιερ. 189, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [905], Αγαπ., Γεωπον. 27· *'ν ε ρ γ ώ,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1288, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [570].

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1**) Θέτω σε εφαρμογή, εκτελώ, πραγματοποιώ κ. (βλ. και L-S στη λ. II): *ο τοιούτος σουλτάνος... υπάρχων απροσωπόληπτος και ενεργών ταχέως πάν ό εβούλετο και κατά νούν είχεν* Ιστ. πολιτ. 50^{16}. Φρ. *ενεργώ λόγον* = λέγω, μιλώ: *λόγον ούκ ενήργησα, δημηγερσίας έργον* Γεωργηλ., Βελ. 204. **2**) Προκαλώ, προξενώ: *Μία ρομφαία δυνατή, ήτις εις τα εντός-μου άμετρον πόνον ενεργά* Διακρούσ., Πένθος 98. **3**) (Προκ. για κτήματα) διατηρώ εν ενεργεία· καλλιεργώ (πβ. την αρχ. σημασ., L-S στη λ. II): *αφιερώ τούτο... έτι τε των αμπέλων των ενεργουμένων και των μή* Έγγρ. του 14. αι. (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1963, 131^{16}). **Β'** (Αμτβ.) ενεργώ, δρώ **α**) επενεργώ (Βλ. Lampe, Lex., λ. *ενεργέω* IA 1 c. Πβ. και τη μτγν. σημασ., L-S, ό.π. I 2): *εκεί ενεργεί καθημερινόν η χάρις της Παρθένου Μαρίας και γίνονται πολλά θαυμάσια* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 409· **β**) εργάζομαι: *Μήν κάθεσαι αργός ποτέ κατά την πολιτειά-σου, ενέργα ή με το κορμί ή με την ορδινιά-σου* Δεφ., Λόγ. 206· **γ**) υπηρετώ: *ούτε στρατηγός... ή έτερός τις ενεργών εν τω στόλῳ* Act. Lavr. 55^{51}.

ένεσις *η.*

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Δημητράκ.).

Κλύσμα: Αχ. Σπαν. (Eindeneier) Α 494.

ενετικός, επίθ., Σταφ., Ιατροσ. 13^{365}.

Από το ουσ. *Ενετός* και την κατάλ. *-ικός.*

Βενετικός.

Ενετός, ο, Ζήν. Πρόλ. 63.

Από το λατ. Venetus.

Ο κάτοικος της Βενετίας.

ενευθηνούμαι.

Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *ενευθηνέομαι*).

Έχω κ. σε αφθονία. (Η σημασ. σε σχόλ., L-S, ό.π.): *φήμης κρατούσης παρ' αυτοίς ως θησαυροίς χρυσίου ενευθηνοίτο και πολλῷ τω πλούτῳ περιβρίθοι* Μανασσ., Χρον. 1256.

ενευπαθώ, Μανασσ., Χρον. 985.

Από την πρόθ. *εν* και το *ευπαθέω*. Η λ. τον 4. αι. (L-S, λ. *ενευπαθέω*).

Απολαμβάνω (Η σημασ. τον 4. αι., L-S, ό.π.): *θερμοίς λουτροίς ενευπαθών και μαλακοίς αμφίοις* αυτ. 600.

ενεχυριάζω.

Από το *ενεχυράζω* με επίδρ. ρ. σε *-ιάζω.*

Δίνω ως ενέχυρο (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *ενεχυράζω* 2): *τα της προικός πράγματα ουδέ συναινούσης της γυναικός εκποιείται, ουδέ ενεχυριάζεται* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3^{55}.

ενέχυρον το, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 329, Αρμεν., Εξάβ. Α' 12^{40}, παρ. 2^{55} (σχολ.), Act. Xér. 98^{86}, Λιβ. Ρ 1557, Λιβ. Esc. 1772, Ψευδο-Σφρ. 180^{33}, Βακτ. αρχιερ. 143, Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 73^{32}· *'ν ό χ υ ρ ο ν* (?), Λιβ. Ν 1569.

Το αρχ. ουσ. *ενέχυρον*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ενέχυρο (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Κυρίως ενέχυρον λέγεται το παραδοθέν τω δανειστῄ* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{7}. **2**) Εγγύηση: *εί έχει* (ενν. *ο επίτροπος ή κουράτωρ*) *ενέχυρα βίου, τουτέστι παίδας* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 12^{2}· *ενέχυρον της αγάπης-μου τα χέρια-σου να επάρουν* Λιβ. Sc. 669.

ενήδονα, επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 731, Βέλθ. 1321, Φλώρ. 1679, Λιβ. Sc. 444, 2903, Ιμπ. 49.

Από το επίθ. *ενήδονος.*

1) Με ευχαρίστηση (Πβ. τη μτγν. σημασ., Sophocl., λ. *ενηδόνως*): *ενόσω το επαράτρεχα το έμνοστον λιβάδιν και υπήγαινά-το ενήδονα* Λιβ. Ν 203. **2**) Ηδονικά (Για τη σημασ. Βλ. Steph., Θησ., λ. *ενήδονος*): *καταφιλούν ενήδονα και το φιλίν εκείνο Έρωτος ήτον ηδονή και πράγμαν Αφροδίτης* Λιβ. Sc. 2686. **3**) Υπερβολικά (Βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 2, 1940, 31): *Την γούν γραφήν δεξάμενος ο Αχιλλεύς ο μέγας εχάρηκεν ενήδονα* Αχιλλ. Ν 929.

ενήδονος, επίθ., Λόγ. παρηγ. Ο 572, Καλλίμ. 12, 584, 1977, Διγ. (Trapp) Gr. 6, 1304, Διγ. Ζ 2768, Φλώρ. 484, 1048, Λιβ. Ρ 87, 1493, Λιβ. Sc. 500, 2846, 3097, Λιβ. Esc. 86 (κριτ. υπ.), 969 (κριτ. υπ.), 1603 (κριτ. υπ.), 4061, Λιβ. Ν 105, 1406, 3452, 3679.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

1α) Γοητευτικός, ωραίος: *εχαίρουντα* (ενν. *ο Πάρης και η Ελένη*) *τα ενήδονά-τους*

κάλλη Βυζ. Ιλιάδ. 726· *τα Θεού χαρίσματα άπαντα δεδεγμένος* (ενν. *ο Ακρίτης*) *ανδρείαν τε και φρόνησιν, κάλλος και ηλικίαν, καλλιφωνίαν ενήδονον* Διγ. Ζ 2422· **β**) ηδονικός, αισθησιακός: *ευρίσκει δυό φουδούλες ευγενικές, εξαίρετες*... (παραλ. 1 στ.), *παρέμνοστες, ενήδονες, πανώραιες του πόθου* Φλώρ. 793· *στόμα μικρόν ενήδονον και υπόμικρον τοσούτως όσον αρκεί* (κριτ. υπ.) *προς φίλημαν ερωτικής καρδίας* Λίβ. Esc. 2429. **2**) Χαρούμενος· ευχάριστος (Η σημασ. του 4. αι., L-S· Βλ. και Lampe, Lex.): *Δικαιοσύνην, άκουσε, έβλεπα ως προς την Πίστιν, το σχήμα να έχει χαρωπόν και ενήδονον το βλέμμα* Λίβ. Ν 831· *αναθρεφόμην εις χαράν, έζουν εις αθλιψίαν, είτι καλόν και ενήδονον ποτέ να μή με λείψει* Λίβ. Esc. 3156· *οι κώδωνες ήσαν πολλοί ποιούντες ήχον μέγαν, ενήδονον και θαυμαστόν* Διγ. Ζ 1522.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = ομορφιά: *χορευτρίων λυγίσματα, ποδών τας μεταβάσεις, των χορών το ενήδονον* Διγ. (Trapp) Gr. 1842· *Ζώ του καιρού ενήδονον, χαίρομαιν το καλόν-του, τρέπομαι εις τα μερίσματα της ανθοποικιλίας* Λίβ. Esc. 1050 (κριτ. υπ.).

ενηδόνως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ενηδόνως* (Sophocl.). Η λ. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Ευχάριστα (Η σημασ. μτγν., Sophocl.): *ζήσε, ζήσε, χάρησε μετ' εμέν ενηδόνως* Λίβ. Ρ 2560.

ένηδος, επίθ.

Πλάσμα από το επίθ. *ενήδονος*.

Ευχάριστος, δροσερός: *εις λιβάδιν κατουνεύουσιν και εις δένδρα ωριωμένα, ενήδους βρύσεις έχουσιν και λιβάδιν ευνοστίας* Λίβ. Ρ 2536.

ενήλικος, επίθ., Αρμεν., Εξάβ. Β' 2[6].

Το μτγν. επίθ. *ενήλικος*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S) και σήμ.

Πού έχει φθάσει στην ανδρική, στη νόμιμη ηλικία (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ.).

ενηλικώνομαι.

Από το επίθ. *ενήλικος* και την κατάλ. *-ώνομαι*.

Ενηλικιώνομαι (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ., λ. *ενηλικιούμαι*): *έμαθα τα γράμματα ώστε ενηλικώθην κ' επρόκοπτα εις την παίδευσιν ώστε όπου εμεγαλώθην* Σαχλ., Αφήγ. 35.

ενήμερα., επίρρ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *ημέρα* (Βλ. Κριαρ., ΕΕΦΣΠΘ 8, 1960, 225). Η λ. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Την ίδια ημέρα (συνήθως εορτής) (Γενικότερα για τη διακύμανση της σημασ. βλ. Κριαρ., ό.π.): *ενήμερα τη μεγάλη Τρίτη εκοιμήθη ο μητροπολίτης* Πανάρ. 75[21].

ενήντα, αριθμτ., βλ. *ενενήντα*.

ενήχησις η.

Η λ. στο Γουδιανό Ετυμολογικό και του 5. αι. (Steph., Θησ.).

Ηχος· παρήχηση (Η σημασ. του 5. αι., Lampe, Lex. στη λ. 2): *η ψυχή-μου χαρμονούσα τας χρυσάς-της ενηχήσεις προς την χρήσιν, ήνπερ χρήζεις* Ερμον. Η 169.

ενηχίζω.

Από τον αόρ. του *ενηχώ* και την κατάλ. *-ίζω*.

Γεμίζω κ. με ήχο, αντηχώ (Για τη σημασ. βλ. L-S, λ. *ενηχέω* 1): *Ην δε ο ανήρ τοις πάσιν επίσημος και περίβλεπτος και η φήμη αυτού τας των απάντων ακοάς ενηχίζουσα* Ψευδο-Σφρ. 160[15].

ενηχούμαι

Το μτγν. *ενηχέω*.

Ακούω (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex., λ. *ενηχέω*): *Κατάλιπε γούν το βουνόν του Ααρών, εταίρε, ο ταύτα ενηχούμενος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1456.

ενθάδιος, επίθ., Ασσίζ. 407[1].

Από το επίρρ. *ενθάδε* και την κατάλ. *-ιος*. Η λ. στον Ησύχ. Βλ. και L-S.

Σχετικός με συγκεκριμένο μέρος (Για τη σημασ. βλ. και Sophocl.): *Εάν γένηται... ότι οκάτις άνθρωπος ευρίσκει κανέναν βίον αποκάτω της γής... και παίρνει και χώνει-τον, χωρίς να ποίσει νώσιν του αυθέντη, τουτέστιν του ρηγός..., το δίκαιον κρινίσκει ότι εκείνος ή εκείνοι οπού τούτο θέλει ποίσει εποίκαν κλεψίαν ενθάδιαν εις την τζάμπραν του ρηγός* αυτ. 220[29].

Το ουδ. ως ουσ. = (πιθ.) ιδιοκτησία, περιουσία: *ποιεί την διαθήκην-του και επαφήνει ού δίδει από το εδικόν-του το ενθάδιον, κάν τε κινητόν, κάν ακίνητον των τέκνων-του* αυτ. 386[11].

ενθέατος· *ενθέατον*, Διγ. Ζ 3287, εσφαλμ. γρ. αντί *ευθέατον* (Βλ. και Διγ., Trapp, Gr. 2745).

ένθειος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *θείος*.

Θεόπνευστος: *Εδόθη σοι φρόνησις και γνώσις αληθής και άνευ της έξω σοφίας είδησις των ενθείων λογίων ακριβής* Υπόμνημα Ιωάννου Ευγενικού (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπον. Α' 140[34]).

ένθερμος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 5349.

Η λ. στον Ιπποκράτη (Βλ. και L-S).

(Μεταφ. προχ. για δάκρυα) καυτός: *εκείθεν αφαρπάζουσι τον τάλανα βοώντα συν στεναγμοίς καρδιακοίς, συν δάκρυσιν ενθέρμοις* αυτ. 6216.

ενθέτω.

Από το *εντίθημι* (Για τη λ. βλ. και Δημητράκ.).

Τοποθετώ μέσα σε κ. (Πβ. L-S, λ. *ενθετέον*. Βλ. και Πρωΐας Λεξ.): *αντί καρπών δε τεχνικώς ενέθηκεν* (ενν. *ο τεχνίτης*) *τους λίθους* Καλλίμ. 318.

ενθέως, επίρρ., Διαθ. του 1490 (Σάθ., ΜΒ ϛ' 660[12]).

Το μτγν. επίρρ. *ενθέως* (Sophocl.).

Με θεϊκή δύναμη (Η σημασ. μτγν., Sophocl.): *αλλ' ότε επ' αυτήν* (ενν. *την Αίγυπτον*) *Χριστός αφίκετο ευθέως, συνέτριψε τα εαυτής αγάλματα ενθέως* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2164.

ενθήκη η, Πουλολ. 73, 331.

Το μτγν. ουσ. *ενθήκη*.

Περιουσία (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. Ι): *«εμέν τα λέγεις, ελεεινέ, χαλκέα κοπολάτα, οπ' έφας την ενθήκη-σου, το στάμενον το ξένον;..»* αυτ. 14.

ενθλίβω.

Η λ. στον Αριστ.

(Μέσ.) στενοχωρούμαι: *Εχάρην ότι επίτυχεν το κάστρον τό επεθύμειν και πάλιν ενεθλίβετο πότε να αποσώσει* Λόγ. παρηγ. Ο 390.

ένθους, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ένθους*.

῾Εξαλλος: *ο αμιράς γέγονεν ώσπερ ένθους* Διγ. (Trapp) Gr. 887.

ενθρονιάζω, Διήγ. Αγ. Σοφ. 157^{5}.

Από το *ενθρονίζω* με επίδρ. ρ. σε *-ιάζω* ή από την πρόθ. *εν* και το *θρονιάζω*. Η λ. στο Ευχολόγιο (Sophocl.). Βλ. και Δημητράκ. (λ. *ενθρονίζω*).

1) (Εκκλησιαστικώς) εγκαθιστώ κάπ. στο θρόνο (Βλ. Sophocl., λ. *ενθρονίζω* 2 και Lampe, Lex., λ. *ενθρονιάζομαι* 1): *εισήλθεν ο μητροπολίτης κύρ Θεοδόσιος εις την Τραπεζούντα και ενεθρονιάσθη* Πανάρ. 77^{19}. **2**) Καθαγιάζω (Βλ. Sophocl., ό.π. 3): *Πρόσταγμα εις το ενθρονιάσαι τράπεζαν ιεράν* ῾Εγγρ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛʹ 651^{18})· *ήταν κολόνες... και κάθε μίας το κεφαλοκόλονον και το υποπόδιον ήταν χρυσωμένον και ενθρονιασμένον με άγια λείψανα* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών σοεʹ.

ενθρονίζω.

Τό μτγν. *ενθρονίζω*.

1) (Προκ. για ταφή) τοποθετώ: *κάκεί δεί τον Αλέξανδρον εντίμως ενθρονίζειν εις ανδριάντα του πατρός Νεκτεναβώ του πάλαι* Βίος Αλ. 6073. **2**) Καθαγιάζω (αγία Τράπεζα) (Η σημασ. στο Ευχολόγιο, Sophocl. στη λ. 3): *καθιερώσαι και ενθρονίσαι Τράπεζαν ιεράν δυναμένην μεταφέρεσθαι από τόπου εις τόπον διά κοινήν χρήσιν και ωφέλειαν* ῾Εγγρ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛʹ 652^{5}).

ένθρονον το.

Το ουδ. του επιθ. *ένθρονος* ως ουσ.

Θρόνος: *ο πατριάρχης εις το Θυσιαστήριον εισελθών εν τω ενθρόνω κάθηται* Χρον. Στέφ. Μαν. Βʹ 77^{40}.

ενθύμημα το, Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 1097, Λιβ. Sc. 2926

Το αρχ. ουσ. *ενθύμημα*.

Ανάμνηση, ενθύμιο: *αντί το γαϊτάνι-σου, καρδία-μου, μαξιλάριν, φύλλα εκ την καρδίαν-μου, τά απέκοψεν* (κριτ. υπ.) *ο πόθος* (παραλ. 1 στ.), *ερωτικά ενθυμήματα και αγάπης υπολήψεις* Λιβ. Esc. 4099.

ενθύμησις -ση η, Σπαν. Α 48, Σπαν. (Ζώρ.) V 80, Διδ. Σολ. Ρ 125, Προδρ. IV 205, Διγ. (Trapp) Esc. 466, Φλώρ. 776, Λιβ. Ρ 93, 1299, Λιβ. Esc. 2143, Λιβ. Ν 1150, 2808, Ιμπ. 815, Χρον. Τόκκων 673, Ψευδο-Γεωργηλ., ῾Αλ. Κων/π. 330, Χούμνου, Κοσμογ. 2467, Συναξ. γυν. 311, Σαχλ., Αφήγ. 73, Ψευδο-Σφρ. 492^{10}, Σοφιαν., Παιδαγ. 114, Εις Θεοτ. 58, Ιστ. Βλαχ. 55, Διγ. ῾Ανδρ. 396^{11}, 403^{22}, Αποκ. Θεοτ. II 88, Διήγ. πανωφ. 60, Διακρούσ. $118^{9,30}$, Αγαπ., Γεωπον. 124· *αθθύμησις*, Ασσίζ. 56^{11}, 303^{21}, 305^{19}, Μαχ. 254^{36}, ῾Ανθ. χαρ. 290^{5}, Κυπρ. ερωτ. 97^{45}· *ανθύμησις*.

Το αρχ. ουσ. *ενθύμησις*. Ο τ. *αθθύμησις* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Βʹ 434, 537). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1α) Σκέψη, ανάμνηση, θύμηση (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Πόθε-μου, αγάπη-μου καλή, ψυχή-μου, ενθύμησίς-μου* Φλώρ. 1016· *εγράφησαν εις ενθύμησιν του θανάτου* Διγ. ῾Ανδρ. 397^{28}· *ήρξατο ο νούς-μου να σπαράσσει φίλε, από την ενθύμησιν της ηλιογεννημένης* Λιβ. Ρ 1767· **β**) μνήμη (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 2): *τους ενουθέτα να έχουσι τον φόβον του Θεού εις την ενθύμησιν αυτών ανεξάλειπτον* Μαρτύρ. Αγ. Νικολ. 162^{33}. **2**) Φρ. *έχω ενθύμησιν να...* = σκοπεύω να: *Οι πόνοι αψά σε εισέβησαν κ' εκατεσκούρωσάν-σε και ούκ έχουν άλλο ενθύμησιν, ώς βλέπω, να σε αφήσουν* Γλυκά, Στ. 191. **3**) Φρ. *βάνω (εις) ενθύμησιν εις κάπ.*: βλ. ά. *βάνω* (I) φρ. 21 ζ. **4**) Φρ. *βάνω (εις) ενθύμησιν κ.*: βλ. ά. *βάνω* (I) φρ. 21ιςʹ. **5**) Φρ. *έρχομαι εις ενθύμησιν* = θυμούμαι: *οπόταν εις ενθύμησιν έλθω των ηγουμένων* (παραλ. 4 στ.), *άλλος εξ άλλου γίνομαι και τήκομαι τας φρένας* Προδρ. III 32. **6**) Ενθύμιο (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 6): *δέξου διά μικράν ενθύμησιν ετούτην την ραβδέαν* Διγ. ῾Ανδρ. 349^{17}. **7**) Υπενθύμιση: *Ενθύμησις πρός πάντας τους ανθρώπους, τί τους κάμνει χρεία να τρώγουν* Γλυζωνίου Μ. Πρακτ. Αριθμ. 158. **8**) Αφήγηση, διήγηση: *θέλω ποίσειν διά της χάριτος του Παναγίου Πνεύματος μικρήν ανθύμησιν διά να την διαβάζουσιν* Μαχ. 2^{19}. Η λ. και ως προσωποπ.: Λιβ. Esc. 1131.

ενθυμητικός, επίθ., ῾Ανθ. χαρ. 289^{31}, Σοφιαν., Παιδαγ. 114 τρίς.

Από το *ενθυμέω* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. στο Somav.

Που θυμάται κ. πολύ (Η σημασ. στο Somav.): *ενθυμητικώτατος γάρ του κακού ήν εις το άκρον* Ηπειρ. 221^{1}.

Το ουδ. ως ουσ. = μνήμη, μνημονικό: *να γυμνάζωμεν το ενθυμητικόν των παιδίων* Σοφιαν., Παιδαγ. 113.

ενθυμίζω, Πρόδρ., Στ. δεκτ. 6, Διγ. (Trapp) Esc. 1721, Πτωχολ. α 498, Απολλών. 457, Λιβ. Ρ 392, Λιβ. Sc. 2910, Λιβ. Ν 715, Φυσιολ. (Legr.) 852, Καραβ. 496^{6}, Βίος γέρ. V 367, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών μʹ· *αθθυμίζω*, Μαχ. 254^{4}, 480^{15}, Κυπρ. ερωτ. 24^{15}, 45^{5}.

Από την πρόθ. *εν* και το *θυμίζω*. Ο τ. *αθθυμίζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Βʹ σ. 434). Το μέσ. *ενθυμίζομαι* μτγν. Η λ. και στον Ησύχ. (L-S).

Αʹ Ενεργ. **1**) υπενθυμίζω: *τούτο δέ ενθυμίζω-σας, αυθέντες μεγιστάνοι, ποσώς μηδέν θελήσετε να ποίσετε άλλον δρόμον* Ψευδο-Γεωργηλ., ῾Αλ. Κων/π. 991· *έδε το τί έναι τό με λαλεί δι' εσέν το δακτυλίδιν· πώς με ενθυμίζει πάντοτε το νά 'χω ανάμνησίν-σου* Λιβ. Sc. 813· *βιγλώ την θέισσαμ-μου στο πλευρόν-μου πως μ' αθθυμίζει πάντα το καλόν-μου* Κυπρ. ερωτ. 12^{7}. **2**) Αναφέρω, κάνω λόγο: *Διά αδιαφόρητους ο μύθος ενθυμίζει· ο λόγος-τους είν' ψεύτικος, τίποτα δέν αξίζει* Αιτωλ., Μύθ. 51^{13}. **Βʹ** (Μέσ.) σχεδιάζω: *επεί τούτο το έποικες, οι πάντες το θαυμάζουν· ούκ έπρεπέν-σε ως ευγενήν τρόπον δημηγερσίας, ούτε να το ενθυμίζεσουν, εις έργον να το ποίσεις* Χρον. Μορ. Ρ 8417.

ενθύμιον το, Σεβήρ., Ενθύμ. 28· *'θύμιον*, Κυπρ. ερωτ. 62^{5}.

Το μτγν. ουσ. *ενθύμιον* (L-S, λ. *ενθύμιος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Σκέψη: *ενθύμιον εξερευνά* (ενν. ο Θεός) *και διανοίας βλέπει* Σπαν. Μ 39. **2**) Καθετί που θυμίζει κ. (Η σημασ. στον Ευστ., Opusc. σ. XI και σήμ., Δημητράκ.): *μένει μ' εσέν για 'θύμιον η καρδιά-μου* Κυπρ. ερωτ. 62^{5}.

ενθύμιος η, Ελλην. νόμ. 523^{27}.

Το θηλ. του επιθ. *ενθύμιος* ως ουσ.

Υπόμνηση, υπόμνημα: *γράφεται και αυτή η ενθύμιος εις τον νοτάριον* αυτ. 532^{30}.

ενθυμούμαι, Σπαν. Α 218, Κρασοπ. 9, Ερμον. Χ 350, Φλώρ. 72, 500, Περί ξεν. Α 311, Ερωτοπ. 591, Λίβ. Ρ 2486, Λίβ. Sc. 1374, Λίβ. Ν 2207, Αχιλλ. L 624, Αχιλλ. Ν 950, Ιμπ. 656, Χρον. Τόκκων 1182, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 571, Σφρ., Χρον. μ. 112^{17}, Γαδ. διήγ. 312, Σαχλ. Β′ (Wagn.) PM 531, Πικατ. 354, Ιμπ. (Legr.) 930, Κορων., Μπούας 121, Πένθ. θαν.^{2} 438, Βυζ. Ιλιάδ. 461, Θρ. Κύπρ. Κ 4, Ιστ. πατρ. 132^{9}, Ιστ. Βλαχ. 1402, Διγ. Άνδρ. 333^{10}, Ευγέν. 840, Βακτ. αρχιερ. 145, Διγ. Ο 246, Τζάνε, Κρ. πόλ. 280^{20}, κ.π.α. *α θ (θ) υ μ ο ύ μ α ι,* Μαχ. 24^{18}, 550^{30}, Γεωργηλ., Θαν. 320, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 404, Κυπρ. ερωτ. 133^{18}· *ε ν θ υ μ ώ·* Βλ. και *θυμούμαι.*

Το αρχ. *ενθυμούμαι* (L-S, λ. *ενθυμέομαι*). Τ. *ενθυμέω* αρχ. Ο τ. *αθ(θ)υμούμαι* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex.). Για τον τ. *αθ(θ)υμούμαι* βλ. και Κριαρ., Ελλην. 22, 1969, 167. Η λ. στον τ. *ενθυμώ* και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

Α′ (Ενεργ.) υπενθυμίζω σε κάπ. κ. (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 2): *πάλιν λέγω, αδελφοί, ετούτο ενθυμώ-σας τον κόπον, όπου εβάλασιν οι αφέντες οι γονείς-μας* Χρον. Μορ. Η 4731. **Β′** Μέσ. **1**) συλλογίζομαι (Η σημασ. αρχ., L-S, ό.π. I 1 α): *εκατέβην ο κούντης της Τρίπολης και ούλοι οι αφέντες χωρίς τον ρέ Τζάκ και ούλες οι κυράδες και η κούνταινα, ανυπόλυτοι, και εγίνην μέγαν κλάμαν και αθθυμήθην ο ρήγας και είπεν* Μαχ. 610^{33}. **2α**) Θυμούμαι (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Andr., Lex. και ως λόγ., Δημητράκ., λ. *ενθυμούμαι* 5): *ενθυμήθητε οι άπαντες εκείνο το ωραίον ζεύγος* Αχιλλ. Ν 1572· *Θεωρώντα ο ρήγας ότι η γυναίκα-του εμίσαν την μητέραν-του, αθθυμήθην τα λόγια του σίρ Τιπάτ* Μαχ. 578^{11}· **β**) συνειδητοποιώ: *Αλέξανδρος και Αντίγονος να ήσαν θνητοί ενθυμούνταν, μόνον όταν διά το σώμα-τους ιατρόν επικαλούνταν* Λίμπον. 343· **γ**) αναλογίζομαι (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ., ό.π.): *ας ενθυμάται θάνατον, πάντα καλά να πράττει* Περί ξεν. Α 470. **3**) Αποφασίζω: *τέλος ενθυμήθηκα στα ίδια να έλθω να εξέβω εις αναγύρευσιν ωραίας της Μαργαρώνας* Ιμπ. 809.

ενθυμώ, βλ. *ενθυμούμαι.*

ένι, βλ. *είμαι.*

ενιαυσιαίος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Ετήσιος (Η σημασ. τον 6. αι., L-S στη λ. I): *του ενιαυσιαίου χρόνου διαστήματος* Αρμεν., Εξάβ. Α 2^{3}.

ενιαυτός, αντων., βλ. *ε α υ τ ό ς.*

ενιδρύω.

Το αρχ. *ενιδρύω.*

(Προκ. για αξιωματούχο) εγκαθιστώ (Για τη σημασ. βλ. L-S στη λ. I): *Τον νέον Θεοδόσιον, έτι παιδίσκον όντα* (παραλ. 1 στ.), *Αρκάδιος ενίδρυσε τοις βασιλείοις θρόνοις* Μανασσ. Χρον. 2557.

ενικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ενικώς* (L-S, λ. *ενικός* I).

(Με προέλευση) από ένα (Για τη σημασ. βλ. Lampe, Lex.): *Ομολογώ βεβαίως το Πνεύμα Άγιον ούκ εκ του Πατρός και εκ του Υιού εκπορεύεσθαι άμα κατά τους Ιταλούς, αλλ' εξ αυτής της υποστάσεως του Πατρός ενικώς* Ψευδο-Σφρ. 582^{35}.

ενίστημι, Αρμεν., Εξάβ. Α′ 15^{8} σχόλ., Ε′ 1^{4} σχόλ., 8^{62}.

Το αρχ. *ενίστημι.*

Α′ (Ενεργ.) ορίζω κάπ. (κληρονόμο) (Η σημασ. τον 6. αι., L-S στη λ. Α 2): *ενίστημι κληρονόμον Πέτρον τον φίλον-μου* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 1^{46} σχόλ.· *ο κωφός και ο άλαλος καλώς ενίστανται κληρονόμοι* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 8^{38}. **Β′** Μέσ., μτβ. **1**) (Προκ. για χορό) στήνω, αρχίζω: *Δι' ήν εορτήν και Δρόσιλλα παρθένος* (παραλ. 2 στ.) *χορού καλήν τόρνωσιν ενστησαμένη* Ευγεν., Δρόσ. Α′ 119. **2**) Καθιστώ, ορίζω (κληρονόμο ή επίτροπο): *κληρονόμον τούτο πάντων των ημετέρων ενστήσασθαι* Βυζ. συμβολ. 12. αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 628^{27})· *Ει δέ διαθήκην γράφων τις επίτροπον ενστήσηται και γράψη έχειν τάδε και τάδε* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 1^{27}.

ενίστορος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *ιστορία* Η λ. τον 11. αι. (Sophocl.).

Ζωγραφισμένος: *άλλην* (ενν. *πόρτα*) *να έχει ενίστορον του Χρόνου ιστορίαν, να στήκεται το χέριν-του το έν να την γυρίζει* Λόγ. παρηγ. L 553.

ενισχύω, Βίος Αλ. 1109.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Δημητράκ.).

Ενδυναμώνω (Η σημασ. στον Ιπποκράτη L-S στη λ. I και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *διά δέ του πνεύματος αυτού εφώτισε* (ενν. *ο Θεός*) *καί ενίσχυσε τους αποστόλους αυτού* Ιστ. πατρ. 87^{20}.

ενματρίζω· *ενματρίζειν,* Ερμον. Ν 209, εσφαλμ. γρ. πιθ. αντί *εκμετρίζειν.*

ενναούργιος, επίθ., βλ. *εννεόργυιος.*

εννέα, αριθμτ., Βυζ. Ιλιάδ. 878· *ε ν ν ε ά,* Προδρ. III 216ll (κριτ. υπ.)· *ε ν ν ί α,* Θησ. Ζ′ [124^{3}], Καραβ. 493^{11}· *ε ν ν ι ά,* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [504]· *'ν ι ά,* Εκατόλ. Μ 69^{45}.

Το αρχ. αριθμτ. *εννέα.* Ο τ. *εννεά* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 541). Η λ. και ο τ. *εννιά* και σήμ. (Δημητράκ.).

Εννιά (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1 και σήμ.).

εννεαγράμμματον το.

Από το αριθμτ. *εννέα,* και το ουσ. *γράμμα.* Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Λέξη με εννέα γράμματα (Βλ. L-S Κων/νίδη): *τότε εμπορούν να μάθουν το εννεαγράμματον και ούτως θέλουσιν ιδείν τον Υιόν του Θεού* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ρμα′.

εννεάς η, Rechenb. 44^{9}.

Το μτγν. ουσ. *εννεάς.*

Εννεαετία: *ιθύνας το καλλίπρωρον της βασιλείας σκάφος εν έτεσι τριάκοντα πρός εννεάδι μιά* Μανασσ., Χρον. 3296.

εννεήμερα τα, βλ. *εννιάμερα.*

εννεόργυιος, επίθ.· *ε ν ν α ο ύ ρ γ ι ο ς,* Metrol. 52^{4-5}.

Το αρχ. επίθ. *εννεόργυιος.*

εννεοσσεύω· *εννοσσιεύω,* Φυσιολ. 368^{22}.

Το αρχ. *εννεοσσεύω.*

εννία και **εννιά,** αριθμτ., βλ. *εννέα.*

εννιάμερα τα, Διαθ. του 1755 (Τριανταφύλλου, Αθ. 71, 1969/70, 23^{37})· *εννεήμερα,* Διαθ. του 15. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 667^{8}, 669^{25})· *'νεάμερα·* *νιάμερα,* Βοσκοπ. 381, Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 87.

Από το αριθμτ. *εννιά* και το ουσ. *ημέρα.* Η λ. και ο τ. *νιάμερα* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εννεάμερα*).

Μνημόσυνο πού γίνεται εννιά μέρες μετά την ταφή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *πάντας ανθρώπους έκαμεν κ' εκλαίγασιν μεγάλα, έως οπού ετέλειωσαν τα 'νεάμερα εκείνης* Διγ. Α 4264.

εννόημα το, Αξαγ. Καρολ. Ε′ 282.

Η λ. στον Αριστ.

α) Διανόημα, σκέψη (Η σημασ. στον Αριστ., L-S): *ούτως δέ του καίσαρος είδησιν των πραγμάτων δεδώκασιν καταλεπτώς και των εννοημάτων* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 920· **β**) αίσθημα: ουδ' ο Κλέανδρος *ανέραστος εσχέθη* (παραλ. 1 στ.) *ερωτικών άμοιρος εννοημάτων και συμφορών άγευστος* Ευγεν., Δρόσ. Β′ 45.

έννοια η, Τρωικά 532^{2}, Σπαν. Α 276, Γλυκά, Στ. 404, Λόγ. παρηγ. L 240, Προδρ. ΙΙΙ 32 (χφφ HgV) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 378, Διγ. (Trapp) Gr. 959, Διγ. Ζ 71, 1757, Χρον. Μορ. Η 1817, 3605, Φλώρ. 313, 332, Λίβ. (Lamb.) Ν 1055, Αχιλλ. L 90, Ιμπ. 323 (κριτ. υπ.), Χρον. Τόκκων 3074, Μαχ. 20^{7}, 178^{8}, 240^{25}, 256^{25}, 454^{32}, 526^{15}, Θησ. (Foll.) Ι 24, Ch. pop. 281, Βουστρ. 487, Κορων., Μπούας 20, 54, 75, Ψευδο-Σφρ. 188^{4}, Αξαγ., Κάρολ Ε′ 127, Αιτωλ., Μύθ. 40^{13}, 121^{13}, Χρον. σουλτ. 44^{28}, 69^{5}, Κυπρ. ερωτ. 2^{6}, 7^{5}, 26^{1}, 62^{8}, 97^{48}, 111^{31}, 126^{31}, 141^{13}, Ιστ. Βλαχ. 528, Διγ. Άνδρ. 364^{21}, Χριστ. διδασκ. 403, Διγ. Ο 1721, Ρωσσέρ. 89, κ.π.α.· *έγνοια,* Περί ξεν. Α 192, Χρον. Τόκκων 1463, Θησ. Β′ [2^{3}], Χούμνου, Κοσμογ. 2588, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{73}, Σαχλ., Αφήγ. 400, Πεντ. Γέν. XLII 38, Δευτ. XXVIII 65, Αιτωλ., Μύθ. 111^{16}, Πανώρ. Πρόλ. 15, 82, Α′ 298, Β′ 59, Δ′ 103, 385, Ε′ 359, Ερωφ. Πρόλ. 20, Α′ 12, 65, 518, Ιντ. α′ 82, Β′ 14, 370, Ιντ. β′ 27, Γ′ 137, 323, Δ′ 160, 175, Βοσκοπ. 49, Σουμμ., Ρεμπελ. 188, Διγ. Άνδρ. 334^{8}, 354^{9}, Ερωτόκρ. Α′ 138, 174, 493, 536, 819, 830, 1242, 1300, Β′ 35, 684, 2317, Γ′ 542, 1081, 1541, Δ′ 266, 947, 1466, Ε′ 218, 1474, Ευρετ. Ερωτόκρ. 767^{213}, Θυσ.^{2} 263, 543, Ευγέν. 476, Στάθ. Α′ 3, 9, Ροδολ. Α′ [462], Διήγ. ωραιότ. 951, Βακτ. αρχιερ. 151, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [1046], Χορ. δ′ [34], Φορτουν. (Vinc.) Α′ 4, 73, Γ′ 47, 486, Δ′ 166, 416, 516, Ε′ 108, Ζήν. 266, Τζάνε, Κρ. πόλ. 135^{25}, 455^{26}, 458^{14}, 504^{22}, κ.π.α. *εννοία,* Βουστρ. 474, 510.

Το αρχ. ουσ. *έννοια.* Ο τ. *έγνοια* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *έγνοια*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Σκοτούρα (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. Ι 1 και σήμερα Δημητράκ., λ. *έγνοια*): *μα πότες τέτοιος λογισμός, πότες η έγνοι' αυτείνη, Αλέξη, σου γεννήθηκε;* Πανώρ. Γ′ 603· *επά 'σαι μ' ένα λογισμό, πάντα μιά έγνοιαν έχεις* Ερωτόκρ. Α′ 1276· *μόνον με τίτοιες έννοιες στο κεφάλιν πάντα φωνάζω το πικρόν-μου τέλος* Κυπρ. Ερωτ. 108^{32}. **2**) Νόημα (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 1116 D): *εάσωμεν ταύτα και τοις φιλομαθέσι και τοις αναγιγνώσκουσι την κρίσιν αφίημι διά την αμφιβολίαν της διηγήσεως και των ιστορησάντων τας εννοίας και επί τον Ερτογρούλην επανέλθωμεν* Ψευδο-Σφρ. 214^{9}· *τούτον ας γενεί, πρί να εβγούν οι Γενουβήσοι και εμπλάκουν-σου και εμποδίσουν-σε, ότι όλοι αντάμα λαλούσιν πως το κάστρον κρατείς-το διά λλόγου-σου, και ποίσε-τους να εβγούν από τήν έννοιαν ταύτην* Μαχ. 502^{20}. **3**) Νόημα· σπουδαιότητα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ο λόγος ούτος ο κοινός γέμει φρικτής εννοίας* Γλυκά, Αναγ. 139· *έχουσιν δ' όμως έννοιαν και βάρος τα τοιαύτα· νόησε μόνον ακριβώς την έννοιαν τήν έχουν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 6· *έριδες και φιλονεικίαι γεννώνται στους ανθρώπους, ότι ομοίως άπαντες την έννοιαν και τρόπους τών τε πραγμάτων δέν νοούν* Κορων., Μπούας 52. **4α**) Μέριμνα, φροντίδα (Η σημασ. στο Βλάχ., ό.π. και σήμ., Δημητράκ., λ. *έγνοια*): *Πήγαινε, Σάρρα, κι' ο Θεός πάλι την έγνοιαν έχει* Θυσ.^{2} 473· *ήφηκες τσ' έγνοιες του σπιτιού και τα νοικοκεράτα* Ερωτοκρ. Α′ 845· *κράζει έναν αδελφόν απού είχεν νεώτερον και παραδίδει-του όλην την έννοιαν της χώρας-του και του πραγμάτου-του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 411· **β**) φρ. *έχω έννοια ή έγνοια* = έχω το νού-μου, προσέχω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 10): *έβαλε τους Μοραΐτες να έχουνε έννοια και να τονέ φυλάουσι* Χρον. σουλτ. 51^{25}· *έκαμε πάλ' ο αετός εκ τρίτου την φωλίαν, άλλα αβγά εγέννησε κ' είπε να τα φυλάγει ο Ζεύς, να έχει έννοιαν, πούπετες όταν πάγει* Αιτωλ., Μύθ. 2^{28}· **5**) Στενοχώρια, ανησυχία, αγωνία (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. *έγνοια*): *σ' έγνοια μεγάλη και καημό τσ' ήβαν' αυτό το πράμα* Ερωτόκρ. Α′ 42· *εισέ χαρά την έγνοια-μας την περασμένη αλλάσσει* Ερωφ. Ιντ. α′ 146· *ουδείς άνθρωπος πέθανε χωρίς πικρίαν του κόσμου, χωρίς του κόσμου βάσανα, χωρίς καμμίαν έννοιαν* Περί ξεν. V 192.

εννοιάζομαι, Γλυκά, Στ. 151, Διγ. Ζ 349, 3013, Πόλ. Τρωάδ. 87, Φλώρ. 316, Λίβ. Ν 1104, Χρον. Τόκκων 3304, Μαχ. 20^{7}, 42^{31}, 220^{26}, 254^{27}, 378^{5}, 434^{9}, 492^{1}, 564^{16}, Θησ. Ι′ [54^{8}], Βουστρ. 469, 470, 541, Άνθ. χαρ. 294^{35}, Αιτωλ., Μύθ. 35^{6}, Θρ. Κύπρ. Κ 16, Δαρκές, Προσκυν. 3, Μορεζίν., Λόγ. 469, Κυπρ. ερωτ. 10^{14}, 86^{38}, Παλαμήδ., Βοηβ. 517, Διγ. Ο 1715, κ.π.α.· *γνοιάζομαι,* Γεωργηλ., Βελ. 269, Πανώρ. Γ′ 491, Ερωφ., Ε′ 241, Ερωτόκρ. Α′ 900, Γ′ 727, 1017, Δ′ 1377, 1447, Ε′ 1295, Θυσ.^{2} 531, 749, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 398, Λεηλ. Παροικ. 184, Τζάνε, Κρ. πόλ. 156^{14}, 510^{10}, κ.α.· *γνοιάζω·* *εγνοιάζομαι,* Διγ. (Trapp) Esc. 47, Λίβ. Esc. 608, Ριμ. κόρ. 615, Ριμ. θαν. 7, Διγ. Άνδρ. 380^{13}, Ευγέν. 431, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [477], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [917], Γ′ [157], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 561, Τζάνε, Κρ. πόλ. 298^{24}· *εγνοιάζω,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [621]· *εννοιάζω,* Σπαν. V 44· *νοιάζομαι,* Κυπρ. ερωτ. 63^{5}, 65^{6}, 70^{16} (μτχ. *νοιάζοντα*), 86^{24}, 90^{45}, 92^{38}, 93^{47}, 104^{38}, 119^{25}, 127^{15} (μτχ. *νοιάζοντα*), 153^{17}.

Από το ουσ. *έννοια* και την κατάλ. *-άζω.* Οι τ. *γνοιάζει* και *γνοιάζομαι* και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *νοιάζει, νοιάζομαι*). Οι τ. *εγνοιάζει* και *εγνοιάζομαι* στο Somav. (λ. *εγνοιάζομαι*). Οι τ. *νοιάζω* και *νοιάζομαι* και σήμ. (Πρωΐας, Λεξ., λ. *νοιάζει, νοιάζομαι*). Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex., λ. *εννοιάζομαι*).

Α′ Ενεργ. **1α**) Φροντίζω, μεριμνώ, ένδιαφέρομαι (Η σημασ. στο Βλάχ., λ. *εγνοιάζω* και σήμ., Δημητράκ., λ. *γνοιάζει*): *Θα στέκει πάντα εγνοιάζοντας για φίλους και δικούς-του* Ροδολ. Β′ [30]· *Μα τούτο τί σου πάει εσέ κ' έτσι πολλά το γνοιάζεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [511]· **β**) σκέπτομαι: *νοιάζοντα την δύσκολήν-μου στράταν λέγω* Κυπρ. ερωτ. 107^{27}. **Β′** Μέσ. **1**) Ανησυχώ, στενοχωρούμαι (Η σημασ. τον 8. αι., Lampe, Lex., ό.π.): *Ο δούκας ώς το ήκουσε, μεγάλως έλυπήθην· πικραίνεται και θλίβεται, εγνοιάζεται μεγάλως* Χρον. Τόκκων 1170· *οι Βενετσάνοι ήταν εγνοιασμένοι από τους Τούρκους τους φλαμπουριαρέους οπού εστέκανε εις τα σύνορα* Χρον. σουλτ. 114^{30}. **2**) Φροντίζω, μεριμνώ, ενδιαφέρομαι (Η σημασ. στο Βλάχ., λ. *εγνοιάζομαι,* και σήμ., Δημητράκ., λ. *εγνοιάζομαι* 1): *δέ μπορώ να γνοιάζομαι 'ς κείνα που θέλ' η χώρα* Ερωτόκρ. Ε′ 1400· *Εάν γένηται, ότι είς*

άνθρωπος εννοιάσθην και ποιεί την διαθήκην-του έμπροσθεν της συμβίας-του Ασσίζ. 384^{22}. **3**) Ανησυχώ: *τούτο ουδέν το νοιάζομαι, επεί καλά γινώσκω την ανδρειάν και το πρόθυμον* Πόλ. Τρωάδ. 388. **4**) Μηχανώμαι, σχεδιάζω: *θωρώντα οι καβαλάρηδες πως όλη-του η αγάπη έπεσεν εις τον Αποστολέ, εκείνοι απού τον εμισούσαν εννοιάζουνταν πώς να του ποίσουν κακόν* Βουστρ. 430· *τον αυτόν μήναν εφουρκίσαν τον Μαστίχην διά παράβουλον..., διότι εμολογήσαν πως εσκοτώσαν τον μισέρ... Μάρκο Πέμπτον και άλλα πολλά τά εννοιάζουνταν και ο Θεός εφανέρωσέν-τα* Βουστρ. 511. **5**) Αντιλαμβάνομαι (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ., λ. *γνοιάζομαι* 3): *Ο ρήγας δέν εννοιάστην την παραβουλίαν, αμμέ ως καλός επίστευσέν-του και με καλήν καρδίαν όρισεν όσοι σκλάβοι ευρίσκουνται να δηγηθούν να είναι του σουλτάνου* Μαχ. 162^{33}. **6**) Νομίζω, φαντάζομαι, υποθέτω: *εννοιάζουμου να ποίσει η συντυχιά-μου ώ! την σκληρήν κυράμ-μου, απού τον πόθον ν'άψει* Κυπρ. ερωτ. 95^{6}· *Μπορά νοιαστείς και τ' άστρη κατεβήκαν χαμαί στην γήν και τα βουνά 'ν πνιμένα* Κυπρ. ερωτ. 137^{3}.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ.= σκεφτικός, ανήσυχος, στενοχωρημένος: *γροικώντα ο Μοράπιτος, εστάθην πολλήν ώραν εννοιασμένος να του ανοίξει* Βουστρ. 494· *Έπειτα εγύρισεν εις το οσπίτιόν-του και ήτον πολλά εννοιασμένος* Διγ. Ἀνδρ. 352^{30}· *Τέκνον, ψυχή-μου και ζωή και φώς-μου, Αχιλλέα, ειπέ τί έναι τό πονείς και κάθεσαι εννοιασμένος;...* Αχιλλ. Ν 1209.

εννοιανός, επιθ.· *'γ ν ο ι α ν ό ς,* Ερωτόκρ. Β' 1016, Γ' 878, 914, 1143, Δ' 1492, Ε' 553, 1306· *ε γ ν ο ι α ν ό ς,* Ερωτόκρ. Α' 287, Β' 787, Γ' 1020, Δ' 193, Ε' 594, 745, 1276, Θυσ.^{2} 757.

Από το ουσ. *έννοια* και την κατάλ. *-ανός.*

1) Συλλογισμένος, ανήσυχος: *Το δαχτυλίδι σά στανιώς νά 'πιασε η Φροσύνη, μαντατοφόρος εγνοιανός και προξενήτρα εγίνη* Ερωτόκρ. Ε' 538. **2**) Σπουδαίος, σοβαρός: *Συμβουλάτοροι, ετούτην την ημέρα μαντάτα από του Ρηγός πολλά 'γνοιανά μου φέρα* Ερωτόκρ. Δ' 1318· *στρέφετ' επά, στρέφετ' εκεί ωσάν περιορισμένη και φαίνεταί-σου κ' εγνοιανόν μαντάτον ανιμένει* Θυσ.^{2} 296.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = **1**) συμφορά: *άν τό 'χα ξέρει το 'γνοιανό που με κινά και κλαίγω, τσι χώρες-μ' όλες ήδιδα κι' ό,τι κι' άν αφεντεύγω* Ερωτόκρ. Δ' 2003. **2**) Νέο, είδηση: *ώστε να πάει στου κυρού και τα 'γνοιανά να μάθει, ήπεσε κ' ελιγώθηκε κ' η δύναμή-τσ' εχάθη* Ερωτόκρ. Δ' 249· *ήλαχεν κ' ήτον στου Ρηγός κι' Αφέντης να τ' ακούσει, χαρά πολλή σ' έτοιο 'γνοιανό τα μέλη-ντου γροικούσι* Ερωτόκρ. Ε' 624.

έννοιασμα το.

Από τον αόρ. του *εννοιάζομαι* και την κατάλ. *-μα.*

Νόημα (Για τη σημασ. βλ. Κακουλίδη, Ελλην. 24, 1971, 307): *όλες οι αρετές έχουν αρχήν και άρχεμμα και έννοιασμα από αγάπην* Ἀνθ. χαρ. 290^{15}.

εννοιασμένα, επίρρ.· *ν ο ι α σ μ έ ν α.*

Από τη μτχ. παρκ. του *εννοιάζομαι.*

Με έγνοια, με ενδιαφέρον: *Τόσον γλυκιά την λύπην-του μετράται και πολεμά να στέκομαι νοιασμένα στα κλάματά-του πού 'ναι λυπημένα* Κυπρ. ερωτ. 24^{6}.

εννοικάτορος ο, βλ. *ενοικάτορας.*

εννόμιον το, Act. Esph. 16^{69-70}, 22^{33}, Act. Xér. 25^{34}.

Η λ. σε επιγρ. (L-S, λ. *εννόμιος*).

Φόρος βοσκής (Η σημασ. σε επιγρ., L-S, ό.π.): *η βασιλεία-μου... δίδωσι πρός τε την.... μονήν... λαμβάνειν εξ αυτών κατ' έτος πάσας τας δημοσιακάς αυτών δόσεις ακωλύτως, ήγουν το καπηλιατικόν... και το εννόμιον των προβάτων αυτών* Ἐγγρ. του 1462 (Σιγάλας, Ελλην. 3, 1930, 345^{22}).

εννοσσιεύω, βλ. *εννεοσσεύω.*

εννοώ, Σπαν. Α 165 (έκδ. *εγνοούσιν*· διορθώσ.), Ιων. 214^{7}, Χρον. Μορ. Η 2205, 7064, Χρον. Μορ. Ρ 2209, Λίβ. Sc. 158, Λίβ. Esc. 1280, Λίβ. Ν 1632, Δούκ. 121^{19}, Σφρ., Χρον. μ. 114^{20}, Κορων., Μπούας 32.

Το αρχ. *εννοέω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Αντιλαμβάνομαι (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *εννοέω* II): *Διότις θέλομεν κάμει κτύπον μέγαν και θέλει μας εννοήσει* Διγ. Ἀνδρ. 387^{13}· *εκοπίαζαν τρείς νύκτες και δέν τους εννόησεν τινάς από τους απελάτας να τους ιδεί* Διγ. Ἀνδρ. 385^{10}· **β**) αναγνωρίζω: *εγώ από του σχήματος εννόησα την κόρην* Λίβ. Ν 1135· **γ**) καταλαβαίνω (Η σημασ. αρχ., L-S, λ. *εννοέω* II και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 16): *Ώς το ήκουσεν ο πρίγκιπας εννόησε, εντράπηκέ-το, εμετανόησεν σφοδρά* Χρον. Μορ. Η 3891.

ενοικάτορας ο· *ε ν (ν) ο ι κ ά τ ο ρ ο ς· ν ο ι κ ά τ ο ρ α ς.*

Από το ουσ. *ενοικήτωρ* › *ενοικάτωρ.* Ο τ. *ενοικάτορος* από τον πληθ. *ενοικατόροι* του *ενοικάτορας.* Ο τ. *ενοικάτορος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 541). Η λ. στον τ. *νοικάτορας* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *νοικάτορας*).

1) (Πιθ.) που κατοικεί κοντά σε κάπ. (Βλ. και Dawkins [Μαχ. σ. 246, λ. *εννοικατόρων*]): *εσυμπάψαν οι Γενουβήσοι μετά-μας διά πολλές αφορμές τές σου μηνούμεν· το πρώτον ήτον: Γκεφράν Γκιπλήν των εννοικατόρων οπού 'τον μεσόν-τους* Μαχ. 510^{4}. **2**) Ενοικιαστής (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., Κυπρ. Β' 541): *εφειδήν ο κύρης της οικίας να το ενοικιάσει... ουδέν δύναται να εβγάλει τον ενοικάτορόν-του* Ασσίζ. 323^{5}· *μή ημπορώντας η αυτή κερά Μαργαρίτα να βάλει άλλον τινά νοικάτορα ή εις άλλον τρόπον νά βάλει τινά να κατοικήσει εις αυτό* (ενν. *το σπίτι*) Ἐγγρ. του 1637 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1968, 141^{39}).

ενοικιάζω· *(ε) ν ο ι κ ι ά ζ ω,* Ασσίζ. 41^{7}, 74^{1}· *ν ο ι κ ι ά ζ ω,* Ασσίζ. 74^{30}, 93^{22}, Διαθ. του 1494 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 661^{12}).

Από το ουσ. *ενοίκιον* και την κατάλ. *-άζω.* Η λ. τον 6. αι. (L-S suppl.). Ο τ. *νοικιάζω* και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Παρέχω με ενοίκιο (Η σημασ. τον 6. αι., L-S suppl. και σήμ., Πρωΐας, Λεξ.): *είς άνθρωπος ενοικιάζει το σπίτιν-του ετέρου ανθρώπου* Ασσίζ. 323^{1}. **2**) Παίρνω κ. με ενοίκιο (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ουδέ εκείνος να εβγεί οπού ενοικίασεν το σπίτιν έως τον καιρόν τον δηλούμενον* Ασσίζ. 74^{8}.

ενοικιακός, επιθ., Act. Xén. 64^{100}.

Από το ουσ. *ενοίκιον* και την κατάλ. *-ιακός.*

Κατάλληλος για νοίκιασμα: *τα οσπίτια αυτού μετά της αυλής αυτών και των ετέρων εκείσε ενοικιακών οικημάτων* Σημ. Δωρ. Τζυκ. 47^{98}.

ενοικίασμα το.

Από το *ενοικιάζω* και την κατάλ. *-μα.*

Νοίκιασμα: *αποὺ πούλησις οὐ από αγοράν οὐ ενοικιάσματα οὐ αγώγιον* Ασσίζ. 486[17].

ενοικιασμός ο.

Από το *ενοικιάζω* και την κατάλ. *-μός.*

Νοίκιασμα: *Περί μισθώσεως και ενοικιασμού οίκου ή φούρνου* Βακτ. αρχιερ. 170.

ενοικικός, επιθ., Miklos.-Müller, Acta Γ′ 16.

Από το ουσ. *ενοίκιον* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. τον 11. αι. (L-S Κων/νίδη, λ. *ενοικιακός*). Για το ουδ. του επιθ. στον πληθ. βλ. Sophocl. και Du Cange, Appendix (λ. *ενοικικόν*).

Κατάλληλος για ενοικίαση (Η σημασ. τον 11. αι., L-S Κων/νίδη, ό.π.): *έτεραι σκάλαι τρεῖς... μετά και των επί ταύταις οικημάτων και των ενοικικών εργαστηρίων* Miklos.-Müller, Acta Γ′ 21.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = χώροι κατάλληλοι για ενοικίαση: *τα κατά την Τραϊανούπολιν εντός του κάστρου οικήματά-μου και ενοικικά, σὺν γε των έξωθεν του κάστρου αμπελώνων* Act. Lavr. 60[35].

ενοίκι(ν) το, βλ. *ενοίκι(ο)ν.*

ενοίκι(ο)ν το, Προδρ. Ι 75, Ασσίζ. 108[26], Αρμεν., Εξάβ. Γ′ 5[6], Διαθ. του 16. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 678[18], 681[16])· *ε ν ο ί κ ι (ν),* Ασσίζ. 6[5], 10[9], 40[10,12], 75[7], 134[26], 251[6,7], 289[10], 324[13], 385[30]· *ν ο ί κ ι (ο) ν,* Ασσίζ. 41[8,12], 79[17], Γράμμα κρ. διαλ. 67, Διαθ. Ακοτ. 147[18], Διαθ. του 1494 (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 661[11]), Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών τκ′, Βακτ. αρχιερ. 143, 170 ΡΛΒ′.

Το αρχ. ουσ. *ενοίκιον* (L-S, λ. *ενοίκιος* ΙΙ 1α). Ο τ. *νοίκι* και σήμ. (Δημητράκ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ενοίκιος* 2).

Νοίκι (Η σημασ. αρχ., L-S ό.π. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *να δώσει ενοίκιν του αυθέντη του σπιτίου* Ασσίζ. 6[7].

ένοικος ο.

Το αρχ. ουσ. *ένοικος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ενοικιαστής (Βλ. Steph., Θησ.): *ο δέ του αγρού διοικητής,... είτε γεωργός, είτε δούλος, είτε ένοικος* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ′ 14[3].

ενομάς, ο, βλ. *νομάς.*

ενομού, επιρρ., Χρον. Μορ. Η 585, 702, 906, 2566, 3010, 3484, 5000, 5490, 6030, 6649, 6862, 7419, 7460, Χρον. Τόκκων 1030, 1035, 1052 κ.α.

Από το αριθμ. *ένα* και το επιρρ. *ομού.*

Μαζί: *βουλήν απήραν ενομού μετά τους πελεγρίνους* Χρον. Μορ. Η 205· *υπήγαν να ενωθούσιν ενομού την νύκταν εις το κάστρο* Χρον. Τόκκων 290.

ένοπλος, επιθ., Βίος Αλ. 3919, Λιβ. Ρ 664, Λιβ. Esc. 927 (κριτ. υπ.), 1021, Λιβ. (Lamb.) Ν 883, Δούκ. 335[25], Γεωργηλ., Βελ. 785.

Το αρχ. επιθ. *ένοπλος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Οπλισμένος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. Ι και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ωσαύτως Πώρος ένοπλος ήρχετο προς την μάχην* Βίος Αλ. 4675.

ενοπτρίζομαι.

Το μτγν. *ενοπτρίζω.*

1) Κοιτάζω, αντικρίζω: *Όταν τον ενοπτρίζεται, βλέπει το πρόσωπόν-του· φαίνεταί-της τον Αχιλλέα εβλέπει τον υιόν-της* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 14292. **2**) (Μεταφ.) οραματίζομαι (Η σημασ. μτγν., L-S): *Εγώ δ' ουδέν ειπών ευθύς απεπήδησα και μόνης Υσμίνης ετίμων τον έρωτα και όλην ενωπτριζόμην αυτήν* Μακρεμβ., Υσμ. 248[1-2]· *εγώ δέ προς αυτήν: «Σὺ τα περί τον εμόν ενοπτρίζου γάμον και κόρην ετέραν κατεμνηστεύου μοι...»* Μακρεμβ., Υσμ. 217[6-7].

ενόρδινος, επιθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *όρδινον* (Βλ. Κουκ., Ευστ. Γραμμ. 78). Πβ. το λατ. *in ordine* (L-S Κων/νίδη Συμπλ.). Η λ. τον 9. αι. (L-S, ό.π.).

(Προκ. για δικαστήριο) τακτικός (Βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399]): *καταλιπών δικάζεσθαι παρά τω αιρετῷ κριτῇ απῆλθεν εις ενόρδινον δικαστήριον, ήγουν έμβαθμον και κύριον* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 4[50] σχόλ.

ενορδίνως, επιρρ., Act. Xén. 32[88], Act. Xér. 19[9], Δούκ. 239[20].

Από το επιθ. *ενόρδινος*. Βλ. L-S Κων/νίδη Συμπλ.

α) Με τάξη, στη σειρά (Η σημασ. τον 7. αι., L-S Κων/νίδη): *όταν ενορδίνως περιπατώσιν, έκαστος τον κόκκον βαστάζει εν τω στόματι* Φυσιολ. 349[6]· **β**) προσφεύγω σε τακτικό δικαστή: *Ο καταλιπών τον αιρετόν και ενάγων ενορδίνως υποπίπτει τη ποινῇ* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 4[50].

ενορεύω, Βακτ. αρχιερ. 153 ΡΙΕ′.

Από το ουσ. *ενορία* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. στο Βλάχ.

Διοικώ ενορία, είμαι εφημέριος (Η σημασ. στο Βλάχ.): *αι ενορίαι και τα χωρία εις τα οποία κυριεύουν, ήτοι ενορεύουν οι χειροτονούμενοι* Ιστ. πατρ. 196[5].

ενορία η, Ελλην. νόμ. 533[9], Διάτ. Κυπρ. 504[24], Γράμματα Μετεώρ. 57[4], Βησσ., Επιστ. 28[4], Μαχ. 358[25], Σεβήρ., Ενθύμ. 28[9], Ιστ. Βλαχ. 2034, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Συναδ., Χρον. 32, Βακτ. αρχιερ. 166 ΜΖ′· *α ν ο ρ ί α,* Μαχ. 36[3], 360[19], 362[26], 430[8], Έγγρ. του 1659 (Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 219[4])· *α ν ο ρ ι ά,* Μαχ. 380[8].

Το θηλ. του επιθ. *ενόριος* ως ουσ. Η λ. τον 4. αι. (L-S, λ. *ενόριος*). Ο τ. *ανορία* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 459). Ο τ. *ανοριά* και σήμ. στην Ικαρία (Andr., Lex.) και την Άνδρο (Βογιατζ., Γλώσσα Άνδρ. 99). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Περιοχή (Η σημασ. τον 4. αι., L-S, ό.π.): *τα ξένια οπού τον ετάσσουνταν... ήσαν ταύτα: επτά πόλεις μεγάλας και πολυανθρώπους με τάς ενορίας-των* Τρωικά 529[12]. **2**) (Εκκλ.) ενορία (Η σημασ. τον 5. αι., Steph., Θησ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *από την εκκλησία έξω με έβγαλαν και την ενορίαν-μου επήραν* Συναδ., Χρον. 58· *είχεν ενορίαν τον Αθάνατον και τον Άγιον Παντελεήμονα* Συναδ., Χρον. 42.

ενοριακός, επιθ., Διάτ. Κυπρ. 504[27].

Από το ουσ. *ενορία* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που ανήκει στην ενορία (Η σημασ. και σήμ.).

ενορίζω.

Από την πρόθ. *εν* και το *ορίζω.*

Καθορίζω: *είχεν ο λαός επέκεινα την ημετέραν μάχην σχεδόν ως ενορίζοντα* (άν δὲν πρόκειται για εσφαλμ. γρ. αντί *ως συνορίζοντα* = *συνερίζοντα*) *την ατυχίαν των δύο* Λιβ. Ν 2021.

ενορίτης ο, ῾Εγγρ. του 1597 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 104[82]), Κατά «ζουράρη» 84, Συναδ., Χρον. 31, 40.

Από το ουσ. *ενορία* και την κατάλ. *-ίτης*. Η λ. τον 5. αι. (L-S Κων/νίδη, λ. *ενόριος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που ανήκει σε εκκλησιαστική ενορία· (εδώ) προϊστάμενος ενορίας (Η σημασ. τον 5. αι., L-S Κων/νίδη, ό.π.): *ο παπά κύρ-Ιωάννης ο Μουσμούρης και ενορίτης της Αγίας Παρασκευής* Συναδ., Χρον. 30.

ένορκος, επίθ., Σφρ., Χρον. μ. 48[12], 52[12], 86[27,30-1].

Το αρχ. επίθ. *ένορκος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Επικυρωμένος με όρκο (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. ΙΙ α και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *τας τριήρεις ετοίμους έχων περά και τω Μαχουμέτ εντυχών και λόγους ενόρκους λαβών και δούς, περά τον Μαχουμέτ συν αυτῷ εις την Κωνσταντινούπολιν* Δούκ. 129[25].

ενορκώ.

Η λ. σε σχόλ. (L-S, λ. *ενορκόω*).

Δεσμεύω κάπ. με όρκο (Η σημασ. σε σχόλ., L-S, ό.π.): *Ο γάρ καίσαρ εκείνος ο Πρεάλιμπος μετά το ενορκώσαι τους Αλβανίτας,... καύχημα ... υπεδείκνυε* Βίος οσ. Αθαν. 258.

ενόρκως, επίρρ., Καναν. 68Α, Ιστ. πολιτ. 11[8].

Το μτγν. επίρρ. *ενόρκως* (L-S, λ. *ένορκος* ΙΙ α).

Με όρκο (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π.): *ο Παγιαζίτ αντί της Πόλεως υπέσχετο δώσειν την Πελοπόννησον ενόρκως και εις το εξής έχειν ειρηναίαν κατάστασιν* Δούκ. 85[4].

ενόσον, επίρρ., βλ. *ενόσω*.

ενοστιμάδα η, βλ. *νοστιμάδα*.

ενόσω, επίρρ., Γλυκά, Στ. 378, 379, Λιβ. Sc. 673 (κριτ. υπ.), 2364 (κριτ. υπ.), Λιβ. Esc. 315 (κριτ. υπ.)· ε ν ό σ ο ν, Αχιλλ. Ν 1700.

Η αρχ. φρ. *εν όσῳ* (L-S, λ. *όσος* VI 2). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *όσος* 24).

῾Οση ώρα, την ώρα που (Η σημασ. αρχ., L-S, ό.π. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *μόνος και μόνος έλεγα και ενόσω περιεπάτουν* Λιβ. Ν 198.

ένου και **ενού,** γεν., βλ. *είς*.

ενούς, γεν., βλ. *είς*.

ενοχή η, Σπαν. (Λαμπρ.) Vα 82.

Από το *ενέχω*. Η λ. τον 6. αι. (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ευθύνη, υποχρέωση (Η σημασ. τον 6. αι., L-S): *ελευθέρους δεσμού τε και ενοχής* Ιστ. πατρ. 147[9-10]· *προφανής επιορκία δείκνυται, ότι ο όρκος λύσιν φυσικής ενοχής και διάλυσιν μιμείται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[4]· **β**) ευθύνη (εξαιτίας αξιώματος): *να τον παρακαλέσει, όπως να καταδέξεται την ενοχήν να πιάσει ν' απέλθει μ' αυτούς στην Συρίαν να ένι πρώτος σ' όλους* Χρον. Μορ. Η 217. **2**) Παράπτωμα, σφάλμα: (Η σημασ. και σήμ.,

Δημητράκ. στη λ. 5): *άν τα παραδέξεσαι και άν μή τα επεξέλθεις, εις τίτοιαν κόλασιν σχεδόν και εις ενοχήν εμπίπτεις* Σπαν. V 72.

ενοχλεύω· 'ν ο χ λ ε ύ ω.

Από το *ενοχλώ* κατά το *σαλεύω* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 270) ή και το *οχεύω*.

(Προκ. για ζώα) **α**) οχεύω: *όταν ο άρρην βούλεται 'νοχλεύειν την θηλείαν, διά του στόματος αυτής 'νοχλεύει με εκείνην* Φυσιολ. (Legr.) 412· **β**) συνευρίσκομαι: Φυσιολ. (Legr.) 413.

ενόχλησις η, Χειλά, Χρον. 357.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Στενοχώρια, φροντίδα (Η σημασ. στον Αριστ., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *έδωκαν ορισμόν του πατριάρχου να μηδέν έχει πλέον κανέναν πειρασμόν, ουδέ ενόχλησιν περί της τοιαύτης υποθέσεως των εκκλησιών* Ιστ. πατρ. 168[20].

ενοχλώ, Διγ. (Trapp) Gr. 1028, Βίος οσ. Αθαν. 259· α ν ο χ λ ώ· 'ν ο χ λ ώ, Χρον. Μορ. Ρ 7786.

Το αρχ. *ενοχλέω*. Ο τ. *ανοχλώ* και σήμ. στην Ικαρία (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ι Ενεργ. **α**) ενοχλώ, δημιουργώ δυσκολίες (Η σημασ. αρχ., L-S, λ. *ενοχλεύω* Ι1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ειπέ αυτή ότι ταύτα και μόνον τα ταξίδια να σε συγχωρήσει να ποιήσεις και να την ποιήσω ένορκον πρόσταγμα, ότι πλέον να μηδέν σε ενοχλήσω διά τοιούτον τι* Σφρ., Χρον. μ. 86[28]· *ούτ' εγώ αυτός, ούτε τις έτερος του μέρους-μου... έξομ(εν) άδειαν το τυχόν εκ των τοιούτων κτημάτων παρυποκρατήσαι και αποσπάσαι της μον(ής) ή ενοχλήσαι αυτή και διασείσαι όλως επί τη κατοχή και δεσποτεία αυτών* ῾Εγγρ. του 1356, Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 136[37-8]· **β**) πιέζω κάπ.: *συνάλλαγμα πικρόν και παρά φύσιν γάμον τους βασιλείς-μου, τους γονείς, ανόχλει-τους* (ενν. ο δράκων) *να ποίσει* Καλλίμ. 653· **γ**) (μεταφ.) βασανίζω: *Ερχόμενοι δέ εν τω στόλῳ, κατά την οδόν ηνωχλούντο υπό του λογισμού και επιέζοντο* Δούκ. 407[5]· **δ**) πειράζω, θίγω: *τα ψυχικά, τά έχουσιν μετά πρεβελεντζίου-του, οπού έποικεν τον καθενός, τινάς μή τα εμποδίσει, μηδέ ενοχλήσει τίποτε από όσα τους εδώκεν* Χρον. Μορ. Η 7783. **ΙΙ** Μέσ. (Ως αλληλοπαθές στον πληθ.) προκαλεί ενόχληση ο ένας στον άλλο, δυσαρεστεί ο ένας τον άλλο, μαλώνει: *ως ήσαν και καλώψανα* (ενν. *τα χωράφια*), *εσυνέριζαν τα παιδία εις αυτά και ενοχλούντο* Χειλά, Χρον. 349.

ενοχοποιώ, Αρμεν., Εξάβ. Δ' 10[31].

Από το επίθ. *ένοχος* και το *ποιώ*. (Βλ. L-S και Lampe, Lex., λ. *ενοχοποιέω*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ι Ενεργ. **1α**) Καθιστώ κάπ. υπεύθυνο (Βλ. L-S, λ. *ενοχοποιέω*. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Τα εις έπαινον του πιπρασκομένου λεγόμενα παρά του πράτου, εί μέν φαίνονται, ούκ ενοχοποιούσιν αυτόν* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[66]· *ούκ εν πάσιν οι νέοι αποκαθίστανται, αλλ' εν οίς υφ' εαυτών ή υφ' ετέρων περιεγράφησαν απολέσαντες ή μή κτησάμενοι ή ενοχοποιηθέντες* Αρμεν., Εξάβ. Α' 12[42]· **β**) θεωρώ κάπ. υπεύθυνο: *Δούλος ούκ ενέχεται, ούτε ενοχοποιείται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 14[1]. **2**) (Με αντικ. την αυτοπαθή αντων. *αυτός*) αναλαμβάνω υποχρέωση (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399, λ. *ενοχή*]): *Εί τις γυνή εν δανειακῷ γραμματείῳ συναινέσει τω ιδίῳ ανδρί ή υπογράψει και την οικείαν περιουσίαν ή και αυτήν ενοχοποιήσει, ουδέν τοιούτον ισχύει ή κρατεί* Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[14]. **ΙΙ** Μέσ.

(Μτβ.) είμαι υπεύθυνος για κάπ.: *Ωσαύτως διορίζεται η βασιλεία-μου ίνα κρατή ο τοιούτος παλατοφύλαξ και ενοχοποιήται τους εις την θεοφύλακτον Κωνσταντινούπολιν ευρισκομένους και οικούντας οικοδόμους και λεπτουργούς τεχνίτας πάντας* Έγγρ. 14. αι. (Σάθ., ΜΒ' Ϛ' 649^{13}).

ένοχος, επίθ., Ασσίζ. 185^{31}, 190^{15}, 197^{11}, 200^{26}, 206^{8}, 351^{22}, 445^{12}, 448^{18}, 461^{11}, Notizb. 60, 61, Δούκ. 411^{16}.

Το αρχ. επίθ. *ένοχος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ενοχος για κ. (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II 2 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *Το δίκαιον κρινίσκει... ότι εκείνος να μηδέν ένι ένοχος εκεινού του φόνου, διά το επήγεν εξώστρατα, ειδέ διά το ηύραν το σπαθίν-του αιματωμένον* Ασσίζ. 225^{27}· *Λύεται μνηστεία και... διά καινοτάτην θρησκείαν αγνοηθείσαν και δογμάτων διαφοράν και διά τρόπων αισχρότητα ή τύχης εναλλαγήν... ή διά το υποκείσθαι την ουσίαν αυτής ή άλλῳ λειτουργήματι ένοχον ευρεθήναι* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 1^{25}· **β**) (πιθ.) υπόδικος: *ομοίως εάν γίνεται ότι είς άνθρωπος ποντίσει παρθενίαν κορασίου και ουδέν εμπορούν να τον κρατήσουν ένοχον με τοιούτας μάρτυρες* Ασσίζ. 348^{25}· **γ**) άξιος ποινής: (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II 2): *εάν ακούσεις κατ' αυτού σκευήν επιβουλίας και ού δράμεις, όση δύναμις, και σπεύσεις ολοψύχως,* (παραλ. 2 στ.), *ένοχος είσαι πειρασμών, θανάτου τιμωρίας* Σπαν. Ρ 24· **δ**) (νομ.) που υπόκειται σε ενοχή, που βαρύνεται με υποχρέωση παροχής, με ενοχικό βάρος (Για τη σημασ. βλ. Preisigke - Kiessling και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399, λ. *ενοχή*]): *ενυπόθηκος* (ενν. *δανειστής*) *δέ όστις έλαβεν υποθήκην ή οίκον ή κτήμα· και έστιν ισχυρότερος του προσωπικού, ως έχων και τα υποτεθέντα πράγματα ένοχα* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{38}.

Το αρσ. του επιθ. ως ουσ. = **1**) Υπεύθυνος· αρχηγός (Η σημασ. μτγν., Du Cange. Βλ. και Καλονάρου [Χρον. Μορ. σ. 378]): *Κράζει και λέγει των Φραγκών, όλων των κεφαλάδων, τον Μπονιφάτσιον... οπού ήτον σ' όλους κεφαλή, ένοχος του φουσάτου* Χρον. Μορ. Η 420. **2**) Αξιωματούχος εντεταλμένος για την είσπραξη φόρου (Για τη σημασ. βλ. Kugeas [Notizb. σ. 158]): *έλαβον από του άρχοντος του Κουνούπη όστις ήν ένοχος του Κουκκομέτρου μετά των αρχόντων... σταυράτα νομίσματα δέκα* Notizb. 59.

ένσαρκος, επίθ., Συναξ. γυν. 122, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1367.

Το μτγν. επίθ. *ένσαρκος*.

Έκφρ. *ένσαρκος οικονομία* = η ενανθρώπιση του Θεού (Η σημασ. μτγν., Lampe, Lex. στη λ. 2): *έτει εκ της ενσάρκου αυτού* (ενν. *Χριστού*) *οικονομίας αφ ϟ' ς'* Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164^{1}.

ενσείω.

Το αρχ. *ενσείω*.

Σείω απειλητικά: *την πλουτοδότιν έκτεινον χείρα-σου την χρυσέαν, ήν σιδηράν και βριαράν ενσείων τοις βαρβάροις* Γλυκά, Αναγ. 373.

ενσημαίνω.

Το αρχ. *ενσημαίνω*.

Επικυρώνω, σφραγίζω: *δείται του βασιλέως ενσημανθήναι την γραφήν γράμμασι βασιλείοις* Μανασσ., Χρον. 2721.

ενσκήπτω.

Το αρχ. *ενσκήπτω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Πιθ.) επιπλήττω με δριμύτητα· κατακεραυνώνω κάπ.: *των πλοιών ελθόντων, απήλθεν εν τοις μέρεσιν αυτής Λυκαονίας και τοις εκείσε στρατηγοίς πράττειν καλώς ενσκήψας εις Σικελίαν εκπερά μετά των στρατευμάτων* Βίος Αλ. 1208.

ενσοριάζω.

Από το ουσ. *ενσόριον* και την κατάλ. *-άζω*. Η λ. στην Άννα Κομν. (Κουκ., ΒΒΠ Δ' 190 σημ. 3).

Ενταφιάζω, θάβω (Η σημασ. στην Άννα Κομν., ό.π.): *Οφείλουσι... οι ενασκούμενοι τιμιώτατοι μοναχοί εν τη ... μονή... εν ή μέλλει ενσοριασθήναι ο εμός νεκρός* Έγγρ. του 1362, Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 140^{22}.

ενσπείρω.

Το μτγν. *ενσπείρω* (Lampe, Lex.). Η λ. ως διαφορετική γρ. στον Ξενοφώντα (L-S Κων/νίδη).

(Μεταφ.) εμφυτεύω (Πβ. τη μτγν. σημασ., Lampe, Lex.): *το γάρ καλόν εκ φύσεως άπασιν ενεσπάρη* Μανασσ., Χρον. 2572.

ενσπλαγχνώμαι *ενσπλαγχνώμενος*, Φυσιολ. (Zur.) XXV 2^{11-2}, εσφαλμ. γρ. αντί *ευσπλαγχνώμενος*.

ενστασιάζω, Διγ. Ζ 2617.

Από την πρόθ. *εν* και το *στασιάζω*.

Εξαγριώνομαι: *ώς είδε τον νεώτερον οχούμενον εις φάραν, ενστασιάσας παρευθύς δραμών του επιδούναι σπαθέαν καταβατικήν* αυτ. 2471.

ένστασις *η*, Διγ. (Trapp) Gr. 1408, Διγ. Ζ 1867, Αρμεν., Εξάβ. Δ' 9^{24}, Ε' 1^{46} σχόλ., 10^{Δ}.

Το αρχ. ουσ. *ένστασις*. Η λ. και σήμ. ως νομ. όρος.

1) Αντίσταση (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. III 1): *ένστασιν δέ την άπειρον και την γενναίαν τόλμην, άπαντες προς τον αμιράν ομοφώνως ελάλουν* Διγ. (Trapp) Gr. 157. **2**) Εγκατάσταση κληρονόμου (Η σημασ. τον 6. αι., L-S στη λ. I 3): *Αι χάριν αμειβόμεναι ενστάσεις ούκ έρρωνται* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8^{4}.

ενστατικώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 3080, Διγ. Ζ 3654.

Η λ. στο Ζωναρά (Βλ. και L-S).

Άγρια, με μανία: *έτερος δέ τον έτερον ούκ ίσχυσε κρημνίσαι και τα σπαθία έσυρον ενστατικώς πεσόντες* Διγ. Ζ 333.

ένστατος, επίθ., Έγγρ. του 12. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' $629^{7,12}$), Αρμεν., Εξάβ. Ε' 7^{3}, 8^{48}, Θεοχ., Διαθ. 26, Βακτ. αρχιερ. 161 ΡΞΑ'. —Βλ. και *εύστατος*.

Από το *ενίσταμαι* (Βλ. και Steph., Θησ.).

1) Που αντέχει, «βαστά»: *τίς ενστάτῳ λογισμῷ και σιδηρᾷ καρδίᾳ είπη την αφιλάνθρωπον του δράκοντος μανίαν;* Καλλίμ. 503. **2**) (Προκ. για πόλεμο) που διεξάγεται: *γινομένης συμπλοκής πολέμου τε ενστάτου* Διγ. Ζ 3081. **3**) (Προκ. για κληρονόμο) «εγκατάστατος» (Για τη σημασ. βλ. Steph., Θησ. και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399, λ. *ένστασις*]): *Οι κληρονόμοι ή ένστατοι ή υποκατάστατοι λέγονται* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8^{1}.

ενστενάζω.

Από την πρόθ. *εν* και το *στενάζω*.

Στενάζω για κάπ.: *Ποίοις απ' αυτών ενστενάξει τις μέγα;* Ευγεν., Δρόσ. Α' 56.

ενστερνίζω,

Το ενεργ. του μτγν. *ενστερνίζομαι,* που απ. στο Sophocl.. Το μέσ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ., λ. *ενστερνίζομαι*).

Α' (Ενεργ.) αγκαλιάζω (Πβ. τη μτγν. σημασ., Sophocl., ό.π.): *ού την Δρόσιλλαν, αλλ' Έρωτος αγρίου έοικας έργον τερπνόν ενστερνικέναι* Ευγεν., Δρόσ. Η 182. **Β'** (Μέσ.) αποδέχομαι πρόθυμα, «ασπάζομαι» (Η σημασ. τον 7. αι., Steph., Θησ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ., ό.π. 2): *ασπαζόμεθα την παραγγελίαν ταύτην και ενστερνιζόμεθα τα άγια δόγματα* Μαρκ., Βουλκ. 339^{9}.

ενσφηνούμαι.

Το μτγν. *ενσφηνόομαι.*

Παθαίνω απόφραξη, «φράζω» (Βλ. L-S λ. *ενσφηνόομαι*): *Ίεραξ καρηβαρών... κατασπών τα των οφθαλμών βλέφαρα, τας φλέβας τας εν τοις κροτάφοις ενσφηνωθήναι σημαίνει και υπό τούτου διοχλείσθαι την κεφαλήν* Ιερακοσ. 382^{14-5}.

ενσχολάζω.

Η λ. στον Αριστ.

Αναπαύομαι, ησυχάζω: *ο γάρ Έρως είωθε νύκτωρ το πλέον αναπτερούσθαι τοις ερώσιν εισρέων ψυχής ερώντος ενσχολαζούσης τότε* Ευγεν., Δρόσ. Β 17.

ενσωματώ.

Το μτγν. *ενσωματόω.*

Ενσαρκώνω (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *ενσωματόω*): *μετά σαρκός ενσωματών την χάριν* Καλλίμ. 1935.

ενταλιαστής ο, Ασσίζ. 229^{16}· *α ν τ α λ ι α σ τ ή ς,* Ασσίζ. 479^{7}.

Από το *ενταλιάζω* και την κατάλ. *-τής* (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ. 72).

Σχεδιαστής· παραχαράκτης (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., ό.π.): *Περί του ενταλιαστή οπού χαράσσει αντιβούλλας των ρηγατικών* Ασσίζ. 270^{28}.

ένταλμα το, Ψευδο-Σφρ. 284^{22}, Βακτ. αρχιερ. 166 ΛΓ'.

Το μτγν. ουσ. *ένταλμα.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εντολή (Η σημασ. μτγν., L-S): *του νόμου τα εντάλματα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 85. **2**) Έγγραφη άδεια ή εντολή αρχής (Για τη σημασ. Βλ. Du Cange, λ. *εντολικόν.* Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ο πατριάρχης* (ενν. *εγύρευσε το δούναι αυτήν* (ενν. *την οσίαν*) *ένταλμα πνευματικής εξουσίας εις τας .... της πόλεως γυναίκας* Σφρ., Χρον. μ. 34^{17}· *Ένταλμα πρακτικόν: Ανατίθημί σοι ... την ενέργειαν του κατεπανικίου τούδε* Έγγρ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 641^{1}). **3**) Μήνυμα, είδηση (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου [Απόκοπ. σ. 240]): *του κόσμου τα εντάλματα καταλεπτόν ν' ακούσουν* (ενν. *οι νεκροί*) Απόκοπ. 456.

ενταλτήριος, επίθ., Γράμματα Μετεώρ. 97^{14}.

Από το ουσ. *ένταλμα* και την κατάλ. *-τήριος.* Η λ. στο Ευχολόγιο (Sophocl.). Βλ. και (Δημητράκ.).

Που χορηγεί εντολή ή άδεια (Για τη σημασ. βλ. Sophocl. και Δημητράκ.): *τούτου χάριν εγεγόνει και το παρόν ημέτερον ενταλτήριον γράμμα και επεδόθη σοι ... εις ασφάλειαν* Έγγρ. του 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 642^{5}).

ενταλτηριώδης, επίθ., Βακτ. αρχιερ. 189.

Από το επίθ. *ενταλτήριος* κατά τα επίθ. σε *-ώδης.*

Που παρέχει άδεια ή εντολή (Βλ. Δημητράκ.): *κατ' επιτροπήν των αρχιερέων έξομολογούν και ιερομόναχοι και ιερείς κοσμικοί μόνον με ενταλτηριώδες γράμμα* αυτ. 152 ΡϚ'.

ενταλώνω.

Από το υποθ. *ανταλοάω* (Χατζιδ., ΕΕΒΣ 3, 1926, 248). Βλ. και Rohlfs, Et. Wört. (λ. *ενδαλώ*) και Φιλ., Θρακ. 5, 1934, 273, λ. *νταλώνουμαι.* Τ. *νταλώνω* στό Somav. (λ. *ενταλώνω*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Ανδρ., Λεξ., λ. *νταλώνω*). Η λ. στο Du Cange (λ. *ενταλώνειν*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Χατζιδ., ό.π. και Καραναστάση, ΛΔ 10, 1964/65, 186, λ. *ενδαλώ*).

Α' (Αμτβ.) σκοτεινιάζω (Πβ. τη σημασ. στο Du Cange, ό.π. και τη σημερ. σημασ. σε ιδιώμ., Χατζιδ., ό.π.): *εκ της θλίψης-μου εντάλωσε το φώς-μου* Γεωργηλ., Θαν. 383. **Β'** (Μέσ.) ζαλίζομαι (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Ανδρ. Λεξ., ό.π. και Παπαχριστοδούλου, Θρακ. 4, 1933, 307, λ. *νταλώνουμ'*): *Στενοχωρείσαι, αγανακτείς, εδώ κ' εκεί προσκρούεις, ως εννοιασμένον περπατείς και ωσάν ενταλωμένον* Γλυκά, Στ. 155.

εντάμα, -μι, ενταμού, -ώς, επίρρ., βλ. *αντάμα.*

εντάρα η, βλ. *αντάρα.*

εντάσσω.

Το αρχ. *εντάσσω.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Ανδρ., Λεξ.).

Αναφέρω γραπτά ή προφορικά (Βλ. L-S στη λ. Ι 1): *ταύτας* (ενν. *τας αιτίας*) *μόνον ονομαστί τῳ παρόντι εντάξαι νόμῳ* Ασσίζ. 535^{8}· *ο δείνα χρεωστεί τόσα νομίσματα ή από του τον ιδιώτην εντάξαι εν τοις ιδίοις λόγοις, ότι ο δείνα μοι χρεωστεί* Αρμεν., Εξάβ. Α' 8^{9}.

ενταυθοί, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ενταυθοί.*

Συγχρόνως, μαζί: *απορήσει τις πώς ενταυθοί τα δύο, πώς ισχυρός ο είς εστί, πώς ο αυτός και κλέπτης* Γλυκά, Αναγ. 3.

ενταυτῷ, επίρρ., Τριβ., Ρὲ (Ζώρ.) 148, Δωρ. Μον., Ιστ. 434.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εν* και του *ταυτῷ.*

Την ίδια στιγμή, αμέσως: *Μήδ' εκδικήσεις ενταυτῷ εις το τυχόν και ολίγον. Άνθρωπος είσαι γάρ και σύ και κάθε ημέραν σφάλλεις* Κομν., Διδασκ. Δ 219.

Έκφρ. *ως ενταυτῷ* = την ίδια στιγμή, αμέσως: *ώς την είδε ο νιούτσικος ως ενταυτῷ ετρώθη* Τριβ., Ρὲ (Ζώρ.) 57.

ενταφιάζω, Μυστ. 61, Διγ. (Trapp) Esc. 142, Ερμον. Φ 350, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1873, 2241, Διαθ. Ηγουμ. Μακαρίας 164.

Το μτγν. *ενταφιάζω.* Σε έγγρ. του 1688 (ΔΑΕ Κερκ. 12, 1975, 30) απ. τ. *ενταφίζω.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Θάβω (Η σημασ. μτγν., L-S Κων/νίδη και σήμ.): *κοιμητήρι, ένθα ενταφιάζονται πάντες οι καλογέροι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1388.

ενταφιασμός ο.

Το μτγν. ουσ. *ενταφιασμός*. Η λ. και σε σχόλ. (L-S) και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Ταφή (Η σημασ. μτγν., και σε σχόλ., L-S Κων/νίδη και σήμ.): *την αποκαθήλωσιν του... Χριστού και τον θείον ενταφιασμόν του παναγίου σώματος αυτού* Ιστ. πατρ. 202[2].

εντάφιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εντάφιος*.

Που σχετίζεται με τον τάφο, την ταφή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I): *υπνούντος Λέοντος αγκάλαις ενταφίοις* Μανασσ., Χρον. 4314.

εντεκάμισι, αριθμτ., Έγγρ. του 1647 (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 122[24]).

Από το αριθμτ. *έντεκα* και το επίθ. *ήμισυς*. Η λ. και σήμ.

Έντεκα και μισό (Η σημασ. και σήμ.): ό.π.

εντέκατος, αριθμτ. επίθ., βλ. *ενδέκατος*.

εντελημπροστέληνα τα, βλ. *αντεληνομπροστέληνα*.

εντεληνομπροστέληνα τα, βλ. *αντεληνομπροστέληνα*.

εντεληνοπροστέληνα τα, βλ. *αντεληνομπροστέληνα*.

εντεληπροστέληνα τα, βλ. *αντεληνομπροστέληνα*.

εντεμέλα η, βλ. *ιντιμέλα*.

εντένω, βλ. *ενδύω*.

εντέρα η, βλ. *αντέρα*.

εντερελετζιούν, βλ. *ντερελετζιούν*.

εντεροκάρδια τα.

Από τα ουσ. *έντερο* και *καρδιά*.

Σπλάχνα: *οι λύκοι να φάσι τα οστά-σου και τα εντεροκάρδιά-σου* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 1755.

εντεροκαρδιοσυκωτοφλέγμονα τα.

Από τα ουσ. *εντεροκάρδια* και *συκωτοφλέγμονα*. Για τη λ. βλ. Eideneier [Ακ. Σπαν. σελ. 293].

Σπλάχνα: *οι λύκοι να φαν ... τα εντεροκαρδιοσυκωτοφλέγμονά-σου* Ακ. Σπαν. (Eideneier A 503.

έντερο(ν) το, Προδρ. IV 235, Κρασοπ. 60, Ασσίζ. 184[22], Ιερακοσ. 443[26], Διγ. Z 1805, Ακ. Σπαν. (Eideneier) A 62, Χρον. σουλτ. 121[20]· *ά ν τ ε ρ ο (ν)*, Προδρ. IV 229, Διγ. Z 1805, Σαχλ., Αφήγ. 602, Βεντράμ., Φιλ. 108, Αχέλ. 2205, Κατζ. B′ 302, Φορτουν. (Vinc.) A′ 267, B′ 284, Τζάνε, Κρ. πόλ. 138[13], Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 321· *έ ν δ ε ρ ο (ν)*, Συναξ. γυν. 102.

Το αρχ. ουσ. *έντερον*. Ο τ. *άντερο(ν)* και σήμ. (Δημητράκ. και ΙΛ, λ. *άντερο*). Για το σχηματ. του τ. *άντερο(ν)* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ A′ 234. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Συν. στον πληθ.) έντερα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1 και λ. άντερο 1): *τ' άντερά-μου βουρβουρακιάζουν και πονούν* Κατζ. A′ 27· *άλλων έλειπαν αι κεφαλές-των, ... άλλων τα έντερα ήσαν έξω* Διγ. Άνδρ. 322[2]· φρ. **α**) *βράζου τ' άντερά (μου)* = αναστατώνομαι: *καθάρια συντηρώ πως τ' άντερά-του βράζου* Κατζ. B′ 414· **β**) *λυούσι τ' άντερά (μου)* = αναστατώνομαι: *εκείνο που με σφάζει πλιό* (έκδ. *πλείο*) *και καίγει την καρδιά-μου* (έκδ. *καρδία*) *κι' απέσω διασπορίζομαι και λυούσι* (έκδ. *λύουσι*) *τ' άντερά-μου* Θησ. Δ′ [8[6]]· **γ**) *χύνω τ' άντερα κάπ.* = σκοτώνω κάπ.: *Μαριόλο, τό σπαθί-μου πέ γληγόρα είντα τό 'καμες, μή χύσω τ' άντερά-σου!* Κατζ. E′ 477· έκφρ. *τα έντερα της γής* = σκουλήκια (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. II): *Βούτυρον νεαρόν και μέλι... και έντερα γής δεσμώσας εν ράμματι κρέμα μέχρι του ψυγήναι* Ιερακοσ. 459[23].

εντεροσπασμός ο· *α ν τ ε ρ ο σ π α σ μ ό ς*.

Από τα ουσ. *έντερο* και *σπασμός*. Ο τ. και σήμ. στη Θράκη (ΙΛ, λ. *αντεροσπασμός* και Andr., Lex.).

(Μεταφ.) αγωνία, τρόμος (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ, ό.π. 2): *μ' ό,τι εγδοχή στα σίδερα έχουν οι φλακιασμένοι* (παραλ. 1 στ.), *να έμπει μέσα ο δήμιος να τους πισταγκωνήσει* (παραλ. 1 στ.), *με τέτοιους αντεροσπασμούς σήμερον ανιμένω* Θυσ.[2] 504.

εντεροσύκωτα τα· *α ν τ ε ρ ο σ ύ κ ω τ α*.

Από τα ουσ. *έντερο* και *συκώτι*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, λ. *αντεροσύκωτα*).

Σπλάχνα (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ, ό.π.): *κοιλιές, αντεροσύκωτα έξω από τό σώμα* Διακρούσ. 80[22].

εντεροχάδες οι.

Από συμφ. των λ. *έντερο* και *εσοχάδα*.

Ζοχάδες των εντέρων: *εσοχάδες, εξοχάδες αιματώδεις και εντεροχάδας* BGV B′ XXII.

εντεροχορδοπλύτης ο.

Από τα ουσ. *έντερο(ν), χορδή* και *πλύντης* › *πλύτης*.

Αυτός που πλένει εντόσθια ζώων· (εδώ περιφρονητικά) ανίκανος: *φάγε, καλέ γραμματικέ, γραμματικέ νοτάρη, γραμματικέ φιλόσοφε, εντεροχορδοπλύτα* Προδρ. IV 255.

εντεχάμενα, επίρρ.

Από τη μτχ. *εντεχάμενος* του *ενδέχομαι*.

Όπως πρέπει, κατάλληλα: *ήθελεν να κάψει το κακόν απόθεν εκατέβαινεν και ουδέν ήξευρεν να το κάψει εντεχάμενα* Ασσίζ. 436[19].

εντεχάμενος, μτχ., βλ. *ενδέχομαι*.

εντεχνηέντως, επίρρ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίρρ. *τεχνηέντως*.

Με δόλο: *εντεχνηέντως έβαλαν τον Πάρην εις τον πύργον* Βυζ. Ιλιάδ. 351.

εντέχνως, επίρρ., Προδρ. III 7, Μανασσ., Χρον. 5815, Καλλίμ. 441, Βέλθ. 376, Βίος Αλ. 272, Φλώρ. 1502, Αχιλλ. N 742.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *έντεχνος* I 2).

1α) Με τέχνη (Η σημασ. στον Αριστ., L-S, ό.π.): *εντέχνως είχε λαξευτά γράμματα κεκομμένα* Βέλθ. 382· **β**) με τέχνη, επιδέξια: *δείξον αυτῷ καλῶς πάντα και απλώσας την χείρα-σου απόλυσον αυτόν εντέχνως* Ιερακοσ. 510^{32}· *μέσα εις το άλογον εσέμπησαν εντέχνως* Βυζ. Ιλιάδ. 997. **2**) Προσχεδιασμένα, σκόπιμα: *εποίησε δὲ τούτο εντέχνως, ίν' ακούσωσιν οι απανταχού Γραικοί και συναθροίζωνται εν τη πόλει* Ιστ. πολιτ. 27^{10}. **3**) Με επάρκεια: *άν έμαθον την ραπτικήν εντέχνως* (έκδ. *εντέχως* από τυπογρ. λάθος) *επιστήμην* Προδρ. IV 90.

εντέχομαι, βλ. *ενδέχομαι.*

εντηρεύομαι.

Από το *εντηρούμαι* με επίδρ. ρ. σε *-εύομαι.*

Διστάζω: *Ετούτοι εντηρεύονταν στην Αρκαδίαν υπάσιν* Χρον. Τόκκων 3883.

εντήρησις -ση η, Λιβ. Ρ 24, Αχέλ. 2015, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 424 τρίς, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 34, Β' 211, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 39· *'ν τ ή ρ η σ ι ς - σ η,* Πουλολ. Αθ. 472 (έκδ. *τήρησιν*· διορθώσ. *'ντήρησιν*), Θησ. [έκδ. *τήρησι(ν)*· διορθώσ. *'ντήρησι(ν)*] Β' [42^{3}, 80^{3}], Δ' [85^{6}], Ζ' [69^{5}] Θησ. (Foll.) I 67 (έκδ. *τήρησιν*· διορθώσ. *'ντήρησιν*), Ζήνου, Βατραχ. 352 (έκδ. *τήρηση*· διορθώσ. *'ντήρηση*), Πανώρ. Β' 54, 407, 597, Ε' 60, Ερωφ. Α' 176, Γ' 143, Ιντ. γ' 114, Ε' 16, Κατζ. Β' 258, Ερωτόκρ. Β' 2055, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 30, Ροδολ. Α' [172], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [269], Δ' [146], Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [824] (έκδ. *τήρησιν*· διορθώσ. *'ντήρησιν*), Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 25, Γ' 421, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 7, Τζάνε, Κρ. πόλ. (έκδ. *τήρησιν*· διορθώσ. *'ντήρησιν*) $143^{7,13}$ 275^{7}, κ.α.

Από το *εντηρώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. στον Κατσαΐτ., Θυ. Β' 99. Η λ. και ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Για τη λ. βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Επιφύλαξη, δισταγμός· δειλία (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *δίχως κιαμιάν εντήρηση γή φόβο να τσι κρίνει* Ερωτόκρ. Δ' 727· *άν έχεις άλλη 'ντήρηση, εμένα τη δηγήσου* Πανώρ. Γ' 66· *Με δίχως 'ντήρηση οι οχθροί στον πόλεμο να μπούσι* Ερωφ. Ιντ. δ' 72.

εντηρούμαι, Χούμνου, Κοσμογ. 860, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 424, Παλαμήδ., Βοηβ. 279, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [165]· *α ν τ η ρ ο ύ μ α ι,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 272^{22}· *'ν τ η ρ ο ύ μ α ι,* Χούμνου, Κοσμογ. 1630, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 485, Κατζ. Ε' 120, Ερωφ. Γ' 330, Ροδολ. Α' [31], Β' [49], Ε' [470], Πανώρ. Δ' 166, Ε' 323, Φορτουν. (Vinc.) Β' 271, Ιντ. β' 177, Γ' 405, Δ' 157, Τζάνε, Κρ. πόλ. $292^{20,26}$, 520^{22}, 576^{4}.

Το μέσ. του ενεργ. *εντηρέω,* που απ. τον 6. αι. (L-S). Ο τ. *'ντηρούμαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Δ 630).

Α' (Μτβ.) φοβούμαι κάπ.: *δὲν τον εντηρούνταν πλιά κ' είχαν ελευθερίαν* Παλαμήδ., Βοηβ. 1100. **Β'** Αμτβ. **α**) διστάζω, δειλιάζω (Η σημασ. και σήμ. στη Κρήτη, Παγκ., ό.π.): *έμπα στη χώρα-μου λοιπόν, έμπα και μή 'ντηράσαι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 496^{17}· **β**) ανησυχώ, αγωνιώ: *Καλά, σου λέγω· κ' εις αυτό τυχαίνει να φοβάται και να 'ντηράται και για σάς οπὄχει ν' αγαπάται* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 544.

έντιμα, επίρρ., Ιμπ. 692, Χρον. Τόκκων 322, 937, 2611, Μαχ. 166^{14}.

Από το επίθ. *έντιμος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εντίμως*).

Με τιμές: *πάλιν η βασίλισσα έντιμα την εδέχθην* Χρον. Τόκκων 2615· *έθαψά-τον έντιμα, ως πατέρας-μου οπού 'το* Αλεξ. 1488.

έντιμος, επίθ., Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 345^{17}, Ασσίζ. 31^{5}, 280^{1}, Χρον. Μορ. Ρ 2513, Ηπειρ. 217^{13}, Χρον. Τόκκων 650, Μαχ. 374^{22-3}, Δούκ. 101^{8}, Ριμ. Βελ. 366, Τζάνε, Κρ. πόλ. 285^{28}.

Το αρχ. επίθ. *έντιμος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Πολύτιμος (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. III): *έφερεν έντιμον κανίσκιν και ταπεινόν χαρτίν* Μαχ. 210^{30}. **2α**) Αξιότιμος (Για τη σημασ. βλ. Bauer, Wört. Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *κατά την ασσίζαν των ρηγάτων και τους εντίμους ανθρώπους οπού το εθέσπισαν* Ασσίζ. 401^{3}· **β**) τιμημένος: *Ύπα καλώς, πετρίτη-μου, έντιμε κ' έμνοστέ-μου* Ερωτοπ. 670· **γ**) (σε προσφών.): *Ευγενέστατε, εντιμότατε και ενδοξότατε* Παρθεν., Γράμμ. 227.

εντιμοσύνη η, Ασσίζ. 30^{24}.

Από το επίθ. *έντιμος* και την κατάλ. *-σύνη*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 541).

Τιμιότητα (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., ό.π.): *κατά τους αγίους κανόνας και με μέγαν στούδιν, μεγάλην εντιμοσύνη* αυτ. 279^{21}.

εντιμοτάτως, επίρρ.

Από το επίρρ. *εντιμότατα* με επίδρ. επιρρ. σε *-ως*.

Με μεγάλες τιμές: *ταις χερσίν δὲ ταις ιδίαις έλαβεν* (ενν. *το δώρον*) *εντιμοτάτως* Ερμον. Α 329.

εντιμότητα η, Διήγ. πανωφ. 56.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Τιμητική προσφών.): *όσον μπορώ παρακαλώ την εντιμότητά-σου* Λίμπον. Αφ. 62.

εντίμως επίρρ., Διγ. Gr. 3288, Βίος Αλ. 684, Ερμον. Φ 349, Ιστ. Ηπείρ. XXVIII 7, Ιστ. πατρ. 171^{11}, Δωρ. Μον. XXV.

Το αρχ. επίρρ. *εντίμως* (L-S, λ. *έντιμος*).

Με τιμές (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ.): *Θάψας δ' αυτόν Αλέξανδρος εντίμως τον Δαρείον* Βίος Αλ. 3926.

εντοιμόγεννος, μτχ., βλ. *ετοιμόγεννος.*

εντοκάρω, βλ. *τοκάρω.*

έντοκος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *έντοκος.*

Που αποδίδει τόκο (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2): *γίνεται το χρέος έντοκον και απαιτείται ο τόκος* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 7^{15}.

εντολεύς ο, Αρμεν., Εξάβ. Α' 2^{1} σχόλ., 2^{3} σχόλ., 2^{30}, παράρτ. 4^{22}.

Το μτγν. ουσ. *εντολεύς* (Steph., Θησ.).

Πληρεξούσιος, αντιπρόσωπος (Η σημασ. στον Ιουστινιάνειο Κώδικα, L-S): *Εντολεύς εστίν ο ξένην υπόθεσιν αναλαμβανόμενος και κρινόμενος* αυτ. Α' 2^{24} σχόλ.

εντολή η, Σπαν. Ρ 2, Γλυκά, Αναγ. 12, Διγ. Ζ 1112, Χρον. Μορ. Η 7799, Φυσιολ. (Legr.) 712, Μαχ. 14^{8}, Δούκ. 39^{6}, Ριμ. Βελ. 695, Πικατ. 384, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 570, Θρ. Κύπρ. Μ 545, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1777, Διακρούσ. 109^{18}.

Το αρχ. ουσ. *εντολή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Διαταγή, προσταγή (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ο πάπας ο αγιότατος μετά εντολής μεγάλης τους όρισε να αφήκουσι εκείνο το ταξίδιν* Χρον. Μορ. Η 911. **2**) (Θεία) εντολή (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ.): *Ο υιός-της ήτον ενάρετος και καλής ζωής, καί δεν άλλαξεν ποττέ το θέλημάν-του από τες εντολές του Θεού* Μαχ. 648^{14}. **3**) Εξουσιοδότηση (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *Εντολή παρά τω νόμῳ καλείται, όταν αξιώσῃ τις άλλον εις πρόσωπον αυτού τι ποιήσαι και ομολογήσῃ στέργειν αυτός τα παρ' εκείνου γινόμενα* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 2^{3} σχόλ.

έντον, επίρρ., βλ. *ένδον*.

έν-τον, έν-την, κλπ., βλ. *είμαι* Δ 1.

εντοξεύω.

Από την πρόθ. *εν* και το *τοξεύω*.

Φρ. *εντοξεύω λόγον* = απευθύνω το λόγο, μιλώ σε κάπ.: *ώς είδε κυκλούντας-με τους δύο ωσεί κύνας, λόγον μοι ενετόξευσεν επίκουρον ειπούσα* Διγ. (Trapp) Gr. 2580.

εντοπικός, επίθ., Σκλάβ. 261, Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [3]· *'ν τ ο π ι κ ό ς,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [614].

Από συμφ. των λ. *εντόπιος* και *τοπικός*.

Ντόπιος: *Οκάποιον ηύρεν άνθρωπον εντοπικόν εκείσε, όπου καλά γάρ ήξευρεν τα μέρη της Πρινίτσας* Χρον. Μορ. Ρ 4830.

εντόπιος, επίθ., Τρωικά 526^{9}, Λόγ. παρηγ. L 257, Λόγ. παρηγ. Ο 262, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 95, Βίος Αλ. 4178, Μαχ. 24^{16,22}, Γεωργηλ., Βελ. 666, Αλεξ. 2037, Έκθ. χρον. 5^{11}, 57^{3}, Πεντ. Λευιτ. XIX 34, Ιστ. πολιτ. 19^{4}, 76^{20}, Λίμπον. 126, Χριστ. διδασκ. 476· *ν τ ό π ι ο ς,* Φαλλιδ. 64, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 288, Τζάνε, Κρ. Πόλ. 521^{6}.

Το αρχ. επίθ. *εντόπιος*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ντόπιος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *είς από τους άρχοντας τους εντοπίους έφη* Γεωργηλ., Βελ. 715.

Το αρσ. του επιθ. στον εν. και πληθ. ως ουσ. = ντόπιος, ιθαγενής (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *όποιος ήλθε αποέξω και εκατοίκησεν εις το Ανάπλι και κάμει επτά χρόνους, να λέγεται τσιταδίνος, ήγουν εντόπιος* Δωρ. Μον. (Hopf) 239· *Είπαν-μας οι εντόπιοι, κανείς ουδέν υπάγει σ' αυτείνην γάρ την έρημον, γιατ' είν' ανθρωποφάγοι* Αλεξ. 1541.

έντος το, Ιμπ. (Lambr.) 579.

Από το επίρρ. *εντός* ή το *ένδον*.

(Εν. και πληθ.) εντόσθια: *Ευρίσκουν το εγκόλπιον εις του ψαριού το έντος* Ιμπ. 612.

εντούτοις, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εν* και της δοτ. πληθ. της αντων. *ούτος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ούτος* 12).

Στο αναμεταξύ: *Εντούτοις είδον την αυγήν το πώς υποχαράττει* Καλλίμ. Ζ 114.

εντραγωδώ.

Το μτγν. *εντραγωδέω*.

Τραγουδώ: *ταύτην* (ενν. *την κιθάραν*) *ανέκρουον ευθύς, η δέ ενετραγώδει* Διγ. (Trapp) Gr. 2437.

εντράδα η, Έγγρ. του 1632 (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 65^{25}), Έγγρ. του 1645 (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 215), Βίος Δημ. Μοσχ. 296· *ι ν δ ρ ά δ α,* Επιστ. του 1572 (Πατρινέλης ΕΜΑ 17, 1967, 57^{28})· *ι ν τ ρ ά δ α,* Διαθ. Πασχαλίγ. 78, Περί γέρ. 112, Έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 50^{26}, 161^{16}, 180^{35}), Έγγρ του 17. αι. (Πεντόγαλος, Παρνασσ. 16, 1974, 42^{29,33}, 49^{9})· *ι τ ρ ά δ α,* Κρ. συμβόλ. 282, Έγγρ. του 1630 (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 118^{20})· *ν ι ν τ ρ ά δ α,* Έγγρ. του 1650 (Κατσουρ., ΕΕ Κυκλ. Μ 7, 1968, 177^{88})· *ν ι τ ρ ά δ α,* Κρ. συμβόλ. 59, 181, 233.

Το βενετ. entrada (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ε′, λ. *εντράδα*, Dieterich, BZ 10, 1901, 589 και Meyer, NS IV 28, λ. *ιντράδα*).

Εισόδημα, σοδειά (Η σημασ. στο Somav.): *δότε δια τες ψυχές την εντράδα ενούς χωραφίου* Ρωσσέρ. 90· *το κατώγειον της αυτής κάμερας διά να βάζουν την εντράδαν-της* Έγγρ. του 1638 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ. Μ 7, 1938, 80^{37})· *η νιτράδα του λαδιού να είναι του γαμπρού* Έγγρ. του 1643 (Βισβίζη, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 110^{33})· *τρώσι τόσους χρόνους την εντράδα των νεκρών [κάποιοι Χριστιανοί] και τότε πλερώνουν τα ψυχικά-τους;* Ρωσσέρ. 251.

εντραλίζω βλ. *τραλίζω*.

εντρανής, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *τρανής*. Η λ. στον Ησύχ. (Schmidt M.) (κριτ. υπ.).

(Προκ. για φωνή) ζωηρός, δυνατός (Η σημασ. στον Ησύχ., L-S στη λ. II): *άγλωσσα δέ και λαλιάς αδίδακτα τα βρέφη, αλλ' όμως εντρανές αυτοίς και γεγονός το φθέγγμα* Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 142^{4}.

εντρανίζω, Λίβ. Ρ 1742, 2478, Λίβ. Sc. 1009, Λίβ. Esc. 2083, Λίβ. Ν 560 (έκδ. *με τρανίζει*· διορθώσ. σε *μ' εντρανίζει*), 630, 1573, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 577 (έκδ. *ετρανίζει*· διορθώσ. σε *εντρανίζει*), 877, 2281 (έκδ. *ετράνισα*· διορθώσ. σε *εντράνισα*), Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 297 (έκδ. *ετράνισεν*· διορθώσ. σε *εντράνισεν*), 361 (έκδ. *σε τρανίσω*· διορθώσ. σε *σ' εντρανίσω*), 691 (έκδ. *ετράνισεν*· διορθώσ. σε *εντράνισεν*), Θησ. Β′ [95^{7}], Θ′ [50^{4}], Χούμνου, Κοσμογ. 2804, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 40· *α ν δ ρ α ν ί ζ ω,* Μαρκάδ. 85· *α ν τ ρ α ν ί ζ ω,* Φλώρ. 1330, Λίβ. Sc. 674, Λίβ. Ν 204, Πιστ. βοσκ. Ι 2, 81· *ε ν δ ρ α ν ί ζ ω,* Διγ. Ζ 141, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1666· *'ν τ ρ α ν ί ζ ω,* Σπαν. Β 98 (έκδ. *τρανίσειν*· διορθώσ. σε *'ντρανίσειν*), Περί ξεν. Α 454 (έκδ. *τρανίσης*· διορθώσ. σε *'ντρανίσης*), Χούμνου, Κοσμογ. 2765.

Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α′ Μτβ. **1α**) Κοιτάζω επίμονα, παρατηρώ, περιεργάζομαι (Η σημασ. σε σχόλ., L-S): *ο βασιλεύς και οι άρχοντες εντράνιζαν όλας και κατελάμβανον της καθεμίας το ήθος* Hist. Imp. (Rochow) 196^{69}· **β**) κοιτάζω, βλέπω, αντικρίζω, καπ. ή κ. (Για τη σημασ. βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ.): *όμως εξέβην, είδα-την και εκείνη μ' εντρανίζει, εποίκεν σχήμαν*

εντροπής Λίβ. P 1798· *ώς τους εντράνισα πολλούς εψυχοεφοβήθην* Λίβ. N 207· *τον κριτὴν τον φοβερὸν καθαρώς ν' αντρανίσεις* Αλφ. καταν. 49· *Τί να ποιήσεις, τάλαινα ψυχή, όταν εντρανίσεις, ψυχή-μου, τους ανελεείς... αγγέλους* Ντελλαπ., Υπομν. 88. **2**) Ψάχνω, ερευνώ: *Σηκώνουνται οι πορταροί, τον πύργον αντρανίζουν, τον σκλάβον δὲν ευρίσκουσι* Ιστ. Βλαχ. 749. **Β'** Αμτβ. **1α**) Στρέφω το βλέμμα (Για τη σημασ. βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ.): *άν ιστήκεις εις βουνίν και απόμακρα εντρανίζεις και βλέπεις άλλον* Γλυκά, Στ. 119· *προς την γήν ηντράνιζεν εν σκοτεινοίς βλεφάροις* Μανασσ., Χρον. 4675· *Αφότις εποσώσασιν στου Γολγοθά τον τόπον, εντράνισεν και βλέπει τρείς εις τον σταυρὸν απάνω* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 297· **β**) κοιτάζω (με ερωτική διάθεση): *Λοιπὸν ανάγκη πέπτειτου αλλόθεν να εντρανίζει, να ελησμονά της δίγνωμης την δολομηχανίαν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1621. **2**) (Προκ. για πόλη) είμαι στραμμένος πρός...,«βλέπω» : *εσχημάτισε θέσιν και οικοδομὴν πόλεως. Το δέ σχήμα ήτον ταύρος δυνατός... και ο μὲν ταύρος εντράνιζεν ἐξω προς τον κάμπον* Παραφρ. Μανασσ. Β 295. **3**) (Μεταφ.) στρέφομαι: *αντί τιμής εύρεν ατιμίαν από τους κακούς εκείνους άνδρας και διά τούτο ελυπήθη η ψυχή-του και ηντράνισεν εις απιστίαν και εφιλιώθη μετά Κωνσταντίνου* Παράφρ. Μανασσ. Β 307· *χώμα γενού, ἀν ημπορείς, να σε πατώσιν όλοι. Εξακολούθει θέλημα και πάσαν την βουλήν-τους· έντιμον το ανθρώπινον, ούκ έχεις πού 'ντρανίσειν* Σπαν. Β 98.

εντρανούμαι.

Από τον αόρ. του *εντρανίζω*.

Βλέπω, αντικρίζω: *Πώς κακά μ' εγνώρισες, όταν με εντρανήθης, ημέραν γάρ την δολερὴν, όταν με αγαπήθης* Θησ. Ι' [74^{7}].

εντρανώς, επίρρ., Ευγεν., Δρόσ. Δ' 10· *ε ν τ ρ ά ν ω ς.*

Από το επίθ. *εντρανής*.

1) Επίμονα· θαρρετά: *ώρμησεν ειπείν και συνεστάλη πάλιν· αλλά προς αυτούς εντρανέστερον βλέπων* (παραλ. 2 στ.), *ενθουσιωδώς είπεν* Ευγεν., Δρόσ. Η' 268. **2**) Δυνατά: *έπειτα κήρυξ παρελθών εβόησεν εντράνως* Μανασσ., Αρίστ. Ι δ' 17 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 73^{5}].

εντράπημαν, βλ. *εντρέπομαι,* τυπολ. και σημασιολ. 3.

εντρέπομαι ή **ντρέπομαι,** Διγ. Ζ 1921, 3396, Διγ. (Trapp) Esc. 1587, Χρον. Μορ. Η 3859, 5106, 5381, 5394, 5396, 8419 (αόρ. *εντράπημαν*· πβ. και Χρον. Μορ. Ρ 8419), Ερωτοπ. 10, Λίβ. Ρ 1558, Λίβ. Sc. 670 (κριτ. υπ. αόρ. *ενετράπης*) 2069, Λίβ. Esc. 1121, 3244, Αχιλλ. L 1024, Αχιλλ. Ν 51, Χρον. Τόκκων 1214, 2989, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 660, Διγ. Ανδρ. 340^{14}, Ερωτόκρ. Β' 1891, 2208, Συναδ., Χρον. 51, Φορτουν. (Vinc.) Β' 261, Δ' 63, 427, Ζήν. Α' 199, Διακρούσ. 71^{13}, κ.π.α.· *α ν τ ρ έ π ο μ α ι,* Μαχ. 266^{13}, 368^{4}, Πεντ. Γέν. ΙΙ 25· *ν τ ρ έ π ο μ α ι,* Θησ. ΙΒ' [20^{6}], Πανώρ. Αφ. 29, Ερωφ. Β' 78, Δ' 650, Ερωτόκρ. Α' 1691, Β' 1649, Ε' 242, Στάθ. (Martini) Γ' 545, Φορτουν. (Vinc.) Α' 271, Γ' 757, κ.π.α.

Το αρχ. *εντρέπομαι* (L-S, λ. *εντρέπω*). Οι τ. *αντρέπομαι* και *ντρέπομαι* και σήμ. (Δημητράκ. στις λ. *αντρέπομαι* και *εντρέπω*). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

1) Ντρέπομαι (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. *εντρέπω* 5): *τον γαμβρὸν ώς είδασι μετά της αυταδέλφης στ' ήσαν αγκαλιαστοί και γλυκοεφιλούντο, εντράπησαν τ' αδέλφια κ' εστάθησαν απέξω* Διγ. Ζ 1218· *Λαμπρούσα, σίμωσε εδεπά, μή ντρέπεσαι, κερά-μου* Στάθ. (Martini) Γ' 505· *Εντρέπομαι να σε το πώ, κυρά-μου , ότι αγαπώ-σε* Ερωτοπ. 540.

2) Σέβομαι κάπ. (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. ΙΙ 3α και σήμ., Δημητράκ., λ. *εντρέπω* 8): *Ετούτος... αρχιερείς δὲν εντρέπεται* Χίκα, Μονωδ. 128. **3**) Αισθάνομαι καταισχύνη (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. ΙΙ 4 και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 9): *Ο Ιμπέριος εντρέπετον διά την δυστυχίαν* Ιμπ. 738.

εντρεπτικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *εντρεπτικώς* (Lampe, Lex.).

Επιτιμητικά(?) (Η σημασ. μτγν., Lampe, Lex.): *Διά τούτο είπε και ο Νικόδημος προς τους παρανόμους Ιουδαίους εντρεπτικώς* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών υπθ'.

εντρέχω, Αχιλλ. Ν 504, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 434.

Το αρχ. *εντρέχω*.

1α) Τρέχω: *προς την χώραν την αυτού μετά σπουδής εντρέχει* Καλλίμ. 1323· **β**) εκτυλίσσομαι, διαδραματίζομαι: *έπλασεν ο Έρως, συγγενή, πράγμα φρικτόν ονείρων, τό ακόμη βλέπω εστηκώς και εντρέχει εις οφθαλμούς-μου* Λίβ. Ν 480. **2**) Διασχίζω (τον αέρα): *«βλέπεις ετούτο το πουλίν», λέγει-με, «το τρυγόνιν; Πάντως εις όρος πέτεται και εις αέραν εντρέχει...»* Λίβ. Ρ 137.

εντριμώνω, βλ. *τριμώνω.*

εντριτεία η, Έγγρ. του 1565 (Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7, 1970, 218^{10}), Έγγρ. του 1648 (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 215), Έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 39^{16}, 54^{23}, 73^{9}, 79^{12}, 140^{15}, $174^{22 \cdot 59}$, 260^{11})· *ε ν τ ρ ι τ ε ι ά,* Σαχλ., Αφήγ. 155, Κρ. συμβόλ. 104 (έκδ. *εντριάν* κατά πιθανό σφάλμα) 128 (έκδ. *εντριάν* κατά πιθανό σφάλμα), Ζερλέντου, Φεουδαλ. Νάξου 56, Έγγρ. του 1645 (Βουρδουμπάκη, Χρ. Κρ. 2, 1913, 364).

Από το *εντριτεύω* και την κατάλ. *-ία*.

Φεουδαλικός φόρος ισοδύναμος με το ένα τρίτο του εισοδήματος (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 325 και Κατσουρ., ΕΜΑ 5, 1955, 85): *εσιαστήκαμε ανάμεσά-μας, με θέλημα της γυναίκας-του, να του κάμουμε λεύτερη την εντριτειά όπου είναι κρατημένος να δίνει της 'πισκοπής κάθα χρόνο* Έγγρ. Σύρου Α' 187.

εντριτεύω, Έγγρ. του 1665 (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 218), Έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 114^{7}, 124^{7}, 149^{47}· *τ ρ ι τ ε ύ (γ) ω,* Έγγρ. του 1642 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 124^{8}).

Από το ουσ. *έντριτον* και την κατάλ. *-εύω*.

Παίρνω ως φόρο το ένα τρίτο της σοδειάς (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 134): *ευρίσκουνται ανάμεσα εις τους αυτούς τόπους ... κάποια κομματάκια χωράφια αφεντικά τα οποία εντρίτευεν η αφεντία* Ζερλέντου, Γράμματα Φράγκων δουκών 108· έκφρ. *εντριτεμένα χωράφια* = χωράφια που παραχωρούνται από γαιοκτήμονες σε γεωργούς για καλλιέργεια και που υπόκεινται σε *εντριτεία* (Βλ. Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 284): *χωράφια ελεύθερα και εντριτεμένα* Έγγρ. του 17. αι. (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 264^{36}).

έντριτο(ν) το.

Το ουδ. του επιθ. *έντριτος* ως ουσ.

Φεουδαλικός φόρος ίσος με το ένα τρίτο του εισοδήματος (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ. Χρ. Κρ. 1, 1912, 325): *το οποίο χωράφι είναι να εξάγει έντριτο στάρι κουμουλάρι* Κρ. συμβόλ. 69.

έντρομα, επίρρ.

Από το επίθ. *ένδρομος* ή από το *εν δρόμῳ* (Για την ετυμ. βλ. Ξανθ., Αθ. 38, 1926, 128). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Αθ. 38, 1926, 128 και Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ. 54).

Εύκολα, πρόχειρα (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη Ξανθ., ό.π. και Κοντοσόπουλος, ό.π.): *Το πράμαν απού σού 'δωκα να πά να πουσουνίσεις, στέρεψε τίβετσι απ' αυτό, μηδέ μου καταλύσεις, όντε θα κάμω τη δουλειά έντρομα να το βρούμε* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 411.

εντροπαλός, επίθ., Σπαν. (Ζώρ.). V 167, Διδ. Σολ. P 111· *ν τ ρ ο π α λ ό ς,* Σπαν. (Μαυρ.) P 264.

Πιθ. από το ουσ. *εντροπή* κατά τα επίθ. σε *-αλός* (Ανδρ., Λεξ., λ. *ντροπαλός*). Πβ. και *εντροπαλίζομαι* (L-S). Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ντροπαλός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Υιέ-μου, ας είσαι εντροπαλός· βλέπε, μὴ συντυχαίνεις* Σπαν. Α 593.

εντροπή *η*, Διγ. (Trapp) Esc. 4, Βέλθ. 923, Χρον. Μορ. Η 4983, 6038, Απολλών. 58, Λίβ. Esc. 2186, Λίβ. Ν 848, Αχίλλ. Ν 429, Μαχ. 196^{13}, Θησ. Ϛ' [12^{8}], Γεωργήλ., Βελ· 723, Ριμ. Βελ. 913, Απόκοπ. 266, Κορων., Μπούας 18, Βεντράμ., Φιλ. 298, Πανώρ. Β' 326, Δ' 25, Ερωφ. Δ' 86, 270, Ε' 616, Σταυριν. 986, Διγ. Ἀνδρ. 356^{17}, Ερωτόκρ. Β' 1522, 2403, Γ' 1195, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1298], Ε' [114], Φορτουν. (Vinc.) Β' 398, Ιντ. δ' 153, Διακρούσ. 110^{12}· *α ν δ ρ ο π ή,* Ασσίζ. 212^{1}, 477^{11}· *α ν τ ρ ο π ή,* Ασσίζ. 187^{4}, 194^{5}, 195^{11}, 227^{7}, 398^{18}, 404^{23}, 445^{24}, Μαχ. 46^{8}, 206^{38}, 256^{5}, 346^{17}, 462^{3}, 526^{26}, 672^{30}, Βουστρ. 434, 471, 472 δίς, 492, 509, Αχέλ. 104, Κυπρ. ερωτ. 101^{6}· *ν τ ρ ο π ή,* Πτωχολ. Α 218, Αλεξ. 2546, Βεντράμ., Γυν. 268, Δεφ., Σωσ. 138, Πανώρ. Γ' 13, 408, Ε' 11, Ερωφ. Δ' 627, Ε' 80, Σταυριν. 413, Ερωτόκρ. Α' 1630, 1741, Β' 1951, 2334, Ε' 74, 332, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 56, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' 206, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1229], Γ' [1339], Δ' [12], [1084], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 36, Α' 321, Μαρκάδ. 421, 606, Διακρούσ. 85^{9}, 104^{18}.

Το αρχ. ουσ. *εντροπή*. Για τον τ. *αντροπή* βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1894, 147. Η λ. και ο τ. *ντροπή* και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Καταισχύνη (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2 *σὲ δὲ, κυρία, εντροπή και ψόγος οὐκ ολίγος* Βέλθ. 1073· *μισσεύγει με την εντροπή, και μπλιό-ντου δὲν εφάνη* Ερωτόκρ. Β' 2167· **β**) ντροπή: *Γυμνώσου, μὴν το ντρέπεσαι να δείξεις το κορμί-σου· ότι εντροπή δὲν έναι αυτό* Πένθ. θαν.² 450· *Η κόρη αποκρίθηκεν, λέγει· «πολλ' εντροπή-μου είναι γιατί ευρίσκομαι με σένα μοναχή-μου* Διγ. Ο 2051. **2**) Συστολή (από σεβασμό σε κάπ.). (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *γεννά γὰρ σέβας εντροπή, ο φόβος έχει ‹μίσος›* Σπαν. Α 316. **3**) Τα γεννητικά οργανα (Για τη σημασ. βλ. Κληρίδη, Κυπρ. Σπ. 8, 1944, 112): *Κύριε-μου, εγυμνώθηκα, φαίνεται η εντροπή-μου* Χούμνου, Κοσμογ. 85. **4**) Προσβολή: *ένι αδικιά, την ποιάν κράζουσιν αντροπή, η ποιά ένι εις πολλές μανιέρες* Ἀνθ. χαρ. 298^{12}· *το δεύτερον έναι ότι να ποίσεις τινός άσκημον, και αυτό λέγεται εντροπή* Ἀνθ. χαρ. 299^{10}.

εντροπιάζω, Διγ. Ζ 3174, Διγ. (Trapp) Esc. 222, Συναξ. γαδ. 371, Αχιλλ. L 580, Θησ. (Foll.) Ι 63, Γεωργήλ., Βελ. 375, Ριμ. Βελ. 926, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 4, Συναξ. γυν. 36, Συναξ. γυν. (Spadaro) 400, Σαχλ. Ν 113, Σαχλ., Αφήγ. 424, Τριβ., Ρὲ 245, Ιστ. πατρ. 110^{9}, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399, Ιστ. Βλαχ. 653, Ερωτόκρ. Α' 576, 616, Στάθ. ιντ. β' 14, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1225], Β' [1118], Διγ. Ἀνδρ. 320^{29}, 355^{9}, Διγ. Ο 190, 214· *α ν τ ρ ο π ι ά ζ ω,* Μαχ. 230^{30-1}, 256^{4-5}, 342^{5}, 450^{16}, Βουστρ. 488· *ν τ ρ ο π ι ά ζ ω,*

Διγ. Ζ 361, Διγ. (Trapp) Esc. 53, 151, Χούμνου, Κοσμογ. 698, Συναξ. γυν. 531, 822, 839 (έκδ. *τροπ—*· διορθώσ.), Σαχλ., Αφήγ. 658, Κορων., Μπούας 11 (έκδ. *τροπ—*· διορθώσ.), Βεντράμ., Φιλ. 220, Ερωφ. Δ' 607, Ε' 265, Διγ. Ἀνδρ. 326^{8}, Ερωτόκρ. Α' 370, Β' 4, Γ' 150, 296, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [182], Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1243], Γ' [1358], Δ' [1134], Διγ. Ο 758, 2758.

Από το ουσ. *εντροπή* και την κατάλ. *-ιάζω*. Ο τ. *αντροπιάζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 456). Η λ. και ο τ. *ντροπιάζω* και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' (Ενεργ.) ντροπιάζω κάπ., εκθέτω κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *να μὴ γελασθεί πάλι κ' εντροπιαστεί* (ενν. *ο Σινάν μπασιάς*) *ωσάν πρώτα 'κ τον ακουστόν Μιχάλη* Παλαμήδ., Βοηβ. 326· *μα σὺ δὲ μολογάς Θεόν, μα θές να με ντροπιάσεις* Ριμ. κόρ. 698· *Αν έλθω με του λόγου-σου, φοβούμαι μὴ μας φθάσουν· κ' εσένα θανατώσουσιν κ' εμένα εντροπιάσουν* Διγ. Ο 1786. **Β'** (Μέσ.) ντρέπομαι (για κ.): *στρατιώτη-μου, μὴ λυπηθείς, μηδὲ να εντραπείς-το* Αχιλλ. Ν 1338.

Η μτχ. ως επίθ. = που φέρνει ντροπή· αισχρός (Για τη σημασ. βλ. Πολίτη [Κατζ. σ. 154]): *να έλθει ομπρός-της, ετίμασέν-την αντροπιασμένα λογία, λαλώντα-της: «Κακὴ πολιτική, χωρίζεις-με από τον άντρα-μου!»* Μαχ. 214^{27}· *άς πάψουν τα καμώματα τούτα τα ντροπιασμένα* Κατζ. Β' 190.

εντροπιάρης, επίθ.· θηλ. *ε ν τ ρ ο π ι α ρ ί α,* Σπαν. Ο 231, 232· *ν τ ρ ο π ι α ρ ά.*

Από το ουσ. *εντροπή* και την κατάλ. *-ιάρης* (Βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εντροπάρης*). Για τη λ. βλ. Du Cange και Δημητράκ. Τ. *ντροπιαρκά* και σήμ. στην Κύπρο (Παπαχαραλάμπους, Κυπρ. Σπ. 2, 1938, 77). Θηλ. *ε ν τ ρ ο π α ρ ί α* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εντροπάρης*).

Ντροπαλός: *γιατί 'ν' η κόρη ντροπιαρά πολλά* Πανώρ. Δ' 165.

εντροπιασμένα, επίρρ., Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 215, Θησ. Θ' [45^{8}]· *α ν τ ρ ο π ι α σ μ έ ν α,* Μαχ. 184^{13}.

Από τη μτχ. παρκ. του *εντροπιάζω*. Η λ. στο Somav.

α) Ντροπιασμένα, επαίσχυντα: *απόθανεν άσκημα, εντροπιασμένα* Χρον. Τόκκων 3290· **β**) με τρόπο που προκαλεί ντροπή, αδιάντροπα, αναίσχυντα (Η σημασ. στο Somav.) *επολογήθην-τους* (ενν. *ο αμιράς*) *τόσον σκλερά και αντροπιασμένα* Μαχ. 144^{2}.

εντροπιαστά, επίρρ.· *ν τ ρ ο π ι α σ τ ά.*

Από το επίθ. *εντροπιαστός* (Βλ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 627, λ. *ντροπιαστά*]).

Με ντροπή, ντροπαλά: *κλιτά και ντροπιαστά τον ήβλεπεν η κόρη* Ερωτόκρ. Α' 2140.

εντρυπολόγος ο.

Από την πρόθ. *εν* και το **τρυπολόγος*.

Αυτός πού κρύβεται σε τρύπες (Για τη σημασ. βλ. Tsiouni [Διήγ. παιδ. σ. 141]): *Πνιγάρη λύκε,... εντρυπολόγε, μυσαρέ...* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 834.

εντρύφημα το.

Το μτγν. ουσ. *εντρύφημα*.

(Μεταφ.) χαρά, καύχημα (Η σημασ. τον 4. αι., Lampe, Lex. στη λ. 2): *Γλυκύτατέ-μου Ιησού,... εντρύφημα, καλλώπισμα των ασκητών* Ντελλαπ., Λόγ. παρακλ. 16.

εντρυφώ, Αλφ. (Μπουμπ.) Ι 26.

Το αρχ. *εντρυφάω.*

1) Βρίσκω απόλαυση, ευχαρίστηση σε κ. (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εντρυφάω* Ι): *πολυτελείς τας τροφάς, αίς μέχρι χειρός και στόματος ενετρύφων* Μακρεμβ., Υσμ. 209[6]· *ως σκληρογνώμων, ως σκαιός, ως εντρυφών τοις φόνοις* Μανασσ., Χρον. 3875. **2**) Διασκεδάζω, απολαμβάνω σε βάρος κάπ. (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. ΙΙΙ): *οι σπουδάζοντες εκ φιλαδίκου γνώμης τοις αλλοτρίοις εντρυφάν και τας ουσίας αύξειν* Μανασσ., Χρον. 3319.

εντρυχώνω· *εντρυχώνοντες,* Διγ. (Trapp) Esc. 85, εσφαλμ. γρ. αντί *εντυγχάνοντες* (Βλ. Δειν., Αθ. 32, 1920, 195 και Trapp [Διγ. σ. 94, κριτ. υπ.]) ή *συντυχαίνοντες* (Βλ. Κουκ., Λαογρ. 4, 1913/14, 313).

εντυγχάνω.

Το αρχ. *εντυγχάνω.*

Η μτχ. *εντυγχάνοντες* ως ουσ. = αναγνώστες (Η σημασ. μτγν. και σε επιγρ., L-S στη λ. ΙΙΙ): *τας αριστείας του κατά Θεόν δρόμου αυτού καθεξής διηγείσθαι ωφελείας χάριν τοις εντυγχάνουσιν* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 10[7-8].

εντυλιγμένος μτχ., βλ. *εντυλίσσω.*

εντυλίσσω· μτχ. παρκ. *ε ν δ υ λ ι μ έ ν ο ς,* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 240· *ε ν τ υ λ ι μ έ ν ο ς.*

Το αρχ. *εντυλίσσω.*

Α΄ (Ενεργ.) τυλίγω (Η σημασ. αρχ., Steph., Θησ.): *το κωλοπάνι...μετά της ύλης εντυλιμένον* Αχ. Σπαν. 269. **Β΄** (Μέσ.) μπλέκομαι, μπερδεύομαι (Βλ. Steph., Θησ.): *όταν εις δένδρον εντυλιχθή* (ενν. *ο ιέραξ*) Ορνεοσ. αγρ. 564[2]· (μεταφ.): *είμαι εις τον βυθόν του πόθου εντυλιμένος,* Λιβ. Esc. 1382.

έντυμα(ν) το, βλ. *ένδυμα(ν).*

εντυμασά η, βλ. *ενδυμασία.*

εντυμασία η, βλ. *ενδυμασία.*

εντύνω, βλ. *ενδύω.*

εντυπώ, Rechenb. (Vog.) 34[8].

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *εντυπόω*).

(Προκ. για γράμματα) γράφω (Πβ. τη μτγν. σημασ., Steph., Θησ., λ. *εντυπόω*): *ως κάτωθεν εντετυπωμένα, ήγουν γεγραμμένα φαίνουνται* Rechenb. (Vog.) 8[5]· (μεταφ.) (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S, λ. *ε ν τ υ π ό ω* Ι): *ο δε δίκαιος Νώε και Αβραάμ... ού δέονται γραμμάτων, αλλ' εν ταις καρδίαις αυτών γράφονται και εντυπούνται* Ψευδ.-Σφρ. 482[26].

εντώκιος, επίθ., βλ. *απόκυος.*

ενυάλιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ενυάλιος.*

Πολεμικός (Η σημασ. του 4. αι., L-S, λ. *Ενυάλιος* Ι 2): *πάλιν ανηλάλαξε κραυγάς ενυαλίους* Μανασσ., Χρον. 5984.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = πολεμικό σάλπισμα: *η σάλπιγξ ενυάλιον και μάχιμον υπήχει* Μανασσ., Χρον. 6001.

ενυβρίζω.

Το αρχ. *ενυβρίζω.*

Προσβάλλω, βλάπτω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2): *ενύβριζε τοις κηπευταίς και τοις αμπελοκόμοις* Μανασσ., Χρον. 6480.

ενύδριος ο, Φυσιολ. (Offerm.) Μ 91[2].

Το αρσ. του επιθ. *ενύδριος* ως ουσ.

Είδος υδρόβιου θηλαστικού, κοιν. *βίδρα*: *έστι ζώον λεγόμενον ενύδριος, μορφήν κυνός έχων* Φυσιολ. 355[1].

ενυδρίς η, Φυσιολ. (Offerm.) G 90[2].

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *ένυδρις*).

Είδος υδρόβιου θηλαστικού, κοιν. *βίδρα* (Η σημασ. στον Αριστ., L-S, ό.π. Ι): *Έστιν ζώον λεγόμενον ενυδρίς μορφήν έχουσα κυνός* Φυσιολ. (Zur.) XL[1].

ένυδρος ο, η, Φυσιολ. (Legr.) 289, Φυσιολ. (Offerm.) Μ 91[5].

Το αρχ. επίθ. *ένυδρος* ως ουσ.

Είδος υδρόβιου ζώου, κοιν. *βίδρα* (Πβ. L-S, λ. *ένυδρις* 1): *υπάγει ούν η ένυδρος και χρίει όλο το σώμα αυτής πηλώ* Φυσιολ. (Offerm.) G 90[5].

ενύλικος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. *υλικός.*

Υλικός: *αφιώ πάντας τους ορθοδόξους χριστιανούς την εν Χριστώ ειρήνην και αγάπην. Έπειτα διατίθημι και περί των ενυλίκων-μου πραγμάτων* Act. Xér. 9[8].

ένυλος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και στο Somav.

Δασώδης (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. ΙΙ): *ο τόπος ήτον ένυλος, δασώδης και αλσώδης* Βέλθ. 1198.

ενυπάρχω,

Η λ. στον Αριστ.

α) Βρίσκομαι (σε μιά κατάσταση) (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. 1): *εν μερίμνη αφορήτω ενυπάρχειν την σήν ενδοξότητα* Θεολ., Τζίρ. 354[13]· **β**) (τριτοπρος.) υπάρχει κ. μέσα σε κάπ. (Η σημασ. στον Αριστ., L-S στη λ. 1 και 2): *άμφω γάρ των δύο τούτων* (δηλ. «μέθης» και «έρωτος») *εν φρονίμοις ενυπάρχει* Ερμον Γ 30.

ενυπνιάζομαι· *'ν υ π ν ι ά ζ ο μ α ι.*

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Βλέπω όνειρα, ονειρεύομαι· οραματίζομαι κ. (Η σημασ. στον Ιπποκράτη, L-S): *ενεπνιάστην και είδεν όρωμαν* Μαχ. 650[5]· *εις μέρες πειραζόμενες όνειρα 'νυπνιαστήκα* Χούμνου, Κοσμογ. 1687· *περί κτίσεως εκκλησιών οπού κτίζουν οι λαϊκοί εις τόπους οπού ενυπνιάσθησαν ότι να τες χαλνά ο αρχιερεύς* Βακτ. αρχιερ. 159.

ενυπνιαστής ο.

Το μτγν. ουσ. *ενυπνιαστής*.

Αυτός που βλέπει προφητικά όνειρα (Η σημασ. μτγν., L-S): *ο ενυπνιαστής* (ενν. *ο Ιωσήφ*) *πάραυτα ώς αποσώσει, ... ας τον σκοτώσωμεν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 425.

ενύπνιον το· *ο ν ύ π ν ι ο,* Κυπρ. ερωτ. 111^{10}.
Το αρχ. ουσ. *ενύπνιον*.

ενυποδανειακός, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το επίθ. **υποδανειακός*.

Πού αναφέρεται σε δάνειο: *Την παρούσαν έγγραφον και ενυποδανειακήν ομολογίαν και ασφάλειαν μετά και της υποθήκης τίθημι και ποιώ εκουσίως* Έγγρ. του 12 αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 625^{16}).

ενυπόθηκος, επίθ.

Από την πρόθ. *εν* και το ουσ. *υποθήκη*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.).

(Προκ. για δανειστή) που δέχεται υποθήκη (Η σημασ. τον 11. αι., Steph., Θησ.): *ενυπόθηκος* (ενν. *δανειστής*) *όστις έλαβεν υποθήκην ή οίκον ή κτήμα* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{38} δίς.

ενυπόστατος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ενυπόστατος* (Sophocl.).

Που έχει υπόσταση, υπαρκτός (Η σημασ. μτγν., Sophocl.): *προτιμάει ως αληθής χριστιανός τα μένοντα των ρεόντων και των ανυποστάτων τα ενυπόστατα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 82^{24}.

ενυποφέρω.

Από την πρόθ. *εν* και το *υποφέρω*.

Υποφέρω, αντέχω κ.: *πώς δίψαν ενυπέφερες ο πλαστουργός τού κόσμου* Θρ. Θεοτ. 14.

ενυστέρου, επιρρ.

Από συμφυρμό των επιρρ. *εν υστέρω* και *υστέρου*.

α) Αργότερα, κατόπι: *ούς* (ενν. *αγώνας*) *έπραξας επί της γής και βίου του προσκαίρου, και πάλε μετά θάνατον ού παύεις ενυστέρου* Βίος αγ. Νικολάου 14· **β**) για το μέλλον, για αργότερα: *έλπιζε εις τους λόγους, Λίβιστρε, τούς σε είπεν ο προγνώστης. Ειδέ, άν ούκ ήσαν αληθή τά σε είπεν ‹ο προγνώστης› ενυστέρου, άφες και τα παρέμπροσθεν* Λίβ. Esc. 3001.

ενώ, Ιερακοσ. 489^{10}, Ορνεοσ. 584^{25}, Αχ. Σπαν. (Eideneier) D 1708, Rechenb. (Vog.) 6^{10}, Ιστ. Πατρ. 160^{3}. —Βλ. και *ενώνω*.

Το αρχ. *ενόω* (L-S, λ. *ενόω*).

Α' Ενεργ. **1**) Αναμειγνύω, ανακατεύω (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. Πβ. τη σημερ. σημασ., Δημητράκ. στη λ. 1): *λαβών τέφραν ... ένωσον αυτήν ελαίω* Ιερακοσ. 485^{8}. **2**) Προσθέτω: *Έτι ένωσον τα ι' L'' εξάγια μετά των Ϛ'' η'' εξαγίων, γίνονται ιϚ'L'' η''* Rechenb. (Vog.) 2^{9}. **Β'** Μέσ. **1**) Συναντώμαι: *ώς ενώθη μετ' αυτού τον πασιά ηρμήνευσεν αυτού ότι...* Ιστ. Πατρ. 160^{3}· *ηνώθησαν ομού οι τέτταροι πατριάρχαι και ελειτούργησαν*

Ιστ. Πατρ. 155^{17}. **2**) (Προκ. για στρατεύματα) αυξάνω, «προσκτώμαι» (Η σημασ. σε σχόλ., Δημητράκ. στη λ. 5. Πβ. και τη σημερ. σημασ., Δημητράκ. στη λ. 5): *όθεν και ενωθέντες δύναμιν παρά των Ιταλών ώχοντο προς Κωνσταντινούπολιν* Διήγ. αναιρεθ. 82^{5}. **3**) (Προκ. για ζώα) συνευρίσκομαι, ζευγαρώνω (Βλ. Steph., Θησ., λ. *ενόω*): *Έστιν η τρυγών φίλανδρος τη τύχη και εάν κυνηγηθή το άρρεν, εκτότε ούχ ενούνται μεθ' ετέρων τρυγόνων, αλλά ζητούσα τον σύνευνον λυπουμένη πορεύεται* Φυσιολ. (Zur.) XI 2 $β^{2}$.

ενώ, σύνδ., Χρον. Μορ. Η 9161.

Η αρχ. έκφρ. *εν ώ* (L-S, λ. *εν* IV α). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Αναφ.) όπου: *εκείσε εις τον τόπον-του, ενώ ήτον η Προβέντσα* αυτ. 6837· *Έναν κεφάλαιο εγράψασιν στο πρεβελέντζι εκείνο, ενώ ήτον τρόπος αμαρτίας και άδικον* αυτ. 8580.

ενωμιάζω, Χρον. Μορ. Ρ 1731, εσφαλμ. γρ. αντί *εγνωμιάζω* (Πβ. Χρον. Μορ. Η 1731).

ενώμοτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ενώμοτος*.

Που βεβαιώνεται με όρκο, ένορκος (Η σημασ. τον 6. αι., L-S στη λ. Ι 2): *τας συνθήκας τας ενωμότους* Δουκ. 195^{14}.

ενωμότως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ενωμότως* (L-S, λ. *ενώμοτος*).

Με όρκο, ενόρκως (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. Ι 1): *Εάν ούν μή πέντε μάρτυρες αξιόπιστοι παρώσιν εν τη αγράφω καταβολή και ενωμότως κατάθωνται ως παρόντων αυτών κατεβλήθη το χρέος* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{82}.

ενωμπαίζω· *ενώμπαιζε,* Αιτωλ., Μύθ. 28^{12}, εσφαλμ. γρ. αντί *ενέμπαιζε* (Βλ. *ανεμπαίζω*).

ενωνύμως, επίρρ.

Από το επίρρ. *επωνύμως* με επίδρ. της πρόθ. *εν*. Βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Ένα-ένα, ονομαστικά (Βλ. και Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.): *καθώς μέλλει ρηθήσεσθαι κάτωθεν. Ίνα δέ και κατά μέρος τα της απεκβολής και ενωνύμως διορισώμεθα, έσται ούτως...* Χρυσόβ. του 1364 32^{67}.

ενώνω, Χρον. Μορ. Η 1182, 1521, 4651, Χρον. Μορ. Ρ 197, Λίβ. Ν 2273, Χρον. Τόκκων 1052, Αρσ., Κόπ. διατρ. σ. 373.— Βλ. και *ενώ*.

Το αρχ. *ενόω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ενώ*).

Α' Ενεργ. **α**) ενώνω, συνδέω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 2): *Θεωρώ το δακτυλίδι-σου, βλέπω το σίδερόν-του και το μυριολογάριστο του χρυσαφίου θαυμάζω πώς ο τεχνίτης το ένωσε* (έκδ. *γένωσε*· διορθώσ.) *και κατεσκεύασέ-το* Λίβ. Esc. 1868· **β**) ανακατεύω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): *λάβωσιν ανήθιν, κλανήθιν... και ομού πάντα ενώσωσι και θέσωσιν επάνω εν τω αφεδρώνι ως έμπλαστρον* Αχ. Σπαν. (Eideneier) D 1738. **Β'** Μέσ. **1α**) Συναναστρέφομαι: *συγκάθιζε μετά καλούς, ενώνου μετά κείνων* Σπαν. Α' 182· **β**) συνδέομαι φιλικά (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 3): *Ήμην γάρ και εγώ τότε μικρός... και ήμην και εμάνθανον γράμματα και ήμην μετ' αυτούς ενωμένος εν τούτω τω ναώ* Χειλά, Χρον. 351. **2**) Συγκρούομαι: *ως αετοί πετάμενοι ενώθησαν οι δύο και τα κοντάρια κρούσαντες εκλάσθησαν των δύο* Διγ. Ζ 329. **3**) (Μτβ. και αμτβ.) συναντώ: *Ο βασιλεύς*

εκάλεσε τον μέγαν πατριάρχην να πάγει να τον ενωθεί στο μέγα το παλάτι Αρσ., Κόπ. διατρ. σ. 371· *υπάγωμεν να λέγουσι, τώρα να ενωθούμεν αυθέντην τον Ανδρόνικον, να τον συμβουλευθούμεν* Αιτωλ., Ρίμ. Α. Καντ. 59· *ένι ορισμένος να ενωθεί μετ' αυτόν, να συντύχει* Χρον. Μορ. Η 8717.

ενώπιον, επίρρ., Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 22, Προδρ. III 289d, (χφ Η) (κριτ. υπ.), Ασσίζ. 139[26], 301[31], Χρον. Μορ. Η 5883, Φλώρ. 629, Πεντ. Γέν IV 16, Ιστ. πολιτ. 13[18], Σεβήρ., Διαθ. 1616· *ε ν έ π ι ο ν ?,* Πεντ. Γέν. VI 13.

Το μτγν. επίρρ. *ενώπιον*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S, λ. *ενώπιος* II).

Μπροστά σε κάπ. (Η σημασ. μτγν. και σε επιγρ., L-S, ό.π. και σήμ. ως λόγ., Πρωΐας Λεξ.): *σηκώνεται ‹ο› μισέρ Τζεφρές ενώπιον των πάντων* Χρον. Μορ. Ρ 2338· *ενώπιόν-του εστάθησαν αρματωμένοι πάντες* Αχιλλ. Ν 208· *εδιαφτείρτην ηγής ενέπιον τον Θεό και εγέμισεν η γής αδικιά* Πεντ. Γεν. VI 11.

ένωσις η, Χρον. Μορ. Η 43, 3483, 3523, 6146, Χρον. Μορ. Ρ 2589, Chron. br. (Loen.) 48, Χρυσόβ. του 1364 σ. 29, 36, Λίβ. Ρ 1035, Λίβ. Sc. 1333, 2473 (κριτ. υπ.), Χρησμ. I 179, Ιστ. Βλαχ. 235, Διακρούσ. 115[23].

Το αρχ. ουσ. *ένωσις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ενωση (εκκλησιών) (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *Επορεύθη εν τη Ιταλία, όπως δώσωσιν αυτόν δύναμιν κατά των ασεβών και ίδωσι και περί ενώσεως των εκκλησιών* Έκθ. χρον. 1[17]. **2**) Προσάρτηση: *Σύνοδον δέ εποίησεν μετά καρδιναλίων* (παραλ. 1 στ.), *όπως διά ν' αποφήνωσι την ένωσιν να ποίσουν, Μπολώνια ώς το πρότερον να κάμουν να ορίσουν* Κορων., Μπούας 66. **3α**) Ενότητα (Πβ. Lampe, Lex. στη λ. A 1 d): *Ανθρώπου γλώσσα αδύνατον ισχύσαι του λαλήσαι την των πιστών ειλικρινήν ένωσιν μελετήσαι* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1076· **β**) συμμαχία: *συνεκροτήθη πόλεμος εις Τροίαν μετ' Ελλήνων* (παραλ. 2 στ.)· *όμοιος γάρ ού γέγονεν εις άπαντα τον κόσμον· εις ένωσιν ήσαν βασιλεύς, ρηγάδες και τοπάρχαι* Βυζ. Ιλιάδ. 784· γ) ομόνοια: *εχάλασε την ένωσιν και την πολλήν ειρήνη και επανήλθον σκάνδαλα και δάκρυα και θρήνοι* Διακρούσ. 71[15]. **4α**) Συγκέντρωση, συνάθροιση: *στην Ανδραβίδαν όρισεν να συναχτεί ο λαός-του* (παραλ. 1 στιχ.) *κ' εγίνη η ένωσις μικρών τε και μεγάλων* Χρον. Μορ. Ρ 1907· **β**) συνάντηση: *εις το Παρίς απήλθασιν, χαράν μεγάλην εποίκαν στην ένωσιν που ενώθηκαν οι ρήγαινες οι δύο* Χρον. Μορ. Η 6022. **5α**) Γάμος: *όλα και κατεσκόπησε και γράμματα και ζώδια, της τύχης-του τα μέλλοντα, ένωσιν της Χρυσάντζας* Βέλθ. 1292· **β**) ερωτική συνάντηση: *σκιρτούν* (ενν. *στρατιώτης και φουδούλα*) *την ένωσίν-τους εις το εύμνοστον λιβάδιν* Λίβ. Ν 3493. **6**) Συνδυασμός: *γέγραπται* (ενν. *η διήγησις παιδιόφραστος) γάρ εις ένωσιν μαθήσεως και πόθου* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 4. **7**) Γέννημα, «καρπός»: *εκ του ηλίου απόκομμα ήτον η κόρη εκείνη, της Αφροδίτης ένωσις και της Σελήνης πλάσις* Βυζ. Ιλιάδ. 473.

ενωτίζομαι, Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 119, Η 64, Μανασσ., Χρον. 6189, Ψευδο-Σφρ. 388[24], 408[34], Διγ. Ο 1099, 1486.

Το μτγν. *ενωτίζομαι*.

Ακούω κ. με προσοχή (Η σημασ. μτγν., L-S): *Ευχαριστώ σε, Κύριε, λέγει που εφωτίσθην η μήτηρ και τα λόγια-μου καλά τα ενωτίσθη* Διγ. Ο 1132.

ενωτικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ενωτικός*. Η λ. και σήμ.

Ενωμένος (Βλ. L-S): *«Βλέπεις εδώ παράξενον», λέγει, «δακτυλιδίτσιν, ενωτικά τα τέσσερα προς κρεμασμόν αγάπης;»*. Λίβ. Esc. 1855 (κριτ. υπ.).

εξ, πρόθ., βλ. *εκ*.

[**έξ,** αριθμτ., βλ. *έξι*].

εξά η, Χούμνου, Κοσμογ. 1657, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[114], Πανώρ. Δ' 280, 376, Ερωφ. Δ' 315, Φαλλίδ. 74, Ερωτόκρ. Α' 223, 316, 1298, Β' 1441, Γ' 845, Δ' 25, Ε' 258, Θυσ.[2] 226, Στάθ. Ιντ. α' 44, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [248], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 154, Β' 148, Ε' 168, Ζήν. Πρόλ. 170· *ε ξ ι ά,* Ερωφ. Β' 43, 67, Λεηλ. Παροικ. 587· *'ξ ά,* Βοσκοπ. 89, Ερωτόκρ. Γ' 496, Φορτουν. (Vinc.) Β' 370, 425, 461· *'ξ ι ά,* Ερωφ. Β' 41, Ριμ. κόρ. 637.

Από το ουσ. *εξουσία* (Για την ετυμ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 397]. Βλ. και Χατζιδ., Αθ. 23, 1911, 160). Ο τ. *εξιά* στον Κατσαΐτ., Γλωσσ. 342.

1α) Εξουσία, δύναμη (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., ό.π.): *μήν πάρουσι τσι χώρες-σου και την εξά-σου χάσεις* Ερωτόκρ. Ε' 173· *έλαβες την αγάπη-μου κ' εμένα εις την εξά-σου* Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [282]· *με τη ρηγατικήν εξά, πού 'τρεμε το παλάτι* Ερωτόκρ. Δ' 1312· **β**) φρ. *έχω στην εξιά-μου* = διαθέτω: *τούτο πώς, κερά-μου, οπού δέν έχω μηδεμιά γαζέτα στην εξιά-μου;* Κατζ. Β' 194. **2α**) Αυτοκυριαρχία: *ογια τραγούδια πού 'πανε κοντά στη γειτονιά-σου εμπήκες σ' έτοια πεθυμιά κ' ήχασες την εξά-σου;* Ερωτόκρ. Α' 950· **β**) φρ. *δέν είμαι τσ' εξάς-μου* = δέν εξουσιάζω, δέν ορίζω τον εαυτό-μου (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 547]): *Τσ' εξάς-μου και δέν είμαι μπλιό, δέν είμαι μπλιό δική-μου* Ερωτόκρ. Γ' 515. **3α**) Εξουσία· δικαίωμα: *μα μ' όλο πού 'χεις την εξά να πάρεις τη ζωή-μού* Ερωτόκρ. Γ' 89· **β**) πληρεξουσιότητα, εντολή: *εσένα δίδω την εξά το πράμα να τελειώσεις* Πανώρ. Ε' 269: *λοιπόν άλλο κριτή σας δίδω και να σας κρίνει την εξάν όλη του παραδίδω* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 156.

εξαγανακτώ, Διακρούσ. 98[4].

Το μτγν. *εξαγανακτέω*.

Αγανακτώ, οργίζομαι για κ. (Βλ. L-S στη λ. I): *Λοιπόν εξαγανάκτησα της θλίψης το γομάριν κι' ουδέν εμπόρουν να βαστώ του πόνου την ανάγκην* Σαχλ., Αφήγ. 21.

εξαγγελιστής ο, Act. Lavr. 67[58].

Από το *εξαγγέλλω* κατ' αναλογ. προς ουσ. σε *-ιστής*.

Αξιωματούχος του ναυτικού: *επιτηρητών της θαλάσσης, εξαγγελιστών και λιμεναρίων* αυτ. 55[33-4].

εξάγι(ν) το, βλ. *εξάγιον*.

εξάγιον το, Σταφ., Ιατροσ. 3[80], Ιερακοσ. 416[17], 424[19], Ορνεοσ. αγρ. 525[20], Rechenb. 74[1,6]· *α ξ ά γ ι (ν) ή α ξ ά γ ι ο ν,* Κρ. συμβόλ. 69, 87, 109· *ε ξ ά γ ι (ν),* Διαθ. του 15. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 655[12], 665[3], 667[13])· *ε ξ ά γ ι (ν) ή ε ξ ά γ ι ο ν,* Γράμματα Μετεώρ. 42[25], Κρ. διαθ. του 1497 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 667[13]), Γλυζωνίου Μ., Πρακτ. Αριθμ. 59· *'ξ ά γ ι (ν),* Σταφ., Ιατροσ. 13[350], Πεντ. Γέν. XXIII 16, Έξ. XXXVIII 24, Λευιτ. V 15, Αρ. III 47 δίς, VII 13, 31, 43, 55, 61, 86, XVIII 16, XXXI 52· *'ξ ά γ ι ο* (έκδ. *ξάγο*· πιθ.' *ξάγιο*), Πεντ. Γέν. XXIV 22, Έξ. XXX 15.

Το μτγν. ουσ. *εξάγιον* (Sophocl.). Οι τ. *αξάγι(ν)* και *'ξάγι(ν)* και σήμ. ιδιωμ. (Δημητράκ., λ. *αξάγι* και *'ξάγι*).

1α) Μέτρο βάρους [Βλ. και Metrol., Γλωσσάρ. σ. 276, στη λ. I. Η σημασ. και σε δημ. τραγ. (Δημητράκ., λ. *ξάγι* 4)]: *κόστον εξάγιον α' κόκκους ς', φύλλου ινδικού εξάγιον α' κόκκους ς'* Ιερακοσ. 386[26]· **β**) είδος νομίσματος (Βλ. και Metrol., ό.π. II) : *ασήμι τράντα 'ξάγια να δώσει του αφεντός-του* Πεντ. Έξ. XXI 32. **2**) Δοχείο που χρησιμεύει σά μέτρο χωρητικότητας των δημητριακών (Για τη σημασ. βλ. Κριαρά [Κατά «ζουράρη» 373]). Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 2: *έξι αξάγια κουκιά και ένα μουζούρι στάρι ρίγλι* Κατά «ζουράρη» 60. **3**) Σιτάρι που δίνεται ως αμοιβή στο μυλωνά, τα «αλεστικά» (Γιά τη σημασ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 23, 1911, 159. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): *άνευ εξαγίου αλέθειν πάντας τους ερχομένους* Act. Xén. 25[236-7].

εξάγκανος, Αχ. Σπαν. (Eideneier) D 1776.

Για τη λ. βλ. Eideneier [Αχ. Σπαν. σ. 239 και 294].

? : *ευχούνται και λέγουν: άγκανος, εξάγκανος, εξήντα λύκοι απάνω εις το κεφάλι-σου* Αχ. Σπαν. (Eideneier) B 217.

εξαγκουσεύω· *ε ξ ε γ κ ο υ σ ε ύ ω,* Ναξ. έγγρ. 1[30]· *'ξ α γ κ ο υ σ ε ύ ω,* Έγγρ. του 1682 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1908, 219[22])· *'ξ ε γ κ ο υ σ ε ύ γ ω,* Έγγρ. του 1664 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1908, 259[16]).

Από την πρόθ. *εκ* και το *αγκουσεύω.*

Βγάζω κάπ. από δύσκολη θέση: *τόσους να δει* (ενν. *ο Ρώκριτος*) *να πολεμού το φίλο και το ρήγα ωσά γεράκι χύθηκε... γλυτώνει, 'ξεγκουσεύγει τσι, άλογα τως γυρεύγει* Ερωτόκρ. Δ' 1181.

εξάγκωνα, επίρρ., Δημ. άσμ. ε' 121, Βέλθ. 909, Αχιλλ. L 367, Αχιλλ. O 250, Αρμούρ. 121, Γεωργηλ., Βελ. 376, Βουστρ. 426, Θρ. Κύπρ. M 332· *α ξ ά γ κ ω ν α,* Μαχ. 442 (κριτ. υπ.), 572[26], Θρ. Κύπρ. K 511.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *αγκώνας*. Ο τ. στο Somav. (λ. *αξάγκωνα*) και σήμ. σε ιδιώμ. (Σακ., Κυπρ. Β' 456). Η λ. τον 9 αι. (L-S Κων/νίδη) και σήμ. σε ιδιώμ. (Παπαδ. Α., Λεξ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 112). Γιά τη λ. βλ. και Psalt., Gramm. σ. 341.

Με τα χέρια δεμένα πίσω, οπισθάγκωνα (Η σημασ. τον 9 αι., L-S Κων/νίδη και σήμ. σε ιδιώμ., ό.π.): *είδεν εκεί τον Βέλθανδρον εξάγκωνα δεμένον* Βέλθ. 878.

εξαγκωνιάζω· *'ξ α γ κ ω ν ι ά ζ ω.*

Από το *ε ξ α γ κ ω ν ί ζ ω* με επίδρ. ρ. σε *-ιάζω*. Τ. *αξαγκωνιάζω* σε Κυπρ. άσμ. 8[76]. Βλ. Σακ., Κυπρ. Β' σ. 457 και Καψ., ΛΔ. 3, 1941, 109.

Δένω κάπ. οπισθάγκωνα: *όσοι τους αντιστάθησαν παίρνουσίν-τους δημμένους, με τες γυναίκες και παιδιά όλους 'ξαγκωνιασμένους* Θρ. Κύπρ. M 359.

εξαγκωνίζω, Βίος Αλ. 1759, Γεωργηλ., Βελ. 471.

Το αρχ. *εξαγκωνίζω.*

Δένω κάπ. οπισθάγκωνα (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II): *οι βίγλες-μου τον έπιασαν και εξαγκωνίσασίν-τον* Βέλθ. 901.

εξαγορά η, Βακτ. αρχιερ. 153, Χριστ. διδασκ. 173· *'ξ α γ ο ρ ά,* Πεντ. Λευιτ. XXV 48.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *αγορά*. Ο τ. *'ξαγορά* στον Κατσαΐτ., Κλ. Προσφ. 42, 47. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Αντίτιμο (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εις όλη την ηγή της διακράτηξής-σας 'ξαγορά να δώσετε της ηγής* Πεντ. Λευιτ. XXV 24· έκφρ. *εξαγορά σωμάτων* = λύτρα: *ουδ' εξαγοράν σωμάτων δελεάζεται ποτέ-του* Ερμον. V 353.

εξαγοράζω· Συμεών Ευχ. 329[20], Ασσίζ. 187[22], Χρον. Μορ. H 4299, Χρον. Μορ. P 4293, Ηπειρ. 227[22], Χρον. Τόκκων 217, Δούκ. 289[7], 371[21], Σφρ., Χρον. μ. 98[13], Θησ. Β' [10[5]], Δεφ., Σωσ. 316, Πεντ. Έξ. XV 13, Δευτ. VII 8, IX 26, XIII 6, XXI 8, Χρον. σουλτ. 100[12], Κατζ. Δ' 419, 432, Ιστ. Βλαχ. 725, 2623, Διγ. Άνδρ. 404[12], Βακτ. αρχιερ. 139, 153, Διακρούσ., 109[12], Τζάνε, Κρ. πόλ. 430[19]· *α ξ α γ ο ρ ά ζ ω,* Ασσίζ. 188[26], Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών σκη'· *'ξ α γ ο ρ ά ζ ω,* Θησ. Η' [34[6]], Δεφ., Λόγ. 725, Πεντ. Γέν. XIV 22, XV 19, Έξ. VI 6, Λευιτ. XXV 54, Αρ. III 46, XVIII 15, Ροδολ. Β' [428], Σουμμ., Ρεμπελ. 179, Τζάνε, Κρ. πόλ. 357[16], 428[18].

Το αρχ. *εξαγοράζω*. Ο τ. *'ξαγοράζω* στο Somav. Τ. *ξαγοράω* και σήμ. στο ποντικαό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αγοράζω (Η σημασ. μτγν., L-S): *Σχήμα δέ στρατιωτικόν περιβαλών εισήλθεν, Ινδοίς δόξας οψώνια τροφάς εξαγοράσαι* Βίος Αλ. 4606. **2α**) Εξαγοράζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *εξαγοράσανε οι ελεεινοί Μουχλιώτες τα χωράφια-τους... και εδίδανε καί δίδουνε χαράτσι* Χρον. Σουλτ. 100[24]· *μήν θελήσεις να κολάσεις την ψυχήν-σου εις το εξώτερον σκότος. Διότι δέν είναι άξιος ο κόσμος όλος να εξαγοράσει μίαν ψυχήν ανθρώπου* Διγ. Άνδρ. 337[36]· **β**) (με σύστ. αντικ.): *άν 'ξαγορασμό να 'ξαγοράσει το χωράφι οπού αγιάζει αυτό* Πεντ. Λευιτ. XXVII 19. **3**) Πληρώνω για να πάρω πίσω κ. που έβαλα ενέχυρο: *κ' ύστερα τα ξαγόρασε* (ενν. *σύ*) *με την απομονή-σου· με κάθε μόδο, αγάπη-μου, κάμε νά 'μαι δική-σου* Κατζ. Β' 199. **4α**) Απελευθερώνω πληρώνοντας λύτρα (Η σημασ. μτγν., L-S): *ένας μας εξαγόρασε με στάμενα περίσσα* Κατζ. Δ' 426· *να θυμηθείς ότι σκλάβος ήσουν εις την ηγή την Αίγυφτο και εξαγόρασέ-σε ο κύριος ο Θεός-σου* Πεντ. Δευτ. XV 15· **β**) (με σύστ. αντικ.): *αυτή σκλάβα προξενεμένη εις ανήρ και ξαγορασμό δέν εξαγοράστην* Πεντ., Λευιτ. XIX 20. **5**) Φρ. *εξαγοράζω τον καιρό* = εκμεταλλεύομαι τον καιρό (Η σημασ. μτγν., L-S): *λέγει να 'ξαγοράζομεν καιρόν όσον να ζούμεν* Αλφ. 15[21].

εξαγοράρης ο, Συναξ. γυν. 898, · *'ξ α γ ο ρ ά ρ η ς,* Αλφ. 11[21], Αποκ. Θεοτ. I 149.

Από το ουσ. *εξαγορά* και την κατάλ. *-άρης*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *ξαγορεύειν*) και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ. Ιδίωμ. Κρ. (λ. *ξαγοράρις*).

Εξομολογητής, πνευματικός (Η σημασ. στο Du Cange, ό.π. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *άγιοι μάρτυρες Χριστού με όλους τους ασκητάδες και εξαγοράρηδες πιστοί και άγιοι παπάδες* Συναξ. γυν. 154· *Δέν είσαι εκκλησιαστικός; Δέν είσαι 'ξαγοράρης;* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 21· (μεταφ.): *έχουν τον λογισμόν παπάν, τον νούν εξαγοράρην* Απόκοπ. 201.

εξαγορασία η.

Η λ. σε Γλωσσάρ. (Steph., Θησ.).

Εξαγορά (αιχμαλώτου) (Για τη σημασ. βλ. L-S Κων/νίδη): *ελάμβανον και παρ' αυτού και παρά της βασιλίσσης τα πρός εξαγορασίας εφόδια ένεκα ελεημοσύνης* Δούκ. 395[26].

εξαγόρασις η, Χρον. Μορ. H 4450, Χριστ. διδασκ. 63, 92, 94, 130.

Από το *εξαγοράζω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και στο Somav.

α) Εξαγορά αιχμαλώτου με λύτρα: *ας πληρωθεί η εξαγόρασις του αφέντου-μου του λίζιου* Χρον. Μορ. Η 4452· **β**) (μεταφ.) λύτρωση, απολύτρωση (Η σημασ. τον 4. αι., Lampe, Lex.): *Εις τον οποίον* (ενν. *Χριστόν*) *έχομεν την εξαγόρασιν διά μέσου του αίματός-του, την άφεσιν των αμαρτιών* Χριστ. διδασκ. 84.

εξαγόρασμα το, Χριστ. διδασκ. 96· *'ξ α γ ό ρ α σ μ α.*

Από το *εξαγοράζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *ξαγόρασμα*).

Τίμημα εξαγοράς αιχμαλώτου: *επήρεν ο Μωσέ το ασήμι του 'ξαγόρασμα από τους περσότερους ιπί 'ξαγορασμένους των Λεβίμ* Πεντ. Αρ. ΙΙΙ 49· (μεταφ.) αντίτιμο, αντάλλαγμα: *άν συμπάθημα να βαλθεί απάνου-του και να δώσει 'ξαγόρασμα της ψυχής-του σαν όλο ός να βαλθεί απάνου-του* Πεντ. Έξ. XXI 30.

εξαγορασμός ο· *'ξ α γ ο ρ α σ μ ό ς,* Πεντ., Λευιτ. XIX 20, Αρ. XVIII 15, Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 71.

Από το *εξαγοράζω* και την κατάλ. *-μός*. Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *ξαγορασμός*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξαγορά (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 1): *άν 'ξαγορασμό να 'ξαγοράσει το χωράφι οπού αγιάζει αυτό και να προσμίξει πέντατο ασήμι του ξετίμιωμά-σου απάνου-του και να κυριωθεί αυτουνού* Πεντ. Λευιτ. XXVII 19.

εξαγοραστής ο· *'ξ α γ ο ρ α σ τ ή ς,* Πεντ. Αρ. V 8, XXXV 12, 24, Δευτ. XIX 6, 12, XXXII 6.

Από τον αόρ. του *εξαγοράζω* και την κατάλ. *-τής*. Η λ. και ο τ. στο Βλάχ.

1) Αυτός που εξαγοράζει κ.: *ότι να φτωχύνει ο αδερφός-σου και να πουλήσει από την διακράτηξή-του και να έρτει ο 'ξαγοραστής-του ο σιμόσπειρος αυτόν και να ξαγοράσει το πούλημα του αδερφού-του* Πεντ. Λευιτ. XXV 25. **2**) Λυτρωτής (Η σημασ. στο Βλάχ.): *του γλυκυτάτου-μου Δεσπότου και κτίστου και εξαγοραστή-μου και Θεού-μου Ιησού Χριστού* Σεβήρ., Διαθ. 189. **3**) (Μεταφ.) έκφρ. *'ξαγοραστής αίματος* = εκδικητής: *ο 'ξαγοραστής του αίμα αυτός να θανατώσει τον φονεά* Πεντ. Αρ. XXXV 19.

εξαγόρευσις η, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 443, Ασσίζ. 477^{23}· *ε ξ η γ ό ρ ε υ σ ι ς.*

Το μτγν. ουσ. *εξαγόρευσις*. Τ. *'ξαγόρεψη* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ 683, λ. *'ξηγόρευσις*).

1) Εξομολόγηση αμαρτιών (Η σημασ. τον 4. αι., Lampe, Lex. στη λ. Β2. Βλ. και Lampe, Lex. στη λ. Β 1): *Δίδε την εξαγόρευσιν και λάμβανε την λύσιν· ως εν ριπή βραβεύει γάρ συγχώρησιν πταισμάτων* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 441· *εποίκεν την εξαγόρευσίν-του και την διαθήκην-του ενώπιον του αγίου σωμάτου και αιμάτου του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού* Ασσίζ. 358^{22}. **2**) Ανάκριση: *άν τυχόν εκείνος να ομολογήσει ού διά εξηγορεύσεως ού εκείνος αφ' εαυτού-του εκείνην την υπόθεσιν* Ασσίζ. 348^{8-9}.

εξαγορευτής ο· *'ξ α γ ο ρ ε υ τ ή ς· 'ξ η γ ο ρ ε υ τ ή ς,* Μαχ. 494^{22}, Βουστρ. 417 δις.

Το μτγν. ουσ. *εξαγορευτής*. Ο τ. *'ξαγορευτής* στο Somav. (λ. *ξαγορευτής*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β΄ σ. 683). Ο τ. *ξηγορευτής* στο Somav. (λ. *ξαγορευτής*).

Εξομολόγος (Η σημασ. μτγν., L-S Suppl. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., Κυπρ.Β΄, ό.π.): *Χριστέ-μου, και ν' απόμεινες τρείς ώρες για να ζήσω, να φέρω τον 'ξαγορευτή παπά να*

κοινωνήσω Αλφ. 10^{86}· *θέρισε* (ενν. *το θανατικό*) *τον 'πίσκοπον..., διακόνους κ' εκκλησιαστικούς και τους 'ξαγορευτάδες* Γεωργηλ., Θαν. 25.

εξαγορεύω, Συμ. Ευχ. 330^{1}, Χειλά, Χρον. 352, Νεκρ. βασιλ. 117, Διγ. Άνδρ. 324^{12}· *'ξ α γ ο ρ ε ύ ω,* Χούμνου, Κοσμογ. 1152, Γεωργηλ., Θαν. 237, Γαδ. διήγ. 187, Πανώρ. Ε΄ 84, Αποκ. Θεοτ. Ι 151· *'ξ η γ ο ρ ε ύ ω,* Ασσίζ. 130^{2}, 382^{1}· μτχ. παρκ. *ε ξ η γ ο ρ ε μ έ ν ο ς,* Ασσίζ. 144^{25}.

Το αρχ. *εξαγορεύω*. Οι τ. *'ξαγορεύω* και *'ξηγορεύω* και στο Somav. (λ. *ξαγορεύω*). Τ. *'ξαγορεύω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *ξαγορεύγω*).

Ι Ενεργ. **1**) (Εκκλ.) εξομολογώ (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ. Ιδίωμ., Κρ., ό.π. και στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξαγορεύω*): *να κράζεις τον πνευματικόν να σε εξαγορεύει* Ιστ. Βλαχ. 2009. **2α**) (Εκκλ.) εξομολογούμαι (Η σημασ. μτγν., L-S): *εδιάβηκα και εγώ οδιά να 'ξαγορεύσω τα όσα πλήσα-μου κακά να τα εξολοθρέψω* Διήγ. ωραιότ. 553· **β**) εξομολογούμαι· αποκαλύπτω (κ. μελλοντικό) (Βλ. και L-S): *εξαγορεύω-σας, την αλήθειαν λέγω· εί ούκ απαξιώνετε του έχειν-με γαμβρόν-σας* (παραλ. 1 στ.), *να γένωμαι χριστιανός* Διγ. (Trapp) Gr. 274. **ΙΙ** Μέσ. **Α΄** Μτβ. **1α**) Φανερώνω, ομολογώ (Πβ. L-S): *τα βάσανά-μας τα πολλά να σου ξαγορευτούμε* Πανώρ. Δ΄ 210· **β**) (εκκλ.) εξομολογούμαι (Βλ. Lampe, Lex.): *εξαγορεύσου τα κακά κ' ειπέ τες αμαρτιές-σου* Πενθ. θαν.² 452. **2**) (Προκ. για διαθήκη) υπαγορεύω (εμπιστευτικά): *εξαγορεύτην και την διαθήκην-του ενώπιον του ... Χριστού και ενώπιον του ιερέως... και ενώπιον ετέρους ανθρώπους* Ασσίζ. 108^{7}. **Β΄** Αμτβ. **α**) «εξομολογούμαι», αποκαλύπτω: *απάρτι εξαγορεύομαι και την αλήθειαν λέγω, εάν με καταξιώνητε να μ' έχετε γαμπρόν-σας* (παραλ. 1 στ.), *ν' αρνήσωμαι την πίστιν-μου* Διγ. Ζ 494· **β**) (εκκλ.) εξομολογούμαι (Πβ. τη μτγν. σημασ. L-S. Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.): *δέν πήγες εις πνευματικόν, ουδέ εξαγορεύθης* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2452.

εξαγορία η, Χούμνου, Κοσμογ. 279, Ρωσσέρ. 334· *ε ξ α γ ο ρ ι ά.*

Το μτγν. ουσ. *εξαγορία*. Τ. *'ξαγορία* στο Du Cange (λ. *ξαγορεύειν*) και στο Βλάχ. (λ. *ξαγορία*). Τ. *'ξαγοριά* στο Somav. (λ. *ξαγοριά*). Η λ. στο Du Cange (λ. *εξαγορεύειν*).

1) Μετάνοια: *Ιδών ο Λύκος αληθή και καθαράν καρδίαν* (ενν. *της αλουπούς*), *την πρός Θεόν ευλάβειαν και την εξαγορίαν, ευσπλαγχνικά εδάκρυσεν και ελυπήθηκέ-την* Γαδ. διήγ. 304. **2**) Συγχώρηση: *εζήτησες την κοινωνιάν ως χριστιανών την τάξιν. Έλαβες την εξαγοριάν κ' η ευχαριστιά μετά-σου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{209}.

εξαγρεύω· *'ξ α γ ρ ε ύ ω.*

Από την πρόθ. *εκ* και το *αγρεύω*.

Πιάνω (στο κυνήγι): *Σήμερον είμεστε εδώ σαν τα πουλιά του δάσου, όταν 'ξαγρέψει-τα τινάς και τες φωλές-τους χάσου* Αλφ. 15^{36}.

εξαγριαίνω.

Το αρχ. *εξαγριαίνω*. Η λ. και στο Βλάχ. (λ. *ξαγριεύγω*).

(Μεταφ.) οξύνομαι (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S στη λ. ΙΙ. Βλ. και τη σημασ. στο Βλάχ., ό.π.): *τό πάθος εξηγρίαινε καθ' ημών* Χορτασμ. (Hunger) 246.

εξαγριεύω· *'ξ α γ ρ ι ε ύ (γ) ω,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 113 (κριτ. υπ.), Χρον. σουλτ. προσθ. 602, Ερωφ. Β΄ 159, Ερωτόκρ. Β΄ 781, 2375, Γ΄ 504, 530, 676, 1218, Δ΄ 458, 1035, Τζάνε, Κρ. πόλ. 228^{1}, 358^{12}.

Απο την πρόθ. *εκ* και το *αγριεύω*. Ο τ. *'ξαγριεύγω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 628]).

Α' Μτβ. **1**) Εξοργίζω (Η σημασ. στο Βλάχ., ό.π.): *όσ' η Φροσύνη τσ' ήλεγε το μίλημα ν' αφήσει, τόσο την εξαγρίευγε κ' ήστεκε ν' αφορμίσει* Ερωτόκρ. Γ' 530. **2**) (Προκ. για πληγή) ερεθίζω (Η σημασ. στο Βλάχ., ό.π.): *να κακουργήσεις την πληγή και να την 'ξαγριεύγεις* Ερωτόκρ. Γ' 1218. **Β'** Αμτβ. **1**) Αγριεύω: *Τα μάτια 'ξαγριέψασι, καρβούνω σπίθες βγάνου* Ερωτόκρ. Β' 781· *'Αν ήτο τίβοτσ' ήμερο εις την καρδιά του ρήγα, εδά όλα ξαγριέψασι, τα μερωμένα φύγα* Ερωτόκρ. Δ' 458. **2**) Θυμώνω: *τούτοι 'ξαγριέψασι, 'ς πλιά μάνηταν εμπαίνου* Ερωτόκρ. Β' 2375.

εξαγρίζομαι.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αγρίζομαι*.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = άγριος: *κατ' αυτής θυμώνεται θυμόν εξαγρισμένον* Λίβ. Ν 3333.

εξαγριώνομαι, Θησ. (Morgan) Ι' 42, Θησ. Δ' [36⁴], Χούμνου, Κοσμογ. 799, Βεντράμ., Γυν. 6· *ε ξ α γ ρ ώ ν ο μ α ι,* Χούμνου, Κοσμογ. 790· *'ξ α γ ρ ι ώ ν ο μ α ι,* Θησ. (Schmitt) 339, ΙΧ 5, Αχέλ. 646· *'ξ ε γ ρ ι ώ ν ο μ α ι.*

Το αρχ. *εξαγριόομαι*. Τ. *ξεγγριώνειν* στο Du Cange. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξαγριώ*).

Εξαγριώνομαι, αγριεύω (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *εξαγριόω* II. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 2): *η οργή-του 'ξεγριώνεται* Χριστ. διδασκ. 274· *με χολή ξεσπάθωσε όλος εξαγριωμένος* Θησ. Ε' [64⁴].

Η μτχ. παρκ. **α**) (προκ. για μαλλιά) ανακατεμένος, ανασηκωμένος: *ήλθε με μανία, την χήτη 'ξαγριωμένη* Θησ. Θ' [5¹]· **β**) (ως επίθ.) άγριος, τραχύς, σκληρός: *έχεις πέτρινην καρδιάν και νούν εξαγριωμένον* Ερωτοπ. 206.

εξάγω.

Το αρχ. *εξάγω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αποσπώ, βγάζω, αποκομίζω: *όστις εξάγειν τίμιον εξ αναξίου θέλει* Γλυκά, Αναγ. 175. **2**) Φρ. *εξάγω την ψυχήν κάπ.* = σκοτώνω κάπ. (Βλ. L-S στη λ. I β 2): *μήπως πλήξω γάρ κ' εσένα και εξάξω την ψυχήν-σου* Ερμον. Σ 200.

εξαδάκτυλος, επίθ.,· *ε ξ ι δ ά κ τ υ λ ο ς.*

Η λ. στον Ιπποκράτη. Τ. *'Ειδάχτυλος* ως επών. και σήμ. στην Κεφαλληνία (Λωρεντζ., Αθ. 25, 1913, 247). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που έχει έξι δάχτυλα (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εξιδάκτυλος* (ενν. *ο Μεσσίας*) *υπάρχων* Λέοντ., Αιν. V 15.—Τ. *Εξιδάχτυλος* και *Εξεδάκτυλος* ως επών., Σουμμ., Ρεμπελ. 169 και ΝΕ 13, 1916, 318.

εξαδέλφη η, Αρμούρ. 196· *α ξ α δ έ λ φ η,* Αρμούρ. 196 (χφ. C) (Μπουμπ., Αθ. 67, 1963/64, 141).

Το μτγν. ουσ. *εξαδέλφη* (Sophocl.). Η λ. και σε επιγρ. (L-S, λ. *εξάδελφος* I). Ο τ. *αξαδέλφη* στο Βλάχ. (λ. *αξαδέλφη*). Η λ. και σήμ.

Εξαδέλφη (Η σημασ. σε επιγρ., L-S, λ. *εξάδελφος* I).

εξαδέλφι το, Περί ξεν. Α 79, 288.

Από το ουσ. *εξάδελφος* και την κατάλ. *-ι*. Η λ. και σήμ.

Εξάδελφος ή εξαδέλφη.

εξαδέλφισσα η, Χρον. Μορ. Η 8457.

Το θηλ. του ουσ. *εξάδελφος*.

Εξαδέλφη (Για τη σημασ. βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξάδελφος*).

εξάδελφος ο, Διγ. (Trapp) Esc. 134, Ακ. Σπαν. (Eideneier) A 212, 263, Πόλ. Τρωάδ. 523, Χρον. Μορ. Η 2158, Αχιλλ. (Haag) L 1111, Αχιλλ. Ο 254, Σφρ. Χρον. μ. 112³², Θησ. Ζ' [20⁸], Γράμματα Μετεώρ. 50, Συναξ. γυν. 1198, Δωρ. Μον. XXIII· *α ξ ά δ ε λ φ ο ς,* Ακ. Σπαν. (Eideneier) B 31, Παλαμήδ. Βοηβ. 443, Ζήν. Α' 192, Ε' 137· *α ξ ά δ ε ρ φ ο ς,* Ζήν. Πρόλ. 102, Α' 188, Β' 248, Γ' 25, 45, 188, Δ' 34, Ε' 327, 371· *ξ ά δ ε λ φ ο ς,* Κορων., Μπούας 89, Χρόν. σουλτ. 36⁹.

Το μτγν. ουσ. *εξάδελφος*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S). Οι τ. *αξάδελφος* και *αξάδερφος* στο Somav. (λ. *αξάδελφος*). Η λ. και ο τ. *ξάδελφος* και σήμ.

Εξάδελφος (Η σημασ. μτγν., Sophocl. στη λ. 2, σε επιγρ. L-S στη λ. I).

εξαδίωσις· *εξαδιώσεως*, Ιστ. πατρ. 184⁴, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εξ ιδιώσεως*.

εξαετής, επίθ., Διγ. Ζ 1313.

Το μτγν. επίθ. *εξαετής*. Η λ. σε επιγρ. και παπυρ. (L-S).

Που είναι έξι χρονών (Η σημασ. μτγν., σε επιγρ. και παπυρ., L-S στη λ. I).

εξάζω, βλ. *αξιάζω*.

εξαήμερος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εξαήμερος*.

Το θηλ. ως ουσ. = έργο που πραγματεύεται τις έξι μέρες της δημιουργίας (Για τη σημασ. βλ. Sophocl. στη λ. 2): *έτερον* (ενν. *βιβλίον*) *όμοιον εξαήμερος του Χρυσοστόμου* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 521.

έξαιμος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που έχει μείνει χωρίς αίμα (Πβ. L-S): *την πάνδημον..... των γυναικών μιαράν, πανλώβητον... σαρκοβόρον όφιν, η έξαιμον τον προπάτορα διειργασμένη φυγάδα του παντοκράτορος ... κατεγραφώθησεν* Miklos. - Muller, Acta Ε' 262.

εξαιρεμένος, μτχ., βλ. *εξαιρώ*.

εξαίρετα, επίρρ.

Από το επίθ. *εξαίρετος*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Σε μεγάλο βαθμό, πάρα πολύ (Η σημασ. στο Βλάχ.): *είδα πολλούς άρχοντας πολλά πεπλουτισμένους, αλλ' ένας υπερέβαινεν εξαίρετα τους άλλους* Αρσ., Κόπ. διατρ. σ. 371. **2**) Θαυμάσια, πολύ ωραία (Η σημασ. στο Βλάχ. και σήμ., Δημητράκ.): *ορέχθην-το η παράξενος να το καβαλικεύσει στρώνουν -το, εκάθισ' εις αυτό και εξαίρετα επεριπάτειν* Λίβ. Ρ 1091.

εξαιρετόπλαστος, επίθ.

Από τα επιθ. *εξαίρετος* και *πλαστός*.

Ομορφοκαμωμένος, πανέμορφος: *Είχεν ο ρήγας ευγενήν, εύμορφον θυγατέραν, κόρην εξαιρετόπλαστον* Λιβ. Sc. 2313.

εξαίρετος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *εξαίρετος* (L-S, λ. *εξαιρετός* II). Η λ. και σήμ. Βλ. και Andr., Lex.

1) Ιδιαίτερος, έκτακτος: *εξαιρέτῳ ορισμῷ ημετέρῳ, οι αυτού του Γραίκου αρχιεπισκόπου οφείλουσιν άνευ τινός κωλύσεως* Διάτ. Κυπρ. 503[22]. **2**) Έκφρ. *κατ' εξαίρετον* = ξεχωριστά από.... (Για τη σημασ. βλ. L-S, ό.π. στη λ. II 3 και Steph., Θησ. 1218 A): *τό τε ψαλτήριον και τα προφητικά δίκαια... ωνόμασε· κατ' εξαίρετον δέ των άλλων το ευαγγέλιον άγιον... απεφήνατο* Ψευδο-Σφρ. 438[35].

εξαιρέτως, επίρρ., Κομν. Διδασκ. Δ 339, Σπαν. Ρ 180, Ασσίζ. 523[22], Ωροσκ. 41[1], Σφρ., Χρον. μ. 36[9], 108[30], Ψευδο-Σφρ. 264· *'ξ α ι ρ έ τ ω ς,* Αλεξ. 1512.

Το μτγν. επίρρ. *εξαιρέτως* (L-S, λ. *εξαιρετός*). Η λ. και σε επιγρ. και παπυρ.

α) Ιδίως, προπάντων (Η σημασ. μτγν., σε επιγρ. και παπυρ., L-S, ό.π. IV): *παρακελεύεται δέ και ούτος και περί των άλλων μέν, εξαιρέτως δέ περί των αποδιδομένων εις το διπλάσιον* Αρμεν., Εξάβ. ς' 1[1]· **β**) σε μεγάλο βαθμό, πάρα πολύ (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π.): *πέφτει ο πόθος εις αυτούς μεγάλως, εξαιρέτως βυζάνου, θεραπεύουν... το βρέφος* Βυζ. Ιλιάδ. 157.

εξαιρημένος, μτχ., βλ. *εξαιρώ.*

εξαίρω, Ορνεοσ. αγρ. 571[14].

Το αρχ. *εξαίρω.*

Α' (Ενεργ.) εξαφανίζω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I5): *Έλεγον ούν ομιλούντες οι της ενώσεως τοις σχισματικοίς: «Άφετε ίδωμεν εί εξάραι ο Θεός τον εχθρόν τούτον τον αντιστάμενον ημίν, ...»* Δούκ. 319[12]. **Β'** (Μέσ.) σηκώνομαι, ανεβαίνω (Βλ. τη μτγν. σημασ. L-S στη λ. I1b): *τῳ αιφνιδίῳ ψόφῳ τη εκ του χαλκείου σκεύους και τη συνήθει φωνή παρασκευάζειν ταύτας* (ενν. τας *νήσσας*) *εις ύψος εξαίρεσθαι* Ιερακοσ. 516[9].

εξαιρώ, Επιθαλ. Ανδρ. Β' 552, Φλώρ. 988, Λιβ. Ρ 1191, 1670, 1802, 2785, Λιβ. Sc. 1052, 1403, 1507, Λιβ. (Lamb.) Ν 455, Λιβ. Ν 2117 (έκδ. *εξηγημένας*· διορθώσ. κατά Λιβ. Esc. 2413 σε *εξηρημένας*), Λιβ. Esc. 316 (κριτ. υπ.), 2125, 2552, Αχιλλ. Ν 1007, Αχιλλ. Ο 5, Ριμ. Βελ. 389· μτχ. *ε ξ α ι ρ ε μ έ ν ο ς,* Θησ. Ζ' [22[8]], Βυζ. Ιλιαδ. 501· *ε ξ α ι ρ η μ έ ν ο ς,* Σπαν. Ο 3, Διήγ. Βελ. 238, Φλώρ. 127, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 278, 1806, Αχιλλ. Ν 31, 49, 128, 363, 754, 831, Αχιλλ. Ο 61, Αχιλλ. (Haag) L 50.

Το αρχ. *εξαιρέω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' (Ενεργ.) (προκ. για αριθμτ. πράξεις) αφαιρώ: *εάν ούν από των ιβ' εξέλης τα ζ'* Rechenb. (Vog.) 17[3]. **Β'** (Μέσ.) αποκλείομαι από κ. (Πβ. την αρχ. σημασ., L-S, λ. *εξαιρέω* II2· η σημασ. και σήμ. Δημητράκ. στη λ. 4): *οι μιγέντες μετ' αυτών εξαιρούνται της των χριστιανών τάξεως* Ελλην. νόμ. 567[26-7].

Οι μτχ. παρκ. ως επιθ. = **1**) Εξαιρετικός, ξεχωριστός: *έναι ο στρατιώτης ευγενής και εξηρημένη η κόρη* Λιβ. Ν 1725· *ιστορίζει θαυμαστούς ναούς εξηρημένους* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 396· *το κάλλος-του ήτον θαυμαστόν, η ανδρειά-του εξαιρημένη* Αχιλλ. Ν 98. **2**) Υπερβολικός: *εδώκασιν τα βούκινα, πηδούν, καβαλικεύουν μετά φουσάτα πάμπληθαν, αριθμισμόν ούκ έχουν. Εκεί να είδες ταραχήν του κόσμου εξηρημένη* Αχιλλ. Ο 184.

εξαίσια, επίρρ.

Από το επιθ. *εξαίσιος.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξαισίως*).

Εξαιρετικά: *ούλοι οι Συριανοί της Αμμοχούστου τον αυτόν τρόπον επολομούσαν με τούς καβαλλάρηδες, αμμέ ο αυτός σίρ Φρασές πολλά εξαίσια και με τον ρήγαν πολλές φορές* Μαχ. 82[8].

εξαίσιος, επιθ., Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 878, Μανασσ., Χρον. 5277, Διγ. Ζ 3892, Διγ. (Trapp) Gr. 3388, Δούκ. 79[14], Συναξ. γυν. 353 (έκδ. *εξούσιον*· διορθώσ. σε *εξαίσιον*), Ιμπ. (Legr.) 668, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1036, Διγ. Άνδρ. 399[37], Διήγ. Πανωφ. 58, Διακρούσ. 79[6], Τζάνε, Κρ. πόλ. 217[19].

Το αρχ. επιθ. *εξαίσιος.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Θαυμάσιος, λαμπρός (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 3 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *εκατσεν εις το μέσον εις την χαράν... κ' εις τον εξαίσιον γάμον* Πουλολ. 107· *το μέγα σου το όνομα... και το πολλά εξαίσιον πώς να το εγκωμιάσω* Θρ. Κων/π. (Mich.) 89· *έργον θαυμαστόν κ' εξαίσιο κάνεις* Σουμμ., Παστ. φίδ. χορ. γ' [40]. **2**) Εκπληκτικός, ασυνήθιστος (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ. 1223D): *μεγάλως εθαύμασαν και τον Θεόν μετά δακρύων ηυχαρίστησαν τον ποιούντα εξαίσια και μεγάλα θαύματα* Ιστ. Πατρ. 123[20]· *προς τούτοις έγραψεν αυτός άλλην γραφήν και πάλιν έτερα ταύτη προσδηλών εξαίσια και ξένα* (παραλ. 1 στ.)..., *εκείσε δ' εύρον έθνη σάρκας ανθρώπων τρώγοντα* Βίος Αλ. 5711.

εξαισίως, επίρρ., Έκθ. χρον. 75[20].

Από το επιθ. *εξαίσιος.* Η λ. τον 4 αι. (L-S, λ. *εξαίσιος*).

Πάρα πολύ (Η σημασ. τον 4 αι., L-S, ό.π.): *λαβών γάρ αυτός ο βασιλεύς ηγάπησεν εξαισίως εκ του κάλλους* αυτ. 6[22].

εξαιτιάζομαι.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αιτιάζομαι.*

Παραιτούμαι (από κάπ. υπόθεση): *ουδέν θέλομεν ειπείν περί τούτου πλέον λόγους τινά, ουδέ απολογηθείν θέλομεν. Και ήδη εξαιτιαζόμεθα και διαμαρτυρόμεθα ότι ούτως θέλομεν ποιήσει* Βησσ., Επιστ. 37[17].

εξαιτιώμαι, Σφρ., Χρον. μ. 38[11].

Απο την πρόθ. *εκ* και το *αιτιώμαι.*

Δικαιολογούμαι: *εκβαλόντες-με των αλύσεων και εξαιτιώνται και λέγουσιν ούχ ότι εχθρωδώς έχουσι κατ' εμού* Ψευδο-Σφρ. 288[20].

εξαίφνης, επίρρ., Παναρ. 63[1], Λιβ. Ρ 2412, Λιβ. (Lamb.) Ν 2567· *ε ξ ά φ ν η·* *ε ξ ά φ ν η ς,* Χρον. Μορ. Ρ 4813, 7042, 9102, Λιβ. (Esc.) 3736.

Το αρχ. επίρρ. *εξαίφνης.*

1) Ξαφνικά (Η σημασ. αρχ., L-S): *την νύκτα να τους δώσουν εξάφνης αναρμάτωτους και να τους κατελύσουν* Αχιλλ. Ν 423· *μηδέν οκνήσωμεν ποσώς να μας αποσκεπάσου· εξάφνη ας τους δώσωμεν όλους με τα κοντάρια* Χρον. Μορ. Ρ 4728. **2**) Αμέσως, ευθύς (Η σημασ. αρχ., L-S): *εμέ σπαθιά ούκ έντρεψαν, κοντάρια ουθόλως και από μόνου βλέμματος εσφαξές-με εξάφνης* Αχιλλ. Ν 849. **3**) Με το άρθρο ως επιθ. = ξαφνικός, απροσδόκητος: *η γάρ εξαίφνης συμφορά κλονίζει την καρδίαν* Λιβ. Sc. 2569· *ακούσας δέ... τον εξαίφνης και φοβερόν θάνατον* Ιστ. Πατρ. 101[1]· *ώς είδον το φρικτόν και τους εξαίφνης*

πρέσβεις, εδόθη λόγος κι' ορισμός και εδιαλαλήθη να συναχθούν Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 40.

εξαιφνιδίως, επίρρ.· *ε ξ α φ ν ί δ ι ω ς,* Θρ. Κων/π. (Mich.) 124· *ε ξ α φ ν ι δ ί ω ς.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αιφνιδίως.*

Απρόοπτα, ξαφνικά: *να θρηνήσουσιν την συμφορά-σου, Πόλις, τὴν έλαβες εξαφνιδίως, μάλλον και ανελπίστως* Θρ. Κων/π. (Mich.) 82.

εξακαθαροσύνη, η, βλ. *ξεκαθαροσύνη.*

εξάκαιρα, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *άκαιρα* (Βλ. Κριαρά [Γύπ. σ. 252]).

Παράκαιρα, πρόωρα: *ασπρίσανε εξάκαιρα, σα βλέπεις, τα μαλλιά-μου* Πανώρ. Γ' 304 (κριτ. υπ.).

εξακάνθινος, επίθ.

Από το επίθ. *ακάνθινος* με πιθ. επίδρ. της έκφρ. *εξ ακανθών.*

Ακάνθινος: *στην κεφαλὴν-του εβάλετε εξακάνθινον ζόγιαν* Πλουσιαδ., Θρ. Θεοτ. 67.

εξακεραίως, επίρρ., Σπαν. Α 373, Σπαν. Ρ 184.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *ακεραίως.* Για τη λ. βλ. και Pern., Et. linguist. A' 118.

Εξολοκλήρου: *εκείνον τό υποσχεθείς εξακεραίως* (έκδ. *εξακεραιώς*· διορθώσ.) *το δίδε, εί δὲ και δώσεις το μισόν, η χάρις όλη εχάθην* Σπαν. Β 359.

εξακολουθώ, Κομν., Διδασκ. Δ 119, Σπαν. Ρ 42, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 103.

Το μτγν. *εξακολουθέω.* Η λ. σε παπυρ. (L-S, λ. *εξακολουθέω*) και σήμ. (Δημητράκ.).

Ακολουθώ κάπ. ή κ. (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. 1): *«Εδά διά σέν, αυθέντα-μου, αρνούμαι τους γονείς-μου και τα καλά-μου αδέλφια και τον πολύν-μου πλούτον κ' εσέναν εξακολουθώ διά τον πολύν-σου πόθον...»* Διγ. (Trapp) Esc. 891· *χώμαν γίνου, άν ηπορείς, να σε πατώσιν όλοι· εξακολούθει θέλημα, καλὴν βουλὴν ανθρώπων* Σπαν. Α 99.

εξακονίζω · *'ξ α κ ο ν ί ζ ω,* Θησ. (Morgan) I42, Θησ. Ζ' [121^{4}].

Από τον αόρ. του *εξακονώ.*

1) Ακονίζω, τροχίζω: *τα νύχια-του, τα δόντια-του, όλα τα εξακονίζει* (ενν. *το λιονταρόπουλον*) Θησ. (Foll.) I43· *άν 'ξακονίσω τη λάψη του σπαθιού-μου* Πεντ. Δευτ. XXXII 41. **2**) Κατεργάζομαι, σφυρηλατώ (μέταλλα) (Για τη σημασ. βλ. Hesseling [Πεντ. σ. 435]): *η Τσίλα απατά αυτὴ εγέννησεν τον Θουβαλκάιν, 'ξακονίζει πὰν οπού μαστορεύγει χάρκωμα και σίδερο* Πεντ. Γέν. IV 22.

εξακοντίς, επίρρ.

Από την πρόθ. *εξ* (το *α* πιθ. από επίδρ. του *κατακοντίς*), το επιρρ. *κοντά* και την κατάλ. *-ίς* (βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 97).

Κοντολογίς: *άνθρωπος θεωρητικός, ισχυρός... και παλλίμβουλος. Εξακοντίς, εις όλους υπέρπλουτος άνδρας... 'Αλλος όμοιός-του δέν ήτο εις όλην την Μακεδονίαν* Συναδ., Χρον. 70.

εξακονώ.

Το μτγν. *εξακονάω.*

Ακονίζω, τροχίζω (Η σημασ. μτγν., L-S, λ. *εξακονάω*): *το της μοίρας ξίφος εξακονών καθ' εαυτού και προς τομὴν επείγων* Μανασσ., Χρον. 822.

εξακοσιάτος, επίθ., Πεντ. Γέν. VII 11.

Από το αριθμτ. *εξακόσιοι* και την κατάλ. *-άτος.*

Εξακοσιοστός.

εξακόσιοι, αριθμτ.· *ε ξ α κ ό σ ο ι,* Αχέλ. 583, 850· *'ξ α κ ό σ ι ο ι - α,* Κορων., Μπούας 114, 144· *ο ξ α κ ό σ ι ο ι,* 'Εγγρ. τού 1634 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 78^{29}).

Το αρχ. αριθμτ. *εξακόσιοι.* Ο τ. *εξακόσοι* στο Βλάχ. (λ. *εξακόσοι*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξακόσοι*). Η λ. και ο τ. *'ξακόσιοι* και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξακόσιοι (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Δημητράκ.).

εξάκουσμα το.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *άκουσμα.* Η λ. στο Somav.

Φήμη (Η σημασ. στο Somav.): *ήσουν φούμος ες την γὴν, έπαινος εις τον κόσμον, το εξάκουσμα το θαυμαστόν, τό έφριττεν ο κόσμος* Θρ. Κων/π. (Mich.) 11.

εξακουσμένος, μτχ. επίθ., Πτωχολ. Α 223, Θρ. πατρ. 59, Θησ. (Foll.) I25, Αιτωλ., Βοηβ. 36, Σταυριν. 946, Τζάνε, Κρ. πόλ. 510^{4}· *ξ α κ ο υ σ μ έ ν ο ς,* Μαρκάδ. 668, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 14, Λεηλ. Παροικ. 398.

Η μτχ. παρκ. του *εξακούω* ως επίθ. Η λ. στο Somav. (λ. *ξακουσμένος*). Ο τ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Ξακουστός, φημισμένος (Η σημασ. στο Somav., ό.π., και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *ο Μιχαὴλ ο θαυμαστός και ο εξακουσμένος* Σταυριν. 632· *τείχη ξακουσμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 582^{2}· *ξακουσμένην πόλιν* Σοφ. πρεσβ. 22.

εξάκουστος, επίθ., Διγ. (Trapp) Esc. 132, 205, 1597, Χρον. Μορ. Η 210, 1504, 2957, 3156, 3698, 4152, 4360, 5006, 5749, 5941, 5984, 6814, 6821, 7231, 8009, Χρον. Τόκκων 458, Βεν. 84, Ανακάλ. 96, Θρ. Κων/π. (Mich.) 2, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 668, Αργυρ., Βάρν. Κ 382, 418, Ανάλ. Αθ. 5, 55, Θησ. Β' [90^{7}], Ϛ' [21^{7}], Γεωργηλ., Βελ. 374, 684, Ριμ. Βελ. 60, Πικατ. 260, Ροδινός Νεόφ., Περί ηρώων (Κουρν.) 230, Διακρούσ. 104^{19}, 118^{22}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 584^{7}· *α ξ α κ ο υ σ τ ό ς,* Διγ. Ο 434· *ε ξ α κ ο υ σ τ ό ς,* Γλυκά, Στ. 289, Διγ. Ζ 1248, Διήγ. Βελ. Neap. 274, Ιμπ. 383 (κριτ. υπ.), Θησ. (Foll.) I 67, 101, Χούμνου, Κοσμογ. 335 (κριτ. υπ. Β), Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{183}, 7^{3}, Γεωργηλ., Θαν. 35, Ριμ. Βελ. 60, 712, 894, Συναξ. γυν. 341, 450, Μαρκάδ. 8, Χρον. σουλτ. 123^{15}, Δωρ. Μον. XXXIV, Ερωφ. Γ' 258, Διγ. 'Ανδρ. 441^{8}, Ερωτόκρ. Α' 28, Β' 589, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 207, Β' 19, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 92, Ζήν. Α' 68, Τζάνε, Κρ. πόλ. 587^{6}, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. Αφ. 83· *'ξ ά κ ο υ σ τ ο ς,* Ιμπ. (Legr.) 300, 324, Θησ. (Foll.) I 116, Θησ. Πρόλ. 93, Γ' [22^{6}], Δ' [15^{3}], Ϛ' [14^{4}], Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{178}, Κατζ. Πρόλ. 12, Α' 47, Δ' 288, Πιστ. Βοσκ. I 3, 22 (έκδ. *άξουστη*· διορθώσ. σε *'ξάκουστη*), Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [136], Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 20· *ξ α κ ο υ σ τ ό ς,* Ιμπ. (Legr.) 21, Κορων., Μπούας 95, Αχέλ. 247, Στ. Βοεβ. 4, Ερωφ. Πρόλ. Χάρ. 56, 113, Ιντ. α' 40, β' 43, Ερωτόκρ. Δ' 1337, Ευγέν. 1041, Στάθ. Γ' 522, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 32, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 70, 98, Λεηλ. Παροικ. Αφ. 18, 24, Τζάνε, Κρ. πόλ. 429^{5}, 465^{16}.

Το μτγν. επίθ. *εξάκουστος.* Οι τ. *αξάκουστος* και *ξάκουστος* στο Somav. (λ. *ξακουσμέ-*

νος). Ο τ. *ξακουστός* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξακουστός*). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Που ακούγεται καθαρά, ευκρινώς (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1): *τύμπανά τε και όργανα εκρούοντο εις άκρον και ήν ήχος εξάκουστος εν εκείνη τη ώρα* Διγ. (Trapp) Gr. 1750. **2α**) Φημισμένος, ξακουστός (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2 και σήμ., Δημητράκ. ό.π.): *Ρήγα κι' αφέντη ξακουστέ, παρ' άλλο πλιά μεγάλε* Ερωτόκρ. Δ' 1449· *Τούτη 'ναι η Τρόγια η ξακουστή* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 8· *διατό ένι εξάκουστον το έπαινος οπού έχεις* Χρον. Μορ. Η 5818· **β**) ωραίος, εξαιρετικός: *όλους χαρίσματά 'δωκεν, εξακουστά, μεγάλα* Φλώρ. 1826.

εξακούω.

Το αρχ. *εξακούω*.

Α' (Ενεργ.) (προκ. για το Θεό) εισακούω, ακούω με ευμένεια: *εξάκουσέ-της ο Θεός στη δέησην που κάνει* Δεφ., Σωσ. 239. **Β'** (Μέσ.) γίνομαι ξακουστός, γνωστός (Βλ. L-S στη λ. I): *θέλει εξακουστείν σ' όλην την οικουμένη και θέλει μνημονεύεσθαι πάντοτ' επαινεμένη* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{133}.

εξακριβιάζω.

Το *εξακριβώ* με επίδρ. ρ. σε. *-ιάζω*.

Υπολογίζω με ακρίβεια κ.: *Αλήθεια δίδεις-με πολλά, πλήν άν τα συμψηφίσεις ... και άν τα εξακριβιάσεις, τετράμηνον ού σώζουσιν* Προδρ. II Η 24α.

εξακριβίζομαι, Λίβ. Ρ 1944.

Από το *εξακριβώ* με επίδρ. ρ. σε *-ίζομαι*.

Μελετώ με ακρίβεια· εξιχνιάζω: *τ' άστρα εξακριβίζομαι* Λίβ. Ν 2508.

εξακριβώς, επίρρ., Φλώρ. 70, 735, 1192.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *ακριβώς*.

Εξίσου, το ίδιο: *τες βάγιες δέ ο βασιλεύς παρακαλεί, προστάζει τα δύο βρέφη εξακριβώς θηλάζειν και φυλάττειν* αυτ. 140.

εξαλαφρώνω, Γεωργηλ., Βελ. 557· *ε ξ ε λ α φ ρ ώ ν ω,* Χριστ. διδασκ. 187· *ξ α λ α φ ρ ώ ν ω.*

Από την πρόθ. *εκ* και το *αλαφρώνω*. Ο τ. *ξαλαφρώνω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξαλαφρώνω*).

Ανακουφίζω (Βλ. Δημητράκ., ό.π. 2): *όσον προσπαθεί να τόνε ξαλαφρώνει, τόσον του βλάβει την πληγή και πλιά τόνε ζημιώνει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [131]· *εί ούτως ποίσεις, βασιλεύς, εξαλαφρώσειν έχεις τους πόνους του πτωχού τυφλού* Γεωργηλ., Βελ. 557.

εξάλειμμα το, Act. Xér. $10^{40,44}$, 18 $DIII^{19}$, Act. Esph. 14^{44}, Ιστ. Ηπείρ. XII^{5}, Ηπειρ. 219^{6}.

Από το *εξαλείφω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Μικρό ιδιωτικό κτήμα που προέρχεται από μοίρασμα δημόσιας γής (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex. στη λ. 1): *παραδίδωμι ...πάσαν μερίδα... και εν διαφόροις τόποις διά το ανώμαλον του καιρού ευρισκομένους ιδιοκτήτους-μου παροίκους μετά και των εξαλειμμάτων των παροίκων-μου* Έγγρ. του 1356 (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 135^{7}).

εξαλειμματικός, επιθ., Act. Xén. 38^{46}, Act. Xér. 16^{73}, Act. Esph. 14^{212}, Αρμεν. Εξάβ. Γ' 3^{115}, Miklos.-Müller, Acta Ε' 191· *α ξ α λ ε ι μ μ α τ ι κ ό ς,* Γράμματα Μετεώρ. 79^{93-4}.

Από το ουσ. *εξάλειμμα* και την κατάλ. *-ικός*. Βλ. και Κουμαν., Συναγ., λ. *εξαλειμματικαί*.

Πού αναφέρεται ή που προέρχεται από «εξάλειμμα»: *αφιερώ τούτο... ωσαύτως και τας υποστάσεις πάσας τας εξαλειμματικάς* Έγγρ. του 1355 (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 131^{16}).

εξαλειμμός ο, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών τλη'· *ε ξ α λ ε ι σ μ ό ς,* Χρον. Μορ. Ρ 6010· *ε ξ η λ ε ι μ μ ό ς,* Χρον. Μορ. Η 6010· *'ξ α λ ε ι μ μ ό ς,* Πεντ. Αρ. XXIV 22· *'ξ η λ ε ι μ μ ό ς,* Μαχ. 360^{23} (κριτ. υπ.), Θρ. Κύπρ. Μ 119.

Από το *εξαλείφω* και την κατάλ. *-μός*. Ο τ. *'ξαλειμμός* και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex.).

Αφανισμός, καταστροφή (Η σημασ. και σήμ. στη Χίο, Andr., Lex.): *να πάψουσιν τα κούρση-του κι' ο εξαλειμμός εκείνος* Χρον. Μορ. Η 3314· *Εξαλειμμός εγίνετον μέγας στούς Αλβανίτας* Χρον. Τόκκων 3200.

εξαλείπτω, βλ. *εξαλείφω*.

εξαλεισμός ο, βλ. *εξαλειμμός*.

εξαλείφω, Διδ. Σολ. Ρ 16, Σπαν. Ρ 233, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 456, Hist. imp. 7, Διγ. (Trapp) Esc. 257, Πόλ. Τρωάδ. 383, Χρον. Μορ. Η 613, 5133, 5682, 9098, Χούμνου, Κοσμογ. 626, Πεντ. Δευτ. IV 3, XXVI 13, Παλαμήδ., Βοηβ. 200, 209, 768· *ε ξ α λ ε ί π τ ω,* Αγαπίου, Γεωπον. 117· *'ξ α λ ε ί φ ω,* Πεντ. Έξ. XXIII 23, Δευτ. IX 3, 8, 14, 25, XIII 6, XVII 12, XXVIII 24, 51· *'ξ η λ ε ί φ ω,* Μαχ. 6^{28}, 14^{6}, 50^{20}, 60^{29}, 184^{29}, 198^{20}· μτχ. *α ξ α λ ε ι μ μ έ ν ο ς,* Διγ. Ο 1412.

Το αρχ. *εξαλείφω*. Οι τ. *'ξαλείφω* και *'ξηλείφω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. ως λόγ.

1α) (Προκ. για πρόσ. ή πράγμα) εξαφανίζω, εξολοθρεύω (Βλ. Andr., Lex.): *το θανατικόν εξήλειψεν τους ανθρώπους της Κύπρου* Μαχ. 120^{3}· *Λιμός τους ήλθεν οχυρός, ασθένεια και νόσος, οι πάντες εξαλείφθησαν όπου και άν υπήγαν* Χρον. Τόκκων 3215· *να 'ξαλείψεις το αίμα το καθάριο από το Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XIX 13· *να 'ξαλείψεις το κακό από το Ισραέλ* Πεντ. Δευτ. XXII 21· (μεταφ.) εξαφανίζω, «σβήνω» (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 3): *Ο χάρος την εξέλειψεν την χαρμονήν εκείνην* Αχιλλ. Ο 708· *τες ανδραγαθίες-τως τα γράμματα ευρήκα, τινάς καιρός να μή μπορεί διά να εξαλείψει τα τόσα κατορθώματα αυτωνών να κρύψει* Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 9· **β**) (προκ. για τόπο, πόλη, κλπ.) καταστρέφω, λεηλατώ (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Πιλαβάκης, Πρακτ. Α' Κυπρολ. Σ Γ' 284): *την δ' Αρμενιάν εξήλειψεν, πολύν κακόν εποίησεν* Διγ. (Trapp) Esc. 257· *να κάψουν, να εξαλείψουσιν τα οσπίτια και χωρία* Χρον. Μορ. Η 5663. **2**) Καταβάλλω, νικώ (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 128, 130, 133): *να πολεμήσει μετ' αυτόν, να τον έχει εξαλείψει* Χρον. Μορ. Η 5991. **3**) Ξοδεύω, δαπανώ, σπαταλώ: *επαίρνει-τα* (ενν. *τα χρήματα*) *εξαλείφει-τα κ' έρημος απομένει* Σπαν. Α 528. **4**) Η προστ. *'ξάλειψε* = «χάσου», εξαφανίσου: *έδιωξεν αποομπροστά-του οχτρόν και είπεν: «'ξάλειψε»* Πεντ. Δευτ. XXXIII 27.

εξάλειψις η· *α ξ ά λ ε ι ψ ι ς,* Μελετίου, Εκκλ. Ιστορ. τ. Γ' σ. 271.

Το μτγν. ουσ. *εξάλειψις*.

Καταστροφή (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II): *καταλυμόν εκάμνασιν, εξάλειψιν μεγάλην* Χρον. Τόκκων 2538.

εξαλειψοσύνη η.

Από το ουσ. *εξάλειψις* και την κατάλ. *-σύνη*.

Αφανισμός, καταστροφή: *άμαν ιδούν την χώραν-τους εις εξαλειψοσύνην, όλοι καρδιάν να βάλωσιν διά να μας θανατώσουν* Πολ. Τρωάδ. 386.

εξαλλάσσω· *'ξ α λ λ ά σ σ ω.*

Το αρχ. *εξαλλάσσω*. Η λ. και σήμ. στον τ. *'ξαλλάζω*.

Αλλάζω, μεταβάλλομαι (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. IIα): *Αρχίνησε με πρόσοψιν... ξαλλαγμένη* Θησ. Ι' [53^5].

εξάλλοθεν, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *άλλοθεν*.

Από άλλο μέρος: *είτε παντέχεις στα άρματα και εις τα άλογά-σου ομοίως, έρχεται άλλος εξάλλοθεν και επαίρνει-τα και υπάγει* Σπαν. (Ζώρ.) V 48.

εξαμέρεια η, Notizb. 87.

Από το επίθ. *εξαμερής* και την κατάλ. *-ια*. Η λ. τον 5. αι. (L-S).

Μερισμός, διαίρεση σε έξι μέρη: *κρατεί ο σακελλάριος ο Αλμυριώτης ζητούλιν από του κλήρου της εξαμερείας και οκταμερείας των Ασωμάτων κατά την ιγ' ινδικτ. άσπρα ,α* αυτ. 31.

εξαμηνιαίος, επίθ., · *ε ξ α μ η ν α ί ο ς,* Χρον. Μορ. Ρ 5718.

Το μτγν. επίθ. *εξαμηνιαίος*. Η λ. και στα Ιππιατρικά και σήμ. (Δημητράκ.).

Που διαρκεί έξι μήνες (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I): *μετά τον εξαμηνιαίον καιρόν λαμβάνουσαν την προίκα τον μονήρη μετέρχεσθαι βίον* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 2^{17}·

Το ουδ. του επιθ. **α)** (στον εν.) για ένα εξάμηνο: *ορίζω να είναι εξαμηναίον όλοι-τους πληρωμένοι* Χρον. Μορ. Η 6543· **β)** (στον πληθ.) = το μνημόσυνο που γίνεται στους έξι μήνες (Βλ. Du Cange): *τριμηνιαία, εξαμηνιαία και χρονιαία* Διαθ. του 1497 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 667^8).

εξάμηνον, επίρρ., Προδρ. III 67, Λιβ. Sc. 3238, Λιβ. Esc 1479.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *εξάμηνος* I2) και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξάμηνος* 2).

Με διάρκεια έξι μηνών (Η σημασ. στον Αριστ., L-S, ό.π. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *εστάθησαν εξάμηνον ‹πιστοί και αγαπημένοι›* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1608· *ορίζω να ένι εξάμηνον όλοι-τους πληρωμένοι* Χρον. Μορ. Ρ 6543.

εξαμινάρω· Act. XIIe Congr. d' Et. Byz. II, 1964, 518 (αόρ. *εξημινάρησα*).

Το λατ. examinare.

Ανακρίνω: *εξημινά(ρισα) τους άνω(θεν) μάρτυρας* αυτ. 517.

εξαμινιάζω, Ασσίζ. 49^{23}· *αξαμινιάζω,* Βουστρ. 426, 479, 483, 512, 528. Βλ. και *εξαμινάρω*.

Από το προβηγκ. examinar (Βλ. Χατζ., Ξέν. στοιχ., σ. 66, λ. *αξαμινιάζω*). Η λ. και σε Κυπρ. άσμ. 5^{102}.

Εξετάζω, ανακρίνω (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., ό.π.): *επήγεν ο κούντης της Τρίπολης... διά ν' αξαμινιάσουν τον άνωθεν Φουκάν· και εσύραν-τον πολλές φορές και τίποτις δέν εμολόγησεν* Βουστρ. 479.

εξάμιτος, επίθ., Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 513, 514, Act. Xér. 9^{36}, $9B^{24}$· *'ξ ά μ ι τ ο ς,* Θησ. Γ' [8^7], Γεωργηλ., Βελ. 345.

Το μτγν. επίθ. *εξάμιτος*.

Υφασμένος με έξι μίτους (Η σημασ. μτγν., L-S): *η τέντα-του ήν εξάμιτος, κόκκινη ωραιωμένη* Αχιλλ. Ν 376.

εξαμοδιαίος, επίθ.

Από το αριθμτ. *έξ*, το ουσ. *μόδιον* και την κατάλ. *-αίος*.

Που έχει έκταση έξι μόδια: *οφείλει τοιγαρούν η υπο σέ σεβασμία μεγάλη βασιλική μονή κατέχειν απάρτι (και) εις το εξής τον ειρημένον εξαμοδιαίον αμπελώνα* Act. Xér. 12^{22}.

εξαμπελίζω.

Από την πρόθ. *εκ* και το **αμπελίζω*. Τ. *'ξαμπελίζω* στο Somav.

Τρυγώ τα σταφύλια: *ήρθε το άνωθε αμπέλι εις τα χέρια των κλερονόμω-τωνε, οι οποίοι, αλίμονο, το εξαμπελίσανε, αμή ουδέ εδώνασι το μισό καρπό εις την Πισκοπή* Έγγρ. Σύρου Α' 186.

εξαμπώθω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αμπώθω*.

Σπρώχνω, προς κ. : εξήμπωσέ-με (έκδ. *εξύπνησε*· διόρθ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1911, 368, σε *εξήμπωσε*) *η τύχη-μου εις το πολιτικαρείον κ' εφαινετό-μου το σκολειόν ωσάν κακόν θηρίον* Σαχλ., Αφήγ. 51.

εξαμφοτέρωθε, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αμφοτέρωθεν*.

Από τις δύο πλευρές: *Κρημνός εξαμφοτέρωθε καθέλκει-με βιαίως* Διήγ. Βελ. Neap. 370.

εξαμώνω, βλ. *ξαμώνω*.

εξανάβλεψις η.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *ανάβλεψις*.

Επανάκτηση της όρασης: *των τυφλών εξανάβλεψιν* Χριστ. διδασκ. 39.

εξαναγέννησις η, βλ. *ξαναγέννησις*.

εξαναγκάζω· *ε ξ η ν α γ κ ά ζ ω* Θησ. Πρόλ. [144].

Το αρχ. *εξαναγκάζω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αναγκάζω, εξαναγκάζω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I1 και σήμ., Δημητράκ στη λ. 1): *μήν τηνε ξαναγκάσουσι κ' ένα μαχαίρι πιάσει και μπήξει-το μές στην καρδιά* Ερωτόκρ. Ε' 363· *Λοιπόν εξαναγκάστηκα και ήλθα εις το Κάστρον πάλιν* Σαχλ., Αφήγ. 267.

εξαναγκαλώ, βλ. *ξαναγκαλώ*.

εξαναγριώνω, βλ. *ξαναγριώνω*.

εξαναέρχομαι, βλ. *ξαναέρχομαι.*

εξαναθάλλω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αναθάλλω.*

(Μεταφ.) ξαναγίνομαι θαλερός: *αφού κλιθής και μαρανθής, πότε να εξαναθάλης; Αφού γηράσης και σαπής, πότε να γένης νέος;* Γλυκά, Στ. 219.

εξαναισχυντώ.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αναισχυντέω.*

Γίνομαι ξεδιάντροπος· (μεταφ.) γίνομαι υπερβολικός: *οι πόνοι εξηναισχύντησαν εις τούτας τας ημέρας* Γλυκά, Στ. 186.

εξανακαινούργωσις η, βλ. *ξανακαινούργωσις.*

εξανάκλωσμα το, βλ. *ξανάκλωσμα.*

εξανακρινίσκω, βλ. *ξανακρινίσκω.*

εξανακρίνω, βλ. *ξανακρίνω.*

εξαναλώνω.

Το μτγν. *εξαναλόω.*

Καταβροχθίζω: *τους κάτους με κουδούνια και το μιαρόν ποντίκιν από κομματίον το δράξουν και εξαναλώσουσίν-το* Χρησμ. (Βέης) 13[26].

εξαναπαρχής, επίρρ., βλ. *ξαναπαρχής.*

εξαναπέλπιστος, επίθ.· *ε ξ α ν ε π ή λ π ι σ τ ο ς.*

Από την πρόθ. *εκ* και το **αναπέλπιστος.*

Απελπιστικός: *μα την εξανεπήλπιστον πολλήν πεζοπορίαν, βαβαί-την προς παλάτιον μέχρι της εκκλησίας* Προδρ. ΙΙ G 20.

εξαναπήλπιστος, επίθ., βλ. *εξαναπέλπιστος.*

εξαναπιάνω, βλ. *ξαναπιάνω.*

εξαναπλάσσω, βλ. *ξαναπλάθω.*

εξαναπουλώ, βλ. *ξαναπουλώ.*

εξαναπροβαίνω, βλ. *ξαναπροβαίνω.*

εξανάπτω, Μανασσ., Χρον. 3115, Ερμον. Η 339, Λ 102, Ν 15, Θησ. Β′ [42[7]].

Το αρχ. *εξανάπτω.*

(Μτβ. και αμτβ.) ανάβω ζωηρά, φουντώνω: *ως γάρ τα ξύλα του πυρός την φλόγαν εξανάπτουν, ούτως και τον θυμούμενον ο λόγος επαγρεύει* Σπαν. Β 242· *αι πυραί των Τρώων γάρ γε εξανάψασιν εκείσε* Ερμον. Ν 114· (μεταφ.) (Η σημασ. στην Παλατινή Ανθολογία, L-S στη λ. ΙΙ): *ρίπτει* (ενν. *ο έρως*) *το βέλος εις αυτήν και φλόγα εξανάπτει* Διγ. Ζ 197· *εξανάπτει και η κακιά γίνεται διπλοτέρα* Σπαν. (Ζώρ.) V 179.

Η μτχ. *εξαναμμένος* ως επίθ. = αναστατωμένος, παράφορος: *με ανδρειωμένη και σκληρή καρδιά εξαναμμένη* Θησ. (Foll.) Ι 70.

εξάναρχα, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *άναρχα.*

Από την αρχή: *Εξάναρχα λεπτομερώς τον πρίγκιπα τα είπεν* Χρον. Μορ. Η 3805.

εξαναρωτώ, βλ. *ξαναρωτώ.*

εξανάσκελα, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *ανάσκελα.* Τ. *'ξανάσκελα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ξανάσκελα*).

Ανάσκελα (Για τη σημασ. βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.): *να γείρεις εξανάσκελα, να πέσεις άνω κάτω* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 952.

εξανασκεπάζω, βλ. *ξανασκεπάζω.*

εξανασπώ, Καλλίμ. 1625, 1704, Λίβ. Esc. 3950, Αχιλλ. L 578, Αχιλλ. Ν 3, 1139, Αχιλλ. Ο 334, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 227· *'ξ α ν α σ π ώ,* Αχιλλ. L 828.

Το αρχ. *εξανασπάω.* Ο τ. *'ξανασπώ* στο Βλάχ. (λ. *ξανασπώ*).

1α) Σύρω, τραβώ: *μαχαίριν δίστομον εξανασπά εκ της ζώνης* Βυζ. Ιλιάδ. 983· *εξανήσπασαν τα δόρη εκ των σκουταρίων* Ερμον. Μ 76· **β**) (μεταφ.) ξεριζώνω: *την καρδιάν-μου σύρριζον καθόλου εξαναασπάς-την;* Αχιλλ. Ν 847· *το κάλλος δύναται ψυχάς εξανασπάσαι* Καλλίμ. 462. **2**) (Προκ. για εχθρούς) αφανίζω, εξολοθρεύω: *τους Τούρκους εξαλείψατε, εξανασπάσετέ-τους* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 387.

εξανασταίνω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *ανασταίνω.*

1) Ανασταίνω: *η φύσις γάρ ού συγχωρεί νεκρόν εξαναστήσειν* Καλλίμ. 1809. **2**) (Μεταφ.) κάνω κ. να ορθοποδήσει: *Η γυναίκα η φρόνιμη εξανασταίνει το σπίτι και η λωλή το αφανίζει* Ανθ. χαρ. 293[14].

εξανάστασις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

α) Ανόρθωση· (εδώ μεταφ.) σωτηρία: *Ο θάνατός-σου γέγονε ζωή των τεθνεώτων και εξανάστασις σαφώς πάντων των πεπτωκότων* Διακρούσ., Πένθος 170· **β**) ανάσταση (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. ΙΙ 3): *νεκρών γάρ εξανάστασις* Απολλών. (Wagn.) 815.

εξαναστρέφω, βλ. *ξαναστρέφω.*

εξανάστροφα, επίρρ.· *α ξ η ν ά σ τ ρ α φ α,* Μαχ. 656[27]· *'ξ α ν ά σ τ ρ ο φ α,* Ριμ. Απολλων. 112, Βεντράμ., Φιλ. 338, Ερωφ. Α′ 580, Ερωτόκρ. Γ′ 33, Τζάνε, Κρ. πόλ. 431[5]· *'ξ α ν ά σ τ ρ ο υ φ α,* Ερωτόκρ. Ε′ 850· *'ξ α ν έ σ τ ρ ο φ α,* Βεντράμ., Φιλ. 254.

Από το επίθ. *εξανάστροφος.* Η λ. τον 9. αι. (L-S Κων/νίδη). Σήμ. στην Κρήτη οι τ. *'ξανάστροφα* (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ′, λ. *ξανάστροφα*) και *'ξανάστρουφα* (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 631]). Τ. *αξανάστροφα* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 458).

α) Σε αντίθετη κατεύθυνση, ανάποδα (Η σημασ. τον 9. αι., L-S Κων/νίδη και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ., Κρ., ό.π. Βλ. και Πρωΐας, Λεξ., ό.π.): *οι ποταμοί γυρίσου 'ξανάστροφα να τρέχουσι* Πανώρ. Γ′ 58· *πώς ήλθε και την μάχην-σου όλη θε να χαλάσει· 'Ξανάστροφα θε να σου βγεί τώρα, Φραντσέζ', η μάχη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 522[17]· *'ξανάστροφα*

μου φαίνεται πως είναι γυρισμένος   ο υψορόφος ουρανός Τζάνε, Κρ. πόλ. 178[19]· *Τί να σου πώ, αξάδελφε, άν ήθελα τη δούσι   τ' αμμάτια-σου 'ξανάστρουφα εθέλασι βρεθούσι* Ζήν. Ε' 138·   **β**) (προκ. για αρ.) αντίστροφα: *έπαρε τα ψηφιά εξανάστροφ(α)* Rechenb. 48[2].

εξανάστροφος, επίθ., Rechenb. 49[1], Σαχλ., Αφήγ. 356·   *ξ α ν ά σ τ ρ ο φ ο ς.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίθ. *ανάστροφος*. Ο τ. *ξανάστροφος* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξανάστροφος*).

1) Που έχει αντίθετη φορά, αντίστροφος: *Ήλιε, ...*(παραλ. 1 στ.)... *γιάντα κιάς ξανάστροφη δέν πιάνεις την οδό-σου   στα μέρη ετούτα, ουδ' ένα φώς να βλέπει απού το φώς-σου;* Ροδολ. Β' [182].   **2**) Αναποδογυρισμένος: *ξανάστροφα τα μάτια-τους κάμνει* (ενν. *η μέθη*) *και κοκκινίζουν* Ιστ. Βλαχ. 2101.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = το αντίθετο: *όταν σε δούν και περπατείς με φρόνεσιν και τάξιν   οι φίλοι-σου θέλουν χαρείν κι' όλοι-σου εχθροί πλαντάξειν·   εί δ' έλθει το 'ξανάστροφον, θέλουν χαρείν οι εχθροί-σου* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 46.

εξανατέλλω, Διγ. (Trapp) Gr. 7.

Το αρχ. *εξανατέλλω*.

Α' (Μτβ.) συντελώ στο να φυτρώσει, να βλαστήσει κ. (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 1): *παραβάς την εντολήν δικαίως κατεκρίθην   και εξανατέταλκέ μοι η γή ακάνθας και τριβόλους   και δικασθείς εμάκρυνα Θεού και παραδείσου* Στ. Αδάμ. 5.   **Β'** Αμτβ. **α**) ανατέλλω (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ. στη λ. 3): *ως ήλιος εξανέτειλεν* Αχιλλ. Ν 357·   **β**) (μεταφ.): *βλέμμα γοργόν, ενήδονον...   ως ρόδον εξανέτειλεν εν μέσῳ του προσώπου* Διγ. (Trapp) Gr. 7· *αι παρειαί ως εύθαλον εξανέτελλον ρόδον* Διγ. (Trapp) Gr. 2365.

εξανεμίζω·   *'ξ α ν ε μ ί ζ ω,* Κατζ. Γ' 422, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 60·   αόρ. *ε ξ ε ν έ μ ι σ α,* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 262.

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Ο τ. *'ξανεμίζω* στο Somav. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' (Μτβ.) (προκ. για μαλλιά) ανεμίζω: *μόν' τα ξανθά μαλλία-του   αέρας τα 'ξανέμιζε* Θησ. Ϛ' [23[6]].   **Β'** (Αμτβ.) πέρδομαι: *Ιδούσα δέ η γυνή αυτού το παράδοξον θέαμα, έκλασε και είπεν: «Ιδού εγώ εξανέμισα»* Αχ. Σπαν. (Eideneier) D 675.

εξανέμισμα το·   *'ξ α ν έ μ ι σ μ α.*

Από τον αόρ. του *εξανεμίζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *'ξανέμισμα* στο Somav.

Πορδή:... *η φούσκα απάνω, ό,τι ήκατσα, να παραξανεμίζει   κ' ήμοιαζε το 'ξανέμισμα αθρώπου* Στάθ. (Martini) Β' 55.

εξανέντροπος, επίθ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίθ. *ανέντροπος*.

Αδιάντροπος: *Γυναίκα εξανέντροπην τινάν ουδέν φοβείται,   ουδέ προφήτη εντρέπεται* Βεντράμ., Γυν. 53.

εξανεψιά *η*.

Το μτγν. ουσ. *εξανεψιά* (Steph., Θησ., λ. *εξανεψιός*).

Κόρη ανεψιών: *τον εξανεψιόν ή την εξανεψιάν αυτού (ούτω γάρ οι των ανεψιών παίδες καλούνται)* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 8[2].

εξανεψιός ο.

Το μτγν. ουσ. *εξανεψιός* (Steph., Θησ.).

Γιός ανεψιών (Η σημασ. μτγν., Steph., Θησ.): *τον εξανεψιόν ή την εξανεψιάν αυτού (ούτω γάρ οι των ανεψιών παίδες καλούνται)* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 8[2].

εξανθρωπίζομαι, Διαθ. του 15. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 654[20]).

Από το *εξανθρωπίζω*, που απ. στον Ιπποκράτη.

Πεθαίνω: *εάν εξανθρωπισθώ αποτουνύν να μέ ενταφιάσει η εμή γυνή* αυτ. 658[22-3].

εξανθώ.

Το αρχ. *εξανθέω*. Βλ. και *εξανθίζω*.

1) (Προκ. για λουλούδια) ανθίζω (Η σημασ. μτγν., L-S, ό.π. Ι1): *είτι δένδρον μαρανθή χειμώνος επελθόντος,   και πάλιν εκθηλάσειε και πάλιν εξανθήσει* Μανασσ., Χρον. 5921· *πόσος καιρός απέρασεν αφού εκείνος γράφει,   και φαίνεταί-σου, σήμερον εξήνθησαν* (ενν. *Ελλήνων τα καμώματα*) *σάν άνθη* Ιστ. Βλαχ. 76·   (μεταφ.): *Έρως τριμορφοπρόσωπος εκάθητο εις θρόνον·   το πρώτον τούτου πρόσωπον βρέφος μικρού παιδίου,   απαλοσάρκιν, τρυφερόν, να εξανθεί [?] εις την πλάσιν* Λίβ. Ρ 177· *έτεσιν έξ μετά Φωκάν κρατήσαντα Ρωμαίων   εξήνθησε Βασίλειος συν άμα Κωνσταντίνῳ,   οι πορφυρόφυτοι βλαστοί του Ρωμανού του πρώην* Μανασσ., Χρον. 5912.   **2**) (Προκ. για τρίχες) φυτρώνω (Η σημασ. στον Αριστ., L-S, ό.π. Ι1): *Εξάνθησαν τα γένια-σου από την κοπρίαν* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 126.

εξανιστώ.

Από το *εξανίστημι*.

Ανασταίνω: *τους νεκρούς εξανιστά ο εύοσμος ο οίνος* Κρασοπ. 77.

εξανοίγω, βλ. *ξανοίγω*.

εξανοικτός, επιθ., βλ. *ξανοικτός*.

εξαντλώ.

Το αρχ. *εξαντλέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αφαιρώ, αρπάζω (Η σημασ. μτγν., Δημητράκ. στη λ. 2): *πάσαν άλλην τιμωρίαν ποιών, ήλθεν εις Προύσαν. Και ανοίξας τους θησαυρούς εξήντλει τα παρά των Ρωμαίων κερδηθέντα κειμήλια χρυσά* Δούκ. 103[15].

εξάνωθεν, επίρρ., Ηπειρ. 211[20].

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και του επιρρ. *άνωθεν*.

Φρ. *εξάνωθεν γίνομαι* = πεθαίνω: *Λοιμός θανατηφόρος εν τῃ πόλει της Άρτης γίνεται και Πέτρος Λεώσας ο δεσπότης εξάνωθεν εγένετο* αυτ. 221[12].

εξαπαιτώ.

Από την πρόθ. *εκ* και το *απαιτώ*. Η λ. τον 4. αι. (L-S, λ. *εξαπαιτέω*).

Επιβάλλω (κάπ. κύρωση): *λόγῳ προστίμου εξαπαιτούμεθα προς μέν το κατά σέ πρόσωπόν τε και μέρος χάραγμα χρυσίου νομίσματα λίτραν μίαν* Act. Lavr. 53[30].

εξάπαντος, επίρρ., Προδρ. ΙΙΙ 412ί (χφ g) (κριτ. υπ.), Αρμεν., Εξάβ. Α' 9[14] σχόλ., Δούκ. 79[16], Γεωργηλ., Βελ. 464.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του επιθ. *άπας*. Η έκφρ. αρχ. (L-S, λ. *άπας* II) και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εξολοκλήρου: *εκράτησεν εξάπαντος τους δρόμους του πελάγου   του να μή φέρουσιν ποσώς σωτάρχισιν στην Πόλιν* Χρον. Μορ. P 1288.   **2**) Ασφαλώς, οπωσδήποτε (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *τούτο θέλει να γένει εξάπαντος και να μηδέν γένει αλλέως* Βησσ., Επιστ. 21[17]· *επείγει γάρ ο νόμος εξάπαντος παρόντα τον προτιμώμενον διά τριακονθημέρου ή καταθείναι το τίμημα ή την προτίμησιν απολύειν* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[111].

εξαπάρχομαι, Πουλολ. 368.

Από την πρόθ. *εκ* και το *απάρχομαι*.

Αρχίζω κ.: *εξαπήρξατο λοιπόν ο καρκαντζάς* (έκδ. *καρκαντσάς*· διορθώσ.) *και λέγει* αυτ. 219.

εξαπατώ, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 799, Κορων., Μπούας 34·   *ε ξ ε π α τ ώ,* Αλφ. 23[67]·   *'ξ α π α τ ώ,* Χούμνου, Κοσμογ. 65·   *'ξ ε π α τ ώ,* Θησ. Δ' [20[4]], Κορων., Μπούας 102, Πεντ. Γέν. III 13, Έξ. XXII 15, Δευτ. XI 16, XIII 7, Ερωτόκρ. Γ' 947.

Το αρχ. *εξαπατάω*. Ο τ. *'ξαπατώ* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 56. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εξαπατώ, ξεγελώ (Η σημασ. αρχ., L-S, λ. *εξαπατάω* και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *σας εξηπάτησε λέγοντας ότ' η χώρα   είναι δική-του πατρική* Κορων., Μπούας 34[31]· *βλέποντα ο διάβολος...   τ' Αδάμ το αυτεξούσιον και χάριν την μεγάλην,   με φθόνον ηβουλήθηκεν αυτούς να 'ξαπατήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 65·   **β**) αποπλανώ (Η σημασ. αρχ., L-S, ό.π.): *ότι να 'ξεπατήσει ανήρ κοράσια ός δέν αρραβωνιάστην και επλάγιασεν μετά αυτήν* Πεντ. Έξ. XXII 15.

εξάπινα, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 1549, Βίος οσ. Αθαν. 293.

Το μτγν. επίρρ. *εξάπινα*. Η λ. και σε σχόλ. (Steph., Θησ., λ. *εξαπίνης*).

Ξαφνικά (Η σημασ. μτγν., L-S και σε σχόλ. Steph., Θησ., ό.π.): *πώς εγένοντο εις ερήμωσιν εξάπινα;* Ψευδο-Σφρ. 510[6].

εξαπλά, επίρρ.

Από το αριθμτ. *εξαπλούς*.

Εξαπλάσια: *πολυπλασιάζειν την δευτέραν φωνήν εξαπλά χρή πολυπλασιάζειν* Rechenb. (Vog.) 39[2].

εξάπλωμα το·   *ξ ά π λ ω μ α.*

Από το *εξαπλώνω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και στο Somav.

Ρίξιμο στο έδαφος· ήττα: *ξάπλωμα του Δρακόκαρδου* Ευρετ. Ερωτοκρ. 768[181].

εξαπλώνω, Διγ. (Trapp) Gr. 3543, Βέλθ. 1113, 1115, 1130, Αχιλλ. N 391, Παρασπ., Βάρν. C 258, Θησ. ΙΒ' [54[2]], Αλεξ. 5, Βεντράμ., Γυν. 130, Σταυριν. 654, 1098, Ιστ. Βλαχ. 2068, Διακρούσ. 69[56], κ.π.α.·   *α ξ α π λ ώ ν ω,* Διγ. O 388, 1576, 1929·   *ε ξ α μ π λ ώ ν ω,* Βυζ. Ιλιάδ. 313·   *(ε) ξ α π λ ώ ν ω* Διγ. Z 4363, Διγ. (Trapp) Esc. 78, 1264, Βέλθ. 299, Αχιλλ. (Haag) L 1236, Αχιλλ. L 1249, Αχιλλ. N 1543, Ιστ. Βλαχ. 2364, Διγ. Άνδρ. 383[3], Ερωτόκρ. Β' 1632, 2412, Γ' 232, Δ' 761, Μαρκάδ. 214, Τζάνε, Κρ. πόλ. 332[4], κ.π.α.·   *ξ α π λ ώ ν ω,* Φλώρ. 675, Θησ. Θ' [7[8]], Χούμνου, Κοσμογ. 1611,

1613, Απόκοπ. Επίλ. I 506, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk. - van Gem.) 32, Αχέλ. 1307, Πανώρ. Γ' 121, Ερωφ. Α' 372, Ιντ. γ' 22, Δ' 682, Ε' 100, Παλαμήδ., Βοηβ. Εισαγ. 30, Σταυριν. 178, Ιστ. Βλαχ. 2060, Ερωτόκρ. Α' 232, 300, Δ' 828, Ε' 1242, Βελλερ., Επιστ. 54, Στάθ. (Martini) Α' 149, Ζήν. Γ' 359, Διγ. O 268, 1802, Διακρούσ. 80[29], Τζάνε, Κρ. πόλ. 161[13], 253[14], κ.π.α.

Το αρχ. *εξαπλόω*.

Ο τ. *αξαπλώνω* και σήμ. ιδιωμ. (Δημητράκ., λ. *αξαπλώνω*). Ο τ. *ξαπλώνω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξαπλώνω*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξαπλώ*).

I Ενεργ.   **Α'** Μτβ. **1**) Απλώνω: *τα χέρια-της εξήπλωσεν στον τράχηλον του νέου* Αχιλλ. (Haag) L 1269· *τα χρυσωμένα-σας μαλλιά να τα ξαπλώσει   κι' οπίσω στις χιονάτες-της πλάτες να τα στεγνώσει* Γύπ. Πρόλ. Διός 41· *χάμαι κτυπά τη μούρη-ντου* (ενν. *το πουλάκι*), *ξαπλώνει τα φτερά-του* Π. Ν. Διαθ. φ. 335α 24· *εν τούτῳ ορμήσασιν εκεί, ολόρθα υπαγαίνουν,   εξάπλωσαν τα φλάμπουρα του καθενός φουσάτου* Χρον. Μορ. H 1431· *όρισε πεύκια και χαμουχάδες   να τα ξαπλώσουν εις την γήν και πάνω να πατήσει* Γεωργηλ., Βελ. 415· *ο ήλιος το φώς-του εξαπλώνει* Παλαμήδ., Βοηβ. 1290.   **2**) Ξαπλώνω κάτω (κάπ.) (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εις την γήν τον εξάπλωσεν όλον αποθαμένον* Πόλ. Τρωάδ. 601· *χάμαι τονέ ξαπλώσετε και δέρνετέ-τον ούλοι* Ερωφ. Ε' 100.   **3**) Εξαπλώνω, διαδίδω: *τ' όνομα μόνο σώνει   τσι πράξες-τ' ολομόναχο στον κόσμο να ξαπλώνει* Ερωφ. Ιντ. γ' 22· *τ' αμέτρητα καμώματα, τ' άξα και δοξασμένα,   που σου στολίζου το κορμί και τ' όνομα ψηλώνου   στον ουρανό κ' εδώ στη γή τσι χάρες-σου ξαπλώνου* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 20· *ήτον λαός αδίδακτος, καθόλου δίχως γνώσι(ν),   εδιαύτο ήρθε ο Θεός τον νόμον να ξαπλώσει* Δεφ., Λόγ. 32.   **4**) (Προκ. για στρατεύματα) παρατάσσω: *η επαρχιά πόσο κρατεί του κόσμου άπειρον τόπο,   πόσες ξαπλώνει δύναμες οπού ν' τα σύνορά-τση* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [329].   **Β'** Αμτβ. **1**) Απλώνομαι: *Βλέπει-την γούν εις το θρονίν να κάθηται επάνω·   τα χέρια-της και οι πόδες-της ήσαν εξηπλωμένα* Λόγ. παρηγ. O 681·   (μεταφ.): *μές στην καρδιάν αγγίζουσι* (ενν. *τα σφάλματα*) *και μές στο νού ξαπλώνου* Ερωτόκρ. Α' 232· *ζάλο και ζάλο να κινά ο πόθος να ξαπλώνει* Ερωτόκρ. Α' 1838.   **2**) Ξαπλώνομαι κάτω (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *δοξόβολον τον έριξεν απάνω εκ το φαρίν-του   κ' εξήπλωσεν ο δυνατός ως πλάτανη μεγάλη* Αχιλλ. L 1018.   **3**) Διαδίδομαι: *η φρόνησις και η σοφία όλη   εβγήκε και εξάπλωσε στην οικουμένην όλη* Ιστ. Βλαχ. 2364 [= Γέν. Ρωμ. 6]· *η φήμη-τους εξάπλωνε στ' άκρα της οικουμένης* Λίμπον. 14.   **II** Μέσ. **1**) Ξαπλώνομαι κάτω (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εξαλίσθη ο γέρων και εξαπλώθη εις την γήν* Διγ. Άνδρ. 381[28]· *ενεκρώθη το θηρίον και εξαπλώθη εις την γήν* Διγ. Άνδρ. 334[36].   **2**) (Με υποκ. τη λ. *ημέρα*) απλώνομαι: *επί της αυρίου πάλιν   εξαπλώθηκεν ημέρα   επί πάσης γής το πλάτος* Ερμον. M 176.

εξαπλωτός, επίθ.·   *ξ α π λ ω τ ό ς.*

Από το *εξαπλώνω* και την κατάλ. *-τός*. Ο τ. *ξαπλωτός* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξαπλωτός*).

(Εδώ προκ. για νεκρό) ξαπλωμένος (στη γή): *κορμιά εθώριες ξαπλωτά, κομμάτια καμωμένα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 497[17].

εξάποδος, επιθ.

Από το επίθ. *εξάπους*, που απ. στον Αριστ. Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

Που έχει έξι πόδια (Πβ. L-S, λ. *εξάπους* I. Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ.): *θεριά εξάποδα λοιπόν σ' εμάς εκατεβήκαν* Αλεξ. 1644.

εξαποθνήσκω· μτχ. *ε ξ α π ο θ α μ έ ν ο ς* Πόλ. Τρωάδ. 649, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 14142.

Το αρχ. *εξαποθνήσκω* (Steph., Θησ.).

Λιποθυμώ (Για τη σημασ. βλ. Μαυρ., Εκλ. Α' 476): *άλλοι πάλε εξαπόθνησκαν, ως νεκρούς τους εστρέφαν* Πόλ. Τρωάδ. 761.

Η μτχ. ως επιθ. = λιπόθυμος (Για τη σημασ. βλ. Μαυρ., ό.π.): *απάνω εις τον Έκτοραν πίπτει εξαποθαμένος* αυτ. 626.

εξαπόλυτα, επίρρ.· *α ξ α π ό λ υ τ α.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *απολυτά.*

Αυθαίρετα: *ο δανειστής πολομά και πουλούν την μούλουν απά-τουν* (έκδ. απάτουν· διορθώσ.), *τουτέστιν αξαπόλυτα* Ασσίζ. 314[4].

εξαπόλυτος, επίθ., Ασσίζ. 313[19], 393[29]· *α ξ α π ό λ υ τ ο ς.*

Από το *εξαπολύω* και την κατάλ. *-τός.* Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 458)· βλ. και Δημητράκ. (λ. *αξαπόλυτος*).

1) (Προκ. για ενέχυρο) εγκαταλειμμένος, παρατημένος: *ημπορεί η αυλή να πουλήσει τα πράγματα του τεθνεώτος αμάχιν εξαπόλυτον* Ασσίζ. 393[27]. **2**) Ασύντακτος, διαλυμένος (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' 237, λ. *αξαπόλυτος*]): *διά τούτην την αφορμήν απόλυσεν ο ρήγας την Τρίπολιν γλήγορα διά τον απαίδευτον λαόν, ότι διά ολλίγον κέρδος να παρπατούν αξαπόλυτοι και οι εχθροί ευρίσκουνταν εις χώστρες και εσφάζαν-τους* Μαχ. 192[2].

εξαπολύω· *α ξ α π ο λ ώ,* Θρ. Κύπρ. Κ 767, Ασσίζ. 309[6], Μαχ. 190[24], 260[5], 574[31], Βουστρ. 446, 479, 482, 484, 528, Διγ. Ο 1829, 2264· *ε ξ α π ο λ ώ,* Αχιλλ. Ν 577, Φυσιολ. (Legr.) 304, Μαχ. 374[9], 454[4-5], Νεκρ. βασιλ. 64, Βουστρ. 483, Σαχλ. Ν 242, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 257 (έκδ. *εξωπουλεί*· διορθώσ. σε *εξαπολεί*), Βυζ. Ιλιάδ. 811, 832, Δαρκές, Προσκυν. 240· *'ξ α π ο λ ώ,* Μαχ. 142[31-2], Πεντ. Έξ. XXIII 11, Διγ. Ο 1026· αόρ. *ε ξ α π ό λ υ κ α,* Ψευδο-Γεωργήλ., Άλ. Κων/π. 145, Διγ. Ο 1025.

Από την πρόθ. *εκ* και το *απολύω.* Ο τ. *αξαπολώ* και σήμ. στη Χίο (Andr., Lex.). Ο τ. *'ξαπολώ* και σήμ. στην Κύπρο (Ανδρ., Σημασ. εξ. 33). Η λ. τον 8. αι. (Preisigke - Kiessling) και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1**) Ελευθερώνω (Βλ. Andr., Lex. στη λ. 1): *όσους είχεν αρεστιασμένους εις τας φυλακάς εξαπόλυσέν-τους* Μαχ. 374[16]· *εβάλαν τα χαλιναργία εις τ' αρτζουνία και αξαπολύσαν τ' άλογα* Βουστρ. 504· *των Τρωών γάρ εφειδόμην και υμών πολλούς γάρ ζώντας εξαπόλουν εν πολέμῳ* Ερμον. Τ 381. **2**) Παραδίδω (στη διάθεση κάπ.): *εξαπόλυκεν το κορμίν-του εις το θέλημα του Βουλγάρου* Hist. imp. 126[96]. **3**) Αφήνω να γίνει, επιτρέπω: *Τα πράματα στην όρεξιν στέκουνται των ανθρώπων, μά ο νόμος δέν το 'ξαπολεί δίχως 'πιτήδειον τρόπον* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 122. **4**) (Προκ. για αμαρτίες) δίνω άφεση, συγχωρώ (Η σημασ. τον 8. αι., Preisigke - Kiessling): *πού 'βρηκεν αυτός* (ενν. *ο Χριστός*) *την τόσην εξουσίαν και εξαπολεί του πασανάς ούτος την αμαρτίαν;* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[66]. **5**) Εκσφενδονίζω, ρίχνω: *με όλην-της την δύναμιν αξαπολεί* (ενν. *η άρκος*) *τον λίθον* Φυσιολ. (Legr.) 356· *αξαπολούσιν τα λαμπρά* (= κανονιές), *ανακατωσιά εγίνην, με δισπιργάν εμπήκασιν* Θρ. Κύπρ. Μ 723. **6α**) Εγκαταλείπω (Η σημασ. στο Somav., λ. αξαπολώ και 'ξαπολώ): *ακούσας Αχιλλεύς τα πεπραχθέντα εξαπόλυσεν την μάχην κ' εις την Τροίαν γάρ εστράφη* Ερμον. Ζ 326· **β**) απαρνούμαι: *την πίστιν εξαπόλυκα και*

όλο-μου το γένος Διγ. Ο 823· **γ**) διώχνω: *βούλεται να με αφήσει, ας εμπρολάβω, ας του το πώ, πριν να με 'ξαπολύσει* Ερωτοπ. 404. **7**) Παραβλέπω, περιφρονώ: *Ξενίζομαι τον άνθρωπον οπού πιστεύει κρίσιν, πως παραβλέπει τον κριτήν και την ορθήν την κρίσιν και βλέπει ταύτα τα κενά και εξαπολύει την κρίσιν* Αλφ. (Μπουμπ.) Ι[55]. **8**) (Προκ. για ειρήνη) παραβιάζω (Για τη σημασ. βλ. Dawkins [Μαχ. Β' 237, λ. *αξαπολάς*]): *ανίσως και έχεις όρεξη να τελειώσεις την αγάπην, τότε την γύρευγε και ζήτα-την· ειδέ να την ζητάς και να την αξαπολάς* Μαχ. 212[19]. **Β'** Μέσ. **α**) ζω ελεύθερα, χωρίς ηθικούς περιορισμούς (Πβ. Andr., Lex. στη λ. 2): *όταν αυξηθώσι και έλθωσιν εις την ηλικίαν των μειρακίων, τα αφήνουσι και εξαπολούνται* Σοφιαν., Παιδαγ. 119· **β**) αφήνω τον εαυτό-μου αχαλίνωτο: *μήτε να εξαπολυθούμεν εις τας ηδονάς* Σοφιαν., Παιδαγ. 109.

Η μτχ. *εξαπολυμένος* ως επιθ. = που είναι ελευθερίων ηθών: *έναι εξαπολυμένος και δούλος των ηδονών* Σοφιαν., Παιδαγ. 110· *γυναίκα εξαπολυμένην και πολιτικήν* Σοφιαν. Παιδαγ. 121.

εξαπολώ, βλ. *εξαπολύω.*

εξαπορίζομαι.

Από τον αόρ. του *εξαπορώ* και την κατάλ. *-ίζομαι.*

1) Αντιμετωπίζω στέρηση (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S, λ. *εξαπορέω*): *όταν εξαπορισθής, εσθίεις τας ακρίδας και κλέπτεις τα σταφύλια* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 287. **2**) Εξασθενώ, καταβάλλομαι από τους κόπους: *από τον κόπον τον πολύν και από την σκοτίαν ούτε να φάγεις ημπορείς... και όταν εξαπορισθής* (ενν. σύ το άλογο) *και αποδυνατίσης, εκβάλλουν και υπάγουν-σε έξω εις το λιβάδιν* αυτ. 790.

εξαπορώ, Προδρ. Ι 102, ΙΙ G 85, Καλλίμ. 383, 1412, 1844, Διγ. (Trapp) Gr. 1369, Πουλολ. 364, Λίβ. Ρ 174, 280, 1558, Λίβ. Sc 670, Λίβ. Esc. 414, 1773, Λίβ. Ν 292, 1570, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1945, Αχιλλ. Ν 716, 779, Ιμπ. 56, 264, 698, Θρ. Κων/π. (Mich.) 84, 87, Παρασπ., C Βάρν. (5, 83, 255, Γεωργηλ., Βελ. 808, Ριμ. Βελ. 977, Απόκοπ. 14, Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 324, Ιμπ. (Legr.) 54, 793, Βυζ. Ιλιάδ. 75, 233, 884, 917.

Η λ. στον Αριστ. Τ. *'ξαπορνώ* και σήμ. στην Ήπειρο (Andr., Lex.).

Α' Μτβ. **1**) Εκπλήσσομαι: *γνωρίζει ταύτα ο βασιλεύς, θαυμάζει, εξαπορεί-το, την τόλμην την απόκοτον* Βυζ. Ιλιάδ. 233. **2**) Αδυνατώ να...: *πώς και πότ' εχάθηκεν εξαπορώ του γράφειν* Απόκοπ. 14· *ο λογισμός-μου εξαπορεί το πώς να επαινέσω* Ιμπ. 264· φρ. *εξαπορεί ο νούς-μου* = αδυνατώ να συλλάβω, να πιστέψω κ.: *τό είδασιν τα ομμάτια-μου εξαπορεί-τ' ο νούς-μου* Λίβ. Ν 292. **Β'** Αμτβ. **1α**) Βρίσκομαι σε αμηχανία, σε δύσκολη θέση (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S, ό.π.): *το πού να δράμουν δέν μπορούν, λυπούνται, εξαπορούσι* Ριμ. Βελ. 977· **β**) εκπλήσσομαι, μένω κατάπληκτος: *ακόμη ούκ έμαθες το τίς και πόθεν είμαι· και άν το μάθεις, άτυχε, θέλεις εξαπορήσει* Πουλολ. 364· **γ**) θαυμάζω, μένω έκθαμβος: *...πόθεν ο χρυσός συνεφοράθη τόσος και τίς συνάξας έφερε τους τηλικούτους λίθους;* (παραλ. 2 στ.) *Πάντως ουδέν τι το κοινόν· εξαπορώ και τρέμω* Καλλίμ. 383· *βλέποντας πλούτον τον πολύν εξαπορεί, θαυμάζει* Ιμπ. (Legr.) 793. **2**) Αντιμετωπίζω μεγάλες οικονομικές δυσχέρειες, υπερβολικές στερήσεις (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S, ό.π.): *οι κατ' εμέ δέ πένητες,...* (παραλ. 2 στ.), *όταν εξαπορήσωσι... στρέφονται προς τα ρούχατους* Προδρ. ΙΙ G 85.

εξαποσταμένος, μτχ., βλ. *ξαποσταίνω.*

εξαποστειλάριον το, Κώδ. Βιβλ. Μον. Πάτμου 523.

Από την προστ. *εξαπόστειλον* του *εξαποστέλλω* και την κατάλ. *-άριον* (Βλ. Lampe, Lex. και Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 81). Η λ. τον 8. αι. και στο Ευχολόγιο (Lampe, Lex.).

(Εκκλ.) τροπάριο που ψάλλεται πριν από τους αίνους κατά τη διάρκεια του όρθρου (Η σημασ. τον 8. αι. και στο Ευχολόγιο, Lampe, Lex. Βλ. και Παπαδ. Α., ό.π. : *έτερον βιβλιδόπουλον το ψαλλόμενον εξαποστειλάρια* αυτ. 515.

εξαποστέλλω, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 25, Διάλ. Ευθυμ. 160, Καλλίμ. 1521, 1907, Διγ. (Trapp) Esc. 598, 1827, Βέλθ. 1251, Ερμον. Β 64, Η 314, Βίος Αλ. 2635, Θεολ. Τζίρ. 358[10], Συναξ. γαδ. 244, Χρον. Τόκκων 3047, Έγγρ. του 1509 (Ραφτόπουλος, Πρακτ. Γ' Παν. Σ. Α' 225[10], 226[11]), Ψευδο-Σφρ. 358[35], 562[17], Ιστ. Βλαχ. 1125, Παρθεν., Γράμμ. 228, Έγγρ. του 1638 (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 116[19,31], Χριστ. διδασκ. 48· *'ξ α π ο σ τ έ λ λ ω,* Μαχ. 682[19], Χούμνου, Κοσμογ. 329, Ιστ. Βλαχ. 1728.

Το αρχ. *εξαποστέλλω*. Τ. *ξαποστέλνω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξαποστέλνω* και Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Πρωΐας Λεξ.).

α) Στέλνω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. I και σήμ., Πρωΐας Λεξ. και σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *εξαπέστειλε* (ενν. *ο Θεός*) *βοήθειαν εξ ύψους* Διγ. (Trapp) Gr. 3025· *μας τον εξαπέστειλε να μας ελευθερώσει από τας χείρας των εχθρών* Ιστ. Βλαχ. 1221·
β) στέλνω πίσω: *έδωκέν-τους δε χρυσίον πολύν και εξαπέστειλέν-τους* (ενν. *τους καλεσμένους*) *εις τα οσπίτια-τους* Διγ. Άνδρ. 404[19].

εξαπτέρυγον το, Παϊσ., Ιστ. Σινά 596, 854, 947.

Το ουδ. του επιθ. *εξαπτέρυγος* ως ουσ. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex., λ. *εξαπτέρυγος*) και σήμ.

1) (Πληθ.) οι εξαπτέρυγοι άγγελοι Σεραφείμ (Πβ. τη σημασ. τον 4. αι., Lampe, Lex., ό.π.). **2**) Ιερό λάβαρο με μορφή μετάλλινου δίσκου που απεικονίζει συνήθως ένα από τα εξαπτέρυγα Σεραφείμ (Για τη σημασ. βλ. Πάλλα Δ., ΕΕΒΣ 24, 1954, 184· η σημασ. και σήμ.): *εις 'κόναν εξαπτέρυγου Χριστός σε 'χεν τυπώσει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[19].

εξάπτομαι· *εξάπτου-σου,* Θρ. Κύπρ. Κ 877, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εξαύτου-σου*.

εξάπτω, Γλυκά, Στ. 145, Γεωργηλ., Βελ. 72, Διγ. Άνδρ. 396[10], Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 248, Τζάνε, Κρ. πόλ. 480[6]· *α ξ ά φ τ ω,* Ασσίζ. 222[29], Κυπρ. ερωτ. 6[6], 16[3,5], 23[8], 64[8], 92[57], 105[2], 109[22,39], 112[16], 114[6], 145[3], Ερωτόκρ. Α' 1161· *ε ξ ά φ τ ω*· *'ξ ά π τ ω,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 432[13]· *'ξ ά φ τ ω,* Χούμνου, Κοσμογ., 2669, Πεντ. Έξ. III 2, 3, Αρ. XI 3, Δευτ. IV 11, XXXII 22, Κυπρ. ερωτ. 77[3], Ερωφ. Δ' 127, Ερωτόκρ. Α 117, 235, 2126, Β' 2403, Γ' 5, 339, 341, 706, 1156, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249, Πανώρ. Γ' 552, Φορτουν., (Vinc.) Ιντ. α' 99, Λεηλ. Παροικ. 543, Τζάνε, Κρ. πόλ. 281[1], 383[13], 437[19], 472[9], 511[14].

Το αρχ. *εξάπτω*. Ο τ. *αξάφτω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 458, λ. *αξάφτω*). Ο τ. *εξάφτω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Ο τ. *'ξάπτω* στο Βλάχ. (λ. *ξάπτω*). Ο τ. *'ξάφτω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 632]) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *ξάφτω*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1α**) Ανάβω (Η σημασ. αρχ., Steph., Θησ. 1255C και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 632]): *πυράν εξάφτουσιν ευθύς, βρώματα θέλουν ψήσειν* Φυσιολ. (Legr.) 504· *Μ' απής εβάλα τα κλαδιά, ρίχνουνε και τα 'ξάψα κι' όλες τες τράβες... τους εκάψα* Τζάνε, Κρ. πόλ. 482[15]· (μεταφ.) (Η σημασ. μτγν., Steph. Θησ. 1255C): *την ολπίδαν-του το φως του 'ξάφτει τη σβημένη* Στάθ. (Martini) Α 10: **β**) (μεταφ.) καίω: *Εάν αγαπάς και εξάπτει-σε ο πόθος, διάβασέ-τον απάνω εις το νερόν* Ιατροσ. 22[127].

2) (Προκ. για φωτιά) δυναμώνω: *φυσά κ' εξάφτει τη φωτιά, μην πάει και του σβήσει* Ερωτόκρ. Γ' 339· *εξάφτ' η λάβρα τσι φωτιές με δύναμη μεγάλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 527[10]· (μεταφ.): *η Μαξιμώ εδόξευέ-με με το κάλλος-της και εξήπτεν περισσότερα τον έρωτα εις εμένα* Διγ. Άνδρ. 396[14]. **3**) Εξάπτω, ερεθίζω (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εξάπτει* (ενν. *ο δράκων*) *πάλιν προς θυμόν την δρακοντώδη φύσιν, αύθις επαπειλάταί μοι* Καλλίμ. 670. **Β'** Αμτβ. **1α**) Ανάβω (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.): *ο φοίνιξ εισελθών εις τον βωμόν εμπαίνει, ευθύς εξάφτει ο βωμός, αυτός πυρπολιούται* Φυσιολ. (Legr.) 768· *ήτον χαλάζι και στιά 'ξάφτει μεσωθιό το χαλάζι* Πεντ. Έξ. IX 24· *ωσάν την πέτρα τσ' αστραπής, που ομπρός στα νέφη οξάφτει κι' απόκεις έρχεται στη γης, πύργους, χαράκια βλάφτει* Ερωτόκρ. Δ' 1685· *Ερίξασινε τουφεκιές και τα κανόνια 'ξάπτουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 522[13]· *οι τουφεκιές για να βροντούν και λουμπαρδές να 'ξάφτουν* Τζάνε, Κρ. πολ. 279[8]· (μεταφ.): *Λέγ' η καρδιά-μου: «Αξάψε και μην σβήσεις, γιατί έναι 'λλίγον όσον ν' αγαπήσεις»* Κυπρ. ερωτ. 83[12]· **β**) (μεταφ.) καίγομαι: *χοχλάζουν ... όλοι που ποθούσιν κι' αξάφτουν όσ' είν' νά 'ν' στην δούλεψήν-του* (ενν. *του έρωτα*) Κυπρ. ερωτ. 18[11]. **2**) (Προκ. για φωτιά) δυναμώνω, φουντώνω (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 632]): *ήπαψε η φωτιά και την εσβήσα* (παραλ. 1 στ.), *που πήγαινε σε κίνδυνο να 'ξάψει και όλη τη γειτονιά να τήνε κάψει* Λεηλ. Παροικ. 651· (μεταφ.): *άξαφτε πλιά ο πόλεμος 'πο μιά ημέρα κι' άλλη* Τζάνε, Κρ. πόλ. 538[5]· *τούτα λοιπό τα βάσανα και οι μαλιές να πάψου γλήγορ' ελπίζω διχωστάς μέσα-μας πλιό να 'ξάψου* Ερωφ. Β' 400· *άλλη αγάπη εγύρισε και εξάφτει και πληθαίνει μέσα στα φυλλοκάρδια-μου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 281. **3**) Θυμώνω (Πβ. L-S στη λ. Β II. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *απήτις εμισσέψαν, απονάτο και εξάφτεν ο πασάς 'ποπάνω ώς κάτω· και εκτάσσεντο τη χώρα να χαλάσει* Λεηλ. Παροικ. 355. **4**) Ταράζομαι, εξάπτομαι: *εξάψε κ' εκοκκίνησε κ' εχλόμιανε περίσσα* Ερωτόκρ. Β' 2295. **5**) (Προκ. για τη *νιότη*) υποφέρω, βασανίζομαι: *επέσωσες την άχαρήν-μου νιότην κι' αξάφτει και χειμόν και καλοκαίριν* Κυπρ. ερωτ. 61[4]. **6**) Ξεσπώ (μεταφ.): *να σβήσεις και να παύσεις ετούτον το σκάνδαλον οπού μέλλει νά 'ξάψει του άνωθεν μοναστηρίου* Βλαστού, Επιστ. 177.

εξαργώ· *α ξ α ρ γ ώ·* *'ξ α ρ γ ώ,* Απόκοπ. 378, Πεντ. Γέν. II 2, 3, VIII 22, Έξ. XVI 30, XXIII 12, Αχέλ. 1978.

Το αρχ. *εξαργέω*. Ο τ. *'ξαργώ* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *ξαργώ*).

Α' Μτβ. **1**) Κάνω κάπ. να αργοπορήσει: *να 'ξαργήσετε αυτουνούς από τις καταδουλειές-τους* Πεντ. Έξ. V 5· *ιατί Μοσέ και Ααρόν να 'ξαργήσετε τόν λαό από τα καμώματάτου; άμετε εις τις καταδουλειές-σας* Πεντ. Έξ. V 4. **2**) Σταματώ (από) κ.: *να εξαργείς από την τέχνην-σου [κατά τας εορτάς]* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ξβ'. **3**) Καθυστερώ (από) κ.: *Θωρώντα οι λάς ότι εσκολίζουνταν και εξαργούσαν από την δουλειάν-τους διά να βλέπουν τον κοντοσταύλην* Μαχ. 376[34-5]. **4**) Παραλείπω κ.: *πάν προσφορά του κανισκούσου με το άλας να αλατίσεις και να μη 'ξαργήσεις άλας διαθήκη του Θεού-σου από το κανίσκισου* Πεντ. Λευϊτ. II 13. **5**) Εξαφανίζω, εξαλείφω κ.: *εφτά μέρες λιπανάβατα να φάτε· μόνε την ημέρα την πρώτη να 'ξαργήσετε προζύμι από τα σπίτια-σας* Πεντ. Έξ. XII 15· *είπα να τους απολέσω, να 'ξαργήσω από άνθρωπον την αναφορά-τους* Πεντ. Δευτ. XXXII 26. **Β'** Αμτβ. **1α**) Καθυστερώ, χάνω την ώρα-μου (Η σημασ. και σήμ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *ξαργώ*): *ένι κρατούμενος να πλερώσει εκείνου οπού το ηύρεν όσα εξοδίασεν δι' αυτόν το όρνιον τας ημέρας απού το εκράτει και έβλεπέν-το και όσον αξάργησεν διά το αυτόν όρνιον και ουδέν έκαμεν τίποτες* Ασσίζ. 453[2]· **β**) αργοπορώ, καθυστερώ (Για τη σημασ. βλ. Δημητράκ., λ. *ξαργώ* και Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, σ. 36, λ. *αργώ*): *Μέρα και νύχτα έπειτα πάντες επερπατούσαν και από τόπους διαβαίνοντες ουδόλως εξαργούσαν*

Κορων., Μπούας 60· **γ**) είναι αργά (για κάπ.): *'ξαργούμε, δὲν είν' πλιά καιρός να κάμνεις διαθήκες* Αλφ. 11[53]. **2α**) Σταματώ τη δουλειά-μου, αναπαύομαι (Για τη σημασ. βλ. Sophocl., λ. *εξαργέω* και Βλαστού, Συνώνυμα και συγγενικά, σ. 195, λ. *σκολνώ*): *έξι μέρες έκαμεν ο Κύριος ορανούς και την ηγή και την ημέρα την έφτατη εξάργησεν και ανάσανεν* Πεντ. Ἐξ. XXXI 17· **β**) (προκ. για μύλο) δὲ λειτουργώ (Πβ. L-S, λ. *εξαργέω* I): *διά τον καιρόν που εξάργιεν ο μύλος αυτός* Ἐγγρ. του 1647 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 152[20]).

εξαρέσκιον το.

Από το **εξαρέσκω* και την κατάλ. *-ιον*. Τ. *'ξαρέσκι* και σήμ. στις Κυκλάδες (Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ 6, 1955/6, 292). Βλ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ', λ. *ξαρέσκει*.

(Στον πληθ.) επιθυμίες (Για τη σημασ. βλ. Καλονάρου [Διγ. Esc. σ. 171]): *ο έρως εξεπλέρωσε πάσας-των τας ελπίδας και πάντα τα θελήματα και τα εξαρέσκιά-των* Διγ. (Trapp) Esc. 1058.

εξάρι το.

Από το αριθμτ. *έξ* και την κατάλ. *-άρι*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Είδος νομίσματος: *ο βεζίρης ο Μουσταφά πασιάς άλλαξεν τα άσπρα ... Το εξάρι ήταν από οκτώ και το έκαμε έξι* Συναδ., Χρον. 65.

εξαριθμίζω.

Από τον αόρ. του *εξαριθμώ* και την κατάλ. *-ίζω*.

Μετρώ: *Βλέπω βραδὺν εις τον ουρανόν, ανερωτώ το φέγγος και τα άστρα εξαριθμίζω-τα και εξέβηκέν μοι τούτο* Λιβ. (Lamb.) N 1677.

εξαριστερά, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αριστερά*.

Από τ' αριστερά: *είπεν ο αρχιστράτηγος: «Πόθεν θέλεις ίνα εξέλθωμεν, η Κεχαριτωμένη· επί τον παράδεισον εις τα αιώνια αγαθά ή εξαριστερά επί τας μεγάλας κολάσεις;»* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 253.

[**εξαρματώνω,** βλ. *ξαρματώνω*].

εξαρμάτωτος, επίθ., βλ. *ξαρμάτωτος*.

εξάρμισμα το.

Από το ουσ. *έξαρμα* με επίδραση ουσ. σε *-ισμα*.

Οίδημα, πρήξιμο: *Περί εξαρμίσματος. Καυστηρίαν ποίησον μετά λιγνού σιδήρου* Ορνεοσ. 580[13].

εξαρμόζομαι.

Το μτγν. *εξαρμόζω*.

Παθαίνω εξάρθρωση (Πβ. τη μτγν. σημασ., L-S): *Εάν ο ιέραξ εις το κυνήγιον εξαρμοσθή, ούτως αυτόν περιποιήση* Ορνεοσ. αγρ. 554[7].

εξάρμοσις η.

Από το *εξαρμόζω* και την κατάλ. *-σις*.

Εξάρθρωση: *Εις εξάρμοσιν και κλάσμα ιέρακος. Εάν ο ιέραξ εις το κυνήγιον εξαρμοσθή..* Ορνεοσ. αγρ. 554[6].

εξαρνούμαι, Ηπειρ. 217[10].

Το αρχ. *εξαρνέομαι*.

Απαρνούμαι κάπ. (Η σημασ. τον 5. αι., Lampe, Lex., λ. *εξαρνέομαι*): *πάντας εξηρνήσατο και μετά μέναν ήλθε* Διγ. (Trapp) Esc. 1562.

εξαρτίζω.

Το μτγν. *εξαρτίζω*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

(Προκ. για πλοίο ή στόλο) εφοδιάζω με τα κατάλληλα εξαρτήματα, εξοπλίζω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. II): *εξαρτίσας στόλον ικανόν* Ψευδο-Σφρ. 242[15].

εξάρτιον το, Καραβ. 498[23], 501[9], 503[7], 505[4,12]· *ξ ά ρ τ ι*, Καραβ. 500[29].

Από το *εξαρτίζω* και την κατάλ. *-ιον*. Ο τ. *ξάρτι* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξάρτι*). Η λ. τον 6. αι. (L-S).

1) Ξάρτι (Βλ. Δημητράκ., ό.π. 1): *Καμπανός των εξαρτίων ενός καταρτίου οργίες είκοσι δύο* Καραβ. 493[23]· *καθένας από εκείνους εβάσταν το αργάνι του ξύλου που έκανε, ήγουν άλλος το τιμόνι και άλλος το ξάρτι* Διήγ. πανωφ. 59. **2**) (Στον πληθ.) (προκ. για πλοίο) είδη σκοινιών, άρμενα (Για τη σημασ. βλ. Du Cange και Δημητράκ. στη λ. 2 και Κοραή, Ἀτ. σ. 126): *Τα εξάρτια τούτα είναι όλα του καραβίου: τουρτίζες τέσσαρες· οργίες ενενήντα η μία,... πλωρήσια δύο...* Καραβ. 500[8].

εξάρτισις η.

Το μτγν. ουσ. *εξάρτισις*.

Τμήμα ναυστάθμου όπου ναυπηγούνται ή επισκευάζονται πλοία (Για τη σημασ. βλ. Λαμψίδη [Πανάρ. σ. 91]): *Εν δὲ τῳ επιόντι έτει επυρπολήθη η εξάρτισις μηνί Ιουνίῳ παρά των Λατίνων, ότε και εγένετο μέγας πόλεμος* Πανάρ. 63[21-2].

εξαρτώμαι.

Το αρχ. *εξαρτάω*.

1) Εξαρτώμαι από κ. (Η σημασ. αρχ. L-S, ό.π. II 2 και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *του νεύματος αυτών εξηρτημένοι* Μανασσ., Χρον. 6352. **2**) Κρέμομαι (Βλ. L-S, λ. *εξαρτάω* I 2): *άμπελοι εκατέρωθεν εξήρτηντο ωραίοι* Διγ. (Trapp) Gr. 3158.

εξαρχεύω.

Από το ουσ. *έξαρχος* και την κατάλ. *-εύω*.

Ἔχω εκκλησιαστική δικαιοδοσία ως έξαρχος: *τον ... της ... μητροπόλεως Μονεμβασίας αρχιερατικώς προϊστάμενον... έτι γε μὴν και εξαρχεύειν απάσης της Πελοποννήσου* Miklos.-Müller, Acta E' 161.

εξαρχήθεν, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αρχήθεν*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.).

Αρχικά: *τα σύνορα να γυρεύουν του τόπου και της αφεντιάς οπού είχαν εξαρχήθεν* Χρον. Τόκκων 1607.

εξαρχής, επίρρ., Διγ. Ζ 2578, Βέλθ. 594, Γράμματα Μετεώρ. 37[13], Ἐγγρ. του

1600 (Πατρινέλλης, ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 121[31]), Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών Ϛ', λ', τιθ'.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του ουσ. *αρχή*. Η έκφρ. αρχ. (L-S, λ. *αρχή* 1b).

1α) Από την αρχή (Βλ. L-S, ό.π. και Δημητράκ., λ. *αρχή* 2): *Ού μνημονεύεις εξαρχής τι μετά σού εγεγόνει;* Διγ. Ζ 772· *το μονύδριον του Παντοκράτορος ανέκαθεν και εξαρχής ανήγειρεν αυτό εκ βάθρων* Γράμματα Μετεώρ. 36[6]· **β**) ανέκαθεν (Βλ. L-S, ό.π.): *ήτον πάντα εξαρχής πιστός εις τον δεσπότην* Χρον. Τόκκων 2290. **2**) (Με την πρόθ. *ως*) κατά γενικό κανόνα: *Τότε γάρ φθόνος περισσός εσέβην εις Ρωμαίους, καίπερ ειπείν ως εξαρχής ο φθόνος ούκ εκλείπει εις βασιλείς και άρχοντας* Διήγ. Βελ. (Neap.) 6.

εξαρχικός, επίθ.

Από το ουσ. *έξαρχος* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. και σε έγγρ. του 18. αι. (Βλ. Παπαδ., Στ., Χαριστ. Ορλάνδ. Δ' 225[18,26]).

Που αναφέρεται ή ανήκει στον έξαρχο: *πρόσταγμα εξαρχικόν* Έγγρ. του 14. αι. (Σάθας, ΜΒ Ϛ', 645[19]).

εξαρχινώ· *'ξ α ρ χ ι ν ώ.*

Από την πρόθ. *εκ* και το *αρχινώ* ή το *αρχινώ* με επίδρ. του επιρρ. *εξαρχής*.

Ξαναρχίζω: *Οϊμένα πάλιν, μοίρα-μου, ήλθες να 'ξαρχινήσεις, τα βάσανα τα πρωτινά θέλεις να μου θυμίσεις* Ευγέν. 1109.

έξαρχος ο, Πουλολ. Αθ. 214, Πουλολ. 255, Γράμματα Μετεώρ. 42, Βασιλ. διάτ. του 14 αι. (Σάθ. ΜΒ Ϛ' 645[21], 646[8]), Χρον. Μον. Κ 68, Δούκ. 217[18], Έκθ. χρον. 6[28], Σεβήρ.-Μανολ., Επιστ. 171, 172, Διγ. Άνδρ. 321[5], Συναδ., Χρον. 47 δις, Βακτ. αρχιερ. 153, 189 Ζήν. Ε' 48.

Το αρχ. ουσ. *έξαρχος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.) και ως επών.

1α) Κορυφαίος (τραγωδίας) (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 2): *συνθρηνώ τον Ιερεμίαν έχων έξαρχον της ελεεινής τραγωδίας* Δούκ. 387[8]· **β**) επικεφαλής: *των ασεβών έξαρχος* Ψευδο-Σφρ. 552[10]. **2α**) Ως βυζαντινό αξίωμα (διοικητικό και εκκλησιαστικό) (Βλ. Lampe, Lex. στις λ. A3 και A4. Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Ώ αμιρά και έξαρχε απάσης της Συρίας* Διγ. Ζ 370· *Αντώνιος, ...αρχιεπίσκοπος Λαρίσσης ... και έξαρχος δευτέρας Θετταλίας* Γράμματα Μετεώρ. 19· *έξαρχος πατριαρχικός* Βελλερ., Επιστ. 77[30]· **β**) αντιπρόσωπος σε εκκλ. σύνοδο: *χειροτονήσαντες έξαρχον της συνόδου Μάρκον τον Ευγενικόν* Ιστ. πολιτ. 9[4].

εξάρχω, Ιατροσ. 19[56], Χειλά, Χρον. 357, Σφρ., Χρον. μ. 132[4], 140[8-9].

Το αρχ. *εξάρχω*.

Κάνω αρχή: *Θεμιστεύς δέ μοι πατήρ και Σωσθένης, Υσμίνης πατήρ, των θρήνων εξάρχουσιν* Μακρεμβ., Υσμ. 267[3].

Η μτχ. *εξάρχων* ως ουσ. = **α**) επικεφαλής, αρχηγός, ηγεμόνας (Βλ. και Ahrweiler, Etudes VIII 26): *όν είχεν πρώτον άγουρον εξάρχοντα των άλλων* Διγ. (Trapp) Gr. 2761· *ο... των ασεβών εξάρχων τον αυτόν δή χρόνον απελθών κατά του Σφεντιάρη* Σφρ., Χρον. μ. 126[35]· **β**) αυτός που διευθύνει μιά τελετή, τελετάρχης: *μαΐστορες..., εξάρχοντες της πανηγύρεως· τούτων γάρ εστι το υπηρέτημα* Χρον. Στέφ. Μαν. Β' 78[46].

εξασθενώ, Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 82.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Χάνω τη δύναμή-μου, αδυνατίζω (Η σημασ. και σήμ. Πρωΐας Λεξ.): *ίππος ο Βουκέφαλος εξασθενήσας πίπτει* Βίος Αλ. 4641· *το βλέμμα αυτού εξασθενεί και βία αίρει* (ενν. ο *ιέραξ*) *τα βλέφαρα αυτού* Ιερακοσ. 382[23]. **2**) (Νομ.) παύω να ισχύω: *Εληγάτευσά σοι τον εμόν οικέτην μετά του πεκουλίου αυτού· επιζήσας τη ποιήσει της διαθήκης ηλευθέρωσα τον οικέτην ή εξεποίησα αυτόν ή συνέβη αυτόν τελευτήσαι· ού μόνον επ' αυτώ, αλλά και τω πεκουλίω εξασθενεί το ληγάτον* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 11[9]· **3**) Είμαι καλύτερα στην υγεία-μου, θεραπεύομαι: *εχέρισεν να εξασθενεί* (ενν. *ο Ιμπέριος*) *ολίγον παρ' ολίγον. Εν μιά γούν των ημερών ωραία η Μαργαρώνα βλέπει το πρόσωπον λαμπρόν ωσάν και αποπρώτα* Ιμπ. 749.

εξασκώ.

Το αρχ. *εξασκέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για πνευματική απασχόληση) καλλιεργώ: *Αριστοτέλει δέ συνών Αλέξανδρος ήν μάλλον φιλοσοφίαν εξασκών και παίδευσιν γραμμάτων* Βίος Αλ. 708.

Εξασόφιν το.

Από το αριθμτ. *εξ* και το ουσ. *σοφός*.

(Τίτλος βιβλίου): *βιβλιδόπουλον άλλο το Εξασόφιν* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 519.

έξασπρος, επίθ.· *ε ξ ά σ π ρ ο ς.*

Το μτγν. επίθ. *έξασπρος* (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. στην Ίμβρο στον τ. *'ξάσπρους* (Βλ. Ανδρ., ΕΕΦΣΠΘ 12, 1973, 515).

Κάτασπρος (Η σημασ. μτγν., Lampe, Lex. και σήμ. στην Ίμβρο, βλ. Ανδρ., ό.π.): *μέτωπον τέτοιο έξασπρον ως του χιονίου κομμάτιν* Λιβ. Esc. 2415· *τριαντάφυλλον εξάσπρον* Λιβ. Esc. 324.

εξαστεριά η, Χούμνου, Κοσμογ. 2000, Απόκοπ. 341· *ξ α σ τ ε ρ ι ά,* Κορων., Μπούας 55, Δεφ., Λόγ. 362.

Από το επίθ. *εξάστερος* και την κατάλ. *-ιά*. (Βλ. Ανδρ. Λεξ., λ. *ξαστεριά*). Ο τ. *ξαστεριά* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξαστεριά*).

α) Ξαστεριά (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *Εκεί προς το μεσάνυκτον η ξαστεριά εσκοτίσθην* Απόκοπ. 345· **β**) (μεταφ.) (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *τα άλλα κακά έπαυσαν από ημάς και εφαίνουντο ξαστεριά* Διήγ. πανωφ. 57.

εξάστερον το, Λιβ. P 1655 (έκδ. *εξύστερον*· διορθώσ. σε *εξάστερον*)· *'ξ ά σ τ ε ρ ο ν,* Λιβ. Sc. 820, Λιβ. N 1710.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Ξαστεριά: *αργά βραδί εις το εξάστερον θεωρώ τους εδικούς-μου* Λιβ. Esc. 1902.

εξαστραπτίζω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αστραπτίζω*.

Αστράφτω, λάμπω: *ως επηρμένος βασιλεύς όλως εξαστραπτίζων* (ενν. ο *θρόνος*) Ριμ. Βελ. 876.

εξαστράπτω, Ευγεν., Δρόσ. Α' 130, Διγ. (Trapp) Gr. 2399, Διγ. Ζ 2752, 2791,

Ιστ. Βατοπ. 39, Διγ. Ἀνδρ. 390[3]· *'ξ α σ τ ρ ά π τ ω,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [932].

Το μτγν. *εξαστράπτω.*

Ακτινοβολώ, απαστράπτω (Η σημασ. μτγν., L-S): *εξ εκατέρων έπεμπον* (ενν. *αι κεφαλαί του δράκου*) *φλόγας εξαστραπτούσας* Διγ. Ζ 2830· *την μέν μίαν μερέαν έδειχνεν οξεία, την άλλην χρυσήν, την άλλην αργυρήν, την άλλην εξήστραπτεν* (ενν. *η αγία Τράπεζα*) Διήγ. Αγ. Σοφ. 156[30].

εξατιμάζω· *'ξ α τ ι μ ά ζ ω,* Ερωτοπ. 325, 330· *'ξ η τ ι μ ά ζ ω.*

Το αρχ. *εξατιμάζω.* Ο τ. *'ξητιμάζω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 693). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Ντροπιάζω (Η σημασ. αρχ., L-S): *εδέκτησαν τον θάνατον εις την πίστιν του Χριστού παρά νά'χαν ζήσειν εις τα ψέματα, νά'χαν μουσθλουμανίσειν και εξητιμάσαν τον σουλτάνον και κείνους οπού τους εκριτηρεύγαν* Μαχ. 638[9]. **2α**) Κατηγορώ: *Τότες εξητιμάσαν την ρήγαιναν λαλώντα: «Ἑφερές-μας να μας δώσουν το κάστρον και με τες τέχνες-σου εξαπόλυσές-μας και έφυγες και πήγες εις το καστέλλιν»* Μαχ. 454[3]· *Μα τι έχεις, φίλε, και θωρώ και βαριαναστενάζεις και τσ' Αφροδίτης το παιδί περίσσα 'ξατιμάζεις;* Φορτουν. (Vinc.) Β' 124· **β**) βρίζω (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *ο σιρ Τιπάτ εξητίμασεν* (έκδ. *εξητάμασεν*· διορθώσ.) *την ρήγαιναν και είπεν-της: «Ἀ, βρομισμένη και κακή πολιτική...* Μαχ. 574[13]· **γ**) καταριέμαι: *όσοι θωρούν και μ' αγαπούν να βαριαναστενάζουν, να κλαίγουν και να λέγουσιν και σέν να 'ξατιμάζουν· και αν δέν λυπάσαι το κορμί, κάν την ψυχήν λυπήσου* Ch. pop. 423.

εξατιμώνω· *'ξ α τ ι μ ώ ν ω.*

Το μτγν. *εξατιμόω.* Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Ντροπιάζω, απατώ κάπ.: *απόκει ομπρός και οπίσω-τως πάντα τσι'ξατιμώνου* (ενν. *τους γέρους*) *και χίλιες μύριες εντροπές και βούλες τσι κουκλώνου* Φορτουν. (Vinc.) Β' 397. **2**) Δαμάζω, τιθασεύω: *Τσ' ανέμους εξατίμωξεν άγγελος αποπίσω, τότ' άμπωσεν τα κάτεργα κ' ευρέθησαν στην νήσο* Αχέλ. 1408.

εξατονώ· *'ξ α τ ο ν ώ.*

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *εξατονέω*). Ο τ. *'ξατονώ* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 16.

Ξεκουράζομαι: *Βάνω θρονίν και λέγω-της: «Ἑλα, κερά, να ζήσεις· θωρώ-σε 'τι ήλθες με σπουδή, κάτσε να 'ξατονήσεις»* Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 116.

έξατος, αριθμτ., Rechenb. 75[5], 83[12], Συναξ. γυν. 322, Πεντ. Γεν. Ι 31, Αρ. VII 42, XXIX 29, Χρον. σουλτ. 43[2].

Από το αριθμτ. *έξ* με επίδρ. των αριθμτ. επιθ. *ένατος, δέκατος.*

Ἑκτος: *ο πέμπτος ήτονε ο Δημήτριος, ο έξατος ήτονε ο Θωμάς* Χρον. σουλτ. 53[25]· *το τέταρτον εφλόγισεν όλην την Βουλγαρίαν* (παραλ. 3 στ.), *το έξατον* (ενν. *παρακλάδι*) *εξάναψεν της πόλης τα θεμέλια* Ψευδο-Γεωργήλ., Ἀλ. Κων/π. 627.

εξαυγάζω.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αυγάζω.* Το μέσ. *εξαυγάζομαι* τον 5. αι. (Sophocl., λ. *εξαυγάζομαι*).

Λάμπω ζωηρά (Πβ. τη σημασ. που απ. τον 5. αι., Sophocl., ό.π.): *κατηύγαζε πάντα*

τα της γής πέρατα και ούκ εδίδου τοις λοιποίς αστράσιν εξαυγάζειν Δούκ. 93[31].

εξαυτής (**-μου, -σου,** κλπ.), αντων., Μαχ. 300[38]· *α ξ α υ τ ή ς· 'ξ α υ τ ή ς,* Μαχ. 228[1], 244[32], 330[8], 348[7], 542[31].

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του θηλ. της αντων. *αυτός.*

Εκφρ. **1**) *(Από) εξαυτής-μου (σου, του, κ.λ.π.)* = από μένα, από σένα, κλπ.: *Είπεντους: «Είντα θέλετε να μάθετε από εξαυτής-μου;»* Βουστρ. 528· *αρωτήσαν-τους άν θέλουσι να σταθούν εις την ρόγαν-του... και από 'ξαυτής-τους εμάθαν πως έρκουνται τ' αμαξία* Μαχ. 440[7]· *αξαυτής-του έμαθα την όρεξίν-του* Μαχ. 320[25-6]. **2**) *(Από) εξαυτής-μου (σου, του, κλπ.)* = ο ίδιος, από μόνος (μου, σου, κλπ.), με δική (μου, σου κλπ.) πρωτοβουλία: *Ο ρήγας έβαλεν-τον* (ενν. *τον σταυρόν*) *εις το σπίτιν-του και θωρώντα τα πολλά θαύματα απού γινίσκουνταν, από 'ξαυτής-του επεθύμησε να τον κρατήσει εις το σπίτιν-του* Μαχ. 64[33]· *Εγώ από 'ξαυτής-μου δέν δύνομαι να τον διώξω χωρίς να μου μηνύσει ο σουλτάνος...* Μαχ. 124[34-5]· *Θεωρώντα οι Βενετικοι τους Γενουβήσους πως έρχουνται απάνωτους, εβγάλαν κάτινες τα σπαθία-τους εξαυτής-τους* Μαχ. 312[22].

εξαύτις, επίρρ.· *έ ξ α υ τ ι ς,* Ριμ. Βελ. 654.

Το αρχ. επίρρ. *εξαύτις.*

εξαυτό, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και του ουδ. της αντων. *αυτός.*

Γι' αυτό το λόγο: *ο δούκας ήτον ακομή νέος, πολλά παιδάκι· αμέριμνος εκάθετον εις τα νησία Λευχάδος. Και εξαυτό επλάκωσαν τον τόπον οι Αλβανίται σκοπώντας και ελπίζοντας όπως να τήνε πάρουν* Χρον. Τόκκων 83.

εξαυτόθι, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αυτόθι.*

Αποκεί: *Μετά γούν την εξαυτόθι του κυρού Παναγιώτου του Ράδου επάνοδον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 11[45].

εξαυτόν (**μου, σου,** κλπ.), αντων., Ασσίζ. 54[19], 97[6], 163[12], 230[15-6], 268[2], 402[18-9], 410[6], Μαχ. 22[2], 44[5], 208[33], 338[14], 348[28], 376[33], 432[21], 436[12], Αλφ. (Mor.) ΙΙΙ 25· *α ξ α υ τ ό ν,* Μαχ. 230[22], 322[12-3], 348[35], 368[35], 370[24], 402[16], Κυπρ. ερωτ. 66[2], 95[35], 104[56]· *'ξ α υ τ ό ν,* Κυπρ. ερωτ. 15[14], 57[2], 62[2], 63[2], 64[7], 69[4], 81[12], 88[3], 90[39], 92[23], 93[66], 95[12], 124[2].

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της αιτιατ. της αντων. *αυτός.*

α) Από μένα, από σένα, κλπ.: (Μερικές φορές με προσθήκη της πρόθ. *από* για επίταση): *ούλα 'χ τον μάστρον βγενικά γινήκα κι' άν αξαυτόν-μου δέν αγνωριστήκαν* Κυπρ. ερωτ. 90[43]· *ο αφέντης ο ρήγας ζητά αξαυτόν-σας να δώσετε απέ το εδικόν-σας* Μαχ. 436[11]· *γιατί κυρά-μου φεύγει απού 'ξαυτόν-μου, ήλθα, πουλλιά, μ' εσάς να καταντήσω* Κυπρ. ερωτ. 77[1]· *Ἑναι χρήση να σηκώσεις το λαμπρόν από 'ξαυτόν-μου* Κυπρ. ερωτ. 118[43]· **β**) εξαιτίας-μου: *μαντές έθελες νά 'μουν ποθαμμένη για να καυκούσουν τούτον αξαυτόν-μου* Κυπρ. Ερωτ. 104[30].

εξαύτου, επίρρ.· *'ξ α ύ τ ο υ.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *αυτού.*

Γι' αυτό το λόγο: *αφόν με τόσην πλήξην μ' αγνωρίζει, τ' αγκώματά-του 'ξαύτου*

μου ξηγάται Κυπρ. ερωτ. 24[12]· *τώρα τσι πάγω 'ς τσ' Αρκολιάς σά μού 'χεν ορδινιάσει τούτος ο γέρος ο λωλός, οπόχου να του φάσι και στο στερνό τα ρούχα-του· 'ξαύτου 'ποδώ δέ βγαίνω κ' εγώ με δίχως πλερωμή* Κατζ. Β' 133.

εξαυτού (μου, σου, κλπ.), αντων., Ασσίζ. 65[13-4]· *α ξ α ύ τ ο υ,* Κυπρ. ερωτ. 74[1], 75[47], 87[16]· *α ξ α υ τ ο ύ,* Μαχ. 30[9], Κυπρ. ερωτ. 6[7], 99[3]· *ε ξ α ύ τ ο υ,* Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 480· *'ξ α ύ τ ο υ,* 'Ανθ. χαρ. 292[27], Κυπρ. ερωτ. 7[4]· *'ξ α υ τ ο ύ,* Κυπρ. ερωτ. 82[2], 134[1].

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. της αντων. *αυτός*.

1α) Ως προσωπική (με τις αντων. *μου, σου, του,* κλπ. και συχνά με προσθήκη της πρόθ. *από* για επίταση) από μένα, από σένα, κλπ.: *δέν έλειβγεν αξαύτου-μου το θάρρος* Κυπρ. ερωτ. 75[47]· *ένι κρατημένος να στρέψει τους λάς πάν πράγμαν τό επήρεν εξαυτών-τους* Ασσίζ. 50[11]· *ανίσως κι' από 'ξαύτου-μου καμπόσον 'ξωμακρίσει* Κυπρ. ερωτ. 113[11]· *εμέν τα πάθη γαίμαμ-μου γινήκασιν για να μέν λείψουσιν ποτέ 'που 'ξαύτου-μου* Κυπρ. ερωτ. 97[50]· **β**) εξαιτίας (μου, σου, κλπ.): *Λοιπόν άν είν' αξαύτου-σου, κυρά-μου, τόσα γλυκύς, τόσα καλός ο χάρος τείν(τα) θέλ' έσταιν της ζωής το θάρρος!* Κυπρ. ερωτ. 81[14]. **2**) Ως αντιδιασταλτική (με την πρόθ. *από*) ο ίδιος, μόνος μου: *'Εχει άλλους πολλούς εις τον κόσμον απέ το αίμαν-μας απού θέλουν πάρειν βεντέτταν από 'ξαυτών τους φονιάδες* Μαχ. 128[19].

εξαφανίζω, Μανασσ., Χρον. 1134, Βίος Αλ. 2391, Λέοντ., Αιν. IV 25, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 238.

Το αρχ. *εξαφανίζω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Καταστρέφω τελείως (Η σημασ. αρχ., L-S και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *αφειδώς εξηφάνιζον τας πόλεις των Ρωμαίων* Διγ. (Trapp) Gr. 3345· *'Ωσπερ η χάλαζα ... ... κλήματα και τον καρπόν όλα εξαφανίζει* Σπαν. (Ζώρ.) V 662.

εξαφήνω, Σπαν. (Ζώρ.) V 310, 377, 421, 612, Καλλίμ. 117, Αχιλλ. L 1223, Αχιλλ. N 171, Γεωργηλ., Θαν. 251, Σαχλ. N 21, Σαχλ. Β' (Wagn.) P 113· *α ξ α φ ή ν ω,* Κυπρ. ερωτ. 119[2,33]· *(ε) ξ α φ ή ν ω,* Σπαν. V 64, Ελλην. νόμ. 581[4-5], Διγ. (Trapp) Esc. 1200, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 129, 712, Αχιλλ. (Haag) L 113, Αχιλλ. L 688, Χρον. Τόκκων 473, Σκλέντζα, Ποιήμ. Α' 102, Γεωργηλ., Θαν. 457, Σαχλ. N 43, Σαχλ., Αφήγ. 59, Κορων., Μπούας 37 δίς, Φαλιέρ., Θρ. 185, Γύπ. Πρόλ. 83, Πανώρ. Ε' 169· *'ξ α φ ή ν ω,* Ερωτοπ. 25, Γεωργηλ., Θαν. 472, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 47, Κυπρ. ερωτ. 97[22], 103[29], 129[8].

Από το αρχ. *εξαφίημι*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Πανάρετος, Κυπρ. Σπ. 27, 1963, 161).

1α) Αφήνω κατά μέρος, εγκαταλείπω· παραλείπω: *τσι όργισές-τους τες πολλές οπού 'χασι εξαφήκα* Γύπ. Πρόλ. 83· *άν του φανεί, τσακίζει-τα* (ενν. ο τσουκαλάς) *και πάλιν κάμνει άλλα* (ενν. αγγεία) *ή πάλιν εξαφήνει-τα να βρίσκουνται με τ' άλλα* Γεωργηλ., Θαν. 251· *ολίγα γράμματα έμαθα και τότε τα εξαφήκα και εις το σκολειόν των πολτικών εγύρεψα και εμπήκα* Σαχλ., Αφήγ. 59· *τότε στο κλινάριν-της υπάσιν και οι δύο, και τί να λέγω ούκ εμπορώ, τί να τον επαινέσω. 'Ολα-μου εξαφήνω-τα τά έκαμε στον κόσμον* Αχιλλ. L 1223· **β**) εγκαταλείπω, «παρατώ»: *μόλεγες ποτέ μή με 'ξαφήσεις κ' εδά θωρούν τα μάτια-μου εις άλλην πόθον έχεις* Ερωτοπ. 25· *όλον τον νούν-της έχει αυτού, τον δεύτερόν-της άνδρα και τα παιδιά-της τα 'λεεινά, όλα τα εξαφήνει* Σπαν. (Ζώρ.) V 612· **γ**) αποκηρύσσω: *μετάθες ούν πρός έτερον την αυτοκρατορίαν, εις άλλον, μή του*

γένους-σου μηδέ των σών αιμάτων (παραλ. 1 στ.), *ημάς δ' εξάφες, βασιλεύ, μηδ' ονομάσεις παίδας* Καλλίμ. 117· **δ**) (προκ. για φίλο) απαρνούμαι: *εξαφήνεις φίλους-σου και τους καταφρονέσεις* Σπαν. (Ζώρ.) V 310· **ε**) αδιαφορώ για κάτ.: *λοιπόν, παιδίν-μου, έπρεπεν να δώ να σε εξαφήσω, ό,τι κακόν και ά σ' έρθει εσέν να μηδέν εψηφίσω* Σαχλ. N 21. **2**) Κρατώ, αφήνω μακριά: *των μαθητάδων μαθητήν και απόστολον σ' εποίκεν, από τες διδασκαλίες-του ποτέ δέν σ' εξεφήκεν* Σκλέντζα, Ποιήμ. Α' 102. **3α**) Τελειώνω: *όταν το εξεφήκεν το τραγούδιν τούτο, ροδόσταμαν ενίφτηκεν απέσω εκ την φλισκίναν* Αχιλλ. L 688· **β**) φρ. *'ξαφήνω την πνοή-μου, τη ζωή-μου* = πεθαίνω: *ο πόθος τυφλωμένος-την πνοήν-μου θέλει και την ζωήν-μου να 'ξαφήσω* Κυπρ. ερωτ. 103[29]· *έτοιμος είμαι να ποίσω γοιόν ορίζει αφεντιά-σου κάλλιον έν δουλεύγοντά-σου την ζωήμ/ ου νά 'ξαφήσω* Κυπρ. ερωτ. 129[8]. **4**) Επιτρέπω, αφήνω: *ουδέ τινάν απ' εκεινούς εξάφηκε να δράμει, αλλά πάντες τότ' ομού εκεί μέσα πνιγήκαν* Κορων., Μπούας 37. **5α**) Κληροδοτώ: *Εάν τις εκ το ανδρόγυνον, κάν τε γυναίκα, κάν τε άνδρας αφήσει εις την διαθήκην-του του άλλου μέρους πράγμαν, ουδέ άν δευτερογαμήσει, δύνανται οι παίδες ή συγγενείς επάραι αυτό εξ αυτού, αλλά μένει εις εκείνον οπού το εξαφήκεν* Ελλην. νόμ. 581[4-5]· **β**) παραχωρώ, αναθέτω: *τους δέ πολέμους, δέσποτα, τα κούρση και τας μάχας, εξάφες-τα εις τον δούλον-σου και εις τον υιόν-σου, αυθέντη* Αχιλλ. N 171.

εξαφίημι, Προδρ. III 360.

Το αρχ. *εξαφίημι*.

1) Αφήνω κατά μέρος, παρατώ: *άφες λοιπόν, ο Λίβιστρος, εξάφες, η Ροδάμνη, τα παρελθόντα πρό καιρού και τα συμβάντα τότε* Λίβ. Sc. 3002· *πάντα τον δείνα μερτικόν μικρότερον τον δίδε* (παραλ. 1 στ.) *και άν ού το επάρει, εξάφες-τον και διάβαινε εις τους άλλους* Προδρ. III 395· *πάλιν εξάφητε-τον άλλας και τρείς ημέρας* Προδρ. III 412h (χφ g) (κριτ. υπ.). **2**) Παύω κ., σταματώ: *εξάφες το να κάθεσαι ποσώς εις τον πυλώνα* Προδρ. III 53· *εξάφες τα συχνά λουτρά, καλόγερος τυγχάνεις* Προδρ. III 48· *εξάφες να με τυραννείς* Λίβ. Sc. 2199.

έξαφνα, επίρρ., Διήγ. Αγ. Σοφ. 147[20], Θρ. Κυπρ. K 44, Αιτωλ., Μύθ. 2[36], Ιστ. Βλαχ. 670, Διγ. 'Ανδρ. 324[27], Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 128, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1016], Τζάνε, Κρ. πόλ. 521[12]· *ά ξ α φ ν α,* Παλαμήδ., Βοηβ. 143· *έ ξ α φ ν ο,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 480[26] (άν δέν πρόκ. για τυπογρ. λάθος αντί *έξαφνα*).

Από το επίρρ. *εξαίφνης* (Βλ. και Κοραή, 'Ατ. Δ' 126). Η λ. και ο τ. *άξαφνα* και σήμ. (Δημητράκ. και Πρωΐας Λεξ.).

Απρόοπτα, ξαφνικά (Βλ. Du Cange. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *μιά νύκτα οπού έξαφνο όλους να τους σκοτώσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 480[26]· *μίαν ημέραν κυνηγοί έξαφνα εφανήκαν κ' οι γερανοί απέταξαν* Αιτωλ., Μύθ. 59[3].

εξάφνη(ς), επίρρ., βλ. *εξαίφνης*.

εξαφνιδίως, επίρρ., βλ. *εξαιφνιδίως*.

εξαφνίζω, Χρον. Τόκκων 1095, 3602, Χρον. σουλτ. 87[3], Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών σης'· *'ξ α φ ν ί ζ ω.*

Από το επίρρ. *έξαφνα* και την κατάλ. *-ίζω*. Ο τ. *'ξαφνίζω* στο Somav. (λ. *ξαφνίζω*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξαφνίζω*).

Αιφνιδιάζω (Η σημασ. στο Somav., ό.π.): *αμή τους Τούρκους επειδή τους εξαφνίσανε*

τη νύκτα, εκόψανε πολλούς Χρον. σουλτ. 111^{16}· *εφοβηθήκα περισσά μήπως και τους 'ξαφνίσει ο Μιχάλης καμμιάν φοράν κι' αυτούς να πολεμήσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 917.

εξάφνικά, επίρρ., βλ. *ξαφνικά.*

εξαφνικός, επίθ., βλ. *ξαφνικός.*

εξαφνιστικός, επίθ.

Από το επίρρ. *έξαφνα* και την κατάλ. *-ιστικός.*

Αιφνιδιαστικός: *Ο φόβος ο εξαφνιστικός φανερώνει την αλήθειαν* Διγ. Άνδρ. 330^{17}.

έξαφνο, επίρρ., βλ. *έξαφνα.*

εξάφνου, επίρρ., Θρ. Κύπρ. Μ 2, Χρον. σουλτ. 79^{10}, Ιερόθ. Αββ. 331, Χριστ. διδασκ. 452, Τζάνε, Κρ. πόλ. 186^{6}· *αξάφνου,* Διγ. Α 4252, Μαχ. 652^{30}, Κυπρ. ερωτ. 76^{1}, Ερωτόκρ. Α' 560, 688, Δ' 1674, Ε' 1240, Θυσ.^{2} 176· *'ξάβνου,* Στάθ. (Martini) Γ' 397· *ξάφνου,* Μαχ. 580^{2}, Διήγ. ωραιότ. 832, Χρον. σουλτ. 98^{20}, Πανώρ. Πρόλ. 2, Ερωφ. Α' 132, Β' 243, Γ' 56, 292, Σουμμ., Ρεμπελ. 187, Ερωτόκρ. Β' 116, Γ' 462, Ε' 760, 764, Στάθ. (Martini) Γ' 397, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [206], Δ' [457, 478, 609, 979], Ε' [227, 465, 1088, 1192, 1258, 1690].

Από το επίρρ. *εξαίφνης.* Ο τ. *αξάφνου* στο Du Cange (λ. *αξάφνου*). Ο τ. *'ξάφνου* και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ., λ. *ξάφνου*). Η λ. στο Somav.

α) Ξαφνικά, αναπάντεχα (Η σημασ. στο Du Cange, ό.π. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ., ό.π.): *τση τύχης-μου την ταραχή την τόση, αποὺ έτσι 'ξάφνου μ' εύρηκε για να με θανατώσει* Ερωφ. Γ' 56· *μα 'ξάφνου ο κακορίζικος επιάστηκα στο βρόχι* Ερωτόκρ. Α' 327· **β)** αμέσως, στη στιγμή: *Εις του Μυρτίνου παρευθὺς τα λόγια 'ξάφνου εγδύθη τον φόβον... και την ανδρειαν ενδύθη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [227]· *ξάρμπανα να μολέρνουσι και μπάλες να κεντούνται να δίδουνε στην μέσην-τως, ν' ανοίγουν, να σκορπούνται 'ξάφνου τα μέλη των Τουρκών και πλιό να μην θωρούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 152^{21}.

εξάφνω, επίρρ.· *αξάφνω.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *άφνω.*

Ξαφνικά, αναπάντεχα: *ώς είδεν ούν τους αδελφούς οπού 'λθασιν αξάφνω* Διγ. Α 545.

εξαφορίζω.

Το μτγν. *εξαφορίζω* (Sophocl.). Τ. *'ξαφορίζω* στο Βλάχ. (λ. *ξαφορίζω*) και στο Somav. (λ. *ξαφορίζω*).

Απαλλάσσω από αφορισμό, συγχωρώ (Πβ. τη σημασ. στο Βλάχ., ό.π. και στο Somav., ό.π.): *ευρίσκει* (ενν. *η χήρα*) *και την αφορμήν και ένι εξαφορισμένη· και μαντατοφορεύεται και παίρνει-τον τον άνδρα* Σπαν. (Ζώρ.) V 577.

εξαφορμίζω· *'ξαφορμίζω,* Πανώρ. Α' 281 (κριτ. υπ.), Ερωτόκρ. Γ' 1597, Δ' 83.

Από την πρόθ. *εκ* και το *αφορμίζω.* Ο τ. *'ξαφορμίζω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη, [Ερωτόκρ. σ. 632, λ. *ξαφορμίζω*]). Η λ. στο Du Cange (λ. *φορμίζειν*· βλ. Κουκ., Αθ. 42, 1930, 49, λ. *εξαφορμίζειν*).

I Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) «τρελαίνω» κάπ. με φωνές· (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδη, ό.π.): *Σηκώνετ' ο Τριπόλεμος... και θέλημα του ζήτηξε να ξαναδράμει πάλι. Όλοι που βρίσκουνταν εκεί, ετούτο να γροικήσου, ελίγο-λίγο λείφτηκε να τόνε 'ξαφορμίσου* Ερωτόκρ. Β' 2164. **Β'** Αμτβ. **α)** χάνω τα λογικά-μου, τρελαίνομαι (Για τη σημασ. βλ. Ξανθουδίδη, ό.π.): *δέν ήθελε μπλιό 'ς τούτα να μιλήσει, πολλά την ελυπάτονε, μήν πά να 'ξαφορμίσει* Ερωτόκρ. Γ' 564· (φρ.) *'ξαφορμίζει ο νούς κάπ.* = τρελαίνεται κάπ.: *σηκώνει, 'ξαφορμίζ' ο νούς στο ξαφνικό μαντάτο να δεί* (ενν. *η μάνα*) *νεκρό στά χέρια-τση παιδί οπού κοιμάτο* Ερωτόκρ. Α' 1853· **β)** γίνομαι έξω φρενών, «τρελαίνομαι» από θυμό: *βάνει* (ενν. *ο πασάς*) *βουλήν κακήν καί αποφασίζει, φουσκώνει δυνατά κ' εξαφορμίζει* Λεηλ. Παροικ. 154. **II** (Μέσ.) προφασίζομαι, δικαιολογούμαι (Για τη σημασ. βλ. Δραγ., Αθ. 26, 1914, 32α): *εξαφορμίστη προς αυτούς, μεθ' όρκου τους το εμήνα, ότι ποτέ ούκ ήξευρεν την απιστίαν εκείνην* Χρον. Μορ. Η 680.

εξαφορμούμαι.

Από το *εξαφορμίζομαι* με μεταπλ. προς τα περισπώμενα.

Προβάλλω ως δικαιολογία, δικαιολογούμαι: *ο πένης γάρ άν αδικεί, εξαφορμειται ούτως, ότι πολλά τον λείπονται και εξ ανάγκης κλέπτει* Σπαν. Α 331.

εξαφρίζω.

Το μτγν. *εξαφρίζω.* Η λ. και σήμ. στον τ. *ξαφρίζω* (Πρωΐας Λεξ.).

Αφαιρώ τον αφρό (Η σημασ. μτγν., L-S και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Μοσκοκάρυδον, τζιντζίβερι... βράσε και εξάφρισον* Σταφ., Ιατροσ. 8^{230}· *μέλι ... εξαφρισθέν* Ορνεοσ. αγρ. 537^{18}.

εξάφτω, βλ. *εξάπτω.*

εξαφώτιον το, βλ. *ξεφώτι.*

εξάχρονον το.

Το ουδ. του επιθ. *εξάχρονος* ως ουσ.

Χρονικό διάστημα έξι ετών: *Μετά της κόρης ο Αχιλλεὺς εξάχρονον εποίκεν τερπόμενος* Αχιλλ. Ν 1554.

εξάψαλμος ο.

Από το αριθμτ. *έξ* και το ουσ. *ψαλμός.* Η λ. τον 7. αι. (Steph., Θησ.) και σήμ. (Παπαδ. Α., ΛΔ 4, 1942-48, 102 και Δημητράκ.).

Οι έξι Ψαλμοί του Δαυίδ (Η σημασ. τον 7. αι., Steph., Θησ.): *πού ήτον εις τον εξάψαλμον; κρασίν μηδέν τον δώσουν· πού ήτον εις τον εσπερινόν; ας τον εκβάλουν έξω* Προδρ. ΙΙΙ 43.

έξαψις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Δημητράκ.).

Κινητοποίηση, αναταραχή (Βλ. L-S στη λ. ΙΙ 2): *αρμάτων ήτον έξαψις και δοκιμή φαρίων* Καλλίμ. 1021.

έξε, αριθμτ., βλ. *έξι.*

εξεβαίνω, βλ. *ξεβαίνω.*

εξεβασμένος, μτχ., βλ. *ξεβαίνω.*

εξεγείρω.

Το αρχ. *εξεγείρω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1α) Ξεσηκώνω κάπ. εναντίον κάπ. (Πβ. L-S στη λ. 3. Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 5): *Τότε ο Θωμάς προσῳκειούτο εαυτῷ κλέπτας ρυπαρούς, ληστάς και κουρσάρους και κατά των Αλβανιτών αυτούς εξήγειρε* Ηπειρ. 222[7]· **β**) προκαλώ (Βλ. L-S στη λ. 3): *λόγον απόφευγε θρασύν, μανίαν εξεγείρει* Σπαν. Α 158. **2**) Ανασταίνω (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. 2): *Ο Πατήρ των όλων, εξήγειρε τον πρωτότοκον πάσης κτίσεως τη τρίτη ημέρᾳ εκ των νεκρών* Φυσιολ. 339[11].

εξεγκουσεύω, βλ. *εξαγκουσεύω*.

εξεγλιστρώ, βλ. *ξεγλιστρώ*.

εξεγλύω, βλ. *ξεγλύω*.

εξέγνοιαστος, επιθ., βλ. *ξέγνοιαστος*.

εξεγυμνώνω, βλ. *ξεγυμνώνω*.

εξεδαφίζω· *ε κ δ α φ ί ζ ω*.

Το μτγν. *εξεδαφίζω* (Lampe, Lex.). Η λ. και **σε** Γλωσσάρ. (L-S, λ. *εξεδαφισθέν*). Ο τ. *εκδαφίζω* πλάσμα αντί *εξεδαφίζω* με άλογο αρχαϊσμό κατά το σχήμα *ξεριζώνω* - *εκριζώνω*. Ο τ. και στο Συνεχιστή του Θεοφάνη 794[10].

Γκρεμίζω, αφανίζω: *μηδέ παρίδης δάκρυα τερπνών-σου κορασίων* ***και εκδαφίση-σε*** *Θεός ο μέγας εκ του κόσμου* Διγ. (Trapp) Gr. 401.

εξεδιαλύνω, βλ. *ξεδιαλύνω*.

εξεδίκησις *η*, βλ. *εκδίκησις*.

εξεδικώ, βλ. *εκδικώ*.

εξεδομένος, μτχ., βλ. *εκδίδωμι*.

εξεδούλευσις *η*, βλ. *εκδούλευσις*.

εξεδουλεύω, βλ. *εκδουλεύω*.

εξέδρα *η*· *'ξ έ δ ρ α*.

Το αρχ. ουσ. *εξέδρα*. Ο τ. *'ξέδρα* και σήμ. στη δυτική Μακεδονία (**Andr., Lex.**). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αποχωρητήριο (Η σημασ. σε σχόλ., L-S Κων/νίδη στη λ. Ι και σήμ. στην Ήπειρο, Andr., Lex. στη λ. 2): *Περί αναγκαίου, ήγουν 'ξέδρας, ότι εις τί τόπον να την κάμνει τινάς* Βακτ. αρχιερ. 137.

εξεζητώ, βλ. *εκζητώ*.

εξεθαμβούμαι, βλ. *εκθαμβώ*.

εξεθαυμάζω, βλ. *εκθαυμάζω*.

εξεικάζω, Διγ. Ζ 565, Ιμπ. 699, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 749, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - van Gem.) 121· *'ξεικάζω*, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 39, Φαλιέρ., Θρ. 102.

Το αρχ. *εξεικάζω*. Ο τ. *'ξεικάζω* στο Du Cange (λ. *μιλείν*) και σήμ. στην Κρήτη και στην Τσακωνιά (Andr., Lex.).

1) Παρατηρώ προσεκτικά, εξετάζω (Πβ. Andr., Lex. στη λ. 1): *εγέρνει τα βαρέλια να ιδεί, να εξεικάσει* Ιμπ. 699. **2α**) Σχηματίζω γνώμη, ιδέα για κ., κρίνω (Για τη σημασ. βλ. Bakk.-van Gem. [Φαλιέρ., Ρίμ. σ. 138]): *έχεις τον κόσμον το λοιπόν καθάρια να 'ξεικάζεις και μετ' αυτά τα πάθη-σου με γνώση να 'ρδινιάζεις* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 121· *Φίλε, την κοσμικήν ζωήν, για 'γώ καθώς 'ξεικάζω, σιγόν-σιγόν και απόκρυφον θάνατον τήνε κράζω* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 39· **β**) καταλαβαίνω, εννοώ (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Andr., Lex.): *Δούλον στον τόπον αφεντός μου δίδεις και θαυμάζω και μαθητήν γιά δάσκαλον πράμα τό δέν 'ξεικάζω* Φαλιέρ., Θρ. 102. **3**) Περιγράφω: *Την δέ χαράν την άπειρον την τότε γινομένην τίς λόγος φράσαι δυνηθή ή όλως εξεικάσαι;* Διγ. Ζ 565.

εξεκαθαρίζω, βλ. *ξεκαθαρίζω*.

εξεκαθαροσύνη *η*, βλ. *ξεκαθαροσύνη*.

εξεκάθαρσις *η*, Miklos.-Müller, Acta Ε' 71 δίς.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *κάθαρσις*.

Γραπτή διευκρίνηση, βεβαίωση, μαρτυρία: *κατά τον όρκον και εξεκάθαρσιν των γερόντων, οπού έδειξεν διά τον αυτόν τόπον, ότι είναι του Καλογεράτου* ό.π.

εξεκδίκηση *η*, βλ. *εκδίκησις*.

εξεκδικώ, βλ. *εκδικώ*.

εξεκληρία *η*, βλ. *ξεκληρία*.

εξεκομμένος, μτχ., βλ. *ξεκόβω*.

εξεκουρβουλωμένος, μτχ., βλ. *ξεκουρβουλώνω*.

εξελαμπρισμένος, μτχ., βλ. *εκλαμπρίζω*.

εξέλαμπρος, επιθ. , *ξέλαμπρος*.

εξέλασις *η*.

Το αρχ. ουσ. *εξέλασις*.

Επίταξη (για πολεμικούς σκοπούς) (Βλ. Ahrweiler, Byz. et mer 152 και 152[7], 155[3], 208[2], κλπ. Πβ. και Άμ., Γλωσσ. μελετ. 527): *δεφενδεύει δὲ* (ενν. *η μονή*) *και τους τοιούτους παροίκους από πάσης και παντοίας αγγαρείας... εξελάσεως πλοΐμων..., εξελάσεως ζευγοαμαξιών... και πάσης άλλης οιασδήτινος επηρείας* Miklos.-Müller, Acta Δ' 18.

εξελαστικός, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *εξελαστικός* (Sophocl.).

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = είδος πλοίου (Για τις βυζαντινές ναυτικές δυνάμεις βλ. Ahrweiler, Byz. et mer, 122 κε.): *το δέ εξελαστικόν ηνίκα τη του Θεού βοηθείᾳ υποστρέψῃ εκ της θεοφυλάκτου Πόλεως* Βρανούση, Αγιολογ. Χριστοδ. 123.

εξελαφρώνω, βλ. *εξαλαφρώνω*.

εξελέγχομαι· *'ξ ε λ έ γ χ ο μ α ι.*

Το αρχ. *εξελέγχω.*

Δικαιώνω τον εαυτό-μου: *αυτός εσέν σκέπασμα ματιών εις όλο ός μετ' εσέν και με ό-λους και να 'ξελέγχεσαι* Πεντ. Γέν. XX 16.

εξέλευσις η, Διάτ. Κυπρ. 502[27], Διγ. (Trapp) Gr. 570, Διγ. Z 851, Ιστ. πολιτ. 63[18], Σφρ., Χρον. μ. 66[33], Ψευδο-Σφρ. 374[19].

Το μτγν. ουσ. *εξέλευσις.*

Αναχώρηση (Η σημασ. μτγν., L-S): *επεγνωρίσαι ηθέλησεν την γραφήν της μητρός-του και την εξέλευσιν αυτού, πώς απελθείν εθέλει* Διγ. Z 708.

εξελκύω, Διγ. (Trapp) Gr. 2394.

Από την πρόθ. *εκ* και το *ελκύω.*

Σύρω, τραβώ: *παρευθύς εξέλκυσαν και οι πέντε τας σπάθας* Διγ. Z 441.

εξελληνίζω.

Το μτγν. *εξελληνίζω.*

Μεταφράζω στα ελληνικά (Η σημασ. τον 9. αι., Steph., Θησ., 1280 B): *Ο δε ετοίμως εισέρχεται και τα παρά των Τούρκων λαλούμενα αυτός εξελλήνιζεν* Δούκ. 161[19].

εξέλω.

Από την υποτ. αορ. του *εξαιρώ.*

Τραβώ, σύρω: *οι δε και εταράχθησαν, εξέλουν τες μαχαίρες* Γεωργηλ., Βελ. 480.

εξεμβλητίκιον το.

Από την πρόθ. *εκ* και το ουσ. *εμβλητίκιον.*

Φόρος για τη διακίνηση ναυτικών (Για τη σημασ. βλ. Zakythinos [Χρυσόβ. του 1364 σ. 62]): *οι εν αυτοίς διαπλέοντες αδιάσειστοι μενούσι και αβλαβείς, μη επιζητούμενοι εμβλητίκιον ή εξεμβλητίκιον ή πρατίκιον* Act. Lavr. 55[63].

εξεναλλάσσομαι, Καλλίμ. 2540.

Από την πρόθ. *εκ* και το *εναλλάσσομαι*, άν δεν πρόκειται για το *εκσυναλλάσσομαι* = συμβιβάζομαι, συμφιλιώνομαι.

Μεταβάλλομαι: *η τύχη κόρον έλαβεν και το πικρόν αφήκεν και τάχα προς γλυκύτερον απλώς εξηνηλλάγην;* αυτ. 2107.

εξεναντίας, επίρρ., Act. Xér. 5[12], Ψευδο-Σφρ. 390[21], Παϊσ., Ιστ. Σινά 2027.

Το μτγν. επίρρ. *εξεναντίας* (Sophocl.).

α) Απέναντι (Η σημασ. μτγν., Sophocl.): *εξεναντίας προς εμέ τον πόλεμον να βλέπει* Διγ. A 3179· **β)** αντικριστά: *κατουνευσάντων τοίνυν των στρατευμάτων εξεναντίας* Δούκ. 215[11].

εξένια τα, βλ. *ξένια.*

εξενοχάραγος, επίθ., βλ. *ξενοχάραγος.*

εξεντερίζω, Σταφ., Ιατροσ. 2[48], Τζάνε, Κρ. πόλ. 162[22]· *ξ ε ν τ ε ρ ί ζ ω,* Ιμπ. (Legr.) 682.

Το μτγν. *εξεντερίζω* (Sophocl.). Ο τ. και σημ. (Δημητράκ., λ. *ξεντερίζω*). Η λ. και σημ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Βγάζω τα έντερα (Η σημασ. μτγν., Sophocl. και σημ., Δημητράκ., ό.π.1): *όλον-του το κέρατον ευθύς εκάτσεν (ενν. ο βούς) μέσα εις την κοιλίαν λέοντος και εξεντέρισέν-τον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 1022· *Πλύνουν-τα, ξεντερίζουν-τα οι καλογριές τα ψάρια* Ιμπ. 611.

εξεξοινίζω, βλ. *ξεξοινίζω.*

εξεπανοίγομαι.

Από την πρόθ. *εκ* και το *επανοίγομαι.*

Ανοίγομαι: *των θυρίδων τεχνικώς εξεπανοιγομένων ευθύς εντός παρέκυπτον τα των ενόσμων φύλλα* Καλλίμ. 302.

εξεπαταγωμένος, μτχ., βλ. *ξεπαταγωμένος.*

εξεπατώ, βλ. *εξαπατώ.*

εξεπιτηδείως, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *επιτηδείως.*

Σκόπιμα, επίτηδες: *της δε φωνής ... ηχησάσης τάχιον ανεκάθισα και τον οχλούντα είδον (άντικρυς γάρ-μου η πηγή ήν εξεπιτηδείως) και εξελκύσας το σπαθίν εις την πηγήν ευρέθην* Διγ. (Trapp) Gr. 2393.

εξεπλήττω, βλ. *εκπλήσσω.*

εξεπούλησις, η, βλ. *ξεπούλησις.*

εξεπτέριον το, βλ. *ξεφτέρι.*

εξερεύγομαι.

Το αρχ. *εξερεύγομαι.*

Ρουφώ: *κάν όλας θαλάττας εξερεύξωμαι, ού κατασβέσω την φλόγα* Μακρεμβ., Υσμ. Z 231[15]· *ώσπερ καταπιούσα τον κλύδωνα και όλας εξερευξαμένη θαλάσσας και ώσπερ τις άμπωτις όλους ανέμους καταρροφήσασα* αυτ. Z 234[16].

εξερίζω.

Το μτγν. *εξερίζω.*

(Μέσ.) συνερίζομαι: *μή εξερισθείς* (έκδ. *εξορισθείς*· διορθώσ. κατά Λίβ. N 323) *το παίσμα-μου, τόσον μή το κακίσεις* Λίβ. P 205· *τόσον μή με κακίσητε μή με εξερισθήτε* (έκδ. *εξορισθήτε*· διορθώσ.) Λίβ. P 2807.

εξεριζώνω, βλ. *ξεριζώνω.*

εξερνώ, βλ. *ξερνώ.*

εξέρυθρος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 6078.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Κόκκινος, κατακόκκινος (Η σημασ. στον Ιπποκράτη, L-S): *χείλη, παρειάς εξέρυθρος ως ρόδον* Ευγεν., Δρόσ. Α' 124· *εξέρυθρον ιμάτιον* Μανασσ., Χρον. 6575.

εξέρχομαι, Σταφ., Ιατροσ. 8[204], Προδρ. I 218, III 38, 269, Ελλην. νόμ. 567[4], Ιερακοσ. 404[20], Διγ. Ζ 2287, 2798, 3321, Διγ. (Trapp) Esc. 7, Βέλθ. 309, Πόλ. Τρωάδ. 428, 453, 682, Χρον. Μορ. Η 395, 787, 6011, Αρμεν., Εξάβ. Δ 10[43], Βίος οσ. Αθαν. 254, Απολλών. 88, 649, Notizb. 85, Rechenb. 20[2], 25[6], 95[2], Δούκ. 387[21], Σφρ., Χρον. μ. 108[31], 110[20], 118[11], Μάρκ., Βουλκ. 340[8], Έκθ. χρον. 46[10], 53[15], Βυζ. Ιλιάδ. 27, 409, 1017, Ιστ. πολιτ. 41[10], 60[40], κ.π.α.: *'ξ έ ρ χ ο μ α ι,* Πουλολ. Ζ 170, Ιμπ. 194, Κορων., Μπούας 95.

Το αρχ. *εξέρχομαι.*

1α) Βγαίνω (Βλ. και L-S στη λ. 1α): *εί δέ αφήσουν-με ποτέ να εξέλθω από την πόρταν* Προδρ. III 270· *όταν το βρέφος εξελθή εκ της αυτής κοιλίας* Βυζ. Ιλιάδ. 78· **β**) φρ. *εξέρχεται η ψυχή κάπ.*= πεθαίνει κάπ.: *εξελθούσα η ψυχή, εχάθη και το κάλλος* Διγ. Ζ 423· **γ**) (προκ. για αίμα ή δάκρυα) βγαίνω, τρέχω: *εξέρχεται εξ αυτάς* (ενν. τας γαστέρας) *αίμα βορβορώδες και πελιδνόν* Μαρκ., Βουλκ. 349[4]· *δάκρυα δέ εκ συμφοράς ποταμηδόν εκρέουν, ρευματηδόν εξήρχοντο εξ οφθαλμών ανθρώπων* Ταμυρλ. 83. **2α**) Φεύγω, αναχωρώ (Βλ. και L-S στη λ. 1): *εθέλησεν ο θαυμαστός αυθέντης της Ελένης να εξέλθει από την χώραν-του, να πάγει εις άλλον τόπον* Βυζ. Ιλιάδ. 699· **β**) φρ. *εξέρχομαι εκ του βίου*= πεθαίνω (Για τη σημασ. βλ. Σπυριδ., ΕΕΒΣ 20, 1950, 101): *όταν εξέλθης εκ του βίου τούτου, εύρεις ανάπαυσιν* Φυσιολ. (Zur.) III 2[11]· **γ**) κατευθύνομαι: *Η κόρη δ' ώς το ήκουσε, στους αδελφούς εξήλθε* Διγ. Ζ 1024· *όπως ο δράκων ο δεινός, προς σέ μόνην εξήλθεν να σε αρπάσει* Διγ. Ζ 4282. **3**) Αποχωρώ (από αξίωμα): *ειπείν τω γέροντι εξελθείν και παραχωρήσαι την βασιλείαν τω υιώ* Ιστ. πολιτ. 67[7]· *Παρεκάλουν δέ αυτόν οι πάντες αρχιερείς και πάς ο λαός του μή εξελθείν εκ του πατριαρχικού θρόνου* Έκθ. χρον. 31[9]. **4α**) Προέρχομαι: *το ήμισυ της δωρεάς έχει η νύμφη και το έτερον ήμισυ στρέφεται όθεν εξήλθεν* Ελλην. νόμ. 529[4]· **β**) πηγάζω: *Σώμα και γάρ εξαίρετον εκ της συνθέσεώς-της, να είπες ότι Χάριτες εξέρχονται απ' αύτην* Βέλθ. 711· **γ**) φρ. *τα εκ της θαλάσσης εξερχόμενα*= τα θαλασσινά προϊόντα: *τοις μεταπράτουσιν τα εκ της θαλάσσης εξερχόμενα* Ωροσκ. 40[29]. **5**) Διεξέρχομαι, περιγράφω: *Φιλότιμος η τράπεζα, πολυτελείς οι μίσσοι, ούς κατά μέρος εξελθείν ούκ εξαρκέσει λόγος* Καλλίμ. 359. **6**) Αντεπεξέρχομαι: *εάν εκείνος ουδέν τον πλερώσει, ού μή εξέλθει παντώς, ο σκλάβος αμαχέψειν-του άχρι να πλερωθεί* Ασσίζ. 401[22].

εξέρω, βλ. *ξέρω.*

εξερωγίζω, βλ. *ξερωγίζω.*

εξέρωτος· *εξέρωτον,* Θρ. Κων/π. (Mich.) 68, εσφαλμ. γρ. αντί *εξαίρετος* [Βλ. Θρ. Κων/π. (Mich.) σ. 321].

εξεσκατίστρια η, βλ. *ξεσκατίστρια.*

εξεσπαθωμένος, μτχ., βλ. *ξεσπαθώνω.*

εξεστηκός, επίθ., Βέλθ. 721, Αχιλλ. Ν 1665, Θησ. Πρόλ. [62], Ε' [67[7]], Ζ' [134[7]], [135[6]], Χούμνου, Κοσμογ. 1723, Γεωργηλ., Θαν. 52, Περί μεθύσου 608[21], Κορων., Μπούας 18, Χρον. σουλτ. 36[17], Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [489], Διγ. Ο 163, Διακρούσ. 72[20]· *'ξ ε σ τ η κ ό ς·* *'ξ η σ τ η κ ό ς,* Μαχ. 382[7].

Η μτχ. παρκ. του *εξίσταμαι* ως επίθ. Οι τ. *'ξεστηκός* και *'ξηστηκός* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 693). Η λ. στο Du Cange.

1α) Εμβρόντητος, κατάπληκτος, έκθαμβος (Η σημασ. στο Du Cange και σήμ. στην

Κύπρο, Σακ., ό.π.): *βλέποντας τα κάλλη-της εξεστηκός εγίνη* Διγ. Ο 163· *«έμειναν πολλά εξεστηκοί θαυμάζοντες την λεπτότητα...»* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών υμε'· **β**) αναστατωμένος, ταραγμένος: *ωσάν να ήτον 'ξεστηκή, έξω απέ τον νούν-της* (παραλ. 3 στ.), *το χρώμα άλλασσε του έλλαμπρου προσώπου* Θησ. Η' [94[4]]· **γ**) θυμωμένος: *Ώς ήκουσεν ο βασιλεύς το πράγμα πώς εγίνη, πολλά του κακοφάνηκεν κ' εξεστηκός εγίνη* Διακρούσ. 72[20]. **2**) Αναίσθητος, λιπόθυμος: *ανασασμόν ούκ έδειχνε ποσώς εις το κορμί-του. Εξεστηκός εστέκετον, ωσάν αποθαμένος* Θησ. Ε' [67[7]]· *Μή κείτεσαι εξεστηκός, ωσάν δαιμονισμένος μέσα στην λάσπην, άθλιε, νεκρός εξαπλωμένος* Περί μεθύσου 608[21].

εξεστρώνω, βλ. *ξεστρώνω.*

εξεσχισμένος, βλ. *ξεσχίζω.*

εξετάζω, Πτωχολ. Ζ 49, Προδρ., Σεβ. 216, 226, Προδρ. II χφ Η, 25b, Προδρ. III 236 (χφ g) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 2549, Πωρικ. V 201[64], Διγ. Ζ 1929, Διγ. Α 4179, Βίος Αλ. 1028, Οψαρ. 362[22], Μαχ. 304[18], Δούκ. 233[19], Θησ. Ε' [53[6]], Νεκρ. βασιλ. 98, Αλφ. (Μπουμπ.) III 36, Έκθ. χρον. 29[10], Κορων., Μπούας 4, 34, 42, 48, Βυζ. Ιλιάδ. 300, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1283, Χρον. σουλτ. 130[28], Ιστ. πολιτ. 16[18], Ιστ. πατρ. 105[17], 152[6], 176[10], 187[15], Αλφ. 14[100], Ιστ. Βλαχ. 1409, 1906, 2275, Διγ. Άνδρ. 364[15], Βακτ. αρχιερ. 155, 157, Διγ. Ο 858, 1441· *'ξ ε τ ά ζ ω,* Μαχ. 66[34], 300[15], 322[6], 490[13], Αλφ. 15[26], Άσμα σεισμ. 19, Πεντ. Δευτ. XIII 15, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1278, Σταυριν. 1065, Ευγέν. 147, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [436], Β' [156], Γ' [1163, 1293], Ε' [1120], Φορτουν. (Vinc.) Α' 58, Μαρκάδ. 252, Διγ. Ο 853, Τζάνε, Κρ. πόλ. 581[3]· μτχ. αορ. *'ξ ε τ ά σ ο ν τ α ς,* Θησ. Ε' [19[3]].

Το αρχ. *εξετάζω.* Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Πρωΐας Λεξ.). Για τη μτχ. αορ. βλ. Κακρ., Μελέτ. άρθρ. 242. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Εξετάζω, ελέγχω κ. (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. I και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Ο 'πίσκοπος είπεν-του: «Να το εξετάσωμεν άν είναι από το ξύλον του ζωοποιού»* Μαχ. 66[33]· **β**) (προκ. για μέταλλο) ελέγχω, «δοκιμάζω» (Βλ. και L-S στη λ. IV): *ασήμιν εις φωτιάν εξετασμένον* Χριστ. διδασκ. 10· (μεταφ.) *εξέταζε τους μάρτυρας να μή ψευδολαλούσι* Ιστ. Βλαχ. 1411. **2α**) Ψάχνω, ερευνώ (Βλ. και L-S στη λ. I. Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *τότες εξετάσασιν εις όλον [-του] τον τόπον και σκοτωμένον ηύραν-τον μετά μεγάλον κόπον* Παλαμήδ., Βοηβ. 621· *ώρισεν ούν όπως εξετάσαντες εύρωμεν τούτους και στείλωμεν πάλιν εις τα ίδια* Έκθ. χρον. 12[14]· **β**) διερευνώ, εξακριβώνω: *με τρόπον και φρόνησιν η ρήγαινα εθέλησε να 'ξετάσει την έννοιαν του ρηγός και λαλεί* Μαχ. 570[14]. **3**) Υποβάλλω κάπ. σε ανάκριση, ανακρίνω (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. II και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *ο ρήγας όρισεν... τινάς να μέν τορμήσει να βρεθεί έξω του σπιτίου... και όποιον εύρουν να τον βάλουν εις την φυλακήν ως 'πισαυρίου να τον εξετάξουν και άν έ'να τον παιδεύγουν* Μαχ. 362[15]· *έπεψεν ο κουβερνούρης και έφερεν έμπροστέν-του (τον) Νικολόν και εξέτασέν-τον· και κείνος αρνήθην* Μαχ. 298[4]. **4**) Μελετώ, σχεδιάζω· επινοώ: *αρξάμενος δέ μάχεσθαι και αντιμάχεσθαι και πολεμικάς μηχανάς εξετάζειν και εφευρίσκειν* Δούκ. 53[27]· *Αυτά ο Μπάστας έλεγε και άλλα του 'τοιμάζει απάνω στο κεφάλι-του να κάνει τα 'ξετάζει* Σταυριν. 1028.

εξέταξις η, βλ. *εξέτασις.*

εξέτασις -ση η, Act. Lavr. 58[66], Act. Xér. 21[14], Καλλίμ. 2345, Ιστ. πατρ. 156[5]· *ε ξ έ τ α ξ ι ς,* Ρωσσέρ. 193.

Το αρχ. ουσ. *εξέτασις*. Ο τ. και σήμ. στό ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Έρευνα, έλεγχος (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1): *μοναύτα έρισεν δ' καβαλλάρηδες να πάν να ποίσουν εξέτασιν* Μαχ. 128^{24}· *όλοι-μ' οι συμβουλάτοροι θέλω να μαζωκτείτε και με περίσσια πεθυμιά κ' εξέταση να δείτε ποιός είν' αποὺ τσι δυὸ καλλιά...* Ερωφ. Α' 544· **β**) έλεγχος· μέλλουσα κρίση: *Ώ φόβο αναρρίθμητο πὄχει η μέρα κείνη που θα γενεί εξέταση σ' όλους με καλοσύνη* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 176.

εξεταστής ο, Γλυκά, Στ. 450.

Το αρχ. ουσ. *εξεταστής*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Δικαστής, κριτής (Βλ. L-S στη λ. 1 και Lampe, Lex.): *ασυμπαθείς εξετασταί και φοβεραί κολάσεις* Γλυκά, Στ. 521· *Υιέ-μου, ιδές και άν έπταισες τον Ποιητὴν του κόσμου, τον φοβερὸν εξεταστὴν και τον καρδιογνώστην* Σπαν. (Ζώρ.) V 291.

εξετιμωτής, ο, βλ. *ξετιμωτής*.

εξετραχηλισμένος, μτχ., βλ. *ξετραχηλίζω*.

εξεύρω, βλ. *ξέρω*.

εξεφαντώνω, βλ. *ξεφαντώνω*.

εξεφάντωση η, βλ. *ξεφάντωση*.

εξεφεύγω, βλ. *ξεφεύγω*.

εξέφλησις η, βλ. *εξόφλησις*.

εξεφορτώνω, βλ. *ξεφορτώνω*.

εξεχαρβαλώνω, βλ. *ξεχαρβαλώνω*.

εξεχασμένος, μτχ., βλ. *ξεχνώ*.

εξεχειμάζω, βλ. *ξεχειμάζω*.

εξέχομαι.

Το αρχ. *εξέχω*.

Μένω σταθερός σε κ. (Πβ. L-S, λ. *εξέχω* II): *Αν συνηθίσεις εν καλοίς, εξέχου τοις πρακτέοις* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 629.

εξέχωρα τα, βλ. *ξέχωρα*.

εξεχωρίζω, βλ. *ξεχωρίζω*.

εξεχωριστός, επίθ., βλ. *ξεχωριστός*.

εξέχωρος, επίθ., βλ. *ξέχωρος*.

εξεψυχιάζω, βλ. *ξεψυχιάζω*.

εξεψυχίζω, βλ. *ξεψυχίζω*.

εξεψυχώ, βλ. *ξεψυχώ*.

εξηβγαίνω, βλ. *ξεβγαίνω*.

εξήγημα το, Ανθ. χαρ. 294$^{29-30}$· *'ξ ή γ η μ α,* Ανθ. χαρ. 294^{27,33}, Πεντ. Δευτ. XXVIII 37.

Το μτγν. ουσ. *εξήγημα*. Η λ. και σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

α) Ερμηνευτική μελέτη (Πβ. και Steph., Θησ. ό.π.): *εκ του μερικού του τοιούτου εξηγήματος μέλλεις κατανοήσαι την τοιαύτην ζήτησιν* Μάρκ., Βουλκ. 342^{15}· **β**) αφήγημα: *εκστήθου μάθετέ-το, ετούτο το εξήγημα οπού έγραψα σε ρίμα* Περί γερ. 13.

εξήγησις -ση η, Μαχ. 214^{17}, Συναξ. γυν. 329, Ανθ. χαρ. 294$^{36-7}$, Έκθ. χρον. 35^{24}, Ιστ. πολιτ. 48^{2}, Ιστ. πατρ. 117^{8}, Βίος Δημ. Μοσχ. 19, Διγ. Ο 739· *'ξ ή γ η σ η,* Κατζ. Δ' 239.

Το αρχ. ουσ. *εξήγησις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ερμηνεία, εξήγηση (Η σημασ., και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Οι εξήγησες όπου ξηγούνται οι διδάσκαλοι* Ανθ. χαρ. 294^{2}· *του όνειρου την εξήγησιν δέν θέλω να την ξεύρεις* Κορων., Μπούας 8. **2α**) Διήγηση (Η σημασ. αρχ., L-S στη λ. 1): *Εξήγησις του θαυμαστού Ιμπερίου* Ιμπ. (Legr.) Τίτλ.· **β**) περιγραφή, ανάπτυξη: *περί της εναρέτου αυτού πολιτείας μικρά τινα εκθέμενοι δηλώσομεν τοις μετέπειτα·...οι γάρ ειδότες τον άνδρα...ού χρείαν έχουσι της ημετέρας εξηγήσεως* Βίος οσ. Αθαν. 255.

εξηγητής ο.

Το αρχ. ουσ. *εξηγητής*.

(Προκ. για αξίωμα) σύμβουλος: *ο δέ βασιλεύς εις τούτο πολλούς εχρήσατο υπουργούς και εξηγητάς* Βακτ. αρχιερ. 211.

εξηγορεμένος, μτχ., βλ. *εξαγορεύω*.

εξηγόρευσις η, βλ. *εξαγόρευσις*.

εξηγώ, Μακρεμβ., Υσμ. 204^{25}, Ασσίζ. 56^{13}, 121^{16}, 294^{11}, Διγ. Ζ 1038, 3764, Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 31, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 49, Απολλών. 847, Λίβ. Esc. 3140, 3550, 3778, Λίβ. Ν 3216, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2246, Χρον. Τόκκων 490, 1160, 1240, 3704, Χρησμ. (Βέης) 34^{20}, Φυσιολ. 338^{1}, Θρ. Κων/π. Πολλ. 250^{3}, Μαχ. 2^{2}, 12^{1}, 38^{9}, 88^{14}, 110^{22}, 130^{1}, 154^{11}, 164^{27}, 210^{11}, 220$^{32-3}$, 264^{24}, 284^{4}, 324^{4}, 412^{18}, 482^{2}, 490^{22}, 524^{8}, 538^{23}, 556^{24}, 566^{16}, 588^{28}, 616^{27}, 650^{32}, 654^{5}, Συναξ. γυν. 470, Διήγ. Αγ. Σοφ. 154^{11}, Σοφιαν., Παιδαγ. 120, Τριβ., Ρέ 15, Ιστ. πατρ. 118^{2}, 121^{13}, Βακτ. αρχιερ. 211, Διγ. Ο 2512, Διακρούσ. 118^{11}· *ξ η γ ώ,* Θησ. Δ' [30^{4}] (μτχ. μέσ. ενεστ. *ξηγώντας*), Ασσίζ. 49^{26}, 60^{9}, 331^{20}, 355^{28}, Φλώρ. 163, Απολλών. 730, Λίβ. Esc. 3790, Αχιλλ. L 536, Μαχ. 2^{4}, 4^{19}, 16^{24}, 38^{9}, 74^{6}, 100^{31}, 112^{29}, 142^{14}, 214^{1}, 272^{16}, 322^{3}, 448^{31}, 510^{12}, 544^{24}, 580^{18}, 620^{17}, 642^{14}, 644^{4}, Θησ. Πρόλ. [133, 154, 272], Β' [4^{3}], Γ' [47^{5}], Δ' [4^{5}], Η' [25^{3}], Χούμνου, Κοσμογ. 4, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{2}, Γεωργηλ., Θαν. 321, Βουστρ. 439, Αλεξ. 71, 166, 275, Ανθ. χαρ. 287^{5}, 292^{1,19}, 294^{2}, 296^{3}, Ριμ. κόρ. 747 (κριτ. υπ.), Κορων., Μπούας 39, Τριβ., Ρέ 321, Αχέλ. πρόλ. 35, Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} 15, Κυπρ. ερωτ. 23^{11}, 24^{12}, 75^{9}, Ευρετ. Ερωτόκρ. 763^{76}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [460], Δ' [213], Ε' [1026]· *'ξ η ο ύ μ α ι,* Κυπρ. ερωτ. 93^{59}.

Το αρχ. *εξηγέομαι*. Η λ. και ο τ. *ξηγώ* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξηγώ*).

Α' Ενεργ. **1α**) Ερμηνεύω, εξηγώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 8): *να θωρείς τα υψηλά κι' απόκρυφα μυστήρια, που έχει το μελλάμενον...* (παραλ. 1 στ.) *και κατά την συνήθειαν-σου, σ' εμάς να το ξηγήσεις* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1015]· **β**) αναπτύσσω,

ερμηνεύω: *τούτο ένι από τους νόμους τους βασιλικούς και εξηγάται αλατίνικα* Ασσίζ. 172[5]· *Αυτού ξηγάται το δίκαιον του Ρεωμαίου και του Αρμενίου* αυτ. 306[9]· **γ**) εκθέτω: *Ως είχα την ελπίδα-μου με του Θεού την χάρη, εις ρίμα την εξήγησα κ' εβγήκα 'πού τα βάρη* Διακρούσ. 118· **δ**) διηγούμαι λεπτομερώς, περιγράφω (Η σημασ. στο Βλάχ.): *Λέγει, ξηγεί την συμφοράν, κατεμπιστεύεταί-την* Φλώρ. 521· **ε**) μνημονεύω, αναφέρω: *ήτον πάντοτε εξάκουστος εις αριστειάς μεγάλας· από γάρ την ανατολήν μέχρι του ηλιού την δύσιν το ονομάν-τον εξήγουν-το εις όλον γάρ τον κόσμον* Διγ. (Trapp) Esc. 1599. **2**) Ορίζω, καθορίζω: *εις άλλον τσαπίστριν, εκεί οπού ξηγάται ότι ουδέν εντέχεται να πουλήσει* Ασσίζ. 121[16]. **Β'** Μέσ. **α**) «εξηγούμαι», γίνομαι σαφής: *Ερώτα πρώτα φρόνιμα από πολλών πραγμάτων, τότε ξηγώντας έρχετον κ' ερώτα για την κόρην* Θησ. Δ' [30[4]]· **β**) ερμηνεύω, αναπτύσσω: *ο θείος Ζωναράς εξηγείται ταύτην την έννοιαν καταλεπτώς* Ιστ. πατρ. 195[15]· **γ**) εκθέτω, διηγούμαι· περιγράφω (Βλ. και L-S, λ. *εξηγέομαι* IV): *να σας εξηγηθώ την απιστίαν τους Γενουβήσους μέσα εις τους λάς οπού 'σαν έξω της χώρας* Μαχ. 426[33]· *τας εκείθεν ηδονάς... ... τίς εξηγηθεί και τίς λεπτολογήσει;* Καλλίμ. 804.

εξηκοντάβιβλος *η*.

Από το αριθμτ. *εξήκοντα* και το ουσ. *βίβλος*. Η λ. στη Σούδα (L-S).

(Τίτλος βιβλίου) (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399] και Atsalos, Term., σ. 63[7]): *Λέων ο Σοφός... την λεγομένην Εξηκοντάβιβλον τελείως απήρτισεν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 1[7].

εξηλειμμός ο, βλ. *εξαλειμμός*.

εξηλωμένος, μτχ., βλ. *ξηλώνω*.

εξημερούμαι.

Το αρχ. *εξημερόω*. Η λ. και σήμ. στον τ. *εξημερώνω* (Δημητράκ.).

Ημερεύω: *μετεγκεντρίσας εμαυτόν και ξένως υπαλλάξας εξημερώθην ευγενώς εξ αγριότητός-μου* Γλυκά, Στ. Β' 112.

εξημέρωμα το, βλ. *ξημέρωμα*.

εξημερώνω, βλ. *ξημερώνω*.

εξηναγκάζω, βλ. *εξαναγκάζω*.

εξήντα, αριθμτ., Διγ. Ζ 2236, Χρον. Τόκκων 2400, Αλεξ. 2646· ***'ξήντα,*** Γεωργηλ., Θαν. 425, Αλεξ. 1562, 2570, Κορων., Μπούας 114[31], Θρ. Κύπρ. Κ 363.

Από το αριθμτ. *εξήκοντα*. Η λ. στο Du Cange και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξήντα.

εξηνταέξι, αριθμτ., Χούμνου, Κοσμογ. 156.

Από το αριθμτ. *εξήκοντα έξ*. Η λ. και σήμ.

Εξηνταέξι.

εξηντακόμματον, το· *ηξηντακόμματον*.

Από το αριθμτ. *εξήντα* και το ουσ. *κομμάτι*.

Το ένα εξηκοστό: *το άσπρον εις το φλουρίν ένα ηξηντακόμματον, ήγουν* 1/60 Γλυζωνίου, Μ. Πρακτ. Αριθμ. σ. 34.

εξηντάρι το.

Από το αριθμτ. *εξήντα* και την κατάλ. *-άρι*. Η λ. και σήμ.

Που χωρά εξήντα μονάδες (όγκου, βάρους κλπ.): *βουτσία τρία εξηντάρια* Έγγρ. του 1659 (Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 220[22]).

εξηνταριά *η*· *εξηνταρία*.

Από το αριθμτ. *εξήντα* και την κατάλ. *-αριά*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έκφρ. *καμία εξηνταρία*= περίπου εξήντα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *είχε καμία εξηνταρία Σκλαβούνους* Σουμμ., Ρεμπελ. 177.

εξηντατέσσαροι, αριθμτ., βλ. *εξηντατέσσερεις*.

εξηντατέσσερεις, αριθμτ.· *εξηντατέσσαροι*, Ιστ. πατρ. 97[11].

Από το αριθμτ. *εξηκοντατέσσαρες*. Η λ. και σήμ.

Εξηντατέσσερεις.

εξηπουλιάζω, βλ. *ξεπουλιάζω*.

εξηρημένος, μτχ., βλ. *εξαιρώ*.

εξής, επίρρ., Ασσίζ. 24[4], Διγ. (Trapp) Gr. 1816, 3134, Διγ. Ζ 3750, Περί ξεν. Α 459, Μαχ. 512[7], Αλεξ. 646.

Το αρχ. επίρρ. *εξής*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έκφρ. **1**) *Τη εξής* = την επόμενη μέρα: *Η δέ τας χρείας άπασας εικότως επιδούσα ενετείλατο τη εξής γενέσθαι εν τοις όπλοις* Διγ. (Trapp) Gr. 2778. **2**) *Εις το εξής* = απεδώ κ' εμπρός (Η σημασ. μτγν., L-S στη λ. Ι4α, σε σχόλ., Steph., Θησ. 1301C και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εις το εξής μηδέν ειπούν ότι έναι εδικοί-μου* Κορων., Μπούας 65.

εξηστρεπτός, επίθ., βλ. *ξεστρεπτός*.

εξηστρέφω, βλ. *ξεστρέφω*.

εξηχειμωνιάζω, βλ. *ξεχειμωνιάζω*.

έξηχος, επίθ., Σπαν. Α 386 (έκδ. *έξοικος*· διόρθ. Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911-12, 514 σε *έξηχος*), Σπαν. Β 369.

Το μτγν. επίθ. *έξηχος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Παράφρονας, τρελός (Η σημασ. μτγν., L-S. Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 297): *ός θυμαίνεται πολλά και υπέρ το μέτρον μόνος γίνεται έξηχος θελήματι τω τούτου και πολεμεί τά πάσχουσιν οι δαιμονιώντες* Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 412.

εξηχούμαι, Γλυκά, Αναγ. 70.

Το μτγν. *εξηχέω*.

Αντηχώ: *ήν και στρουθίον μουσικόν εκεί κατά τον οίκον, ένθα πικρός ολοφυρμός και γόος εξηχείτο* Μανασσ., Χρον. 5342.

έξι, αριθμτ., Ερωφ. Ιντ. β' 65, Αχιλλ. Ο 542, Μαχ. 42[25], Χούμνου, Κοσμογ. 1515, 2782, Γαδ. διήγ. 217, Αλεξ. 1769, 2063, Διήγ. Αλ. FE 57, Κατά «ζουράρη» 40, Σεβήρ. - Μανολ., Επιστ. 172, 173, Σεβήρ., Διαθ. 190[26], Έγγρ. του 1619 (Καζανάκη Μ., Θησαυρ.

11, 1974, 260), Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ρλ', ρς', Στάθ. (Martini) Α' 205· *ἐξ ε*, Αχιλλ. L 1224, Χειλά, Χρον. 355, Χρον. Αθ. 121, Έγγρ. του 1670 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 9, 1971), 164[23]).

Το αρχ. αριθμτ. *ἕξ*. Για το σχηματ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ., σ. 547]. Πβ. όμως και Ανδρ., Λεξ., λ. *ἕξη*. Ο τ. *ἕξε*, που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., ό.π.), αναλογ. προς το *πέντε* (Hadzid., Einleit. 150). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ἕξ*).

Έξι.

εξιά *η*, βλ. *εξά*.

εξιάζω, βλ. *αξιάζω*.

εξιδάκτυλος, επίθ., βλ. *εξαδάκτυλος*.

εξίλασμα το.

Το μτγν. ουσ. *εξίλασμα*.

Άφεση, συγχώρηση: *δέον είναι,... από των προσόντων ημίν ακινήτων μέρος τι καθιερώσαι τω Θεώ... εις εξίλασμα των αμαρτιών ημών* Έγγρ. του 12. αι. (Σάθ. ΜΒ Ϛ' 615[1]).

εξιλεούμαι, Φλώρ. 11.

Το μτγν. *εξιλεόω*.

Παρακαλώ, ικετεύω: *τον Θεόν εξιλεούτο: «Θεέ, πατέρων κύριε,...* (παραλ. 5 στ.)..., *βοήθει-μοι την ξένην»* αυτ. 691.

εξιλεώνω, (Ι).

Το μτγν. *εξιλεόω*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξιλεώ*).

Εξευμενίζω: *πλούτον πολύν και θησαυρόν εκείθεν να κερδέσεις και τον κριτήν τον φοβερόν εκεί να εξιλεώσεις* Αλφ. 14[49].

εξιλεώνω, (ΙΙ).

Άχρηστος ενεστ. από αόρ. *εξιλεώση* = συμφ. του μέλλ. *εξελώ* › *εξαιρώ* και του *(ε)ξηλώση* › *ξηλώνω* (Βλ. και Πολ. Α., Ελλην. 24, 1971, 137).

Αποσπώ: *Ο παρών Ματθαίος νόμος υπάρχει της σεβασμίας και ιεράς μονής... και εί τις αυτό εξιλεώση εκ της μονής ταύτης εύρει Θεόν μαχόμενον και αυτόν τον νόμον αντίδικον* Σημ. του 14. αι. (Πολ. Α., Ελλην. 24, 1971, 137).

έξιμο το, Κρ. συμβόλ. 197.

Το παλαιότερο ιταλ. *èsimo* (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 326).

Επιβάρυνση· φόρος: *αναπαυμένον εις παντοτινά ... εις το ειρηνικόν και αναπαυτικόν ποσσέσσον από κάθε λογής ενάντιο έξιμο, μολέστια οπού τον έλθει* ό.π.

εξίπταμαι, Ιερακοσ. 500[23].

Η λ. στον Αριστ. και σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

«Ξεπετώ» (Πβ. και L-S, λ. *εκπέτομαι*): *του ιέρακος ασκηθέντος καλώς... καὶ του συριγμού γενομένου, ως άπαξ λαληθέντος, εξίπτασθαι τούτον ευθέως* ό.π.

εξισάζω, Act. Xer. 16[328].

Το μτγν. *εξισάζω*.

Α' (Μτβ.) αποκαθιστώ, φέρνω ισορροπία: *ο δίκαιος βασιλεύς και Θεός, θέλοντας να εξισάσει τα πράγματα, τους μὲν Εβραίους, λέγω, πληρώνει τον κόπον-τους με τοιούτον τρόπον, τους δὲ Αιγυπτίους ελύπησε, διότι ελύπησαν τους Εβραίους* Νεκταρ., Επιτομ. 31. **Β'** (Τριτοπρ.) (προκ. για έγγραφο) είναι πανομοιότυπο, ακριβές αντίγραφο του πρωτοτύπου: *το παρόν* (ενν. *έγγραφον*) *ίσον τω πρωτοτύπω αντιβληθὲν και κατά πάντα εξισάζον ευρεθὲν υπεγράφη δι' ασφάλειαν πλείονα* Έγγρ. του 1356 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 1961/63, 137[49]).

εξισαστικός, επίθ., Γράμματα Μετεώρ. 23[33].

Από τον αόρ. του *εξισάζω* και την κατάλ. *-τικός*.

(Πιθ.) ρυθμιστικός: *εν τω παρόντι εκδοτηρίω και εξισαστικώ και αποδεικτικώ εγγράφω* αυτ. 20[3].

εξίσου, επίρρ., Ιερακοσ. 395[6], Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8[14].

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του επιθ. *ίσος*. Η έκφρ. *εξ ίσου* αρχ. (L-S, λ. *ίσος* IV 2). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Σε ίση ποσότητα: (Η σημασ. και σήμ. Πρωΐας Λεξ.): *Λίβανον καθαρόν και σηπίας όστρακον τετριμμένα και σεσησμένα εξίσου*, Ιερακοσ. 395[6]· *κἂν ευρεθώσι πολλοί του αυτού βαθμού υπάρχοντες* (ενν. *συγγενείς*) *εξίσου κληρονομούσιν* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8[14].

εξίσταμαι, Απολλών. 198, 231, 247, Καλλίμ. 2559, Διγ. Ζ 757, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 29, Διήγ. Βελ. 47, Διήγ. Βελ. Neap. 351, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 30, Λίβ. Ρ 1058, Αχιλλ. Ν 1128, Ιμπ. (Legr.) 688, Παρασπ., Βάρν. C 165, Χούμνου, Κοσμογ. 2142, 2668, Ριμ. Βελ. 96, Γεωργηλ., Βελ. 118, 429, Ψευδο-Σφρ. 436[35], Μεταξά, Επιστ. 47[22].

Το αρχ. *εξίσταμαι* (L-S, λ. *εξίστημι*).

Α' (Μτβ.) μένω έκθαμβος: *εξέστησαν το κάλλος-της πάντες να την θωρούσιν* Απολλών. 537· *την αυτού εξίσταντο πάντες ανδρείαν πάνυ* Διγ. Ζ 1342. **Β'** Αμτβ. **1**) Μένω έκπληκτος, απορώ, σαστίζω: *εξέστησαν θαυμάζοντες τους λόγους του Ακρίτου* Διγ. Ζ 1653· *απορώ και εξίσταμαι και τον νουν καταπλήττομαι* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 198. **2**) Ταράζομαι, τρομάζω: *λέγουσιν...* (παραλ. 4 στ.) *και τέλος πώς ο βασιλεύς, ώς είδεν, πώς εξέστην πώς εξεπλάγην, έφριξεν, πώς ημαυρώθην* όλως Καλλίμ. 952· *εξαπορεί-με ο λογισμός, αι χείρες και η γλώσσα· εξίσταμαι ν' αφηγηθώ κατά την Κακοτροίαν* Βυζ. Ιλιάδ. 885.

Το θηλ. της μτχ. παρκ. ως επίθ. = έξαλλη, αλλόφρων: *η Εκάβη του Πριάμου μάθονταν* (ενν. *τον λόγον*) *εκ θεραπαίνης και το σώμα του νεκρού γάρ εν χερσί βασταζομένη, σύντομως εξεστηκυία την θεράπαιναν προσέφη* Ερμον. Ψ 283.

εξισχύω, Διγ. (Trapp) Gr. 1679, 1784, 3579, Διγ. Ζ 3336, 3808.

Το μτγν. *εξισχύω*.

Μπορώ, είμαι ικανός: *Χαράν δὲ την υπέρλαμπρον, την τότε γενομένην, τίς εξισχύσει εξειπείν* Διγ. Ζ 2200.

εξισώ, Ιερακοσ. 491[3].

Το αρχ. *εξισόω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. στον τ. *εξισώνω* (Πρωΐας Λεξ., λ. *εξισώ*).

α) Ισιώνω: *τα δὲ εν ετέρῳ τόπῳ θλάσματα, εάν θέλῃς αυτά ιατρεύσαι, εξίσωσον τω*

τόπῳ ἢ ναρθηκίαν και δῆσον αυτόν αυτ. 491[26]· **β**) κάνω κ. επίπεδο, λειαίνω: *κάλαμον ξύσας επιμελώς και τον εν αυτῷ κόνδυλον εξισώσας* αυτ. 487[25].

εξίσωσις η, Act. Xén. 33[1], 43[2], Ἐγγρ. του 14. αι. (Schreiner, JÖB 19, 1970, 37).

Το μτγν. ουσ. *εξίσωσις*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

Αναδασμός (Για τη σημασ. βλ. Dölger, Beiträge 79): *την του θέματος Θεσσαλονίκης απογραφὴν και εξίσωσιν ποιῆσαι και παραδοῦναι εκάστῳ την της ιδίας οικονομίας αυτοῦ ποσότητα* Act. Xér. 18A[1]. Ἐκφρ. *απογραφικὴ εξίσωσις* = καθορισμός των συνόρων κτηματικής περιουσίας βάσει νομικών διακανονισμών (Για τη σημασ. βλ. Schreiner, JÖB 19, 1970, 39): *ούτε ο την απογραφικὴν εξίσωσιν και αποκατάστασιν μέλλων ποιήσασθαι, ούτε τις άλλος, έξουσιν όλως άδειαν εισέρχεσθαι εν τοις κτήμασι τούτοις* Act. Xér. 25[45].

εξισωτής ο, Miklos. - Müller, Acta Ϛ' 196, Δούκ. 179[7].

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

Ανώτατος κρατικός υπάλληλος με οικονομική δικαιοδοσία, ελεγκτής, εκτιμητής (Για τη σημασ. βλ. Dölger, Beiträge 61, 81, Ostrog., Féod. byz. 103, Ahrweiler, Byz. et mer 153 και ιδία Etudes VIII 44).

εξιτήριον το.

Το ουδ. του επιθ. *εξιτήριος* ως ουσ. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ., λ. *εξιτήριος*).

α) (Στον πληθ.) αποχαιρετιστήριος λόγος: *Τοσούτον δὲ πείσας αυτούς — λέγω δὴ τους εμούς ακροατάς — ως μηδὲ το κοινόν αφετήριον πρόσρημα προσειπεῖν μοι, μήτε ακοῦσαι τα περὶ ημῶν εξιτήρια* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 57[41]· **β**) συστατικό γράμμα: *ως εξιτήριον δεδώκαμεν το παρόν οὐ μόνον ως μαθητευσαμένῳ..., αλλ' ως ανδρὶ καλῷ καγαθῷ* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 52[16].

εξιτήριος ο.

Το αρσ. του επιθ. *εξιτήριος* ως ουσ.

Επικήδειος λόγος: *το δ' εμόν τούτο στόμα πλατυνθὲν εξ οδύνης κατατραγωδήσει σοι τον εξιτήριον* Μακρεμβ., Υσμ. 236[23]· *ο δ' εμός αθλιώτατος πάντων πατὴρ ελεεινόν μονῳδήσει και πικρόν εξιτήριον»* Μακρεμβ., Υσμ. 218[17].

εξιφτέριν το, βλ. *ξεφτέρι*.

εξιχνιάζω· *'ξεχνιάζω*, Γεωργηλ., Θαν. 305· *'ξιχνιάζω*· *'ξοχνιάζω*.

Το μτγν. *εξιχνιάζω*. Ο τ. *'ξιχνιάζω* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex., λ. *εξιχνιάζω*). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

1α) Ρωτώ να μάθω: *δὲν ἔπεψες τινάν από τους λάς-σου να μας προσδεκτεί τινάς και να μας 'ξοχνιάσει τείντα γυρεύγομε και τείντα ζητούμεν* Μαχ. 654[27]· **β**) ανακρίνω: *έπασκεν ωσάν φρόνιμη με γνώση του κιαχαγιά απόγνωση να δώσει, μα αυτόνος την 'ξιχνίαζε ολονένα, γιατί ἤβλεπε τσί Τούρκους και επροβαίνα* Λεηλ. Παροιχ. 393. **2**) Διαλευκαίνω· καταφέρνω να περιγράφω: *την δὲ ζημίαν των γεννημάτων και των αμπελώνων την λύμην τίς άρα και ποία δυνήσεται γλώσσα ταύτην εξιχνιάσαι;* Καναν. 64Α.

Εξκαιδεκαπρόφητον το, Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 517.

Από το αριθμτ. *εξκαίδεκα* και το ουσ. *προφήτης*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ.

(Τίτλος βιβλίου): *βιβλίον άλλο η Παλαιά και θεία Γραφὴ ἔχοντα και το Εξκαιδεκαπρόφητον* αυτ. 523.

εξκουσατεύω, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 12[37] σχόλ.

Από το *εξκουσάτος* και την κατάλ. *-εύω*. Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.).

Φρ. *εξκουσατεύω εμαυτόν* = παραιτούμαι, ζητώ την απαλλαγή-μου (Για τη σημασ. βλ. Sophocl. και Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ., σ. 399]): *Ο εκ διαθήκης εαθείς επίτροπος εξκουσατεύων εαυτόν εκπίπτει των ληγατευθέντων τῳ υιῷ αυτοῦ* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 12[37].

εξκουσάτος, επίθ.· *εσκουσάτος*, Miklos.-Müller, Acta Ε' 260.

Το λατ. *excusatus*. Η λ. τον 6 αι. (Sophocl.). Για τη λ. βλ. και Rouillard, Mél. Diehl Α', 281 σημ. 4.

Απαλλαγμένος από φορολογία (Η σημασ. τον 6. αι., Sophocl.): *εξκουσάτα πλοία* Act. Lavr. 55[82].

εξκουσεία η, Act. Lavr. 43[14], 49[67], 51[7], 55[61], Miklos. - Müller, Acta Ε' 154, 166, Act. Xér. 25[48].

Από το *εξκουσεύω* και την κατάλ. *-ία*. Για την *εξκουσεία* στο Βυζάντιο βλ. Ostrogorski, Byzantion 28, 1958, 165-254. Η λ. τον 10. αι. (Sophocl.).

Ρήτρα απαλλαγής, απαλλαγή: *Ἔχει δὲ άδειαν η τοιαύτη μονὴ... και κατέχει ... μετά της ομοίας εξκουσείας και δεφενδεύσεως και ανενοχλησίας αναφαιρέτως* Act. Xér. 25[39]· *χρυσόβουλλον... διοριζόμενον ἔχειν ημάς εξκουσείαν παντοίαν* Act. Lavr. 67[11]· *εν χρυσοβούλλοις ποριсθησομένοις επ' εξκουσείᾳ πλοίων περιέχονται κατά κεφάλαιον* Act. Lavr. 67[49].

εξκουσεύω, Act. Lavr. 38[29], 44[19], 51[9], 66[6], Χρυσόβ. του 1364.

Από το λατ. *excuso*. Η λ. τον 5. αι. (Sophocl.).

1α) Απαλλάσσω (Η σημασ. τον 5. αι., Sophocl.): *οὐκ απολέσει αυτό ο αληθὴς δεσπότης αυτού,... ως μὴ δυνάμενος τον κατασχόντα πρεσβευτήν, από των νόμων εξκουσευόμενον και απόντα, ελκύσαι εις δικαστήριον* Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[67] σχόλ.· **β**) ζητώ απαλλαγή: *μερικὴ διάγνωσις γέγονεν υπὲρ της σφών μονής δικαιούσα ταύτην εις το εξκουσεύειν τα τέσσερα ταύτης πλοία από πάσης επηρείας και δόσεως οιασδήτινος* Act. Lavr. 68[18]. **2**) Είμαι υπεύθυνος για την απαλλαγή κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 399]): *όσοι δὲ στρατιώτας ικανούς εις ιδίας υπηρεσίας υπηρεσίας ετόλμησαν ἔχειν, των φωσσάτων τούτους αποστερήσαντες, εις έκαστον εν εκάστῳ χρόνῳ ἓξ νομίσματα ο εξκουσεύσας εισπραχθήσεται και ταύτα ο δημόσιος οικειώσεται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 16[9].

εξογκούμαι, Βίος Αλ. 354, Δούκ. 165[22].

Το αρχ. *εξογκόω*.

1) Ξεπρήζομαι: *κέντει το οίδημα ..., εάν δὲ εκ τούτου οὐκ εξογκωθῇ* Ιερακοσ. 452[10]. **2**) «Το παίρνω πάνω-μου»: *εξογκωθείς ταις της τύχης νίκαις* Σφρ., Χρον. μ. 164[34].

εξοδεύω, Ελλην. νόμ. 573[14]· *εξοδεύγω* ή *'ξοδεύγω*· *εξοδεύω* ή *ξοδεύω*.

Το μτγν. *εξοδεύω*. Ο τ. *ξοδεύω* και σήμ. (Δημητράκ.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α΄ (Μτβ.) ξοδεύω, δαπανώ (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *έχουν και χρέος απαιρνοντες τα όσα εξόδευσαν, έχουν την άδειαν να τα μαζώξουν από την μέσην-τους δια να έβγουν από το χρέος* Επιστ. Μωάμ. 67[25]. **Β΄** Αμτβ. (προκ. για το στρατό) κάνω έξοδο: *Οι Τούρκοι εξοδεύγασι μ' ολπίδα να νικήσου κ' οι Φράγκοι εκολλούσασι, ογιά να τους γυρίσου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 289[9].

ἐξόδη η, Χρον. Μορ. Ρ 8597, Δούκ. 289[33].

Πιθ. από εσφαλμ. γεν. *εξόδης*, που προέρχεται από τη δοτ. *εξόδοις* του ουσ. *έξοδος*. Βλ. και Psalt., Gramm. σ. 175.

Έξοδα, δαπάνη: *άν ουδέν έλαβεν τίποτες, ένι κρατημένος ο άλλος να πλερώσει τα ήμισα της εξόδης* Ασσίζ. 416[16].

ἐξοδία η, Τριβ., Ρε 75, 159· *ε ξ ο δ ι ά,* Καλούδη, Προσκυν. νζ', Τζάνε, Κρ. πόλ. 521[1], 568[3].

Το αρχ. ουσ. *εξοδία*. Ο τ. *εξοδιά* στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 8.

1α) Έξοδα (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., ό.π.): *Στάμενα πήρα περισσά όσα μ'κάναν χρεία κι' όλπισα να με σώσουσι διά την εξοδία* Τριβ., Ρε 188· *περί εξοδίας οπού κάμνει άνδρας εις την ασθένειαν της γυναικός-του* Βακτ. αρχιερ. 153· **β**) (μεταφ.) δαπάνες, θυσίες: *Γιατ' έχει* (ενν. το *Κάστρος*) *ένα μοναχό αφέντη και θωρεί-το και δέν κοιτάζει εξοδιές, μόνο ακριβά κρατεί-το* Τζάνε Κρ. πόλ. 407[7]. **2**) Πέρασμα, έξοδος: *φράξετε και τραβώσετε, την εξοδιά μή χάσει ο βασιλεύς* Τζάνε, Κρ. πόλ. 165[14].

ἐξοδιάζω, Σπαν. Α 654, Σπαν. (Ζώρ.) V 249, Διδ. Σολ. Ρ 129, Ασσίζ. 256[12], 328[13], Χρον. Μορ. Η 612, 7145, Χρον. Μορ. Ρ 612, Σφρ., χρον. μ. 60[11], 106[19], Γεωργηλ., Θαν. 439, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 127, 630 κριτ. υπ.), Σαχλ. Ν 84, 375, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 95, Σαχλ., Αφήγ. 490, 637, Ψευδο-Σφρ. 556[12], Δεφ., Λόγ. 176, Έγγρ. του 1553 (Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-6, 1961, 267), Επιστ. Ηγουμ. 175[35], Ιστ. Βλαχ. 1435, Βακτ. αρχιερ. 144, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 36 κ.α.· *ξ ο δ ι ά ζ ω,* Ασσίζ. 48[30-1], 163[10], 292[23], 329[3], 414[27], Ιμπ. 595, Μαχ. 42[29], 140[24], 348[22], 620[7], Θησ. Ϛ' [7[2]], Ζ' [47[4]], Ριμ. Απολλων. 1440, Αλεξ. 40, Σαχλ. Ν 312, 401, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 181 (έκδ. *εξοδιάζη*· διόρθ. Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 348 σε *ξοδιάζη*), Σαχλ. Αφήγ. 78, 122, Πένθ. θαν. Ν 554, Βεντράμ., Φιλ. 77, Αχέλ. 171, 1241, Χρον. σουλτ. 107[19], Πανώρ. Γ' 174, Κατζ. Γ' 328, Δ' 106, Πιστ. Βοσκ. ΙΙΙ 6, 283, Κατά «ζουράρη» 132, Ροδολ. Α' [94], Β' [22], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1110], Ε' [557], Φορτουν. (Vinc.) Β' 166, Γ' 332, Διακρούσ. 71[23], Τζάνε, Κρ. πόλ. 146[13], 294[12], 509[11], 567[26], κ.α.

Το μτγν. *εξοδιάζω*. Η λ. και ο τ. *ξοδιάζω* και σήμ. (Δημητράκ. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *ξοδιάζω*).

Ι Ενεργ. **Α΄** Μτβ. **1**) Ξοδεύω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *έξι τσικίνια μού 'δωκε να πά να τα ξοδιάσω* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 536· *τα εξοδίασεν όλα-τον τα πράγματα εις φάν και πιείν* Ασσίζ. 163[8]· *μέν ξοδιάζεις άπρεπα χαρτίν, βαφήν και κόπον* Κυπρ. ερωτ. 150[18]· (με σύστ. αντικ.): *έδωκεν και τον καθένα έξοδον διά να εξοδιάσει εις την στράταν* Διγ. Άνδρ. 325[13-4]· *όλους τους εξόδους τό να ξοδιάσει... εντέχεται να τα πλερώσει ο ρήγας* Ασσίζ. 222[20]· (μεταφ.): *Τούτος εγάπ' από καιρό μιάν πλουμισμένη κόρη, κ' εκόπιασε κ' εξόδιασε πολλά να τήνε κάμει να πεί το ναί* Ερωτόκρ. Β' 463· *Δέ με βγάνουσι, δάσκαλε, τα λόγια οπού ξοδιάζεις* Στάθ. (Martini) Γ' 125· *γιαύτην δέν ξοδιάζεις θρήνους* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1086]. **2**) (Προκ. για τη ζωή, τον καιρό) ξοδεύω, περνώ: *την ζήν-μου εξόδιασα στα βάρη* Κυπρ. ερωτ. 131[10]· *τον καιρόν εις κλαύσιμον ... εξόδιαζε καθημερνό*

Θησ. Ε' [1[8]]. **3**) Βάζω κάπ. σε έξοδα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *Φίλον τόν δείχνει και πονεί, γοργόν τον εξοδιάζει και παίρνει φόλαν για σολδίν, καλά και δέν το 'ξάζει* Απόκοπ. 269. **4**) Ξεπουλώ: *επεράσαν δύο μήνες κ' ήλθεν ένας μπεζεριάνης· φαρίν είχε να πωλήσει και να το εξοδιάσει* Πτωχολ. Ζ 95. **5**) Χρησιμοποιώ: *την ψή και το κορμί-μας τάσσομε τση ψηλότης-σου νά'νιαι στη γδίκιωσή-σου και ώς θέλεις μάσε ξόδιασε κι' ώς έναι η όρεξή-σου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. γ' 154· *'ς τσι ορισμούς σ', αφέντρα-μου, θέλω 'σται, κόρη-μ', ούλος κι' όχι ποτέ-μ' αφέντης-σου, ψυχή-μου, σά με κράζεις· κ' έτσι, Νεράιδα-μ' ακριβή, κάμε να με ξοδιάζεις* Ερωφ. Ιντ. α' 106. **Β΄** Αμτβ. **1**) Κάνω έξοδα (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.): *Θωρείτε οι ακριβοί πώς ξοδιάζουν περίτου παρά τους φτηνούς!* Μαχ. 436[21]· *η αφεντιά-του εγροίκησεν και εξοδίασεν και εποίκεν τούτην την αρμάδα* Βουστρ. 450. **2**) Συνοδεύω κηδεία: *Νηστεύγεις και κρατείς κερί στον άγιον να τ' ανάψεις, διά ποιόν νεκρόν εξόδιασες, να πάς να τόνε θάψεις;* Δεφ., Σωσ. 318· *ξαγορευμένοι εύμορφα, έτι κοινωνημένοι, σαβανωμένοι και καλά ψαλμένοι, εξοδιασμένοι* Γεωργηλ., Θαν. 603. **ΙΙ** (Μέσ.) θυσιάζομαι: *είμαι ότοιμος να ξοδιαστώ όλος για την τιμήσ-σας* Κυπρ. ερωτ. 133[6].

ἐξοδιαστής ο.

Από τον αόρ. του *εξοδιάζω* και την κατάλ. *-τής*. Βλ. και L-S. Η λ. στο Βλάχ. και στο Somav.

Διαχειριστής, οικονομικός αξιωματούχος (Η σημασ. στο Βλάχ.): *εξοδιάστηκαν τετρακόσιες πενήντα δύο λίτρες χρυσάφι, καθώς γράφει ο εξοδιαστής του βασιλέως* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151[18].

ἐξοδιαστικός, επίθ.

Από τον αόρ. του *εξοδιάζω* και την κατάλ. *-τικός*. Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. στο Ευχολόγιο και στο Du Cange (λ. *έξοδος*). Η λ. στο Βλάχ. και στο Somav.

Που περιέχει τη νεκρώσιμη ακολουθία: *άλλο* (ενν. *βιβλίον*) *πτενόν εξοδιαστικόν συν τω σχηματολογίω (το δοθέν εις την Λέρον)* Κώδιξ Βιβλιοθήκης Μονής Πάτμου 522.

ἐξόδιον το, Πανάρ. 78[16]· *'ξ ό δ ι (ν),* Θησ. Β' [80[1]], Ι υπόθ. [1], Ριμ. κόρ. 747, Πικατ. 256, Ερωφ. Πρόλ. 84, Ε' 661, Ροδολ. Ε' [545], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [545], Δ' [415], Ε' [207, 1457], Χίκα, Μονωδ. 163, Τζάνε, Κρ. πόλ. 396[18], 553[11.17].

Το αρχ. ουσ. *εξόδιον* (L-S, λ. *εξόδιος* ΙΙ). Ο τ. *'ξόδι* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξόδι*). Η λ. και στο Βλάχ.

1) Κηδεία (Η σημασ. στο Du Cange, λ. *έξοδος*· βλ. Σπυριδ., ΕΕΒΣ 20, 1950, 132 και Πρωΐας Λεξ., ό.π.): *οι γάμοι-σου σε 'ξόδια πώς αλλάσσου;* Ροδολ. Ε' [292]· *άντις για 'ξόδι θλιβερόν, γάμον χαριτωμένον* Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [91]. **2**) (Στον πληθ.) έξοδος: *ώς είδον και έμαθον ... οι Τούρκοι τα της Θράκης εισόδια και εξόδια, ού διέλειπον περώντες* Δούκ. 65[14].

ἐξοδο(ν) το, Πτωχολ. Ν 704, Συναδ., Χρον. 54, Βακτ. αρχιερ. 175.

Το αρχ. ουσ. *έξοδος* με αλλαγή γένους. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Έξοδα, δαπάνη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *χρήζομεν βοηθείας και περισσής τε μηχανής και έξοδον σταμένων* Κορων., Μπούας 92. **2**) (Στον εν. και πληθ.) χρήματα: *όλο αφράτα μας χαρίζει έξοδον ουδέν μας δίδει* Βίος γέρ. V 780· *μεγάλως τον ετίμησε και έδωκέν-του τέλη, έξοδα εις τας χείρας-του να τρώγει είτι θέλει* Ιστ. Βλαχ. 368,

έξοδος *η*, Προδρ. II H 62, II G 109, Καλλίμ. 2468, Ασσίζ. 328^{14-5}, Διγ. Z 2359, 3903, Χρον. Μορ. H 369, 8186, Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3^{71}, Ιμπ. 590, Μαχ. 284^{14}, Σαχλ. Αφήγ. 119, Έκθ. χρον. 47^{21}, Φορτουν. (Vinc.) A' 17, Γ' 458, Τζάνε, Κρ. πόλ. 517^{17}· *έξοδος* *ο*, Ασσίζ. 221^{9}, Φυσιολ. (Legr.) 874, Μαχ. 70^{25}, 474^{11}, 516^{32}, 532^{24}, 638^{29}, Βουστρ. 495 (κριτ. υπ.), Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών υζ'· *έξοδος* ο ή η, Ασσίζ. 124^{24}, Διγ. (Trapp) Gr. 1982, Απολλών. 395, Αλεξ. 559, Χρον. σουλτ. 85^{4}, Χρον. Αθ. 86^{4}, Βίος αγ. Νικολ. 264, Ιερόθ. Αββ. 334, Μαρκάδ. 564· *όξοδος* η, Ασσίζ. 10^{29}, Έγγρ. του 1607 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 3^{39})· *όξοδος* ο, Ασσίζ. 78^{27}, Μαχ. 140^{6}, 628^{20}, Βουστρ. 418, 450· *όξοδος* ο ή η, Ασσίζ. 44^{24}, 626^{25}, Βουστρ. 461· πληθ. *έξοδες*, Ασσίζ. 47^{19}, Αχέλ. 1239, Πανώρ. Δ' 377, Ερωφ. Πρόλ. 117, A' 199, Διγ. Άνδρ. 364^{19}, Ερωτόκρ. Γ' 180, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 493· δοτ. *εξόδαις*, Έγγρ. του 1645 (Γκίνης, ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 215)· πληθ. *όξοδες*, Έγγρ. Σύρου A' 274, Έγγρ. του 1680 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 467).

Το αρχ. ουσ. *έξοδος*. O τ. *όξοδος* στο Du Cange (λ. *όξοδος*). H λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Έξοδος (H σημασ. και σήμ. Πρωΐας Λεξ.): *απεχαιρέτησαν ευθύς, κοινώς οι τρεις κινούσιν. (Και προς την έξοδον λοιπόν οι τρεις μετακινούσιν)* Καλλίμ. 75. **2**) Μετανάστευση: *τα του Μωσέως θαύματα, πληγάς των Αιγυπτίων, Ιουδαίων την έξοδον* Διγ. (Trapp) Gr. 3234. **3**) Εκφορά νεκρού, κηδεία (Για τη σημασ. βλ. Σπυριδ., ΕΕΒΣ 20, 1950, 132): *ο βασιλεύς μεγάλως ελυπήθη επιστάς εν τη προπομπή της εξόδου αυτού φορέσας και λευκά διά την θλίψιν* Πανάρ. 73^{22}. **4α**) Έξοδα, δαπάνη (H σημασ. στο Du Cange, λ. *έξοδος*, σ. 404, και σήμ. στην Κύπρο, Andr., Lex.): *πέμπομέν-σου ι' χιλιάδες δουκάτα διά την έξοδόν-σου* Μαχ. 502^{24}· **β**) κατανάλωση: *Απέ το ψουμίν, ...τό ... αγοράζουν απέ τον φούντικαν και κάτω, κάν τε διά τον έξοδον των εσπιτιών-τους ή διά τα παιδιά-τους* Ασσίζ. 243^{5}· **γ**) μισθός: *Οι γιανίτσαροι πάσα δέκα έχουν εναν άλογον ... και μίαν έξοδον* Τάξ. πόρτ. 50· **δ**) επιχορήγηση: *έταξεν ο βασιλεύς να έχει η καθεμία χωριστάς εξόδους-της* (έκδ. *εξόδεις τας*· διορθώσ. *εξόδους της*) *από βασιλικά χρήματα και μία εκάστη ιδίως την ανάπαυσίν-της* Hist. Imp. (Rochow) 195^{56}· **ε**) χρήματα: *στέλνει διά την ώρα έξοδον και φορέματα διά να τον ενδύσει* Ιστ. Βλαχ. 1075· *ελευθέρωσεν τους αιχμαλώτους και έδωκεν και τον καθένα έξοδον διά να εξοδιάσει εις την στράταν* Διγ. Άνδρ. 325^{13}· **ς**) πρόσοδοι: *τας δωρεάς και τας τιμάς... παράσχου...πένησι στρατιώταις· έχει η βασιλεία-σου εξόδους αναρίθμους* Διγ. Z 2349. **5α**) (Μεταφ.) κόπος, ταλαιπωρία: *Ώ των ανθρώπων ριζικό και μοίρ' ασβολωμένη! πώς πρέπει πάντα στο καλό μ' έξοδες να μαθαίνει πάσα κιανείς πασίχαρος ποτέ να μήν γυρίσει* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 54· *Απόλλωνα θεέ, το ξεύρεις'ς τσ' έξοδές-σου, όντεν η Δάφνη η κορασά τον νούν εσήκωσέ-σου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 141· **β**) παθήματα: *με τσ' έξοδές-μου, σήμερο, καθώς θωρώ, μαθαίνω τους άντρες όλους να μισώ και να τσ' απομακραίνω* Πανώρ. Γ' 601· *Ώδε λαλώ του πόθου τα κακά-μου κι' όλες-μου οι έννοιες ώδε 'ναι γραμμένες. Ώ παίδιοι, βάρτε τον σκοπόν σ' αυτόν-μου, μάθετε σείς απού τον όξοδόν-μου* Κυπρ. ερωτ. 2^{8}.

εξοικίζω, Act. Lavr. 64^{1}, Διήγ. Βελ. Neap. 163.

Το αρχ. *εξοικίζω*.

1α) Διώχνω: *μή εξοικίζειν αυτούς, μήτε μήν εποίκους ετέρων χωρίων προσδέχεσθαι* Act. Lavr. 48^{24}· **β**) ερημώνω: *αίμαν έχυσαν άπειρον και πόλεις εξοικίσαν* Ριμ. Βελ. 253. **2**) Αναστατώνω, ξεσηκώνω: *ουριάζει* (ενν. *ο γάδαρος*) *και τσινά κ' εξοίκισεν τον κόσμον* Συναξ. γαδ. 317.

εξοικονομώ, Σφρ., Χρον. μ. 78^{1}, Ιστ. πολιτ. 31^{14}.

Το μτγν. *εξοικονομέω*. H λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εξασφαλίζω: *εξοικονομήσας τους ορισμούς έλαβον αυτούς* Σφρ., Χρον. μ. 94^{23}· **β**) προστατεύω, βοηθώ: *μόνου του Θεού δεόμενος, ίνα ημάς ελεήση και εξοικονομήση υπό της αυτού φιλανθρωπίας και αγαθότητος* Σφρ., Χρον. μ. 126^{12}.

έξοικος, Σπαν. A 386, εσφαλμ. γρ. αντί *έξηχος* (Βλ. Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911/12, 514).

εξοικώ, Διήγ. Βελ. 58, Συναξ. γαδ. 317, Θρ. Κων/π. διάλ. 93.

Το αρχ. *εξοικέω*.

Ερημώνομαι: *από τον φόβον τον πολύν ρηγάτα προσκυνούσαν, κάστρα επαραδίδονταν, οι χώρες εξοικούσαν* Θρ. Κων/π. B 92.

εξολλυσμός ο· *'ξολλυσμός*.

Από τον αόρ. του *εξολλύω* και την κατάλ. *-μός*.

Καταστροφή, εξολόθρευση: *O μέγας Κύρης όμοσεν του Πρίκιπος ετότε να πάψουσιν τα κούρση-τους και ο εξολλυσμός-τους* Χρον. Μορ. P 3314· (μεταφ.): *Ώ πειρασμέ του πόθου-μου και διώκτη του καλού-μου και το σκουλήκι της καρδιάς και ο 'ξολλυσμός του νού-μου* Φαλιέρ. Ιστ. V 596.

εξολοθρεμός ο, Κώδ. Χρονογρ. 29, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ρκε'· *'ξελοθρεμός*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 563^{11}· *'ξηλοθρεμός*, Μαχ. 360^{23}, 502^{36}.

Από το *εξολοθρεύω* και την κατάλ. *-μός*. H λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. A., Λεξ.).

Καταστροφή, αφανισμός (Βλ. Παπαδ. A., Λεξ.): *είδε τον μεγάλον εξολοθρεμόν του φουσάτου-του* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών τιβ'· *κλάηματα και πολλές φωνές ακούασι τ' αφτιά-μας κ' είδαμεν κ' εξολοθρεμούς σ' όλα τα πράγματά-μας* Τζάνε, Κρ. πόλ. 209^{12}.

εξολόθρευμα το· *'ξολόθρευμαν*.

Το μτγν. ουσ. *εξολόθρευμα* (Sophocl.). T. *'ξολόθρεμα* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *ξολόθρεμα*).

Εξόντωση, θάνατος (Βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *όστις ού θέλει συγκλιθεί εις την απαντοχήν-του, 'ξολόθρευμαν εκ τον λαόν θέλ' έλθει εις την ψυχήν-του* Χούμνου, Κοσμογ. 2820.

εξολόθρευσις *η*.

Το μτγν. ουσ. *εξολόθρευσις* (Sophocl.).

Ταπείνωση: *εν τω λόφω ηγάγετο, οπότε απεκλείσθη, αλλοφύλων τους εμπαιγμούς και τας εξολοθρεύσεις* Διγ. (Trapp) Gr. 3205.

εξολοθρεύω, Πόλ. Τρωάδ. 241, Χρον. Μορ. H 1258, Βίος Αλ. 2358, 2527, 2697, Ηπειρ. 219^{8}, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 57, 255, Θησ. Δ' [15^{6}], Έκθ. χρον. 58^{19}, Σοφιαν., Παιδαγ. 121, Αχέλ. 1214, Κώδ. Χρονογρ. 52, Χρον. Σουλτ. 143^{34}, Ιστ. πατρ. 125^{19}, Δωρ. Μον. XXXV, Ιστ. Βλαχ. 1323, Σουμμ., Ρεμπελ. 173, 177, 191, Πρόλ. άγν. κωμ. 35· *'ξελοθρεύω*, Πένθ. θαν.^{2} 206, Αχέλ. 550· *'ξελουθρεύω*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 524^{14}· *'ξηλοθρεύγω*, Ασσίζ. 221^{23}, 379^{25}, Μαχ. 158^{3}, 276^{11}, 432^{5}, 640^{5}·

'ξηλοθρεύω, Ασσίζ. 27[22], 276[12-3], Μαχ. 208[7,18], 298[14], 310[27]· *'ξολοθρεύω,* Διήγ. Βελ. 69, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 255, Μαχ. 378[28], Χούμνου, Κοσμογ. 2724, 2728, Αχέλ. 113, Αλφ. 10[78], Ιστ. Βλαχ. 550, 1534, Σουμμ., Ρεμπελ. 191, Διγ. Ο 1662, 2657, Διακρούσ. 100[28], Τζάνε, Κρ. πόλ. 220[22], 308[21], 498[9]· *'ξουλοθρεύω,* Συναξ. γυν. 914.

Το μτγν. *εξολοθρεύω*. Ο τ. *'ξηλοθρεύω* και σήμ. στην Κέρκυρα (Andr., Lex.). Ο τ. *'ξολοθρεύω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ.

α) Καταστρέφω, αφανίζω (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. και ως λόγ., Πρωΐας Λεξ.): *εμήνα να έλθουν πολλά πλοία διά να 'ξηλοθρεύσουν το νησσίν* Μαχ. 298[14]· **β**) εξοντώνω, θανατώνω: *να εξολοθρεύσουν ήθελον τον μέγαν Βελισάρην* Ριμ. Βελ. 117· *όσους* (ενν. *ληστάδες*) *ομπρός-του ηύρισκεν όλους τους 'ξολοθρεύει* Διγ. Ο 2182.

εξολοκλήρου, επίρρ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του επιθ. *ολόκληρος*. Για τη λ. βλ. Lampe, Lex.

Έκφρ. *όλος εξολοκλήρου* = ολόκληρος: *Οδοντοτύραννος εκεί θηρίον εφιζάνει λίαν πολύ το μέγεθος, ώστε πιείν ακόπως ελέφαντα τον ισχυρόν όλον εξολοκλήρου* Βίος Αλ. 4844.

εξολοκλήρως, επίρρ., Βυζ. συμβόλ. του 12. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 611[19]).

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και του επιρρ. *ολοκλήρως*.

Εξολοκλήρου: *τόδε αμπέλιον ή χωράφιον το πλησίον του δείνος, καθώς εστίν, εξολοκλήρως και εγχωρούμεν σοι παραλαβείν* αυτ. 610[5].

εξομαλίζω.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Ισιάζω: *ποππύζων περικάθισον, τη μέν χειρί των κοντών επιλαβόμενος του ιέρακος, τη ετέρα δέ αυτού το ουραίον εξομαλίζων* Ιερακοσ. 504[22]· (μεταφ.): *τον καλόν αυτοίς εξομαλίζει δρόμον* Miklos.-Müller Acta Ε' 265.

εξόμνυμι, Αρμεν., Εξάβ. Α' 2[23] σχόλ. ΙΙ.

Το αρχ. *εξόμνυμι*.

Αρνούμαι με όρκο: *εξόμνυμι* (ενν. *λέγεται*) *το μετά όρκου παραιτούμαι* αυτ.

εξομολόγησις -ση η, Ιατροσ. 23[151], Συναξ. γαδ. 104, Ιμπ. 828, Γαδ. διήγ. 180, 326, Ιστ. Βλαχ. 612, Συναδ., Χρον. 48, Βακτ. αρχιερ. 152, Τζάνε, Κρ. πόλ. 410[23]· *'ξομολόγηση.*

Το μτγν. ουσ. *εξομολόγησις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξομολόγηση: *Αρχίνισε να της ειπεί όλην την ορεξήν-του σάν του πατέρα μυστικά την 'ξομολόγησήν-του* Ιμπ. (Legr.) 534.

εξομολογία η· *'ξεμολογιά,* Πεντ., Λευιτ. XXII 29.

Από το *εξομολογώ* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 8. ή 9. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ευχαριστία: *ιπί 'ξεμολογιά να το προσφέρει και να προσφέρει ιπί θεσιό της 'ξεμολογιάς πίτες λιπανάβατες* αυτ. VII 12.

εξομολογώ, Αχέλ. 986, 2240, Σεβήρ., Διαθ. 189, Ιστ. Βλαχ. 2287, 2552 [= Γέν. Ρωμ. 142], Ιερόθ. Αββ. 332, Συναδ., Χρον. 47, 69, Διήγ. πανωφ. 61, Λίμπον. 347, Τζάνε, Κρ. πόλ. 267[7]· *'ξεμολογώ,* Πεντ. Γέν. XXIX 35, Λευΐτ. V 5, XVI 21, XXVI 40, Αρ. V 7, Χρον. σουλτ. 88[25], 91[23], Δαρκές, Προσκυν. 207, Αλφ. (Μπουμπ.) ΙΙ, 22, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 424, 442, Ιστ. Βλαχ. 2285, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 524· *ξομολογώ,* Γαδ. διήγ. 189, Αχέλ. 178, Ιστ. Βλαχ. 20J0, Ερωτόκρ. Ε' 1145 (αόρ. *ξομολοήθηκα*), Ευγεν. 1152, Διήγ. ωραιότ. 552, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 478 (αόρ. *ξομολοήθηκα*).

Το μτγν. *εξομολογέω* (L-S, λ. *εξομολογέομαι*). Ο τ. *'ξεμολογώ* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 152. Ο τ. *ξομολογώ* και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εξομολογούμαι*).

Α' (Ενεργ.) εξομολογώ κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *τους πταίστας να ξομολογούν και να τους κοινωνούσι* Ιστ. Βλαχ. 2297· *εσέβην και αυτός να θάφτει και να εξομολογεί και έτσι τον εκτύπησεν η πανούκλα και απέθανεν* Συναδ., Χρον. 71. **Β'** Μέσ. **α**[1]) εξομολογούμαι (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *να πάμεν ... να εξομολογηθεί τα αμαρτήματά-του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425· *κράζω τον πνευματικόν και εξομολογούμαι την νύκτα* Συναδ., Χρον. 59· **α**[2]) ομολογώ, αποκαλύπτω: *να πεί, να ξομολοηθεί τά 'χε στο νούν-τσ' η κόρη* Ερωτόκρ. Γ' 408· *εξομολογείται αληθινά ο Πάρης την Ελένην το από πόθεν γέγονεν και πώς εξενιτεύθη* Βυζ. Ιλιάδ. 728.

εξομπλιάζω, βλ. *ξομπλιάζω*.

εξομπλίζω, βλ. *εξοπλίζω*.

εξόμπλιον το, βλ. *ξόμπλι*.

εξόμπλισις η, βλ. *ξόμπλισις*.

έξομπλον το.

Από το λατ. *exemplum*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

Διακόσμηση: *αρχέζει, κτίζει, πολεμεί μετά εξόμπλου πύργον, μέγαν πολύ* Βυζ. Ιλιάδ. 102.

εξομπλωτός, επίθ., βλ. *ξομπλωτός*.

εξόν επίρρ., Πουλολ. 235, Χρον. Τόκκων 105· *οξόν,* Αχιλλ. L 532.

Το ουδ. της μτχ. του *έξεστι* ως επίρρ. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) (Με την πρόθ. *παρά* και ενεστ. οριστ.) εκτός άν: *εντέχεται να ένι αμέριμνος με το κείμενον, εξόν παρά έχει πόλεμον* Ασσίζ. 219[7]· **β**) (με προσωπική αντων. σε ονομ.) εκτός από, παρά μόνο: *άλλη γυνή μή σε χαρεί, μή σε καλοκερδέσει οξόν εγώ* Ερωτοπ. 673· **γ**) (με γεν.) μακριά, έξω από: *θέλει ο αυθέντης-μας να έναι εξόν του κρίματος* Επιστ. του 1503 (Γιαννόπουλος Ι., Θησαυρ. 11, 1974, 133).

εξονομαστός, επίθ.

Από το *εξονομάζω* και την κατάλ. *-τός*. Βλ. και Steph., Θησ.

Ξακουστός: *έτεροι πολλοί πολλούς γάρ εκατέφθειραν ομοίως εξονομαστούς τοπάρχας* Ερμον. Κ 72.

εξόπι, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *εξόπιν*.

(Με το άρθρ. ως επίθ.) ο μετέπειτα, κατοπινός: *Η Μινερούα το έστειλε διά δύναμιν της χώρας να μηδέν είναι πώποτε εις φόβον οι εξόπι κληρονομούντες βασιλείς* Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 11671.

εξόπισθε(ν), επίρρ., Ιερακοσ. 511^{21}, Πόλ. Τρωάδ. 288, 792, Δούκ. 141^{2}, Γεωργηλ., Βελ. 23, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 314· *ε ξ ό π ι σ τ ε ν,* Πόλ. Τρωάδ. 621.

Το αρχ. επίρρ. *εξόπισθεν.*

1) Τοπ. **α**) προς τα πίσω: *εστράφησαν εξόπισθεν και τ' άρματα αφήκαν* Ριμ. Βελ. 344· **β**) πίσω από: *της αυτής εξόπισθεν δύο ναοί υπάρχουν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1125. **2**) (Χρον.) ύστερα από κάπ.: *δίκαιον ούκ ένι, ελέγασιν, εξόπιστεν εσένα τινάς να ζει* Πόλ. Τρωάδ. 622.

εξόπιστεν, επίρρ., βλ. *εξόπισθεν.*

εξοπίσω, επίρρ., Διδ. Σολ. Ρ 145, Διγ. Ζ 1203, Βέλθ. 348, 664, 1087, 1103, Αχ. Σπαν. (Eideneier) Β' 94, Πόλ. Τρωάδ. 410, Χρον. Μορ. Η 4707, 5155, Πουλολ. 335, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 3151, Αχιλλ. L 827, 857, Χρον. Τόκκων 2348, 2412, 3822, Λέοντ., Αιν. ΙΙ 21, Παρασπ., Βάρν. C 251, Πικατ. 26, Τζάνε, Κρ. πόλ. 282^{11}· *α ξ ο π ί σ ω,* Ερωτόκρ. Β' 185· *'ξ ε π ί σ ω,* Αιτωλ., Μύθ. 93^{14}· *ξ ο π ί σ ω,* Πουλολ. 170, Ιμπ. (Legr.) 577, Αλφ. 15^{6}, Πανώρ. Α' 279, 449, Ερωφ. Α' 528, Β' 102, 370, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [105], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [60], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 42· *ο ξ ο π ί σ ω,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [461], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 56, Λεηλ. Παροικ. 54, 344, 414, 610.

Το αρχ. επίρρ. *εξοπίσω.* Ο τ. *αξοπίσω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 499]). Ο τ. *ξοπίσω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξοπίσω*). Ο τ. *οξοπίσω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Τοπικό **α**) Πίσω: *τώρα πάλι στέκομαι ξοπίσω να γυρίσω* Ερωφ. Δ' 90· *περνώντας το μεσάνυκτο να φύγει εξοπίσω* Αργυρ., Βαρν. Κ 319· **β**) στο πίσω μέρος: *Πρασινο ρόδινος αετός στην σέλαν εξοπίσω* Διγ. (Trapp) Esc. 15· **γ**) από πίσω, από το πίσω μέρος (Πβ. και τη σημερ. σημασ., Δημητράκ., λ. *ξοπίσω* 2): *δύο κοντάρια έσμιξαν, κρούσιν-τον εξοπίσω* Ιμπ. 355· *περνώντας το μεσάνυκτο να φύγει εξοπίσω* Αργυρ., Βάρν. Κ 319· (ως προθ.): *Τότε 'ς μιό την φούστα δένει και ξοπίσω-του την σέρνει* Τριβ., Ταγιαπ. 198.
Φρ. 1) *Στρέφω την τύχη ξοπίσω* = μεταστρέφω, αλλάζω την τύχη: *τούτη την τύχη, Έρωτα, να στρέψει ξοπίσω την κακή, χάρη του δώσε* Ερωφ. Α' 649. **2**) *Σέρνομαι ξοπίσω* = παραιτούμαι, «κάνω πίσω»: *έστεκ' αρίφνητο καιρό δίχως ν' αποφασίσω να κάμω τὸ 'χα πεθυμιά γή να συρθώ ξοπίσω* Ερωφ. Αφ. 46. **3**) *Γυρίζω ξοπίσω* = επανορθώνομαι: *λογιάζει* (ενν. *ο βασιλιός*) *το φταίσιμ' οπού κάμετε να σάσε συμπαθήσει, το πράμα δὲ μπορώντας πλιό ξοπίσω να γυρίσει* Ερωφ. Ε' 276. **Β'** Χρονικό **1**) Αμέσως μετά από κ. (Βλ. Δημητράκ., λ. *ξοπίσω* 3): *Χαίρομαι το μαντάτο-σου, γιατί κ' εγώ οξοπίσω θα ξετελειώσω την παντρειά τση Φέντρας-μου,* Στάθ. (Martini) Α' 231· (ως πρόθ.) *Σάν αξοπίσω τση βροντής μιά ανεμική μεγάλη έρθει και ρίξει τα δεντρά* Ερωτόκρ. Β' 1997.
2) (Προκ. για ξενητεμένο) φρ. *θυμάμαι ξοπίσω* = θυμούμαι την πατρίδα: *όταν ο ξένος ασθενεί και θυμηθεί ξοπίσω* (παραλ. 1 στ.)... *καίουνται τα σπλάγχνα-του και ού δύναται γυρίσαι* Αλφ. ξεν. 24.

εξοπλίζω, Διγ. (Trapp) Esc. 1151, 1192, Γεωργηλ., Βελ. 122, 144· *ε ξ ο μ π λ ί ζ ω,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1263.

Το αρχ. *εξοπλίζω.* Ο τ. με επίδρ. του ουσ. *ξόμπλι.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **α**) (Προκ. για πλοία) εξοπλίζω (Η σημασ. και σήμ. Δημητράκ. στη λ. 1): *κάτεργα ο βασιλεύς έβγαλεν εβδομήντα, εξοπλισμένα θαυμαστά, καλά ηρματωμένα* Γεωργηλ., Βελ. 122· **β**) εφοδιάζω: *έδωκάν-μου* (ενν. *οι σατράπες*) *κατούναν εξομπλισμένην εκ πασών πραγμάτων αναγκαίων* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1263. **Β'** Μέσ. **1**) Οπλίζομαι (Βλ. Δημητράκ., στη λ. 1): *είχαν* (ενν. *οι απελάτες*) *άρματα καλά, ιππάρια 'φυρωμένα και εξοπλισμένα δυνατά και ήσαν λουρικιασμένα* Διγ. (Trapp) Esc. 1151. **2**) Ντύνομαι, φορώ: *Εγώ εξοπλίσθην έντυμα πολλά εξαιρημένον* Λίβ. Esc. 2139 (κριτ. υπ.).

εξόπλισις η, Διγ. (Trapp) Gr. 1761, Διγ. (Trapp) Esc. 1035.

Το αρχ. ουσ. *εξόπλισις.*

1) Επιτραπέζια οικιακά σκεύη (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β² 61): *Οι παίδες εσυνήχθησαν, εκάθισαν να φάγουν και το τραπέζιν έστησαν με την εξόπλισίν-του* Προδρ. Ι 241. **2**) Τιμητική συνοδεία, πομπή (Για τη σημασ. βλ. Καλονάρο [Διγ. Esc. σ. 259]): *είχον και τας βαΐτσας-μου και την εξόπλισίν-μου και ούτως να ερχώμεθα μετά μεγάλης φήμης* Διγ. Ζ 2173.

εξοπλισμός ο, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 11^{38}.

Από τον αόρ. του *εξοπλίζω* και την κατάλ. *-μός.* Η λ. στα Βασιλικά (L-S Κων/νίδη) και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξοπλισμός (Η σημασ. αρχ., L-S, και σήμ.): *Τω εξοπλισμώ του αγρού περιέχονται όσα επί τω γενέσθαι και συλλεγήναι και φυλαχθήναι τους καρπούς παρεσκεύασται, οίον γεωργοί βόες, τα διά το κοπρίζειν θρέμματα και τα προς γεωργίαν εργαλεία* αυτ. 11^{39}.

εξορθού, επίρρ., Γράμματα Μετεώρ. 17^{23}, Σφρ., Χρον. μ. $22^{24,28}$, 116^{31}, Ψευδο-Σφρ. 534^{29}.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του επιθ. *ορθός.*

(Τοπικό) κατευθείαν (Για τη σημασ. βλ. Δραγ., Αθ. 24, 1912, 370): *εχωρίσαμεν από το σύνορον του Μετεώρου · και άνωθεν εξορθού εις την Πέτραν* Γράμματα Μετεώρ. 16^{20}· *ευεργετούμεν σοι του δύνασθαί σε έρχεσθαι εξορθού και εις το κελλίον-μου, ώς και πρότερον εποίεις* Ψευδο-Σφρ. 264^{33}.

εξορθώνω, Πόλ. Τρωάδ. 34, 375, 489, Χρον. Μορ. Ρ 5167, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 809, Θησ. (Foll.) Ι 20, Γεωργηλ., Βελ. 457, Παλαμήδ., Βοηβ. 703· *'ξ ε ρ τ ώ ν ω·* *'ξ ο ρ θ ώ ν ω,* Θησ. Β' [8^{6}], Ε' [60^{5}], Ριμ. Βελ. 661, Αλεξ. 991, Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ 444, Ιμπ. (Legr.) 31, Παλαμήδ., Βοηβ. 141, Σταυριν. 1008· *'ξ ο ρ τ ώ(ν) ω,* Κυπρ. ερωτ. 27^{14}, 47^{5}.

Το αρχ. *εξορθόω.* Ο τ. *'ξερτώνω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *εξορθώ*). Ο τ. *'ξορτώνω* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 698 και Andr., Lex., ό.π.).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Στήνω, τοποθετώ (Βλ. Andr., Lex., ό.π. 1): *όρισεν ξυλόκαστρον να ποίσουν και μεγγανέλλες φοβερές και πύργους και τραμπούκα, σκρόφες πολλές εξόρθωσεν και πολλά τριπουτζέττα* Θησ. (Foll.) Ι 94. **2**) Κατασκευάζω (Βλ. Andr., Lex., ό.π. 1): *παρευθύς να κτίσει εκαταπιάσθη ένα γύρον μικρότερον τείχον επεχειρίσθη και γλήγορα το εξόρθωσαν οι κορασίδες τότες* Θησ. (Foll.) Ι 97· *το κιβούριν-του έποικαν Απόλλωνος Αλσαίου μάρμαρον χρυσοπράσινον, άσπρον, λευκόν, ωραίον· πολλά καλά εις την πλάσιν-του όλα εξορθωμένα* Πόλ. Τρωάδ. 747. **3**) Μετατρέπω: *εκαίγαν τα κορμιά-τωνε κ' εις τέφραν τα 'ξορθώναν* Θησ. Β' [80^{2}]. **4**) Ετοιμάζω: *απέλθατε και φύγετε*

απ' εμού, κατηραμένοι, εις σκότος το εξώτερον, πύρ το ητοιμασμένον, ομού με τον διάβολον ο έχω 'ξερτωμένον Γεωργηλ., Θαν. 627. **5α**) Κανονίζω, ορίζω: *Το ποίος να έμπει ομπροστά και ποίος εξοπίσω στον πόλεμον εξόρθωσαν, ώς έπρεπεν κ' οι δύο* Θησ. Ζ' [101^{6}]· **β**) διαλέγω· ορίζω: *οι άρχοντες εξόρθωσαν τον Παλαιολόγον Θωμάν και προς τον βασιλέα απέστειλαν* Σφρ., Χρον. μ. 322^{8}. **6α**) Επιτυγχάνω, κατορθώνω (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Σακ., Κυπρ. Β' σ. 698 και Andr., Lex., ό.π. 2): *Ωσάν αυτός το σκόπησε μέσα στον λογισμόν-του και ο σκοπός εξόρθωσε εκείνο που πεθύμα* Θησ. Δ' [49^{2}]· *ανισώς και δέν 'ξορτώσετε να πάρετε το αυτό νησσίν παντελώς, να σηκώσετε όσον είναι δύναμις και το ρέστο να γυρέψετε χρέος πολλύν* Μαχ. 478^{3}· *πάλιν ξαναγιάγερνα και έλεγα ότι έν' κοράκοι, και ουδέν εξόρθωνα ποτέ (διά) να πώ το τί'ναι* Σαχλ., Αφήγ. 549· **β**) συναγωνίζομαι, «φθάνω»: *αυτός ο Ευλάλιος και άν έλθει και ο Χήναρος εκείνος και ο Χαρτουλάρης ο ακουστός, οι πρώτοι των ζωγράφων, τοιούτον* (ενν. *τον Πρόδρομον*) *ούκ εξορθώνουσι, κανείς μή σε κομπώνει* Προδρ., Στ. δεητ. 45· **γ**) φρ. *'ξορθώνω τρόπο* = *βρίσκω τρόπο*, «καταφέρνω»· *πώς να 'ξορθώσουν τρόπον, να πάν να κατατάξωσιν όλες εις ένα τόπον* Σαχλ., Αφήγ. 681. **7**) «Αναστατώνω», «ξεσηκώνω»: *'Ητον ο 'Αρης τότε γάρ οκάπου εις δουλείαν, τα άρματά-του κάθαιρνε, οπού 'σαν ματωμένα· εξόρθωνε το σπίτιν-του με την αγριότητά-του* Θησ. Ζ' [35^{3}]. **Β'** (Αμτβ.) προετοιμάζομαι: *ο πατήρ ηρμήνευσεν πολλά τα της στρατείας, πώς να 'ξορτώσει, πώς να μπεί, να 'βγεί και να νικήσει* Γεωργηλ., Βελ. 585. **II** (Μέσ.) ετοιμάζομαι, παίρνω την κατάλληλη θέση: *'Αμα ολοίτους καλούτσικα εις τα ξύλα εξορθώθη, προς τον λιμεώνα εσύρασιν τα κάτεργά-τους όλα* Θησ. (Foll.) Ι 51· *ώς εξορθώθη η δέσποινα το κάλλιον οπού ημπόρει μ' όλες τες κορασίδες-της, τον Θησέον ακαρτέρει* Θησ. (Foll.) Ι 91.

Η μτχ. *(ε)ξορθωμένος* ως επίθ. = έτοιμος: *πρέπει-μας νά 'μεστεν 'ξορθωμένοι προτού να έλθει κίνδυνος πάντα διορθωμένοι* Αιτωλ., Μύθ. 53^{7}.

εξορθώς, επίρρ.

Από την πρόθ. εκ και το επίρρ. ορθώς.

Σωστά: *κάν αληθής, κάν δίκαιος, κάν εξορθώς πιστεύεις, όλα τα προτερήματα της σωφροσύνης έναι* Λιβ. Ρ 690.

εξορία η, Διγ. Α 509, Χίκα, Μονωδ. 13, Σουμμ., Ρεμπελ. 192, Διγ. 'Ανδρ. 323^{32}, 342^{24}· *ε ξ ο ρ ι ά*, Ερωφ. Ιντ. β' 101, Βοσκοπ. 1, Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 27· *ε ξ ο υ ρ ί α*, Συναδ., Χρον. 63· *'ξ ο ρ ι ά*, Θησ. (Schmitt) 1 ΙΙΙ 69, Ερωφ. Ιντ. α' 51.

Το θηλ. του επιθ. *εξόριος* ως ουσ. Οι τ. *εξοριά* και *'ξοριά* στο Somav. (λ. *ξοριά*). Η λ. τον 4. αι. (Sophocl.) και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εξορία (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Εξορία γάμον ού λύει* Ελλην. νόμ. 555^{18}· **β**) ο τόπος της εξορίας: *ά φονεύσει, διώχνεται και πά στην εξοριά-του* Βεντράμ., Γυν. 277· **γ**) μακρινός και άξενος τόπος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *'ς ποιά μάκρη της Ανατολής, 'ς ποιάν εξοριά τση Δύσης σου φανίστη για παίδα-μας να πάς να κατοικήσεις;* Ερωφ. Δ' 139· *Δέν ήρθαμ', άξιοι στρατηγοί, δέν ήρθαμε γιά πλούτη, μηδέ για περιδιάβαση στην εξοριάν ετούτη, μα για να ξεσκλαβώσομε τον τάφο του Χριστού-μας* Ερωφ. Ιντ. δ' 10· (μεταφ.) διώξιμο: *τώρα των θρήνων αποχή, της λύπης εξορία και της τρυφής εισέλευσις* Καλλίμ. 2133.

εξοριάζω.

Από το *εξορίζω* με επίδρ. ρ. σε *-ιάζω*. Βλ. και Steph., Θησ.

(Προκ. για άνεμο) παρασύρω: *Εκάθισε εις νησόπουλον μέσον το της θαλάσσης. Παίρνω μονόξυλον μικρόν να πάγω να το πάρω. 'Εσυρεν άνεμος πολύς, στο πέλαος με εξοριάζει* Ιμπ. 801.

εξορίζομαι· *εξορισθείς*, Λιβ. Ρ 205, *εξορισθείτε*, αυτ. 2807, εσφαλμ. γρ. αντί *εξερισθείς, εξερισθείτε*.

εξορίζω, (Ι), Παράφρ. Μανασσ. 280, Ασσίζ. 27^{8}, 74^{16}, 323^{22}, 481^{3}, Ελλην. νόμ. 525^{5}, 539^{7}, Πτωχολ. Ρ 79, Μαχ. 642^{31}, Δούκ. 415^{26}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 153^{12}, Σαχλ. Ν 152, 336, Κορων., Μπούας 41, Ρίμ. θαν. 118, Βυζ. Ιλιάδ. 730, 742, Πτωχολ. α 114, Αιτωλ., Βοηβ. 262, Χρον. σουλτ. 37^{9}, Ιστ. πατρ. 142^{4}, Κυπρ. ερωτ. 134^{1}, Σουμμ., Ρεμπελ. 192· *ε ξ ο υ ρ ί ζ ω*, Ιμπ. 559, Συναδ., Χρον. 63, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1245]· *'ξ ο ρ ί ζ ω*, Μαχ. 138^{26}, 522^{22}, Θησ. Γ' [37^{4}], Δ' [84^{1}], Γεωργηλ., Θαν. 292, Αλεξ. 1780, Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 307, Κορων., Μπούας 34, 73, Αχέλ. 2275, Πανώρ. Πρόλ. 14, Ερωφ. Α' 419, Ιντ. β' 58, Γ' 386, Σταυριν. 1099, Ιστ. Βλαχ. 250, Ερωτόκρ. Α' 195, Γ' 837, Δ' 1828, Ε' 1343, 1367, Στάθ. (Martini) Γ' 281, Ζήν. Γ' 157, Λεηλ. Παροιμ. Αφ. ΙϚ' 628, Τζάνε, Κρ. πόλ. 391^{8}, 409^{19}, 525^{8}· *'ξ ο υ ρ ί ζ ω*, Θησ. Ι [99^{8}], Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1380].

Το αρχ. *εξορίζω*. Ο τ. *'ξορίζω* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Ϛ', 172), στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 698) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1**) Εξορίζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *το δίκαιον ορίζει ότι να κόψουν τον γρόθον-του και ούτω να τον κιβεντίσουν την χώρα και να τον εξορίσουν έξω της χώρας* Ασσίζ. 341^{7}· *τούτος ουχί μόνον να καθηρηθεί, αμή και ωσάν τους παλαιούς αιρετικούς πατριάρχας να τον αναθεματίσουν και να τον εξορίσουν* Ιστ. πατρ. 103^{3}. **2α**) Διώχνω, απομακρύνω (Βλ. και L-S στη λ. 3): *μετά ροπάλων όλες εξορίζουν* (ενν. *τους παίδας*) *εκ τον οίκον* Ερμον. Ω 243· *μήν του φανεί καμιά φορά σπίτιν-του να γυρίσει και αποὺ τη μάννα-τζη πολλά μακρά τηνε 'ξορίσει* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 282· (μεταφ.): *εκείνον το κακόν-μου 'ξορίζω 'που 'ξαυτόν-μου* Κυπρ. ερωτ. 92^{23}· **β**) (προκ. για εχθρό) απωθώ: *να σταθώ στων οχουθρώ τη μέση...* (παραλ. 2 στ.), *και ωσάν ανεμοστρόβιλος... τέτοιας λογής τα μπράτσα-μου όλους να τσι 'ξορίσου* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 172· **γ**) στερώ: *Δέν σε έσωσεν οπού μας υστέρησες βασίλεια... οπού μας εξόρισες την τεχνικήν γνώσιν των γραμμάτων* Χίκα, Μονωδ. 90· *γυναίκα είν' αιτία και έφερε τον θάνατον διά την αμαρτία και τον Αδάμ εξόρισε απ' τα καλά τα τόσα* Διακρούσ. 115^{27}. **3**) (Προκ. για άνεμο) παρασύρω (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε', παράρτ. 96): *αυτό το σεντουκόπουλο το ρίξαν εν θαλάσση· ήτον αέρας εκ της γής μεγάλος κυματώδης, επαίρνει και εξορίζει-το εις την Ταρσόν, εις το κάστρον* Βυζ. Ιλιάδ. 125· *'Ηλθεν ανέμου ταραχή και κύμα της θαλάσσης. Επαίρνει και εξορίζει-τον στο πέλαγος απέσω* Ιμπ. 559. **4**) Στέλνω: *Επήγεν ο πατέρας-της εις κάποιον ταξίδι, σ' εκείνο που τον 'ξόρισαν, λαόν να συναθροίσει* Διγ. Ζ 258. **Β'** (Μέσ.) ξενιτεύομαι: *κείνοι οπού μου 'φύγανε τάχατες τί προσέχου και πήγανε να 'ξοριστού κ' είντα καλό απαντέχου;* Τζάνε, Κρ. πόλ. 564^{2}· *Ποιά 'ν' η αιτία που σε κινά τόσα πρικιά να κλαίγεις και πως θα πά να 'ξοριστείς αποδεπά να λέγεις* Πανώρ. Α' 58.

Η μτχ. παρκ. *εξορισμένος* ως ουσ. = εξόριστος: *Περί κληρονομίας, ότι εξορισμένος και ο περιορισμένος ελευθερωθείς κληρονομά κληρονομίαν, όταν έλθει* Βακτ. αρχιερ. 161· *νά 'ρθου κ' οι 'ξορισμένοι κι αποὺ την εξορίαν-τως νά'ναι λευθερωμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 392^{13}. Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = (προκ. για τόπο) απομακρυσμένος, έρημος: *εσάς περίσσια φκαριστώ, 'πειδή με τόσον κόπο 'ς τούτο για μένα ήρθετε τον 'ξορισμένο τόπο* Ερωφ. Ιντ. β'. 132.

εξορίζω, (ΙΙ)· *εξορίζουν,* Συναξ. γυν. 539, εσφαλμ. γρ. αντί *εξουρίζουν* ή *εξυρίζουν* (Βλ. Krumbacher [Συναξ. γυν. σ. 417, 422] και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 568).

εξόρισθος ο, βλ. *εξόριστος*.

εξόρισις -ση, *η,* Διγ. Ἀνδρ. 400^{6}.

Από τον αόρ. του *εξορίζω* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 4. αι. (L-S Κων/νίδη).

1) Διώξιμο: *γράφει* (ενν. *το κοντάκι*) *την εξόρισιν του πρωτοπλάστου ανθρώπου* Βεν. 67. **2**) (Προκ. για πρόσφυγες) τόπος καταφυγής: *ήθελε τούσε δέσει* (ενν. *η τύχη*) *μ' άλυσον στην εξόριση οπού 'τονε* Τζάνε, Κρ. πόλ. 560^{20}.

εξόρισμα το· *'ξ ό ρ ι σ μ α.*

Από τον αόρ. του *εξορίζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. και σήμ. στη Νάξο (Andr., Lex.).

Εξορία, εκτόπιση: *του Ρωτόκριτου πληθαίν' η πεθυμιά-ντου να τση μιλήσει, να τση πει για τα 'ξορίσματά-ντου* Ερωτόκρ. Γ' 1340· *Βουλλώματα, εξορίσματα έξω από την χώρα, να μήν και παύσ' η λοιμική και ιατρευτεί η ψώρα* Γεωργηλ., Θαν. 326.

εξορισμός ο, Χρον. Τόκκων μετά στ. 1201· *'ξ ο ρ ι σ μ ό ς,* Μαχ. 86^{30}, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 111, Ερωτόκρ. Γ' 1364, Ευρετ. Ερωτοκρ. 764^{301}, 770^{306}, 771^{497}· *'ξ ο υ ρ ι σ μ ό ς,* Θησ. Δ' [7^{6}].

Το μτγν. ουσ. *εξορισμός*. Ο τ. *'ξορισμός* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 639]) και στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 698).

1) Εξορία (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδης, ό.π. και στην Κύπρο, Σακ., ό. π.): *Επήγε ομπρός εις του Ρηγός, σά δούλος προσκυνά-το, τα βάσανα, τον 'ξουρισμό μπλιό δέν τον εθυμάτο* Ερωτόκρ. Δ' 1446. **2**) Διώξιμο· (εδώ) αιτία διωξίματος: *Γυνή πάντοτες κεφαλή της αμαρτίας υπάρχει. Γυνή του Αδάμ εξορισμός της Παραδείσου υπήρχεν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1972. **3**) Απουσία, έλλειψη: *πώς να 'ποθάνω ορφανός, νά 'χω τον στερεμόν-σου, καημόν πολύν και χωρισιάν και τον εξορισμόν-σου* Ιμπ. (Legr.) 222.

εξόριστος, επίθ., Ηπειρ. 230^{5}· *ε ξ ό ρ ι σ θ ο ς,* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ρξς'.

Το αρχ. επίθ. *εξόριστος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που βρίσκεται σε εξορία, εξορισμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ός τέθνηκε εξόριστος βασιλική προστάξει* Διγ. Ζ 1318.

εξορκίζω, Διγ. (Trapp) Gr. 1825, Λιβ. Ρ 2397, Λιβ. Ν 2765, Μαχ. 16^{2}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{199}, Ευγέν. 1143· *'ξ ο ρ κ ί ζ ω,* Ευγέν. Πρόλ. 51.

Το αρχ. *εξορκίζω*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Παρακαλώ κάπ. να ορκιστεί σε κ. ιερό (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εδά πάλιν σας παρακαλώ και εις Θεόν σας εξορκίζω να μηδέν αφήσετε τον Χάρον να με επάρει* Αχιλλ. L 1290· *μηνούμεν-σου και εξορκίζομέν-σε εις την αγάπην τήν μας κρατείς να φκαιρέσεις το κάστρον-μας* Μαχ. 502^{11}. **2**) Διώχνω, απομακρύνω τα πονηρά πνεύματα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Ο Σολομών εξόρκισεν ένα δαιμόνιον μέγαν, οπότε οικοδόμησεν τον οίκον του Κυρίου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2084.

εξορκισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *εξορκισμός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Προσευχή για απομάκρυνση κάπ. κακού (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *λέγε τρίτον τον εξορκισμόν ετούτον· «εις το μέγαν όνομα του Πατρός και του Υιού και του αγίου Πνεύματος...»* Σταφ., Ιατροσ. 14^{384}.

εξορμώ.

Το αρχ. *εξορμάω*. Η λ. και σήμ.

Επιτίθεμαι ορμητικά εναντίον κάπ.: *Είτα πάλιν εξορμούσιν τούτ' οι δύο κατ' αλλήλων μετά ίππων εκλεκτών* Ερμον. Π 173.

εξορνεούμαι.

Από την πρόθ. *εκ* και το **ορνεούμαι*.

Μεταμορφώνομαι σε όρνεο: *Πανδίονος δέ θυγάτηρ παιδοκτόνος εξωρνεώθη πτήσιν αιτησαμένη* Ευγεν., Δρόσ. Β' 330.

εξοσία *η,* βλ. *εξουσία*.

εξοστρακίζω, Μανασσ., Χρον. 5624, Ερμον. Ψ 13, Σουμμ., Ρεμπελ. 192, Τζάνε, Κρ. πόλ. 407^{18}.

Το αρχ. *εξοστρακίζω*.

Διώχνω, απομακρύνω, εκτοπίζω: *εβαρέθηκαν την εξορίαν... και επήγαν εις την Πόλιν... ετούτοι οι εξοστρακισμένοι και κακά εξορισμένοι* Σουμμ., Ρεμπελ. 192· *ξετρέχοντας τον οχουθρό να τον εξοστρακίσει και να του δώσει πόλεμο κι' οπίσω να γυρίσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 407^{18}· (μεταφ.): *άπας πανταχού γάρ έρως* (παραλ. 2 στ.), *σύνεσιν και νούν και φρένα όλα γάρ εξοστρακίζει* Ερμον. Ψ 13.

εξότου, σύνδ.· *ο ξ ό τ ο υ.*

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. της αναφορικής αντων. *όστις*. Η έκφρ. αρχ. (L-S, λ. *όστις* VI 1):

Παρά, εκτός: *Μα δέν πιστεύγω άλλος κιανείς να μέ 'χε μαντατέψει οξότου μόνο ο δάσκαλος* Φορτουν. (Vinc.) Α' 355· *σου τάσσω, ανισωστάς και βγούμενε με νίκη, οξότου απουταχιά κι' αργά θές τρώγει να χορταίνεις* Φορτουν. (Vinc.) Α' 131.

έξου, επίρρ., βλ. *έξω*.

εξού, επίρρ., Ἐγγρ. του 1582 (Λάμπρ., ΝΕ 2, 1905, 397).

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. της αναφορικής αντων. *ός*.

Ἐκφρ. *εξού παρού* = παρά μόνο: *Το δίκαιον κρινίσκει ότι ουδέν ένι κρατημένος εξού παρού να στρέψει εκείνον τό επήρεν* Ασσίζ. 169^{24}.

εξούγγιν το, βλ. *αξούγγι(ον)*.

εξουδενώνω, Ψευδο-Σφρ. 510^{7}, Ιστ. πολιτ. 21^{2}.

Το μτγν. *εξουδενόω*.

1) Καταφρονώ: *διά τούτο, ώς οράς, είμαι και ενδυμένος ωσάν χωριάτης πενιχρός και εξουδενωμένος* Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 75. **2**) Εξαφανίζω, αχρηστεύω: *τα κακά κουστούμια να τα ξηλοθρεύσει και να τα εξουδενώσει, διά την αγάπην του Θεού* Ασσίζ. 27^{22}.

εξουθένησις *η.*

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

Εξευτελισμός: *εξουθένησις Ηρώδου* Μυστ. 59 VII.

εξουθενίζω.

Το μτγν. *εξουθενίζω*. Η λ. και σε σχόλ. (L-S).

Καταστρέφω: *βιάζονται, σπουδάζουσιν ταχέως ν' αφανίσουν, λέγω τον Βελισάριον να τον εξουθενίσουν* Ριμ. Βελ. 522.

εξουθενώ, Δούκ. 347^{8}, 363^{24}.

Τό μτγν. *εξουθενέω*.

Εξευτελίζω· περιφρονώ: *τί με λυπείτε; δέομαι μή με παραπονείτε, τον Βελισάριον τον πτωχόν μηδέν εξουθενείτε* Ριμ. Βελ. 705.

εξουρανόθεν, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *ουρανόθεν*.

Από τον ουρανό: *θωρούμεν πράγματα φρικτά... πείνες, θανατικά, νερά, φωτιές εξουρανόθεν* Αχέλ. Πρόλ. 3.

εξουρία *η*, βλ. *εξορία*.

εξουρίζω, βλ. *εξορίζω*.

εξούριος, επίθ., Ακ. Σπαν. (Eideneier) A 1, 15, D 18, 63, 333.

Αγν. ετυμ. Βλ. και Ανδρ., ΛΔ 3, 1941, 67, λ. *ξούρας*, και Ακ. Σπαν. (Eideneier) σ. 294.

?: *έφυγα καθορώντας τον σπανόν, τον κακόν αγριότραγον, τον εξούριον* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 173.

εξουσά *η*, βλ. *εξουσία*.

εξουσία *η*, Διδ. Σολ. Ρ 104, Λόγ. παρηγ. Ο 522, Μανασσ., Χρον. 541, Ασσίζ. 5^{18}, 19^{16}, 175^{31}, 176^{24}, 196^{5}, Ελλην. νόμ. 537^{3}, Διάτ. Κυπρ. 506^{16}, 512^{5}, Ιατροσ. 19^{52}, Βέλθ. 989, Ωροσκ. 39^{26}, Χρον. Μορ. Η 880, 3108, 4223, 5523, 7834, Πουλολ. Αθ. 403, Λίβ. P 2778, Λίβ. Sc. 3091, Λίβ. Esc. 310, Λίβ. N 3825, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 232, Αχιλλ. N 5, Φυσιολ. (Legr.) 778, Μαχ. 22^{1}, 98^{4}, 136^{33}, 298^{29}, Δούκ. 343^{6}, Σφρ., Χρον. μ. 160^{28}, Θησ. Γ' [57^{6}], Γεωργηλ., Βελ. 229, Συναξ. γυν. 134, 271, Έκθ. χρον. 22^{25}, 78^{19}, Κορων., Μπούας 44, 111, Ψευδο-Σφρ. 520^{24}, Βυζ. Ιλιάδ. 251, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 424, Αιτωλ., Βοηβ. 154, Χρον. σουλτ. 77^{2}, Δωρ. Μον. XXXIX, Κυπρ. ερωτ. 26^{13}, Χίκα, Μονωδ. 101, Σουμμ., Ρεμπελ. 163, 183, Διγ. Άνδρ. 364^{27}, Βελλερ., Επιστ. 53, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1516, 1574], Πρόλ. αγν. κωμ. 39, Ζήν. Πρόλ. 119, Λεηλ. Παροικ. 589, Διγ. Ο 512, 1010, Τζάνε, Κρ. πόλ. 147^{18}, κ.π.α.· *ε ξ ο σ ί α,* Ασσίζ. 278^{1}· *ε ξ ο υ σ ά,* Αλεξ. 1362, 2677, Π. Ν. Διαθ. φ. 335β 7, Ζήν. Πρόλ. 70, Α' 305, 325, Β' 372, Γ' 332, Δ' 222· *ε ξ ο υ σ ι ά,* Θησ. (Foll.) Ι 124, Θησ. Ε' [52^{3}], Αλεξ. 179, Κορων., Μπούας 59, 72, 109, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 550, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 23, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-van Gem.) 244, Ιστ. Ρέ 328, Κυπρ. ερωτ. 130^{5}, Ερωφ. Α' 206, Γ' 40, 284, Βοσκοπ. 213, Παλαμήδ., Βοηβ. 65, Σταυριν. 837, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [100, 840], Δ' [658, 1340], Ε' [496], Λίμπον. 171, Τζάνε, Κρ. πόλ. 365^{8}, 372^{23}, 464^{3}, 492^{23}, 537^{16}, 538^{18}, 577^{5}, κ.α.· *'ξ ο υ σ ί α,* Αλεξ. 2154, Θησ. Ε' [98^{5}], Κορων., Μπούας 29, 69, 103, 114· *'ξ ο υ σ ι ά,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 644, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 55.

Το αρχ. ουσ. *εξουσία*. Ο τ. *εξουσά* και σήμ. στην Κρήτη (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Εξουσία, αρχή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *Ο πατήρ δύναται ποιήσαι τους ορφανούς επίτροπον, η δέ εξουσία ή η εκκλησία ποιεί κουράτοραν διά την βλέπησιν των πραγμάτων* Ελλην. νόμ. 527^{23}· *τά κρατηθέντα προ καιρού κτήματα του σού πάππου έχε ταύτα αφαίρετα υπό της εξουσίας* Διγ. Ζ 2371· *ο μέν πατήρ-μου ο βασιλεύς έχει την εξουσίαν* Αχιλλ. Ο 156· **β**) επικράτεια, διοικητική περιοχή: *Περί πάντας τους χωριάτας οπού κατοικούσιν εις την εξουσίαν-μας* Ασσίζ. 494^{7}· **γ**) αξίωμα: *λαβών ο Βελισάριος τοιαύτην εξουσίαν άργηταν ού μεν ούν αυτός να πολεμά καμμίαν* Γεωργηλ., Βελ. 231· *Άν σε καθίσουν εις αρχήν και δώσουν-σ' εξουσίαν* Σπαν. Ρ 171. **2**) Άδεια, δικαιοδοσία (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εξουσίαν τού 'δωκε την γέφυραν να ποίσει* Κορων., Μπούας 61· *εγράφως τους εδώκεν την δύναμίν-του κ' εξουσίαν τους έδωκεν να ποιήσουν όσο ημπορέσουν* Χρον. Μορ. Η 8819· *κανείς άνθρωπος κοσμικός ουδέν εντέχεται να έχει, ουδέ να κρατεί εις την εξουσίαν - του κανέναν δικαίωμαν των ρηθέντων αγίων εκκλησιών* Ασσίζ. 249^{4}. **3α**) Κυριαρχία, κατοχή: *Κύπρος και Κρήτης τα νησά είναι στην εξουσιά-μου,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 575^{19}· *έτερα υφάσματα εις κινητά ουδέν εντέχεται να τα πάρει εις την εξουσίαν-της* Ασσίζ. 120^{24}· *ζώα πάντα τα ράθυμα πού 'χει στην εξουσάν-του* Αχέλ. 312· **β**) (κυριαρχική) δύναμη: *Πρόθυμος στα ρωτήματα με την σωστήν-του γνώση, την εξουσιά του βασιλιού όλη να φανερώσει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 465^{26}· (μεταφ.): *Ώ Έρως, δυνάστα φοβερέ, χρυσοπτερυγοφόρε,* (παραλ. 1 στ.). *Τρέμω την εξουσίαν-σου, φοβούμαι την οργήν-σου* Διγ. Ζ 232· **γ**) φρ. *δεν είναι στην εξουσία-μου* = δέν έχω το δικαίωμα να κάνω κ.: *ετούτ' η χώρα δέ μπορεί έτσι εύκολα να πέσει. Κ' εμείς να τήνε δώσουμε δέν είν' στην εξουσιάν-μας* Τζάνε, Κρ. πόλ. 365^{13}· **δ**) φρ. *είναι κ. της εξουσίας-μου, έχω εξουσία εις κάπ.* = έχω κ. ή κάπ. στην κατοχή-μου: *Υιέ-μου, βλέπε μή ταχθείς πράγματα να χαρίζεις, εκείνα τά ουδέν κρατείς νά'ναι της εξουσιάς-σου* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 287· *και το κορμί-μου δίδω-το σήμερα εις εσένα, και είτι θέλεις κάμε-το, έχ' εις μέ εξουσίαν* Αχιλλ. (Haag) L 748· **ε**) φρ. *έχω το κορμί-μου εις την εξουσία-μου* = είμαι αυτεξούσιος: *αμμέ άν θέλεις να περιλάβεις το κάστρον-σου την Κερυνίαν και έχεις το κορμίν-σου εις την εξουσίαν-σου* Μαχ. 478^{25}. **4**) Κύρος, επιβολή (Βλ. Βλάχ.): *μ' εξουσιάν βασιλικήν μου λέγει: «Για καλιά-σου Μύρτινε, δίχως άργητα δώσε-μου την καρδιάν-σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [97]· *την έμορφην την γνωστικήν και την χαριτωμένην Ερωπροικούσαν, μ' εξουσιάν εις τούτο να μας κρένει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [178]. **5**) Αφθονία: *καθ' εξής τους άπαντας μετ' εξουσίας δίδει* (ενν. *ο ηγούμενος κρασί*) Προδρ. III 408α (χφφ GV) (κριτ. υπ.).

εξουσιάζω, Σπαν. Α' 607, Χρον. Μορ. Η 8738, Πικατ. 369, Σκλάβ. 221, Σουμμ., Ρεμπελ. 184, Διγ. Άνδρ. 324^{4}, Ευγέν. Πρόλ. 39, Βακτ. αρχιερ. 209, Πρόλ. κωμ. 36, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλ. 36, Διγ. Ο 2171, Διακρούσ. 86^{23}· *'ξ ο υ σ ι ά ζ ω,* Λεόντ. Αιν. Ι 119, Χρησμ. Ι 128, Πεντ. Γέν. Ι 26, 28, III 16, IV 7, XXIV 2, XXVII 40, XXXVII 8, XLV 26, Λευιτ. XXV 46, 53, XXV 43, Δευτ. XX 20.

Η λ. στον Αριστ. και σε επιγρ. (L-S). Ο τ. στον Κατσαΐτ. Θυ. Ε' 517. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1**) Εξουσιάζω, κυβερνώ: *των γονικών την χώραν-μας μετά σέναν εξουσιάζω* Λίβ. Esc. 4386· *εσύ να μή σημαδευτείς και να 'ξουσιάσεις εις έθνη πολλά και εις εσέν να μή 'ξουσιάσουν* Πεντ. Δευτ. XV 6· (με σύστ. αντικ.): *είπαν αυτουνού τα αδέρφια-του:... «άν 'ξουσιασμό να 'ξουσιάσεις εις εμάς;»* Πεντ. Γέν. XXXVII 8. **2**) Εκμεταλλεύομαι (εδώ αμπέλι): *αφήνει τον άνωθε εκλαμπρότατον αφέντη... το λεγόμενο αμπέλι... με όλα-του*

τα δικαιώματα... και να το εξουσιάζει εις το καλύτερο μόδο..., θέλει χωράφι να το κρατεί γὴ αμπέλι Έγγρ. του 1643 (Vincent, Θησαυρ. 4, 1967, 64). **Β'** (Αμτβ.) (μεταφ.) επικρατώ, κυριαρχώ: *να 'ξουσιάζουν* (ενν. *ο φεγγίτης ο μεγάλος και ο φεγγίτης ο μικρός*) *την ημέρα και τη νύχτα και να χωρίζουν ανάμεσα το φώς και ανάμεσα το σκότο* Πεντ. Γέν. I 18.

εξουσίασμα το· *'ξ ο ύ σ ι α σ μ α.*

Από το *εξουσιάζω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ.

(Μεταφ.) κυριαρχία, επικράτηση: *το φεγγίτη το μεγάλο για 'ξούσιασμα της ημερούς και το φεγγίτη το μικρό για 'ξούσιασμα της νυχτούς* Πεντ. Γέν. I 16.

εξουσιασμός ο, βλ. *εξουσιάζω* Α 1.

εξουσιαστής ο, Διάτ. Κυπρ. 504^{21}, Διγ. (Trapp) Gr. 290, Λιβ. N 1258, Σουμμ., Ρεμπελ. 183 (πληθ. *εξουσιαστάδες*), Διγ. Άνδρ. 318^{15}, Διγ. O 152· *'ξ ο υ σ ι α σ τ ή ς,* Κορων., Μπούας 37, 94, 100, Πεντ. Γέν. XLII 6, Αρ. XXIV 19, Διγ. O 2178.

Το μτγν. ουσ. *εξουσιαστής*. Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

α) Άρχοντας, κυβερνήτης: *εξουσιαστήν με εποίησαν εις όλην την Συρίαν* Διγ. Z 485· *να στέκονται εις την υποταγήν των μεγαλυτέρων και εξουσιαστάδων* Σουμμ., Ρεμπελ. 183· **β**) αυτός που εξουσιάζει κάπ. ή κ., κυρίαρχος: *ο μέν πατήρ εις τους γνησίους υιούς ως κυρίως εξουσιαστής υπάρχων αυτών δύναται και κληρονόμους και αποκληρονόμους γράφων τους παίδας επιτρόπους τούτων ποιείν* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 12^{3}· *πότε να εγένου εξουσιαστής εις την εμήν αγάπην* Λιβ. P 1369.

εξουσιαστικός, επίθ., Act. Lavr. 67^{53}, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 5^{12}, Λιβ. P 2811, Λιβ. Sc. 2802, Λιβ. Esc. 346, 452, 3990, Λιβ. N 412, Κρ. Συμβόλ. 17^{11}.

Το μτγν. επίθ. *εξουσιαστικός*.

1α) Που ασκεί εξουσία, που ανήκει στην εξουσία: *έσονται δέ* (ενν. *τα πλοία*) *και ελεύθερα καθαρώς και πάσης εξουσιαστικής και δημοσίας χειρός ανώτερα* Act. Lavr. 55^{24}· *στέκοντας Τούρκοι εξουσιαστικοί φυλάγοντας να μή φέρει τινάς φωτιάν* Καλούδη, Προσκυν. ριζ'· **β**) που έχει ισχύ, κύρος: *Η παράνομος αίρεσις επικλασθείσα υιῷ ακυροί την διαθήκην ως μή ούσα εξουσιαστική* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 5^{12}. **2**) Που είναι στην εξουσία κάπ.: *και νά 'ναι* (ενν. *το χωράφι*) *εξουσιαστικό-σου εις το πουλείν* Κρ. Συμβόλ. 17^{11}.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = η εξουσία: *άνθρωπος ήμουν χωρικός και τίς είσαι ούκ ήξευρά-σε, και δι' αυτό ούκ εδουλώνομουν εις το εξουσιαστικόν-σου* Λιβ. N 412.

εξουσιαστικώς, επίρρ., Έγγρ. του 1370 (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 146^{20}), Γράμματα Μετεώρ. 22^{24}.

Το μτγν. επίρρ. *εξουσιαστικώς* (L-S, λ. *εξουσιαστικός* I).

α) Με το δικαίωμα που παρέχει η εξουσία: *ισασμόν εκδίδομεν και έκθεσιν ... οπού ημπορούμεν μετά ταύτα κωλύσαι, αναμείξαι ταραχάς,... εξουσιαστικώς ορίζομεν* Διάτ. Κυπρ. 505^{28}· **β**) αυθαίρετα, «με το έτσι θέλω»: *τρόφιμα και πότιμα αυθαδώς τε και εξουσιαστικώς αναισχυντούντες αμέτρως αρπάζοντες* Miklos. — Müller, Acta 5, 287.

εξουσιάστρια η· *ε ξ ο υ σ ι ά σ τ ρ α,* Έγγρ. του 1680 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 86^{71}).

Από το *εξουσιαστής* και την κατάλ. *-τρια*. Η λ. και ο τ. στο Somav. Βλ. και Δημητράκ., λ. *εξουσιαστής*.

Αυτή που έχει εξουσία, κυριότητα (Η σημασ. στον Somav. Βλ. και Δημητράκ., ό.π.): *διορίζομαι περί της συζύγου-μου κυράν και αυθέντριαν και εξουσιάστριαν εις την τοιαύτην αυτής οικίαν* Formul. notar. 52^{11}.

εξούσιος· *εξούσιον,* Συναξ. γυν. 353, εσφαλμ. γρ. αντί *εξαίσιον* (Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 571).

εξουσιωδώς, επίρρ., Act. Xér. 12^{22}, $16^{129,309}$, Έγγρ. του 14. αι. (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 136^{29}, 144^{32}).

Από το επίθ. **εξουσιώδης* και την κατάλ. *-ώς*.

Με απόλυτη κυριότητα: *Οφείλει τοίνυν η ρηθείσα μονή κατέχειν το αναγεγραμμένον άπαν χωράφιον μεθ' ών έχει δικαίων και προνομίων εξουσιωδώς, κυρίως και αναποσπάστως* Act. Xér. 16^{14}.

εξοφθάλμιστος, επίθ.

Από το *εξοφθαλμίζω* και την κατάλ. *-τος*.

(Προκ. για φασόλι) που έχει μαύρο στίγμα, μαυρομάτικο: *φασόλια εξοφθάλμιστα, ελαΐτσας και χαβιάριν* Προδρ. III 280.

εξόφλησις -ση η, Χρον. Μορ. P 2417· *ε ξ έ φ λ η σ η,* Κουρσάρ. 5^{4}· *'ξ ό φ λ η σ ι ς - σ η,* Σουμμ., Ρεμπελ. 190.

Από τον αόρ. του *εξοφλώ* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) (Προκ. για διαφορά) διευθέτηση, ρύθμιση: *συγκαθήμενος ο πονηρότατος... κύριος Αθανάσιος εις την ακρόασιν της εξέφλησης της διαφοράς γενομένης ανάμεσα Νικολού σκλάβου,... και από το άλλο μέρος ο Μαρίνος Φάσκος* Κουρσάρ. 2^{4}. **2**) (Προκ. για φυλακισμένο) απόλυση: *ελογιάσαν... να συμμαζωχτούν... δια να γυρεύσουν την 'ξόφλησιν των φυλακωμένων* Σουμμ., Ρεμπελ. 187. **3**) Απόφαση(;): *Ομοίως γάρ εζήτησεν όλων των κεφαλάδων και των αρχιερέων τε και χρήσιμων ανθρώπων εις την βουλήν κ' εξόφλησιν εκείνην τήν εποίκαν, χαρτί να τον ποιήσουσιν* Χρον. Μορ. P 2417.

εξοφλίζω.

Από τον αόρ. του *εξοφλώ* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξοφλώ*).

Πληρώνω χρέος: *ουδέν του δίδει απόφασιν, ουδέν τον εξοφλίζει, ώστε να λάβει τα φθαρτά τα δόσια* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1039.

εξοφλώ· *'ξ ε φ λ ώ,* Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 124, Δωρ. Μον. XXX, Πανώρ. Ε' 38 (κριτ. υπ.)· *ξ ο φ λ ώ,* Χρον. Μορ. P 1263, Σουμμ., Ρεμπελ. 187, 190, 191, Στάθ. (Martini) Πρόλ. 20.

Από την πρόθ. *εκ* και το *οφλώ*. Ο τ. *'ξεφλώ* και σήμ. στήν Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 190, λ. *ξεφλώ*). Η λ. και ο τ. *ξοφλώ* και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1α**) Απογοητεύω κάπ.: *ζητώντας της αυθεντίας-μας στην Βενετίαν δικαιολογημένην χάρην ... και αυτή η Βενετία ... μή ξοφλώντες-με τελείως εις την ζήτησίν-μου πάντα έλπιζα την χάρην* Ιερόθ. Αββ. 336· **β**) εκπληρώνω κάπ. προσδοκία: *Και πάλι λέγω: «ας κοιμηθώ με τούτην την ολπίδα, μή να γυρίσει τ' όνειρο· τέτοιο καλό δέν είδα»* (παραλ. 2 στ.)· *ο πετεινός μου τό 'φταισε ά δέ μ' είχε ξυπνήσει, ολοτελίς η μοίρα-μου μου το*

ήθελε ξοφλήσει Φαλιέρ., Ενύπν. (Schmitt) 124. **2**) Τελειώνω κ.: *Γυναίκα εκατόρθωσε με το κερί πλασμένη, Ολυμπιάδος τ' όνομα έγραψε στην κερένη. Απήτις την εξέφλησε, ανάφτει το λυχνάρι κ' έβανε από το ζουμί του λύχνου νά 'χει χάρη* Αλεξ. 97. **3**) Αποφυλακίζω, απελευθερώνω: *με ταπεινοσύνη να λάβουν την ελευθερίαν-τους και να τον περικαλέσουν, ώς ήτανε το πρεπούμενο διά να τους ξοφλήσει και διά να μήν χάσει την καλήν όρεξη και γνώμη οπού είχε εισέ δαύτους* Σουμμ., Ρεμπελ. 187. **4**) Καταστρέφω (Για τή σημασ. βλ. Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Γ' 190, ό.π.): *ήρθε-μου το μαντάτο πως ήρθε ο Τούρκος στο νησίν ετούτο και άνω-κάτω τό 'βαλε και το 'ξέφλησε, πως έρημο το 'φήκε* Φορτουν. (Vinc.) Β' 79. **Β'** Μέσ. **1**) (Μτβ.) απαλλάσσομαι από κάπ., «ξεφορτώνομαι» κάπ.: *Είπαν: «Και πώς να ποίσομε να τούσε 'ξεφληθούμε;»* Χρον. Μορ. Ρ 610. **2**) (Αμτβ.) εξαφανίζομαι: *όσ' απ' αυτό χαθούσινε, τόσ' από μέ γεννιούνται κι' απού τον κόσμο μοναχάς για τούτο δέν ξοφλιούνται* Πανώρ. Ε' 38.

έξοχα, επιρρ.

Το αρχ. επιρρ. *έξοχα* (L-S, λ. *έξοχος* II 2α). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ικανοποιητικά: *εξοχώτερα [βοηθούνται αι ψυχές εις το καθαρτήριον] με την αναίμακτον θυσίαν της λειτουργίας* Ρωσσέρ. 59.

εξοχάδες οι, Σταφ., Ιατροσ. 5[126,134], 9[250], Ιερακοσ. 440[20], Ιατροσ. κώδ. ρϟθ', Αγαπ., Γεωπον. 109, 149.

Από το ουσ. *εξοχή* και την κατάλ. θηλ. πληθ. *-άδες*. Η λ. τον 7. αι. (L-S).

Εξωτερικές αιμορροΐδες.

εξοχή η, Πτωχολ. Ν 459.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Έκφρ. *κατ' εξοχήν* = *κατ'* εξαίρεση: *άλλην μάνναν ούκ ηξεύρει* (ενν. *το πουλάριν*)· *μόνον γάρ και τας βουβάλας. Ηκολούθει γάρ βουβάλαν και κατ' εξοχήν απ' όλας έτρωγεν το γάλας όλον* Βίος γέρ. V 467. **2**) (Προκ. για φιλοφρόνηση) εξοχότητα: *με γυμνά γόνατα ερχόμεστα να προσκυνήσομεν την εξοχήν-σας* Έγγρ. Σύρου Α' 182. **3**) Έξοδος: *Αι δέ τριήρεις των Τούρκων ίσταντο εν τω λιμένι Καλλιουπόλεως έτοιμαι εις εξοχήν* Δούκ. 147[21]. **4**) Ύπαιθρο (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εφιλεύσαμεν όλο το ρουφέτι... και εκαλέσαμεν και τον αρχιερέα εις την τράπεζα... και ο τράπεζος εγίνη απάνου εις την εξοχήν* Συναδ., Χρον. 65.

εξοχλώ.

Από την πρόθ. *εκ* και το *οχλώ*. Η λ. στα Θαύματα Αγ. Γεωργίου (Lampe, Lex., λ. *εξοχλέω*).

Ενοχλώ: *Ούτω δεινόν η φυλακή και το μή βλέπειν κόσμον ως εξοχλείν και τόν Θεόν από στεναχωρίας* Γλυκά, Στ. 238.

έξοχος, (I), επίθ., Σοφιαν., Κωμωδ. Ricchi 203, Παλαμήδ., Βοηβ. 937, Τζάνε, Κρ. πόλ. 465[21].

Το αρχ. επίθ. *έξοχος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για πρόσ. ή πράγμα) που υπερέχει, εξαιρετικός, σπουδαίος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εξοχώτατοι* (ενν. *παίδες Ατρέοι*) *εν πάσι πάντων των εθνών των άλλων* Ερμον. Η 75· *δυό μπασάδες έξοχους εδιάλεξε στη γνώση* Τζάνε, Κρ. πόλ. 536[17]· *η τράπεζα πολυτελής, τα σκεύη της τραπέζης από χρυσού μετά πολλών εξόχων τεχνωμάτων* Καλλίμ. 363.

έξοχος (II)· Σπαν. (Μαυρ.) 126, εσφαλμ. γρ. αντί *έξηχος*.

εξοχότητα η· *ε ξ ο χ ό τ η*, Έγγρ. του 1660 (Καραθανάσης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 25).

Η λ. σε Γλωσσάρ. (L-S). Ο τ. στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 256. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Ως τιμητικός τίτλος) (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Παρακαλώ το λοιπονίς την εξοχότητά-σου* Ερωφ. Αφ. 53.

εξόχως, επιρρ., Πρέσβ. ιππ. 168, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 294, Έκθ. χρον. 23[10], Κορων., Μπούας 132, Ψευδο-Σφρ. 264[36], Ιστ. πολιτ. 34[15].

Το αρχ. επιρρ. *εξόχως* (L-S, λ. *έξοχος* II 2b). Η λ. στον Κατσαΐτ, Ιφ. Αφ. 126, Κλ. Α' 832.

1α) Κυρίως, προπάντων: *λοιπόν λεηλατεί, σφάττει και θανατώνει* (ενν. *ο Ταμυρλάνης*) *εξόχως τους μονάζοντας και ιερομονάχους* Ταμυρλ. 49· **β**) πάρα πολύ, εξαιρετικά: *έως ού την κόρην πέμψουν, την ευόφθαλμον, ωραίαν, εις τον ίδιον πατέρα τον φιλούντ' αυτήν εξόχως* Ερμον. Η 323. **2**) Λαμπρά, εξαίρετα: *μήτε ποτέ από τους συνδίχους ελογιάσθη τέτοια δουλειά· εξόχως έγινε... από γνώμη και βουλή του άνωθεν κόντε... και ετούτο ήτον με πάσα δίκαιον να γένει* Σουμμ., Ρεμπελ. 166. **3**) (Με την πρόθ. *από*) εκτός από (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., ό.π.): *ακόμη και ό,τι μασαρία θέλει μασε βρεθεί του σπιτίου αποθανόντας να είναι εδικά-ντου, εξόχως από εκείνα οπού είναι πουρκοταμένα του υιού-μας του παπα-Νικολού* Έγγρ. του 1671 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 81[53]). **4α**) Παράμερα (Βλ. Hesseling [Αχιλλ. σ. 131]): *το φουσάτον το έτερον να στέκεται εξόχως* Αχιλλ. Ν 436· **β**) ξεχωριστά, χωριστά: *Είχαν σκηνήν αι βάες-της, εξόχως οι αγούροι* Διγ. Α 2317.

εξόψε, επιρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επιρρ. *οψέ* κατά το *απόψε*.

Απόψε, αυτό το βράδι: *πώς ήλθες; τίς οδήγησεν την τζάμπραν-μου να σέβεις; Πολλά αγρυπνάτε εξόψε ώς εικάζω* Πόλ. Τρωάδ. 124.

εξπέδιτον το, Αρμεν., Εξάβ. Δ' 15[16].

Το λατ. *expeditus*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και στο Du Cange.

Εκστρατεία (Για τη σημασ. βλ. Du Cange): *ητήσατο φόρους διδόναι και εν εξπεδίτω ένα των υιών αυτού πέμπειν συν στρατιώταις ρ'* Δούκ. 75[10].

εξπερμεντάδος, επίθ.

Από το ιταλ. *esperimentato*.

Έμπειρος: *ήπεψέ-μας αρχιερέαν εξπερμεντάδο* Μορεζίν., Λόγ. 470.

εξπλοράτωρ ο, Βίος Αλ. 83.

Το λατ. *explorator*. Η λ. στο Du Cange.

Κατάσκοπος (Η σημασ. στο Du Cange): *εξπλοράτορες τινές, ούτω καλούμενοι παρά Ρωμαίοις, παρά δέ Έλλησι κατάσκοποι* Alexanderroman[b] I 1-2[14].

εξυβρίζω· *'ξ ε β ρ ί ζ ω.*

Το αρχ. *εξυβρίζω*. Ο τ. *'ξεβρίζω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1) Βρίζω, προσβάλλω κάπ. (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *τους δὲ λοιποὺς τους ἐφηκεν... τον Φιλοπάππου με φωνές κακές τονε 'ξεβρίζει* Διγ. Ο 2886. **2**) Ατιμάζω, ντροπιάζω: *Η παπαδιά παρέπεσεν εξύβρισε την κοίτην και καθαιρούσιν τον παπάν!* Γλυκά, Στ. 270· *αληθώς υβρίζω-σε, αγριότραγε, ότι το γένιν εμόλυνας, την τρίχαν εξύβρισες* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 35.

εξύβρισμα το· *'ξ έ β ρ ι σ μ α.*

Από τον αόρ. του *εξυβρίζω* και την κατάλ. *-μα*. Ο τ. *'ξέβρισμα* στο Somav. (λ. *ξέβρισμα*).

Βρισιά (Η σημασ. στο Somav., ό.π.): *Δέν σας γράφομεν ξεχωριστά τες καθημερινές βλαστήμιες, τις κάταρες, τα 'ξεβρίσματα* Έγγρ. Σύρου Α' 182.

εξυγιαίνω.

Η λ. στον Ιπποκράτη. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

α) Θεραπεύομαι: *παρευθύς εξύγιανεν, εγένετο ως λέων* (παραλ. 1 στ.)..., *ἐλαμψεν ώσπερ ἡλιος πάλιν η θεωρία, ‹η› όψις του προσώπου-του ως μήλον και ως ρόδον* Χρον. Τόκκων 3458· **β**) καλυτερεύω: *Αφού γάρ αναστάθηκεν ο δούκας ο δεσπότης από την ζάλην την πολλὴν τὴν είχεν το κορμίν-του, ωσάν εμεταστάθηκεν, εξύγιανεν ολίγο* Χρον. Τόκκων 3442.

εξυπάζω· *ξ υ π ά ζ ω,* Αλφ. 11^{55}, Αιτωλ., Μύθ. 112^{6}, Βοσκοπ. 325, Διγ. Άνδρ. 371^{14}, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' μετά στ. [548], Μαρκάδ. 616.

Από το *εκσυσπάω* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 127). Ο τ. *ξυπάζω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ξυπάζω*).

I Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) τρομάζω, φοβίζω κάπ.: *εις βάτους θέλει είσται τίβοτας οζώον χωσμένον να το ξυπάσει να το βγάλει όξω* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 446· *σιγανά μιλεί-της, μὴν την ξυπάσει με φωνή* Ερωτόκρ. Δ' 83· *φεύγε από τον γάμον, να μὴν ξυπάσεις τον λαόν κ' εμποδισθεί ο γάμος* Πουλολ. Ζ 100. **Β'** (Αμτβ.) τρομάζω, φοβούμαι: *Αυτουνού το όνειρον είδεν η κόρη και εξυπάσθη και εσηκώθη φοβιζάμενη* Διγ. Άνδρ. 315^{26}· *έρκοντά-της εις την αυλὴν εξυπάστην το άλογον εις το έμπα της πόρτας και έπεσεν το στέμμαν από την κεφαλὴν-της* Βουστρ. 435. **II** Μέσ. **α**) τρομάζω: *Τὸ βλέμμαν τὸ έχεις, ὦ σπανούριε τράγε, ... ὡς σε δούσιν τα παιδία ξυπάζουνται και φεύγουν* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 89· **β**) ξαφνιάζομαι: *Τα σά διηγήματα και γνώμας οπού σου βλέπουσιν, σπανέ, οι πάντες εξυπάζουνται* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 84.

Η μτχ. ως επίθ. = ταραγμένος, ανήσυχος: *ύπνον άν είχε κοιμηθεί, ήτονε ξυπασμένος μ' αγκούσες κι' αναστεναμούς* Ερωτόκρ. Α' 1101.

εξυπερδεξίως, επίρρ.

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *υπερδεξίως* ‹ *υπερδέξιος*.

Αφ' υψηλού: *προκαθεζόμενοι δὲ είποτε εντυγχάνειν δέῃ και ημίν τοις θνητοίς, ἢ μηδὲν μηδαμώς αξίους λόγου ηγούνται ἢ ως εξυπερδεξίως ημίν διαλέγονται* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 26^{37}.

εξυπηρετώ, Act. Lavr. 56^{29}.

Το αρχ. *εξυπηρετέω*. Η λ. και σήμ.

Εξυπηρετώ, βοηθώ (Η σημασ. και σήμ.): *ο αιρετός δικαστής και δι' αγγέλου, ήτοι τινός των εξυπηρετούντων αυτῷ* Αρμεν., Εξάβ. Α' 4^{52}· *ελούσθην πάντως μετά-σου λουτρόν χαριτωμένον* (παράλ. 1 στ.). *Έρως εξυπηρέτησεν εις το λουτρόν εκείνον* Καλλίμ. 1452.

έξυπνα, επίρρ.· *ο ξ υ π ν ά.*

Από το επίθ. *έξυπνος*. Για τον τ. *οξυπνά* βλ. και ά. *έξυπνος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) (Με την αντων. *μου, σου,* κλπ.) στον ξύπνο (μου): *Τό δέν ετόλμησα ποτέ οξυπνά-μου να δώ, 'δέ να νοιαστώ στον εμαυτόν-μου είδα κοιμώντας* Κυπρ. ερωτ. 12^{1}· **β**) σε εγρήγορση: *οφίδιν φοβερόν, οπού ποτέ οὐ κοιμάται, πάντα αγρυπνά, πάντα έξυπνα στήκει* Πόλ. Τρωάδ. 43.

εξυπνητός, επίθ.· *ξ υ π ν η τ ό ς,* Ερωτοπ. 641, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 126, Ερωτόκρ. Δ' 147, Ε' 1090, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 79, κ.α.

Από το *εξυπνώ* και την κατάλ. *-τός*. Ο τ. *ξυπνητός* και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ξύπνιος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *όλην τὴν νύκτα ξυπνητοί νά 'ναι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 505^{20}· *κοιμούμενος ἢ ξυπνητός ἀν είμαι* Θυσ.^{2} 30· **β**) (προκ. για στρατό) που βρίσκεται σε εγρήγορση: *Τα κάτεργά 'τουνε εφτά κ' ήτουνα 'κεί 'ραμένα στη Ντία κ' ήτουν ξυπνητοί και πάντα τσ' ανιμέναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 504^{26}.

εξυπνιά η· *ο ξ υ π ν ι ά.*

Από το *εξυπνώ* και την κατάλ. *-ιά*.

Εξυπνάδα: *το χάδιν κ' η οξυπνιά-σου, αγγέλισσά-μου* Κυπρ. ερωτ. 100^{8}.

εξυπνίζω, Καλλίμ. 1342, Φυσιολ. (Offerm.) G $108^{3,8}$, Φυσιολ. 388^{11}, Δούκ. 363^{11}, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 240· *'ξ υ π ν ί ζ ω.*

Το μτγν. *εξυπνίζω*. Ο τ. *'ξυπνίζω* στο Meursius (λ. *ξυπνίζειν*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Σηκώνω κάπ. από τον ύπνο, τον ξυπνώ (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ., Α., Λεξ. στη λ. 1): *Περί δὲ την τρίτην φυλακὴν της νυκτός ο καλός Κρατισθένης εξυπνίζει-με* Μακρεμβ., Υσμ. 168^{27}. **2**) (Προκ. για νεκρούς) ανασταίνω: *εξυπνίζειν τους απ' αιώνος κεκοιμημένους* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 240. **3**) Ξυπνώ (αμτβ.) (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 2): *εξυπνίσθη από τον φόβον-του και απήδησεν από την κοίτην-του* Διήγ. Αλ. V 27.

έξυπνος, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 454, Διγ. Ζ 720, Λίβ. Ρ 425, Λίβ. Esc. 674, Λίβ. Ν 551, 1857, Κατζ. Β' 165, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1219], Δ' [31], Τζάνε, Κρ. πόλ. 321^{20}, κ.α.· *'ξ υ π ν ό ς,* Βεντράμ., Γυν. 56, 174· *ό ξ υ π ν ο ς,* Μαχ. 382^{2} (βλ. και ά. *έξυπνα*).

Το μτγν. επίθ. *έξυπνος*. Ο τ. *'ξυπνός* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *όξυπνος* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 703). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ξυπνητός (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ.1. Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 1): *η αυγή τον έχει έξυπνον και ακοίμητον η νύκτα* Λίβ. Esc. 1738· *Ο Τούρκος πάντα έξυπνος ένι και οὐ κοιμάται* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 902· (μεταφ.) άγρυπνος, σε εγρήγορση: *φύλακες της πατρίδας-μας, στρατιώτες-μου αξωμένοι, εδώ ας είστε έξυπνοι, χωσμένοι, όντας αρχίσω βοήθεια από λόγου-σας να πώ και να μιλήσω* Ζήν. Γ' 47· *θεωρώντας τες καρδίες των ανθρώπων τόσον έξυπνες εις το νησίν της Κύπρου εις ευλάβειαν της σής υψηλότητος* Επιστ. του 1609 (Παπαδόπουλος Στ., Απελευθερωτικοί

αγώνες Ελλήνων 49)· *Τότε αι ψυχαί-μας στέκουσι έξυπνες και θωρούσι καθάρια όλα τα πράγματα που μέλλουσι να 'ρθούσι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1019]· φρ. *έξυπνος γίγνομαι* = ξυπνώ: *Έγωγε έξυπνος γενόμενος είπα τοις περί εμέ υπνούσι το όραμα* Ψευδο-Σφρ. 360^{11}. **2**) Έξυπνος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *να του κάμουν επιβουλήν γιατί τον ετρομάζαν· πλήν έστοντας να μή μπορούν διά το πολύν φουσάτο οπού 'χεν κ' ήτον έξυπνος κι' όλα τα συλλογάτο* Παλαμήδ., Βοηβ. 726.

Το ουδ. του επιθ. ως επιρρ. = στον ξύπνο: *δέν ηξεύρω είντα γυρεύγω όξυπνον δ' αντάν κοιμούμαι* Κυπρ. ερωτ. 126^{20}.

εξύπνου, επιρρ.· *'ξ ύ π ν ο υ,* Ερωφ. Β' 140, Ερωτόκρ. Α' 997, 1664, Δ' 188, 771, Ε' 993, Τζάνε, Κρ. πόλ. 534^{22}.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του ουσ. *ύπνος*. Η έκφρ. αρχ. (L-S, λ. *ύπνος* Ι 2). Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *ξύπνου*).

Στον ξύπνο (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *τό 'δα εψές στον ύπνο-μου βλέπω-το και εξύπνου* Συναξ. γαδ. 99· *βασανίζομαι 'ξύπνου κι' όντεν κοιμούμαι* Ερωτόκρ. Γ' 238.

εξυπνώ, Σπαν. Α 124, Σπαν. V 118, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 127, Γλυκά, Στ. 170, 267, Πόλ. Τρωάδ. 103, Λίβ. Ρ 502, 557, 1320, 1334, 1760, 1849, 2389, 2393, Αχιλλ. L 912, 1078, Αχιλλ. Ν 1224, Αιτωλ., Μύθ. 34^{2}, Διγ. Άνδρ. 375^{32}, 383^{10}· *ε ξ υ π ν ώ* ή *ξ υ π ν ώ,* Κρασοπ. 118, Διγ. (Trapp) Gr. 2615, Διγ. Ζ 3134, Απολλών. 795, Λίβ. Sc. 2527, Λίβ. Esc. 758, 1311, Λίβ. Ν 347, 639 (αόρ. *εξύπνωσα*), 698, 705, 1185, 3143, Ιμπ. 548, Μαχ. 6^{31}, 386^{24}, 650^{17}, Αχέλ. Πρόλ. 6, Ευγέν. 885, Εγκ. αγ. Δημ. 110^{198}, κ.ά.· *ξ υ π ν ώ,* Κομν., Διδασκ. Δ 27, Ερωτοπ. 497, Θησ. Δ' [72^{7}], Ζ' [66^{5}], Ch. pop. 243, Αιτωλ., Μύθ. 6^{3}, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 677, Αιτωλ., Βοηβ. 70, 235, Θρ. Κύπρ. Μ 544, Κυπρ. ερωτ. 106^{9}, Πανώρ. Β' 227, Γ' 582, Ερωφ. Β' 117, 136, Ιντ. β' 72, 91, μετά στ. 104, Ιστ. Βλαχ. 2063, 2421, Ερωτόκρ. Β' 676, 680, Δ' 126, 990, Στάθ. (Martini) Α' 313, Ροδολ. Α' [523], Φορτουν. (Vinc.) Ε' 321, Ζήν. Β' 151, Ε' 199, Τζάνε, Κρ. πόλ. 297^{17}, κ.α.· μτχ. *'ξ υ π ν η μ έ ν ο ς.*

Από το *εξυπνίζω* (Βλ. Ανδρ., Λεξ., λ. *ξυπνώ* και Χατζ., ΜΝΕ Β' 599). Ο τ. *ξυπνώ* και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και στο Somav.

Α' Μτβ. **1α**) σηκώνω κάπ. από τον ύπνο, τον ξυπνώ (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *λέγει-με: «Κοιμάσαι, Λίβιστρε;» και ευθύς εξύπνησέ-με* Λίβ. Esc. 821· *να κιλαδώ να σε ξυπνώ και βαριαναστενάζω* Ερωτοπ. 282· μεταφ.: *αφήκα ο κακορίζικος γράμματα και χαρτία· εξύπνησέ-με η τύχη-μου εις το πολιτικαρείον*· **β**) αφυπνίζω, βγάζω από το λήθαργο: *την... βέβηλον φωνήν του Μεεμέτη να την αποσκορπίσουσι...* (παραλ. 4 στ.) *ότι αυτή ... εχθρόν τον Μακεδόνιον τον είχεν εξυπνήσει* Ιστ. Βλαχ. 2734· **γ**) ξεσηκώνω: *ευθύς εμαζωκτήκασιν οι Τούρκοι, τη νιάκαρην επαίζαν και ταμπούκι, ξυπνώντας πάσα ένα παλληκάρι* Λεηλ. Παροικ. 35. **2**) Αναδεικνύω: *Εις το κυνήγιν σπούδαζε και τρέχε και γρηγόρει, διότι εξυπνά τον άνθρωπον μέγα εις την στρατείαν* Σπαν. V 118. **3**) Βρίσκω, επινοώ: *μετά τούτονε ξυπνάς τον τρόπον να πληθαίνουν οι τρίχες* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1199]. **Β'** Αμτβ. **1α**) σηκώνομαι από τον ύπνο, ξυπνώ (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Ξύπνα, Ρινάλδο, γλήγορα, διώξε τον ύπν' αυτόνο* Ερωφ. Ιντ. β' 103· *Ανέν κοιμούμαι, πεθυμώ ποτέ να μήν ξυπνήσω* Πανώρ. Ε' 363· (μεταφ.): *Μας βλέπεις πως πνιγόμεστε στο βάθος της σκλαβίας και δέν μας δίδεις άνεσιν την της ελευθερίας. Ξύπνα, σηκώσου, δίωξε κίνδυνον της θαλάσσης* Ιστ. Βλαχ. 2545 [= Γέν. Ρωμ. 135]·

β) (προκ. για νεκρό) ζωντανεύω, ανασταίνομαι: *ώ πώς και να εξύπναγεν ο μέγας Κωνσταντίνος,* (παραλ. 1 στ.) *και να σε ήθελεν ιδείν πως είσαι σκλαβωμένη* Ιστ. Βλαχ. 2381 [= Γέν. Ρωμ. 23]. **2α**) Συνέρχομαι, αντιλαμβάνομαι την πραγματικότητα: *Μετάστρεψε το λογισμό, ξύπνησε, ξεζαλίσου. Στον πόλεμο, που βρίσκεσαι, αντρειέψου, βουηθήσου* Ερωτόκρ. Α' 1225· *εκατέβη ο Μπάτορης μ' όλα-του τα φουσάτα. Αυτός τότες εξύπνησε κ' έμαθε τα μαντάτα και, σάν δέν ήτον έτοιμος, ... έφυγε* Ιστ. Βλαχ. 248· **β**) (προκ. για μεθυσμένο) συνέρχομαι (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 2): *Ο μεθυστής εξύπνησε, τρίβει τους οφθαλμούς-του* Κρασοπ. 2.

Η μτχ. παρκ. ως επιθ. = άγρυπνος, σε κατάσταση ετοιμότητας: *μέσα 'πού τσι φύλαξες να στέκου μαζωμένοι και να μηδέν οκνήσουσι, μα νά 'ναι ξυπνημένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 298^{8}.

εξύπνως, επιρρ.

Το μτγν. επιρρ. *εξύπνως* (L-S, λ. *έξυπνος*).

Στον ξύπνο: *έξυπνοι να εξίστανται να λογισμομαχούσιν, εξύπνως να θαυμάζονται οι άρχοντες εκείνοι, αλλ' όμως επληρώσασιν του ονείρατος την πράξιν* Βυζ. Ιλιάδ. 1126.

εξυπολύομαι, Σταφ., Ιατροσ. 6^{161}· αόρ. *ε ξ υ π ο λ ύ θ η ν,* Ριμ. κόρ. 722, Διγ. Άνδρ. 353^{26}.

Από την πρόθ. *εκ* και το *υπολύομαι*. Η λ. στην ενεργ. φωνή τον 7. αι. (Lampe, Lex.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξυπολύζω*).

Βγάζω τα παπούτσια-μου (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π. 2· βλ. και Andr., Lex.): *τότε ο νεώτερος γοργόν εξυπολύθη, τα καλίτσια έβγαλεν, εκάθισεν εις δείπνον* Διγ. Ζ 1799.

εξυπόλυτος, επιθ., βλ. *ξυπόλυτος*.

εξυπτέριον το, βλ. *ξεφτέρι*.

εξύπτερος, επιθ., βλ. *οξύπτερος*.

εξυπτιάζω.

Το αρχ. *εξυπτιάζω*.

Ξαπλώνω ανάσκελα: *ο Κλέανδρος συγκατασχείν ούκ έχων, εξυπτιάσας τω γέλωτι και μόνος ως ημιθνής έκειτο* Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 295.

εξύστερα, επιρρ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 558· *'ξ ύ σ τ ε ρ α,* Μαχ. 400^{23}, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk. - v. Gem.) 284, Κυπρ. ερωτ. 125^{36}.

Από την πρόθ. *εκ* και το επιρρ. *ύστερα*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 699).

Ύστερα, έπειτα (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., Κύπρ. Β' 699): *το πράγματους να πάρουν και εξύστερα εις την φυλακήν απέσω να τους ρίξουν* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1007.

εξυστερινός· *'ξ υ σ τ ε ρ ν ό ς,* Δεφ., Σωσ. 84.

Από την πρόθ. *εκ* και το επιθ. *υστερινός*. Βλ. και Lampe, Lex.

1) Κατοπινός: *η πρώτη γνώση το λοιπόν έναι οπού ορίζει, η 'ξυστερνή μετάγνωση τίποτες δέν αξίζει* Αλεξ. 1888. **2**) Τελευταίος: *Την Οδύσσειαν ωσαύτως, εξυστερινή γάρ βίβλος* (παραλ. 1 στ.), *εσυνέγραψεν εκείνος* (ενν. ο Όμηρος) Ερμον. Α' 98.

εξύστερον (I), επίρρ., Ντελλαπ., Ερωτήμ. 252, 554, 619, 2591, Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 334· *'ξ ύ σ τ ε ρ ο ν.*

Από την πρόθ. *εκ* και το επίρρ. *ύστερον*. Βλ. Andr., Lex., λ. *εξ υστέρου*.

α) Ύστερα, έπειτα: *ιδών ο Κύριος την καλήν υπομονήν τήν έχεις, εξύστερον την βασιλείαν αυτός να σε χαρίσει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 708· **β**) έκφρ. *στο 'ξύστερον* = στο τέλος: *πολλάκις αποτόρμησα να γράψω* (παραλ. 2 στ.), *αμμέ 'τον χρειά στο 'ξύστερον να πάψω, διατί δέν είναι πράμαν να μπορήσω τόσον με νούν ανθρωπινόν να φτιάσω* Κυπρ. ερωτ. 7[12].

εξύστερον (II), Λιβ. Ρ 1655, εσφαλμ. γρ. αντί *εξάστερον* (Βλ. Λιβ. Esc. 1902).

εξυστέρου, επίρρ., Λιβ. Sc. 140, Λιβ. Esc. 1263, Λιβ. Ν 1117· *'ξ υ σ τ έ ρ ο υ,* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 497.

Από την συνεκφ. της πρόθ. *εκ* και της γεν. του επιθ. *ύστερος*. Η έκφρ. μτγν. (L-S, λ. *ύστερος* A IV 3).

Ύστερα, έπειτα: *θέλουν να μεγαλύνονται αυτοί τη διανοία και εξυστέρου πέφτουσι 'ς μεγάλη γάρ πενία* Αλεξ. 1796· *κάν να μή το ανέγνωσεν* (ενν. *το βεργίν*), *ώς έμαθα εξυστέρου* Λιβ. Ρ 1267.

εξυφαπλώ.

Από την πρόθ. *εκ* και το *υφαπλώ*.

Απλώνω: *το λεπτοϋφές εξυφάπλου μοι φάρος* Ευγεν., Δρόσ. Β' 270.

εξυφτέριν το, βλ. *ξεφτέρι*.

έξω, επίρρ., Καλλίμ. 639, Ασσίζ. 126[13], 161[2], 199[6], 275[26], Ελλην. νόμ. 524[10], Ιερακοσ. 501[9], Διγ. (Trapp) Gr. 1168, Βέλθ. 660, Πόλ. Τρωάδ. 593, Ερμον. Κ 218, Κορων., Μπούας 18, Απολλών. 388, Λιβ. Sc. 3076, Λιβ. Ν 3758, Ιμπ. 667, Φυσιολ. (Legr.) 4, Μαχ. 268[5], 490[34], Θησ. (Foll.) Ι 46, Γεωργηλ., Θαν. 43, Αλεξ. 57, Συναξ. γυν. 807, Σαχλ., Αφήγ. 888, Σκλάβ. 174, Κορων., Μπούας 60, Τριβ., Ταγιαπ. 55, Βυζ. Ιλιάδ. 384, Αιτωλ., Μύθ. 4[10], Ιστ. πατρ. 144[11], 148[7], Κυπρ. ερωτ. 86[36], Ιστ. Βλαχ. 1924, Σουμμ., Ρεμπελ. 161, Χριστ. διδασκ. 372, Τζάνε, Κρ. πόλ. 214[12], 247[11], 497[15], 541[18], κ.π.α.· *έ ξ ο υ,* Χρον. Μορ. Ρ 8183, Διήγ. πανωφ. 56· *έ ξ ω ν* (?), Τζάνε, Κρ. πόλ. 441[19]· *ό ξ ω,* Ασσίζ. 94[4], Πουλολ. Αθ. 52, Αγν., ποιήμ. Α' 15, Κορων., Μπούας 6, Βεντράμ., Φιλ. 232, Πεντ. Γέν. IX 22, XV 5, Αχέλ. 211, Χρον. σουλτ. 36[18], 61[22], 134[20], Πανώρ. Α' 380, Γ' 225, 393, Ερωφ. Α' 392, Γ' 380, Σουμμ., Ρεμπελ. 162, Ερωτόκρ. Α' 836, Ε' 382, Στάθ. (Martini) Β' 38, 60, Γ' 46, Ροδολ. Α' [282], Ε' [30, 37], Διήγ. πανωφ. 59, Διήγ. ωραιότ. 824, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 93, Γ' 324, 409, Δ' 23, Ε' 407, Λεηλ. Παροικ. 109, 268, Τζάνε, Κρ. πόλ. 204[24], 346[6], 403[23], 430[15], 478[10], 559[23], κ.π.α.

Το αρχ. επίρρ. *έξω*. Ο τ. *έξου* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *όξω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *όξω*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' 1) (Με ρ.) έξω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *βγαίνει όξω ο Σολιμάνος* Ερωφ. Ιντ. δ' μετά στ. 90· *έξω μηδέν υπάγεις* Καλλίμ. 1278· φρ. *βγαίνω έξω* = αποπλέω (Βλ. ά. *βγαίνω* 18)· *βγάνω έξω κ.* = δημοσιεύω: *νά 'βγει όξω* (ενν. *η τραγωδία*) *δέν ηθέλησα, πρίχου τήνε στολίσω μ' όνομα βγενικότατο κι' άξιο* Ερωφ. Αφ. 14· *δίδω έξω* = **α**) δημοσιεύω (Βλ. ά. *δίδω* Ι Α 7β φρ.)· **β**) εκδηλώνω (Βλ. ά. *δίδω* Ι Α 14 φρ.)· **γ**) ορμώ (Βλ. ά. *δίδω* Ι Β 7β). **2**) Με ουσ. **α**) έξω από κ.: *μέν τορμήσεις να τον πάρεις*

έξω της Κύπρου Μαχ. 68[25]· *πηδώ έξω της τέντας* Διγ. (Trapp) Esc. 1123· **β**) μακριά από κ.: *άν έξω του θελήματος και του ορισμού-σου μ' εύρεις* Αχιλλ. Ν 851· *είχεν άλογον...* (παραλ. 1 στ.) *έξω φύσεως αλόγων* Πτωχολ. α 439· φρ. *βγαίνω ή είμαι έξω (όξω) του νού* = παραφρονώ, τρελαίνομαι: *ο λογισμός-μ' εχάθηκε κι' όξω του νού-μ' εβγήκα* Ερωφ. Δ' 168· *η εντεκάτη αιτία ένι ότι, εάν ο πατήρ ένι έξω του νού ού η μητέρα και τα τέκνα-τους ουδέν τους περισκοπίζουν* Ασσίζ. 439[17]· *κάνω έξω (όξω) του νού* (Πβ. και Δημητράκ. στη λ. 2 φρ.) = αδιαφορώ: *Ας είχα κάμει όξω του νού κι' ας ήθελα σ' αφήσει κι' ας είχες κλάψει μιά και δυό κι' ας ήθελες μανίσει* Ερωτόκρ. Γ' 969. **3**) (Με προθ. *από, εκ, οκ*) = έξω από (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ορίζει-τους να εξέλθουσιν έξω εκ το παλάτιν* Βυζ. Ιλιάδ. 271· *δέν αποκοτούσι όξω απού τσ' επαρχίες-τωνε σάν πρώτας πλιό να βγούσι* Ερωφ. Β' 394· *Εσύ τη μάννα μὄπιασες, γυναίκα κι' αδελφή-μου κ' εμένα ξένον μ' έκαμες, έξω από την τιμή-μου* Αλεξ. 1258· έκφρ. *έξω από το δέον* = υπερβολικά: *καυχάσθε κ' υπεραίρεσθε έξω από το δέον* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 360· *ως έξω* = εντελώς: *εγώ τό έπρεπεν λοιπόν ως έξω επλήρωσά-το* Λιβ. Esc. 4236. **4**) Με το άρθρο ως επίθ. **α**) που βρίσκεται έξω από κ., εξωτερικός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Κλείσαντες γάρ τας έξω θύρας* Έκθ. χρον. 69[13]· *να 'λθούν οι έξω Έλληνες* Βυζ. Ιλιάδ. 1090· **β**) που βρίσκεται έξω από την πόλη: *επήραν τα έξω σπιτία και περιβόλαια* Μαχ. 98[19]· έκφρ. *τα έξω μέρη* (Πβ. και Δημητράκ. στη λ. 6) = το εξωτερικό: *όσα* (ενν. *των παντοίων γομαρίων*) *... εν τοις έξω μέρεσι απέρχονται* Χρυσόβ. του 1364, σ. 32· *οι έξω* = οι έξω από την πρωτεύουσα, στην επαρχία: *τους άρχοντας τους εν τη πόλει..., ομοίως δέ και τους έξω, στρατηγού πλήν* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[7]· *η έξω φιλοσοφία* = η θύραθεν φιλοσοφία: *τους δραξαμένους παίδευσιν υπό της θείας γραφής και υπό της αρίστης έξω φιλοσοφίας* Μαρκ., Βουλκ. 340[28]. **Β' 1**) (Με ρ.) εκτός: *θέλομεν τον δεχθεί εις την ειρήνην της εκκλησίας, έξω άν τύχει και κανείς απο σάς ...* Χριστ. διδασκ. 423· φρ. *όξω να ...* = εκτός να ..., παρά μόνο να ... (Η σημασ. στο Somav., λ. *όξω να* ...): *Δέ βρίσκει ο Ροδολίνος πλιόν άλλο όξω ν' αποθάνει* Ροδολ. Β' [230]. **2**) (Με ουσ.) εκτός από: *δέν τσι χωρίζει άλλος ποτέ στον κόσμο, όξ' ο Χάρος* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [200]. **3**) (Με πρόθ.) εκτός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 8): *όξω απού τα χαρίσματα τση κόρης τα μεγάλα, όποιος το κάμει τάσσω-του νά 'χει από μένα κι' άλλα* Ερωφ. Ιντ. γ' 81· *Αμμή όξω από τούτα, ήτονε καλός βασιλέας* Χρον. σουλτ. 45[3]· έκφρ. *έξω παρά* = παρά μόνο: *περί ποίων γραφών τών ουδέν εντέχουνται να ποίσουν δίκαιον έξω παρά η αυλή η ρηγική* Ασσίζ. 13[18]· *έξω(ν) μόνον* = παρά μόνο, εκτός από: *οι πάντες, κακορίζικε, το κρέας-σου δέν τρώγουν, έξω δέ μόνον μούρμουρες, οι σκύλοι και οι όρνεις* Πουλολ. Ζ 51· *εντέχεται όλα να ένι κρατημένα του αυθέντη του τόπου, όλον τούτον τό είπεν εις αυτήν την διαθήκην, έξων μόνον τό επαφήκεν διά την ψυχήν-του* Ασσίζ. 144[15].

εξωβράχελον το.

Πιθ. από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. **βραχέλι*.

(Προκ. για κάστρο) άκρη που εξέχει (?): *εις το εξωβράχελον του κάστρου οσπίτιον κτιστοϋποκέραμον* Γράμματα Μετεώρ. 75[31].

εξωγύρισμα το.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *γύρισμα*.

Υπαναχώρηση: *εξωγύρισμα, εξωτροπήν εποίκεν* (έκδ. *εποίησεν*· διορθώσ.) *μεταγυρίζει* (έκδ. *και μεταγυρίζει* διορθώσ.) *ο Γιάγγουλας εις την αυτού κατούναν* Αργυρ., Βάρν. Κ 259.

εξώδερμα το.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *δέρμα*.

Εξωτερικό περίβλημα: *Σκαταφάτα διάφορα..., νεροφάκιν εξώδερμα, ανήθιν... Φαγόντες και ευφραθέντες πάντων* Ακ. Σπαν. (Eideneier) A 472.

έξωθεν, επίρρ., Προδρ. I 218, III 391, Ευγεν., Δρόσ. Α′ 111, Ελλην. νόμ. 570^{8}, Διγ. Ζ 1660, 3787, 3863, Πόλ. Τρωάδ. 90, 754, Ερμον. Χ 103, Λιβ. Ν 2839, Χρον. Τόκκων 3778, Σφρ., Χρον. μ. 94^{32}, 100^{32}, Απόκοπ. 328, Βυζ. Ιλιάδ. 193, 487, 502, 899, Μηλ., Οδοιπ. 640, Διγ. Ἀνδρ. 350^{26}· *έ ξ ω θ ε,* Αχέλ. 2244, Μηλ., Οδοιπ. 636 δίς· *ό ξ ω θ ε ν,* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών σοζ′.

Το αρχ. επίρρ. *έξωθεν*.

1α) Ἔξω: *ας έλθωσιν οι άπαντες έξωθεν εις τον κάμπον* Διγ. Ζ 1894· *άν εύρω έξωθεν εγώ αυτόν τον βασιλέα* Αχιλλ. L 315· *ο καπνός ανέβαινεν επάνω στον αέρα 'πού τες λουμπάρδες τες πολλές που ρίξαν τα σκυλία έξωθεν 'πού τα κάτεργα και μέσα στα Χανία* Διακρούσ. 96^{27}· *ρίπτει-τον από άνωθεν έξωθεν εκ του πύργου* Βυζ. Ιλιάδ. 366· **β**) στο έξω μέρος: *Ἂν γάρ το τείχος έξωθεν έχει τοσαύτην χάρην* Καλλίμ. 238· **γ**) από αλλού, από άλλη πηγή: *τότε γάρ οι έχοντες αναπληρούσι τους μή έχοντας το ίσον μέρος, εξ ών έχουσιν έξωθεν* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 8^{29}. **2**) Ἔκφρ. *έξωθεν εκ της φύσης* = παρά το φυσιολογικό: *Κύρης γάρ ούκ ηκούστηκεν να σπείρει τέτοιον ξένον, εξάκουστον, παράδοξον έξωθεν εκ της φύσης* Βυζ. Ιλιάδ. 470.

Με το άρθρο ως επίθ. = **1α**) (Προκ. για πόλεμο) εξωτερικός: *αρκεί ημίν ο έξωθεν πόλεμος· και μή αναμεταξύ υμών μάχεσθε διά τους οικτιρμούς του Θεού* Ψευδο-Σφρ. 402^{22}· **β**) που βρίσκεται σε άλλη χώρα: *τί προς βοήθειαν εποίησαν οι έξωθεν χριστιανοί;* Σφρ., Χρον. μ. 98^{26}· **γ**) που βρίσκεται στο έξω μέρος: *χερόπτια, το έσω σίδερον, το έξωθεν χρυσάφιν* Φλώρ. 532. **2**) Που δέ σχετίζεται με μιά ορισμένη υπόθεση, τρίτος (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400, λ. *εξωτικός*]): *όστις άν είη, είτε των συγγενών αυτού και γνησίων, είτε και των έξωθεν* Ἔγγρ. του 1371 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 1961/63, 149^{25})· *Αλλ' ούτω μέν τα παρά των έξωθεν αυτή καταλελειμμένα προς ετέρους χωρήσει* Αρμεν., Εξάβ. Δ′ 9^{22}.

έξωθι, επίρρ.

Από το επίρρ. *έξω* και την κατάλ. *-θι*.

Ἔξω από: *ελθόντες έξωθι του κάμπου* Κλήμ. λαϊκ. Β′ 51.

εξωθιό(ν), επίρρ.· *ο ξ ω θ ι ό(ν),* Πεντ. Γέν. XIV 24, XXVI 1, XLI 16, 44, XLVI 26, Λευιτ. XXIII 38, Αρ. V 8, VI 21, XXVIII 23, XXXII 12, Δευτ. I 36, III 5, IV 35, XVIII 8, XXVIII 69, XXXII 21.

Από το επίρρ. *έξωθεν*.

1) Παραπέρα: *στον κόσμον τούτον κι' οξωθιόν ήθελαν φανερώσει της τύχης-μου της άδικης την σκλεροσύνην τόσην* Κυπρ. ερωτ. 140^{5}. **2α**) (Ενίοτε με προηγ. την πρόθ. *από*) εκτός από: *εσύ ότι έκλινες κατωθιό τον άντρα-σου και ότι εμαγαρίστης και έδωσεν ανήρ εις εσέν το πλάγιασμά-του από οξωθιό τον άντρα-σου* Πεντ. Αρ. V 20· *επρόσφερεν το κανίσκι και εγέμωσεν τη φούχτα-του από αυτήν και εκάπνισεν ιπί το θεσιαστήρι από οξωθιό το ολοκαύτωμα του πουρνού* Πεντ. Λευιτ. IX 17· **β**) (ενίοτε με επόμενο το επίρρ. *μόνε*) παρά μόνο: *δέ απέμεινεν ομπροστά στον αφέντη-μου οξωθιό μόνε το κορμί-μας και ηγής-μας* Πεντ. Γέν. XLVII 18· *εσείς ακούγετε και στόριαση δέν εσείς βλέπετε οξωθιό φωνή* Πεντ.

Δευτ. IV 12· *είπεν ο Αβιμελέκ· δέν ήξερα τίς έκαμεν το πράμα ετούτο και απατά εσύ δέν ανάγγειλες εμέν και απατά εγώ δέν άκουσα οξωθιό σήμερα* Πεντ. Γέν. XXI 26.

εξωθώ, Διάτ. Κυπρ. 502^{29}, Βίος Αλ. 2855, Αρμεν., Εξάβ. Δ′ 15^{13}, Παράρτ. 4^{17}, Σφρ., Χρον. μ. 2^{15}, Ἐκθ. χρον. 29^{11}, 37^{14}, 77^{7}, Ψευδο-Σφρ. 178^{34}.

Το αρχ. *εξωθέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Απομακρύνω, διώχνω, εκτοπίζω: *ληστρικώς και δυναστικῷ τρόπῳ βασιλείας τούτον εξέωσεν* Ψευδο-Σφρ. 178^{33}· **β**) αποτάσσω, καθαιρώ (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *Ο κλέψας αλλότριον άρμα του βαθμού της στρατείας εξωθείται* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 16^{14}. **2**) Παραμελώ: *το τυπικόν του κτήτορος ορών ημελημένον και πάσαν την συνήθειαν την θείαν εξωσμένην* Προδρ. III 242.

εξωκαιραίως, επίρρ.

Από το επίρρ. *εξώκαιρα* με επίδρ. επιρρ. σε *-αίως*.

Πρόωρα: *άν ήθελε θελήσει ο ειρημένος να μισεύσει πρίν του καιρού, να χάνει όλην-του την ρόγαν. Ειδέ και ο κύρ Αλέξης ενθυμήθη να τον απολογιάσει χωρίς αιτίας, να τού δίδει εξωκαιραίως την ρόγαν να πάει* Διαθ. του 1487 (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 657^{4}).

εξώκαρδα, επίρρ.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *καρδιά*.

(Μεταφ.) επιφανειακά: *η ξένη δέ βάια έχει την αγάπην εξώκαρδα* Σοφιαν., Παιδαγ. 99.

εξώκαστρον το, Μαχ. 158^{39}, Δούκ. 399^{2}, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 526, 706, κριτ. υπ.), Ἐκθ. χρον. 14^{13}· *'ξ ώ κ α σ τ ρ ο ν,* Μαχ. 484^{3}, Βουστρ. 499 (κριτ. υπ.)· *ο ξ ώ κ α σ τ ρ ο ν,* Πεντ. Αρ. XXXV 3.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *κάστρον*. Ο τ. *'ξώκαστρον* στο Βλάχ. (λ. *ξώκαστρον*) και στο Somav. (λ. *ξώκαστρον*). Η λ. στο Du Cange (λ. *κάστρον*).

1) Προάστιο, περίχωρα (Η σημασ. στο Du Cange, ό.π. και στο Somav., ό.π.): *Παράγγειλε τα παιδιά του Ισραέλ και να δώσουν των Λεβίμ... κάστρα να κάθουνται και οξώκαστρο εις τα κάστρη τριγύροθέ-τους να δώσετε των Λεβίμ* Πεντ. Αρ. XXXV 2. **2**) Το εξωτερικό κάστρο (Βλ. Dawkins [Μαχ. σ. 258]): *ιστάμενοι εν τῳ εξωκάστρῳ και εν τῃ τάφρῳ* Δούκ. 331^{13}· *Ο κοντοσταύλης ήτον απλικεμένος εις το απάνω κάστρον και η ρήγαινα εις το 'ξώκαστρον* Μαχ. 446^{28}.

εξωκατάκοιλος, επίθ.

Για τη λ. βλ. Μπούμη, Βυζαντ. 7, 1975, 46-7 και Darrouzès, Recherches sur les Οφφίκια de l'église byzantine (Arch. de l' Orient Chrét. 11, 1970). Η λ. στο Du Cange (λ. *εξωκατάκοιλοι*).

Το αρσ. στον πληθ. ως ουσ. = πέντε κληρικοί που αποτελούσαν την κεντρική επιτροπή του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της ιεράς Συνόδου (Η σημασ. στο Du Cange, ό.π. βλ. και Μπούμη, ό.π. και Darrouzès, ό.π.): *η αγιοσύνη-σου έχειν αποτουνύν τον τοιούτον δικαιοφύλακα... ένα και αυτόν από των εξωκατακοίλων από γε της σήμερον γνωριζόμενον* Miklos.-Müller, Acta Ε′ 248.

εξώκεντρος, επίθ.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *κέντρον*.

Που βρίσκεται μακριά από το κέντρο: *σφύραν μεγάλην και εξώκεντρον* Έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 41[22]).

εξωκκλήσιον το, Miklos.-Müller, Acta Ε′ 146.

Από το επιρρ. *έξω*, το ουσ. *εκκλησία* και την κατάλ. *-ιον*. Η λ. και σήμ. στον τ. *εξωκκλήσι* (Δημητράκ.).

Μικρή εκκλησία έξω από κατοικημένο χώρο (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.).

εξωλογίς, επιρρ., Χρον. Τόκκων 615.

Από το επιρρ. *έξω* και το *-λογίς*.

Παράτολμα, αποφασιστικά: *Εσέβησαν απέσω εξωλογίς εσέβησαν και ενόησέν-τους η βίγλα* αυτ. 298· *Έρχονταν γάρ εξωλογίς τάχα να βοηθήσουν, εκόμπωναν, ετρώγαν-τον, εστρέφονταν οπίσω* αυτ. 431.

εξωλούρικος ο.

Από το επιρρ. *έξω* και το ουσ. *λουρίκιν*.

(Στον πληθ.) πολεμιστές που φορούν θώρακα: *τριακόσιοι είναι εξωλούρικοι μετά και των αρμάτων κ᾽ εσέν θεωρούμεν μοναχόν ⟨πεζόν με το καλίκιν⟩* Διγ. (Trapp) Esc. 1212.

εξωματσουκώνω.

Από το επιρρ. *έξω* και το *ματσουκώνω*.

(Προκ. για ζώο) βρίσκομαι σε στύση (Για τη σημασ. βλ. Αλεξίου Στ. [Γαδ. διήγ., σ. 114]): *Συχνά πηδά, τσιλιμπουρδά* (ενν. *ο κύρ Γάδαρος*) *και την ουράν σηκώνει, πέφτει κυλιέται, γέρνεται και εξωματσουκώνει* Γαδ. διήγ. 456.

[**εξωμένω,** βλ. *ξωμένω*].

εξώμερα τα.

Από το επιρρ. *έξω* και το ουσ. *μέρος*.

Περίχωρα ή σύνορα (γενικότερα): *στείλε εις τα εξώμερα φουσάτα να φυλάξουν τον τόπο εκείνον* Χρον. Μορ. Η 9214.

έξω-μερεάν, επιρρ.

Από το επιρρ. *έξω* και το ουσ. *μερέα*.

Παράμερα: *ο Αχιλλεύς τους έλεγεν: «Έξω-μερεάν σταθείτε διά να έλθουσιν άλλοι από τους αναπαμένους»* Αχιλλ. L 399.

εξωμέρου, επιρρ., Ασσίζ. 76[19], Μαχ. 248[28], 478[31,34], 482[30], Βουστρ. 455, 489.

Από το επιρρ. *έξω* και τη γεν. του ουσ. *μέρος*. Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β′ 543).

α) Έξω: *Το δίκαιον ορίζει ότι εφειδή αποστάθην* (ενν. *το κτηνόν*) *να μηδέν το πάρει εξωμέρου της πρώτης χώρας τή να εύρει ...και αυτού να το αφήσει* Ασσίζ. 325[30]· *δέν ετόρμα να βγεί τινάς έξω από την Κερύνιαν... ηύραν πολλές βιτουαλίες και εμπάσαν τες εις την Κερυνίαν· και εφοβούνταν να πάν εξωμέρου* Βουστρ. 452· **β**) παράμερα: *Τότες εσηκώσαν την κατούναν και επήραν-την εξωμέρου να μέν εφτάννει πέτρα και αρχέψαν εις τους πολέμους* Μαχ. 454[9].

εξωμοσία η.

Το αρχ. ουσ. *εξωμοσία*.

1) (Νομ.) ένορκη διαβεβαίωση ότι κ. δέν έγινε, ένορκη άρνηση: *Η διάταξις κελεύει τον συγκλητικόν, είτε επί χρηματική αιτία είτε επί εγκληματική εναγόμενον, εγγύας μή απαιτείσθαι, αλλά μόνον εξωμοσία καταπιστεύεσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 2[23] σχόλ. **2**) Όρκος (?): *περί εξωμοσίας και πόσων χρονών να είναι εκείνος διά τον όρκον* Βακτ. αρχιερ. 172.

έξων, επιρρ., βλ. *έξω*.

εξώνησις η, Χρυσόβ. Ανδρ. Β′ 13, Act. Esph. 30[18,34].

Από το *εξωνούμαι* και την κατάλ. *-σις*. Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.).

Αγορά: *Ίνα μή προτιμώνται οι πένητες εις το απεμπολούμενον κτήμα των δυνατών... τους μέν δυνατούς εκ δυνατών μόνων ποιείσθαι τας εξωνήσεις βουλόμεθα* Αρμεν., Εξάβ. Γ′ 3[114].

εξωνούμαι.

Το αρχ. *εξωνέομαι*.

Εξαγοράζω· απελευθερώνω: *ανάγγειλόν μοι τάχιον τίς ηχμαλώτευσέ σοι και δώσω πάμπολλας τιμάς και εξωνήσομαί σοι* Διγ. Ζ 4117.

εξωπέπτω, βλ. *εξωπέφτω*.

εξωπέταστος, επιθ., Ασσίζ. 203[4,10,14,18], 454[15]· *ε ξ ω π έ τ α κ τ ο ς*, Καλούδη, Προσκυν. δ′.

Από το επιρρ. *έξω* και το *πετώ*. Το ουδ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β′ 543).

(Προκ. για κτίσμα) πού προεξέχει, που «βγαίνει» προς τα έξω: *γύροθεν είναι τα κατηχούμενα του Αγίου Τάφου και κολόνες... η′, το μάκρος ποδάρια οκτώ, εξωπέταστα όλα* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ση′.

Το ουδ. ως ουσ. = εξώστης (Για το πράγμα βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ′ 291. Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., Κυπρ. Β′ 543): *να ποίσουν κανένα εξωπέταστον επάνω του τείχους-του και εκείνο το κρεμαστόν πάγει εις την οδόν* Ασσίζ. 454[10].

εξωπέτσιν, επιρρ.· *'ξ ω π έ τ σ ι ν*.

Από το επιρρ. *έξω* και το ουσ. *πετσί*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κύπρ. Β′ 699).

(Προκ. για χτύπημα) επιπόλαια, ξώπετσα (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., ό.π.): *ευρίσκει τον ρήγαν κάτω στον γιαλόν και πάγει κοντά-του και ακτυπά-του μίαν πουναλλίαν εις τον λαιμόν· και ο ρήγας εσύρτην και έδωκέν-τον 'ξωπέτσιν* Βουστρ. 470.

εξώπετσος, επιθ.

Από το επιρρ. *έξω* και το ουσ. *πέτσα*.

(Προκ. για σπυράκι) επιδερμικός: *Εις άνθρωπον να έχει εις το μάτιν-του εξώπετσ(ο;) κουκόπ(ου)λ(ο;)* Ιατροσ. κώδ. ψθ′.

εξωπέφτω· *ε ξ ω π έ π τ ω*.

Από το επιρρ. *έξω* και το *πέφτω*.

(Νομ.) απαλλάσσομαι (από κατηγορία): *άν ένι ότι ο αγκαλώμενος εξωπέπτει του εγκλήματος* Ασσίζ. 230[3].

εξωπίαστος, επιθ.

Από το επίρρ. *έξω* και το *πιάνω*. Η λ. και στο Du Cange.

(Προκ. για γεράκι) άγριο (Για τη σημασ. βλ. Du Cange): *Τα φαλκώνια τα εξωπίαστα κρείττονα παρό τα πωλότροφα* Ορνεοσ. 578^{6}.

εξωπορτίζω.

Από το ουσ. *εξώπορτα* και την κατάλ. *-ίζω*.

Βγάζω κάπ. έξω από την πόρτα: *της μονής ολόγυμνον εξωπορτίσωσί σε* Προδρ. III 363 (χφ C) (κριτ. υπ.).

εξωπουλώ· *εξωπουλεί*, Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 257, εσφαλμ. γρ. αντί *εξαπολεί* (Βλ. και Σαχλ. Ν 242).

εξωπρασία *η*.

Από το επίρρ. *έξω*, το ουσ. *πράσις* και την κατάλ. *-ία*.

Φόρος για εισαγόμενα είδη: *μαγειρίας, αντιναύλου, εξωπρασίας... απαιτείσθαι* Ψευδο-Σφρ. 540^{26}.

εξώπροικα τα, Αρμεν., Εξάβ. Δ' 10^{34}, 12^{2}, Βακτ. αρχιερ. 153.

Η λ. σε Σχολ. (L-S). Τ. *εξώπροικο* και σήμ. στη Χίο (Βλ. Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 480).

Προσωπική περιουσία της συζύγου που δέν περιλαμβάνεται στην προίκα (Η σημασ. στο Du Cange. Βλ. και Κουκ., ό.π.): *Πάσα γυνή έν τοις εξωπροίκοις και τοις άλλοις, χωρίς της προικός, δύναται και συναλλάσσειν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 13^{24}· *Τα εξώπροικα ού γίνονται του ανδρός εί μή επί τούτῳ δοθώσιν αυτῷ* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 12^{1}.

εξωπροικίζω.

Από το επίρρ. *έξω* και το *προικίζω*, άν όχι από το ουσ. *εξώπροικα*.

Προικίζω (Για τη σημασ. βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 480) *τα γονικά-σου πράγματα και η οικοσκευή-σου αρκούν τας θυγατέρας-σου να τας εξωπροικίσεις* Προδρ. Ι 65.

εξώπυργον το· *'ξ ώ π υ ρ γ ο ν*.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *πύργος*.

Εξωτερικός πύργος: *το πήραν και αυτό, ωσάν μίαν γυναίκα, το 'ξώπυργον, άν ξεύρετε, μα όχι το καστέλλι* Διακρούσ. 104^{3}.

εξώστρατα, επίρρ., Ασσίζ. 225^{28}.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *στράτα*.

Έξω στο δρόμο: *Το δίκαιον κρίνει και κελεύει ότι αυτός ούκ έστιν ένοχος εκείνου του φόνου, διατί επήγαινεν εξώστρατα* αυτ. 476^{4}.

εξωτερικός, επίθ., Έγγρ. του 1370 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 1961/63, 147).

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που δέν είναι συγγενής με κάπ., ξένος (Βλ. και Βλάχ.): *ωσάν έχει η.... του Βατοπεδίου μονή την ... γήν ... ακωλύτως παρά παντός προσώπου συγγενικού τε και εξωτερικού* Έγγρ. του 1370 (Θεοχαρίδης Γ., ό.π., 144).

εξώτερος, επίθ., Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 155, Πηγά, Χρυσοπ. 107, Σταυριν. 394· *ο ξ ώ τ ε ρ ο ς* Περί ξεν. Α 467.

Το μτγν. επίθ. *εξώτερος* (L-S, λ. *εξωτέρω*). Το θηλ. και το ουδ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξωτέρα* και *εξώτερον*).

1) Έκφρ. *πύρ ή σκότος εξώτερον* = κόλαση (Βλ. Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εξώτερον* 1): *μή κολάσεις την ψυχήν εν σκότει εξωτέρῳ* Διγ. Ζ 1101· *εις το πύρ το εξώτερον και το κατηραμένον* Διγ. Ζ 1108. **2**) Που δέν είναι συγγενής, ξένος: *ού παρ' ετέρου συγγενικού ημών και εξωτέρου προσώπου* Έγγρ. του 12. αι? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 610^{19}).

Το θηλ. ως ουσ. = (εξωτερική καμάρα): *Αύτη* (ενν. *η καμάρα*) *είναι του νάρθηκος και λέγετ' εξωτέρα, και όταν έλθεις δι' αυτής, βλέπεις την εσωτέρα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 379.

εξωτία *η*.

Από το επίθ. *εξωτικός* κατά το σχήμα *-ία / -ικός*.

Το «εξωτερικό», αλλοδαπή: *το γομάριον... λυθέν και τηρηθέν και μή διαπωληθέν μήτε εις εξωτίαν αποσταλέν, αλλ' οπίσω μεταστραφέν* Χρυσόβ. του 1364 σ. 33.

εξωτικός, επίθ., Αρμεν., Εξάβ. Α' 3^{28}, Γ' 3^{108}, 10^{13}, Δ' 10^{8} σχόλ., 10^{15-16}, 10^{16} σχόλ., 15^{13}, Ε' $1^{25,29}$, 3^{7}, 8^{91}, $10^{Δ}$· *ξ ω τ ι κ ό ς*, Ευγέν. 1141.

Το μτγν. επίθ. *εξωτικός*. Η λ. και σε επιγρ. και παπυρ. (L-S). Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που δέν είναι συγγενής, ξένος: *εξωτικός γάρ άνθρωπος, διαθήκης χωρίς, έτερον ού δύναται κληρονομήσαι* Αρμεν., Εξάβ. Α' 9^{24}. **2**) Που δέν είναι χριστιανός (Βλ. Καρατζ., Glotta 32, 1953, 251) (εδώ προκ. για δικαστήριο) που ανήκει στους έξω, δηλ. στους Τούρκους: *ούκ έδωσεν ... αυτά ... και επήγαν δέ εις την εξωτικήν* (έκδ. *εξωτζικήν*· διορθώσ. σε *εξωτικήν*) *κρίσιν* Κρουσ., Τουρκογρ. 220. **3**) (Στο συγκριτ.) έξαλλος, τρελός: *οπού θυμώνεται πολλά έξω από το μέρος, μόνος-του γίνεται έξοχος και με το θέλημά-του, και πάσχει ώσπερ πάσχουσιν οι εξωτικοτέροι* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 127.

Ως ουσ. **1**) Το αρσ. = ο μή συγγενής, ξένος: *εί μέν εστί γραφείσα η κληρονομία εις εξωτικούς, τουτέστι τους μή όντας συγγενείς* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 5^{2}· *Διαπράσεως γινομένης του μέν εξωτικού ο δανειστής ή ο συγγενής προτιμάται εις το αγοράσαι* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3^{98}· *εί μέν προήν η μνηστεία, μένει και ως προς μνηστήν η δωρεά έρρωται· εί δέ μή προήν μνηστεία, άκυρος η δωρεά· ού γάρ ως προς εξωτικήν, αλλ' ως προς γαμετήν εγένετο* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 14^{17}. **2**) Το ουδ. = φάντασμα, εξωτικό (Η σημασ. και σήμ. Δημητράκ., λ. *ξωτικός* 3): *εγώ, ώς την είδα, εθάρρουνα και ξωτικόν νά 'ν' κείνη και τον σταυρόν-μου έκαμα πάραυτες για να φύγει* Ευγέν. 1237.

εξωτροπή η, Αχιλλ. (Haag) L 428 (έκδ. *έξω τροπήν*· διορθώσ. *εξωτροπήν*), Αχιλλ. L 408 (έκδ. *έξω τροπήν*· διορθώσ. *εξωτροπήν*), Αχιλλ. Ν 525 (έκδ. *έξω τροπήν*· διορθώσ. *εξωτροπήν*).

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *τροπή*, άν δέν πρόκειται για δύο λέξεις (Βλ. Διγ. Ζ 3557).

Υποχώρηση, στροφή προς τα πίσω: *Τους Τούρκους εκατέθεκεν στον κάμπον ξαπλωμένους* (έκδ. *ξαπλωμένους εις τον κάμπον*· διορθώσ.)· (παραλ. 1 στ.) ,... *εξωγύρισμα, εξωτροπήν εποίκεν* (έκδ. *εποίησεν*· δορθώσ.) *μεταγυρίζει* (έκδ. *και μεταγυρίζει*· διορθώσ.) *ο Γιάγγουλας εις την αυτού κατούναν* Αργυρ., Βάρν. Κ 259.

εξώτυπος, επίθ.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *τύπος*.

Έκτακτος: *Τα μέντοι τέλη και τα λοιπά εξώτυπα ζητήματα ημών εξίσου οφείλομεν τελείν* Έγγρ. του 12. αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 632[21]).

Το ουδ. του επιθ. στον πληθ. ως ουσ. = έκτακτα έξοδα ή έσοδα: *Ήκουσας, ... την έξοδον του οίκου, τα τυπικά, τα εξώτυπα, τα απέξω και τα έσω* Προδρ. ΙΙ Η 65· *εδάρε, μίξον ομαδόν άπαντα τά λαμβάνω, την ρόγαν ..., τα εσώτυπα, τα εξώτυπα* Προδρ. ΙΙ G 65.

εξωφεύγω, βλ. *ξωφεύγω.*

εξωχείμαστος, επίθ.

Από το επίρρ. *έξω* και το *χειμάζω.*

Που περνά το χειμώνα «στο δρόμο»: *άν ούκ ανοίξεις θύραν ... και γένομαι εξωχείμαστος, φοβούμαι μή παρέμπω και φάγω και τα ακίνητα* Προδρ. ΙΙ G 99.

εξωχώραφο(ν) το· *'ξωχώραφο(ν),* Έγγρ. του 1597 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 103[58]), Ναξ. έγγρ. 22[37], Έγγρ. του 1618 (Ζερβογιάννης, Αμάλθ. 3, 1972, 287), Έγγρ. του 1650 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 174[18])· *οξωχώραφο,* Ζερλέντου, Γράμματα Φράγκων δουκών σ. 72-3.

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *χωράφι.* Ο τ. *'ξωχώραφο* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ., λ. *ξωχώραφο*). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδιωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Χωράφι που βρίσκεται έξω από το χωριό (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδιωμ. Κρ., ό.π. και στο ποντιακό ιδιωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *όλα τα 'ξωχώραφα οπού είναι απόξω από τους Λούρους* Έγγρ. του 1650 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 174[29]). **2**) Χωράφι που βρίσκεται έξω από φραγμένο κτήμα και που ανήκει στον ιδιοκτήτη του φραγμένου (Βλ. Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 295): *το άνωθε(ν) αμπέλι... γροικάται με τα χωράφι(α) τα δυό, τα 'ξωχώραφα* Έγγρ. του 1626 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 47[54])· *δίδει εις το αυτό μοναστήρι και με ελιές ρίζες ... έντεκα, οπού είναι απόξω στα ξωχώραφα* Κρ. συμβόλ. 62.

εξωχώρι το· *'ξωχώρι.*

Από το επίρρ. *έξω* και το ουσ. *χώρα.*

Χωριό που βρίσκεται μακριά από την πόλη: *επειδή και αυτοί* (ενν. *οι ποπολάροι*) *γυρεύουν ... τέτοιαν εξουσίαν, την ομοίαν ζήτησιν πρέπει να γυρεύουν και τα 'ξωχώρια* Σουμμ., Ρεμπελ. 183.

εξωχωρίτης ο, Χρον. Τόκκων 542· *'ξεχωρίτης* Τζάνε, Κρ. πόλ. 409[20]· *'ξωχωρίτης.*

Απο το ουσ. *εξώχωρα* και την κατάλ. *-ίτης.*

Κάτοικος των περιχώρων: *τρέχουν οι Αγαρηνοί εις τα Χανιά και μπαίνου κ' οι 'ξωχωρίτες χαίροντας με βιάση κατεβαίνου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 419[14].

εορτάζω, Διήγ. Αγ. Σοφ. 159[9], Σαχλ. Ν 216, Δεφ., Λόγ. 119, Λίμπον. 492.

Το αρχ. *εορτάζω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Γιορτάζω (Για τη σημασ. βλ. και Δημητράκ. στη λ. 3): *τρεις φορές να εορτάσεις εμέν τον χρόνο* Πεντ. Έξ. XXIII, 14· *ώστε να ζιού τη μνήμη-σου* (ενν. *θεά*) *θέλου την εορτάζει* Πανώρ. Δ' 322· *εορτάζομεν την ύψωσιν του Τιμίου Σταυρού* Διήγ. πανωφ. 55· **β**) τιμώ κ.: *Ειδωλολάτρης γίνεται τα ζάρια να εορτάζει και ν' ατιμάζει τον Θεόν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 230.

εορταστικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εορταστικός.* Η λ. και σήμ.

(Προκ. για εκκλησιαστικό βιβλίο) που περιέχει τις ακολουθίες των μεγάλων εορτών: *περιέχει δέ ... Πραξαπόστολον α'. βιβλία β'. μεγάλα εορταστικά* Έγγρ. του 13 αι. (ΝΕ 7, 1910, 40).

εορτεύω.

Από το ουσ. *εορτή* και την κατάλ. *-εύω.*

(Προκ. για το Θεό) λατρεύω: *είπεν ο Κύριος ο Θεός του Ισραέλ: «Απέστειλε τον λαόμου και να εορτέψουν εμέν εις την έρημον»* Πεντ. Έξ. V1.

εορτή η, Εξήγ. πέτρ. 276, Μαχ. 320[13], Θησ. Β' [28[2]], Πεντ. Έξ. Χ 9, Λευιτ. XXIII 2, Αρ. XXIX 12, Δευτ. XVI 10, Παϊσ., Ιστ. Σινά 663 (πληθ. *εορτάδες*), 1298, 1827, Διήγ. ωραιότ. 272, Βακτ. αρχιερ. 186· *γιορτή,* Εβρ. ελεγ. 166.

Το αρχ. ουσ. *εορτή.* Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *γιορτή*).

1α) Γιορτή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *ήτον γιορτή αγίου* Κορων., Μπούας 25· *εις ημέρα της χαράς-σας και εις τις εορτές-σας* Πεντ. Αρ. Χ 10· *αι δώδεκα δεσποτικαί γιορταί* Παϊσ., Ιστ. Σινά 456· **β**) ονομαστική γιορτή: *Ήλθεν και η πεθερά-σου να σε ευχισθεί και είπεν: ... «κακά-σου δέκα Σάββατα και μουντζωμένη-σου γιορτή»* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Β' 170· **γ**) πανηγύρι: *ανέν και δέν πιστεύετε εμέναν, ερωτάτε εκείνους που ήταν από μέν η συντροφιά, παπάδες Κυπριώτες, που γυρίσαμεν αντάμα τες γιορτάδες* Δαρκές, Προσκυν. 164. **2**) Χαρά: *Κόκκινα δέν σε ντύννω, βιβλιόν-μου, γιατί γιορτήν δέν είδα στην πικριάν-μου* Κυπρ. ερωτ. 2[18].

εορτιάζω, Χρον. Μορ. Η 3381, Πεντ. Έξ. XII 14, Αρ. XXIX, 12, Δευτ. XVI 15.

Από το *εορτάζω* με επίδρ. ρ. σε *-ιάζω.*

Γιορτάζω: *εορτιάζαν την Πεντηκοστήν, καθώς το έχουν οι Φράγκοι* Χρον. Μορ. Η 2140· (με σύστ. αντικ.): *να εορτιάσετε την εορτή του Κυρίου εφτά μέρες* Πεντ. Λευιτ. XXIII 39.

εορτολόγιον το.

Από το ουσ. *εορτή* και το *-λόγιον.* Η λ. στη Σούδα (L-S).

Εκκλησιαστικό βιβλίο που περιέχει τις γιορτές της χρονιάς: *Εδόθησαν εις το μετόχιον του πύργου βιβλία, ευαγγέλιον..., εορτολόγιον* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 524.

επά, επίρρ., Δεφ., Λόγ. 782, Βοσκοπ. 62, Ερωτόκρ. Β' 1948, Γ' 932, Ε' 1024, Θυσ.[2] 653, 787, 791, 1095, Ευγέν. 1107, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 49, Γ' 362, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [123, 588], Δ' [357], Φορτουν. (Vinc.) Β' 489, Δ' 443, Ε' 188, Ζήν. Α' 7, κ.π.α.· *'πά,* Ερωτόκρ. Ε' 495 (βλ. και *απεπά*).

Το αρχ. επίρρ. *πῆ* (Βλ. Hatzid., Einleit. 52, καθώς και Γεωργακ. ΛΔ 2, 1940, 138, όπου και βιβλιογρ.). Η λ. και σήμ. ιδιωμ. (Ξανθουδίδης [Ερωτόκρ. σ. 547] και Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 144).

1) (Τοπικό) εδώ (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ.· βλ. Ξανθουδίδη, ό.π., Βογιατζ., ό.π. και Γλώσσα Ανδρ. 106): *πάλι εις άλλο τόπο της λέσι: «Επά ήκαμες φόνο και εσκότωσες άνθρωπο·...»* Αποχ. Θεοτ. ΙΙ 73· *κατέχω πάλι επά κοντά κι' άλλους απού πουλούσι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 540· έκφρ. *επά κ' εκεί, επά κ' εδώ κ' εκεί: το βόλι ήρχεντο επά κ' εκεί να δίδει*

Τζάνε, Κρ. πόλ. 517^{7}· *με το νού-σου ει τσ' ουρανούς επά κ' εκεί ξετρέχεις* Ζήν. Α' 98· *επά κ' εδώ κ' εκεί* Δεφ., Λόγ. 189· (προκ. για την επίγεια ζωή): *'Οποιος τσι μεγαλότητες ζητά τουννού του κόσμου και δέ γνωρίζει πως επά διαβάτης είν' του δρόμου* Ερωτόκρ. Δ' 602. **2α**) (Χρονικό) τώρα: *Εις τους Φραντσέζους ώς επά έστεκε η χαρά-μου νά 'λθουν να πολεμήσουνε ογιά βοήθειά-μου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 433^{1}· **β**) σ' αυτή την περίπτωση, την περίσταση: *Ακομή θέλει ζαμιναριστεί και η Κατεριά... οπού τση επήρε όλα-τση τα ρούχα και τα στολίδια-τση. Και ο Θ(εό)ς κατέχει και επά είντα την εσασσινάρησεν και αυτή* Κατά «ζουράρη» 63.

επαγγέλλομαι· *ε π η γ γ έ λ λ ο μ α ι* Act. Xér. 9^{69}.

Το αρχ. *επαγγέλλω* (L-S, λ. *επαγγέλλω*).

επαγκάλιος· *επαγκάλιον,* Μανασσ., Χρον. 5644, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *υπαγκάλιος* (πβ. και κριτ. υπ.).

επαγορεύω.

Το μτγν. *επαγορεύω.*

Λέγω, αναφέρω: *ού γάρ ενίκησε ποτέ εμέ εις δρόμον ίππος και ού σεμνύνων εαυτόν ταύτα επαγορεύω* Διγ. Ζ 2926.

επαγρεύω.

Από την πρόθ. *επί* και το *αγρεύω* (= αγριεύω· βλ. και Χατζιδ., Βυζαντίς 2, 1911/12, 513).

Αγριεύω κάπ. περισσότερο: *ώσπερ τα ξύλα του δρυμού την φλόγαν επαυξάνουν ούτως και τον θυμούμενον ο λόγος επαγρεύει* Σπαν. Β 243.

επαγρυπνώ.

Το μτγν. *επαγρυπνέω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

'Εχω στραμμένη την προσοχή-μου σε κ., επαγρυπνώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Επαγρυπνείτε γούν καλώς και την υμών ανδρείαν γενναίως αριστεύοντες ενδείξασθε καλλίστην* Βίος Αλ. 1941· *τοιούτοις έργοις έχαιρε, τοιούτοις επηγρύπνει* Μανασσ., Χρον. 6714.

επάγω, Προδρ. Ι 133, Διγ. (Trapp) Gr. 2342, Βίος Αλ. 2814, Αρμεν., Εξάβ. Α' 7^{2,5}.

Το αρχ. *επάγω.*

Α' Ενεργ. **1**) οδηγώ· παρασύρω: *έκειτο πλοίον εν τω πελάγει αυτού και θαλαττεύοντα κλυδωνισμός επάγει* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 146· (μεταφ.): *μάλλον προς σκληρότηταν επάγεις την ψυχήν-μου* Καλλίμ. 748. **2**) Επιφέρω, προκαλώ: *μαρασμόν επάγειν* Μανασσ., Χρον. 1550. **3**) (Προκ. για χτύπημα) καταφέρω: *πληγάς και ραβδισμούς αυτῇ συχνώς επάγει* Μανασσ., Χρον. 2447. **4**) (Προκ. γιά όρκο, πρόστιμο) επιβάλλω: *εάν δικαζόμενός τις απορήση αποδείξεων και επαγάγη όρκον και ορισθῇ παρά του δικαστού διά συκοφαντικού και τελείου λυθήναι την υπόθεσιν, ούκ έστιν έκκλητος* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{45} σχόλ.· *ού πάς δικαστής δύναται προστιμάν, αλλ' ούς λέγει ο νόμος και οίς ρητώς τούτο δίδωσιν, οίτινες και πρόσφοροι εις το επάγειν πρόστιμον λέγονται* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{46} σχόλ. **Β'** Μέσ. **1**) οδηγώ: *Βουλγάρων επαγόμενος μυρίους λεγεώνας* Μανασσ., Χρον. 3964. **2**) Φέρνω μαζί-μου: *ούκ άργυρον ουδέ χρυσόν οίκοθεν επηγμένος, εις μόνας δέ τας εαυτού παλάμας αποβλέπων* Μανασσ., Χρον. 5223.

επαγωνίζομαι, Αρμεν., Εξάβ. Α' 4^{73} σχόλ., 15^{7} σχόλ., Γράμματα Μετεώρ. 81^{13}.

Το αρχ. *επαγωνίζομαι.*

Αγωνίζομαι, προσπαθώ: [*κακόν γάρ ένι, τό έμαθες, εάν τούτο λάθης πάλιν*] *και άν ούκ επαγωνίζεσαι να μάθης τό ούκ ηξεύρεις* Σπαν. V 164.

επαδά, επίρρ.

Από τα επιρρ. *επά* και *εδά.* Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. και Βογιατζ., Αθ. 37, 1925, 144).

Σ' αυτή την περίπτωση: *Νά, και εγώ τρία πέρπυρα στο μουζούρι και αφήτε-μού-τηνε. Και 'δέ επαδά, υψηλότατη δικαιοσύνη* Κατά «ζουράρη» 54.

επάδεια *η,* Βίος οσ. Αθαν. 250.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *άδεια.*

Ευχέρεια, δυνατότητα: *επείν και μας απόκλεισαν αυτά τα δύο κάστρη κι' ούκ έχομεν επάδειαν να κάμνομεν να ζιούμεν* (παραλ. 1 στ.), *ουδέν έχομεν δύναμιν να ζούμεν εις τα όρη* Χρον. Μορ. Ρ 3018.

επάθε, επίρρ.

Από το επίρρ. *επά* κατ' αναλογίαν άλλων επιρρ. σε *-θε.*

Εδώ: *Ας ρίξω επάθε το χαρτί στα άκταφα του 'Αδη* Ζήν. Β' 109.

επαίνεμα το, βλ. *παίνεμα.*

επαίνεση *η*· *'π α ί ν ε σ η,* Ευγέν. 1371 (πληθ. *'παίνεσες*).

Το αρχ. ουσ. *επαίνεσις.*

επαινετά, επίρρ.

Από το επίθ. *επαινετός.*

Επαινετικά: *Τ' όνομα του πιστού βοσκού επαινετά το πάσι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1457].

επαινετής ο.

Το αρχ. ουσ. *επαινέτης* με καταβιβ. τόνου. Η λ. στο Βλάχ.

Αυτός που επαινεί κάπ. (Η σημασ. στο Βλάχ.): *ίνα και ημείς ... ευχεταί και επαινεταί ώμεν υμών* Miklos.-Müller, Acta Ε' 284.

επαινετός, επίθ., Διγ. Ζ 1170, 2127, Κορων., Μπούας 120· *'π α ι ν ε τ ό ς,* Χρον. Μορ. Ρ 1528, Κορων., Μπούας 116, Βεντράμ., Γυν. 216, Αχέλ. 917, 2435, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [269], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 17, Λεηλ. Παροικ. 397, Τζάνε, Κρ. πόλ. 112^{21}.

Το αρχ. επίθ. *επαινετός.* Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Παινεμένος· ξακουστός: *όλοι επαινετοί στρατιώτες καβαλάροι* Χρον. Μορ. Η 3292· *στον κόσμο τόσα 'παινετοί και ξακουστοί δασκάλοι* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 254· *εκίνησεν ο 'παινετός στόλος εκ την Μισσίνα* Αχέλ. 2225· *Κρήτης, ώς ήσουν 'παινετή και απ' όλες διαλεμένη* Σκλάβ. 197.

επαινετώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *επαινετώς* (L-S, λ. *επαινετός*).

Αξιοζήλευτα: *η πάσαν απολαύσασα ευημερίαν βίου* (παραλ. 1 στ.) *επαινετώς και θαυμαστώς χαρείσα εις τον κόσμον* Διγ. Ζ 4509.

επαινιά η, Πεντ. Ἐξ. XV 1, 11, Δευτ. XXXI 19, 21, 30, XXXII 44.

Από το *επαινώ* και την κατάλ. *-ιά*.

1) Δόξα, μεγαλείο: *Αυτός η επαινιά-σου και αυτός ο Θεός-σου* αυτ. Δευτ. X 21. **2**) Ὕμνος δοξαστικός: *έγραψεν ο Μωσέ την επαινιά ετούτην την ημέρα εκείνη και εμαθήτεψέ-την των παιδιών του Ισραέλ* αυτ. Δευτ. XXXI 22. **3**) (Μεταφ.) τα καλύτερα προϊόντα: *επάρετε από την επαινιά της ηγής εις τα αγγειά-σας* αυτ. Γέν. XLIII 11.

έπαινον το, βλ. *έπαινος* (το).

έπαινος ο, Σπαν. Α 148, Κομν., Διδασκ. Δ 327, Σπαν. Ρ 138, Προδρ. II G 114, Διγ. Ζ 1375, 1398, 4150, Διγ. (Trapp) Esc. 1693, Βέλθ. 795, Χρον. Μορ. Η 5354, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 66, Ιμπ. 855, Αργυρ., Βάρν. Κ 2, 161, Κορων., Μπούας 70, Πεντ. Δευτ. XXVI 19, Αιτωλ., Βοηβ. 377, Διγ. Ἀνδρ. 343^{30}, 364^{6}, Ερωτόκρ. Ε' 1442, Ροδολ. Α' [140], Λίμπον. 33, 67, Διακρούσ. 112^{4} κ.α.

Το αρχ. ουσ. *έπαινος*. Η λ. και σήμ.

1α) Ἔπαινος: *τα ταχτικά ήθη κ' η ταπεινότης εις την γυναίκα είναι αρετή και πλήσιος έπαινός-της* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1274]· *καύχημα και έπαινος* (ενν. *η εκκλησία*) *όλης της οικουμένης* Ιστ. πατρ. 204^{10}· *ο Διγενής Ακρίτης ... ο έπαινος των ανδρειωμένων* Διγ. Ἀνδρ. 404^{31}· **β**) φρ. *αφήνω έπαινον* = βλ. ά. *αφήνω* φρ. 6. **2**) (Προκ. για το Θεό) δόξα: *δύναμή-μου και έπαινός-μου ο Κύριος και ήτον εμέν για σωτηριά* Πεντ. Ἐξ. XV 2. **3**) (Ως προσφών.) μακάριος: *έπαινός-σου Ισραέλ· ... και να έρχουνται οι οχτροί-σου εσέν και εσύ ιπί τα ψηλά-τους να πατήσεις* Πεντ. Δευτ. XXXIII 29.

έπαινος το, Χρον. Μορ. Η 1889, 3984, 4745, 5215, 5367, 5794, 5806, 8923, 8926, 8928, 8936, Φλώρ. 1422, Παράσπ., Βαρν. C 23, 369, 375, Αργυρ., Βάρν. Κ 21, Βυζ. Ιλιάδ. 18, Αχέλ. 639, Ερωτόκρ. Β' 1942, Γ' 785, Ροδολ. Τοις αναγν. [26], Β' [266], Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 25, Δ' 278, Τζάνε, Κρ. πόλ. 255^{26}· *έ π α ι ν ο ν* (απ. μόνο στην ονομ. και αιτ.) Χρον. Μορ. Ρ 3984, 4745, 5806.

Το ουσ. *έπαινος* (ο) κατά τά τριτόκλιτα ουδ. (Βλ. Χατζιδ. ΜΝΕ Β' 41). Η λ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 194, Γ' 140.

1α) Ἔπαινος (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., ό.π.): *Θυμήσου πόσην ομορφιά είχε και πόσα κάλλη, κ' είντα έπαινος του δώκασι όλοι μικροί-μεγάλοι* Ερωτόκρ. Δ' 292· *ως είδε τόσον έπαινος και φήμη που του δίδα· πούρ' επαρηγορούντονε* Ερωτόκρ. Β' 1229· *κάλλιον έχουν* (ενν. *οι στρατιώται*) *την τιμήν, το έπαινος του κόσμου* Χρον. Μορ. Η 8956· **β**) επαινετικός λόγος, εγκώμιο: *τί άλλον πολυτίμητον έπαινος να σε γράψω; τί ξένον και παράδοξον λόγον να στιχοπλέξω;* Θρ. Κων/π. διάλ. 2. **2α**) (Προκ. για το Χριστό ή αγίους) δόξα: *όταν μεγάλη δύναμις Χριστού του αοράτου την άνωθεν βοήθειαν στείλει στα πλάσματάτου, με νίκην των χριστιανών κ' έπαινος εδικόν-του, να διώξει εκ το νησίν αυτό με βλάβην τον εχθρόν-του* Αχέλ. 27· *χαίρε, Μιχαήλ αρχιστράτηγε, των εξαπτερύγων το έπαινος* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 240· **β**) μεγαλείο: *ο ήλιος βλάψιμο ποτέ δέν πιάνει, κρίνω, την ώρα που τη λάμψην-του στα σκοτεινά χαρίζει, μάλλιος για τούτο μ' έπαινος σ' όλη τη γή γυρίζει* Ερωφ. Δ' 360. **3**) Φήμη: *επήρες του καβαλαρίου του ανθρώπου-σου του λίζιου την ομόζυγόν-του γυνήν...* (παραλ. 1 στ.). *Λοιπόν, δια τό ένι εξάκουστον το έπαινος οπού έχεις* Χρον. Μορ. Η 5818. **4**) Ἐκφρ. *εις το έπαινός-μου* = είμαι ευτυχής (Πβ. Π,

Δ. Γέν. XXX 13): *είπεν η Λέα εις το έπαινός-μου ότι επαίνεσάν-με θεγατέρες* Πεντ. Γέν. XXX 13.

επαινώ, Λόγ. παρηγ. L 114, Διγ. Ζ 1275, Φλώρ. 959, 1153, Απολλών. (Wagn.) 243, 379, Λίβ. Ρ 816, Λίβ. (Lamb.) Ν 171 κ.π.α.· *π α ι ν ώ,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 407, Πεντ. Ἐξ. XV 1, Αιτωλ., Μύθ. 120^{4}, Πανώρ. Α' 412, Ερωφ. Α' 577, Ιντ. β' 135, Ερωτόκρ. Δ' 1478 κ.π.α.· μτχ. παρκ. *ε π α ι ν ε μ έ ν ο ς,* Χρον. Μορ. Η 5800, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{134}, Κορων., Μπούας 61, 71, Θρ. Κύπρ. Μ 110, Λίμπον. 352 κ.π.α.· *π α ι ν ε μ έ ν ο ς,* Συναξ. γυν. 454, Αχέλ. 506, Διακρούσ. 68^{1}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 377^{13}. (Βλ. και *αξιοπαινεμένος*).

Το αρχ. *επαινέω*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1**) επαινώ κάπ. ή κ., επιδοκιμάζω κ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ήκουσά-του από καρδιάς πολλά να σε παινέσει* Ερωτόκρ. Γ' 696· *ετούτος είναι ο Γύπαρης, οπού γι' αυτό ερωτούσα οι βοσκοπούλες οπροχθές και πλήσα τον παινούσα* Πανώρ. Α' 50· *ένας τον άλλον-τως παινά εκεί που πολεμούσι* Ερωτόκρ. Δ' 1741· *όλα τα μυριορέγετο κ' επαίνα η Αρετούσα* Ερωτόκρ. Α' 1438· *παινώ να πάμεν στους θεούς για να προσευχηθούμεν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [29]· *από τσι Τούρκους τα Χανιά άρχισε να 'παινούνται* Τζάνε, Κρ. πόλ. 152^{23}. **2**) (Με αντικ. το Θεό) υμνώ, δοξάζω: *παινέσετε τον Κύριο ότι παρουσεμό επαρουσεύτην* Πεντ. Ἐξ. XV 21. **3**) Μακαρίζω: *παινέσετε, έθνη, τον λαότου* Πεντ. Δευτ. XXXII 43. **Β'** (Μέσ.) καμαρώνω, καυχιέμαι: *είπε-την: «Σώπαινε, λωλή, εύκαιρα μήν παινάσαι»* Αιτωλ., Μύθ. 120^{5}· *να σου πώ περσότερο άνθρωπον δέν φοβούμαι και τούτο έν' αληθινό και δέν το επαινούμαι* Ζήνου, Βατραχ. 80· *Ἄνθρωπος είμαι σάν θωρείς, Σίλβιε, και το παινούμαι* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [225].

Η μτχ. *(ε)παινεμένος* ως επίθ. = **α**) ξακουστός, φημισμένος: *να δείξου τα καμώματα όλοι τα παινεμένα* Ερωτόκρ. Β' 104· *τση μάχης ξακουστός και παινεμένος* Λεηλ. Παροικ. 18· *εις πολλά γάρ πράγματα πολλά 'τον παινεμένος* Θησ. ΙΑ' [70^{2}]· **β**) επαινετικός: *έδραμεν ο κακός σπανός και ήλθεν εις το σπίτιν-του και εξέβην η γυναίκα-του ... πρώτον λέγει επαινεμένους λόγους: χαίρου, γραία,... γραία μεστή...* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Β' 70.

επαίρνομαι, βλ. *επαίρω*.

επαίρνω, Διδ. Σολ. Ρ 16, Διγ. (Trapp) Esc. 1854, Χρον. Μορ. Η 391, 564, 6307, Περί ξεν. Α 31, Λίβ. Ρ 2367, 2441, Λίβ. Sc. 2490, 3224, Λίβ. Ν 2929, Αχιλλ. L 235, Αχιλλ. Ν 164, Αχιλλ. Ο 248, Χρον. Τόκκων 1276, Χούμνου, Κοσμογ. 639, 640, 1252, 1603, 1839, Αλεξ. 2347, Σαχλ. Ν 285, Σαχλ., Αφήγ. 398, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 174, Δεφ., Σωσ. 109, Πτωχολ. α 255, Ιστ. πατρ. 188^{4}, Βακτ. αρχιερ. 135, 147, 163, 170 κ.π.α.· *α π α ί ρ ν ω,* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 344, Πόλ. Τρωάδ. 585, Χρον. Μορ. Η 129, 138, 205, 397, 738, 1036, 1370, 1416, 1424, 5012, 5145, 6119, 7612, 7865, 9093, Σφρ., Χρον. μ. 4^{29}, 6^{15-6}, 80^{11}, 126^{19}, $128^{14,32}$, 132^{13}, 140^{4}, 142^{26}, Γεωργηλ., Βελ. 114, Ψευδο-Σφρ. 564^{20}, 566^{35}, κ.π.α.· *α π α ί ρ ω,* Προδρ. I 173· *ε π α ί ρ ω,* Προδρ. II 19i (κριτ. υπ.), Λίβ. Sc. 149, Καλλίμ. 1763, Βυζ. Ιλιάδ. 28· *π α ί ρ ν ω,* Ασσίζ. 78^{26}, 428^{4}, Χρον. Μορ. Η 8902, Αχιλλ. (Haag) L 1280, Πικατ. 352, Αιτωλ., Μύθ. 59^{7}, Θρ. Κύπρ. Μ 451, Χρον. σουλτ. 110^{7}, Ερωφ. Δ' 561, Βοσκοπ. 260, Θρ. Φαλλίδ. 119, Παλαμήδ., Βοηβ. 504, 746, Ερωτόκρ. Α' 1210, Β' 2273, Δ' 248, 500, 520, Ε' 387, Τζάνε, Κρ. πόλ. 186^{22}, 220^{19}, 242^{26}, 388^{10}, 505^{1}, Αποκ. Θεοτ. II 84, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [49, 1218], Δ' [592], Φορτουν. (Vinc.) Β' 182, Ε' 84, Ζήν. Α' 300 κ.π.α.· *'π α ί ρ ω,* Χρον. σουλτ. 64^{12}, Ἐγγρ. του 1634 (Βισβίζη, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 78^{31}). — Βλ. και *επαίρω*.

Από το αρχ. επαίρω (Κοραή, Ἀτ. Α' 115 και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 426 σημ. 1). Ο τ. παίρνω και σήμ. (Δημητράκ.). Για την παλαιότ. χρ. των τ. βλ. Psaltes, Gramm. 246, Pern., Et. linguist. Β' 345, Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 295 και Καλιτσ., ΒΖ 44, 1951, 308· για τη σημερ. χρ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 444, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 649], Κριαρ., Ν. Εστ. 94, Χριστούγ. 1973, σ. 20 και [Ανακάλ. σ. 14, 38] και Andr., Lex., λ. επαίρω. Ο τ. 'παίρω και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1α) Παίρνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. παίρνω 1): ήπαιρνε το λαγούτον-του και σιγανά επορπάτει Ερωτόκρ. Α' 391· εμείς το δίκαιο ας πάρομεν με τ' άρματα απατές-μας Θησ. (Foll.) Ι 35· (φρ.) (ε)παίρνω απάνω ή επάνω-μου = (α) αναλαμβάνω την ευθύνη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 12): εἰ μέν τὸ ποιήσεις ως λαλώ, απάνω-μου το επαίρνω Χρον. Μορ. Η 6333· (β) αλαζονεύομαι (Η σημασ. και σήμ.): περίσσια το επήρε απάνου-τους, διότι η δικαιοσύνη δὲν τους επαίδευε και την κατεφρονούσαν και φόβον κανένα δὲν είχαν από τινάν Σουμμ., Ρεμπελ. 147· παίρνω απόφαση = αποφασίζω (Η σημασ. και σήμ.)· παίρνω βεντέτταν, εκδίκησιν, σοτισφατσιόν = εκδικούμαι (Η φρ. παίρνω εκδίκησιν και σήμ.)· παίρνω την βουλὴν (μου, σου, κλπ.) = συσκέπτομαι, κάνω συμβούλιο: είχαν ποιήσει σώρεψην να επάρουν την βουλὴν-τους διά τα μαντάτα οπού ήκουσαν Χρον. Μορ. Η 4394· δίδω και παίρνω βλ. ἀ. δίδω Ι Α' 1α φρ.· παίρνω εγγράφως = καταγράφω: Γαδάρου τ' αμαρτήματα εγγράφως να τα πάρει Γαδ. διήγ. 324· παίρνω τα μάτια-μου και ...= φεύγω (από απογοήτευση, ανάγκη κλπ.) (Η σημασ. και σήμ. Δημητράκ., ό.π. 1): επάρε τα μάτια-σου και πήγαινε αλλού ποθές εις μακρινόν τόπον Συναδ., Χρον. 58· επαίρνω οπίσω = (νομ.) ακυρώνω: Περί αρραβώνος, ότι τον επαίρνουν οπίσω οι γονείς, άν ευρεθεί αιτία χωρίσεως Βακτ. αρχιερ. 136· παίρνω όρκον = ορκίζομαι (Η σημασ. και σήμ.)· παίρνω τον όρκον κάπ. = ορκίζω κάπ.: έπεψεν α' καβαλάρην να πάρει τον όρκον-τους εις την Κερυνείαν Μαχ. 52^{4}· παίρνω τον σκοπόν-μου = (α) παρατηρώ: ο φοβερός ο λέων (παραλ. 2 στ.)... το κεφάλιν-του ψηλά σηκώνει και γυρίζει εδώ κ' εκεί τα μάτια-του και παίρνει τον σκοπόν-του Θησ. Ζ' [121^{6}]· (β) προσέχω: να το μηνύσουν του αφέντη-μου να παίρνει σκοπόν είντα ανθρούπους πέμπει μαντατοφόρους Μαχ. 1845· (γ) φυλάγομαι από κάπ.: Ηγαπημένε-μας αδελφέ, έπαρε σκοπόν απέ τους Βουλγάρους, ότι συμβουλεύγουνται να σε σκοτώσουν Μαχ. 546^{26}· **β**) παίρνω κοντά-μου, μαζί-μου (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): Ἔπαρ' και τον Αλέξανδρον την τέχνη ν' αρμηνεύσεις· πάντα κοντά-σου σύρνε-τον να τονε μαθητεύσεις Αλεξ. 257· (φρ.) με παίρνει ο άγγελος, ο θάνατος, ο Θεός, ο Χάρος = πεθαίνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1)· διάολ' έπαρέ-τονε (ως κατάρα): Χύσου διάολ' έπαρέ-τονε! και δὲ μπορά 'φουκρούμαι Φορτουν. (Vinc.) Α' 222· γ) παίρνω μαζί-μου βίαια, συλλαμβάνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): φοβούμεθα μηδέν έλθουν οι εχθροί-σου και πάρουν-σε, και δὲν μας φαίνεται δίκαιο να σε πάρουν απέ τα χέρια-μας Μαχ. 526^{29-30}· **δ**) παρασύρω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): εκατέβην ο ποταμός της Λεμεσού της βαθείας και επήρεν τα σπιτία Ανων., Ιστ. σημ. ρμα'· μία βάρκα είδαμε κ' η θάλασσα την παίρνει Διήγ. ωραιότ. 371· **ε**) παίρνω μακριά, απομακρύνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 2): όρισεν δὲ ο βασιλεύς ... τον κλέπτην να μὴν πάρουσιν απάνω από την φούρκαν Συναξ. γυν. 383· Επάρετε τους φονιάδες και τους παράβουλους αππώδε! Μαχ. 574^{11}· **ς'**) αφαιρώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 2): οι χρόνοι και τα γερατειά την όρεξη μας παίρνου Πανώρ. Γ' 289· (φρ.) παίρνω τη ζωή κάπ. = σκοτώνω κάπ. = να τόνε κατασφάξουσι, να πάρου τη ζωή-του Τζάνε, Κρ. πόλ. 219^{21}· απαίρνω την κεφαλή = αποκεφαλίζω, σκοτώνω: πηδήσας κατά του θηρός, την κεφαλὴν απήρα Διγ. Ζ 2839· παίρνομαι από το νού-μου = παραλογίζομαι, τρελαίνομαι: μιλώντας σὰν μιλεῖς, από τον νού-σου επάρθης.

Τ' αλάφι νά 'ναι ζωντανόν, πώς είναι μπορεμένον, ανέν κι, ως λέγεις, στην καρδιάν βρίσκεται λαβωμένον; Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [658]. **2α**) Αποκτώ (Η σημασ. και σήμ.): να τον θαυμάσουσι πολλοί και όνομα να πάρει Αιτωλ., Μυθ. 96^{4}· Ἄμποτε, τέκνον-μου καλόν, να πάρεις ευτυχίαν Αχιλλ. (Haag) L 258· φρ. (ε)παίρνω καρδία(ν), ψυχή = ενθαρρύνομαι: επήραν καρδίαν και εστάθησαν και πολεμίζαν Μαχ. 132^{30}· παίρνω κακὴν καρδία = στενοχωρούμαι: μὲν πάρεις καμμίαν κακὴν καρδία και εγώ να ποίσω πάσα πράμαν Βουστρ. 419· παίρνω καλή καρδιά = ευχαριστούμαι: γιατ' έρχουνται για λόγου-τση μεγάλοι καβαλάροι να κονταροχτυπήσουσι, καλὴν καρδιά να πάρει Ερωτόκρ. Α' 1390· παίρνω την πράξη = αποκτώ πείρα: είσαι ακάτεχος στην αρχοντιά κι' αμάθητος στην τάξη και σήμερ' από λόγου-μου θέλω να πάρεις πράξη Ερωτόκρ. Β' 2122· **β**) (μεταφ.) μαθαίνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 14): Ὦ Παναγιά, πού τά 'μαθες και 'ς ποιό σκολειόν εμπήκες κ' εξόμπλιασες κ' επήρες-τα, τίβοτες δὲν εφήκες Ριμ. κόρ. 689 (κριτ. υπ.)· **γ**) κερδίζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 10): εστάθηκε αδυνατά τον πόλεμον να πάρει Τζάνε, Κρ. πόλ. 169^{20}· φρ. παίρνω καλόν = κερδίζω, ωφελούμαι: εσκοτωθήκανε πολλοί, και τί καλόν επήραν; Τζάνε, Κρ. πόλ. 451^{12}· **δ**) κληρονομώ (Η σημασ. και σήμ.): Περί ανηλίκου, ότι είτι πουλήσει και απεθάνει, το επαίρνουν τα παιδιά-του ύστερα Βακτ. αρχιερ. 135· **ε**) αποκτώ σύζυγο, παντρεύομαι (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 3): θέλει λάχει ως τό 'στερο καμιά 'λλη να τον (ενν. το Γύπαρη) πάρει Πανώρ. Γ' 371· παίρνοντας τον Πανάρετο κι' όχι απ' αυτούς κιανένα Ερωφ. Δ' 973· φρ. (ε)παίρνω εις άντρα, εις γυναίκα, (για) γαμπρόν ή νύφην, εις δέσποιναν, συμβίαν = παντρεύομαι: απήρεν εις άντρα ευλογητικόν τον ... Χρον. Μορ. Η 3273· να επάρει εις γυναίκαν-του του βασιλέως θυγάτηρ Χρον. Μορ. Η 2477· μήνυμα τον εμήνυσεν γαμπρόν να τόνε πάρει Λιβ. Ν 2476· να έπαιρνε διά νύφην-του αυτός ο ρήγας Κάρλος Χρον. Μορ. Η 6288· εἰ μή την κόρην την καλὴν εις δέσποιναν επάρεις Καλλίμ. 1123· μετά παίρνει έτερην συμβίαν Ασσίζ. 140^{28}· επαίρνομαι εις ορμασίαν = παντρεύομαι: επάρθησαν εις ορμασίαν Ασσίζ. 366^{2}· **ς'**) ανακτώ: πάλιν η αυθεντιά της Βενετιάς επαίρνε τους τόπους οπού έχασε Κορων., Μπούας 102· **ζ'**) καταλαμβάνω, κυριεύω (Η σημασ. σε δημ. τραγ., Δημητράκ., ό.π. 2): επήρεν ο άνομος Τούρκος την Πόλην Μαχ. 682^{21}· (μεταφ.) καταλαμβάνομαι, κυριεύομαι από κάπ. συναίσθημα: το τόσον μανικόν επήρεν η ψυχή-σου και ήθελες να είδες άνθρωπον άδικα νεκρωμένον Λιβ. Esc. 1959· φρ. με παίρνουν τα δάκρυα, το κλάμα = ξεσπώ σε δάκρυα, κλάμα (Η σημασ. και σήμ.): τότε πάλι η λυγερή τα δάκρυα την επήραν Ερωτοπ. 320· γροικώντα τούτα τα λογία, επήρεν-τους το κλάμαν Μαχ. 650^{27}· **η**) αρπάζω, κλέβω (Η σημασ. σε δημ. τραγ., Δημητράκ., ό.π. 2): τους παίρνει το βασίλειον κ' εις άλλους το χαρίζει Διακρούσ. 102^{4}· μισέρη, κλέπτης, πιάσε-τον, 'τί παίρνει τα καλίγια Πουλολ. 358. **3**) Δέχομαι: σαϊτιά πάσα καρδιά ζητά από σέ να πάρει Ερωφ. Ιντ. γ' 48· λουμπαρδιά δεύτερη παίρνει και εθανατώθη Τζάνε, Κρ. πόλ. 346^{22}· εκ τες ξυλιές οπού 'παιρνε ώστε να ξεφορτώσει Γαδ. διήγ. (Wagn.) 20. **4**) Θεωρώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 11): εσού οπού είσαι σοφός, γεμάτος σοφίαν, έπαρ'-τα ως γιό νά'χε σου πεὶν ο Αριστοτέλης Μαχ. 472^{6}· φρ. παίρνω βάρος ή σε βάρος ή σε βαρύ = (α) στενοχωριέμαι: άν είπαμε και τίποτες μηδέν το πάρεις βάρος Ch. Pop. 846· άν δὲν έρτεις, ξέρε-το, πως το παίρνω σε βάρος Διγ. Ο 2004· (β) βαριέμαι: μή το πάρεις σε βαρύ να μου γράψεις κ' εμένα δύο λόγια Μανολ., Επιστ. 173· (ε)παίρνω κ. εις γέλιο = θεωρώ κ. γελοίο, κοροϊδεύω κ.: όρισεν ο βασιλεύς να το έχει εις άπαντας αιώνας και επήραν-το ο κόσμος εις γέλιον Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{9}· (ε)παίρνω κάπ. σ' έχθρητα ή από κακού = αντιμετωπίζω κάπ. εχθρικά, εχθρεύομαι κάπ.: γυναίκα πονηρά σ' έχθρητα να σε πάρει Βεντράμ., Γυν. 10· επήρασί-με από κακού Χειλά, Χρον. 356. **5**) Χωρώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 13): οι κάμποι δὲν τ' αρέσουσι κι' ο τόπος δεν τον παίρνει Ερωτόκρ. Β' 347. **6**) Αρ-

χίζω νὰ ..., ξεκινῶ να ... (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 17): *όταν έπαιρνεν η ημέρα να βραδιάσει* Διγ. Ἀνδρ. 394^{15}· φρ. *παίρνω γλώσσα* = αρχίζω να μιλώ: *Οι σανιτάδες ήσαν κεί, κι' απής επήρα γλώσσα, σε λίγο τότες παρευθὺς την πράτικα μας δώσα* Στάθ. (Martini) Γ' 81. **7**) Προχωρῶ, κατευθύνομαι: *γυρεύει τόπον για φορτί και προς τη ρούγα παίρνει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 189^{9}· *στα ξένα εδιάβηκεν, την ξενιτειάν επήρε* Σπαν. Ο 5· φρ. *παίρνω αποπάνω κάτω* = κατηφορίζω: *αμεριμνήσαν κ' εκάθουνταν κάτω χαμηλά· και τότε* (εvv. *οι Γενουβήσοι*) *επήραν απουπάνω κάτω* Μαχ. 452^{13}· *παίρνω τα βουνία* = από φόβο ή παραφροσύνη κατευθύνομαι προς τα βουνά (Η σημασ. και σήμ.): *ως είδαν δὲ ότι έφυγαν κ' επήραν τα βουνία* Χρον. Μορ. P 4852· *δὲν παίρνω ζάλο* = δὲν κάνω βήμα από τη θέση-μου: *πήγαινε εσύ κι' αποδεκεί ποτὲ μὴν πάρεις ζάλο* Στάθ. (Martini) Γ' 63· *(ε)παίρνω τα ζάλα, το πάτημά-μου* = περπατώ, προχωρώ: *πλιὰ βιὰ 'χα ογιὰ το δάσκαλο και πλιὰ ήπαιρνα τα ζάλα παρὰ η γαΐδάρα όντας γλακά* Στάθ. (Martini) B' 79· *θωρείςτηνε το πώς κλεφτά παίρνει το πάτημά-της* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1179]· *παίρνω την οδὸν* (*μου, κλπ.*) = φεύγω: *ώς το είπεν ο μισέρ Τζεφρές..., ούτως και το επλήρωσεν κ' επήρε την οδόν-του* Χρον. Μορ. P 1608· *παίρνω τα πόδια-μου* = περπατώ (Η σημασ. και σήμ.): *Να μὴν δύναται ουδεποσώς να πάρει τα πόδια-του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 461.

επαίρω, Γλυκά, Στ. 424, Καλλίμ. 430, Διγ. Z 282, Διήγ. Βέλ. 22, 507, Λίβ. P 2331, 2672, Λίβ. Sc. 503, Λίβ. Esc. 1331, 1606, Λίβ. N 1181, Kαναν. 64 C, Χρον. Τόκκων 2209, Γεωργηλ., Βελ. 662, 677, Ριμ. Βελ. 37, 91, 874, 906, Εις Θεοτ. 29, Βυζ. Ιλιάδ. 9, 65, 777, 995, 1016, κ.α.· *ε π α ί ρ ν ο μ α ι,* Σπαν. Ο 96· *'π α ί ρ ν ο μ α ι,* Πουλολ. Z 365, 392, Πουλολ. Αθ. 445, Κατὰ «ζουράρη» 117, 122, 154, Ερωτόκρ. B' 1275, 1533, 1595· αόρ. (γ' εν.) *ε π ή ρ θ η ν ε ν,* Χρον. Τόκκων 561. — Βλ. και *επαίρνω.*

Το αρχ. *επαίρω*. Το μέσ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *επαίρομαι*).

A' Ενεργ. (προκ. για τείχος) υψώνω, «σηκώνω»: *περί το άλσος τείχος ήν εις ύψος επηρμένον* Διγ. Z 3782. **B'** Μέσ. **1**) Υψώνομαι: *κάλαμοι επεφύοντο εις ύψος επηρμένοι* Διγ. (Trapp) Gr. 2351. **2**) (Μεταφ.) αιωρούμαι, πετώ πάνω από κάπ.: *ίπταται μετὰ πυρός τον λογισμόν φλογίζων· πάς δὲ ός τούτον* (εvv. *τον έρωτα*) *κέκτηται ού δύναται εκφεύξαι* (παραλ. 1 στ.)· *επαιρόμενος γὰρ αυτού ταχέως τούτον φθάνει* Διγ. (Trapp) Gr. 616. **3α**) Περηφανεύομαι, καυχιέμαι, το παίρνω επάνω-μου (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *Σὺ δ' όταν τίποτε [καλόν] κατόρθωμα ποιήσεις, μὴ επαίρου, μὴ κενοδοξείς, μηδὲ καυχάσαι τούτο* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 511· *Αυτός καθού εφάνηκε το νίκος εδικόν-του επήρθηνεν, εθράσυνεν, πολλὰ εφυσιώθη* Χρον. Τόκκων 1795· **β**) φρ. *επαίρνεται ο νούς-μου* = «παίρνουν αέρα τα μυαλά-μου»: ... *ίνα ‹τυχαία› μὴ επηρθεί ο νούςτου από την δόξαν* Χρον. Τόκκων 1539.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = **α**) (προκ. για πρόσ.) περήφανος, υπεροπτικός: *δυνάστης επηρμένος* Καλλίμ. 25· *αρχόντισσες ευγενικές, μεγάλες, επηρμένες* Βυζ. Ιλιάδ. 121· *επηρμένος και γεγαυριωμένος ως υψηλός τε και μέγας... εκατεδέξατο μόλις και εφθέγξατο ταύτα* Kαναν. 69 C· **β**) (προκ. για θρόνο) υψηλός, μεγαλοπρεπής: *μέσα στο παλάτιον ήτονε επτὰ χρόνους καθούμενοι 'ς βασιλικούς και επηρμένους θρόνους* Διγ. Ο 72.

Το ουδ. της μτχ. παρκ. ως ουσ. = περηφάνεια, αλαζονεία: *ρίψε το κενόδοξον, άφες το επηρμένον* Λίβ. P 1316.

επακοή η, βλ. *υπακοή.*

επακολούθησις η· *'π ι κ ο λ ο ύ θ η σ η.*

Το μτγν. ουσ. *επακολούθησις.*

Ἐκφρ. *εις την 'πικολούθηση* = κατόπιν, ύστερα από: *εις την 'πικολούθηση του μπουγιουρτιού οπού ο .... μέγας βιζίρης ...έκαψε* Ἐγγρ. του 1652 (Βουρδουμπάκης, Χρ. Κρ. 2, 1913, 373).

επακόλουθος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επακόλουθος*. Η λ. και σε παπυρ.: (L-S). Το ουδ. στον πληθ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ἐκφρ. *επακόλουθος της συγκλήτου* = «συγκλητικός»: *Ὀντιναν υπεδέξατο εις τάξιν προσηλύτου και ταύτα δ' επακόλουθος έγενε της συγκλήτου* Αξαγ., Κάρολ. E' 824.

επακολουθώ· *α π α κ ο λ ο υ θ ώ,* Φυσιολ. (Zur.) V 21.

Το αρχ. *επακολουθέω*. Η λ. και σήμ.

επακουμβίζω, βλ. *επακουμπίζω.*

επακουμπίζω, Λέοντ., Αιν. I 178, Χρησμ. I 186· *ε π α κ ο υ μ β ί ζ ω,* Φυσιολ. B 3^{18}.

Από την πρόθ. *επί* και το *ακουμπίζω*. Ο τ. στον Πορφυρογ., Ἐκθ. 60^{15}, 84^{23} και στο Du Cange (λ. *επακουμβίζειν*).

1) Ακουμπώ, στηρίζω (Η σημασ. στον Πορφυρογ., ό.π. και στο Du Cange, ό.π.): *Εκεί ταώνι λαξευτόν καθήμενον επάνω επακουμβίζον γόνατον προς της χειρός το μέρος* Βέλθ. 374. **2**) Φρ. *επακουμπίζω στὰ χέρια κάπ.* = εμπιστεύομαι τον εαυτό-μου σε κάπ.: *τόπους επερπατήσαμεν αδήλους κι' αγνωρίστους* (παραλ. 1 στ.) *κ' επαραδείραμεν πολλὰ να έλθωμεν ενθάδε. Τώρα επακουμπίσαμεν στα χέρια-σου, αυθέντη* Φλώρ. μετὰ 1526 (κριτ. υπ.).

επακουστός, επίθ., βλ. *υπακουστός.*

επακούω, βλ. *υπακούω.*

επαλείφω, Ιερακοσ. 484^{17}, 496^{5}, Κυνοσ. 597^{11}· *ε φ α λ ε ί φ ω.*

Το αρχ. *επαλείφω*. Για τον τ. βλ. Psalt., Gramm. σ. 106.

1) Αλείφω, επιχρίω: *Κόπρον τράγον τρίψας εξ αυτού τους πόδας επάλειφε* Ορνεοσ. αγρ. 566^{20}. **2**) Φρ. *δώροις εφαλείφω* = γεμίζω με δώρα: *μεγάλας ούν ημείς δώσωμεν Αλεξάνδρου αγγέλῳ τε και πρεσβευτῇ χάριτας Αντιγόνῳ και δώροις εφαλείψαντες στείλωμεν Αλεξάνδρῳ* Βίος Αλ. 532B.

επαληθώς, επίρρ., Αξαγ., Κάρολ. E' 468.

Από την πρόθ. *επί* και το επίρρ. *αληθώς.*

Πραγματικά, αναμφισβήτητα: *πρόθυμους, μάχης έμπειρους, επαληθώς ανδρείους* αυτ. 296· *αυτός εστιν επαληθώς, ός μέλλει βασιλεύσαι* αυτ. 999.

επάλληλος, επίθ., Βίος οσ. Αθαν. 256.

Το αρχ. επίθ. *επάλληλος.*

1) Ο ένας μετὰ τον άλλο: *χρώμενος εξ αμοιβής αμφίοις επαλλήλοις, εφ' υψηλών εκάθητο θρόνων αργυροήλων* Μανασσ., Χρον. 6704. **2**) Συνεχής, αδιάκοπος: *κλύδωσιν εφέρετο φροντίδων επαλλήλων* Μανασσ., Χρον. 6432.

επάν, σύνδ., Φυσιολ. 363^{14}.

Η λ. στον Αριστ.

Όταν: *εάν δέ τούτων* (ενν. *περιστερών*) *μίαν αποπλανηθείσαν εύρη…, κατεσθίει αυτήν* αυτ. 363[5].

επαναβαίνω.

Το αρχ. *επαναβαίνω.*

1) (Προκ. για αξίωμα) ανέρχομαι: *ευθύς επαναβαίνει δέ* (ενν. *ο Γύγης*) *προς ύψος βασιλείας, ο πρό μικρού δέ ταπεινός εξαίφνης ανεφάνη εξ ιδιώτου Βασιλεύς* Μανασσ. Χρον. 834. **2**) (Προκ. για ηλικία) ενηλικιώνομαι: *ο γάρ τοι Δούκας Μιχαήλ, ο παίς του Κωνσταντίνου προς την ακμήν επαναβάς ήδη των νεανίσκων* Μανασσ., Χρον. 6621· *τους κυοφορουμένους ού δεί εν οιωδήποτε τόπω ή βαθμώ αποκλήρους ποιείν· ίνα μή επαναβαίνοντες ρήξωσι την διαθήκην* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 5[9].

επαναβάλλω.

Το ενεργ. του αρχ. *επαναβάλλομαι.*

Ξαναφέρνω (στο νού-μου): *όσα πικρά συνέβησαν την κόρην εκ την γραίαν εις νούν της επανέβαλεν, εσέβηκεν, εμνήσθη* Λίβ. Esc. 3915.

επαναγείρω, βλ. *επανεγείρω.*

επαναγνώθω.

Από την πρόθ. *επί* και το *αναγνώθω.*

Τελειώνω την ανάγνωση: *όσον επαναγνώστησαν τα έγγραφα εκείνα, σηκώνεται ο μισίρ Ντζεφρές* Χρον. Μορ. Η 2337.

επαναζευγνύω.

Από την πρόθ. *επί* και το *αναζευγνύω.*

Επιστρέφω, επανέρχομαι: *Εκείθεν ούν Αλέξανδρος προς πάσαν την Συρίαν επαναζεύξας ώδευε μετά πολλού του θράσους* Βίος Αλ. 1691.

επαναιρούμαι.

Το αρχ. *επαναιρούμαι* (L-S, λ. *επαναιρέω*).

Διαλέγω, προτιμώ: *Εί μέν ο ανήρ τον μοναχικόν επιλέξηται βίον…, εί δέ γυνή είη η εις το μοναστήριον εισελθούσα… Αμφοτέρων δέ τον μοναχικόν βίον επανηρημένων…* Αρμεν., Εξάβ. Δ′ 15[11].

επανακαλώ.

Το αρχ. *επανακαλέω.*

Σώζω: *Εν πόνοις νύν εξέλιπεν η σύμπασα ζωή-μου* (παραλ. 2 στ.). *Οικτίρμον, κατοικτίρησον, επανακάλεσέ-με και κάν το λείπον της ζωής δός ανωδύνως ζήσαι* Προδρ., Σεβ. 118.

επανακαμπτέος, επίθ.

Από το *επανακάμπτω* και την κατάλ. -*τέος*.

Που πρέπει να ξαναγυρίσει, να επιστρέψει σε κάπ. σημείο (εδώ προκ. για διήγηση): *επανακαμπτέον μοι προς τα της ιστορίας* Μανασσ., Χρον. 3435.

επανακάμπτω, Μανασσ., Χρον. 3435.

Η λ. στον Αριστ.

Ξαναγυρίζω στα παλιά: *Ποτέ μή ελπίζης προκοπήν, ποτέ ούκ επανακάμψεις* Γλυκά, Στ. 217.

επανάκαμψις η.

Το μτγν. ουσ. *επανάκαμψις.*

Επιστροφή: *προς την επανάκαμψιν και τον οπίσω δρόμον* Καλλίμ. 2528.

επανάκλησις η.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Επαναφορά στις αισθήσεις: *της κόρης επανάκλησις από λιγοθυμίας* Καλλίμ. 1863.

επαναλαβαίνω, βλ. *επαναλαμβάνω.*

επαναλαμβάνω, Rechenb. (Vog.) 24[5], 97[3], Ιστ. πατρ. 132[20]· *ε π α ν α λ α β α ι ν ω* ή *'π α ν α λ α β α ι ν ω,* Ιστ. πατρ. 141[10]· *'π α ν α λ α β α ι ν ω.*

Το αρχ. *επαναλαμβάνω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Επαναλαμβάνω, ξανακάνω κ. (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *να 'παναλάβει την ευχήν και να σαλαβατίσει* Διακρούσ. 75[10]. **2**) (Προκ. για θρόνο) καταλαμβάνω ξανά: *Εκλέξαντες δέ δευτέραν φοράν διά πατριάρχην τούτον…, τον πατριαρχικόν θρόνον επανάλαβε παρά της θείας συνόδου* Ιστ. πατρ. 134[21].

επαναλύω, Στ. Αδάμ. 14.

Από την πρόθ. *επί* και το *αναλύω.* Η λ. τον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Επανέρχομαι, ξαναγυρίζω: *επαναλύσαι επιποθώ προς την αρχαίαν πατρίδα* Νεόφ. Έγκλ. Β′ 14.

επαναπαύω, Ιστ. πολιτ. 61[17].

Το μτγν. *επαναπαύω.* Το μέσ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α′ (Ενεργ.) ανακουφίζω κάπ.: *Ελάφρυνε τα βάρ' υμών, ημάς επαναπαύων* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 446. **Β′** (Μέσ.) ησυχάζω· ξενοιάζω: *Ολίγεψεν η ταραχή, κατέπαυσεν ο θρήνος. Ημείς επαναπαύθημεν προς ολίγον, προς ώραν* Καλλίμ. 2418.

επανάστασις η.

Το αρχ. ουσ. *επανάστασις.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Εξέγερση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *επανάστασιν υμείς εν τη Μακεδονία ποιήσαντες, καθείλετε την στήλην του πατρός-μου* Βίος Αλ. 2831· **β**) διαμαρτυρία: *Τω αυτώ χρόνω … εσηκώθη ο Παπακομνιανός … και έκαμεν επανάστασιν και έλεγεν διατί αυτός ο Παπα-Συναδινός να είναι σκευοφύλακας* Συναδ., Χρον. 48. **2**) Εξόγκωμα: *Τον ιέρακα συμβαίνει μυρμηκιάν, επαναστάσεως τινός γινομένης τυλώδους τω τούτου σώματι* Ιερακοσ. 495[28].

επαναστήκω.

Από την πρόθ. *επί* και το *αναστήκω.*

Ορθώνομαι· ορμώ: *τρώγει η θήλη την κεφαλήν του άρρενος και γίνεται έγκυος … Όταν*

γεννήση η θήλη επαναστήκουν τα τέκνα και τρώγουν την κεφαλήν της μητρός Φυσιολ. (Zur.) XVI 1[5].

επανάστημα το.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Σωρός από χώμα: *τα χώματα ρίπτειν ού δεί παρά τον τοίχον, ινα μή βλάβη τω την οικίαν έχοντι από τούτου συμβή· λόφου γάρ και επαναστήματος γενομένου, ευάλωτος έσται η του γείτονος οικία* Αρμεν., Εξάβ. Β' 4[83].

επαναστρέφω, Βέλθ. 1200, Σφρ., Χρον. μ. 6[9], 8[13], 10[17], 24[26], 46[31], 48[29], 78[14], 92[15-6], 134[35], 142[9], Στ. Αδάμ 11, Ψευδο-Σφρ. 332[21], 358[4], 364[29], 374[14], 448[7], 504[20], 522[15], Ιστ. πολιτ. 25[14].

Το αρχ. *επαναστρέφω.*

α) Επιστρέφω, γυρίζω πίσω: *επανέστρεψαν εις την Πόλιν από της συνόδου* Σφρ., Χρον. μ. 62[15]· *Εγύρευσεν ο Βέλθανδρος τον ποταμόν εκείνον μή νά 'βρει πτώμα κανενός από τους ιδικούς-του και πάλιν επανέστρεφεν επάνω έως κάτω* Βέλθ. 1125· **β**) (μεταφ.): *οπού πονεί και θλίβεται πάντοτε ας υπομείνει, ότι της τύχης ο καιρός πάλιν επαναστρέφει* Φλώρ. 330· **γ**) (προχ. για ποταμό) επιστρέφω στην κοίτη: *'Οταν δέ πάλιν ο ρηθείς Νείλος επαναστρέψη και προς ιδίαν την νομήν και τάφρον συνεισέλθη* Βίος Αλ. 3088· **δ**) (προχ. για ομιλία) επανέρχομαι: *επί το προκείμενον δή των επιλοίπων λόγων πάλιν επαναστρέψαντες έλθωμεν τον Ακρίτου* Διγ. Ζ 3766.

επαναστροφή η.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Επιστροφή: *έμαθον και της εξαδέλφης αυτού της αμιρίσσας επαναστροφήν εις την πατρίδα* Σφρ., Χρον. μ. 78[29].

επανασώζω, Act. Esph. 30[3], Act. Xér. 11[9].

Από την πρόθ. *επί* και το *ανασώζω.* Η λ. στον 4. αι. (Steph., Θησ.).

Δίνω πίσω, αποδίδω· επαναφέρω: *τους αλλοφύλους ρήγνυσι, υπερμαχεί συμφύλων, και πάλιν την* (ενν. *την πόλιν του Αντιόχου*) *ευσχήμονα την ευχρουστάτην κόρην επανασώζει τη μητρί τη καλλιτεκνοτάτη* Μανασσ., Χρον. 5674· *ο Παγιαζίτ εν τοις ώμοις φέρων πορείας οδόν ημερών ικανών ως όνος Λιβυστικός εν τη του πατρός ηγεμονία αυτόν επανέσωσεν* Δούκ. 165[24].

επανατέλλω.

Το αρχ. *επανατέλλω.*

Κάνω κ. να ανατείλει ξανά: *Ως χόρτον κατεξήρανε το πύρ με τον θυμόν-σου, αλλ' επανέτειλον κάμοί την χάριν-σου την πρώτην και πέμψον τας ακτίνας-σου και καταφώτισόν-με* Προδρ., Σεβ. 51.

επανατρέχω.

Το μτγν. *επανατρέχω.*

Επιστρέφω: *εκείθεν ούν απολυθείς από του Γιζερίχου προς την Κωνσταντινούπολιν αύθις επανατρέχει* Μανασσ., Χρον. 2845.

επαναφέρω, Καλλίμ. 936, Καλλίμ. (Pichard) 90, Λιβ. P 2448, Λιβ. Sc. 2580,

2684, Λιβ. N 3118, 3185· *ε π α ν α φ έ ρ ν ω,* Καλλίμ. 2557, Λιβ. Esc. 3851· αόρ. *ε π α ν ή φ ε ρ α,* Λιβ. P 2318, 2489, Λιβ. Sc. 1049, 2238, 2477, 2705, 2758, Λιβ. Esc. 3421, Λιβ. N 352, 1869· *ε π η ν ή φ ε ρ α,* Βυζ. Ιλιάδ. 449.

Το αρχ. *επαναφέρω.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) (Μτβ.) κάνω κάπ. να συνέλθει: *εκ* (κριτ. υπ.) *τας λιγοθυμίας-της (*ενν. *της κόρης) να την επαναφέρνω* Λιβ. Esc. 3470. **2**) Αμτβ. **α**) (προχ. για επανάκτηση αισθήσεων) συνέρχομαι, αναλαμβάνω: *εκείνος να λιγοθυμά, να επαναφέρνει εκείνη* Λιβ. Esc. 3867· **β**) ζωντανεύω, ανασταίνομαι: *Εάν δέ και επανέφερεν εκείνος εκ τον άδην...* Λιβ. N 3041.

επάναψις η.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *άναψις.*

(Μεταφ.) αναζωπύρωση: *τηλικούτον τε άπαξ η των σών αρετών χαριεστάτη χάρις επανήψε μοι τον πυρσόν, ώστε σχολή γ' άν ποθ' ούτος παραμαρανθείη, εί μή που τό γ' εμόν ειπείν και μάλλον επιδιδοίη ταις επανάψεσι* Επιστ. του 1585 (G. Fedalto - G. Plumidis, Κρ. Χρ. 23, 1971, 227[14]).

επαναψύχω, Προδρ., Σεβ. 123.

Από την πρόθ. *επί* και το *αναψύχω.*

Δροσίζομαι και συνέρχομαι: *το δέ τρυγόνιν έφερε νερόν με τα πτερά-του, την κόρην εκατάβρεξεν... Και μόλις επανέψυξε και ήφερε τον νούν-της...* Βέλθ. 1186.

επανεβάζω, Βακτ. αρχιερ. 134, 177.

Από την πρόθ. *επί* και το *ανεβάζω.*

Αυξάνω: *επανέβασε τον λοφά των γιανιτσάρων προς άσπρα δύο* Χρον. σουλτ. 141[9].

επανεβαίνω, Χρον. Τόκκων 3430, Βίος Δημ. Μοσχ. 558, Ιστ. Βλαχ. 236, 483, 1025, Συναδ., Χρον. 59, Διήγ. πανωφ. 55, 59, 60, 61, Χριστ. διδασκ. 366, Διακρούσ. 97[9]· *α π α ν ε β α ί ν ω,* Διήγ. πανωφ. 55, 58.

Το αρχ. *επαναβαίνω.*

(Τριτοπρόσ.) **α**) φτάνει, πλησιάζει κ.: *καιρός μας επενέβηκεν, ίνα επιμεληθούμεν* Διήγ. Βελ. 100· *Τώρα οπού σε επανέβη ο θάνατος δέν δύνεται τινάς να σε βοηθήσει. Τα χέρια αδυνάτισαν και δέν πιάνουν τα όπλα* Διγ. 'Ανδρ. 407[3]· **β**) συμβαίνει κ.: *ώ συμφορά μεγάλη οπού την επανέβηκε Ρουσίαν την μεγάλην!* Βίος Δημητρ. Μοσχοβ. 110· *άκο και άλλον σύβαμα οπού τους επανέβην* Χρον. Τόκκων 41.

επανέβασις η, Ιστ. πατρ. 136[22], 137[5], 140[1], 170[19], 176[9], Κρουσ., Τουρκογρ. 144, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών υνδ'.

Από το *επανεβαίνω* και την κατάλ. *-σις.*

Αύξηση: *έκαμαν επανέβασιν εις το χαράτσιον φλωρία πεντακόσια* Ιστ. πατρ. 154[9].

επανεγείρω· *ε π α ν α γ ε ί ρ ω.*

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Φρ. *επαναγείρω λόγους* = αντιμιλώ: *όλως τολμάς και προς εμέν λόγους επαναγείρεις, την λυγερήν, την χυμευτήν και πάντερπνον την χήναν* Πουλολ. 129.

επανέλευσις· *της επανελεύσεως,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 145[16], πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *επαναλώσεως.*

επανέρχομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 2808, 2875, Δούκ. 249[5].

Το αρχ. *επανέρχομαι.*

1) Ξαναγυρίζω: *άν σ' επανέλθει τίποτε πράγμα εξ αδικίας, μὴν το χαρίσεις φίλουσου* Κομν., Διδασκ. Δ 350· *εχάλασε την ένωσιν και την πολλὴν ειρήνη και επανῆλθον σκάνδαλα και δάκρυα* Διακρούσ. 71[16]. **2α**) Αποκαθίσταμαι στην υγεία-μου: *Πίνε γρουτίτσαν, λέγουν-του, [μυρί]ζου λαδανίτσιν και διαβεί ο ρεματισμός και πάλιν να επανέλθεις* Γλυκά, Στ. 265· **β**) φρ. *επανέρχομαι εις εαυτόν* = συνέρχομαι: *απελησμόνησα των άνω βλέπων ταύτα. Εις εαυτόν δ' επανελθών, εξῆλθον πάλιν άνω* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 68· **γ**) φρ. *επανέρχομαι επί το κρείττον* = βελτιώνεται η κατάστασή-μου: *εάν ορᾷς αυτόν επί το κρείττον επανερχόμενον* Ιερακοσ. 413[13].

επανιστώ.

Από το *επανίστημι.* Η λ. στη Σούδα (Steph., Θησ., λ. *επανιστάνω*).

Καθιστώ: *ούτος* (ενν. *ο συκοφάντης*) *και πόλεις όλλυσι και δόμους ανατρέπει, επανιστᾷ τη θυγατρί μητέρα πολεμίαν* Μανασσ., Αρίστ. Β 44 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 31[3]].

επανόρθωσις η, Αρμεν., Εξάβ. Γ' 4[5].

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Επιδιόρθωση, ανακαίνιση, επισκευή (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400): *Ο δανείσας εις επανόρθωσιν οίκου προτιμάται* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5[49].

επάντημα(ν) το, βλ. *απάντημα(ν).*

επάνω, (I), επίρρ., Μυστ. 52, Ασσίζ. 111[31], 173[12], 193[11], 213[20], 321[8], 344[20], Ελλην. νόμ. 555[24], Διγ. Ζ 2836, 3036, Βέλθ. 417, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 451, Χρον. Μορ. Ρ 3318, Βίος Αλ. 3649, Βίος οσ. Αθαν. 238, Ψευδο-Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 826, Χειλά, Χρον. 346, Δούκ. 237[12], Σφρ., Χρον. μ. 12[31], Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 269, Ιστ. πολιτ. 14[7], 57[7], Παΐσ., Ιστ. Σινά 1321, Διγ. 'Ανδρ. 336[13], 389[12], 393[5], Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 243, Βακτ. αρχιερ. 180, κ.π.α.· *α π ά,* Ασσίζ. 314[4] (βλ. *απάτουν*)· *α π ά ν ο υ,* Διγ. (Trapp) Esc. 172, 1127, 1284, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 158, 411, Διήγ. Βελ. 202, Αχιλλ. Ο 233, 285, 411, Τζαμπλάκ. 42, Χρον. Τόκκων 1604, Παρασπ., Βάρν. C 268, Θησ. (Foll.) Ι 48, 57, 77, 86, Θησ. Πρόλ. [46], Διήγ. Αλ. V 73, Αλεξ. 28, 1821, 2160, 2467, 2614, 2675, Σαχλ., Αφήγ. 448, Πεντ. 'Εξ. II 14, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [54, 449], Γ' [447], κ.π.α.· *α π ά ν ω,* Σταφ., Ιατροσ. 10[287], Παραφρ. Μανασσ. Β' 307, Ασσίζ. 28[19], Ιατροσ. 20[75], Διγ. (Trapp) Esc. 1089, Χρον. Μορ. Η 2360, Απολλών. 71, Λίβ. Ν 3087, Ιμπ. (Legr.) 122, Μαχ. 22[6], 660[34], Βουστρ. 473, Απόκοπ. 32, Κορων., Μπούας 55, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 144, Αιτωλ., Μύθ. 66[4], Ιστ. πατρ. 107[13], Κατζ. Α' 163, Ε' 300, Σταυριν. 165, Ιστ. Βλαχ. 1698, Διγ. 'Ανδρ. 387[4], Ερωτόκρ. Α' 579, Ε' 1026, Θυσ.[2] 595, Διήγ. πανωφ. 59, Φορτουν. (Vinc.) Δ' 464, Λεηλ. Παροικ. 495, Τζάνε, Κρ. πόλ. 245[30], κ.π.α.· *ε π ά ν ο υ,* Αχιλλ. Ν 476 (βλ. R. Lavagnini, RSBN 6-7, 1969-70, 177), Αχιλλ. Ο 296, Παρασπ., Βάρν. C 168, 'Εκθ. χρον. 51[20], Πεντ. Γέν. XLIII 16, Παΐσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 224· *ε π ά ν ω ς,* Ασσίζ. 325[25]· *π ά ν ο υ,* Εκατόλ. Μ 72, Συναδ., Χρον. 45, 58, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [11], Τζάνε, Κρ. πόλ. 285[19], 541[13]· *π ά ν ω,* Φορτουν., (Vinc.) Γ' 645, Τζάνε, Κρ. πόλ. 378[7].

Το μτγν. επίρρ. *επάνω.* Η λ. και οι τ. -της *απάνω* και *πάνω* και σήμ. κοινοί. Οι τ. *απάνου* και *πάνου* σε ιδιώμ. Ο τ. *επάνου* στο ποντιακό ιδίωμ. (πβ. τ. *επάνους* στην Κων/πολη). Για τον τ. *απά* πβ. τον τ. *'πά,* ΙΛ, λ. *απάνω* (τυπολ.). Για την παλαιότ. χρ. του

επάνω βλ. Linnér, Hist. Pallad. 76 και Mihevc - Gabrovec, Syntaxe Moschos 38. Για παλαιότ. μαρτυρίες του τ. *απάνου* βλ. Hatzid., Einleit. 31. Τ. *απάνω* και στον Trinchera, Syllabus Graecarum membranarum 71. Η έναρθρη έκφρ. *ο απάνω* στο Μαλάλα, Χρονογρ. 167[21], 304[18]. — Βλ. και *κατεπάνω.*

I (Ως επίρρ.) **Α'** Τοπ. **1**) επάνω (Βλ. και ΙΛ., λ. *απάνω* Α 1α και Δημητράκ. στις λ. *απάνω* και *επάνω* 1): *η κόρη από τον φόβον-της εσκώθηκεν απάνω* Διγ. Ζ 222· *Τα χέρια-τους δέν δύνουνται απάνω να σηκώσουν* Απόκοπ. Επίλ. Ι 505· (ως προτροπή γιά να σηκωθεί κανείς) (βλ. και ΙΛ, λ. *απάνω* ΓΖ φρ.): *Λέγει-του: «Απάνου ογλήγορα και κάμε την κουρούνα* Δαρκές, Προσκυν. 82· έκφρ. *στ' απάνω κ' εις τα κάτω*= πέρα-δώθε, παντού (Η χρ. και σήμ. στον τ. *πάνω-κάτω*): *«Το νικητή, τον κερδαιτή, στ' απάνω κ' εις τα κάτω δεμένο κωλοσύρνω-το στ' αμάξι-μ' αποκάτω»* Ερωτόκρ. Β' 515· *ο Σταυρωμένος ο μεγάλος ... και όλος απάνω-κάτω είν' χρυσωμένος* Λεηλ. Παροικ. 496· *απάνω-κάτω* = **α**) σε σύγχυση, σε αναστάτωση (Η χρ. και σήμ.): *Ο λογισμός με τυραννά κ' έχει-με απάνου-κάτω* Στάθ. (Martini) Α' 219· **β**) περίπου (Η χρ. και σήμ. Δημητράκ., λ. *επάνω* 8): *επέκεινα των εξακοσίων χρόνων, απάνω ή κάτω, ως εικάζω,* Χειλά, Χρον. 347· φρ. *βάνω επάνω-κάτω* = καταβάλλω, καταστρέφω (βλ. και ά. *βάνω* 30α): *Ελάτε γληγορότερα μ' όλο-σας το φουσάτο, να πάμε να τους βάλουμε όλους απάνω-κάτω. Κι' άν αντιτείνει και τινάς,... σε φούρκα υψηλότατην να 'ρίσω να φουρκίσουν* Διακρούσ. 77[22]· *τον νούν-του και την γνώσην-του να βάλω απάνω-κάτω, να τονε θάψω ζωντανό* Ζήν. Πρόλ. 190. **2**) Πιό πάνω, προηγουμένως: *περνώντας βλέπει απομακράς της Ραχιὴλ τον τάφον, οπού 'τον η μητέρα-του, ωσάν απάνω γράφω* Χούμνου, Κοσμογ. 1606. **Β'** (Χρον.) έκφρ.: *επάνω όντεν, όταν, που* = την ώρα που, τήν ίδια στιγμή που (Η χρ. του *απάνω που* και σήμ., ΙΛ, λ. *απάνω* Α 4 και Δημητράκ., λ. *επάνω* 7): *απάνω που κινούσαμεν, μία φωνή γροικούμεν* Διήγ. ωραιότ. 348· *απάνω όντεν εκίνησα να πώ του ριζικού-μου να συβουλέψει..., τότε μου λέγει* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 245. **II** (Ως επίθ.) *ο απάνω κόσμος* = επίγεια ζωή (Η χρ. και σήμ., ΙΛ, λ. *απάνω* Α 1α φρ. και Δημητράκ., λ. *απάνω* 14): *Δόξα να έχει ο Θεός, οπού πριχού αποθάνω με το παιδί-μου σμίγομε στον κόσμο τον απάνω* Κατζ. Ε' 242. **III** (Ως πρόθ.) **Α'** Τοπ. **1α**) Επάνω σε, επάνω από κάπ. ή κ. (Η σημασ. και σήμ., βλ. και ΙΛ, λ. *απάνω* Γ 1α και Δημητράκ. στη λ. 3 και λ. *απάνω* 3): *κέντησον αυτόν επάνω του οιδήματος* Ιερακοσ. 493[29]· *έκατσεν απάνω της θαυμαστής μούλας γυναικεία* Μαχ. 444[9]· *εποίησεν γέφυραν τερπνήν απάνω στον Ευφράτην* Διγ. (Trapp) Esc. 1648· έκφρ.: *επάνω εις εκατόν* = εκατό τοις εκατό: *επάνω εις εκατόν να έλεγες ολοσίδηρος ένι* Λίβ. Ρ 735· *απάνω της θαλάσσου* = δια θαλάσσης, μέσῳ θαλάσσης: *εάν είς άνθρωπος να δώσει ετέρου ανθρώπου πέρπυρα κε' ή ρ' να τον ηπάρει απάνω της θαλάσσου ως γιον να 'πούμεν να τον ηπάρει εις την Κύπρον* Ασσίζ. 46[28]· (προκ. για όρκο) *απάνω εις τα άστρα, τα ευαγγέλια, τον όρκον (-μου), την ψυχή (-μου),* κλπ. (γενικότερα για τους τ. των όρκων βλ. Κουκ., ΒΒΠ Γ' 346 κε.): *κάνω-σου όρκο εις τ' άστρα απάνω* Ζήν. Γ' 215· *ομόσαν έμπροσθεν του ρηγός απάνω εις τα άγια του Θεού ευαγγέλια* Μαχ. 518[3] (Για τη σημασ. πβ. φρ. *(ομόνω) επάνω εις τα άγια* Ασσίζ. 190[22])· *εσύ κακέ Κατζάραπε, θέλω, στην ψή-μου απάνω να κάμω να φουρκίσου-σε* Κατζ. Ε' 277· **β**) (μεταφ.) επικεφαλής (Η σημασ. και σήμ., ΙΛ, λ. *απάνω* Γ 1β και Δημητράκ. στη λ. 2): *Καίσαραν τον εποίησεν απάνω εις το φουσάτον* Διήγ. Βελ. 415· *εγώ 'μαι απάνω εις όλους-σας, εγώ 'μαι εδά κερά-σας,* Σαχλ., Αφήγ. 830· φρ. *είναι* κάπ. ή κ. *απάνω εις την κεφαλήν-μου, στο κεφάλι-μου* = εκτιμώ, υπολήπτομαι κάπ. ή κ. (βλ. και Δημητράκ., λ. *απάνω* 1 φρ.): *ούλοι είπαν: ορισμός-της απάνω εις την κεφαλήν-μας* Βουστρ. 521· *απάνω εις το κεφάλι-μου...εσύ-'σαι* Ch. Pop. 351. **2**) (Προκ. για προσθήκη ή εξαίρεση) **α**) επιπλέον· (Η σημασ. και σήμ.): *απάνω 'ς*

τσι καημούς κι' απάνω εις πρίκες πρίκα Θυσ.^{2} 203· *έβαλε περισσότερα απάνω εις το χαράτσι* Ιστ. πατρ. 156^{20}· **β**) περισσότερο από (Η σημασ. και σήμ.): *έμεινεν ο ναός τότε χρόνους πολλούς έρημος επάνω των είκοσι* Χειλά, Χρον. 350· **γ**) (ως β' όρος σύγκρισης): *πλήν απάνω εις όλα τα χαρίσματα λαμπρότερον είναι το χάρισμα της σοφί(ας)* Πηγά Μ., Περί σοφ. 683^{6}· **δ**) εκτός: *επάνω της προικός έτερα χαρίσματα ούκ ολίγα* Αν. Σπαν. (Eideneier) Α 446· έκφρ.: *απάνω εις όλα* = προπαντός: *απάνω εις όλα ευγενικήν γύρεψε να την εύρεις* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-van Gem.) 161· *απάνω σ'όλα φίλο-μας περίσσα ηγαπημένος* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [218]. **Β'** (Με το *μου, σου, κλπ.*) **1α**) (σε χρ. αντί για απλή προσωπική αντωνυμία): *ο Κύριος ο Θεός των Οβραιών εσυναντιάστην απάνου-μας* Πεντ. Έξ. III 18· *να ιδεί ο Κύριος απάνου-σας και να κρίνει* Πεντ. Έξ. V 21· *και ιδού παλληκάρι κλαίγει και ελυπήθην απάνου-του* Πεντ. Έξ. II 6· **β**) (σε χρ. αντί για την αυτοπαθή αντων.) φρ. *κρατώ απάνω-μου* = **β^{1}**) συγκρατούμαι, αντέχω: *(Εις τούτο συνέρχεται και ανοίγει τα μάτια-του και αναστενάζει) Είντά - 'χεις; κράτιε απάνω-σου* Πανώρ. Γ' 546· **β^{2}**) υπερηφανεύομαι (Βλ. και Δημητράκ., λ. *απάνω* 9): *να κρατείς απάνω-σου, κόρη, να καμαρώνεις* Ερωτοπ. 101· **γ**) στα χέρια, στην κατοχή κάπ. (Βλ. και Δημητράκ., λ. *απάνω* 9): *Εάν... κανείς βίος εκλάπη και ... ευρέθην απάνω οκάτινος ανθρώπου* Ασσίζ. 443^{30}· *βαστά απάνω-του τα μαγικά* Κατά «ζουράρη» 143· **δ**) χαριστικό ή αντιχαριστικό **δ^{1}**) υπέρ κάπ., επ' ονόματι κάπ.: *εί δέ έχει παίδας και βουληθεί ποιήσαι διαθήκην επάνω τους παίδας* Ελλην. νόμ. 584^{18}· **δ^{2}**) σε βάρος κάπ.: *περί οπού αγωγιάζει άλλου υποζύγιον και σύρνει-το και ψοφά, επάνω τίνος να ένι η ζημία* Ασσίζ. 324^{20}· *άν τον εποίκεν να αγκρισθεί και να επέθανεν, πρέπει να βάλουν επάνω-της ότι εσκότωσέν-τον* Ασσίζ. 133^{25}· φρ. *ας είναι επάνω-μου άν...* = *ας τιμωρηθώ, ας υποστώ τις συνέπειες άν*: *εις τον καστελάνον θέλω πά διά νά τον εγκαλέσω και ας έν' απάνω-μου λοιπόν, άν δέν τον απολέσω* Σαχλ. Αφήγ. 213· **δ^{3}**) εναντίον κάπ. (Η χρ. και σήμ., Δημητράκ., στη λ. 6): *απάνω-σου επέσασιν αμέτρητα φουσάτα* Θρ. Κων/π. Β' 15· *λουμπάρδες έριξαν πολλές εις αυτουνούς απάνω* Ιστ. Βλαχ. 185· *μετά πάσης της οργής επάνω-μου κατήλθε* Διγ. Ζ 3110· φρ. *βάνω χέριν απάνω κάπ.* = κακοποιώ κάπ. (Βλ. και Δημητράκ., λ. *χέρι* 1): *εφοβήθην μηδέν βάλουν χέριν απάνω-του ότι εθυμώθησαν* Μαχ. 46^{20}· **δ^{4}**) (ως προτροπή για επίθεση) (Η χρ. και σήμ.): *«παιδία συντρόφοι επάνω-τους· μηδέν τους εντραπούμεν»* Χρον. Μορ. Η 5381· **Γ'** (Αναφορ.) **α**) πάνω σε κ., σχετικά με κ. (Η χρ. και σήμ., ΙΛ, λ. *απάνω* Γ 3 και Δημητράκ., λ. *απάνω* 4): *ουδέν ημπορούν να ομοφρονήσουν επάνω της ρηθείσης κρίσεως* Ασσίζ. 94^{24}· *κατά τό λαλεί ο Αριστοτέλης εις το βιβλίον-του απάνω εις την ψυχήν* Ανθ. Χαρ. 290^{3}· **β**) έναντι κάπ. πράγμ.: *Προσέταξεν... τούτους πανοικί εν τή Πόλει είναι επάνω ποινής κεφαλικής τιμωρίας* Δούκ. 393^{24}· *άνοιξε το χαρτίν το βουλλωμένον και ό,τι λαλεί ποίσε ότοιμα απάνω εις αφορισμόν* Μαχ. 14^{36}· **Δ'** (Χρον.) κατά τη διάρκεια, την ώρα που... (Βλ. και ΙΛ Γ 6): *ήφεραν και δικάσιμον απάνω εις το τραπέζιν* Πουλολ. 5· *απάνω εις την αυτήν ταραχήν ενέβησαν μεσόν-τους οι μοναχοί των Λατίνων και εκατηγορήσαν-τους* Μαχ. 230^{10}· έκφρ.: *απάνω εις μίαν στιγμήν* = αμέσως: *πέ και εσύ, ώ άνθρωπε, ότι δέν γίνομαι Τούρκος διά νά τελειωθείς απάνω εις μίαν στιγμήν* Συναδ., Χρον. 31· *απάνω σε (τόσες) ημέρες* = μετά (τόσες) ημέρες (Βλ. και ΙΛ, λ. *απάνω* Γ 7, καθώς και Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ, περ. β', 6, 1955/6, 237): *αναμένετέ-με και έρχομαι απάνω εις τρείς ημέρας* Αχιλλ. L 11.

επάνω, (II), βλ. *επαίρνω* 1α.

επανωβάνω, Χριστ. διδασκ. 154· *α π α ν ω β ά ν ω.*

Από το επίρρ. *επάνω* και το *βάνω*. Ο τ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ., Κρ. Ε' 169).

Προσθέτω (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. ό.π.): *να μήν απανωβαλθεί τίποτες περισσότερο, ούτε να εβγαλθεί κανένα από εκείνο οπού είναι γραμμένο* αυτ. 14.

επανωβράκι το· *α π α ν ω β ρ ά κ ι.*

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *βρακί*. Ο τ. και σήμ. στη Θράκη (ΙΛ, λ. *απανωβράκι*).

Βράκα· (εδώ μεταφ.) ρούχο (Βλ. και Παπαγεωργίου Δ., Λαογρ. 2, 1910, 40, λ. *πανωβράκι*. Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ, ό.π. στη λ. 1, 2): *η μέθη είναι το καυκί, οπ' έχει το φαρμάκι, όποιος την απόκτησε δέν έχει απανωβράκι* Ιστ. Βλαχ. 2094.

επανωγόμιον το· *α π α ν ω γ ό μ ι (ν),* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 695, 715, 725· *α π α ν ω γ ό μ ι ο ν,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 738.

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *γόμος*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *απανωγόμι*).

Πρόσθετο φορτίο (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *μηδέν τολμήσεται κανείς... να βάλει εις τον γάδαρον άλλον απανωγόμιν* αυτ. 703.

επανωγραμμένος, μτχ. επίθ.· *α π α ν ω γ ρ α μ μ έ ν ο ς.*

Από το επίρρ. *επάνω* και τη μτχ. παρκ. του *γράφω* (παρά την ύπαρξη του *επανωγράφω*, ΙΛ, λ. *απανωγράφω*). Ο τ. στο Du Cange (λ. *απάνω*) και στο Somav. (λ. *απανωγραμμένος*).

Που έχει γραφεί παραπάνω (Η σημασ. στο Somav., ό.π.): *Θωρώ πολλούς και πεθυμού, κ' έχω -το γροικημένα, να μάθου τίς εκόπιασε εις τ' απανωγραμμένα* Ερωτόκρ. Ε' 1540.

επανωγραφή η· *α π α ν ω γ ρ α φ ή,* Μανούσ., Ανέκδ. πατρ. γράμμ. σ. 5.

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *γραφή*. Ο τ. στο Du Cange (λ. *απάνω*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *απανωγραφή*). Η λ. στο Du Cange.

Επιγραφή επιστολής (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.): *Απανωγραφή ... Του ευγενεστάτου και εντιμοτάτου και αξιωτάτου αυθέντου κόντου Μερκουρίου δοθήτω* Κορων., Μπούας 149.

επάνωθεν, επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 272, Ψευδο-Σφρ. 432^{11}· *α π ά ν ω θ ε ν,* Χρον. Μορ. Ρ 1773, Πουλολ. Ζ 156, Πουλολ. 167, Απολλών. 175, Διήγ. Αλ. G 273^{12}, Αχέλ. 700, Ιστ. πατρ. 178^{11}, Βακτ. αρχιερ. 154· *α π α ν ω θ έ ν,* Πουλολ. Αθ. 36, 161· *ε π ά ν ω θ ε,* Γεωργηλ., Βελ. 357.

Από το επίρρ. *επάνω* και την κατάλ. *-θεν*. Ο τ. *απάνωθεν* άσχ. πρός το μτγν. *απάνωθεν*.

(Συνήθως με γεν., αλλά και με αιτιατ., με εμπρόθ. προσδιορ. ή και χωρίς προσδιορ.)**α**) αποπάνω: *απάνωθέν-τους στένομαι* (ενν. *εγώ ο Χάρος*) *δοξεύω τες καρδιές-τους και με την λόγχη την πικριά εβγάνω τες ψυχές-τους* Πικατ. 326· *βάνει ρόδα επάνωθεν, σκεπάζει-τον καθόλου* Φλώρ. 1595· *την χείραν-σου επάνωθεν θές του εικονισμάτου* Πόλ. Τρωάδ. 235· *έκαμε τες άρμες-του και τες έβαλε απάνωθεν εις τες πόρτες του κάστρου* Δωρ. Μον. (Hopf) 237· *επάνωθεν δέ των θυρών υπάρχουν των αγίων εικόνων τα μορφώματα* Παΐσ., Ιστ. Σινά 695· **β**) επάνω: *το κάλλος-του ήτον θαυμαστόν, ... μακρύς ένας ως κυπάρισσος, ... επάνωθεν και κάτωθεν ανοικτός ώσπερ λέων* Αχιλλ. Ν 100· **γ**) πιό πάνω, (πιό) ψηλά: *Τότε έδωκα τον Ιωαννάκιον επάνωθεν του αγκώνος* Διγ. Άνδρ. 382^{17}· **δ**) (μεταφ.) επικεφαλής: *εγώ διά την αγάπην-σου και διά την δούλευσίν-σου ... εκάθισά-σ' απάνωθεν όλων των μεγιστάνων* Απολλών. 206.

επανωθεόν, επίρρ., βλ. *επανωθιό*.

επανωθιά· *απανουθιά,* Αχιλλ. O 674, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *απανουθιό* (χφ *απάνου διά του*) (βλ. ά. *επανωθιό*).

επανωθιό, επίρρ.· *απανουθιό,* Αχιλλ. O 674 (έκδ. *απανουθιά*· διορθώσ. σε *απανουθιό*)· *απανωθεό*· *απανωθέον,* Διήγ. Αλ. V 27, 35, 54, 58, 60· *απανωθεός,* Βεν. 21, 24, 43, 65, 68· *απανωθιό,* Πεντ. Γέν. XVIII 2, 8, Αρ. XIV 14, Λίμπον. 57· *απανωθίον,* Μαχ. 448[31]· *απανωθιόν,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[39], Σαχλ. B' (Wagn.) PM 449· *επανωθεόν*· *'πανωθιόν,* Κυπρ. ερωτ. 100[21].

Από το επίρρ. *επάνωθεν* (Για το σχηματ. βλ. Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 503, λ. *αποκατωθιό*]). Ο τ. *απανωθιόν* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. B' σ. 460, λ. *απανωθίον*).

1α) Επάνω: *έλαχε κάπου κυνηγός και είχε-τον (*ενν. τον αετό*) κτυπήσει· τότ' αετός εγύρισε και είδ' απανωθιό-τον σαγίτα* Αιτωλ., Μύθ. 132[3]· **β**) αποπάνω: *Τα τέσσερα άλογα έφριξα... εκείνα τα παράξενα τα 'μορφοκαμωμένα, πώς στέκονται απανωθεός στην πόρταν* Βεν. 19. **2**) Επικεφαλής: *λέγει-τες (*ενν. τις πολιτικές*): «Κακορίζικες, ο Θεός να σας πατάξει, βάλετε μιάν απανωθεό, να σας κρατεί την τάξιν»* Σαχλ., Αφήγ. 687· *ορδινίασαν καπετάνον τον Σόρ τε Νάβες απανωθίον τους ανθρώπους διά να γυρίζουν το τειχόκαστρον της Κερυνίας* Βουστρ. 449. **3**) Κατεπάνω, εναντίον: *«Άπιστοι, παράβουλοι, είντα θέλετε τούτην την ώραν εις την τζάμπραν-μου απανωθιόν-μου;»* Μαχ. 266[24-5]. **4**) Παραπάνω, πάνω από: *μέτρησεν (*ενν. η *Γιακουμίνα) τους καύχους-της κ' ηύρεν-τους κιντινάριν κ' επανωθεόν-τους εκατόν ήσαν και πέντε φράροι* Σαχλ. B' (Wagn.) PM 482.

επανωκαμελλαύκιον το· *επανωκαμελλαύχιν.*

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *καμελλαύκιον*. Ο τ. με παρετυμ. από το ουσ. *αυχήν* (Παπαδ. Α., ΕΕΒΣ 5, 1928, 296).

Κάλυμμα από μαλακό και λεπτό ύφασμα που σκέπαζε το κεφάλι και τον αυχένα (Βλ. και Παπαδ. Α., ό.π.): *της Τομπρίτσας το μανδίν επάνω το εντυλίχθην και βάλλω και σκαράνικον επανωκαμελλαύχιν* Προδρ. I 248.

επανωκαμελλαύχιν το, βλ. *επανωκαμελλαύκιον.*

επανωκαμήλλαυκον το· *απανωκαμήλλαυκο,* Ζώη Λ, Ο Αγ. Διονύσ., σ. 77.

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *καμηλλαύκι* (Βλ. και Παπαδ. Α., ΕΕΒΣ 5, 1928, 296). Τ. *απανωκαμπήλλαυκο* και σήμ. στα Επτάνησα (ΙΛ, λ. *απανωκαμίλλαυκο*).

Για τη σημασ. βλ. ά. *επανωκαμελλαύκιον* το.

επανωκέφαλα, επίρρ.

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *κεφάλι* με επίδραση του επιρρ. *κατακέφαλα.*

Προς το επάνω μέρος, προς την επάνω πλευρά: *πιπράσκω και αφιερώ προς την ... μονήν ... και προς το μέρος αυτής, δεσποτικώς μοι προσόντα χωράφια πλησίον και επανωκέφαλα τούτου* Act. Xér. 16[104].

επανωκλίβανον το, Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 246, κριτ. υπ.)· *απανωκλίβανον,* Αχιλλ. N 126, Παρασπ., Βάρν. C 184, Αργυρ., Βάρν. K 177, Διήγ. Αλ. G 273[11].

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *κλίβανον*. Η λ. τον 10. αι. (Du Cange, λ. *κλίβανον*).

Χιτώνας που τον φορούσαν επάνω από την πανοπλία (Βλ. και Du Cange, ό.π.): *τον έβγαλαν απανωκλίβανον, οπού το έβανεν απανώθεον των αρμάτων* Διήγ. Αλ. V 58.

επανωμερίτης ο· *απανωμερίτης.*

Από την συνεκφ. *επάνω μέρη* (τα) και την κατάλ. *-ίτης*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, λ. *απανωμερίτης*).

Αυτός που κατοικεί στο υψηλότερο μέρος κάπ. τόπου (Η σημασ. και σήμ. στην Αρκαδία, ΙΛ, ό.π. 1): *Στον πύργο-μας ευρίσκουντα και οι απανωμερίται* Διήγ. ωραιότ. 623.

επανωμέρου, επίρρ.· *απανωμέρου.*

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *μέρος*. Για το σχηματ. της λ. πβ. ά. *εξωμέρου.*

Πιό πάνω, παραπάνω: *ώσπερ σας εδείξαμεν απανωμέρου* Ασσίζ. 35[29]· *εφειδή σας είπαμεν απανωμέρου το δίκαιον ... τώρα να σας ερμηνεύσω* Ασσίζ. 59[18].

επανωμύλι το· *απανωμύλι.*

Από το επίρρ. *επάνω* και το ουσ. *μύλος*. Ο τ. και σήμ. (ΙΛ, λ. *απανωμύλι*). Ο τ. και σήμ. στην Κέα (Κόλια Αγγ., Αθ. 45, 1933, 263).

Η επάνω πέτρα του μύλου (Η σημασ. και σήμ., ΙΛ, ό.π. 3): *να μή σημαδέψει μύλον και απανωμύλι, ότι ψυχή αυτός σημαδεύγει* Πεντ. Δευτ. XXIV 6.

επανωτά, επίρρ.

Από το επίθ. *επανωτός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Με τρόπο που να είναι ο ένας επάνω στον άλλο (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ.): *ήτο ξένον θέαμα τα δόλια τα κορμιά-τους να κείτουνται επανωτά, δίχως την ομορφιά-τους* Διακρούσ. 82[6].

επανωφόριον το· *απανωφόρι(ν)* Προδρ. IV 261, Αχιλλ. L 794, 799, Αχιλλ. N 1103, 1108, Θησ. Ϛ' [24[3], 36[4]], ΙΑ' [55[2]], Διήγ. Αλ. V 51, 72, 78, Διήγ. Αλ. G 272[18], 275[29], 280[37-8], 285[12-3], 288[7], Πεντ. Γέν. XLIX 11, Έξ. XXV 7, XXVIII 4, XXIX 5, XXXV 27, XXXIX 2, 7, Ιστ. Βλαχ. 1059, Διγ. Άνδρ. 401[11], Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών σβ', σο'· *απανωφόριον,* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150[10].

Από το επίρρ. *επάνω* και την κατάλ. *-φόρος* αναλογ. με τα ουσ. σε *-ιον*. Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.) και σήμ. στον τ. *επανωφόρι* (Πρωΐας Λεξ.).

Πανωφόρι: *ο καθείς εβάσταινε ρούχο κι' απανωφόρι* Θησ. ΙΑ' [52[4]].

επανώφορος, επίθ.

Από το επίρρ. *επάνω* και το *φέρομαι*. — Πβ. *ανώφορον.*

Εκφρ. *ιμάτιον επανώφορον* = επανωφόρι: *ιμάτιον επανώφορόν διπλούν* Ψευδο-Σφρ. 288[37].

επαξιώ, Αξαγ., Κάρολ. E' 44.

Το αρχ. *επαξιόω.*

Α' (Ενεργ.) Θεωρώ ή καθιστώ κάπ. άξιο, αξιώνω: *Ούτως γάρ δέομαι καγώ τον Κύριον της δόξης ει και αμαρτωλός ειμί, ίνα μ' επαξιώση δια συντόμως τους λαμπρούς θρόνους και υψηλούς-σου ίδω ... και σέ τον υψηλότατον, κράτιστον βασιλέα εν δόξη καθεζόμενον* αυτ. 1220. **Β'** (Μέσ.) γίνομαι ή θεωρούμαι άξιος, αξιώνομαι: *ύμνους κ' ευχαριστίας πέμψωσιν προς τον άναρχον Θεόν της αληθείας, διότ' επαξιώθησαν ιδεί-*

ναι την εικόναν αυτ. 1217· *εκεί γάρ περιβάλλεται ένδοξον και μεγάλον στέφανον πολυτίμητον ... ανεμποδίστως και αυτόν εκείσ' επαξιώθη τη συνεργία του Θεού* αυτ. 225.

επαοιδός ο, Παράφρ. Μανασσ. (Tiéche) 349, Φυσιολ. 370^{1}, Βακτ. αρχιερ. 153.

Το μτγν. ουσ. *επαοιδός*.

Μάγος, μάντης: *Τούτά 'πασιν οι επαοιδοί, λέγω οι αστρολόγοι* Διγ. Ο 57.

επαπείλησις η.

Από το *επαπειλέω* και την κατάλ. *-ις*. Η λ. στον Σουίδα (Steph., Θησ.).

Απειλή, φοβέρα: *επαπειλήσεις ποιείτε τινάς προς ημάς ώσπερ εις τινάς συγχωρίτας υμών και βαναύσους* Θεολ., Τζίρ. 357$^{4-5}$.

επαπειλητικός, επίθ., Δούκ. 295^{13}.

Από την πρόθ. *επί* και το επίθ. *απειλητικός*.

Απειλητικός: *λοιδορήσας αυτόν και λόγους επαπειλητικούς ειπών αυτῷ* αυτ. 103^{8}.

επαπλώνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *απλώνω*.

Απλώνω: *επήδησεν ο λέων και επηπλώσας την ουράν αυτού εις τας πλευράς-του και μέγα βρυχησάμενος προς τον νέον επήλθεν* Διγ. Ζ 1468.

επαπολαμβάνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *απολαμβάνω*.

Χαίρομαι με τη σειρά-μου, απολαμβάνω: *χιλιοπλάσιον την λύπην ή την χαράν μικρόν το κατά μικρόν απολαμβάνοντες εξ αυτών* (εvv. *των παίδων*), *ελπίδα και μόνην την μίαν θέμενοι, εις ήν ηξιώθημεν τάχα άνδρα συνάψαι και τελείαν δεσπότιν και αξίαν οικοκυρίαν και παίδων επαπολαμβάνουσ(αν) ενορώντες* Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 19^{24}.

επαπολαύω, Εγκ. αγ. Δημ. 106^{38}.

Το μτγν. *επαπολαύω*.

Απολαμβάνω: *των σών επαπολαύοντες μεγάλων δωρημάτων* Προδρ. III 430.

επαπομένω.

Από την πρόθ. *επί* και το *απομένω*.

Μένω, απομένω: *εις την φωνήν αναισθητεί, νεκρός επαπομένει* Καλλίμ. 1700.

επαπορώ.

Το μτγν. *επαπορέω*.

Απορώ· εκπλήττομαι: *Επαπορώ· το πράγμα θαύμα μοι φέρει· πώς υδάτων, ώ δένδρον, εψύγης μέσον;* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 72.

επαρδώ.

Το μτγν. *επάρδω* (Βλ. και L-S, λ. *επάρδω*).

Ποτίζω· (μεταφ.) ξεδιψώ: *έτι και στέρνα έχουσα ύδωρ δροσώδες λίαν, όπερ τα δένδρη επαρδεί ομού και την κοιλίαν* Παϊσ., Ιστ. Σινά 236.

επαριθμώ,

Το μτγν. *επαριθμέω*.

Υπολογίζω: *Ο δέ γε του επάρχοντος στόλος επαριθμήθη οθόνεσιν σαράκοντα* Αξαγ., Καρολ. Ε' 955.

έπαρμα το, Πεντ. Αρ. XXXI 12, 27, 32.

Από το *επαίρνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στο Βλάχ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Λεία (Βλ. Βλάχ. και Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 1): *επήραν όλο το κούρσος και όλο το έπαρμα* Πεντ. Αρ. XXXI 11. **2**) Κατάληψη, πάρσιμο (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 2): *Μέγα καλόν του εφάνηκεν το έπαρμα του πύργου* Χρον. Τόκκων 402. **3**) Απόκτημα· (εδώ) συμβουλή: *να στάξει σάν τη βροχή το έπαρμά-μου, να σταλάξει σάν τη δροσιά ο λόγος-μου* Πεντ. Δευτ. XXXII 2.

επαρμόζω, βλ. *εφαρμόζω*.

επαρμός ο, Τζάνε, Κρ. πόλ. 412^{4}, 564^{18}.

Από το *επαίρνω* και την κατάλ. *-μός*.

Κατάληψη, άλωση: *είχαν δέ τούτον τον φεϊτφάν οι Τούρκοι κεκρυμμένον έσοντας οπού ήσαν βεβαιωμένοι τον επαρμόν της πόλης* Ιστ. πατρ. 158^{15}.

επαρσιά η.

Από το ουσ. *έπαρσις* και την κατάλ. *-ιά*.

Περηφάνεια, αλαζονεία: *όλον το πλήθος του λαού θέλουν-τον* (εvv. *τον Βελισάριον*), *αγαπούν-τον* (παραλ. 2 στ.) *κ' εις τούτο το εξόρθωσεν, εις επαρσιά εσέβην* Γεωργηλ., Βελ. 457.

έπαρσις -ση η, (I), Καλλίμ. 27, Χρον. Μορ. Η 798, 5071, Περί ξεν. V 494, Χρον. Τόκκων 2211, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 358, Παρασπ., Βάρν. C 111, 329, Αργυρ., Βάρν. Κ 332, Μαχ. 576^{16}, Θησ. Ϛ' [36^{5}], Πικατ. 118, 160, 556, Βεντράμ., Φιλ. 251, 258, Αιτωλ., Βοηβ. 58, 162, Χρον. σουλτ. 128^{16}, Ερωτόκρ. Γ' 1041, Συναδ., Χρον. 42.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Περηφάνεια, αλαζονεία (Η σημασ. και σήμ. Πρωΐας Λεξ.): *Θεός ο παντοδύναμος του έδωσε δειλίαν διά πολλήν-του έπαρσιν και την αλαζονείαν* Ιστ. Βλαχ. 176· *και ταύτα μέν νικήσαι εκείνην την περίφημον μεγάλην Γερμανίαν και καταβάλη των εχθρών έπαρσιν και μανίαν* Αξαγ., Καρολ. Ε' 768· **β**) υπερεκτίμηση, «μεγάλη ιδέα»: *ότι ήτον αλαζονικός κ' είχεν μεγάλην δόξαν κ' έπαρσιν στα φουσάτα-του* Χρον. Μορ. Η 6645.
2) Πληθ. **α**) μεγαλεία: *Διαταύτ' ο κόσμος, τ' αγαθά κ' οι έπαρσες λιγαίνουν και ωσάν λουλούδιν ψύγουνται και ως άθος διαμένουν* Πικατ. 220· *άν σ' έλθει ξενοδόχημαν, υιέ, στην ξενιτείαν μή θέλεις του να φαίνεσαι τίνος και πόθεν είσαι· νά θέλεις έπαρσες πολλές και παρρησίες μεγάλες* Φλώρ. 1142· **β**) μεγαλοπρέπεια: *με στόλιση βασιλική και πλούσια πλιά παρ' άλλη ...μ' έπαρσες ρηγατικές και μ' αφεντιά μεγάλη, επρόβαλεν* (εvv. *ο γιός του Ρήγα*) Ερωτόκρ. Β' 366.

έπαρσις η, (II).

Από το *επαίρνω* και την κατάλ. *-σις*.

Κατάληψη, άλωση, πάρσιμο: *Η έπαρσις του κάστρου* Χρον. Τόκκων Τίτλ. μετά **στ. 296.**

επαρτώ· *επαρτείν*, Ρωσσέρ· 236, εσφαλμ. γρ. αντί *επαυτείν*.

επαρχαιότης *η*.

Από το ουσ. *έπαρχος* κατά τα ουσ. σε *-ότης*.

Το αξίωμα του έπαρχου (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400, λ. *έπαρχος*]): *Η έμπρακτος επαρχαιότης ή στρατηγία ή επισκοπή λύει την υπεξουσιότητα* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 17^{11}.

επαρχεύω· *'π α ρ χ ε ύ ω.*

Από το ουσ. *έπαρχος* και την κατάλ. *-εύω*.

Η μτχ. ως ουσ. = άρχοντας: *ήλθασιν οι 'παρχεύοντες, ήλθαν οι συγγενείς-του· τους γάμους επληρώσαμεν, παρέλαβα την κόρην* Λιβ. Esc. 2377.

επαρχία η, Μαχ. 298^{33}, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 162, Αχέλ. 119, 291, Ερωφ. Β′ 394, Ιστ. Βλαχ. 1246, 1526, 2035, 2194, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [400], Βακτ. αρχιερ. 148, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 338, κ.α.· *ε π α ρ χ ι ά,* Δούκ. 219^{11}, Ιμπ. (Legr.) 356, Βεντράμ., Φιλ. 51, 111, Ερωφ. Α′ 454, 526, Δ′ 512, 526, Ιστ. Βλαχ. 2233, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [166, 328], Δ′ [319], Ζήν. Πρόλ. 86, κ.α.

Το αρχ. ουσ. *επαρχία*. Ο τ. *επαρχιά* και στον Κατσαΐτ. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Διοικητική περιοχή (στη δικαιοδοσία κάπ.): *Περί φευγάτων κληρικών, οπού παγαίνουν εις ξένην επαρχίαν χωρίς γράμμα του αρχιερέως αυτών συστατικόν* Βακτ. αρχιερ. 184· *ο αρχιερεύς πρέπει να έχει την φροντίδα της επαρχίας και των εκκλησιών* Βακτ. αρχιερ. 184· *δέ χρήζω να μ' οργίζουνται, πούρι να μέ φοβούνται όλοι της επαρχίας-μου* Ερωφ. Ε′ 246· *στην επαρχιάν-σου όρισε διαλαλημόν να ποίσεις* Ιμπ. (Legr.) 328. **2**) Εξουσία, αξίωμα: *μήδ' αφεντιές μηδέ επαρχιές, άρχοντες γή αφεντάδες* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 56· *να πάψουσιν οι δόξες-του κ' η επαρχιά-του η τόση* Ερωφ. Πρόλ. Χάρ. 103· *άν ένι το έγκλημαν κοινόν, τουτέστιν εγγίζει της κοσμικής επαρχίας και της πνευματικής* Ασσίζ. 280^{19}· *όχι γιατί 'ναι βασιλιός ψηλός πολλά απ' αυτόνο κι' απ' ευγενειά κι' από επαρχιά κι' απ' άλλες χάρες μόνο* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [208].

έπαρχος ο, Προδρ. ΙΙΙ 216 ii (κριτ. υπ.), Μανασσ., Χρον. 2168, 2868, 3355, Πωρικ. Ρ 109^{2}, Ελλην. νόμ. 554^{19}, Αρμεν., Εξάβ. Γ′ 8^{40}, Ε′ 12^{16}, Ϛ′ 14^{12}, Παράρτ. $1^{6,7}$, Σημ. Δωρ. Τζυκ. $45^{63,65}$, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 915.

Το αρχ. ουσ. *έπαρχος*. Βλ. και Τωμ., Αθ. 62, 1958, 3.

1α) Διοικητής, κυβερνήτης επαρχίας: *ο δ' Ισμαήλ αντεισήχθη κονοσταύλος καί έπαρχος εν Χερρονήσω* Δούκ. 419^{32}· *τη πίστει ταύτη επολέμησαν διά πολλών τιμωριών και φόνων οι βασιλείς τότε και οι έπαρχοι αυτών εν τη οικουμένη* Ιστ. πατρ. 93^{6}· *περί επάρχων του κάστρου* Βακτ. αρχιερ. 152· **β**) αξιωματούχος με διάφορες αρμοδιότητες: *Προστάσσω σέ τον έπαρχον θαλάσσης συν τους πάντας κυβερνητάς* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 923· *κρίσει του επάρχου της πόλεως* Αρμεν., Εξάβ. Δ′ 1^{22}. **2**) (Ως επίθ.) εκφρ. *έπαρχος αρχή* = το αξίωμα του επάρχου, του πραίτωρα: *εμοί την έπαρχον αρχήν ταύτην παρεσχηκότι* Μανασσ., Χρον. 3385.

επάρχω.

Το αρχ. *επάρχω*.

Η μτχ. ως ουσ. = έπαρχος: *Ο δέ γε των Καρχηδόνων σουλτάνος... τους επάρχοντας αυτού και δισυπάτους παραλαμβάνει συν αυτῷ* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 413.

έπασμα το,

Από το *επάδω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex.).

Λάλημα: *οφείλεις τῳ εδάφει καθίσαι και των επασμάτων των περδίκων επακροάσθαι* Ιερακοσ. 503^{2}.

επασπάζομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *ασπάζομαι*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.

Χαιρετώ: *ο αρχάγγελος Μιχαήλ ... επασπάσατο την Κεχαριτωμένην* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 240 (κριτ. υπ.).

επασφαλίζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *ασφαλίζω*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex.).

Κλειδώνω, ασφαλίζω: *απέθετο εν κιβωτῷ κλειδί επασφαλίσας* Παΐσ., Ιστ. Σινά 2215.

έπαυλις η, Νεόφ. Έγκλ. Γ′ 11.

Το αρχ. ουσ. *έπαυλις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

1) Αγρόκτημα: *εί γάρ έπαυλις είη γυμνή, οικήματα δέ συνημμένα ταύτῃ διορίζοιεν τήν τε έπαυλιν* Αρμεν., Εξάβ. Β′ 4^{44}. **2**) Τραγούδι (που συνοδεύεται από αυλό): *αηδόνων †τα μελώδι και †Σειρήνων τας επαύλεις, πώς κελαδούν ευλάλητον επάνω των φυτών-σου* Στ. Αδάμ 49.

επαυξαίνω, βλ. *επαυξάνω*.

επαυξάνω, Σπαν. Α 248· *ε π α υ ξ ά ν ω,* Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 260.

Το αρχ. *επαυξάνω*.

Α′ Μτβ. **α**) Κάνω κ. μεγαλύτερο, αυξαίνω: *επηύξησε δέ και το ποσόν της επιβολής* Act. Lavr. 58^{44}· **β**) (προκ. για φλόγα) δυναμώνω: *τα ξύλα του πυρός την φλόγαν επαυξάνει* Σπαν. Ρ 131. **Β′** (Αμτβ.) γίνομαι μεγαλύτερος, μεγαλώνω: *εγέννησεν τον ευγενή Βασίλειον τον Ακρίτην, και πλέον τότ' επηύξησεν του αμιρά ο πόθος* Διγ. Ζ 584.

επαυτός, αντων.

Από την πρόθ. *επί* και την αντων. *αυτός*.

Εκφρ. *εις επαυτά* = τόσο: *εκείνος να ένι κρισιμένος να τον επιτιμήσουν απέ το κορμίν-του είς επαυτά όσον ήτον η τιμή-του οπού το επούλησεν το όρνεον* Ασσίζ. 201^{2}.

επαφήνω, βλ. *απαφήνω*.

επαφίω, Διγ. Ζ 2487.

Από την πρόθ. *επί* και το *αφίω*. Για τη λ. βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 452.

Εγκαταλείπω: *Απέρχει βέβαιον κάμέ πού μόνην επαφίεις;* αυτ. 2576.

επάχθεια η.

Από το επίθ. *επαχθής* και την κατάλ. *-ια*. Η λ. στον Ιουστινιάνειο κώδικα (L-S).

Δυσκολία, ενόχληση: *μηδεμίαν περί των καρπών ή της διοικήσεως του μέσου χρόνου όχλησιν ή επάχθειαν τους ορθοδόξους (ενν. παίδας) υπομένειν* Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 10^{k}.

επεβγάνω, βλ. *αποβγάνω*.

επεγείρομαι.

Το αρχ. *επεγείρομαι.*

Σηκώνομαι από τη θέση-μου: *Ούτοι εισίν Παναγία οι τον ιερέα μή επηγειρόμενοι όταν εισέρχεται* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249.

επεγκελεύομαι, Χρυσόβ. του 1364 σ. 29, 34, 36.

Το αρχ. *επεγκελεύω.*

(Νομ.) διατάσσω· συνιστώ: *προστάσσει η βασιλεία-μου και επεγκελεύεται διά του παρόντος χρυσοβούλλου λόγου αυτής, ως άν απεκβάλλωσι* αυτ. σ. 31.

επεγκοτώ, Ευγεν., Δρόσ. Ε΄ 227.

Από την πρόθ. *επί* και το *εγκοτώ.*

Μισώ, «κρατώ κακία»: *τοις γάρ κακοίς κἂν τελευτῇ πάντες επεγκοτούσι* Μανασσ., Χρον. 3063.

επεγκωμιάζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *εγκωμιάζω.*

Εγκωμιάζω, εξυμνώ: *ο μέν επεγκωμίαζε, η δέ πάλι λαλώντα νίκας της βασιλείας-του κατά βαρβάρων όντα* Αξαγ., Κάρολ. Ε΄ 137.

επεθυμία *η,* βλ. *επιθυμία.*

επεθυμώ, βλ. *επιθυμώ.*

επεί, σύνδ.· *ε π ε ί ν,* Χρον. Μορ. Η 62, 98, 2647, 2707, 3589, 4248, 4568, 5910, 5917, Χρον. Μορ. Ρ 1182, 1385, 4231, 5510, Φλώρ. 1125, Περί ξεν. V 353, Περί ξεν. Α 154, Χρον. Τόκκων 2514, 2940, 3258, Θρ. Κων/π. (Mich.) 17, Σαχλ., Αφήγ. 125, 297, Τριβ., Ρέ 177· *ι π ε ί ν,* Χρον. Τόκκων 2170.

Ο αρχ. σύνδ. *επεί.*

επείδες, σύνδ., βλ. *επειδή.*

επειδή, σύνδ., Προδρ. ΙΙΙ 436 (χφ. g) (κριτ. υπ.), Μαχ. 578[15], Ch. pop. 471 (κριτ. υπ.), Χρον. σουλτ. 47[3], 69[1], Ερωφ. Α΄ 541, Ιντ. β΄ 7, Δ΄ 375, Στάθ. (Martini) Γ΄ 561· *α φ ε ι δ ά ν,* Ασσίζ. 277[26], 362[24], 376[6], Κυπρ. ερωτ. 101[18], 129[40], 130[13]· *α φ ε ι δ ή,* Ασσίζ. 286[3]· *ε π ε ί δ ε ς,* Ερμον. Ψ 55· *ε π ε ι δ ή ν,* Μαχ. 2[13]· *ε φ ε ι δ ή,* Ασσίζ. 32[18], 35[3], 36[1], 37[14], 41[19], 45[22], 50[20], 59[18], 60[26], 64[27], 70[16], 87[6], 95[27], 98[29], 108[20], 115[10], 117[28], 128[7], 130[22], 145[8], 158[5], 167[17], 189[10], 201[26], 202[17]· *ε φ ε ι δ ή ν,* Ασσίζ. 277[17], 281[14], 284[24], 306[4], 323[3], 337[4], 345[25], 382[4], 403[5], 428[17], 430[1], 447[22], 453[17], 454[16], 459[21], 460[14], 461[3]· *'π ε ι δ ή,* Αχέλ. 330, 455, 575, 805, 1990, 2091, 2488, Δαρκές, Προσκυν. 22, Ερωφ. Α΄ 633, Ιντ. β΄ 131, δ΄ 80, Ε΄ 437, Ερωτόκρ. Γ΄ 901, 1303, Στάθ. (Martini) Β΄ 16, Γ΄ 151, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ΄ [381], Ε΄ [526, 1220, 1566], Λίμπον. 194, 319, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β΄ 133, Γ΄ 510, Ιντ. δ΄ 158.

Ο αρχ. σύνδ. *επειδή.* Ο τ. *'πειδή* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Αφ. 38. Η λ. και σήμ.

1) Χρον. **α**) όταν, αφού: *Επειδή ο Μεχεμέτης ενίκησε τον αδελφό-του τον Μουσά και εκάθισε βασιλέας,... τότε εμάζωξε τους γιανιτσάρους* Χρον. σουλτ. 51[2]· **β**) από τη στιγμή που: *κελεύει το δίκαιον και η ασσίζαν ότι, εφειδήν κιβεντίσουν το πρόσταγμαν εις την χώραν το πώς να καθαρίσουν τα στενά, και κανείς άνθρωπος ού καμμία γυναίκα αποφεύγει του αυτού προσταγμάτου και τίποτες ουδέν ποιεί..., το δίκαιον κελεύει* Ασσίζ. 482[8]. **2**)

(Αιτιολ.) εφόσον, μιά και, επειδή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Άγωμε, νοικοκύρη-μου, 'πειδή ο Θεός το θέλει* Θυσ.[2] 397· *εσύ, άξε Θεέ-μου, 'πειδή μ' ορίζει η χάρη-σου, 'ς τούτο βοήθησέ-μου* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β΄ 54· *είπεν (*ενν. *ο ιατρός) ότι εις την τρίτην ημέραν να τον ιάνει, εφειδή είδεν καλά την πληγήν* Ασσίζ. 177[9].

επεικάζω, βλ. *απεικάζω.*

επείν, σύνδ., βλ. *επεί.*

επεισαγωγή *η.*

Το αρχ. ουσ. *επεισαγωγή.*

(Έκφρ. νομ.) *επεισαγωγή δευτέρου ανδρός* = δεύτερος γάμος της γυναίκας (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *δηλονότι μή των προτέρων γάμων επιλελησμένης της μητρός, μηδ' επεισαγωγή δευτέρου ανδρός την τού πρώτου κοίτην ούκ εν τιμῇ τιθεμένης* Αρμεν., Εξάβ. Ε΄ 8[82].

επεισακτός, επίθ., Αρμεν., Εξάβ. Α΄ 15[7].

Το αρχ. επίθ. *επείσακτος* με καταβιβασμό τόνου.

(Έκφρ. νομ.) *επεισακτόν κέρδος* = τόκος: *επί της ασαφούς ταύτης συμφωνίας, της περί τών τόκων, κρείττον εστί το ευνοείν τη απαιτήσει,... παρ' ό βοηθείν εις το απαιτηθήναι το επεισακτόν κέρδος, όπερ εστίν ο τόκος* αυτ. Α΄ 15[7] σχόλ.

επεισβάλλω.

Το αρχ. *επεισβάλλω.*

1) Φρ. *επεισβάλλω εις νούν κ.* = ξαναφέρνω στη σκέψη-μου κ.: *της κόρης επεσέβαλα τον έρων εις [τον]* (κριτ. υπ.) *νούν-μου* Λιβ. Esc. 3508. **2**) Διαπερνώ: *όταν γάρ αύτη (*ενν. *η θερμαντική ακτίς) ... μέσον καλύκων φλεκτικώς επεισβάλῃ* Ευγεν., Δρόσ. Α΄ 89.

επεισέρχομαι, Ερμον. Υ 356.

Το αρχ. *επεισέρχομαι.*

1α) Μπαίνω μέσα: *Τη γούν επαύριον ημείς προς σπήλαια τα τούτων άπαντες επεισήλθομεν· εύρομεν δέ θηρία* Βίος Αλ. 4224· **β**) φρ. *επεισέρχομαι εσώνυμφος* = μπαίνω σε οικογένεια (ως νύφη): *επεισέρχεται η προδιαληφθείσα θυγάτηρ ημών η δείνα εσώνυμφος εις την καθ' ημάς οικίαν* Έγγρ. του 12. αι.(?) (Σάθ., ΜΒ Ϛ΄ 607[21])· **2**) Επιτίθεμαι: *συν πάσι τοις στρατεύμασι και πάλιν επεισήλθε, χώραν ημών καταπορθών, αιδούμενος ουδένα* Βίος Αλ. 3169.

επεισοδεύω.

Από την πρόθ. *επί* και το *εισοδεύω.*

Παρεμβάλλω: *διά ποίαν ανάγκην εγώ επεισοδεύω τούτον τον λόγον των εικόνων, θέλω-σε ειπεί* Πηγά, Χρυσοπ. 53.

επείτοιγε, σύνδ., Αρμεν., Εξάβ. Ε΄ 8[81].

Από τη συνεκφ. του συνδ. *επεί* και των μορίων *τοι, γε.* Για τη λ. βλ. Μαυρικ., Στρατηγ. 130[21], 134[6] κ.α. και Φωτιάδη, Αθ. 32, 1920, 91.

Επειδή: *επείτοιγε πρό του γίνεσθαι ταύτα ουδέ έστιν η προφώνησις* αυτ. Γ΄ 3[106] σχόλ.

[**επεκβαίνω·** *ε π ε ξ έ β η σ α ν,* Αχιλλ. Ν 1510. Τ. αορ. του *απεκβαίνω·* προσθετέον στο ά. *απεκβαίνω.*

(Προκ. για χρόνο) περνώ: *Αφού γούν επεξέβησαν αι ημέραι της χαράς-τους* ό.π.].

επέκει, Διγ. (Trapp) Esc. 1193, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εποίκε* [Βλ. Διγ. (Trapp) Esc. 1193 κριτ. υπ.].

επέλευσις η, Διγ. (Trapp) Gr. 243, Αρμεν., Εξάβ. Α' 7^{1} σχόλ.

Το μτγν. ουσ. *επέλευσις.*

1) Εμφάνιση· ερχομός: *Βία εστί μεγάλου πράγματος επέλευσις, ήν ού δύναταί τις απωθείσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Α' 11^{1}. **2**) Επίθεση· έφοδος: *Του δράκοντος επέλευσις προς το κελλίν εκείνο* Καλλίμ. 501.

επεμβαίνω.

Το αρχ. *επεμβαίνω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) (Προκ. για πόλεμο) επέρχομαι: *εις τοιούτον καιρόν, οπού μας επεμβαίνει έξωθεν πόλεμος, να έχωμεν και έσωθεν πόλεμον* Σφρ., Χρον. μ. 100^{32}. **2**) Παρουσιάζομαι· φθάνω: *'Αρχοντες,... καιρός μας επενέβηκεν, ίνα επιμεληθούμεν* Διήγ. Βελ. 100. **3**) Ασχολούμαι, καταπιάνομαι με κ.: *Οι χειροτέχναι, οί τε λεπτουργοί ... και οι λοιποί, εν ῳ δ' άν έργῳ στοίχημα ποιήσωσι και αρραβώνας λαβώσι, μή καταλιμπανέτωσαν τούτο και εις έτερον επεμβαινέτωσαν* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8^{40}. **4**) (Προκ. για το λογισμό) προτρέπω, παρακινώ: *σκόρπισον πάντα λογισμόν τον εκ του διαβόλου συχνώς μοι επεμβαίνοντα εις το κατακρημνίσαι την παναθλίαν-μου ψυχάν εις Τάρταρον του 'Αδου* Εις Θεοτ. 50.

επεμβάλλω.

Το αρχ. *επεμβάλλω.*

(Νομ.) φρ. *επεμβάλλω εμαυτόν* = παρεμβάλλομαι γιά ξένο χρέος (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]: *πρώτον μέν, εί ευπορεί ο επεμβαλών εαυτόν, ενέχεται· εί δέ απορεί, κρατείται ο πρωτότυπος και ούκ έχει παραγραφήν* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5^{84}.

επενδάκνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *ενδάκνω.*

Δαγκώνω: *εί μή που τίς αγέρωχος, θρασύς τε και σκληραύχην, επενδακών τον χαλινόν και ρήξας τας ηνίας, ανέτῳ δρόμῳ φέρεται* Γλυκά, Στ. Β' 208.

επενδύω.

Το αρχ. *επενδύω.* Η λ. και σήμ. ως λόγ.

Α' Ενεργ. Τοποθετώ κ. πάνω σε κ. άλλο: *ποιήσας σακκούλιν ... τα επιγεγραμμένα μαλάγματα αναγεμίσεις και επενδύσεις εις έκαστον δάκτυλον όθεν όνυξ εξερριζώθη και δήσεις* Ορνεοσ. αγρ. 557^{15-6}. **Β'** Μέσ. **1**) Είμαι περιτυλιγμένος: *αμπέλοις επενδύοντο τα πλείονα των δένδρων* Διγ. Ζ 2772. **2**) Κυριεύομαι από κάπ. συναίσθημα: *Υπερβάλλοντος δέ φόβου των Ελλήνων η στρατεία επενδύθησαν οι πάντες εν εκείνη τη νυκτί* Ερμον. Ν 129.

επεντρανίζω, Μανασσ., Χρον. 3321.

Από την πρόθ. *επί* και το *εντρανίζω.* Η λ. του 5. αι. (Steph., Θησ.).

α) Κοιτάζω, βλέπω: *αλλά γάρ ούκ εκάμμυε το βλέφαρον της δίκης, αλλ' επεντράνισεν ορθώς και τον επαναστάντα τοις ίσοις αντημείψατο* Μανασσ., Χρον. 3893· *επεντρανίζεις, άνθρωπε, κάν όλως θεωρείς με;* Προδρ. Ι 67· (μεταφ.) *'Αν δέ και του κηρύγματος ακούσωσι του θείου, εις το πολύ μή σθένοντες τούτο προκύπτειν βάθος, μηδ' εις το μέγα θέλοντες επεντρανίζειν ύψος* Γλυκά, Αναγ. 240· **β**) βλέπω· αντιμετωπίζω: *ούτω και βάρβαρος ανήρ αιδείται βασιλείαν και τους θεόθεν τιμητούς και θηριώδες ήθος σεβάζεται, φιλάνθρωπον αυτοίς επεντρανίζων* Μανασσ., Χρον. 2843.

επεντρέπομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *εντρέπομαι.*

Ντρέπομαι: *Γύρισον τα νώτια μέρη* (παραλ. 2 στ.), *Και, κατά τον ορισμόν-του, εποικέν-το το κορίτσιν· ού γάρ επεντράπην όλως* Πτωχολ. α 562.

επεντρυφώ.

Από την πρόθ. *επί* και το *εντρυφάω.* Η λ. του 5/6. αι. (L-S, λ. *επεντρυφάω*).

Ασχολούμαι ευχάριστα με κ.: *σύ δέ ψυχή ... αεί διψώσα γνώσεως... βίβλοις αεί προστέτηκας, επεντρυφάς τοις λόγοις* Μανασσ., Χρον. 5.

επεξεγείρομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *εξεγείρομαι.*

Σηκώνομαι όρθιος: *Ούτως εκείνη συμπεσούσα κειμένη η γραύς...* (παραλ. 1 στ.). *Ούκουν επεξήγερτο* Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 291.

επεξέλευσις η, Γλυκά, Στ. Β' 40.

Το μτγν. ουσ. *επεξέλευσις.*

Τιμωρία, ποινή: *ο ... τολμήσων εμποδισμόν επάξαι ... οργήν βαρείαν και σφοδράν αγανάκτησιν και επεξέλευσιν ως άπιστος υποστήσεται παρά της βασιλείας μου* Χρυσόβ. του 1364 σ. 37.

επεξέρχομαι.

Το αρχ. *επεξέρχομαι.*

1) (Μτβ.) εξετάζω με ακρίβεια: *άν [ακούσεις κατά του Θεού ρήματα βλασφημίας] και άν τα παραδέξεσαι και άν μή τα επεξέλθεις εις τί[τοιαν κόλασιν σχεδόν και εις ενοχήν εμπίπτεις]* Σπαν. V 71. **2**) (Αμτβ.) φθάνω στο τέλος· «τα καταφέρνω»: *ίσως να-έλθει καιρός να γένεις κ' εσύ λειτουργός του Αγίου... και επιτηδείου ελθόντος του χρόνου... και καθ' εκάστην εκδεχόμενος την τελευταίαν ημέραν, επεξήλθον* Χειλά, Χρον. 351.

επέραστος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 307, Σπαν. Μ 8.

Το μτγν. επίθ. *επέραστος.*

1) Αξιαγάπητος: *τούτῳ συνῴκει γύναιον επέραστον την όψιν* Μανασσ., Χρον. 2498. **2**) Ποθητός, επιθυμητός: *Ούτω πάσιν επέραστος η σκηπτροκρατορία* Μανασσ., Χρον. 3110.

επέρχομαι, Σπαν. Α 262, 295, 362, Διγ. Ζ 1469, Σφρ., Χρον. μ. 86^{11}, 88^{9}, 124^{26}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1073.

Το αρχ. *επέρχομαι.*

1α) Επιτίθεμαι: *Επήλθεν ο Γιζέριχος, εκράτησε της Ρώμης* Μανασσ., Χρον. 2520· *επήλθον δ' ούτοι καθ' ημών* Βίος Αλ. 4193· **β**) «ορμώ»: *Παραπεινάν αρξάμενος ανήλθον εκ της κλίνης και προς το αρμάριν επελθών ευρίσκω κλειδωμένον* Προδρ. Ι 203.

2) (Μεταφ.) προσβάλλω: *νόσος επήλθε τη μητρί θανάτω γειτνιώση* Διγ. Ζ 2545· *επήλθεν εμοί ρευματισμός είς τε την κεφαλήν και τα γόνατα* Σφρ., Χρον. μ. 144^{10-11}. 3) Κατευθύνομαι· καταφθάνω: *Την κόρην τότε έλαβον εκ της χειρός αυτίκα, εις την πηγήν επήλθομεν, καθίσαντες ολίγον* Διγ. Ζ 2657· *ο λαός επήρχετο μετά πολυχρονίων* Διγ. Ζ 2196. 4) Παρουσιάζομαι: *χρείας τυχόν επελθούσης* Σφρ., Χρον. μ. 86^{11}. 5) (Τριτοπρόσ.) συμβαίνει: *όταν σ' επέλθει χαρωπόν, μη το κενοδοξήσεις και όταν σ' επέλθει λυπηρόν, μη σε νικήσει η θλίψις* Σπαν. Ρ 158· *μετά ενιαυτόν ένα επήλθεν αυτώ η αποστασία του Παπαδοπούλου* Πανάρ. 62^{10}. 6) Η μτχ. ενεστ. **α**) ως ουσ. = μεταγενέστερος: *σ' εκείνους που ευρίσκονται κ' εις τους επερχομένους* Διακρούσ. 118^{10}· **β**) ως επιθ.: μελλοντικός: *να είναι εις ενθύμησιν χρόνους επερχομένους* Ιστ. Βλαχ. 55.

επερώτησις η, Act. Lavr. 59^{68}, 60^{60}, Act. Xér. 12^{10}, Αρμεν., Εξάβ. Α' 9^{7} σχόλ., 9^{10}, Γ' 5^{57} σχόλ., $7^{4,6}$, 11^{1}, Δ' 3^{6}, 10^{17}, Ε' 8^{54} σχόλ.

Το αρχ. ουσ. *επερώτησις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Συνομολόγηση, συμφωνία: *Εάν συμφωνήσωσί τινες, ώστε τον προτελευτώντα τω ετέρω διδόναι την ουσίαν, άχρηστον το γεγονός, κατά των καλών τρόπων όν· ούτε γαρ σύμφωνον, ούτε επερώτησις ούτω γενομένη ισχύει* Αρμεν., Εξάβ. Α' 9^{19}· *επερώτησίς εστι συνθήκη ρημάτων, δι' ών αποκρίνεταί τις προς την επερώτησιν ποιείν τι ή διδόναι* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{29}.

επερωτώ, Act. Lavr. 59^{60}, 63^{58}, Act. Xér. 12^{33}, Διγ. Ζ 3266, Ερμον. Ω 143, Αρμεν., Εξάβ. Α' 2^{54}, 4^{66} σχόλ., $9^{13,14}$ σχόλ., 12^{57}, 13^{13}, Γ' 5^{51} σχόλ., 5^{57} σχόλ., 6^{18}, 7^{3} σχόλ., Δ' 3^{6}, $10^{20,29}$, 11^{5}, Ε' 8^{54} σχόλ., Παράρτ. $3^{24,44}$ σχόλ., Ιατροσ. 17^{8}, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{200}.

Το αρχ. *επερωτάω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1**) Ρωτώ, ζητώ να μάθω κ.: *προσηνώς κατησπάζετο, «Πώς έχεις ;» επερώτα* Διγ. (Trapp) Gr. 2724· *τότες επερωτήσαν διά τους απελάτας* Διγ. Ζ 2966. **2**) (Νομ.) συμφωνώ με πανηγυρικό τύπο: *Δούλος είτε επερωτήση, είτε επερωτηθή παράστασιν επί τω αυτώ δικάσασθαι, ού βεβαιούται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 14^{8}. **Β'** Μεσ. (νομ.) υπόσχομαι με πανηγυρικό τύπο: *Δούλος επερωτών μέν προσπορίζει τω δεσπότη, επερωτώμενος δέ ού ποιεί ένοχον τον εαυτού δεσπότην* Αρμεν., Εξάβ. Α' 14^{9} σχόλ.

επεσαύτα επίρρ., βλ. *ποσαύτα*.

επεσαύτος, αντων., βλ. *ποσαύτος*.

επέσω, επίρρ., βλ. *απέσω*.

επετυχαίνω, βλ. *επιτυχαίνω*.

επευκόλως, επίρρ., Ερμον. Α 308.

Από την πρόθ. *επί* και το επίρρ. *ευκόλως*.

Με ευκολία: *μή γραφικάς παιδεύσεις εδιδάχθησαν κάν όλως, επευκόλως να νοούσι* αυτ. 4^{31}.

επευλογώ.

Από την πρόθ. *επί* και το *ευλογέω*. Για τη λ. βλ. Δημητράκ.

Ευλογώ: *ταύτην επευλόγησαν πόλιν είναι κυρίαν* Θρ. αλ. 8.

επευρίσκομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *ευρίσκω -ομαι*.

Βρίσκομαι: *αυτός ο θεοφρούρητος καίσαρ εν τη πατρώα αρχή* (έκδ. *αρχήν*· διορθώσ.) *επευρισκόμενος* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 144.

επευρίσκω, βλ. *εφευρίσκω*.

επευτυχώ, Ευγεν., Δρόσ. Α' 158.

Από την πρόθ. *επί* και το *ευτυχώ*.

1) Έχω την τύχη να έχω κ.: *όν* (ενν. *τον θεόν*) *και συνεργόν της καθ' ημάς αγάπης επευτυχούμεν* Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 211. **2**) Πετυχαίνω κ.: *όπερ γάρ προς την Βουλήν-του* (ενν. *του Δυσσέως*) *επευτύχησαν γάρ τότε, ώσπερ έδειξεν το τέλος* Ερμον. Χ 118.

επευφημίζω.

Το ενεργ. του *επευφημίζομαι*, που απ. σε σχόλ. (L-S).

(Προκ. για αρχηγό) ανακηρύσσω: *βασιλεύς παρά των ιδίων επευφημίζεται σατραπών* Ηπειρ. 210^{3-4}.

επευφραίνομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *ευφραίνομαι*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Ευφραίνομαι: *πολλοί επευφραίνοντο τη τούτου βασιλεία* Διγ. (Trapp) Gr. 3365.

επευχαριστικός, επίθ.

Από την πρόθ. *επί* και το επίθ. *ευχαριστικός*.

Που γίνεται γιά απόδοση ευγνωμοσύνης: *Κωνσταντίνου Αναγνώστου ημιάμβια επευχαριστικά της προς αυτόν φιλικής διαθέσεως* Ανάγν., Ημιάμβ. τίτλ.

επεφωνώ, βλ. *επιφωνώ*.

επέχω, Έγγρ. του 13.αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 43^{15}).

Το αρχ. *επέχω*.

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Κρατώ, βαστώ κ.: *επέχεις-σου τους κεραυνούς, τας φλόγας, τους πρηστήρας* Γλυκά, Στ. Β' 28. **2**) (Προκ. για θέση) κατέχω: *επειδή μητέρων τάξιν επέχουσιν* Ελλην. νόμ. 566^{24}. **3**) Έχω (μέσα-μου): *επεί δέ τούτον καθορώ Θεού σποράν επέχειν* Βίος Αλ. 551. **4**) Συγκρατώ, εμποδίζω κάπ. από κ.: *τούτο πολλούς εφόβισεν, τούτο πολλούς επέσχεν* Μανασσ., Χρον. 3436· *Επεσχέθησαν μέν ούν της ιερωσύνης οι δηλωθέντες μοναχοί διά τούτο* Έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 43^{20}). **5**) Φρ. *επέχω όρκον* = ορκίζομαι: *Ο εκ δικαστικής ψήφου ή εξ αιτήσεως του αντιδίκου όρκον επέχων επ' εκκλησίας, των αχράντων εφαπτόμενος ευαγγελίων, επιορκείν δέ μετά ταύτα ελεγχθείς γλωσσοκοπείσθω* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7^{19}. **Β'** Αμτβ. **1**) Συγκρατούμαι: *«αλλ' επίσχες» είπον, «εγκαρτερήσωμεν τω χρησμώ»* Μακρεμβ., Υσμ. 271^{12}. **2**) Υφίσταμαι, υπάρχω: *εί δέ τοσαύτη επέχει ανάγκη της εκκλησίας ως μή δύνασθαι πρό του πωλείν βουλεύεσθαι* Ιστ. πατρ. 182^{17}. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Έχω (μαζί-μου): *επέχοντο μεθ' εαυτών μυρίους ιπποδαμείους ευγενείς, κάλλιστους και ανδρείους* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 243. **2**) Πιέζομαι από κ., εμποδίζομαι (προκ. για τον ιέρακα): *εί δέ η κοιλία του ιέρακος επέχεται, της κοιλίας το ένδοθεν συν τη κόπρω και αίμα παιδαρίου συμμίξας εις τροφήν αυτώ δός και λύσεις αυτήν* Ορνεοσ. αγρ. 539^{22}.

επήβολος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επήβολος.*

Γνώστης, ενήμερος: *Ιερώτατε δέσποτα,.... κύριε Νεόφυτε, είης μοι επήβολος των καταθυμίων* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 67[2].

επηγγέλλομαι, βλ. *επαγγέλλομαι.*

επηρεάζω, Act. Lavr. 55[58], 66[20], Act. Xér. 21[13]· *'π ε ρ ε ά ζ ω,* Σπαν. A 348.

Το αρχ. *επηρεάζω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ενοχλώ, παρενοχλώ: *αδίκως οι Σιναΐται επηρέαζον τον Αλεξανδρείας Νικηφόρον, λειτουργούντα εν Τζουβανία* Έγγρ. του 1646 (Σάθ., ΜΒ Γ' 578)· **β**) στενοχωρώ, θλίβω: *πολλάκις γάρ οι απρόσεκτοι λέγουν απερισκέπτως· Θεός διά τούτο εχάρισεν αυτοίς τας ενεργείας διά το να καταβλάπτουσιν και να επηρεάζουν άλλους* Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 377. **2**) Εξαναγκάζω σε φορολογία: *είπερ ποτέ κοινή τις περίστασις επιγένηται τη ρωμαϊκή επικρατεία και διά προστάξεως ίσως επηρεασθήσονται τα των λοιπών εξκουσάτα πλοία* Act. Lavr. 55[81-2].

επηρέασις η.

Από το *επηρεάζω* και την κατάλ. *-σις.*

Εμπόδιο, δυσκολία: *μήπως μετά την εμήν αποβίωσιν εύρωσιν οι πατέρες παρά τινος ενόχλησίν τινα ή επηρέασιν διά το κελλίον* Γράμματα Μετεώρ. 99[10-1].

επηρεασμός ο.

Η λ. στον Αριστ.

Ενόχληση: *ουδένα έδει έχειν εξ ανθρώπων επηρεασμόν, αλλά βοήθειαν πάσαν και παραμυθίαν* Έγγρ. (Πατρινέλης, ΕΜΑ 12, 1962 ‹1965›, 161).

επηρεαστής ο.

Το μτγν. ουσ. *επηρεαστής.*

(Πιθ.) αυτός που επιβάλλει φόρους: *υπέρτερα τα πλοία της από των επηρεαστών επαγομένης τοις ναυτιλλομένοις εν τούτοις κακώσεως διατηρήσουσιν* Act. Lavr. 67[76].

επηρεαστικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επηρεαστικός.*

Στον πληθ. ως ουσ. = αυτά που σχετίζονται με τη φορολογία: *την μέντοι κατά μέρος απάντων των επηρεαστικών απαρίθμησιν εατέον,... ο δέ γενικός ... λόγος της εξκουσείας είη άν λυσιτελέστερος* Act. Lavr. 58[80].

επηρεαστικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *επηρεαστικώς* (L-S, λ. *επηρεαστικός*).

Με τρόπο βλαβερό, επιζήμιο: *τους δέ αδίκως και επηρεαστικώς πειρωμένους,... κατεπεμβαίνειν των ταύτης δικαίων εξώσει εκείθεν* Act. Lavr. 64[17].

επήρεια η, Act. Lavr. 55[76], 66[14], 67[66], 68[18], Act. Esph. 31[10].

Το μτγν. ουσ. *επήρεια.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1α) Επηρεασμός: *Κύκλους πολλούς επηρειών και πειρασμών συστρέφω* Προδρ., Σεβ. 142· **β**) πίεση, εξαναγκασμός: *διά τινος επηρείας των κρατούντων μεταναστεύει πάλιν όθεν ήλθεν* Βίος οσ. Αθαν. 248· έκφρ. *άνευ επηρείας* = χωρίς επηρεασμό, αλόγως: *αυτός δέ άνευ επηρείας τινός έφθασεν απολέσας* Δούκ. 201[29]. **2**) Κακή επίδραση: *κατά νούν λαβών τας του δράκοντος επηρείας* Δούκ. 257[19]. **3**) Οικονομική υποχρέωση, επιβάρυνση: *ελευθέρους και αυτούς...τυγχάνειν οφείλοντας πάσης ...ευλόγου τε και παραλόγου επηρείας και αγγαρείας* Act. Lavr. 56[85]· *παρακελεύεται η ημών θεοσέβεια ανώτερα τα τοιαύτα διατηρείσθαι πλοία από πασών απροσδιορίστως ζημιών και κακώσεων και πάσης ευλόγου τε και παραλόγου επηρείας* Act. Lavr. 67[68].

επηρμένως, επίρρ.

Από την παθητ. μτχ. *επηρμένος.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Με έπαρση: *Αλλ' ουδαμώς συνέθετο αυτοίς ο Μελεμέντζης και προς αυτόν εφώνησε μεγάλως, επηρμένως* Διγ. Ζ 3373.

επήτις, σύνδ., βλ. *απήτις.*

επί, πρόθ., Προδρ. I 225, III 108, Μανασσ., Χρον. 5293, 5629, Ελλην. νόμ. 538[8], Ιερακοσ. 469[17], Διγ. (Trapp) Gr. 944, 3347, 3554, Διγ. Ζ 2678, 4058, Ερμον. Λ' 165, Μ' 159, Χρον. Μορ. Η 1711, 5469, 8896, Βίος Αλ. 3063, Απολλών. 492, Φυσιολ. (Legr.) 81, Φυσιολ. (Zur.) L I[14], Σφρ., Χρον. μ. 14[22], 54[11], Μάρκ., Βουλκ. 342[10], Έκθ. χρον. 14[13], Διήγ. πανωφ. 58 κ.π.ά.· *ι π ί ,* Πεντ. Γέν. IX 2, XV 11, XVI 7, Έξ. XXXVI 17, XXXVII 27, XL 24, Λευϊτ. III 9, IX 24, XXVI 30, Αρ. IV 49, IX 18, XXV 18, Δευτ. XVII 18, XXVIII 1, XXXI 18 κ.π.α.

Η αρχ. πρόθ. *επί.* Για τη μετακλασ. χρ. βλ. Mihevc-Gabrovec, Synt. Mosch. 34 κε., 80, 107.

Α' Τόπος **1**) Στάση **α**) επάνω σε κ.: *έμπλαστρον ποιήσας και θείς επί τη πληγή ούκ άν αμάρτοις ως καλλίστη θεραπεία χρώμενος* Ιερακοσ. 484[28]· *Εφ' ίππον τοίνυν επιβάς* Διγ. Ζ 2572· (μεταφ. για να δηλωθεί προσθήκη): *επί θανάτω θάνατον δέχεται καθ' εκάστην* Γλυκά, Στ. 113· *στεναγμούς ταις οιμωγαίς και πένθος επί πένθει* Γλυκά, Στ. 251· (εκφρ.): *ιπί πρόσωπα* + γεν. = επάνω στην επιφάνεια, επάνω στήν όψη: *σκότος ιπί πρόσωπα άβυσσο· και άνεμος του Θεού αναπετάει ιπί πρόσωπα των νερών* Πεντ. Γέν. I 2· *ιπί πρόσωπα όλης της γής* Πεντ. Γέν. XI 4· *ώς επί γής* = πάνω στη γή, κατάχαμα: *εκάθισεν ώς επί γής, ήρξατο τρώγειν μόνη* Καλλίμ. 1894· **β**) σε κ.: *μή κτάσθαι πώποτε χαλκόν επί την ζώνην* Προδρ. III 325· *να βάλετε τά λόγια-μου ετούτα ιπί την καρδιά-σας* Πεντ. Δευτ. XI 18· (έκφρ.): *επί το αυτό* = στο ίδιο μέρος· βλ. ά. *αυτός* 1 φρ. **2**) Κίνηση **α**) προς κ.: *έκλινεν ο Μοσέ το χέρι-του ιπί τον ορανό* Πεντ. Έξ. X 22· *Αύθις επί την Τράπεζαν είσελθε εκ της θύρας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 987· **β**) εναντίον κάπ.: *παραιτούμεθα την επί σοί στρατείαν* Βίος Αλ. 1153· *εάν βάλουν ή λαλήσουν ψευδομαρτυρίας καμμίας ανομίας επί τον πατέραν* Ασσίζ. 187[1]. **Β'** (Χρονική διάρκεια): *μόνος έχαιρεν εφ' όλης της ζωής-του* Διγ. Ζ 2291· *ο βίος τούτου επί έτεσι μακρύνει* Ερμον. Ω 337· *εν τούτω μου τον νούν ειχόμην επί ώραν* Διγ. Ζ 3390· (εκφρ.) *επί την αύριον, επί της αύριον, ιπί της αύριον* = την επομένη· βλ. *αύριο(ν)* **1** έκφρ. **Γ'** (Τρόπος): *απολογείται πρός αυτούς επί τοσούτον ρήμα: «Προστάσσω σέ τον έπαρχον θαλάσσης ...»* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 922. **Δ'** Αναφορά **α**) ως προς, σχετικά με κάπ. ή κ.: *αχάριστοι επί Θεόν και κτίστην* Θρ. Θεοτ. 30· *ανάγγειλαν αυτουνού ιπί υπόθεσες του πηγαδιού* Πεντ. Γέν. XXVI 32· **β**) σύμφωνα, ανάλογα με κ.: *να σε ορμηνέψουν και ιπί την κρίση ός να πούν εσέν να κάμεις* Πεντ. Δευτ. XVII 11. **Ε'** Αιτία **α**) για κ., εξαιτίας κάπ. πράγματος: *η δέσποινα συνέλαβεν, η σή γυνή, παιδίον, ούτινος επί γέννησιν χαράν έξεις μεγάλην* Διγ. Ζ 48· *ο βασιλεύς ώς ήκουσεν εξεπλάγη επί το παράδοξον του θαύ-*

ματος Διήγ. Αγ. Σοφ. 154[18]· **β**) για χάρη κάπ.: *να μην απεθάνουν γονιοί επί παιδιά και παιδιά να μην απεθάνουν επί γονιούς* Πεντ. Δευτ. XXIV 16. **ς'** (Σκοπός): *εκάθισαν επί συνόδου αρχιερείς* Ιστ. πατρ. 154[15]· *Του κόρακος επάνω μου της στέγης επί κακῳ καθίσαντος* Γλυκά, Στ. 47. **Ζ'** (Αντί γιά την πρόθ. από): *μικρόν και επαρέκυψεν εφ' ένα παραθύρι* Βέλθ. 831· *οι χωρίζοντες αδελφούς επί αδελφών* Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249.

επιβαίνω Μακρεμβ., Υσμ. 18[4], Διγ. (Trapp) Esc. 250, Βίος Αλ. 3385, 3808, Ιστ. πολιτ. 70[13].

Το αρχ. *επιβαίνω*.

1) Πατώ επάνω σε κ.: *βλαττίν εξήπλωνεν εν γῆ, επέβαινεν εν τούτῳ* Διγ. (Trapp) Gr. 3304. **2**) Προχωρώ: *εντός της τούτων φάλαγγος έμπροσθεν επιβαίνων* Βίος Αλ. 2015. **3**) Ανεβαίνω πάνω σε κ.: *προς όρθρον δε εξαναστάς και επιβάς τον ίππον* Διγ. (Trapp) Gr. 3063. **4**) Επιτίθεμαι: *Το Μακεδόνων έθνος ... επέβη χώραν την ημών κακώς καταληΐζον* Βίος Αλ. 1914· *Άλλης ούν επιβάντες γής ευρήσομεν ραδίως ίππους* Βίος Αλ. 2149. **5**) Καταλαμβάνω, κυριεύω: *προσέταξεν Αλέξανδρος, ής επιβώσι χώρας, Θηβαίοι απολέσθωσαν ανιλεώς οι πάντες* Βίος Αλ. 2393· (μεταφ. προκ. για αξίωμα): *Ούτως Αλέξανδρος ποιείν έφησεν ο γενναίος, ηνίκα το βασίλειον επέβη θαρσαλέως* Βίος Αλ. 2750· *του αρχιερατικού θρόνου ύστερον επέβη* Ηπειρ. 233[7]. **6**) Κυριαρχώ: *άν βασιλεύης των παθών, άν αμαρτίας άρχης και βασιλίσκων και δεινών σκορπίων επιβήση* Μανασσ., Χρον. 275. **7**) (Μεταφ.) επιτείνομαι: *Ψυχή μου, βλέπω, ητόνησας και ο πόνος επιβαίνει* Γλυκά, Στ. 194.

επιβάλλω, Act. Lavr. 58[49-50], Ορνεοσ. αγρ. 525[9-10], Ιερακοσ. 491[18], Κυνοσ. 594[24]· *'π ι β ά λ λ ω,* Ιατροσ. κώδ. χκς'.

Το αρχ. *επιβάλλω*. Ο τ. *'πιβάλλω* και σημ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σημ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1**) Βάζω, τοποθετώ· προσθέτω: *Βούτυρον μετά αποξύσματος δέρματος ειργασμένου επιβαλείς εις δάκτυλον* Ορνεοσ. αγρ. 558[1]· *σπέρμα αγριοσυκής, μέλι ολίγον, οίνον παλαιόν μίξας ομού επιτρίψεις και διά των ρινών επιβαλείς* Ορνεοσ. αγρ. 524[3]. *επί δε τη τρίτη ένα μόνον ρυθμόν προς τον δεύτερον επιβάλλων* Rechenb. (Vog.) 39[11]. **2**) Φρ. *επιβάλλω βλέμμα ή όψιν* = **α**) κοιτάζω: *εκείνῳ δή τω Μιχαήλ* (παραλ. 1 στ.), *η βασιλίς ερωτικόν επιβαλούσα βλέμμα* Μανασσ., Χρον. 6075· **β**) εξετάζω, ερευνώ: *τας όψεις επιβαλόντες τοις λαληθείσιν εγκλήμασι κατ' αυτού* Ιστ. πατρ. 181[15]. **3**) Φρ. *επιβάλλω χείρα* = απλώνω, βάζω χέρι επάνω σε κ.: *εκ πάντων οπωροφαγείν εκέλευσε των δένδρων, τω δε φυτῷ της γνώσεως μη χείρας επιβάλλειν* Μανασσ., Χρον. 247· (μεταφ.) *εν τοις Πελοποννήσου χείρα επέβαλον* Σφρ., Χρον. μ. 162[28-9]. **4**) Επιβάλλω (υποχρέωση συνήθ. οικονομική) (Η σημασ. και σημ., Δημητράκ. στη λ. 15): *ούκ αντίναυλον, ού διαβατίκιον προσεπιδώσουσιν, αλλ' ουδέ κομμερκιάριος ή δεκατιστής το σύνολον τούτοις επιβαλεί* Act. Lavr. 67[61]. **5**) Φρ. *επιβάλλω πύρ* = πυρπολώ: *πύρ δ' επιβάλωμεν αυταίς οικίαις πάσαις τούτων* Βίος Αλ. 5145. **6**) Φρ. (προκ. για μονομαχία) *επιβάλλω το ξίφος* = προβάλλω: *προς συμπλοκήν αμφότεροι, Πώρος συν Αλεξάνδρῳ, το ξίφος επιβάλλωμεν εις μάχην συνελθόντες* Βίος Αλ. 4663. **Β'** (Μέσ.) φρ. *όρκον επιβάλλομαι* = ορκίζομαι: *επειδή διά την αγάπην μου τον όρκον επιβάλου* Λιβ. Esc. 1724.

επιβαλτάρι(ο)ν το.

Από το *επιβάλλω* (*βαλτός*) και την κατάλ. *-άριο(ν)*.

1) Αυτό που φοριέται πάνω από το ποκάμισο: *Εσέν' έχω και πάπλωμαν, κάπα και απα-*

νωφόριν, εσέναν και ποκάμισον, εσέν και επιβαλτάριν Προδρ. IV 262. **2**) (Πιθ.) αυτό που μπαίνει επάνω, επικάλυμμα, καπάκι: *σταγωνικά β' επιβαλτάρια, χειρνιδόξεστον σταγωνικόν και αυτό, επιβαλτάρια σταγωνικά κομμάτια δέκα* Act. Xér. 9B[19].

επιβαρής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επιβαρής*.

(Μεταφ.) ενοχλητικός, επιβαρυντικός: *διατηρηθήσεται δέ ωσαύτως* (ενν. *η μονή*)... *ανενόχλητος και ανεπηρέαστος, ουδενός των απάντων οφειλόντων επαγαγείν αυτῇ επιβαρές τι και επιζήμιον* Γράμματα Μετεώρ. 58[40].

επίβασις η.

Το αρχ. ουσ. *επίβασις*.

1) Φρ. *την επίβασιν τίθημι* = ανεβαίνω: *Ού δυνήση καθίσαι εν τω ίππῳ, αγέρωχος υπάρχων· μόλις γάρ εγώ την επίβασιν τίθημι* Δούκ. 255[18]. **2**) Παράνομη κατάληψη εκκλησιαστικού θρόνου: *Περί μεταθέσεως, μεταβάσεως και επιβάσεως* Βακτ. αρχιερ. 169.

επιβατήριος επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επιβατήριος*.

(Προκ. για λόγο, έπαινο ή δώρο) που συνοδεύει ανάληψη καθηκόντων: *Έδει μέν γάρ... φαιδρότερον εκφωνηθήναι τους σούς επιβατηρίους επαίνους και κρότους* Έγγρ. του 16. αι. (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπον. 1, 1912/23, 234[27])· *τη κώμη δέ αυτῇ δώρον επιβατήριον* Έγγρ. του 15. αι. (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπον. 1, 1912/23, 55[15-6]).

επιβάτης ο, Δούκ. 97[16], 321[7], Ιστ. πατρ. 155[14].

Το αρχ. ουσ. *επιβάτης*. Η λ. και σημ. (Δημητράκ.).

1) Επιβάτης (Η σημασ. και σημ., Δημητράκ. στη λ. 3): *τα των εχθρών πλοιάρια πάντα και πολεμίων κακώς καθεβυθίζοντο συν πάσιν επιβάταις* Βίος Αλ. 71. **2**) Ιππέας: *εξ ών δή όντων ασυνήθων των ίππων αυτών των Περσών, έφυγον όπισθε και ακόντων των επιβάτων και οπλίτων* Ιστ. πολιτ. 73[19]· (μεταφ.): *επενδακών τον χαλινόν και ρήξας τας ηνίας, ανέτῳ δρόμῳ φέρεται πόρρω που της ευθείας, περιφρονών ως τα πολλά τον επιβάτην λόγον* Γλυκά, Αναγ. 210. **3**) (Προκ. για πατριάρχη) αυτός που ανεβαίνει στον πατριαρχικό θρόνο αντικανονικά: *απεδίωξαν αυτόν* (ενν. *τον πατριάρχην*) *από όλον τον τόπον αυτού ως επιβάτην και παράνομον* Ιστ. πατρ. 140[17].

επιβατικώς, επίρρ., Ιστ. πολιτ. 44[1].

Από το επίθ. *επιβατικός*.

Με αυθαιρεσία (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *Εάν χωρίς δικαστικής αποφάσεως, επιβατικώς αφέληταί τις πράγμα,... παρεχέτω αυτό το πράγμα και την διατίμησιν αυτού* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 7[5].

επιβατώ.

Από το ουσ. *επιβάτης* και την κατάλ. *-ώ*.

Καβαλικεύω: *ίπποι επιβατούμενοι* Κατάλοιπ. Λάμπρ. 120.

επιβεβαιώ.

Το μτγν. *επιβεβαιόω*.

Ενισχύω: *Εγώ, μήτερ, απέρχομαι πάλιν εις Ρωμανίαν την πίστιν επιβεβαιών της αγίας Τριάδος* Διγ. (Trapp) Gr. 810.

επίβημα το.

Από το *επιβαίνω* και την κατάλ. *-μα*. Η λ. στον πληθ. στον Ησύχ. (L-S).

Γεγονός, συμβάν: *Ει δε συμβή με κίνδυνος, περίστασιν ευρήσω την ίσως με τύχη παθείν όσα πολλοίς συμβαίνει, αντιμεταστραφήσονται και μεταγυρισθώσιν των φερομένων παρ' ημών επιβημάτων φύσεις* Καλλίμ. 247.

επιβλέπω Ελλην. νόμ. 514^{5}, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 69, Χρον. Τόκκων 1322, Αποκ. Θεοτ. I 47.

Το αρχ. *επιβλέπω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1α**) Βλέπω προσεκτικά, κοιτάζω καλά: *Τον Γιαννάκην εχώρισα διά να τον δοκιμάσω κ' εκείνος με επέβλεπεν, ίνα σπαθεάν με δώσει* Διγ. (Trapp) Esc. 1261· **β**) βλέπω: *φλέγεται γάρ-μου η ψυχή και κλαίει η καρδιά-μου, το άπειρον διάστημα του δρόμου επιβλέπων* Διγ. Ζ 899. **2**) Παρακολουθώ, εποπτεύω, επιτηρώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *εξέβην εις το Μπάρμπιγκο ο μέγας κοντοστάβλος να επιβλέπουν τον λαόν, όπως να εσοδιάζουν* Χρον. Τόκκων 3230· *Να είναι δύο κάτεργα να περιφυλάττουν και να επιβλέπουν αυτήν την Κωνσταντινούπολιν* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 18· *ο Θεός να σε βοηθήσει, οπού τον κόσμον διακρατεί και πάντας επιβλέπει, και πάλιν να υποστραφείς* Διγ. (Trapp) Esc. 440. **Β'** Αμτβ. **1**) (Προκ. για το Θεό) ρίχνω βλέμμα με ενδιαφέρον για κάπ.: *Ώ δέσποτα, επίβλεψον γέροντες και παιδία, μηδέν γενούν αιγμάλωτοι...* Θρ. Κύπρ. Μ 69. **2**) Στρέφομαι: *εις την πτωχείαν των Γραικών οφείλομεν ελεημονητικώς επιβλέψαι* Διάτ. Κυπρ. 510^{8}.

επιβλέψει το· *'π ι β λ έ ψ ε ι.*

Το απαρέμφ. του *επιβλέπω* ως ουσ.

Βλέμμα: *μόνο προσβαλώ το 'πιβλέψει προς ναόν αγιοσύνης-σου* Ιων. 215^{5}.

επίβλεψις η, Διάτ. Κυπρ. 511^{22}, $512^{9,11}$.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. ως λόγ.

Εποπτεία, έλεγχος: *οι έτεροι των Γραικών επίσκοποι του ρηγάτου της Κύπρου εξ αυτού του ισασμού επίβλεψιν εις τους αυτού εν τοις εαυτών υποτακτίταις ερευνήσαι* Διάτ. Κυπρ. 511^{29}· *επίβλεψις βασιλέων εις τας πράξεις του λαού* Ωροσκ. 39^{11}· *δις του ενιαυτού μετά ηγουμένων και ιερέων αυτού επίβλεψιν έχων των ψυχών* Διάτ. Κυπρ. 509^{16}.

επιβλύζω.

Το μτγν. *επιβλύζω*.

(Μεταφ.) πλημμυρίζω: *Η μέν* (ενν. *παρουσία του Σωτήρος*) *γάρ ήδη γεγένηται θαυμασίοις ημάς όμβροις επιβλύσασα χαρισμάτων* Ψευδο-Σφρ. 316^{29}.

επιβολή η, Act. Lavr. $58^{30-1,50,67}$.

Το αρχ. ουσ. *επιβολή*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Φόρος (Για τη σημασ. βλ. Svoronos, Trav. et Mém., 3, 1968, 375-95, Schilb., Byz. Metrol. σ. 248 και Le fort [Act. Esph. σ. 57]: *επηύξησε δε και το ποσόν της επιβολής επί τη του όλου τέλους προς την τοιαύτην μονήν ικανοδοσία* Act. Lavr. 58^{44}. **2**) Παραχώρηση (έρημης γής) (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *Επιβολή εστιν*

επίδοσις απόρου κτήσεως πρός συγκληρονόμους ή συντελεστάς Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{30}.

επιβόσκομαι

Το αρχ. *επιβόσκομαι*.

(Μεταφ.) κατατρώγω: *Ως ούν το μέν κακεντρεχές κατίσχυεν εις πλέον και πανταχού τας στυγητάς εξέτεινε πλεκτάνας και πάντας επεβόσκετο το της κακίας στόμα* Μανασσ., Χρον. 3341.

επίβουλα, επίρρ.· *'π ί β ο υ λ α,* Ερωτόκρ. Γ' 139, Δ' 368.

Από το επίθ. *επίβουλος*.

Με τρόπο δόλιο: *Ετούτες οι κακές αρχές, που 'πίβουλα προδίδου, εις το κορμί με τον καιρό πρίκες και πάθη δίδου* Ερωτόκρ. Α' 759· *είτις να πάρει επίβουλα Ελένην Μενελάου* Βυζ. Ιλιάδ. 779.

επιβουλεύω Ελλην. νόμ. 538^{9}, 579^{4}, Διγ. (Trapp) Esc. 1257, Περί ξεν. Α 217, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2475, Ιμπ. 148, Γαδ. διήγ. 257, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 367, Αιτωλ., Βοηβ. 97, Παλαμήδ., Βοηβ. 436, 581, 914, Ιστ. Βλαχ. 305, 390, 862, 865, 1033, 1447· *ε π ι β ο υ λ ε ύ γ ω,* Διγ. (Trapp) Esc. 356· *'π ι β ο υ λ ε ύ ω,* Σαχλ. Ν 403, Παλαμήδ., Βοηβ. 734, 1056.

Το αρχ. *επιβουλεύω*. Ο τ. *επιβουλεύγω* στο Βλάχ. (λ. *επιβουλεύγω*). Ο τ. *'πιβουλεύω* στο Somav. (λ. *πιβουλεύω*). Το μέσ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α' (Ενεργ.) σχεδιάζω κακό εναντίον κάπ., επιβουλεύομαι κάπ.: *Εάν επιβουλεύση η γυναίκα της ζωής του ανδρός ή ο ανήρ επιβουλεύση τη ζωή της γυναικός* Ελλην. νόμ. 538^{1}· *δοσμένον είναι εκ Θεού όσοι επιβουλεύουν δούλοι τους αφεντάδες-τους, ύστερα κινδυνεύουν* Ιστ. Βλαχ. 639· *Θωρώ δέν έχω μπλιό 'δέ σπαθί ουδέ χέρα, μα όλα μ' απαρνηθήκασιν ετούτην την ημέρα, απήτις κ' ένας Κρητικός τόσ' ώρα με μαλώνει κ' η χέρα-μου 'πιβούλεψε και δέν τόνε σκοτώνει* Ερωτόκρ. Β' 1132. **Β'** Μέσ. **α**) σκέπτομαι να κάνω κ. κακό: *Ήθελα, αφέντρια και κυρά, την ώραν, την ημέραν όταν επιβουλεύτηκες άλλον άνδρα να πάρεις, να 'ξήβην η ψυχίτσα-μου, τον χωρισμόν-σου μή 'δα* Ερωτοπ. 639· **β**) σχεδιάζω κακό εναντίον κάπ., επιβουλεύομαι κάπ.: *ο μύθος λέγει: όσ' είν' που 'πιβουλεύοντ' άλλους, λανθάνονται και πέφτουσιν εις κίνδυνους μεγάλους* Αιτωλ., Μύθ. 31^{11}· **γ**) φθονώ: *Αλίμονον, ο Έρωτας επιβουλεύτηκέ-με, επήρε-μου τήν ηγαπώ κ' εδώσεν κ' έσφαξέ-με* Ch. pop. 551.

επιβουλή η· *'π ι β ο υ λ ή,* Αλεξ. 2416, Πικατ. 470, Παλαμήδ., Βοηβ. Προς Αναγν. 37, Διγ. Ο 320.

Το αρχ. ουσ. *επιβουλή*.

επιβουλία η, Σπαν. Ρ 20, Ασσίζ. 46^{19}, Ελλην. νόμ. 537^{29}, 538^{15}, Περί ξεν. Α 208, 425, Δούκ. 253^{2}, Γεωργηλ., Βελ. 182, Αλεξ. 2753, Συναξ. γυν. 165, 252, Χρον. σουλτ. 144^{19}, Δωρ. Μον. XXXVIII, Σταυριν. 694, Ιστ. Βλαχ. 383, Πρόλ. άγν. κωμ. 37· *ε π ι β ο υ λ ι ά,* Φλώρ. 1733, Έγγρ. του 1593 (Χουρμουζάκη, 14 I, 9β), Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [424, 1126], Δ' [650], Ζήν., Πρόλ. 122, Δ' 194, Τζάνε, Κρ. πόλ. 414^{3}, 477^{8}· *'π ι β ο υ λ ι ά,* Κάτης 4, 112, 113, Χούμνου, Κοσμογ. 1360, Φαλλίδ. 123, Ερωτόκρ. Γ' 236, Ροδολ. Α' [236], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1206], Γ' [235, 238, 432, 1145], Δ' [714], Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{30}, 250^{7}, 256^{1}, 356^{9}, 365^{15}, 406^{16}.

Το αρχ. ουσ. *επιβουλία*. Ο τ. *επιβουλιά* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Γ' 291, Κλ. Α' 653, 900,

Ο τ. *'πιβουλιά* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *πιβουλιά*). Η λ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 543).

1) Πονηριά, δόλος (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π. και στην Κύπρο, Σακ., Κύπρ. Β' 543): *όποιος δίχως 'πιβουλιά τον πόθον-του ξετρέχει, εις την αρχή ά βασανιστεί, καλό το τέλος έχει* Ερωτόκρ. Α' 15· *'Ερωτα αδικοκριτή, φύτρο καταραμένου·* (παραλ. 1 στ.), *που μ' έπιασες με 'πιβουλιά στα βρόχια τα δικά-σου, ανάθεμά-σε, 'πίβουλε, μ' αυτή την ασπλαχνιά-σου* Ερωτόκρ. Α' 403. **2**) Συνομωσία: *Εγλύτωσε δὲ και τον βασιλέαν εκ του Ιπποδρομίου, οπού έγινεν επιβουλία κατ' αυτού* Διήγ. Αγ. Σοφ. 160^{19}.

επιβούλλωμα το.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *βούλλωμα*.

Σφραγίδα: *είχεν επιβούλλωμα η επιγραφή να λέγει: «Της Δυστυχίας η γραφή προς μόνον Ευτυχίαν»* Λόγ. παρηγ. Ο 671.

επίβουλος επίθ., Σπαν. Ρ 22, Ελλην. νόμ. 537^{27}, Διήγ. Βελ. 378, Φλώρ. 583, Ερωτοπ. 660, Λίβ. Sc. 3145, Λίβ. Esc. 3931, 4063, 4267, Λίβ. Ν 3727, Ντελλαπ., Στ. Θρηνητ. 388, Χρον. Τόκκων 2722, Αργυρ., Βάρν. Κ 362, Χρον. σουλτ. 86^{8}, Ιστ. πολιτ. 38^{5}, Ερωφ. Α' 464, Σταυριν. 1080, 1193, Ιστ. Βλαχ. 638, 881, 1270, 1304, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1201], Λίμπον. 421, Πρόλ. άγν. κωμ. 36, κ.π.α.· *'π ί β ο υ λ ο ς,* Φλώρ. 657, Παρασπ., Βάρν. C 358, Χούμνου, Κοσμογ. 496, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - van Gem.) 215, Ερωφ. Α' 296, Γ' 43, Ε' 259, Ερωτόκρ. Α' 100, 399, 405, 1060, 1748, Β' 628, 803, Γ' 352, 1168, 1604, Ροδολ. Α' [337, 341], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1308], Β' [1181], Γ' [140, 229, 1303, 1324], Δ' [435], Ε' [1135, 1580], Ζήν. Α' 147, 183, Β' 95, Τζάνε, Κρ. πόλ. 356^{7}, κ.π.α.

Το αρχ. επίθ. *επίβουλος*. Ο τ. *'πίβουλος* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., λ. *πίβουλος*).

1) Που σκέπτεται κακό εναντίον κάπ., δόλιος, ύπουλος (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *νά 'χει* (ενν. *ο Θεός*) *πάσα 'πίβουλον και άδικον στην οργήν-του* Φαλιέρ. Ρίμ. (Bakk. - van Gem.) 189· *Η Αρετή όσο μπορεί ήπασκε να το χώνει, μα ο 'Ερωτας ο 'πίβουλος τήνε ξεφανερώνει* Ερωτόκρ. Α' 2184· *μη περιμείνεις πικρασμούς της επιβούλου τύχης* Λίβ. Sc. 3108. **2**) Που γίνεται με σκοπό να βλάψει κάπ., που κρύβει δόλο: *ποίον καρπόν ετότες είχες πιάσει στην 'πίβουλήν-σου την κλεψιάν, άν σ' είχα ξεσκεπάσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' 442· *ετέλειωσες ακόμη τα μάγι' αυτά π' εργάζεται η 'πίβουλή-σου γνώμη;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1230]. **3**) 'Απιστος: *ανέν' και βρεθώ επίβουλος στην εδική-σου αγάπην, να μη με αφήσει ζωντανόν να περπατώ στον κόσμον* Ερωτοπ. 662.

επιβούλως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *επιβούλως* (L-S, λ. *επίβουλος*).

Με δολιότητα: *'Ος και παρεδόθη παρά των αρχόντων επιβούλως... και εζωγρήθη* Πανάρ. 62^{7}.

επιβραβεύω, Act. Esph. 22^{23}, Γράμματα Μετεώρ. 60^{8}.

Από την πρόθ. *επί* και το *βραβεύω*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Ανταμείβω (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ., στη λ. 1): *τη υμών πληθύι σύγγνώμην επιβραβεύσω* Θεολ., Τζίρ. 358^{8}. **2**) Χαρίζω (Η σημασ. τον 6. αι., Lampe, Lex.): *ίνα τον γαμβρόν η 'Ηρα την ανδρείαν τε παρέξει, φρόνησιν η Αθηνά γάρ, τούτον γούν επιβραβεύσει* Ερμον. Α 217· *αποκαθίσταται ούτος εις την ηγουμενείαν..., την παρά-*

κλησιν αυτών ευμενώς προσδεξαμένη η βασιλεία-μου, τον παρόντα χρυσόβουλλον λόγον επιχορηγεί και επιβραβεύει αυτοίς Γράμματα Μετεώρ. 57^{21-2}. **3**) Επαινώ (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ταύτην και εις ημάς επιβραβεύω την φιλανθρωπίαν* Θεολ., Τζίρ. 357^{30}.

επιβρέχω, Ορνεοσ. αγρ. 567^{1}, Διγ. (Trapp) Gr. 3120.

Το μτγν. *επιβρέχω*.

Ραντίζω: *οίνω θερμώ επίβρεχε τον πόδα και καλώς έξει* (ενν. *ο ιέραξ*) Ιερακοσ. 493^{22}.

επιβωμίζω.

Το μτγν. *επιβωμίζω*.

Θυσιάζω στο βωμό: *ιερολογούσα τηνικαύτα επεβώμιζε τεσσαρακονθήμερον όλον αναφέρουσα την λογικήν θυσίαν και αναίμακτον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 10^{8}.

επιγαμβρεύω.

Το μτγν. *επιγαμβρεύω*.

Α' (Ενεργ.) παντρεύω κάπ. (γυναίκα): *ο βασιλεύς Ρωμαίων ... την του Καντακουζηνού θυγατέρα επιγαμβρεύσας αυτώ* Ιστ. Ηπειρ. ΙΙ 7. **Β'** (Μέσ.) (προκ. για γυναίκα) παντρεύομαι: *η δὲ ... βασιλίς 'Αννα επιγαμβρεύεται εαυτή άρχοντα τινά εκ του Βουλγάρων γένους* Ιστ. Ηπειρ. ΙΙ 9.

[**επιγεύομαι·** *ε π ε γ ε ύ τ η ν,* Αχιλλ. Ν 1388.

Τ. αορ. του *απογεύομαι* (Βλ. *απογεύομαι,* σημασιολ. 2)].

επιγι(γ)νώσκω, Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 96, Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 363^{20}, Διγ. Ζ 128, 2568, Αρμεν., Εξάβ. Β' 2^{3}, Γ' 10^{23}.

Το αρχ. *επιγιγνώσκω*.

1α) Κάνω εκτίμηση κάπ. πράγματος (ζημίας κλπ.): *το μέρος της ζημίας επιγινώσκει ο κοινωνός και των περί την ιατρείαν δαπανών* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 10^{24}· **β**) έχω υπόψη-μου, γνωρίζω κ.: *τούτο γάρ επιγίνωσκε, τον άνδρα τον καθένα, όταν τύχει εις πόλεμον να πολεμήσει ως άνδρας* Σπαν. Α 480· **γ**) αναγνωρίζω κ. ή κάπ.: *Είθ' ούτω τάχιστα σιγής μεγίστης γενομένης, επέγνω τον Αλέξανδρον Πέρσης ο Παρασάπης* Βίος Αλ. 3488· *επιγινώσκει ταύτα ο νόμος και συμβάλλεται και τω ενάγοντι και τω εναγομένω* Αρμεν., Εξάβ. Α' 9^{14} σχόλ. **2**) Αντιλαμβάνομαι, κατανοώ: *νύν επέγνων την σήν ανείκαστον ισχύν* Διγ. Ζ 3590· *'Υστερον δὲ την μηχανήν ευστόχως επιγνόντες, ολίγον μειδιάσαντες εξείπον ομοφώνως* Προδρ. IV 196.

επίγνωσις η.

Το μτγν. ουσ. *επίγνωσις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Αναγνώριση: *Προς επίγνωσιν οξέως των ερώντων γάρ η όψις* Ερμον. Χ 304. **2**) Σύνεση, συναίσθηση κάπ. πράγματος: *ακούσας δὲ η αλουπού την αρετήν τοσαύτην εθαύμασεν, επαίνεσεν και εσυγχώρησέ-τον και εδικαίωσεν αυτόν προς την επίγνωσίν-του* Συναξ. γαδ. 138.

επιγονάτιον το, κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514, Σεβήρ., Σημειώμ. 4γ, Σεβήρ., Διάθ. 191^{93}.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *γονάτιον*. Η λ. στο Du Cange (λ. *υπογονάτιον*) και σήμ. ως εκκλησιαστικός όρος.

῞Αμφιο σὲ σχῆμα ρόμβου.

επιγονή η.

Το μτγν. ουσ. *επιγονή*.

(Περιληπτ.) (Προκ. για ζώα) «γεννήματα»: *Εληγατεύθησαν τινί ζώα και παρακατεσχέθησαν παρά των επιτρόπων· και ο Μάγιστρος ἔκρινεν απολαβείν το ληγάτον μετά και της επιγονής, οὐχ υπερβαινόντων την των πρωτοτύπων σωμάτων ποσότητα* Αρμεν., Εξάβ. Ε΄ 11[18].

επιγραφή η, Λόγ. παρηγ. Ο 547.

Το αρχ. ουσ. *επιγραφή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Αυτό που είναι γραμμένο πάνω σε κ., επιγραφή: *Είχεν* [*η*] *εικόνα επιγραφήν. Λέγει τους λόγους τούτους* Λόγ. παρηγ. L 531· **β**) τίτλος συγγραφής (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Λοιπόν επί τα προκείμενα της γραφής τω λόγω πορευσόμεθα προς την ζήτησιν ημών, εκάστης πραγματείας οικείαν αρμοδίως επιγραφήν ποιησάμενοι* Μάρκ., Βουλκ. 342[11]· **γ**) υπογραφή (?): *ταύτα δέ ιδιοχείρως εγχαράξας και τη του αρχιερέως επιγραφῆ βεβαιώσας* Βίος οσ. Αθαν. 252.

επιγράφω.

Το αρχ. *επιγράφω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α΄ Ενεργ. **1**) Φέρω την επιγραφή: *στην δεξιάν-του μερεά επέγραφε του πλούτου: «῾Εδε μεγάλη απόλαυσις πού 'ναι του κόσμου τούτου»* Τζαμπλάκ. 15· *διπλούν μηχανομάντευμαν το μήλον επιγράφει: «῎Αν άνθρωπος εις κόρφον-του το μήλον τούτο βάλει...»* Καλλίμ. 1209. **2**) Γράφω κείμενο, συγγράφω: *διά τούτο γάρ επέγραψα και συμπαθήσετέ-με* Περί ξεν. V 546. **3α**) Αποφασίζω: *οι αστέρες μαρτυρούν-το : «Εκ του νηπίου του τεχθέν η Τροία θανατούται». ῞Εστησαν, επεγράψασιν οι άρχοντες εκείνοι, το νήπιον το γεννηθέν λάβει το του θανάτου, μήπως η Τροία παρ' αυτού αφανισμόν εκλάβη* Βυζ. Ιλιάδ. 82· **β**) υπογράφω, επικυρώνω: *όρκον φρικτόν και θαυμαστόν, όρκον αφυρωμένον, είτις αντιλογήσεται, να ἔναι του θανάτου επέγραψαν οι βασιλείς, επέγραψαν οι αυθέντες* Βυζ. Ιλιάδ. 545. **4**) Φρ. *επιγράφω δούλος κάπ.* = δηλώνω υποταγή σε κάπ., δέχομαι να γίνω δούλος σε κάπ.: *είτε θελήσει να εμπεί, να ίδει την αυλήν-του* (ενν. *του έρωτα*), *ας επεγράψει δούλος-του, ας γίνεται εδικός-του* Λίβ. Esc. 235. **Β΄** (Μέσ.) φρ. *επιγράφομαι ελευθερίαν* = αποκτώ ελευθερία, ελευθερώνομαι: *Στεφανούμεθα πάλιν ημείς, ελευθερίαν επιγραφόμεθα και τοις τοκεύσιν αποδιδόμεθα* Μακρεμβ., Υσμ. Γ΄ 273[2].

επίγραψις η.

Από το *επιγράφω* και την κατάλ. *-σις*.

Γραπτή επιβεβαίωση: *πρέπον εστίν και αρμόδιον θάνατον του νηπίου, το βρέφος θάνατον λαβείν* (ἐκδ. *λάβη*) *παρά την πάσαν Τροίαν. Μή φεύγεις λόγον και την επίγραψίν-σου και τό εσυνετάγηκες, μηδέν το αντιλογίσης* Βυζ. Ιλιάδ. 99.

επιδεικνύω, Διγ. Ζ 3316.

Το αρχ. *επιδεικνύω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1α) Παρουσιάζω, δείχνω: *εν τη βίγλα γενόμενος εν ταύτη τη εσπέρα και επιδείξας τον πυρσόν και πλείστους συναθροίσας* Διγ. (Trapp) Gr. 2773· *άρχεται δέ από των οφθαλμών επιδεικνύειν την του πάθους ενέργειαν* Ιερακοσ. 418[31]· **β**) γίνομαι αιτία να εμφανισθεί κ.: *επειδή από της γυναικός την αφορμήν ο θάνατος εφάνη* (παραλ. 1 στ.), *εκείνη με τον άνδραν-της και με όλα τα παιδιά-της επέδειξε τον θάνατον* Συναξ. γυν. 52. **2**) Κάνω κ. φανερό, αποκαλύπτω: *πώς την βουλήν εμάθασιν ούκ οίδα, τίς την είπεν. ῎Ισως εί ο Θεός αυτοίς επέδειξε κατ' όναρ* Διγ. Ζ 1014.

επίδειξις η.

Το αρχ. ουσ. *επίδειξις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Νομ. **α**) Επιχειρηματολογία: *βλέπε την επίδειξιν του σού εγκαλουμένου, ως γάρ αδικούμενος παρίσταται εγκαλών-σε* Ελλην. νόμ. 514[13]· **β**) το τυπικό της διαδικασίας: *Ορίζου πάλιν, δέσποτα, και τους εκταγιατικούς-σου, ούς λέγει η επίδειξις συνήγοροι καλούνται* Ελλην. νόμ. 515[11].

επιδεξεύομαι, βλ. *επιδεξιεύομαι*.

επιδέξια, επίρρ., Ασσίζ. 268[16], Χρον. Τόκκων 932, 1178, 2453, 2746, Σαχλ., Αφήγ. 831, Διγ. ῎Ανδρ. 375[22]· *'πεδέξια,* Σαχλ. Α΄ (Wagn.) PM 333· *'πιδέξα,* Ερωτόκρ. Ε΄ 698, Στάθ. (Martini) Β΄ 81· *'πιδέξια,* Μαχ. 76[30], Θησ. Η΄ [58[2]], Ι΄ [10[7]], ΙΑ΄ [6[6]], Συναξ. γυν. 1189, Τρίβ., Ρέ 266, Αιτωλ., Μύθ. 4[6], Βοσκοπ. 165, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [1036, 1075], Μαρκάδ. 180· *'πιδεξία,* Μαχ. 312[9], 628[31].

Το αρχ. επίρρ. *επιδέξια* (L-S, λ. *επιδέξιος* ΙΙ 2). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Μ' επιδεξιότητα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *῞Ομορφα και 'πιδέξια ‹ή›σα βαλμένα* Βοσκοπ. 169· *πολλά 'πιδέξ' ανέβηκε, χαλίκι σκιάς δέν πέφτει* Ερωτόκρ. Γ΄ 576· *'πιδέξα τ' ορδινιάζουσι, τό κάνει χρειά θωρούσι* Ερωτόκρ. Β΄ 2282· **β**) με έντεχνο τρόπο, με μαστοριά: *μαυλίζω πάλιν δεύτερον και κλέπτω και 'πιδέξια* Σαχλ., Αφήγ. 890· *Είδ' άνθρωπον ποτέ κανείς, στον κόσμον κομπωμένον, σάν έχει ετούτη εμένανε 'πιδέξια γελασμένον;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β΄ [1288]. **2**) Με σωστό τρόπο, ταιριαστά: *Μά 'νταν ιδείς και σ' αγαπά με την ευσπλαγχνοσύνη, εσύ 'πιδέξια αγάπα-την με την εμετροσύνη* Δεφ., Λόγ. 440. **3**) Με ευγενικό τρόπο, με λεπτότητα: *Τότες ακτυπά την πόρτα 'πιδεξία* Μαχ. 264[30]· *Πιάστε-τη, κορασίδες-μου, 'πιδέξια, όσο μπορείτε* Ερωφ. Ε΄ 665· *έτσι, 'πιδέξια και γλυκά κι' όμορφα θές καθίσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ [1509]. **4**) Με κομψό τρόπο, ωραία: *έναν λουρίκιν έλλαμπρον 'πιδέξι' αρματωμένος* Ιμπ. (Legr.) 111.

επιδεξιά η· *'πιδεξιά,* Ιμπ. (Legr.) 90.

Το θηλ. του επιθ. *επιδέξιος* ως ουσ. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *επιδεξία*).

Επιδεξιοσύνη, «τέχνη» (Η σημασ. και σήμ., Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π.): *τες 'πιδεξιές του κονταριού ήρξατο να μαθαίνει* Ιμπ. 88.

επιδεξιεύομαι· *επιδεξεύομαι,* Σαχλ., Αφήγ. 887· *'πιδεξεύγομαι,* Γαδ. διήγ. 150, Πανώρ. Β΄ 89· *'πιδεξεύομαι,* Χούμνου, Κοσμογ. 1586.

Από το επιθ. *επιδέξιος* και την κατάλ. *-εύομαι*. Ο τ. *επιδεξεύομαι* και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β΄ 345). Βλ. και Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *επιδεξεύουμαι*.

Α΄ Μτβ. **1**) Χειρίζομαι κ. μ' επιτηδειότητα: *«χαίροις», του λέγει, «σύντεκνε, πώς τα καταλαμβάνεις και πώς τα 'πιδεξεύεσαι κ' εις ορδινιά τα βάνεις...»* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 150. **2**) Κατορθώνω κ. με την ικανότητά-μου: *τοιαύτ' επιδεξεύτηκε με τα καμώματά-του* Ιστ. Βλαχ. 747. **Β΄** Αμτβ. **1**) Είμαι επιδέξιος (Η σημασ. και σήμ., Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., ό.π.): *Ξεύρω πως 'πιδεξεύγεσαι και άλλη δέν έν' καλλιά-σου* Φορτουν. (Vinc.) Γ΄ 104· *Λέγω πως η τέχνη-σου είναι μύρια, πως 'πιδεξεύγεσαι καλά και βάνεις τα γλυστήρια*

Φορτουν. (Vinc.) Α' 175. **2**) Προσπαθώ, βάζω τα δυνατά-μου: *τότε επιδεξιεύτηκα και ηύρηκα σκουτέρι* Σαχλ., Αφήγ. 857.

επιδεξιοκάμωτος, επιθ.

Από το επίρρ. *επιδέξια* και το *καμωτός*.

Δραστήριος: *άνθρωπος φρόνιμος καλά, γλυκύς εις τους ανθρώπους, επιδεξιοκάμωτος* (έκδ. *επιδεξιοκάματος*· διορθώσ. *επιδεξιοκάμωτος*), *άνθρωπος τεχνεμένος* Χρον. Τόκκων 1942.

επιδέξιος, επιθ., Χρον. Μορ. Η 141, 400, 931, 935, 1054, 1376, 1669, 2759, 4719, 6993, 7023, 8296, Χρον. Τόκκων 2666, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 875, Δούκ. 251^{26}, 331^{4}, Σοφιαν., Παιδαγ. 103, Συναδ., Χρον. 47· *επιδέξος*, Ιστ. Βλαχ. 1944· *'πεδέξιος*, Σαχλ. Α' (Wagn.) Ρ 315· *'πιδέξιος*, Χρον. Μορ. Ρ 899, Ερωτοπ. 250, 688, Ιμπ. 312, Σαχλ. Ν 359, Ιμπ. (Legr.) 704, Θησ. Ε' [20^{3}], Θ' [55^{2}], Θησ. (Foll.) Ι 126, Χούμνου, Κοσμογ. 1380, Σαχλ., Αφήγ. 529, Αιτωλ., Ρίμ. Μ Καντ. 19, Μαρκάδ. 6· *'πιδέξος*, Βίος Δημ. Μοσχ. 326, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [323, 495], Φορτουν. (Vinc.) Β' 426.

Το αρχ. επίθ. *επιδέξιος*. Ο τ. *'πιδέξιος* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *'πιδέξιος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ικανός, επιτήδειος, επιδέξιος (Η σημασ. και σήμ. Δημητράκ. στη λ. 3): *θαύμαζεν πως ήτον 'πιδέξιος και ανδρειωμένος* Αχιλλ. L 63· *στο Δραγαμέστο απέστειλεν ανθρώπους επιδέξιους* Χρον. Τόκκων 283· *Ο Φλώριος είχεν ριζικόν και ήτον επιδέξιος* Φλώρ. 668· *Θέλετε δύο, ‹θέλετε› τρείς οι 'πιδεξιότεροί-σας* Χρον. Μορ. Ρ 8296· **β**) έξυπνος: *πάλι το βραδύ στον ίδιον τόπο ευρίσκομέστα με 'πιδέξιον τρόπο* Βοσκοπ. 234· *αυτός ως γνωστικός και φρόνιμος και επιδέξιος, εκυβέρνα τους χρεώστας* Συναδ., Χρον. 41. **2α**) (Προκ. για τόπο) κατάλληλος: *παρακαλούν-σε, ανάμεινε εις τόπον επιδέξιον* Χρον. Μορ. Η 9075· **β**) (γενικά) κατάλληλος, βολικός: *Στα Ιωάννινα τον έστειλεν... ...με μηνύματα έμορφα, επιδέξια* Χρον. Τόκκων 1177· *άν είχε γάρ την δύναμην* (ενν. *ο βασιλεύς*) *να του έπεφτε επιδέξιον, δείξει τό ήθελεν καλά του μισίρ Ντζεφρέ εκείνου, το πώς τό εποίκε άσκημον* Χρον. Μορ. Η 2532.

Το ουδ. ως ούσ.: **1**) Κατάλληλες συνθήκες: *ηύραν το επιδέξιον-τους τον άπιστον να κρίνουν, ορίσαν γάρ και ηφέραν-τον κ' εκεί τον ανεβάσαν* Χρον. Μορ. Η 899· *την μάχην επεχείρησε να μάχεται τους Φράγκους εκείσε εις την Ανατολήν, όπου είχε το επιδέξιον* Χρον. Μορ. Η 1271· *να έχουν περάσει απεκεί δι' ού είχαν το 'πιδέξιο* Χρον. Μορ. Ρ 400. **2**) Εξυπνάδα: *άκουσε το φρόνιμον, το επιδέξιόν-του* Χρον. Τόκκων 138. **3**) Άνεση, «βολή» (κυρίως χρηματική): *εσύ έχεις όλα-σου σωστά, πάντα-σου τα 'πιδέξια* Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 332· *διά νά 'χει και το 'πιδέξιον-του τον εαυτόν-του βιάζει* Σαχλ. Ν 313· *άν ανιμένεις κάθισε μ' όλα-σου τα 'πιδέξια* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 129· *ας έχω το 'πιδέξιον-μου στην φυλακήν οπού 'μαι* Σαχλ. Β' (Wagn.) ΡΜ 313· έκφρ. *με το 'πιδέξιον ή τα 'πιδέξια* = με τέχνη, με πονηρό τρόπο: *Με το 'πιδέξιον και κουρφά τους αδελφούς λανθάνου* Χούμνου, Κοσμογ. 1875· *εσύ με τα 'πιδέξια-σου επιάσες-με στα βρόχια* Ερωτοπ. 202.

επιδεξιοσιά η· *επιδεξοσά*.

Από το επίθ. *επιδέξιος* και την κατάλ. *-σιά*.

Επιδέξιος τρόπος, επιτηδειότητα: *Αξάδερφε, το λόγο-μου σου δίνω πως θέλω μ' επιδεξοσά όλοι ν' αποφασίσου* Ζήν. Γ' 213.

επιδεξιοσύνη η, Χρον. Μορ. Η 6950, Χρον. Τόκκων 2652, Χίκα, Μονωδ. 65· *'πιδεξιοσύνη*, Hist. imp. C 50, Διγ. Ζ 2640, Χρον. Μορ. Ρ 4835, 5245, Συναξ. γαδ. 146, Ερωτοπ. 179, Απολλων. 164, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1078, Θησ. ΙΑ' [64^{5}], Διήγ. Αλ. V 43, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 177, 481 (κριτ. υπ.), Θρ. Κύπρ. Κ 352, 770, Διγ. Άνδρ. 1371, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1012]· *'πιδεξοσύνη*, Γαδ. διήγ. 231, 277, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 257, Δ' 457.

Από το επίθ. *επιδέξιος* και την κατάλ. *-σύνη*. Ο τ. *'πιδεξιοσύνη* στο Du Cange (λ. *επιδέξιος*). Ο τ. *'πιδεξοσύνη* στο Βλάχ. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *επιδεξιωσύνη*).

α) Επιδεξιότητα, επιτηδειότητα, ικανότητα: *ο πλούτος ουδέν μας εφέλεσεν, ουδέ η πολλή-σου ανδρεία· ενεπαύτησαν τα φαρία-σου και οι 'πιδεξιοσύνες-σου* Αχιλλ. L 1271· *ο τόπος και ο σωστός καιρός με την 'πιδεξοσύνη δύνονται να κατασαστούν με διχωστάς οδύνη* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 713· *απήλθαν φρόνιμα μετά επιδεξιοσύνης* Χρον. Μορ. Η 4835· *πάντες εθαυμάζονταν εις την 'πιδεξοσύνη πώς έμαθε τα γράμματα και σοφιστής εγίνη* Ιστ. Βλαχ. 467· **β**) πονηριά· «τέχνη»· (προκ. για γυναίκα) χάρη: *με τά 'μορφά-σου λόγια και το γλυκύν-σου ανάβλεμμαν... και τες 'πιδεξιοσύνες-σου εκατεδούλωσές-με* Ερωτοπ. 48· *τούτο στέκεται σ' εσέ με την 'πιδεξοσύνη: να κάμεις την κερα-Μηλιά κοντέντα ν' απομείνει* Φορτουν. (Vinc.) Β' 459.

επιδεξιότητα η, Αχιλλ. Ν 1630· *'πιδεξιότητα*, Βυζ. Ιλιάδ. 619· *'πιδεξότη*, Ροδολ. Α' [139]· *'πιδεξότητα*.

Το αρχ. ουσ. *επιδεξιότης*. Η λ. και σήμ.

α) Ικανότητα, επιδεξιότητα (Η σημασ. και σήμ.): *δείχνουσι την τέχνη-τως και 'πιδεξότη αμάδι* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [70]· *πάσι πολλοί και βγαίνουν-του με βιά και 'πιδεξότη* Ερωτόκρ. Β' 1641· *πού είναι τα ανθραγαθήματα, τά εφαίνουντα στον κόσμον; η επιδεξιότητα η θαυμαστή τήν είχεν;* Βυζ. Ιλιάδ. 1146· **β**) τέχνη, μαστοριά: *Με τόση 'πιδεξότητα την* (ενν. *την ζγουραφιά*) *είχεν καμωμένη* Ερωτόκρ. Α' 1535· *τις επιδεξιότητες του κονταριού μανθάνει· άριστος πολεμόκλονος εγίνετον ο Πάρης* Βυζ. Ιλιάδ. 172· **γ**) ευστροφία: *θέλω η 'πιδεξι[illegible]η-σου τώρα να με φελέσει, γιατί εις κλωστή παμπακερή κρέμομαι, ωσάν το λέσι* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [131].

επιδεξιώνομαι.

Από το επίθ. *επιδέξιος* με επίδρ. ρ. σε *-ώνομαι*.

Επιστρατεύω τις δυνάμεις-μου: *όταν έσμιξαν πλευρά με πλευρά,.. επιδεξιώνεται και ωσάν ετρέχασιν, πηδά από το άλογόν-του και εκάθισεν εις το φαρίν επάνω* Hist. Imp. C 63.

επιδεξίως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *επιδεξίως* (L-S, λ. *επιδέξιος* ΙΙ 2).

Με επιτηδειότητα, με τρόπο επιδέξιο: *Χρίε τούτον μετά πτερού επιδεξίως* Ιερακοσ. 401^{23}.

επιδεξοσά η, βλ. *επιδεξιοσιά*.

επιδεξύνομαι.

Από το επίθ. *επιδέξιος* με επίδρ. ρ. σε *-ύνομαι*.

Είμαι επιδέξιος σε κ., «τα καταφέρνω»: *Επιδεξύνετον ακόμη, αμή αυτοδίδακτος, εις ζωγραφικήν* Ροδινός Νεόφ. (Μενάρδ., Τοπων. μελ. 313).

επιδεσμεύω.

Το μτγν. *επιδεσμεύω* (Sophocl.).

Επιδένω: *Εις θλάσιν ποδός ... είτα ερίῳ λευκῷ επιδέσμευσον και απόλυσον αυτόν εν οικήματι* Ιερακοσ. 490[21].

επιδεσμώ, Ιερακοσ. 490[7], Ορνεοσ. αγρ. 555[5].

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *επιδεσμέω*).

Επιδένω: *αναλάμβανε χολήν τράγου και ωού το λευκόν και επίθες εις τον αστράγαλον του ιέρακος και επιδέσμει ευφυώς* Ιερακοσ. 494[12].

επιδέχομαι.

Το αρχ. *επιδέχομαι.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Απρόσ.) φαίνεται: *Ημείς επαναπαύθημεν πρός ολιγόν, προς ώραν, αυτή δέ μόνη μετ' αυτήν την μοναχήν καυχίτσαν ήτον ως επεδέχετο. Τίς δέ υπολάβειν είχεν το πονηρόν μηχάνημα, την σκέψιν και τον τρόπον* Καλλίμ. 2420.

επιδημία *η.*

Το αρχ. ουσ. *επιδημία.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Επιδρομή: *Μή τοις Βεβρύκοις, βασιλεύ, πρός μάχην εν ημέρᾳ οφθώμεν τοις κακόφροσιν, αλλ' εν νυκτί δέ μάλλον, μήπως μαθών ο τύραννος ημών επιδημίαν Κανδαύλη την ομόζυγα κακίστως σφαγιάση* Βίος Αλ. 5140.

επιδήμιος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επιδήμιος.*

Επιδημικός: *τας της πανώλης, νόσος δ' έστιν αύτη επιδήμιος και μάλα δεδιώς* Έγγρ. του 1584 (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 99).

επίδημος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επίδημος.*

(Προκ. για αρρώστια) επιδημικός: *της επιδήμου και καταράτου αρρωστίας, της κοινώς λεγομένης πανούκλας* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 47[31].

επιδημώ, (Ι), Φλώρ. 1301, Ηπειρ. 215[18].

Το αρχ. *επιδημέω.*

1) Γυρίζω κάπου, επιστρέφω: *Όταν δέ πάλιν ο αλλοτρίου δεσπόζων πράγματος αποδημῇ,... δίδονται είκοσι χρόνοι τῳ το οικείον απολέσαντι πράγμα· εικός γάρ έως του πληρωθήναι τους είκοσι χρόνους επιδημήσαι τῳ τόπῳ τον το πράγμα κατέχοντα* Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[9]. **2**) Έρχομαι, φτάνω: *ο την της Βλαχίας ειληφώς αρχήν Καίσαρ ο Πρέλουμπος και αυτός εξάνωθεν γενόμενος, επιδημεί τη εν Ελλάδι Βλαχίᾳ εκ της βασιλίδος των πόλεων ο ... Νικηφόρος* Ηπειρ. 211[20].

[**επιδημώ,** (ΙΙ)· *ε π ι δ η μ ή σ α ι.*

Απαρέμφ. αορ. του *αποδημώ*· προσθετέον στο ά. *αποδημώ.*

Πεθαίνω: *ενεφάνισαν ούν ημίν οι μοναχοί την του κτήτορος εκείνου Σαραντηνού του σκουτερίου έγγραφον επιτελεύτιον θέλησίν τε και βούλησιν, ήνπερ πρό του επιδημήσαι τη τούτων μονῇ εκείνος εξέθετο* Σημ. Δωρ. Τζυκ. 44[34]].

[**επιδιαβάζω**· *ε π ε δ ι ά β α σ α.*

Τ. αορ. του *αποδιαβάζω*· προσθετέον στο ά. *αποδιαβάζω.*

1) Οδηγώ (στρατιωτικό σώμα) σε μιά περιοχή: *ηύραν λιβάδιν έμορφον... Εκεί γάρ επεδιάβασαν όλον-των το φουσάτο* Αχιλλ. Ο 187. **2**) Περνώ (τον καιρό-μου): *ηύραν λιβάδιν έμορφον ...* (παραλ. 3 στ.). *Εκεί γούν επεδιάβασαν την άπασαν ημέραν* Αχιλλ. Ο 190].

επιδιδύσκω.

Από την πρόθ. *επί* και το θέμ. του *δύω* = *ενδύω.*

Ντύνω: *διερρωγός τι ράκος επιδιδύσκουσι και τροφήν μοι ξυμπαθώς παρατίθενται* Μακρεμβ., Υσμ. 281[21].

επιδίδω, Act. Esph. 7[20], 10[18,25], 14[233], 16[67], 19[35], Αχιλλ. Ν 791.

Το αρχ. *επιδίδωμι.* Το μέσ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Πληρώνω: *εάν ... επάρη την άνωθεν ρηθείσαν γυναίκα, επιδίδει πρόστιμον προς την εξουσίαν* Ελλην. νόμ. 554[4]. **2**) Παραδίδω: *Καθέδρας δέ λοιπόν των Γραικών χηρευούσης, τα του επισκόπου... τῳ μέλλοντι αρχιερεί πιστώς βλεπίσωσιν και επιδώσωσιν* Διάτ. Κυπρ. 508[8]· *το γράμμα εγεγόνει... και επεδόθη τη ... μονῇ* Act. Esph. 26[20]. **3**) Δίνω πίσω, επιστρέφω κ.: *ούκ επιδίδει η κλέψασα [ει και κλέψαι] τα ωά* Φυσιολ. Β 11[10]. **4**) (Προκ. για νερό) τρέχω: *εκείνο οπού εκατέβαζεν το θερμόν ροδόσταμαν* (παραλ. 2 στ.) *και το θερμόν επέδιδε κ' ελούνετον η κόρη* Αχιλλ. L 529.

επιδιορθούμαι.

Το μτγν. *επιδιορθόω.* Τ. *επιδιορθώνω* και σήμ.

Επανορθώνω: *μετά γάρ και τον εικοστόν πέμπτον χρόνον έτεροι τέσσαρες χρόνοι δίδονται τοις αφήλιξιν, ίνα εαυτοίς επιδιορθώνται, εί τι φθάσαντες έσφαλον* Αρμεν., Εξάβ. Α' 3[18].

επιδίφριος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επιδίφριος.*

Πρόστυχος, ανυπόληπτος (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *Αξιόπιστοι έστωσαν οι μάρτυρες και μή τινες επιδίφριοι, μηδέ χαμερπείς, μηδέ παντοίως άσημοι, αλλ' ευυπολύπτους είναι* Αρμεν., Εξάβ. Α' 6[1].

επίδοσις *η.*

Το αρχ. ουσ. *επίδοσις.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αύξηση, πρόοδος, προκοπή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., στη λ. 5): *θλίψις εμπόρων, Αγαρηνών επίδοσις, θυμός βασιλέων* Ωροσκ. 44[7]· *τοσαύτην την επίδοσιν έχων εις τα βελτίω* Γλυκά, Στ. Β' 93. Έκφρ. *κατ' επίδοσιν* = ως ανταμοιβή, ανταπόδοση (Βλ. και Ahrweiler, Études VII 10, 11, 20, 23): *εδόθη πρός αυτήν κατ' επίδοσιν και η αγιωτάτη επισκοπή Λακεδαιμονίας* Χρον. Μον. Τ 67.

επιδρομή *η,* Ωροσκ. 45[9], Πανάρ. 62[26], 63[7], Δούκ. 175[28].

Το αρχ. ουσ. *επιδρομή.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έφοδος, εχθρική εισβολή σε κάπ. χώρα (Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 3): *μηδέ πεζών επιδρομήν σφενδονητών αγούρων* Προδρ. Ι 136· *την καθ' ημών των Αγαρηνών επιδρομήν και την πολιορκίαν της πόλεως ιστόρησα* Καναν. 61Β· *εθνικής επιδρομής λευθέρωσον, Θεέ-μου* Σκλάβ. 244.

επιείκεια η.

Το αρχ. ουσ. *επιείκεια*. Η λ. και σημ. (Δημητράκ.).

α) «Μέτρο», σύνεση: *Λοιπόν η κόρη έγινεν νόμου της ηλικίας κ' εφραίνουντον κ' εχαίρουντον μετά επιεικείας* Διγ. Ο 92· **β**) καλοσύνη, ανθρωπιά (Η σημασ. καί σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 3): *εγώ της ημερότητος και της επιεικείας και ... της πραότητός σου μάρτυς ούκ ευπαράγραπτος* Γλυκά, Στ. Β' 65.

επιεικώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *επιεικώς* (L-S, λ. *επιεικής* III). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Με καλή διάθεση: *Ταύτα εξ όλης της ψυχής Θεῷ ευχαριστήσας πρός τον παίδα εφθέγξατο επιεικώς τοιάδε* Διγ. (Trapp) Gr. 1643.

επιθαλάμιον το.

Το ουδ. του επιθ. *επιθαλάμιος* ως ουσ. Η λ. στο Somav. Πβ. και Κουκ., ΒΒΠ Α' 29 κε.

Γαμήλιο τραγούδι (Η σημασ. στο Somav. Πβ. και Κουκ., ό.π.): *ούκ επιθαλάμιον ᾄσω σοι, ούκ επικροτήσω γαμήλιον* Μακρεμβ., Υσμ. 235[11].

επιθάνατα τα.

Το ουδ. του επιθ. *επιθάνατος* στον πληθ. ως ουσ.

Η ώρα του θανάτου: *άν έχει εις τα επιθάνατα να το εύρει, μή σέ μέλει* Γλυκά, Στ. 364.

επιθανάτιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επιθανάτιος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Επικήδειος, νεκρικός: *πικράς επιθανατίους πλέξω σοι τας ῳδάς* Μακρεμβ., Υσμ. 235[12]. **2**) Έκφρ. *επιθανάτιον γράμμα* = διαθήκη: *ώς ούν τον βίον έμελλε λιπείν ο ταύτην σπείρας, επιθανάτιον συνθείς και τελευταίον γράμμα τοις μέν παισί κατέλιπε τοις άρρεσι τον βίον* Μανασσ., Χρον. 2602.

επιθαρρώ, (I).

Το μτγν. *επιθαρσέω*.

Εμπιστεύομαι κάπ., στηρίζομαι σε κάπ. (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 452-3): *εκαβαλίκευσα τον θαυμαστόν τον μούντον, όν επεθάρρουν πάντοτε εις τας ανδραγαθίας* Διγ. Ζ 3020.

επιθαρρώ, (II)· *να επιθαρρείς*, Σαχλ., Αφήγ. 836, εσφαλμ. γρ. αντί *να επιχαρείς* (Βλ. όμως και Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 370).

[**επιθαυμάζω**· *επεθαυμάσαν*, Ριμ. Βελ. 273.

Τ. αορ. του *αποθαυμάζω* (Βλ. *αποθαυμάζω*).

Μένω εκστατικός θαυμάζοντας κ.: *όλοι επεθαυμάσαν την τόλμη και το άφοβον* ό.π.].

επίθεμα το· *'πίθεμα*.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. ως λόγ. Ο τ. *'πίθεμα* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1) Κατάπλασμα: *'πίθεμα εις στομάχ(ου) λυσιντ(ε)ρ(ία)* Ιατροσ. κώδ. ξε'. **2**) Διακοσμητική παράσταση, διακόσμηση: *Το επίθεμα της ζώνης συν τα της γαστέρας τούτης ωραιόκαλλον γάρ λίαν* Ερμον. Β 264.

επίθεσις η, Act. Esph. Appendice B 37, Notizb. 85.

Το αρχ. ουσ. *επίθεσις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Τοποθέτηση επάνω σε κ.: *διά της επιθέσεως των χειρών των αποστόλων δίδοται το πνεύμα το άγιον* Ιστ. πατρ. 188[15]. **2**) (Προκ. για πόλεμο) επίθεση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *τους Ρωμαίους πάντας εξορίστους ευρών, τους μέν της Βλαχίας εκ της των Σέρβων επιθέσεως* Ηπειρ. 212[18]· (νομ.) το αδίκημα της επίθεσης εναντίον κάπ. πολίτη: *όταν τις απελεγχθῇ βιαίως αρπαγήν ποιησάμενος πραγμάτων ή επέλευσιν κατά οικίας τινός ή κλοπήν ή ζημίαν άδικον, τότε ομνύει ο αντίδικος ότι τόσα εζημιώθην και απώλεσα εν τῃ γενομένῃ κατ' εμού επιθέσει* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[1] σχόλ.· (μεταφ.): *των δανειστών μου, βασιλεύ, λύσον τας επιθέσεις* Προδρ. IV 286 (χφ g) (κριτ. υπ.).

επίθετον το· *επιθετόν· 'πιθετόν*, Αχ. Σπαν. (Eideneier) A 487, D 1737.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *επίθετος* III) και σήμ. (Δημητράκ.).

(Πιθ.) «παλούκι»: *κάθισμα κ' επιθετόν εις τον κώλον-σου* αυτ. D 231.

[**επιθέτω**· *επέθηκαν*, Βυζ. Ιλιάδ. 1096.

Αόρ. του *αποθέτω* (Βλ. ά. *αποθέτω* σημασιολ. 1)].

επιθλίβω, Σπαν. Β 337, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 373.

Το μτγν. *επιθλίβω*.

1) Πιέζω κ.: *νύν μέν γάρ επέθλιβέ μου τον δάκτυλον, νύν δ' όλην μου την χείρα τῃ κύλικι ξυνεφείλκετο* Μακρεμβ., Υσμ. 266[6]. **2**) Καταπιέζω κάπ.: *ο Θεός δι' αυτό* ⟨*μας*⟩ *έδωκεν ταύτας τας εξουσίας εις τ' επιθλίβειν κι' αδικείν και καταβλάπτειν άλλους* Σπαν. Β 340.

επιθολώ.

Το μτγν. *επιθολόω*.

Θολώνω κ. (μεταφ.): *τα ημέτερα πάθη επιθολούσι και σκοτίζουσι την αλήθειαν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 3[29].

επιθρασύνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *θρασύνω*.

Ενθαρρύνω, ενδυναμώνω: *επεθράσυνε ψυχάς πάντων των στρατευμάτων και δυνατούς πρός πόλεμον εποίει* Βίος Αλ. 3000.

επιθραύω.

Το μτγν. *επιθραύω*.

Συντρίβω· φονεύω: *Το ξίφος επεισήνεγκε κατά του βασιλέως· και τούτον κατά κεφαλής ολίγον επιθραύσας* Βίος Αλ. 3128.

επιθυμητικός, επίθ., Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 16[6,14]· *πεθυμητικός*, Πεντ. Γέν. III 6, Αχέλ. 2483, Ερωτόκρ. Β' 1307, Γ' 1493· *'ποθυμητικός*.

Το αρχ. επίθ. *επιθυμητικός*. Η λ. στο Βλάχ.

α) Ποθητός (Η σημασ. στο Βλάχ.): *νά 'ρθουν στην πεθυμητικήν Κρήτη να την πατήσουν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 147[26]· *η ώρα η πεθυμητική ήρθεν οπ' ανιμένα* Ερωτόκρ. Β' 103· **β**) ωραίος, ευχάριστος: *εφύτρωσεν ο Κύριος ο Θεός απέ την γηή πάν δέντρο πεθυμητικό εις θωριά και καλό να φαγεί* Πεντ. Γέν. II 9· **γ**) (προκ. για ρούχα) «τα καλά»: *επήρεν η Ριβκα τα ρούχα του Εσαύ του υιού-της τα πεθυμητικά... και εφόρεσεν το Ιαακώβ* Πεντ.

Γέν. XXVII 15· **δ**) πρόθυμος: *Μα φαίνεται-μου, βλέπω-σας κι' όλοι-σας καρτερείτε περίσσα 'ποθυμητικοί εμέ ν' αφουκραστείτε* Πανώρ. Πρόλ. 6 (κριτ. υπ.).

Το ουδ. ως ουσ. = μέρος της ψυχής, κατά τον Πλάτωνα, όπου εδρεύουν οι επιθυμίες του ανθρώπου: *Οπόταν δὲ και το επιθυμητικόν κατά φύσιν ως εδόθη ημίν προς Θεού διατηρώμεν* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμυλ. 16^{27}.

επιθυμητός, επίθ.· *αποθυμητός,* Διγ. Ο 977· *πεθυμητός.*

Η λ. στον Αριστ.

Πρόθυμος (Η σημασ. στο Somav.): *τούτη μόνον η αιτιά μ' έκαμε να κινήσω, πεθυμητός καλύτερα 'ξ εσένα ν' αγροικήσω ανίσως κ' είναι αληθινά εις ό,τι μου ξηγήθη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1025].

επιθυμία η, Διγ. (Trapp) Gr. 3378, Διγ. Ζ 3703, Βίος Αλ. 4243, Έκθ. Χρον. 6^{2}, Κορων., Μπούας 125, Αχέλ. 1618, Ιστ. πατρ. 99^{19}, Χίκα, Μονωδ. 120, 123, Σουμμ., Ρεμπελ. 189, Διγ. Άνδρ. 396^{20}, 547^{35}, Βελλερ., Επιστ. 62 δίς, Μεταξά, Επιστ. 47, 48, Συναδ., Χρον. 43, Τζάνε, Κρ. πόλ. 107^{19}, 271^{8}, Νομοκ. 388^{12}· *απεθυμία,* Ζήν. Δ' 305· *απεθυμιά,* Πιστ. βοσκ. I 3, 94· *αποθυμία,* Διγ. Ο 28· *αποθυμιά,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [1068], Β' [283, 430], Γ' [317], Διγ. Ο 948, Μαρκάδ. 368· *επεθυμία,* Χρον. Μορ. Ρ 4515, 5198, Θησ. (Foll.) I 7, Ανθ. χαρ. 2907, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 411, 412, 413 δίς, 418, 419· *επεθυμιά,* Ριμ. κόρ. 641, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 75, 748, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 433, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [713], Ε' [32], Τζάνε, Κρ. πόλ. 301^{8}, 409^{18}, 456^{20}· *επιθυμιά,* Ερωτοπ. 121, 136, Μαχ. 648^{16}, Ch. pop. 786, 824, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{210}, Πένθ. θαν.^{2} 533, 540, Πενθ. θαν. S 203, 530, Αχέλ. 641, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [499], Διγ. Ο 2462, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. Αφ. 18· 395· *πεθεμιά,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 511^{25}· *πεθύμια,* Ευρετ. Ερωτοκρ., 769^{40}, Ζήν. Β' 302, Γ' 138· *πεθυμία,* Μαχ. 14^{11}, 220^{24}, 528^{6}, Θησ. Πρόλ. 72, 76, Ζήν. Δ' 304, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 570, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 39, Ευγέν. 631· *πεθυμιά,* Θησ. Πρόλ. 116, Γ' [7^{8}], I [67^{4}], Θησ. (Foll.) I 2, Ch. pop. 499, Ριμ. Απολλων. 36, Ιμπ. 931, Κορων., Μπούας 61, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 412, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 56, Κυπρ. ερωτ. 5^{10}, 12^{4}, 27^{13}, 53^{3}, 90^{32}, 102^{3,7}, 106^{24}, 118^{20}, 132^{8}, 149^{1}, Πανώρ. Α' 188, 400, 437, Β' 123, 383, Ε' 109, Ερωφ. Α' 45, 376, Ε' 214, Πιστ. βοσκ. III 6, 53, Βοσκοπ. 351, Παλαμήδ. Βοηβ. 1174, Ερωτόκρ. Α' 331, 1160, 1297, Β' 1887, Γ' 1339, Δ' 198, 1027, Θυσ.^{2} 720, Στάθ. (Martini) Α' 26, 321, Β' 30, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 62, 135, Ροδολ. Α' [336], Β' [150], Ροδολ. (Μανούσ.), Γ' [223, 270], Σουμμ., Παστ. φιδ., Α' [372, 748], Γ' [58], Δ' [392], Ε' [367, 1017, 1514, 1679], Φορτουν. (Vinc.) Β' 272, Γ' 641, Δ' 380, Ε' 107, 179, 326, Ζήν. Α' 318, Β' 258, Μαρκάδ. 638, Τζάνε, Κρ. πόλ. 324^{16}, 371^{22}, 392^{5}, 434^{5}, 466^{18}· *'πιθυμία,* Διγ. Esc. 1526· *'πιθυμιά,* Χούμνου, Κοσμογ. 416, Κορων., Μπούας 125, Τζάνε, Κρ. πόλ. 209^{24}· *'ποθυμιά,* Ευγέν. 327.

Το αρχ. ουσ. *επιθυμία*. Οι τ. *αποθυμιά* και *επιθυμιά* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά, σ. 178. Οι τ. *πεθυμία* και *'πιθυμία* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 724). Ο τ. *'πεθυμιά* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ., σ. 660]. Βλ. και Ανδρ., Λεξ., λ. *πεθυμιά* και *πιθυμιά*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

1α) Επιθυμία, λαχτάρα (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Άναπτε όλος ως ιστιά εκ την απεθυμιάν-του το νίκος νά 'χει μετ' αυτόν* Θησ. Β' [66^{3}]· *γιατί 'χε 'πεθυμιά πολλή γαμπρό να τόνε κάμει* Ερωτόκρ. Β' 1826· *ολονυκτί να περπατώ μ' όλην την συντροφιάν-μου διά να περάσω τους εχθρούς, ως έν'η επιθυμιά-μου* Κορων., Μπούας 76· *ενίμενε με πεθυμιά πότε να ξημερώσει* Ερωτόκρ. Ε' 712· *δέ μπορούμε στη γλυκειά πατρίδα τη δικήμας να στρέψομε με πεθυμιά* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 9· φρ. *έρχομαι εις επιθυμίαν* = βλ. ά. *έρχομαι* 4· **β**) αυτό που επιθυμεί κανείς, το αντικείμενο της επιθυμίας (Η σημασ. και σήμ.): *να κόψω το κεφάλιν-του κ' εδώ να σας το φέρω, να επάρω το κοράσιον κ' εδώ να σας το φέρω, να επάρω την πεθυμίαν-σας κ' εσείς μή κουρασθείτε* Διγ. (Trapp) Esc. 1517· **γ**) έντονη επιθυμία· ζήλος, ενθουσιασμός· ενδιαφέρον: *Ετρέξαν* (ενν. *η αρμάδα*) *με πολλήν χαράν, με πεθυμιά γεμάτος να πολεμήσει τον εχθρόν, αμ' ήτονε φευγάτος* Τζάνε, Κρ. πόλ. 328^{3}· *ο γενεράλες ήλεγε όλοι ν' αντισταθούσι, με πεθυμιάν αμέτρητη πασένας ογιά νά'χει* Τζάνε, Κρ. πόλ. 298^{5}· *εκείνος που παιδεύγετο, η πεθυμιά-ντου σβήνει και την δουλειάν οπού 'ρχισεν ακάμωτην αφήνει* Ερωτόκρ. Α' 1171· *ήρξατο να δημηγορεί κι' όλοι μ' επιθυμίας τους λόγους-του ηκούσασι* Κορων., Μπούας 67· **δ**) ανυπομονησία, αγωνία: *Οι φυλακωμένοι οπού με μεγάλην επιθυμίαν έστεκαν διά να αγροικήσουν...από τους ανθρώπους οπού έπεμψαν να μιλήσουν του αφεντός το τί απόκριση επήραν* Σουμμ., Ρεμπελ. 189· **ε**) ακόρεστη επιθυμία, απληστία: *Όλα σχεδόν τα χρήματα του κόσμου ν' απολαύσουν, πάλι από την επιθυμιάν αδύνατο να παύσουν* Πένθ. θαν.^{2} 530· *οι φιλάργυροι, όσον και πλέο κερδίζουν, του πλούτου την επιθυμιάν ουδέν την εμποδίζουν* Πένθ. θαν.^{2} 532· *άνδρα, γυναίκα, ως βλέπομεν, δέν βούλεσαι ν' αφήσεις. Έφας πολλούς και χόρτασε κι' ας παύσει η επιθυμιά-σου* Πένθ. θαν.^{2} 203. **2α**) Ερωτική επιθυμία, πόθος (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *Ετούτ' η τόση πεθυμιά μου φέρνει σά λαχτάρα κι' ώς θυμηθώ πώς τραγουδεί, μού 'ρχεται λιγωμάρα* Ερωτόκρ. Α' 691· *διά την πορνειά πάγ' η ψυχή χαημένη· μόνον διά κάποια ηδονήν, μιάς ώρας πεθυμία, ... θέ να βρίσκεστε εις τόσην αμαρτία* Βεντράμ., Γυν. 191· *Στο γεροντίστικον κορμί ετούτο οπ' ασπρίζει παρά ποτέ η πεθυμιά του πόθου πρασινίζει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1362] *Όρισα δέ να γδύσουσι γυναίκα να του πάσι· φόρις να έλθει 'ς πεθυμιά και να την αγκαλιάσει* Αλεξ. 1588· **β**) (προκ. για γυναίκα) ποθητή, αγαπημένη: *μετ' αυτόν ανέβηκε εκείν' η πεθυμιά-του, Ιππόλυτα ευγενική* Θησ. Β' [22^{4}]· *την Μαργαρώνα την χρυσήν και την επεθυμιά-μου* Ιμπ. (Legr.) 942· ως προσφών.: *ψυχή-μου,... επιθυμιά-μου, Φλώριε, καρδιά-μου* Φλώρ. 1017· *γιάντα κ' εσύ την όργητα δέν παύεις, πεθυμιά-μου;* Πανώρ. Β' 263. **3α**) Αγάπη: *Αγαπημένε-μου αδελφέ,... ευρίσκω, απήν σ' επλήγωσε της θλίψης το μαχαίρι* (παραλ. 2 στ.), *με πεθυμιά δυό πράματα να σου χρωστεί η φιλιά-μου* Φαλιέρ., Ριμ., (Bakk.-v. Gem.) 5· **β**) το αντικείμενο της αγάπης, αυτό που αγαπά κανείς: *Να ζείς, να ζείς, αξάδερφε, παντά 'σαι η πεθυμιά-μου* Ζήν. Α' 202. **4**) (Πιθ.) θέληση: *Περίτου δύσκολη ζωγή καμιά δέν ένι σαν κείνους όπου γδέχουνται τό πεθυμούσιν και γδέχονται με 'πεθυμιάν να κατινούσιν* Κυπρ. ερωτ. 73^{3}. **5**) Έκφρ. *μ' όλην την πεθυμιά* (μου, σου, κλπ.) = *ολόψυχα*: *Ανίσως κ' ευλαβής ποτέ, αγιότατη θεά-μου, σ' εθύμιασα, σ' ελάτρευσα μ' όλην την πεθυμιά-μου* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [500].

επιθύμιος, επίθ.

Από το *επιθυμώ* και την καταλ. *-ιος*. Η λ. τον 4. (?) αι. (L-S).

α) Επιθυμητός: *Ευρέθην η μητρόπολη χήρα αρφανεμένη, τον επιθύμιον ανήρ διψά και αναμένει* Βίος αγ. Νικ. 92· **β**) λαχταριστός: *όλους χιλίους βότρυας καλούς, επιθυμίους* Βίος Αλ. 4732.

επιθυμώ, Διδ. Σολ. Ρ 73, Ορνεοσ. αγρ. 558^{6}, Διγ. Ζ 573, 1185, Διγ. (Trapp) Esc. 593, Λίβ. Ρ 2666, Ch. pop. 796, Κορων., Μπούας 124, Βυζ. Ιλιάδ. 568, Ιστ. Βλαχ. 1495, 1498· *απεθυμώ,* Θησ. Δ' [39^{8}], Ζ' [91^{6}], Σουμμ., Ρεμπελ. 183, 187, Θυσ.^{2} 156, Σουμμ., Παστ. Φιδ. Α' [1112], Β' [780]· *αποθυμώ,* Λίβ. Esc. 1129, 1132, Λίβ. Ν 981, Πιστ. βοσκ. IV 8, 223, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' 146, 277, Γ' 68, 478, 659, Δ' 44,

Διγ. Ο 851, 2261· *επεθυμώ*, Βέλθ. 270, 505, Χρον. Μορ. Η 4524, Φλώρ. 1090, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 709, 937, 1639, 2296, 2816, Θησ. Γ′ [74^{8}]· *πεθυμώ*, Μαχ. 10^{5}, 98^{35}, 368^{30}, Κορων., Μπούας 16, 31, 94, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 710, Κυπρ. ερωτ. 1^{13}, 6^{14}, 74^{1}, 98^{21}, 99^{11}, 126^{16}, Πανώρ. Γ′ 257, Δ′ 302, Ερωφ. Β′ 69, Δ′ 639, Ε′ 72, Ερωτόκρ. Α′ 688, 1273, Β′ 1936, Γ′ 201, 1314, Δ′ 1519, Ε′ 233, 475, 1154, Θυσ.^{2} 8, 129, Στάθ. (Martini) Α′ 328, Ιντ. β′ 65, Γ′ 448, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 293, Γ′ 764, Τζάνε, Κρ. πόλ. 230^{26}, 393^{14}· *'πιθυμώ*, Λίβ. Ρ 455, Ch. pop. 777, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1406, Σταυριν. 1052, Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ′ 16, Διγ. Ο 1620, Διακρούσ. 119^{12}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 134^{13}, 180^{28}· *ποθυμώ*, Ευγέν. 419, 1254, Ροδολ. Β′ 492, Διγ. Ο 1737· μτχ. *απεθυμισμένος*, Θησ. Ζ′ [4^{2}]· *αποθυμημένος*, Διγ. Ο 712· *πεθυμημένος*, Μαχ. 100^{7}, 286^{32}, 390^{10}, 502^{6}, Θρ. Κύπρ. Κ 539, 841, Κυπρ. ερωτ. 102^{3}, 141^{9}, Παλαμήδ. Βοηβ. 180, 235, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α′ 68, Γ′ 490, Τζάνε, Κρ. πόλ. 240^{1}, 559^{21}· *πεθυμισμένος*, Θησ. Γ′ [11^{5}], Ι′ [40^{6}], Ch. pop. 807, Συναξ. γυν. 1069, Ερωφ. Α′ 42, Ιντ. δ′ 46, Πιστ. βοσκ. ΙΙΙϚ′, 31· 39, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [232], Β′ [850], Γ′ [45], Ε′ [49], [1085], [1563], Τζάνε, Κρ. πόλ. 372^{5}· *πιθυμισμένος*, Κορων. Μπούας 144.

Το αρχ. *επιθυμέω*. Πολλοί από τους τ. και σήμ. σε ιδιώμ. Η λ. και σήμ.

1α) Επιθυμώ, θέλω (Η σημασ. και σήμ.): *τό επεθύμα η Μαξιμού γοργόν της το εποίκα* Διγ. (Trapp) Esc. 1566· *ανείν και πεθυμάς τον θάνατόν-μου, δέ-με πως είμαι τέλεια 'ποδωμένη* Κυπρ. ερωτ. 104^{31}· *πεθυμού χίλιοι βοσκοί στην Ίδα γυναίκα να σε πάρουσι* Πανώρ. Γ′ 23· (με σύστ. αντικ.) (Βλ. και Ανδρ., Αθ. 47, 1937, 190): *Πεθυμίαν επεθύμησα να δω πώς χειροτονάτε τους αδελφούς* Μαχ. 14^{11}· **β**) εύχομαι να γίνει κ.: *Για τούτον δέν τορμώ να πεθυμήσω στους πόνους-μου να βρέθησα γιαμμένη* Κυπρ. ερωτ. 79^{12}· *τινάς εις ό,τι πεθυμά κ' ελπίζει νά 'χει χάρη* Ροδολ. Β′ 4· **γ**) ποθώ (ερωτικώς) (Η σημασ. και σήμ.): *χέρια περιλαμπάσετε, κορμί, πεθύμησέ-την* Ch. pop. 838. **2**) Μου αρέσει κ.: *τη νύχτα οντέν εγροίκουνε σκοπόν απού πεθύμου* Ερωτόκρ. Α′ 897. **3**) Στερούμαι κ.: *επιθυμώ και το ψωμίν και του ψωμιού την μάνναν* Προδρ. IV 17. **4**) Εποφθαλμιώ: *να μή πεθυμήσει ανήρ την ηγή-σου* Πεντ. Έξ. XXXIV, 24.

Η μτχ. παρκ. *πεθυμημένος*, κλπ. = **1**) Επιθυμητός: *Χαριτωμένη-μας κερά, πολλά αναζητημένη, τόσ' από μάς τσι δούλες-σου πλήσια πεθυμισμένη* Ερωφ. Ιντ. α′ 124· *καιρός αληθινά ακριβός κι' ώρα πεθυμισμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [849]. **2**) Που επιθυμεί κ.: *μα στα κυνήγια γύριζα κι' άν είχα δεί κιανένα πεθυμισμένον άγγουρο να βλέπει προς εμένα...* Πανώρ. Γ′ 188· *λάφι γλακά στον ποταμό πλήσια πεθυμισμένο να πιεί νερό να δροσιστεί* Ερωφ. Γ′ 84.

[**επικάθομαι**· *επήκατσα*, Λέοντ., Αιν. Ι 211.

Τ. αορ. του *αποκαθίζω* ή *αποκάθομαι* (βλ. ά).

Επικάθομαι· πέφτω πάνω σε κ.: *Ήλθεν νέφος αποπάνω με χειμώνα και κουκκούδιν με βροχήν αναμιγμένον και επήκατσεν τ' ακάνθιν κ' έψυξεν αυτού την ρίζαν* ό.π.].

επικακκασμός ο· *'πικακκασμός*.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *κακκασμός* <*κακκάω*.

«Μαγάρισμα»: *Τους σούς 'πικακκασμούς της γενειάδος σύ όταν απλώσεις, ταπεινέ, να πιάσεις το μουστάκιν-σου και το κοπροπηγούνιν-σου* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 336.

επικαλεσμός ο.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *καλεσμός*.

Επίκληση: *να κάμνουσι* (ενν. *οι διάκονοι*) *το χρέος οπού εγγίζει του οφφικίου-τους με επικαλεσμόν του θείου ονόματος* Χριστ. διδασκ. 478.

επικαλιέμαι, βλ. *επικαλούμαι*.

επικαλούμαι, Ιστ. πολιτ. 19^{19}, Αρσ., Κόπ. διατρ. [391], Ιστ. Βλαχ. 1634· *επικαλιέμαι*, Χριστ. διδασκ. 458· *'πικαλιέμαι*· *'πικαλούμαι*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 455^{22}· αόρ. *επεκλήθηκα*· *επικαλέστηκα* (ή *-σθηκα*), Αιτωλ., Μύθ. 8^{7}· *επικαλήστηκα*, Ιων. 215^{47}, 216^{81}· προστ. αορ. *επικαλήσου*.

Το αρχ. *επικαλούμαι*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *επικαλώ*) και στη Μυτιλήνη στον τ. *'πικαλιέμι* (Andr., Lex.). Σχετικά με τον τ. *επικαλήστηκα* πβ. Βλάχ., λ. *επικαλίστικα*.

1) Ζητώ τη βοήθεια κάπ. (ιδίως θεότητας) (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1 και Andr. Lex.): *τον διάβολον επικαλιούνται* Αποκ. Θεοτ. Ι 79· *διά το σώμα-τους ιατρόν επικαλούνταν* Λίμπον. 344· *Να 'πικαλιέται τους θεούς εις την βοήθειάν-του* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [1088]· *επικαλήστησαν προς Κύριον και είπασι* Ιων. 214^{36}· *επικαλήσου προς Θεόσου* Ιων. 214^{1}. **2**) Ονομάζομαι: *Ααρών επεκλήθηκε τη συριστίδι γλώττη* Διγ. Ζ 22.

επικαλύπτω, βλ. *αποκαλύπτω*.

επικαλώ, Σπαν. (Ζώρ.) V 244, Θησ. Ε′ [75^{1}], Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 968, Παϊσ., Ιστ. Σινά 628· *'πικαλώ*, Θησ. Ζ′ [50^{5}].

Από το *επικαλούμαι* κατά τα *καλώ, παρακαλώ*. (Βλ. όμως και Χατζιδ., Byz. 2, 1911/12, 517 και Άμ., REB 17, 1959, 186). Η λ. και στο Βλάχ. και στο Somav.

Ζητώ τη βοήθεια κάπ., επικαλούμαι: *μόνον τον Θεόν επικαλεί να κρίνει την αλήθειαν* Σπαν. Α 650· *επικαλούσι το όνομα της αγίας Τριάδος* Έγγρ. του 1643 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 109^{5})· *την βοήθεια επικαλούν του Θεού* Θησ. (Foll.) Ι 135.

επικάμπτομαι.

Το αρχ. *επικάμπτω*.

Είμαι ευπροσήγορος: *ούτος συνήλγει πάσχουσι, συνέκαμνε πονούσι, τοις ξένοις επεκάμπτετο, φίλους παρεμυθείτο* Μανασσ., Χρον. 2163.

επικαταθύω.

Από την πρόθ. *επί* και το *καταθύω*. Η λ. στον Ευστ., Opusc. 269^{50}.

Θυσιάζω· (εδώ) σκοτώνω επίσης: *ούτος πολλούς υπήγαγε θανάτοις πικροτάτοις και την μητέρα συν αυτοίς...* (παραλ. 1 στ.), *επικατέθυσε δ' αυτή και την ομοζυγούσαν* Μανασσ., Χρον. 2025.

επικαταπέτομαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *καταπέτομαι*. Η λ. τον 10. αι. (Lampe, Lex.). Βλ. και Steph., Θησ.

Πετώ προς τα κάτω: *αετός αφήρπασε τον άρτον και πτερυχθείς μετάρσιος επήρτο προς αέρα και πάλιν επικαταπτάς απέδωκε τον άρτον* Μανασσ., Χρον. 1857.

επικατάρατος, επίθ., Σπαν. Α 65, Κομν., Διδασκ. Δ 76, Σπαν. Ρ 11, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 67, Λίβ. Esc. 51, Χούμνου, Κοσμογ. 96, 199.

Το μτγν. επίθ. *επικατάρατος*.

Καταραμένος: *ο Θεός τότε λοιπόν τον όφη εκατηράστη κ' είπεν: «Επικατάρατος νά 'σαι από μέν' τον Πλάστη...»* Πικατ. 513.

επικατατίθεμαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *κατατίθεμαι*.

Εμπιστεύομαι: *η κυρά-του να πλερώσει πάντα όσα επικατετέθην εις την χώραν* Ασσίζ. 159[16].

επικερδαίνω.

Το μτγν. *επικερδαίνω*.

Κερδίζω επιπλέον: *Εις το διπλάσιον όφελος μάλλον κ' επικερδαίνεις, εκ του λαλούντος έπαινον και εκ του λόγου γνώσιν* Σπαν. Β 253.

επίκερδος, επίθ.

Από το επίθ. *επικερδής* αναλογ. με τα επίθ. σε *-ος* (πβ. *δυστυχής - δύστυχος*).

Που αποφέρει κέρδος, επικερδής: Krumb., Sprichw. 109.

επικερνάτορας ο· *'π ι κ ε ρ ν ά τ ο ρ α ς*.

Από το ουσ. *επικέρνης* κατά τα ουσ. σε *-άτορας*.

Οινοχόος: *άρχισε ν' ανεβαίνει του Ζεύ ο 'πικερνάτορας* Θησ. Θ' [29[4]].

επικέρνης ο, Πωρικ. Ρ 108[2], Πωρικ. V 3, 7, Οψαρ. 361[3], Πανάρ. 67[28], Alexander-roman 184[5,9]· *ε π ι κ ί ρ ν η ς,* Πωρικ. Απ. 3· *'π ι γ κ έ ρ ν η ς,* Βίος Αλ. 5922, Δούκ. 235[24], 403[31], Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 384, κριτ. υπ.)· *'π ι κ έ ρ ν η ς,* Διήγ. Αλ. V 83, Πεντ. Γέν. XL 1, 21. Βλ. και Krumbacher [Οψαρ., σ. 367], Psalt., Gramm., 22, 80, 180 και Hess., Présspirituel 82 σημ. 4.

Η λ. στον Ψευδοκαλλισθένη (L-S). Ο τ. *'πιγκέρνης*, από το λατ. pincerna, τον 4. αι. (L-S, λ. *πιγκέρνης*). Ο τ. *'πικέρνης* στο Meursius (λ. *πιγκέρνης*) και σήμ. ως τοπων. (Amantos, Suffixe 74 και Georgac., Glotta 31, 1951, 232).

Οινοχόος (Βλ. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' 204): *Οι επικέρνοι το λοιπόν... ολόγυρα κερνούσασι εκείνους που καθίσαν* Αλεξ. 1157. —Στον πληθ. ως επών. (Βλ. και Amantos, Suffixe 74 και Αμ., Γλωσσ. μελετ. 93): Χρον. Τόκκων 351.

επικέρνι το· *'πικέρνι*.

Ονοματικό απαρέμφ. από ρ. (πλάσμα του συγγραφέα) *πικέρνω*, που προέρχεται από το ουσ. *'πικέρνης* 〉 *επικέρνης*.

Το αξίωμα του «επικέρνη», του αυτοκρατορικού οινοχόου: *έστρεψεν (ενν. ο Φαρό) τον αρχό των 'πικερνών ιπί το 'πικέρνι-του και έδωσεν το ποτήρι ιπί απαλάμη του Φαρό* Πεντ. Γέν. XL 21.

επικέρνιος ο.

Από το ουσ. *επικέρνης* με επίδρ. ουσ. σε *-ιος*.

Οινοχόος: *Βασιλεύοντος του πανενδοξοτάτου Κυδωνίου...,συνεδριάζοντος Ρωιδίου τε επικερνίου, Νεραντζίου του πρωτοβεστιαρίου* Πωρικ. Α 2.

επικέφαλον το.

Το μτγν. ουσ. *επικέφαλον* (Steph., Θησ.). Η λ. και σε επιγρ. (L-S). Τ. *'πικέφαλο* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ., Α., Λεξ.).

α) (Πιθ.) περικεφαλαία: *χρυσόν μέν επικέφαλον είχεν (ενν. η Μαξιμώ) στην κεφαλήν-της* Διγ. Ζ 3441· **β)** (προκ. για άλογο) προμετωπίδιο: *εις το μέτωπόν-του είχεν (ενν. το φαρί) χρυσόν επικέφαλον* Διγ. Άνδρ. 389[35].

επικηρώνω, βλ. *αποκηρώνω*.

επικίρνης ο, βλ. *επικέρνης*.

επίκλη, επίρρ., βλ. *επίκλην*.

επίκλην, επίρρ., Μανασσ., Χρον. 948, 6054, Χρον. Τόκκων 948, 1207· *ε π ί κ λ η,* Χρον. Τόκκων 161· *'π ί κ λ η ν,* Έγγρ. του 1457 (Λαούρδας Β., Κρ. Χρ. 5, 1951, 261).

Το αρχ. επίρρ. *επίκλην*.

επίκλησις η.

Το αρχ. ουσ. *επίκλησις*. Η λ. και σήμ.

(Λειτουργ.) το να αναφέρει κανείς το όνομα (Η σημασ. στο Du Cange): *έψαλλον την Παράκληση της Παναγίας, έπειτα ήρχουνταν πάλιν εις την επίκληση και ετελείωναν την ακολουθίαν* Συναδ., Χρον. 69.

επίκλητος· *επίκλητα*, Φυσιολ. Β 3[33], εσφαλμ. γρ. αντί *επίκλιτα*.

επίκλιν το, Σπαν. Ρ 3, Χρον. Μορ. Η 162, 994, 7765, 7959, 8035, 8059, 8356, 8456, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1203, Χρον. Τόκκων 1217, 2589, Γεωργηλ., Θαν. 17, Έκθ. χρον. 20[21], Μέρτζιου, Σταχυολ. 251, Ψευδο-Σφρ. 272[5], Ιστ. πολιτ. 32[1]· *ε π ί κ λ ι,* Χρον. Μορ. Η 3162, 6537, 7837, Χρον. Μορ. Ρ 4506· *'π ί κ λ ι ν*.

Από το αρχ. επίρρ. *επίκλην*. Τ. *'πίκλι* και σήμ. στην Κρήτη (Andr., Lex.). Για τη λ. βλ. και Κοντοσόπουλος, Κρητολ. 1, 1975, 180, καθώς και Psalt., 160 σημ. 2, Αδαμαντίου (ΔΙΕΕΕ 6, 1902/06, 540).

1) Ονομασία, όνομα: *Υπήρχε γάρ τις φρόνιμος, μέγας, αντρειωμένος, το 'πίκλιν Βελισάριος* Διήγ. Βελ. Neap. 11· *Μικρή εκκλησία έναι εκεί... εις το Μεσίκλι τό λαλούν του τόπου το επίκλιν* Χρον. Μορ. Ρ 5049. **2)** Επώνυμο ή και παρωνύμιο: *εις τας κλεισούρας έτρεχεν και εις αυτάς τας άκρας· διά τούτ' επωνόμαστο Ακρίτης το επίκλιν* Διγ. Ζ 2267· *ο μισίρ Ασελής «ντε Ντούθ» είχε το επίκλιν* Χρον. Μορ. Η 1321. **3)** «Όνομα», «χαμάριν»: *Μέγαν Κύρην τον έλεγαν, το επίκλι των Ελλήνων, δούκας ήτον των Αθηνών* Χρον. Μορ. Η 8050. **4)** Τίτλος, αξίωμα: *Χλουμουτζιν και Σανταμέριν, ά εκέκτηντό τινές το επίκλιν μπεηλερμπέηδες* Ψευδο-Σφρ. 548[2].

επικλινής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επικλινής*.

Που διάκειται ευνοϊκά σε κάπ.: *Μικρόν το γράμμα, μηχανής δ' όλως γέμον (παραλ. 1 στ.) όπως θανάτου και Χάρωνος η κόρη λαβούσα νούν κλίναντα τας επηρμένας επικλινής γένοιτο τω γράψαντι σοι* Ευγεν., Δρόσ. Β' 190.

επικλίνω.

Το αρχ. *επικλίνω*.

Συγκατανεύω, επιδοκιμάζω: *ό,τι κι' αποφασίζασιν όλοι τους επικλίναν, επήκουέτους ο λαός σ' απόφασιν που δίναν* Δεφ., Σωσ. 71.

επίκλιτος, επίθ.

Από το *επικλίνω* και την κατάλ. -τος.

Γερτός: *Η λίμνη της γεννήσεως αυτού, ο παράδεισος. Τα επίκλητα* (έκδ. *επίκλιτα*· διορθώσ.) *δένδρα, ο φραγμός του παραδείσου* Φυσιολ. Β 3^{33}.

επικλώμαι, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 5^{12}.

Το αρχ. *επικλάομαι* (L-S, λ. *επικλάω*).

Μερίζομαι: *εάν τυχόν το εναντίον ποιήσει ο ποταμός και από του πεπραμένου μάλλον αγρού μέρος τι αποσπάσας κατά μικρόν και ανεπαισθήτως ετέρω γειτνιάζοντι προσθήσει αγρώ, η τοιαύτη ζημία επικλασθήσεται τω αγοραστή και ο πράτης παραδιδούς αυτόν ηκρωτηριασμένον ού κατά τι ζημιωθήσεται* αυτ. Γ' 8^{8} σχόλ.

επικοινωνώ.

Το αρχ. *επικοινωνέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Επικοινωνώ (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]· βλ. και Δημητράκ. στη λ. 4): *Τον θέλοντα από υπερώου χριστηρίου χαλαστήν υπόνομον επίπεδον ποιήσαι, χρή μέν εις τα εαυτού κατασκευάζειν και μή επικοινωνείν ετέροις τοίχοις* Αρμεν., Εξάβ. Β' 4^{82}. **2**) Συνεισφέρω (οικονομικά) (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 400]): *Ει επίκοινος είη αυλή διαφόρων ανδρών και δεηθή τοίχος λύσεως και οικοδομήσεως θέσεων διαφόρων δύο ή και τριών ή και τεσσάρων, πάντες οι επικείμενοι των θεμελίων, ό τε της πρώτης και των εφεξής, επικοινωνείτωσαν τω του θεμελίου αναλώματι* Αρμεν., Εξάβ. Β' 4^{40}.

επικολπίδιος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 1978.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *κολπίδιον*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.

Που βρίσκεται στον «κόρφο»: *τους φοιτώντας παρ' αυτόν ανερευνάν προστάττειν, μήπως επικολπίδιον τύχοι τις κρύπτων ξίφος* αυτ. 2013.

επικόλπιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επικόλπιος*.

Που βρίσκεται στον «κόρφο»: *άν δέ χρυσού τις έφερεν ολκήν επικολπίαν* Μανασσ., Χρον. 4559.

επίκοπα, επίρρ., βλ. *επίκουπα*.

επίκουπα, επίρρ.· *ε π ί κ ο π α*, Μάρκ., Βουλχ. 340^{1}· *'π ί κ ο υ π α*, Άλ. Κύπρ. 1513, Τζάνε, Κρ. πόλ. 287^{4}, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 468. — Βλ. και *απόκουπα*.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *κούπα* = ποτήρι (λατιν. cuppa, ιταλ., coppa, βενετ. copa). Βλ. όμως και Κουκ., Αθ. 57, 1913, 218. Ο τ. *επίκοπα* και σήμ. σε ιδιώμ. (Κουκ., ό.π. και Dawkins, Αφιέρ. Χατζ. 49). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (*επίκουπα*· *'πίκουπα*).

Μπρούμυτα (Η σημασ. και σήμ., Κουκ., ό.π. και Dawkins, ό.π.): *Στον τάφον αυτούνον 'πίκουπα* (κριτ. υπ.) *έπεσεν ξαπλωμένος* Χούμνου, Κοσμογ. 1611· *ανάσκελα και 'πίκουπα ήταν απεθαμένοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 273^{2}. — Βλ. και *απόκουπα*.

επικουρώ.

Το αρχ. *επικουρέω*.

Υπερασπίζω κ.: *τα καθ' ημών λεγόμενα πάντα επικουρήσω* Προδρ. ΙΙ Η 19η.

επικουφίζομαι.

Το αρχ. *επικουφίζω*.

'Ανακουφίζομαι από τα οικονομικά βάρη: *Χρή μέντοι προς τας γενομένας ήδη ευφορίας την συμβαίνουσαν αφορίαν αναλογισθήναι και ούτως επικουφισθήναι τον μισθωτόν μετά τας ευφορίας την απομένουσαν βλάβην* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8^{6}.

επικράτεια η.

Το αρχ. ουσ. *επικράτεια*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Κυριότητα, εξουσία, κυριαρχία: *επιλάβηται η διαληφθείσα μονή... και νέμηται ταύτην ... εις διηνεκή και μόνιμον κληρονομίαν και επικράτειαν* Έγγρ. του 1371 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 1961/63, 149)· *έδωκεν ο αυθέντης αυτόν θέλημα, όπως κουρσεύει τους τόπους ούς εισίν εν τη επικρατεία των Βενετίκων* Έκθ. Χρον. 80^{29}· **β**) ο χρόνος εξουσίας κάπ.: *εκ τε της επικρατείας του ευσεβεστάτου βασιλέως κύρ Συμεώνος μέχρι των ευσεβών καισάρων Αλεξίου Αγγέλου ... και Μαρίας* Γράμματα Μετεώρ. 99^{8-9}. **2**) Χώρα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *τέλος εκατήντησα προς την επικρατείαν του σού μεγέθους της αρχής και προς το κάστρον τούτο* Καλλίμ. 2564.

επικρατής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επικρατής*.

(Προκ. για χειμώνα) βαρύς: *πολύς χειμών επικρατής* Ωροσκ. 45^{18}.

επικράτησις η.

Το αρχ. ουσ. *επικράτησις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Υπεροχή, νίκη (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 2): *επικράτησίς τε κατά των εχθρών είη* Έγγρ. του 1543 (ΝΕ 7, 1910, 47). **2**) Επικράτεια: *Γίνεται κλόνος, θόρυβος και συντριβή και ζάλη προς πάσαν επικράτησιν αυτού της αυθεντίας* Καλλίμ. 1018.

επικρατώ, Act. Esph. Appendice Ε' 16, Βίος Αλ. 1867, 3148, Ηπειρ. 228^{5}, Λίβ. Esc. 1791.

Το αρχ. *επικρατέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1**) Εξουσιάζω· κυβερνώ, διοικώ: *τα κάτεργα και ο βασιλεύς τί γάρ επικρατούσαν, τί πέραμαν εβάσταξεν και τί στενόν εκράτει;* Παρασπ. Βάρν. C 157· *τον της Μοσυνοπόλεως ιερώτατον επίσκοπον μετά του εναγούς κλήρου και τεν επικρατούντα την Μοσυνόπολιν κύρ Νικόλαον τον Βίτον* Έγγρ. του 1324 (ΝΕ 7, 1910, 45)· (προκ. για κτήματα) είμαι κάτοχος: *όσοι επικρατώσι κτήματα ή ζευγαλεία ή κάστρα ορισμώ της βασιλείας-μου* Ψευδο-Σφρ. 542^{13}. **2**) Βαστώ, συγκρατώ: *στερρώς τας χείρας τούτου επεκράτησαν* Ερμον. Ω 219. **3**) (Με αντικ. τη λ. *δρόμος*) ακολουθώ: *Βαδίζων δέ μέσον ορά μίαν συκαμινέαν* (παραλ. 1 στ.). *Εφόσον δέ επικρατείς οδού της εχομένης, ελαίας εκατέρωθεν ορά* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1567. **Β'** Αμτβ. **1**) Ακμάζω, ανθώ: *αύτη* (ενν ... *η Φιλαδέλφεια*), *ως υπερέχουσα τω μεγέθει και πολύανδρος ούσα, επεκράτει έγγιστά που τοις ρ' έτεσιν* Δούκ. 41^{2}. **2**) Διαρκώ: *εγένετο και ο γάμος και επεκράτησεν εβδομάδαν και πλέον* Πανάρ. 78^{31}. **3**) (Τριτοπροσ.) είναι καθιερωμένο (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 7): *Νίκος ας*

είσαι από του νύν, Νικήτα να σε λέσιν (παραλ. 1 στ.) *διά την τιμήν-σας, γάδαρον ποσώς μήν τον ειπείτε, καθώς και επεκράτησεν* Συναξ. γαδ. 391.

επικρέμαμαι, Διγ. Ζ 715.

Το αρχ. *επικρέμαμαι* (L-S, λ. *επικρεμάννυμι*).

Κρεμιέμαι: *ταις χερσί περιπλέξασα τον τράχηλον εκείνου επεκρεμάσθη εμφανώς δακρύουσα η κόρη* αυτ. 1192.

επίκροτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επίκροτος*.

(Μεταφ. προκ. για το λόγο) ηχηρός: *να λέγει και να γράφει* (ενν. *ο αυθέντης*) ... *και λαρυγγίσματα πολλά και λέξεις επικρότους* Προδρ. II G 9.

επικρούω, Διγ. Ζ 2861· *ε π ι κ ρ ο ύ γ ω*.

Το αρχ. *επικρούω*.

Χτυπώ· σείω: *άνεμος γαληνούτσικος επέκρουγεν τα δένδρα* Αχιλλ. Ο 416.

επίκτημα το.

Το μτγν. ουσ. *επίκτημα*.

Απόκτημα: *τους γάρ μετά την παρούσαν διάταξιν τοιούτον τι κατατολμήσαι βουληθέντας ... κελεύομεν και των οικείων εμπονημάτων και καλλιεργημάτων αποστερείσθαι και τω δημοσίω περιφανείς μέν όντας και την του επικτήματος τιμήν καταβαλλομένους* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[7].

επικτίζω.

Το μτγν. *επικτίζω*.

Χτίζω επάνω από κ.: *Εάν τις επικτίση τοις εμοίς οικήμασιν ανώγεα* Αρμεν., Εξάβ. Β' 1[27].

επικτυπώ.

Το αρχ. *επικτυπέω*.

(Μεταφ.) καταφέρω χτυπήματα: *ως θρούν εντεύθεν άγριον κακόθρουν κυματίαν επικτυπείν και σμαραγείν κατά των βασιλείων* Μανασσ., Χρον. 5524· *θρούς ερετμού ληστρικής ναυαρχίας ευθυπλοούσιν εμπεσών επεκτύπει και τον λογισμόν, ού γάρ ακοάς μόνον* Ευγέν., Δρόσ. Δ' 5.

επικυμαίνω.

Το μτγν. *επικυμαίνω*.

(Μεταφ.) ξεσπώ: *Εντεύθεν επεκύμαινε κατά της εκκλησίας κλύδων βαρύς εκ λαίλαπος δεινής αγριοπνόου* Μανασσ., Χρον. 4184.

επικύπτω, Λίβ. Esc. 1241, 2638, 4040.

Το αρχ. *επικύπτω*.

Υποκύπτω: *επέκυψεν εις πόθον-μου και αγάπην-μου επεσέβην* Λίβ. Sc. 1492.

επιλαμβάνω, Σφρ., Χρον. μ. 80[25].

Το αρχ. *επιλαμβάνω*.

Α' Ενεργ. **1**) Πιάνω κ.: *επιλαβών τούτον* (ενν. *τον λίθον*) *τοις δακτύλοις-σου εξελκύσεις αυτόν το παράπαν* Ιερακοσ. 466[4]. **2α**) Παίρνω κάπ. (μαζί-μου): *Απήλθε δέ ... επιλαβών μεθ' εαυτού εκατόν στρατιώτας* Διγ. Ζ 2335· **β**) γίνομαι κάτοχος κάπ. πράγματος: *ει επιλαμβάνει αυτά* (ενν. *την κληρονομίαν και το ληγάτον*) *ο χρεώστης, αναγκάζεται πάλιν παρέχειν τοις δανεισταίς* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5[47]. **3**) Αναλαμβάνω (εξουσία): *τον επήραν και τον επήγαν εις το βασιλικόν παλάτι και επέλαβε το βασίλειον* Δωρ. Μον. XXXIV. **Β'** Μέσ. **1**) Πιάνω κ.: *'Αν μετά το δείπνον αλγήση τον πόδα, επιλάβωμαι του πληγέντος ποδός, καταφιλήσω το τραύμα* Μακρεμβ., Υσμ. 182[25]. **2**) Επωφελούμαι από κ.: *επελάβετο καιρού και της του δράν ισχύος* Μανασσ., Χρον. 5756. **3**) Αναλαμβάνω (εξουσία): *ευθύς δ' επιλαμβάνεται Μαυρίκιος των σκήπτρων, του Τιβερίου κρίνοντος τον άνδρα βασιλεύειν* Μανασσ., Χρον. 3496. **4**) Φρ. *επιλαμβάνομαι πόνον ή τρόμον* = δέχομαι, καταλαμβάνομαι από πόνο ή φόβο: *οι γάρ και μέγαν πόνον και τρόμον επελάβοντο, ορώντες την βιαίαν στέψιν ανεκδιήγητον τοσαύτην και γενναίαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 863. **5**) (Μεταφ.) αποσπώ κάπ. από κ.: *ει ήδειν ότι εκ του πώγωνός μου τριχών θρίξ μία επελάβετό μου του μυστηρίου, αποσπάσας άν αυτήν πυρί παρέδωκα* Δούκ. 427[21].

επιλέγω, Προδρ., Στ. Δεητ. 46, Μανασσ., Χρον. 3462, Κυνοσ. 588[18], 589[2-3], Διγ. Ζ 3057, 3310.

Το αρχ. επιλέγω.

1) (Ενεργ. και μέσ.) διαλέγω: *επίλεξον αφ' ημών ένα, οίον κελεύεις* Διγ. (Trapp) Gr. 2546· *σφών επιλεξάμενοι συναποστάτην ένα* Μανασσ., Χρον. 3918. **2**) Ορίζω, καθορίζω: *αι δέ* (ενν. *δωρεαί*) *εισίν υπό αίρεσιν διδόμεναι διαφόροις προσώποις και χρόνοις ιδιοποιούμεναι και ως άν ο δωρησάμενος επείπη και προσδιορίσηται* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 1[3].

επιληπτικός, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

'Εκφρ. *επιληπτική νόσος* = επιληψία: *λυσεντερική και επιληπτική νόσω τέθνηκεν ο άθεος και ασεβής σουλτάνος* Notizb. 80.

επιληψία *η*.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σήμ.

Σεληνιασμός (Η σημασ. και σήμ.): *Εις επιληψίαν παιδός ή τρανού ανθρώπου* Ιατροσ. κώδ. ψμα'.

επιλογή *η*.

Το μτγν. ουσ. *επιλογή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Νομ.) δικαίωμα εκλογής: *Ο κοινωνός υπερτιθεμένων των άλλων, εάν ανανεώση τον κοινόν οίκον, επιλογήν έχει ή τα δαπανηθέντα λαβείν ... ή και τον οίκον* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 10[27].

επιλογισμός ο.

Η λ. στον Αριστ.

Πρόθεση, αντικειμενικός σκοπός: *Είχε γάρ επιλογισμόν του αφανίσαι αυτόν κατά κράτος* Δούκ. 295[13].

επίλογος ο.

Το αρχ. ουσ. *επίλογος*. Η λ. και σήμ.

Το τελευταίο μέρος λόγου ή βιβλίου· (εδώ προκ. για επιστολή) (Η σημασ. και σήμ.): *Τότ' έλεγεν επίλογος* (ενν. της γραφής) *διά τον Δόν Καρτσίας, τί στέκεται στό χέριν-του αυτών η σωτηρία* Αχέλ. 834.

επιλογούμαι, βλ. *απολογούμαι.*

επίλοιπος, επίθ., Χρον. Τόκκων 413, 1373, 3848, Χούμνου, Κοσμογ. 1074, Κορων., Μπούας 46, Αχέλ. 2350, Χρον. σουλτ. προσθ. 208, 257, 600, 614, 689, 694, 701, Μαρτύρ. αγ. Νικολ. 166^{196}, 167$^{260-1}$, Σουμμ., Ρεμπελ. 172, Ζήν. Ε' 66, Διγ. Ο 1336, 2460, Τζάνε, Κρ. πόλ. 176^{2}, 260^{15}, 275^{22}, 524^{9}, Κρ. συμβόλ. 21, Έγγρ. του 16. ή 17. αι. (Βουρδουμπάκης, Χρ. Κρ. 2, 1913, 347, 348, 379)· *'πίλοιπος,* Έγγρ. του 1490 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 660^{16}), Έγγρ. του 1583 (Hurmuz., Documente 14 I, 74).

Το αρχ. επίθ. *επίλοιπος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Υπόλοιπος (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *εισέ ολίγες ημέρες ήρθε και ο σουλτάν Μουράτης με τα επίλοιπα φουσάτα* Χρον. σουλτ. προσθ. 108· *το πώς να ποίσει άνθρωπος να ζήσ' ειρηνεμένα και την επίλοιπον ζωήν να διάβει 'γαπημένα* Γεωργηλ., Θαν. 475. **2**) Μελλοντικός: *ο γεωργός όστις κλαρί φυτεύει κ' επιμελώς λατρεύει-το και με νερόν τ' αρδεύει, με θάρρος και με 'παντοχήν τα 'πίλοιπα κλαρία με τους καρπούς-των πάντοτε να τά 'χει εις την χρεία* Κορων., Μπούας 112.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = ό,τι υπολείπεται: *Ο Σγούρος Μπούας βλέποντας πως άρχισε να χάνει τα κάστρη-του, τον τόπον-του, μάλλον τους εδικούς-του, βουλήν ηπήρεν μετ' αυτού το επίλοιπον μή χάσει* Χρον. Τόκκων 1024.

επιλουρίκιον το.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *λουρίκιον.*

Ένδυμα που φοριέται πάνω από το θώρακα: *έβγαλε το επιλουρίκιον, διότις ήτον ο καύσων πολύς* Διγ. Ανδρ. 396^{1}.

επιλούρικον το, Διγ. Ζ 1171, 3694· *επιλώρικον,* Διγ. (Trapp) Gr. 3069· *υπολούρικον,* Διγ. (Trapp) Gr. 1066, Διγ. (Hess.) Esc. 1171, 1264.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *λουρίκι*. Ο τ. *υπολούρικον* από παρετυμ. προς την πρόθ. *υπό*. Η λ. στο Du Cange (λ. *λωρίκη*).

Ένδυμα που φοριέται πάνω από το θώρακα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ, περ. Β' 5, 1954/55, 56): *Εφόρεσεν φακιόλιον ολόχρυσον με πολύτιμες πέτρες και επιλούρικον καστόριν φαρατζίκιν* Διγ. Ανδρ. 339^{10}· *ειπέ μοι, κακογέρανε, τί θέλεις εις τον γάμον, με μαύρον επιλούρικον* (έκδ. *επιλουρικόν*· διορθώσ.) *και με τες μαύρες κάλτσες;* Πουλολ. Ζ 63.

επίλυσις η, Act. Lavr. 64^{3,33}.

Το αρχ. ουσ. *επίλυσις.*

1) Λύση: *εύρον την επίλυσιν μόλις του ζητουμένου* Γλυκά, Αναγ. 7. **2**) Είδος αυτοκρατορικού εγγράφου (Βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.^{2}, 186-7): *Η δέ προσκυνητή βασιλική επίλυσις ούτω διωρίζετο* Act. Lavr. 64^{13}.

επιλώρικον το, βλ. *επιλούρικον.*

επιμανίκιον το, Ιερακοσ. 505^{26}.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *μανίκιον*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

1) Ταινία γύρο από τον καρπό του χεριού, που συγκρατεί τα μανίκια της αμφίεσης των κληρικών (Η σημασ. και σήμ.): Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514. **2**) Είδος δερμάτινης θήκης για τα χέρια των κυνηγών ώστε να μήν πληγώνονται από τα νύχια των γερακιών (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 394): *την δέ ήδη τμηθείσαν κεφαλήν* (ενν. *του πέρδικος*) *παραθείς άνωθεν του επιμανικίου φαγείν τον ιέρακαν εξ αυτού παρασκεύασον* Ιερακοσ. 505^{29}.

επιμάνικον το, Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 512, Παϊσ., Ιστ. Σινά 667, Δωρ. Μον. XXXII, Σεβήρ., Διάθ. 191, Διγ. Ανδρ. 400^{28}.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *μανίκιον*. Η λ. τον 11. αι. (Sophocl.) και σήμ.

Ταινία γύρο από τον καρπό του χεριού, που συγκρατεί τα μανίκια της αμφίεσης των κληρικών (Η σημασ. και σήμ.).

επιμαρμαίρω.

Από την πρόθ. *επί* και το *μαρμαίρω.*

Λάμπω από ψηλά, ακτινοβολώ: *ήλιος επεμάρμαιρε και τοις φυτοίς εμπίπτων διέρρει κάτωθεν αυτών ηρέμα και σποράδην* Μανασσ., Χρον. 198.

επιμάχομαι.

Το μτγν. *επιμάχομαι.*

Μάχομαι: *ανδρείως επεμάχοντο νύκτα κ' ημέραν όλη* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 382.

επίμελα, επίρρ.· *'πίμελα.*

Από το επίθ. *επιμελής* αναλογ. με επίρρ. σε *-α*. Η λ. και στο Somav.

Προσεκτικά: *Αρχίνησε ... ο ... Πενθέος* (παραλ. 1 στ.) *Για να δουλεύει 'πίμελα αυθέντην τον Θησέον* Θησ. Δ' [59^{3}].

επιμελανίζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *μελανίζω.*

Ρίχνω τη σκιά-μου, σκιάζω: *μετά ουρανίας λευκοειδούς επισκεπάζοντες αυτόν* (ενν. *τον βασιλέα*) *και αύτη* (ενν. *η ουρανία*) *επιμελανίζουσα ως ιδέα ουρανού* Ψευδο-Σφρ. 328^{24}.

επιμέλεια η, Act. Xér. 9^{78}, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 22, Κορων., Μπούας 48, Φορτουν. (Vinc.) Α' 7· *επιμελεία,* Βίος αγ. Νικ. 39, 135· *επιμελειά,* Θησ. (Foll.) I 84· *'πιμελεία,* Θησ. Γ' [72^{5}], Ζ' [1^{4}], ΙΑ' [13^{1}].

Το αρχ. ουσ. *επιμέλεια*. Ο τ. *επιμελεία* στον Κατσαΐτ., Ιφ. Β' 167. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Φροντίδα: *πέμψας ο Πάπας επιμελεία και σπουδή και βοηθεία του αιδεσιμωμάτου καρδιναλίου ... απήλθον εις την Ρώμην* Σφρ., Χρον. μ., 130^{15}· *με ιατρούς πολλά καλούς, με πάσα 'πιμελεία εποίκεν ιατρεύσαν-τους εκ τες λαβωματέας* Θησ. Β' [88^{5}]· *εγώ ο ρηθείς παπάς Ανδρέας βεβαιώ την παρούσαν διαθήκην, πλήν στερώ τον ειρημένον Αριστόβουλον Αποστολίδην της επιμελείας ταύτης της εμής διαθήκης* Έγγρ. του 1500 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 675^{26})· **β**) Φρ. *επιμέλειαν ποιώ* = επιτροπεύω, κηδεμονεύω: *Αναγκαζέσθω ο ανήρ πάσαν επιμέλειαν ποιείν της γυναικός της δαιμονιαρέας και ταγίζειν και ποτίζειν και εντύνειν* Ελλην. νόμ. 539^{1}. **2α**) Ενδιαφέρον, ζήλος: *λοιπόν εσείς μ' επιμελειάν, ώς είστε εξακουσμένες, τους λόγους-μου ακούσατε* Θησ. (Foll.) I 25· *πάσαν επιμέλειαν, σπουδήν και την φρόντιδα*

έχουσιν εις τα κοσμικά και πρόσκαιρον ελπίδα Πένθ. θαν. N 523· *βλέποντας ο Θεός την τόσην προθυμίαν, πὄχετε πάντα προς αυτόν με την επιμελείαν, θέλει σας δώσει λύτρωσιν* Βίος Δημ. Μοσχ. 728· **β**) επιμονή: *Μήπως της κυρα-Μήλιας κερδίσει την αγάπην, έσοντας έξω απεκεί, με την επιμελείαν-του* Θησ. Ε' [2^4].

επιμελετώμαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *μελετώμαι.*

Κάνω σχέδια για κ.: *Ο βασιλεὺς οὖν Κωνσταντίνος, όσον δύναμις, επιμελετώμενος επιμελείτο συν τοις του Γαλατά Γενουίταις, και γάρ αυτοί είχον κατά νοῦν απαραίτητον λογισμόν ότι ...* Δούκ. 329^{22}.

επιμερίζομαι.

Το μτγν. *επιμερίζω.*

Μοιράζομαι κ. με κάπ.: *Πολλών δέ πέριξ του εκχωρουμένου κτήματος ομορούντων... εί μέντοι πάντες εκ των ίσων έρχονται προνομίων, ώστε κατά μηδέν αλλήλων προκεκρίσθαι επί τη τοιαύτη προκλήσει..., αυτοί ανυπερθέτως καταβάλλοντες αναλόγως αφ' εαυτών ή έκ τινος αρχής τούτο επιμερίσωνται* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3^{105}.

επιμετώπιος, επίθ.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *μέτωπον.*

Που βρίσκεται στο μέτωπο: *κέντησιν την επιμετωπίαν* Μανασσ., Χρον. 4786.

επιμονή η, Λιβ. Esc. 1114 (κριτ. υπ.).

Το αρχ. ουσ. *επιμονή.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εμμονή στο ίδιο πράγμα, επιμονή (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Εγώ εμετανόησα να πολεμώ με τον βασιλέα, με τους Ρωμαίους, οπού επαρακινήθηκα και το έκαμα διά επιμονή των Ουγγάρων* Χρον. Σουλτ. 83^{12}· *Ασχόλησις ερωτική, λόγοις αλλέοις εν πείρα* (βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 151) *και θέλει επιμονήν, σπουδήν, να μή παραμελείται* Λιβ. P 813. **2**) Διάρκεια: *όταν σ' επέλθη λυπηρόν, μή σε νικήση η θλίψις· πάντα γάρ ταύτα πρόσκαιρα κ' επιμονήν ούκ έχουν* Σπαν. P 159.

επίμονος, επίθ., Λιβ. Esc. 1114 (κριτ. υπ.).

Το μτγν. επίθ. *επίμονος.* Βλ. και Δημητράκ. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

Διαρκής, συνεχής: *Ασχόλησις ερωτική λόγοις παλαιοίς εν πείρα* (βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 151) *και θέλει επίμονον σπουδήν* Λιβ. N 968.

επιμορμύρω.

Το μτγν. *επιμορμύρω.*

(Προκ. για κύμα) μουρμουρίζω: *επεμόρμυρε των πειρασμών το κύμα* Μανασσ., Χρον. 2693.

επίμωμος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επίμωμος.*

Αξιοκατάκριτος: *πάσιν επαγγειλάμενος του φθέγξασθαι μηδόλως λόγον τινά επίμωμον έμπροσθεν του Ακρίτου* Διγ. (Trapp) Gr. 1959.

επίμων, επίθ.

Από το επίθ. *επίμονος* αναλογ. προς τα επίθ. σε *-ων.* Η λ. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λεξ.

Επίμονος: *να γένει επίμων να πάρει έκδοσιν από τον οικουμενικόν πατριάρχην* Βελλερ., Επιστ. 55^{42}.

επίνευσις *η.*

Το μτγν. ουσ. *επίνευσις.*

Έμπνευση, επιφοίτηση: *Ο Θεός ο μεγαλοδύναμος των ανθρώπων, οπού δέν γνώθουν και οπού είναι επίγειοι, έρχεται επίνευσις θεϊκή και φωτίζει τον άνθρωπον* Διήγ. Αλ. (Mitsak.) V 29.

επίνοια *η·* *ε π ι ν ο ί α,* Βέλθ. 183.

Το αρχ. ουσ. *επίνοια.*

επινόμι το, βλ. *επινόμιον.*

επινόμιον το· *ε π ι ν ό μ ι,* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1192, 1201, Πένθ. θαν. (Knös) S 25· *'π ι ν ό μ ι (ν),* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 824, Σταυριν. 1305· *'π ι ν ό μ ι ο ν·* *υ π ο ν ό μ ι,* Χρον. Μορ. Η 3149.

Μεταρρηματικό ουσ. του *επονομάζω.* Ο τ. *υπονόμι* με επίδρ. της πρόθ. *υπό.*

1) Επώνυμο: *Δημήτριος κατ' όνομα, Ζήνος το επινόμι* Ζήνου, Πρόλ. Πένθ. θαν.^{2} 25. **2**) Προσωνυμία: *για τούτο ονομάζουντον Διγενής, όχι γι' άλλο· και τούτο το 'πινόμιον τό 'χεν διά μεγάλο* Διγ. Ο 1244.

επινοώ, Σπαν. P 189 (προστ. παθ. αορ. *επινοήθησε*), Διγ. (Trapp) Gr. 864, 975, Διγ. Ζ 2532, 2728.

Το αρχ. *επινοέω.* Η λ. και σήμ.

1) Σκέφτομαι κ., σοφίζομαι: *Έλληνες επινοούσι μέθοδον στρατηγημάτων* Ερμον. Χ 99· *τούτο δέ επενόησεν ο βασιλεὺς και έκαμεν διά να συνερίζουνται οι μαστόροι* Διήγ. Αγ. Σοφ. 151^2. **2α**) Καταλαβαίνω, εννοώ: *ούκ οίδεν τί λέγει, αλλά και κακώς επενόησεν τον ημέτερον λίβελλον, ότι ο ημέτερος λίβελλος υπάρχει όλως καθαρός και φωτεινός όλος* Ελλην. νόμ. 518^{21}· **β**) αντιλαμβάνομαι, «παίρνω είδηση» (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 1): *κανείς ουδέν εγίνωσκε κρυφοκαμώματά-των. Και δύο δέ παρέδραμον, κανείς ούκ επενόει, δύο μησί και συν αυτοίς άλλους τε χρόνους δύο είχαν κρυφά πονέματα της ερωτοληψίας* Βέλθ. 826· **γ**) ξέρω καλά: *Άρχοντες, εγνωρίζατε, καλά το επινοείτε, ο αφέντης της Καρύταινας ανεψιός-μου υπάρχει* Χρον. Μορ. Η 5895. **3**) Θεωρώ: *τον αμιράν τον ευγενή ..., ός είχεν ... τόλμην θηριώδη ..* (παραλ. 1 στ.) *και γάρ ως δεύτερος Σαμψών ούτος επενοείτο* Διγ. Ζ 1275.

επινυστάζω.

Το μτγν. *επινυστάζω.*

Αδιαφορώ για κ., παραμελώ κ.: *Ας μή επινυστάζει ποτέ, παρακαλώ, η θειότης-σου προς τούτο* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 43^{36}.

επιξενούμαι.

Το αρχ. *επιξενόομαι.*

Ταξιδεύω: *Μή υπερβαινέτω η απαίτησις των εκταγιατικών τα ρ' νομίσματα, όση άν η*

απαιτηθείσα περιουσία τυγχάνοι, εί γε και εκατόν λιτρών ούσα τυγχάνει και περαιτέρω ειμή καθόσον υπέρ τροφής και οδοιπορίας επιξενούμενος ο εκβιβαστής εδαπάνησεν Αρμεν., Εξάβ. Α′ 4^{46}.

Η μτχ. ως ουσ. = ταξιδιώτης: *Εν δέ τοις ενδοτέροις μέρεσι τούτων ανθρωποφάγοι εισί και τους επιξενουμένους* (έκδ. *επιξενωμένους*· διορθώσ. *επιξενουμένους*) *αναιρούντες εσθίουσι* Ψευδο-Σφρ. 362^{15}.

επιορκία η, Σφρ., Χρον. μ. 116^{27}, Εις Θεοτ. 79· *α φ ι ο ρ κ ί α,* Χρον. Μορ. Η 4796, 7186· *'φ ι ο ρ κ ί α,* Χρον. Μορ. Ρ 7186.

Το αρχ. ουσ. *επιορκία*. Για τον τ. *αφιορκία* βλ. και Smith [Χρον. Μορ. σ. 602, λ. *αφιορκίζω*]. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Καταπάτηση όρκου (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ.): *άλλοι πάλιν έλεγαν ότι η 'φιορκία, τον όρκον οπού επάτησεν ο βασιλεύς ετότε* Χρον. Μορ. Ρ 4796.

επίορκος, επίθ., Σπαν. Β 189, Χρον. Τόκκων 1180, 3595· *α φ ί ο ρ κ ο ς,* Σπαν. Ρ 331, Χρον. Μορ. Η 5813· *α φ ι ό ρ κ ο ς* (πιθ. για το μέτρο), Χρον. Μορ. Η 4358, 7180· *ε φ ί ο ρ κ ο ς,* Μαχ. 236^{2}, 250^{8}, 456^{24}, Αποκ. Θεοτ. (Pern.) 249, 252· *'φ κ ι ό ρ κ ο ς,* Αποκ. Θεοτ. Ι 207.

Το αρχ. επίθ. *επίορκος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.). (Για τους τ. βλ. λ. *επιορκώ* ετυμ.)

1) Που παίρνει ψεύτικους όρκους: *Ετούτοι είναι οι 'φκιόρκοι, οπού αμνόγουσι το όνομα του Κυρίου και τους αγίους εις τα ψόματα* Αποκ. Θεοτ. Ι 163. **2**) Που καταπατεί τους όρκους, επίορκος: *επάτησες τον όρκον-σου, οπού είσαι ομοσμένος κ' είσαι άπιστος, εφίορκος, στον λίζιόν-σου, αφέντη* Χρον. Μορ. Ρ 5813.

επιορκώ, Βιος Αλ. 4029, Δαρκές, Προσκυν. 219· *α φ ι ο ρ κ ώ,* Χρον. Μορ. Η 1251, 5564, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 497· *α φ ι ο ρ κ ώ ή 'φ ι ο ρ κ ώ,* Σαχλ. Ν 120, Σαχλ. Α′ (Wagn.) Μ 131· *ε φ ι ο ρ κ ώ,* Χρον. Μορ. Ρ 5564· *'π ι ο ρ κ ώ,* Σαχλ. Β′ (Wagn.) ΡΜ 131· *'φ ι ο ρ κ ώ,* Σπαν. Α 643, Διγ. (Trapp) Esc. 484· *'φ κ ι ο ρ κ ώ,* Αποκ. Θεοτ. Ι 85.

Το αρχ. *επιορκέω*. Ο τ. *εφιορκώ* μτγν. (L-S, λ. *επιορκέω*). Για το *φ* ορισμένων τ. βλ. Psalt., Gramm. σ. 106.

1) Κάνω ψεύτικο όρκο: *όλους τους ψευδομάρτυρες, οπού 'χασι 'πιορκήσει για δόσια ή για έχθρητα* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 361. **2**) Πατώ τον όρκο: *Αλλ' αυτός εφιόρκησεν, ως έδειξεν το τέλος, όρκον ουδέν εκράτησεν* Πόλ. Τρωάδ. 239.

επίπαππος ο.

Το μτγν. ουσ. *επίπαππος*.

Προπάππος, πρόγονος: *αποδίδωσιν αυταίς την κρατορίαν την εκ προγόνων προσγενή, την εκ των επιπάππων* Μανασσ., Χρον. 6204.

επίπεδος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επίπεδος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Επίπεδος, ομαλός (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *όρα ίνα μή ο τόπος ή επίπεδος, αλλ' εχέτω ούτος ρύακας και καταδύσεις* Ιερακοσ. 509^{36}.

επιπέφτω· *επιπέφτουσι,* Διγ. (Trapp) Esc. 1469, εσφαλμ. γρ. αντί *αποπέφτουσι* (χφ *αποπεύθουσι*)· βλ. *αποπέφτω*.

επιπηδώ, Μανασσ. Χρον. 5360, Βιος Αλ. 4630, Ιστ. Ηπειρ. I^{4}, XLI^{3}.

Το αρχ. *επιπηδάω*.

Α′ (Αμτβ.) πηδώ, χοροπηδώ: *τοσούτον ηττήθημεν τη χαρά ώστε επιπηδάν, νή Δία, κατηναγκάσθημεν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 53^{9}. **Β′** (Μτβ. και αμτβ.) επιτίθεμαι, ορμώ: *είχε μέν ούν τον Ρωμανόν ... θηροκτονείν ορμώμενον και κατατρέχειν λύκων επιπηδώντων ιεραίς προβατοφρούροις μάνδραις* Μανασσ. Χρον. 6539· *ορώντες δέ οι χριστιανοί, Λατίνοι τε και Ρωμαίοι, τον όχλον, πάντες εις τους Τούρκους επεπήδησαν και τους μέν ξίφει, τους δέ ξύλοις έπαιον* Δούκ. 409^{10}.

επίπλαστος, επίθ., Διγ. Ζ 2531.

Το μτγν. επίθ. *επίπλαστος*.

Ψεύτικος: *Εφαίνετο δέ εις εμέ πολλήν έχων αγάπην* (παραλ. 1 στ.), *υπήρχε δέ επίπλαστος, ώς έδειξε το τέλος* Διγ. (Trapp) Gr. 2123· *Η αδομένη ούν επίπλαστος αφορμή* Δούκ. 249^{2}.

επιπλείον, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *επιπλείον* (Lampe, Lex.).

Όλο και πιό πολύ: *ούτως έναι, το παιδίν-μου, και των αυθεντών η αγάπη: Τούς κοντότερα θερμαίνουν, επιπλείον μεγαλώνουν και δοξάζουσιν εις πλούτος* Βίος γέρ. V 104.

επιπνέω.

Το αρχ. *επιπνέω.*

1) Φυσώ, πνέω: *πνεύμα θεού γάρ άντικρυς επέπνεεν ηδύπνουν* Μανασσ., Χρον. 3445· *ζέφυρος απαλόπνοος επέπνει πανταχόθεν* Μανασσ., Χρον. 208. **2**) Αναπνέω: *Έξελθε τοίνυν, μή φοβού, άν ίσως επιπνέης των ετασμών-μου των πολλών και φόβῳ του θηρίου* Καλλίμ. 555.

επιπολύ.

Από τη συνεκφ. της πρόθ. *επί* και του επιρρ. *πολύ*. Η χρ. αρχ. (L-S, λ. *πολύς* IV 4].

1) Πάρα πολύ: *τη ράβδῳ διακέφαλα τούτον εγώ πατάσσω* (παραλ. 2 στ.), *όμως ο γέρων ζαλισθείς, επιπολύ τρομάξας και μυκησάμενος ως βούς επί την γήν ηπλώθη* Διγ. Ζ 3074. **2**) Ως επί το πλείστον, τις περισσότερες φορές, συνήθως: *Γίνεται η λιθίωσις επιπολύ από αιγείου κρέατος λιπαρού* Ιερακοσ. 468^{25}.

επιπορπούμαι.

Το μτγν. *επιπορπάομαι.*

Στερεώνω επάνω μου ένα ένδυμα με πόρπη: *αυτός δ' επιπορπούμενος χρυσεοστίλβους πέπλους* Μανασσ., Χρον. 6701.

επιπροσθώ.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *επιπροσθέω*).

Μπαίνω, βρίσκομαι μπροστά: *Τα επιπροσθούντα τους οφθαλμούς των ιεράκων και ούκ εώντα αυτούς καθοράν οι μέν αυτά καλούσι λευκώματα...* Ιερακοσ. 393^{31}.

επιπτερύσσομαι.

Το μτγν. *επιπτερύσσομαι.*

Φτερουγίζω, πετώ: *πτηνή δὲ πέλειά ποθεν επιπτερυξαμένη εφίζησε τοις γόνασιν εν πετασμοίς αψόφοις* Μανασσ., Χρον. 6540.

επιρραίνω, Ορνεοσ. αγρ. 540[3].

Η λ. στον Αριστ.

α) Ραντίζω: *μετὰ δέ το ρεύσαι αίμα ολίγον επίρρανον αυτόν όξει* Ιερακοσ. 479[25]· **β**) αλείφω: *κόκκον φάβατος μετὰ και άλατος μάσησον και ούτως τους οφθαλμούς αυτού επίρρανον* Ορνεοσ. αγρ. 541[26].

επιρραπίζω.

Το μτγν. *επιρραπίζω.*

Χτυπώ, στηλιτεύω: *ενταύθ' ο μελιχρόγλωττος Μεθόδιος ο θείος* (παραλ. 1 στ.) *επιρραπίζει το πολύ της τόλμης Θεοφάνους* Μανασσ., Χρον. 5015.

επιρρεπής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επιρρεπής.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για αφτί) κρεμαστός: *Τα ώτα εχέτωσαν* (ενν. *οι κύνες*) *μεγάλα και μαλθακά, ίνα εκ του μεγέθους και της μαλθακότητος επιρρεπή ώσι* Κυνοσ. 589[5].

επιρριζώ, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 489.

Από την πρόθ. *επί* και το *ριζόω.* Η λ. τον 5. αι. (L-S Κων/νίδη Συμπλ.).

(Μεταφ.) ριζώνω βαθιά: *Το κάλλος γάρ οξύτερον τιτρώσκει και βελέμνου και δι' ομμάτων εις ψυχήν επιρριζούν εισρέει* Μανασσ., Αριστ. II 104 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 89[2]].

επιρριπίζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *ριπίζω.* Βλ. και L-S.

Σκουπίζω: *ώσπερ λέων της θήρας αστοχήσας κάτω την κεφαλήν φέρων και τη ουρά την γήν επιρριπίζων* Δούκ. 199[10].

επιρρίπτω.

Το αρχ. *επιρρίπτω.*

(Φρ.)**α**) *Επιρρίπτω εαυτήν ῳτινι* = παντρεύομαι: *η υπερβάσα τον πέμπτον και εικοστόν χρόνον της ηλικίας δύναται επιρρίπτειν εαυτήν ῳτινι βούλεται* Αρμεν., Εξάβ. Δ' 4[25]· **β**) *επιρρίπτω την τιμήν-μου* = δίνομαι σε κάπ. με τη θέλησή-μου: *Η δὲ νεαρά του πατριάρχου κυρού Αθανασίου ούτω φησίν, ίνα προκηρυχθῇ και στερχθῇ, γυναίκα μή επιρρίπτειν αυτής την τιμήν, και μάλλον παρθένον, τω βουλομένῳ* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 3[8].

επίρροια *η.*

Το μτγν. ουσ. *επίρροια.*

Επιδρομή: *ανερράγησαν επίρροιαι βαρβάρων* Μανασσ., Χρον. 6647.

επισαυρίου, επίρρ.· *'π ι σ α υ ρ ί ο υ.*

Από την έκφρ. *επί της αυρίου.*

Την επόμενη ημέρα, την επαύριο: *Και 'πισαυρίου εδώκαν-του ασήμιν και χρυσάφιν* Μαχ. 12[29].

επίσγουρος· *'π ί σ γ ο υ ρ ο ς.*

Από την πρόθ. *επί* και το επίθ. *σγουρός.*

Σγουρός: *έχεις την κεφαλήν χρυσήν και τα μαλλιά μετάξι, ξανθά πολλά και 'πίσγουρα* Ch. pop. 403.

επισεβαίνω, Διγ. (Trapp) Gr. 1077, Λιβ. P 2200, Λιβ. Sc. 2032, Λιβ. Esc. 3202 (κριτ. υπ.).

Απο την πρόθ. *επί* και το *σεβαίνω.*

α) Μπαίνω: *πώς επεσέβην* (ενν. *ο Λίβιστρος*) *το βραδύν και εις ποίαν αυλήν του Ερωτοκρατούντος* Λιβ. Esc. 3618· (μεταφ.): *Έρως εις την καρδίαν-μου της κόρης επεσέβην,* Λιβ. Esc. 2624· *επέκυψεν εις πόθον-μου και εις αγάπην-μου επεσέβην* Λιβ. Esc. 2638· **β**) ορμώ: *ως λύκοι επεσέβησαν* (ενν. *οι άθεοι*) *σπαράξαι και ταράξαι τους αληθούς χριστιανούς* Φλώρ. 53.

επισείω, Μανασσ., Χρον. 3981, 6504.

Το αρχ. *επισείω.*

Α' Ενεργ. **α**) κουνώ κ.: *είρπε κισσός μελάμφυλλος κορύμβους επισείων* Μανασσ., Χρον. 81· **β**) (προκ. για όπλο) κουνώ για εκφοβισμό: *ούτος ο κράτωρ τοις εχθροίς το ξίφος επισείσας* Μανασσ., Χρον. 5875. **Β'** (Μέσ.) απομακρύνω, διώχνω: *ούκ ήθελον συλλειτουργήσαι και μνημονεύσαι τους ελθόντας εκείθεν, αλλ' επεσείοντο αυτούς ως ασεβείς* Έκθ. Χρον. 7[13].

επίσημος, επίθ., Βίος Αλ. 2470, Μανασσ., Χρον. 6611· *'π ί σ η μ ο ς.*

Το αρχ. επίθ. *επίσημος.* Ο τ. σε δημ. τραγ. (Δημητράκ., λ. *πίσημος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Επιφανής, διακεκριμένος, ξακουστός, γνωστός (Για τη σημασ. βλ. και Δημητράκ. στη λ. 5): *ούκ ών δέ γένους ευκλεούς, ουδέ των επισήμων* Μανασσ., Χρον. 2779· *Ήν δέ ο ανήρ τοις πάσιν επίσημος και περίβλεπτος* Ψευδο-Σφρ. 160[14]· *δεί σε γενέσθ' επίσημον εις άπαντα τον κόσμον* Βίος Αλ. 2717· *επίσημον γενέσθαι σε δεί κατά πάσαν πόλιν* Βίος Αλ. 2460. **2**) Ξεχωριστός, γιορτινός (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *τα Χριστογεννόφωτα, τες 'πίσημες ημέρες* Σπαν. (Ζώρ.) V 451· *μιά ημέρα Κυριακή, μιά 'πίσημη ημέρα* Εκατόλ. M 5.

επίσης, επίρρ., Γλυκά, Στ. 136, Προδρ. III 21α, Ιερακοσ. 397[18], 462[22], 490[24], Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9[2] σχόλ. Πένθ. Θαν.[2] 201.

Η αρχ. έκφρ. *επ' ίσης* (L-S, λ. *ίσος* IV 2). Η λ. και σήμ.

Εξίσου, με τον ίδιο τρόπο, όμοια: *επίσης είχεν προς αυτούς την πατρικήν αγάπην* Καλλίμ. 33· *επίσης ένι ο κρεμασμός και ο πόθος ίσος ένι* Λιβ. P 579· *όπως μερισθώσι τά τε ειρημένα πράγματα επίσης και ίσως* Έγγρ. του 1500 (Σάθ., MB Ϛ' 672[7])· *τα σημεία τα φυσικά εις όλους είναι επίσης και άν έναι ότι 'ναι μιάς λογής, πώς να τους εγνωρίσεις;* Πένθ. θαν.[2] 123.

επισκεπάζω.

Το μτγν. *επισκεπάζω.*

α) Καλύπτω ελαφρά: *άρχοντες δέ και τινες άλλοι συνηπείγοντο αυτῷ, μετά ουρανίας λευκοειδούς επισκεπάζοντες αυτόν* Ψευδο-Σφρ. 328[24]· **β**) θαμπώνω: *ο του λουτρού και*

του θερμού παχύς ατμός, νεφώδης ούκ επεσκέπαζε ποσώς εκείνους τους καθίρπτας Καλλίμ. 308.

επισκέπτης ο· *ε π ι σ κ ε π τ ή ς.*

Το μτγν. ουσ. *επισκέπτης*. Η λ. και σήμ.

Επισκέπτης (Η σημασ. και σήμ.): *Ποίος εφυλακώνετον και δέν ήτον επισκεπτής-τον ο αβραμιαίος εκείνος γέροντας;* Χίκα, Μονωδ. 56.

επισκέπτομαι, Σπαν. Α 494, Κομν. Διδασκ. Δ 299, Σπαν. Ρ 253, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 525.

Η λ. στον Ιπποκράτη (Βλ. και Steph., Θησ.) και σήμ. (Δημητράκ.). Βλ. και *επισκέπτω.*

1α) Φροντίζω, ενδιαφέρομαι για κάπ.: *Η δέ επιστατούσα θεία των βαθμών χάρις και τας εκκλησίας επισκεπτομένη διατηρείη-σον το θειότατον σκήνος αμώμητον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 28^{30}· *Αρχιεπίσκοπον δέ και τους επισκόπους... δίκαια μητροπολιτικά επισκέπτεσθαι* Διάτ. Κυπρ. 509^{31}· *οι αυτοί Γραίκοι πολλάκις επισκέψονται εις αυτούς επάνω αυτών* Διάτ. Κυπρ. 510^{14}· **β**) κάνω επίσκεψη, επισκέπτομαι κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Θλιμμένον παραμύθησον, άρρωστον επισκέψου* Φαλιέρ., Λόγ. 148. **2**) Επιθεωρώ: *επισκεπτόμενοι τα τείχη* Ιστ. πολιτ. 23^{2}.

επισκέπτω.

Από το μεσ. *επισκέπτομαι*. Το ρ. και στο Μαυρικ., Στρατηγ. 360^{14}. Βλ. και Ησύχ.: *«επισκέπτει· επιβλέπει, εφορά»*. Για τη μτχ. *επισκέπτοντες* βλ. Τσοπ., Ελλην. 17, 1960, 86, Eideneier, Ελλην. 23, 1970, 310-11 και Mavrogordato [Διγ. Gr. σ. 131, σχόλ.].

Ενδιαφέρομαι και φροντίζω (Πβ. *επισκέπτων ιατρός*, Κουκ., ΒΒΠ Β' 263): *η στρατήγισσα έχαιρε καθορώσα το κάλλος και την αυτού πανευπρεπή και ξένην ηλικίαν· οι τούτου γυναικάδελφοι επισκέπτοντες σφόδρα, οι ταις αυτών καυχώμενοι αεί ανδραγαθίαις* Διγ. (Trapp) Gr. 1893.

επίσκεψις -ψη η, Act. Lavr. 56^{66}, Διάτ. Κυπρ. $510^{6,15}$.

Το αρχ. ουσ. *επίσκεψις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Επιθεώρηση: *εκείνην έχειν βουλόμεθα οι Λατίνοι αρχιερείς ... εξουσίαν ήν τω μητροπολίτη εις τας επισκέψεις των υπηκόων* Διάτ. Κυπρ. 509^{27}· *απήρε την Πόλιν ο αμιράς ... και βασιλεύς κύρ Κωσταντίνος σκοτωθείς απέθανεν, εμού πλησίον αυτού ούχ ευρεθέντος... προστάξει εκείνου εις επίσκεψιν δήθεν άλλου μέρους της πόλεως* Σφρ., Χρον. μ. 98^{2}· **β**) εποπτεία: *το οποίον άνωθεν μοναστήριον είναι με τον ίδιον κανόνα και τάξιν και με επίσκεψιν ακριβεστάτην κυβερνημένον από του θεοφιλεστάτου επισκόπου* Ιερόθ. Αββ. 334. **2**) Σκέψη, «έννοια», φροντίδα: *Εσάς να εύρει με υγειά γλήγορα η γραφή-μου για νά 'στε πάντα το λοιπόν εις την επίσκεψή-μου* Αλεξ. 1734.

επισκήνιον το.

Το μτγν. ουσ. *επισκήνιον*.

Η θεατρική τέχνη: *δοκεί γάρ μοι και τω νώ συνετός και τη γλώσση σοφός και όλον ξυνέχων το επισκήνιον* (έκδ. *επισκύνιον*· διορθώσ.) *και ξυνεχώς θρηνών και κοπτόμενος* Μακρεμβ., Υσμ. 20^{2}.

επισκιάζω.

Το αρχ. *επισκιάζω*. Η λ. και σήμ.

1) Εμποδίζω κάπ. να δει: *την δέ ημέραν επισκιάζουσιν ημάς οι γύπες... και οι κόρακες, ορώμεν δέ τον ήλιον ως από κάπνης* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 13^{37}. **2**) (Προκ. για το Θεό) προστατεύω: *δούλην με απέργασαι, του σού υιού, Παρθένε, σκεύος τε πάλιν εύχρηστον Πνεύματος του Αγίου, του σέ επισκιάσαντος χρόνοις εν τοις εσχάτοις* Εις Θεοτ. 95.

επισκοπάτον το· *'π ι σ κ ο π ά τ ο ν,* Θρ. Κύπρ. Κ 428.

Από το ιταλ. *episcopato*. Η λ. τον 11 αι. (Sophocl.).

1) Το αξίωμα του επισκόπου: *εκπληρώσαι πάντα άτινα εις αξίωμα ή τάξιν του επισκοπάτου οφφικίου μετέχωσιν υπό του κοινού δικαίου* Διάτ. Κυπρ. 508^{14}. **2**) Η έδρα του επισκόπου, επισκοπή: *Τρέχει και πάγει και αυτείνη εις το επισκοπάτον, απού ήσανε όλοι μαζωμένοι* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 451· *Αγίαν Κατερίναν τε, οπού 'ταν 'πισκοπάτον* Θρ. Κύπρ. Μ 385.

επισκοπεύω.

Το μτγν. *επισκοπεύω*. Η λ. και στο Βλάχ.

Είμαι επίσκοπος: *τον κατά την αυτήν επαρχίαν επισκοπεύοντα* Έγγρ. του 1102 (ΝΕ 7, 1910, 34).

επισκοπή η, Συνθ. Καλλ. 313, Act. Esph. $25^{10,28}$, $26^{7,11}$, Αρμεν., Εξάβ. Ε' 4^{1}, Μαχ. 26^{30}, 112^{7}, Βελλερ., Επιστ. 55· *'π ι σ κ ο π ή,* Βίος αγ. Νικ. 101.

Το μτγν. ουσ. *επισκοπή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Το αξίωμα του επισκόπου: *Η έμπρακτος επαρχαιότης ή στρατηγία ή επισκοπή λύει την υπεξουσιότητα* Αρμεν., Εξάβ. Α' 17^{11}. **2**) Περιφέρεια που εκκλησιαστικά υπάγεται στη δικαιοδοσία του επισκόπου: *Από όλους τους χωριάτας οπού απλικεύουν εις την αυθεντίαν-τους, τουτέστιν περιοχής της επισκοπής της Τάκης* Ασσίζ. 243^{10}. **3**) Κατοικία του επισκόπου: *απόκεις διακινούμεν κ' εις την κεράν την 'πισκοπή κινήσαμεν και πάμεν* Διήγ. ωραιότ. 247.

επισκοπικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *επισκοπικός*. Η λ. τον 4. αι. (Sophocl.).

Με δικαιοδοσία επισκόπου: *επισκοπικώς επί τους ατακτούντας κινούμεθα* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 15^{55}.

επίσκοπος ο, Ασσίζ. 98^{7}, Πόλ.Τρωάδ. 711, Χρον. Μορ.Η 2016, Ιστ. Ηπειρ. XXXIV 7, Απολλών. 340, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2775, Μαχ. 52^{19}, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 531, Θρ. Κύπρ. Μ 338, Αρσεν., Κόπ. διατρ. [356, 786], Επιστ. Αδελφ. 52, Δωρ. Μον. XXII, Βελλερ., Επιστ. 53^{2}, Χριστ. διδασκ. 398· *'π ί σ κ ο π ο ς,* Βέλθ. 1330, Μαχ. 26^{4}, 64^{26}, 190^{11}, Βουστρ. 449, Απόκοπ. 471, Διγ. Ο 538, Τζάνε, Κρ. πόλ. 219^{11}, 222^{17}, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1045.

Το αρχ. ουσ. *επίσκοπος*. Η λ. και σήμ. Ο τ. *'πίσκοπος* και στον Κατσαΐτ.

Επίσκοπος, δεσπότης (Η σημασ. και σήμ.): *εξέβησαν επίσκοποι, έξαρχοι και παπάδες* Πουλολ. 260· *καθίσματα βασιλικά, θρονία δεσποτάτα· κρατούν-τα οι επίσκοποι και οι μητροπολίται* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 918· *πάγω σαν ηγούμενος, σαν 'πίσκοπος γυρίζω* Γαδ. διήγ. 202.

επισκοπώ.

Το αρχ. *επισκοπέω.*

1) (Μτβ.) ενδιαφέρομαι, νοιάζομαι για κάπ.: *Μετά ταύτα επεσκέψατο ημάς ο Θεός και ήγειρεν εκ λάκκου ταλαιπωρίας και από πηλού ιλύος* Χειλά, Χρον. 347. **2**) (Αμτβ.) εκτελώ καθήκοντα επισκόπου: *να είν' του αναθέματος εκείνος που ζητήσει ιερωσύνην με χρυσόν και να επισκοπήσει* Ιστ. Βλαχ. 1870.

επισκύνιον, Μακρεμβ., Υσμ. 20^{2}, εσφαλμ. γρ. αντί *επισκήνιον.*

επισκύπτω· *επέσκυψεν* Λίβ. Esc. 1666, εσφαλμ. γρ. αντί *υπέκυψεν* (Βλ. Λίβ. Sc. 560).

επίσκωλος ο· *'π ί σ κ ω λ ο ς.*

Από το ουσ. *επίσκοπος* με επίδρ. του ουσ. *κώλος.*

(Παρωνυμ.) επίσκοπος: *ακόμη και την ευχήν του αγίου του 'πισκώλου-μας* Ακ. Σπαν. (Eideneier) B 144.

επισοβώ.

Το μτγν. *επισοβέω.*

Τινάζω (εδώ: *τα πτερύγια*): *οι ψάρες οι μελάμπτεροι το πτίλον επεσόβουν* Μανασσ., Χρον. 258.

[**επισπώμαι·** μτχ. παρκ. *επασπασμένος,* Λέοντ., Αιν. I 186 (ο τ. πιθ. από αναγραμμ. του *ε* και του *α,* οπότε πρόκειται για το ρ. *αποσπώ* = *αποκτώ* (πιθ. με βία)· πβ. και ά. *αποσπώ* IA3γ].

επίσταλσις *η.*

Από το *επιστέλλω* και την κατάλ. *-σις.*

Επιστολή: *υφ' ής* (ενν. *φιλελληνίας*) *και αρχήθεν της προς τον παναγιώτατον ημών ιεράρχην επιστάλσεως κατετόλμησα* Κρουσ., Τουρκογρ. 469.

επιστασία *η,* Act. Esph. 30^{41}, Act. Xér. 17^{16}.

Το μτγν. ουσ. *επιστασία.*

1) Επίβλεψη: *έχομεν ελπίδα να ζήσωμεν ευδαιμόνως και θεαρέστως υπό την σήν επιστασίαν* Επιστ. Αδελφ. 52^{7}. **2**) Έλεγχος: *εις τον αγρόν αυτόν, όν έχουσι διά παλαιγενών και διαφόρων δικαιωμάτων, υπέρ ού και εγένοντο διάφοροι επιστασίαι και κρίσεις* Act. Esph. 11^{6}.

επιστάτης ο, Βίος οσ. Αθαν. 258, Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 8^{8}, 10^{18}, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1207.

Το αρχ. ουσ. *επιστάτης.* Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

1α) Αυτός που επιστατεί, που επιβλέπει κάπ.: *Επέταξέ ποτε αυτόν ο επιστάτης αυτού και ασθενής γέρων εκείνος απελθείν και αλιεύσαι ιχθύας* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 7^{1}· **β**) προστάτης: *Είπον σοι: «Απολλύμεθα, δέσποτα επιστάτα»* Ιστ. Βλαχ. 2549 [= Γέν. Ρωμ. 139]. **2**) Αρχηγός, κυβερνήτης: *Εις τα 1570 επήγεν η αρμάδα τουρκική εις την Τήνον και εις αυτήν ήτον επιστάτης ο Γερώνυμος Μπαρούτης* Ιωάννου, Ιστ. σημ. (Ελλην. 4, 1931, 491). **3**) Κριτής: *Έτσι ενεφάνη ο Λίμπονας... εις τον Ευνούχον εμπροστά, αυθέντην και επιστάτην* Λίμπον. 274.

επιστατικόν το.

Το μτγν. ουσ. *επιστατικόν* (L-S, λ. *επιστατικός* I2b).

Συστατικό γράμμα: *Επιστατικόν ιερέως, ό ποιεί ο επίσκοπος* Έγγρ. του 12.αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 637^{12}).

επιστατώ.

Το αρχ. *επιστατέω.*

Διευθύνω, καθοδηγώ: *έχων συν αυτώ τους εν γνώσει και πολέμω επιστατούντας* Δούκ. 213^{28}.

επιστέλλω, Πεντ. Γέν VIII 7, 8· *'π ε σ τ έ λ λ ω* Πεντ. Γέν XXVII 45.

Το αρχ. *επιστέλλω.*

1) Στέλνω κάπ. ή κ.: *εμέναν επεστείλασιν, κυρά-μου, αποκρισάρην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1240· *ταύτην την μετ' οργής επιστέλλω γραφήν* Θεολ., Τζίρ. 357^{1}. **2**) Απομακρύνω κάπ., διώχνω: *είπεν προς αυτουνούς ο Ιτσχάκ: «Γιατί ήρτετε προς εμέν και εσείς εμισήσετε εμέν και επεστείλετέ-με από εσάς;»* Πεντ. Γέν. XXVI 27.

επιστήθιος, επίθ., Παΐσ., Ιστ. Σινά 728.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *στήθος.* Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για φίλο) στενός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εις τον ναόν επήγασιν του αγίου αποστόλου Ιωάννου, επιστηθίου φίλου του Χριστού* Απολλών. 795.

επιστήμη *η,* Ηπειρ. 219^{19}, Επιστ. του 15. αι. (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 171, 181), Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Τζάνε, Κρ. πόλ. 134^{10}.

Το αρχ. ουσ. *επιστήμη.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Γνώση: *εις άλλον έργον να βαλθείς, ποιγητικήν να μάθεις, την επιστήμην της χαράς και της μετεωρίας* Κυπρ. ερωτ. 141^{7}· *ανέν και βρίσκεται άτεχνη και χοντροκαμωμένη και από ποιητικές στολές γδυμνή και ρημασμένη, οι χάρες και επιστήμες-σου θέλουσι τήνε ντύσει* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 41. **2**) Σύνολο συστηματικών γνώσεων, επιστήμη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *καλέσας δέ των ιατρών πολλούς ενδοξοτάτους και πάσαν δοκιμάσαντες πείραν της επιστήμης ούκ ωφελήσαι ίσχυσαν τω Διγενεί Ακρίτη* Διγ. Z 4244· *να μάθουν περισσότερα εις πάσα αλήθεια, εις επιστήμες θεϊκές κ' εις τη φιλομαθεία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 580^{12}. **3α**) Τέχνη: *άν έμαθον την ραπτικήν εντέχνως επιστήμην* Προδρ. IV 90· *ούκ αρκούσης της επιστήμης* Επιστ. του 1500 (Μανούσ., ΕΜΑ 6, 1956, 197)· **β**) τέχνη, επιδεξιότητα, ικανότητα: *Λοιπόν η επιστήμη-του ήξεν με το κυνήγι και ουδένα ζόν του κυνηγιού ήτον διά να του φύγει* Χούμνου, Κοσμογ. 243. —Η λ. ως κύρ. όνομ.: Παΐσ., Ιστ. Σινά μετά στ. 290.

επιστήμιον το.

Από το ουσ. *επιστήμη* και την κατάλ. *-ιον.*

Εκπαίδευση, παιδεία: *έναι κατάστασις εις το κοινόν της χώρας και τάξες, επιστήμια, καθώς πρέπει να έναι* Χρον. Τόκκων 3118.

επιστήμονα, επίρρ.· *'π ι σ τ ή μ ο ν α.*

Από το επίρρ. *επιστημόνως.*

Με τέχνη: *Αφόν οι μούσες άρχισαν γυμνά να συντυχαίνουν και ιστορίες να γράφουσι ενώπιον ανθρώπων, πολλοί τινές ορέχθησαν, 'πιστήμονα κ' εποίκαν με στίχους εμορφύτερους μετά σεμνή ομιλία* Θησ. ΙΒ' [84^{3}].

επιστημονάρχης ο.

Από το επιθ. *επιστήμων* και την κατάλ. *-άρχης*. Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

(Έκφρ.) *επιστημονάρχης της εκκλησίας* = Τίτλος των βυζαντινών αυτοκρατόρων: *Εί περ επιστημονάρχης, συν θεῷ φάναι, της εκκλησίας-σου η βασιλεία-μου και κατά κρίσιν οικονομεί τους λόγους αυτής* Miklos.-Müller, Acta E' 247.

επιστημονικός, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που ασχολείται με την επιστήμη: *κάθε επιστημονικός άνθρωπος πάντοτε εις τες σπουδές αγρυπνά* Καλούδη, Προσκυν. β'. **2**) Ικανός, επιδέξιος: *εν τοις των τεχνασμάτων αναγκαίοις επιστημονικώτατος ἦν* Βίος οσ. Αθαν. 252.

επιστημονικώς, επίρρ.

Η λ. στον Αριστ. (L-S, λ. *επιστημονικός* II). Η λ. και σήμ. ως λόγ.

Με τρόπο επιστημονικό: *την ουλήν καταμαλάξω πάσαν ιατρικώς, επιστημονικώς ανερευνήσω* Μακρεμβ. Υσμ. 182^{19}.

επιστήμων, επίθ., Ιερακοσ. 480^{18}, Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 6^{6}, Έκθ. χρον. 63^{21}, Ιστ. πολιτ. 51^{9}, 74^{5}, Βακτ. αρχιερ. 215, 216.

Το αρχ. επίθ. *επιστήμων*. Η λ. και σήμ. στον τ. *επιστήμονας*.

Που ξέρει κ. καλά, έμπειρος, πεπειραμένος, ειδικός: *μή μόνον οι στρατιώται και οι επιστήμονες του πολέμου ειργάζοντο ταύτα, αλλά και της πολιτείας οι άρχοντες* Καναν. 77 Β· *έφθασαν προς το κέρδος μή μόνον οι επιστήμονες εις τα κούρση και τους πολέμους, αλλά και οι ανεπιστήμονες* Καναν. 68 Α· *δεικνύων τοις επιστήμοσι των επάλξεων πού και πώς μέλλουσι θείναι τας σκευάς των προβόλων* Δούκ. 313^{24}.

Ως ουσ. = ο κάτοχος κάπ. επιστήμης (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 4): *εσύναξεν ο Βαλτάσαρ πάντας τους σοφούς ..., μάγους δυνατούς, επιστήμονας και αστρολόγους* Παράφρ. Μανασσ. (Tièche) 345^{30}· *μή μόνον οι στρατιώται ... ειργάζοντο ταύτα, αλλά και της πολιτείας οι άρχοντες και της χώρας οι επιστήμονες και το κοινόν άπαν* Καναν. 77 Β.

επιστήνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *στήνω*.

Στήνω (επάνω): *Εποίησεν κι' ανώγαιον, αυλήν δέ υπερώον* (παραλ. 1 στ.) *κ' επέστησεν* (έκδ. *απέστησεν*· διορθώσ.) *ολόχρυσα και ολάργυρα ζωδία: λέοντας, πάρδους κι' αετούς, πέρδικας και νεράδας* Διγ. (Trapp) Esc. 1643.

επιστηρίζω, Γράμματα Μετεώρ. 65^{31}, 84^{53}, Ψευδο-Σφρ. 502^{5}.

Το μτγν. *επιστηρίζω*.

α) Εξασφαλίζω, επιβεβαιώνω: *ημών δέ ... συναρεσθέντων το δι' όρκου και εγγράφου ορκωμοτικού την τοιαύτην ημών επιστηριχθήναι αγάπην* Έγγρ. του 1216 (ΝΕ 5, 1908, 51)· **β**) δείχνω, αποδεικνύω: *Ως είχες, επεστήριξας την φοβεράν οργήν-σου και τον θυμόν εκένωσας επί την παίδευσίν-μου* (παραλ. 2 στ.), *αλλά γενού μοι συμπαθής και μακροθύμησόν μοι* Προδρ., Σεβ. 125.

επιστίλβω.

Το μτγν. *επιστίλβω*.

Λαμποκοπώ: *Ήστραπτε μέν ο χρυσός, ο μάργαρος ελευκαίνετο και ο λυχνίτης επέστιλβε* Έκφρ. ξυλοκ. 17^{13}.

επιστολή η, Διγ. Ζ 587, Ωροσκ. $40^{17,23}$, Βίος Αλ. 2541, 2542, 2875, 2891, Διήγ. Αγ. Σοφ. 148^{6}, Βελλερ, Επιστ. 54^{10}, 55^{44}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 574^{4}· *'π ι σ τ ο λ ή,* Αλεξ. 50, Τζάνε, Κρ. πόλ. 412^{13}, 544^{22}.

Το αρχ. ουσ. *επιστολή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αποστολή: *έκαυσε και τα κάτεργα, αφήκε μόνα τρία να τά 'χει δι' επιστολήν* Γεωργηλ., Βελ. 257. **2**) Γράμμα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Επιστολήν σου προβοδώ, φίλε-μου Μανογήλη, και μηδέν δείς του μελανιού ό του χαρτιού την ύλην* Κυπρ. ερωτ. 141^{1}· *περί συστατικής επιστολής και απολυτικής και ειρηνικής, οπού δίδουν προς τους κληρικούς* Βακτ. αρχιερ. 179· *είχα-του παραγγείλει διά τον πικρόν-μου θάνατον επιστολή να στείλει στον ρήγα τον πατέρα-μου* Ευγέν. 620.

επιστόλιον το.

Τό μτγν. ουσ. *επιστόλιον*.

Μικρή επιστολή: *Πείθομαι τοίνυν και αναπτύσσω το επιστόλιον* Μακρεμβ., Υσμ. 263^{8}.

επιστολογράφος ο.

Το μτγν. ουσ. *επιστολογράφος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Γραμματέας: *Ο κάποιος σύγκλητος του παλατίου Πλούταρχος και επιστολογράφος* Διήγ. Αγ. Σοφ. 148^{14}.

επίστομα, επίρρ., Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 80 (κριτ. υπ.)· *'π ί σ τ ο μ α,* Διακρούσ. 89^{26}.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *στόμα*. Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Μπρούμυτα (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Δημητράκ.): *κόλπον καλόν τον έδωκεν, 'πίστομα εξαπλώθη* Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 80· *ο τροχός τον ήφερεν 'πίστομα με την μύτην* Αιτωλ., Βοηβ. 395· *'πίστομα έπεσε* Χούμνου, Κοσμογ. 1611 (κριτ. υπ.).

επιστομίζω· *'π ι σ τ ο μ ί ζ ω.*

Το αρχ. *επιστομίζω*. Η λ. και σε έγγρ. του 1714 (Νησιωτ. Επετηρίς τ. 1 σ. 137) και σε δημ. τραγ. (Δημ. άσμ. 128).

1) Κλείνω τό στόμα κάπ.· αποστομώνω: *γλώσσαν ανοίγεις άφωνου, λάλον επιστομίζεις* Μανασσ., Χρον. 3558. **2**) Τοποθετώ κ. ανάποδα: *χάρκωμα 'πιστομίσασι, απάνω να τον βάλει* Βεντράμ., Φιλ. 56.

επιστόμισις η.

Από το *επιστομίζω* και την κατάλ. *-σις*.

Αποστόμωση: *εις αισχύνην και επιστόμισιν τινών ολιγοπίστων* Αγαπ., Νέος Παράδ. Πρόλ. γ'.

επιστρέφω, Λόγ. παρηγ. Ο 323, Ιερακοσ. 353^{23}, Ορνεοσ. αγρ. 568^{16}, Διγ. Ζ 818, 2070, Διγ. (Trapp) Esc. 1835, Act. Xér. 9^{55}, Πόλ. Τρωάδ. 311, Βίος Αλ. 3740, Απολλών. 33, Χρον. Τόκκων 1491, Σφρ., Χρον. μ. 14^{4}, Ριμ. Βελ. 836, Έκθ. χρον. 76^{25}, Αξαγ., Κάρολ. Ε'

533, Ιστ. πολιτ. 14^{15}, Διγ. Ἀνδρ. 334^{1}· *'π ι σ τ ρ έ φ ω,* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. 935, Χούμνου, Κοσμογ. 912, Αλεξ. 2012, Ιμπ. (Legr.) 226, Κορων., Μπούας 71, 144, Δεφ., Λόγ. 622, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [778].

Το αρχ. *επιστρέφω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Επιστρέφω κ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 19): *παίρνει η κόρη το βεργίν, αλλ' ούκ επέστρεψέν-το* Λίβ. Ρ 1276· *να του επιστρέψει και τα δύο-του παιδία, οπού τα είχε σκλαβόπουλα* Χρον. Σουλτ. 69^{37}· **β**) στέλνω πίσω κάπ.: *Γλυτώνει τα ζωντόβολα κι' οπίσω τα 'πιστρέφει* Χούμνου, Κοσμογ. 995· *οι μέν γάρ επεστράφησαν, εστάλησαν οπίσω* Καλλίμ. 207. **2**) Ανταποδίδω: *Η μέν ούν ποινή γενικώς πάντα τιμωρείται και επιστρέφει τά τε αμαρτήματα και τα εγκλήματα* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{44} σχόλ. **3**) Απομακρύνω, αποτρέπω κάπ. (από κ. κακό): *ηθέλησεν ο Θεός διά μόνην την ελεημοσύνην αυτού επιστρέψαι τους ανθρώπους από της πλάνης* Ιστ. πατρ. 86^{19}· *από τοιαύτα πταίσματα κακά επέστρεψέ-τους* Ιστ. Βλαχ. 2742. **4α**) Μεταβάλλω: *την ψυχή-σου και καρδιά εις κάλλος να 'πιστρέψεις* Θησ. ΙΒ′ [43^{6}]· **β**) κάνω κάπ. να αλλάξει γνώμη: *ποσώς ού δύνονται τον νούν-του να επιστρέψουν* Ιμπ. 184 (κριτ. υπ.). **Β′** Αμτβ. **1**) Επιστρέφω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *το τέκνο ας έλθει μετά μάς και πάλιν να 'πιστρέψει* Χούμνου, Κοσμογ. 1826· *Λοιπόν έλειπε Φίλιππος κ' ήθελε να 'πιστρέψει, εδιάβηκε στο μάντειο ως διά να μαντέψει* Αλεξ. 291. **2α**) Μετανοώ: *ο Πλάστης και δημιουργός απάντων των κτισμάτων, δέξε-μας επιστρέφοντας δέξε μετανοούντας* Πένθ. θαν.^{2} 433· *ού βλέπει τα πολλά ημών αμαρτήματα εις τον ολοψύχως μετανοούντα και επιστρέφοντα* Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι V 87· **β**) μετανοώ και απομακρύνομαι: *ο πατήρ ο άθλιος ούκ ήτον εις εκείνον να επιστρέψει εκ του κακού και να μετανοήσει* Απολλών. 33· *Δέν θέλει επιστρέψει από την υπόσχεσιν αυτού* Κώδ. Χρονογρ. (Κοσμάς) 17. **II** Μέσ. **Α′** αμτβ. **1**) Επιστρέφω: *από το μεσημέρι έως το βασίλευμα του ηλίου επιστρέφονται τα νερά* Μηλ., Οδοιπ. 640· *εκείνη* (ενν. *η πείνα*) *υπομουγκρίζουσα μικρόν με επεστράφη* Προδρ. IV 220. **2**) Καταφεύγω για να σωθώ: *καμίαν άλλην σκέπην δέν έχομεν που να προσδράμομεν να αβοηθηθούμεν παρά μόνον εις την ευσπλαγχνίαν-σου, η οποία δέν απαρνήθη ποτέ εκείνους οπού εις του λόγου-σου επιστρέφονται* Χριστ. διδασκ. 454. **3α**) Μετανοώ (θρησκευτ.): *Κακώς εδαπανήσαμεν, Δέσποτα, τον καιρόν-μας, νύν δέ επιστρεφόμενοι βοώμεν οικτιρμόν-μας* Πένθ. θαν.^{2} 422· *για να ιδούν τον πειρασμόν και να επιστραφούσιν* Θρ. Κύπρ. Κ 128· **β**) αλλάζω ως προς τις δοξασίες, μεταστρέφομαι: *εκείνοι οπού επιστρέφονται από όποιαν αίρεσιν ήταν, δέν θέλουν τους δεχθεί εις την ιερατικήν τάξιν* Χριστ. διδασκ. 464· *να τους αφορίζουν τόσον καιρόν από την εκκλησίαν έως να επιστραφώσιν* Βακτ. αρχιερ. 214. **4**) Μεταστρέφομαι: *ήτον δύσκολον η κακή-τους γνώμη να επιστράφη εις καλοσύνη* Σουμμ., Ρεμπελ. 192^{25}. **5**) Στρέφω το ενδιαφέρον: *προσευχήν αρχίνησε να λέγει προς τους θεούς να μήπως χολιάσωσιν, επιστραφούν προς αύτον* Πόλ. Τρωάδ. 311. **Β′** (Μτβ.) επιδιώκω, επιζητώ κ.: *μήδ' επαινείς τον πλούτον-του, μήδ' επιστρέφεσαί-τον* Σπαν. V 187.

επιστροφή *η,* Σκλάβ. 116, Εις Θεοτ. 59, Διήγ. πανωφ. 61, Διακρούσ. 116^{19}.

Από το *επιστρέφω.* Η λ. και σήμ.

1) Επιστροφή, γυρισμός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 8): *διά τούτο και τα κάτεργα έκαυσ' ομού τα πάντα, ίνα μή έναι επιστροφή, ελπίδα κατά πάντα* Ριμ. Βελ. 294. **2**) Ανταπόδοση: *Ἑστι δέ η ποινή επιστροφή, ήτοι σωφρονισμός και τιμωρία και επανόρθωσις πάντων των αμαρτημάτων* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{44} σχόλ. **3**) (Θρησκ.) **α**) μετάνοια: *ούτως χαίρεται ο Θεός εις την επιστροφήν-μας και δέχεται ως εύσπλαγχνος την μετανόησίν-μας* Διακρούσ. Αφ. 65· *ώστε καιρόν επιστροφής δούναι τοις πταίουσί σοι* Γλυκά, Στ. Β′ 38· *κάθε άνθρωπος αμαρτωλός ας ισάσει τον εαυτόν-του με τον εαυτόν-του, με την καλήν-του επιστροφήν και μετάνοιαν* Βακτ. αρχιερ. 217· **β**) συγχώρηση: *δέξαι-μας ως τον Ἀσωτον, επιστροφήν αιτούντας* Πένθ. θαν.^{2} 434. **4**) Ελπίδα: *Λοιπόν στο θάρρος αυτουνού ας έν' η επιστροφή-σου* Χούμνου, Κοσμογ. 1431. **5**) Ἐκφρ. *επιστροφαί λόγων* = επιχειρήματα: *Πολλάς τε επιστροφάς λόγων προς αυτόν και προέβαλον, ίσως αυτόν υποστρέψαι, αλλ' ούκ ηνέσχετο* Ἐγγρ. του 13. αι. (ΝΕ 7, 1910, 42).

επιστρώνω.

Από τον αόρ. του αρχ. *επιστορέννυμι.*

1) Στρώνω κ.: (εδώ) παρασκευάζω, ετοιμάζω: *κόνιν κεραμίνην, ... πρίν τον ιέρακα καλέσεις, επιστρώσεις αυτόν και αυτήν την κόνιν ... διά στόματος αυτού επιβαλείς* Ορνεοσ. αγρ. 525^{8}. **2**) (Προχ. για άλογο) σαμαρώνω: *λάθρα της κοίτης αναστάς επέστρωσε τους ίππους* Διγ. Ζ 2566.

επιστυλώνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *στυλώνω.*

(Μεταφ.) στηρίζω, βοηθώ: *τον νούν-μου και την γνώσιν-μου να την επιστυλώσει* Ψευδο-Γεωργηλ., Ἀλ. Κων/π. (Wagn.) 12.

επισυμβαίνω, Σφρ., Χρον. μ. 78^{36}.

Η λ. στον Αριστ.

(Στό γ′ πρόσ.) συμβαίνει κ.: *ενεθυμείτο ότι, εάν επισυμβή τίποτε, να φύγη* αυτ. 102^{25}.

επισυνάγω, Διγ. (Trapp) Gr. 2402, 2979, Διγ. Ζ 2833.

Το μτγν. *επισυνάγω.*

1α) Τρυγώ: *επισυνάγει* (ενν. *η μέλισσα*) *άπαντα τα άνθη τε και κρίνα* Φυσιολ. (Legr.) 1113· **β**) συναθροίζω, συγκεντρώνω: *γένη τα λατινικά όλα επισύναξέ-τα* Λίβ. Sc. 2044· **γ**) μαζεύω: *Η φάριτσα δέ έπαιζεν κ' εθαύμαζον οι πάντες εις έν επισυνάγουσα τα τέσσαρά-της πόδια* Διγ. Ζ 314. **2**) Ανασυντάσσω: *άπελθε, επισύναξον τους δυνηθέντας φεύγειν* Διγ. Ζ 3583.

επισυναγωγή *η,* Φυσιολ. (Offerm.) G 118^{14}.

Το μτγν. ουσ. *επισυναγωγή.*

Συνάθροιση πιστών, εκκλησία: *Μή ... εγκαταλιμπανέτω τις ... την επισυναγωγήν του Θεού* Φυσιολ. 363^{18}.

επισύναξις *η.*

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *σύναξις.*

Ἐκφρ. *επισύναξις μοναχών* = συγκρότηση μονής: *ητήσατο παρ' ημών ... ανιδρύσαι μονήν ... επισύναξιν τε μοναχών και ομόνοιαν αδελφών συναθροίσαι* Ἐγγρ. του 1102 (ΝΕ 7, 1910, 33).

επισυνάπτω.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Συνάπτω, δίνω (μάχη): *σύ μετ' αυτών ετόλμησας μάχην επισυνάψαι;* Διγ. Ζ 2979.

επισυρίζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *συρίζω*.

(Προκ. για φίδι) σφυρίζω: *ως δράκων επεσύριζε στρουθίοις απτερώτοις, καταπιείν μεγαλαυχών στόμασιν οστοφάγοις* Μανασσ., Χρον. 6472.

επισύρω.

Το αρχ. *επισύρω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α΄ (Ενεργ.) (μεταφ.) φέρω· παρασύρω: *Τόσον κρημνόν μ' επέσυρες απέσω της αγάπης* Λιβ. Ρ 1513. **Β΄** (Μέσ.) φέρω προς το μέρος-μου· αποκτώ: *εξ αλφίτων ρυπαρών* (ενν. *τις άρτος*) *επάγη και συνέστη πολλήν επισυρόμενος πάνυ μελαντηρίαν* Γλυκά, Στ. Β΄ 200.

επισφαλής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *επισφαλής*.

α) Επικίνδυνος: *έστι δέ των ούτω ληφθέντων ιεράκων μοχθηρά και λίαν αηδής και επισφαλής η ανάληψις* Ιερακοσ. 343^{5-6}· **β**) (προκ. για νεότητα) που είναι εκτεθειμένη σε πειρασμούς και κινδύνους: *αλλά θέλει ‹να› λυπηθεί εμήν ταλαιπωρίαν νεότητος επισφαλούς ομού και ξενιτείας* Διγ. Ζ 4360.

επισφαλίζω, Παϊσ., Ιστ. Σινά (Βογιατζ.) 248.

Από την πρόθ. *επί* και το *σφαλίζω*.

Περιορίζω, φράζω: *Του κήπου δέ απέξωθεν τοίχος επισφαλίζει τον κήπον του γηροκομειού, ίνα μή ζώον αυλίζη* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1173.

επισφίγγω.

Το μτγν. *επισφίγγω*.

Α΄ (Ενεργ.) σφίγγω δυνατά: *επέσφιγγον αυτοχειρί τας εν γαστρί εχούσας, το έμβρυον εφόνευον κ' έτικτον ανημέρως* Ταμυρλ. 63. **Β΄** (Μέσ.) διπλώνομαι, μαζεύομαι, κουλουριάζομαι: *κονταρέαν μ' έδωκεν την φάραν στα μηρία και επεσφίχτηκεν πολλά κ' ελάκτισεν μεγάλως* Διγ. (Trapp) Esc. 1456.

επίσφιγξις η.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *σφίγξις*.

Στήριγμα, στερέωμα· σύνδεση: *έκαστος δέ άχρι των δοκών των επικειμένων τω αυτώ ποιείτω οίκω και οικοδομείτω, του επικειμένου την επίσφιγξιν ποιούντος* Αρμεν., Εξάβ. Β΄ 4^{40}.

επισφράγισμα το.

Το μτγν. ουσ. *επισφράγισμα* (Δημητράκ.). Η λ. και σήμ.

Εγγύηση: *Έξομεν δέ και ημείς την αυτού φιλίαν ως έρμαιόν τι και καθολικόν επισφράγισμα* Δούκ. 173^{16}.

[**επισώνω·** *επέσωσε*, Ιστ. Βλαχ. 500, αόρ. του *αποσώνω* (Βλ. ά. *αποσώνω* Β΄ 1α)].

επισωρεύω·

Το μτγν. *επισωρεύω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α΄ (Ενεργ.) συσσωρεύω: *ίνα ταύτα επ' αδείας και μή κατεπειγόμενος πωλήση ή και τυχόν ενεχυριάσας επισωρεύση το χρυσίον* Αρμεν., Εξάβ. Γ΄ 5^{88}. **Β΄** (Μέσ.) συγκεντρώνομαι: *όλοι επεσωρεύθησαν στην πόλιν την Αθήνα* Θησ. (Foll.) Ι 18.

επιταγή η.

Το μτγν. ουσ. *επιταγή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εντολή, παραγγελία: *Το παρόν σημείωμα κατ' επιταγήν ημετέραν γενόμενον* Act. Lavr. 64^{113}· *προστάσσω μετά επιταγής* Βίος οσ. Αθαν. 254.

επίτασις η.

Το αρχ. ουσ. *επίτασις*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για καιρικές συνθήκες) *παράταση*· επιδείνωση: *Έννοιαι και επίτασις του χειμερίου καιρού* Ωροσκ. 42^{7}.

επιταυτού, επίρρ.

Από την πρόθ. *επί* και τη γεν. της αντων. *ταυτός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Γι' αυτό το σκοπό, επίτηδες: *το οποίον μήν είναι πολλά σφιγκτόν, αλλά να το αφήνεις επιταυτού μαλακώτερον* Αγαπ., Γεωπον. 177.

επιτάφιος, επίθ.· *ε π ι τ α φ ι ό ς*· *'π ι τ ά φ ι ο ς*.

Το αρχ. επίθ. *επιτάφιος*. Ο τ. *επιταφιός* από μετρ. αν. Ο τ. *'πιτάφιος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που αναφέρεται στην ταφή, νεκρικός: *εφάγαμεν και πολλών χωρίων τον επιτάφιον δείπνον* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 74^{12}· *ψάλλουσι και τροπάρια, άσματα επιτάφια* Παϊσ., Ιστ. Σινά 634.

Το ουδ. ως ουσ. **1**) Επιγραφή πάνω σε τάφο (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 1): *όλά 'χανε* (ενν. *τα σεντούκια*) *'πιτάφιον το όνομα κεινώνε που βάλασι την τέφρα-τους* Θησ. Ι [8^{7}]. **2**) Μοιρολόι: *το κλάμαν κανενού θουπιού που κλαίγει και κλιόντα ας ποίσει τα μνημόσυνάμου. Εις δέντρον τον επιταφιόν-μου ας λέγει: «Απού μ' έγναψεν, πρέπει να τογ κλιούσιν...»* Κυπρ. ερωτ. 101^{25}. **3**) Ιερό άμφιο με την εικόνα της ταφής του Χριστού (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *εσύναξον... καλύμματα εκλεκτά, επιταφίους, όλα πολύτιμα βασιλικά της Αγίας Σοφίας* Δωρ. Μον. XXXII.

επιτελειώνω.

Το αρχ. *επιτελειόω*.

Κατορθώνω: *άν και ήθελα εναντιωθώ με την μικρήν της αδυναμίας-μου δύναμιν, ουδέν ήθελα επιτελειώσω* Βελλερ., Επιστ. 54^{18}.

επιτελεύτιος, επίθ., Σημ. Δωρ. Τζυκ. 42^{10}.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *τελευτή*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.).

Εκφρ. *έγγραφος επιτελεύτιος θέλησις ή επιτελεύτιον γράμμα* = διαθήκη: *Έγγραφον επιτελεύτιον θέλησίν τε και βούλησιν* Σημ. Δωρ. Τζυκ. 44^{34}· *εγώ μοναχός Θεοδόσιος ο Σκαράνος το παρόν επιτελεύτιον γράμμα εξέθηκα* Act. Xér. $9B^{4}$.

επιτελώ· *'π ι τ ε λ ώ*, Διακρούσ. 92^{12}.

Το αρχ. *επιτελέω*.

επιτήδεια, επίρρ., Βησσ., Επιστ. 26^{12}, Διήγ. Αγ. Σοφ. 154^{25}, Ιστ. Βατοπ. 40, Τζάνε, Κρ. πόλ. 294^{16}· *'π ιτ ή δ ε ι α*, Βοσκοπ. 175, Βίος Δημ. Μοσχ. 454, Ερωτόκρ. Α΄ 1470, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β΄ [80], Ε΄ [1286].

Από το επίθ. *επιτήδειος*. Ο τ. *'πιτήδεια* στον Κατσαΐτ. (Κλ. Β΄ 633).

1α) Με επιτηδειότητα, κατάλληλα (Η σημασ. στο Βλάχ.): *ήκλωθε τόσα ονόστιμα κ' έτσι πολλά 'πιτήδεια   απού εκοιμούμον μοναχάς θωρώντας-την αφνίδια* Πανώρ. Β' 97· *εσκέφθηκεν την νιότην κ' εστεκέτον,   'πιτήδεια ολοστόλιστη, όλο χαρά γεμάτη* Θησ. Ζ' [62[6]]· *ξεύρουν και σκεπάζουνται 'πιτήδεια με την πράξη* Τριβ., Ρε 12·   **β**) προσεκτικά: *εκτύπησαν τα βούκινα και όλα τα παιγνίδια,   άρχοντες και λαός πολύς εστέκασιν 'πιτήδεια, να βλέπουσιν ... ποίος από τους δυό-τωνε την ζόστρα να νικήσει* Ιμπ. (Legr.) 124.   **2**) Κατάλληλα, με τάξη: *με φαγητά πολλώ λογιών 'πιτήδεια ορδινιασμένα* Κατζ. Γ' 546· *'πιδέξια και 'πιτήδεια ήσα βαλμένα* Βοσκοπ. 165.

επιτήδειος, επίθ., Λίβ. Ρ 10, 1197, Λίβ. Sc. 1513, 1714, 1863, Λίβ. Esc. 3020, 3535, Λίβ. Ν 2352, 2551, Χειλά, Χρον. 351, Μαχ. 14[16], Αλεξ. 834, Διήγ. Αγ. Σοφ. 148[5], Έκθ. χρον. 1[18], 72[2], Ψευδο-Σφρ. 354[33], 380[9], 398[5], Βυζ. Ιλιάδ. 412, 1032, Ιστ. πολιτ. 54[1], Ιστ. πατρ. 130[9], Ιστ. Βλαχ. 733, Σουμμ., Ρεμπελ. 161, Διγ. Άνδρ. 366[29], Πρόλ. άγν. κωμ. 43·   *'π ι τ ή δ ε ι ο ς,* Εβρ. ελεγ. 164, Χρον. Τόκκων 2690, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 122, Πεντ. Έξ. Ι 19, Ερωτόκρ. Β' 145, Γ' 874, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [501], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1153], Ε' [1602], Διγ. Ο 637, Ιωακ. Κύπρ. 494.

Το αρχ. επίθ. *επιτήδειος*. Ο τ. *'πιτήδειος* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 668]). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' α) Ικανός, έμπειρος, επιδέξιος (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη, ό.π.): *εν τω λέγειν επιτηδειότατος* Σφρ., Χρον. μ. 160[24]· *νέος γαρ ήν τη ηλικία, αλλ' ήν επιτήδειος εν πάσι* Έκθ. χρον. 60[11]· *αργυρομούστακο σπαθίν με ολόχρυσον θηκάριν,   εις χέριν επιτήδειον, οξύν, ηκονισμένον* Φλώρ. 530·   (μεταφ.): *Ήθελα νά 'χα τόσο νού κ' έτσι 'πιτήδεια γλώσσα   ως όσον δίκιον έχουσι τα πάθη-μου τα τόσα* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 663·   **β**) έξυπνος (Η σημασ. στο Βλάχ., λ. *'πιτήδειος*): *το παιδί εγένετο μέχρι χρονώ τεσσάρων. Πανέμορφον, 'πιτήδειον υπήρχε το παιδίον* Αχιλλ. Ο 44.   **Β'** (Προκ. για πράγμα) **1α**) Κατάλληλος (Η σημασ. στο Βλάχ., λ. *'πιτήδειος*): *ετέρας ύλας επιτηδείας προς πολιορκίαν πόλεως* Ψευδο-Σφρ. 384[30]· *βάνω-σου το ρούχο-μου, γιατ' είν' κρυό το χώμα·   γιά ξάνοιξε που σού 'καμα ένα 'πιτήδειο στρώμα* Θυσ.[2] 632· *τρουμπέτες, άλλα μουσικά και όργανα 'πιτήδεια* Ιμπ. (Legr.) 454· *επιτήδειον καιρόν ευρών εκείνος τότε* Διγ. Ζ 2443· *ηύραμεν επιτήδειον εις το περάσαι τόπον* Λίβ. Ρ 2082· *δίδοντας της Κορίσκης κατά πολλά επιτηδειοτάτην αιτίαν, διά να βλάψει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Υποθ. [42]·   **β**) επιδέξια κατασκευασμένος, όμορφος: *βρίσκω βαγιά και κόφτω ένα κλαδάκι·   κάνω γοργό 'πιτήδειο δακτυλίδι* Βοσκοπ. 139·   **γ**) χρήσιμος· καλός (Βλ. και Βλάχ., λ. *'πιτήδειος*): *οπού βοηθά τ' ανήμπορου και των απολπισμένω   έργον 'πιτήδειον πολεμά* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 226.   **2**) Χαρακτηριστικός: *ηκούσαμεν συχνώς ομιλείν και θόρυβον μέγαν ποιείν έξωθεν επιτήδειον και είπον ημίν οι φύλακες ότι δι' όλης της νυκτός ούτως ποιούσιν·* Ψευδο-Σφρ. 422[29].

Το θηλ. *επιτηδεία* ως ουσ. = επιδεξιότητα: *εις ύπνον εγυρίσθησαν και μετά επιτηδείας ανηλεώς εσκότωσεν όλους τους δούλους τούτου* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 617· *αλλήλως τρών και πίνουσιν και μετά επιτηδείας   δίδει ποτόν περίσσιον αυτή τον Ολοφέρνη* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1859.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = τα αναγκαία (εδώ της κηδείας): *ερδινιάζασι τα επιτήδεια της θανής-του* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 435.

επιτηδειοσύνη *η,* Σουμμ., Ρεμπελ. 159·   *'π ι τ η δ ε ι ο σ ύ ν η,* Γύπ. Πρόλ. Διός 57.

Από το επίθ. *επιτήδειος* και την κατάλ. *-σύνη*. Ο τ. *'πιτηδειοσύνη* στο Βλάχ. (λ. *πιτηδειοσύνη*) και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 668]).

Επιτηδειότητα, επιδεξιότητα, ικανότητα (Η σημασ. στο Βλάχ., ό.π., και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη, ό.π.): *εις ομορφιά και φρόνεψη κ' εισέ 'πιτηδειοσύνη* Ερωτόκρ. Α' 959· *Την γνώσην-τους και την ανδρειάν και την 'πιτηδειοσύνην* Κορων. Μπούας 35· *διατί εγνώριζαν την φύσιν των ανθρώπων πως ήτον δύσκολον να συγκλίνουν εις τέτοιο έργο, εκλάψανε με πάσαν επιτηδειοσύνην να διορθωθεί η δουλειά ετούτη* Σουμμ., Ρεμπελ. 162.

επιτηδειότης *η·*   *ε π ι τ η δ ε ι ό τ η τ α,* Αχιλλ. Ο 89.

Το αρχ. ουσ. *επιτηδειότης*. Ο τ. *επιτηδειότητα* στο Βλάχ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Επιδεξιότητα, ικανότητα (Η σημασ. και σήμ.): *Κύων εάν λυττήσει, μετά επιτηδειότητος αυτῷ έκβαλε* Κυνοσ. 599[17]· *Εκείνος ήτο οπού εστέκετον με τόσην επιδεξιοσύνην και επιτηδειότητα και επρόβλεπε τες ταραχές και τους χειμώνας* Χίκα, Μονωδ. 65· *την επιτηδειότηταν εθαύμαζεν του νέου.   Όσοι δέ τον εζήτησαν να τον μονομαχήσουν   ουδέν εμπόρεσεν ποσώς κανείς τον απαντήσει* Αχιλλ. Ν 133.

επιτηδείως, επίρρ.·   *'π ι τ η δ έ ω ς,* Αλεξ. 1155.

Το αρχ. επίρρ. *επιτηδείως*.

επιτήδευμα το, Συναξ. γαδ. 141, Διακρούσ. 118[28], Διγ. Ο 1496·   *'π ι τ ή δ ε υ μ α.*

Το αρχ. ουσ. *επιτήδευμα*.

1) Ικανότητα, επιτηδειότητα: *μέσα στα βασίλεια ηκούστην τ' όνομά-του   η δύναμις και η ανδρειά και το 'πιτήδευμά-του* Διγ. Ο 2152· *μετά επιτηδεύματος ένα σιδεροράβδιν κρατεί εις τας χείρας ‹η› Ιαήλ* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1936.   **2**) Ειδικότητα: *ο Πύλης ήν εξ Εφέσου, Ρωμαίος τω γένει, ... την τέχνην και το επιτήδευμα γραφεύς* Δούκ. 235[8].   **3**) Πονηριά, «τέχνη», τέχνασμα: *μετά επιτηδεύματος η κόρη επιχειρεί-τον·   βλέπει, μεταχειρίζεται τους φυλακάτοράς-μου,   χρήματα τους εχάρισεν και πολεμεί τους φίλους* Λίβ. Sc. 2348.   **4α**) Συμπεριφορά: *Ελέγουντον και Διγενής, όχι πού τ' όνομά-του   να λέγουντον τέτοιας λογής γή το 'πιτήδευμά-του,   μα επειδή εκ δύο φυλές και γένη γεννημένος* Διγ. Ο 1240·   **β**) ασχολία: *πρέπει τα παιδία να παιδεύονται εις τα καλά επιτηδεύματα και έργα* Σοφιαν., Παιδαγ. 112·   **γ**) (προκ. για γυναίκα) ακκισμός, «νάζι»: *Τότε ιδών ο Βέλθανδρος την ύστερον εκείνην* (παραλ. 2 στ.) *το σείσμα και το λύγισμα, το επιτήδευμά-της, είπε και εγκωμίασεν εμβλέποντα την κόρην* Βέλθ. 645.

επιτήδευσις *η.*

Το αρχ. ουσ. *επιτήδευσις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Επάγγελμα (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 401]): *Αξιόπιστοι έστωσαν οι μάρτυρες και μή τινες επιδίφριοι, μηδέ χαμερπείς, μηδέ παντοίως άσημοι, [αλλ' ευυπολήπτους είναι διά την αξίαν ή στρατείαν ή ευπορίαν ή επιτήδευσιν...]* Αρμεν., Εξάβ. Α' 6[1].

επιτηδεύω, Hist. imp. (Rochow) 196[77], Χρον. Τόκκων 854.

Το αρχ. *επιτηδεύω*. Το μέσ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) (Ενεργ. και μέσ.) επινοώ, μηχανεύομαι: *κατά της βασιλείας-σου άτοπα επιτηδεύουσιν, ώ δέσποτα βασιλεύ Κυδώνιε* Πωρικ. V 21· *να απορήσει ο νούς-σου   το πώς επιτηδεύτηκε* (ενν. *ο δεσπότης*) *στο δίκτυ να τον* (ενν. *τον Γιαγούπην*) *βάλει* Χρον. Τόκκων 2672.   **2**) Κατορθώνω: *Ύστερον δέ επιτηδεύθη και εγλύτωσε* Hist. imp. C 19.

επιτηρητής ο, Act. Lavr. 55[33,37], 67[60].

Το μτγν. ουσ. *επιτηρητής*. Η λ. και σε σχόλ. (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αξίωμα των μοναχών (Βλ. Βαγιακ., ΕΕΒΣ 51, 1974, 250): *Θεοφάνης μοναχός και επιτηρητής του Αγίου Όρους και καθηγούμενος μονής του Ιχθυοφάγου μαρτυρών υπέγραψα* Act. Esph. 12^{166}. **2**) Εισπράκτορας φόρων: *εξκουσσεύεσθαι παρακελεύεται το γαλήνιον κράτος ημών διά της παρούσης χρυσοσημάντου γραφής τα τοιαύτα τέσσερα πλοία... από τε των πάκτων συνηθειών κανισκίων του κατά την ημέραν παραθαλασσίτου και του αντιπροσωπούντος αυτῷ πακτωναρίων συνωναρίων επιτηρητών της θαλάσσης* Act. Lavr. 67^{58}. **3**) Διοικητής (Η σημασ. στον Κατσαΐτ., Ιφ. Πρόλ. 54): *ήλθε (ο Σελήμ) ... και ηύρε τον κόσμον ειρηνικόν από την κυβέρνησιν την καλήν του Πιριμπασιά, οπού τον άφηκεν επιτηρητήν* Ψευδο-Δωρ. 55.

επιτηρώ, Διγ. Ζ 3340.

Το αρχ. *επιτηρέω*. Η λ. και σήμ.

1) Παρατηρώ: *πάλιν βλέπει το δενδρόν, επιτηρεί τα φύλλα* Καλλίμ. 1821. **2**) Παραμονεύω, καιροφυλακτώ: *πάντας υφορώμενος, οικείους, ούκ οικείους, ως επιβούλους, ως αυτού πτέρναν επιτηρούντας* Μανασσ., Χρον. 6524· *προλάβομεν δύο ή και τρεις μόνοι λάθρα επισκοπεύοντες πού η κόρη υπάρχει και οι μεν δύο μείνομεν ταύτην επιτηρούντες* Διγ. (Trapp) Gr. 2799. **3**) Προσέχω, προστατεύω: *Νεύσον εις την καρδίαν-τους να μας επιτηρούσιν* Ιστ. Βλαχ. 2579· *ότι τον φόβον του Θεού είχεν απάνω τέντα οπού τον επερίσκεπτε και τον επετηρούσεν* Ιστ. Βλαχ. 1371.

επιτίθημι, Act. Lavr. 56^{86}, 58^{9}, 59^{76}, Ιερακοσ. 452^{2}, 464^{17}.

Το αρχ. *επιτίθημι*. Το μέσ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Βάζω κ. πάνω σε κάπ. ή σε κ.: *ας αγγαρεύσωσι τον Σίμωνα και ας επιθήσωσιν αυτῷ τον σταυρόν* Μυστ. 60· *Λαβών... κόκκους, κρόκον φού ... και ενώσας μετά ερίου επιτίθει και επάλειψε* Κυνοσ. 597^{11}. **2**) Επιβάλλω (εδώ φόρο): *ουδέ τα επιτιθέντα μυλόπακτα τοις ειρημένοις δυσί προαστίοις τών τε Περιστερών και των Τζεχλιάνων απαιτηθήσονται ποτέ από της μονής* Act. Lavr. 58^{83}· (προκ. για ποινή): *ποινήν εκ νόμων επιτεθείσαν αυτῷ* Αρμεν., Εξάβ. Α' 18^{11} σχόλ.

επιτίμιο(ν) το, Ασσίζ. 260^{19}, 447^{10}, 449^{28}· *'π ι τ ί μ ι ο (ν).*

Το αρχ. ουσ. *επιτίμιον*. Ο τ. *'πιτίμιον* στο Du Cange και ο πληθ. του τ. *'πιτίμια*, και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1) Αντίτιμο, πληρωμή, αντάλλαγμα: *είσελθε εις την τράπεζαν την του γηροκομείου και, άν πεινάς, προσγεύθητι χωρίς επιτιμίου* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1166· *ουδέ αυτοί οφείλωσι χάριν μαγειρίας ή οψωνίου ή άλλου τινός ζητήματος απαιτείν τι εξ αυτών ή άλλο τι επάγειν αυτοίς επιτίμιον* Ψευδο-Σφρ. 542^{18}. **2α**) Τιμωρία: *Λέγω-τον πάλιν δεύτερον: «Έδε 'πιτίμιον τούτο* (ενν. ο θάνατος)*...»* Πικατ. 386· **β**) (νομ.) τιμωρία, ποινή χρηματική ή σωματική: *το κείμενον κελεύει να μηδέν έχει κανέναν επιτίμιον δι' αυτήν την ορμασίαν* Ασσίζ. 367^{2}· φρ. *κρίνω ή λαμβάνω κάπ. εις επιτίμιον* = επιδικάζω κάπ. ποινή σε κ., τιμωρώ κάπ.: *κελεύει το δίκαιον ότι εκείνον να τον κρίνουν εις επιτίμιον του κορμίου-του εις επεσαύτα οπού ήτον το πρίς τό του επούλησεν του ορνίου* Ασσίζ. 452^{5}· *ουδέν εντέχεται δι' αυτού να εμπή εις φυλακήν, ουδέ εις επιτίμιον να το λάβουν* Ασσίζ. 122^{23}· φρ. *είμαι, πέφτω εις επιτίμιον* = καταδικάζομαι σε κάπ. ποινή, τιμωρούμαι: *ορίζει το δίκαιον ότι εκείνος να ένι εις επιτίμιον και να ζημιωθεί* Ασσίζ. 198^{21}· *εντέχεται να πέσει εις επιτίμιον εις το κορμίν-του, κατά τό έξαψεν εκείνον το πράγμαν τό έκλεψεν* Ασσίζ. 321^{17}· **γ**) εκκλησιαστική ποινή, «κανόνας» (Η σημασ. στο Somav.): *Η αγία του Θεού εκκλησία ορίζει*

μετά επιτιμίων μεγάλων ... τους ορθοδόξους ίνα μη δέχωνται ... τους βουλκολάκους Μάρκ., Βουλκ. 339^{4}· *ταύτα και κανών δριμύς και επιτίμιον βαρύ* Δούκ. 323^{13}. **3**) (Πληθ.) παθήματα, δυστυχίες: *Πόλη, μά τα 'πιτίμια-σου και μά την συμφοράν-σου...* Θρ. Κων/π. διάλ. 131.

επιτιμώ, Ασσίζ. 105^{27}, 487^{10}.

Το αρχ. *επιτιμάω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.). Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 28.

α) Επιβάλλω ποινή: *όταν έχουν δικάσιμον μέσον-τους ... καλά εμπορούν να τους επιτιμήσουν οι κούσουλοί-τους περί πραγμάτων, άν παρατάσσουνται* Ασσίζ. 356^{9}· φρ. *επιτιμώ απέ το κορμί κάπ., εις τον εαυτόν κάπ.* = επιβάλλω σωματική ποινή: *ορίζει το δίκαιον ότι εκείνος να ένι κρισημένος να τον επιτιμήσουν απέ το κορμίν-του* Ασσίζ. 201^{2}· *διά τούτον ουδέν πρέπει να τον βάλουν εις την φυλακήν, ουδέ να τον επιτιμήσουν εις τον εαυτόν-του, αμμέ πρέπει να πλερώσει όσα έχει* Ασσίζ. 374^{12}· **β**) επιπλήττω, μέμφομαι κάπ.: *επιτίμησε γούν αυτῷ ο Χριστός* Ψευδο-Σφρ. 478^{10}.

επίτιον, Μαχ. 372^{15}, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *επιτίμιον* (Βλ. και Dawkins, Μαχ. II 246).

επίτομος, επίθ., Πρόδρ. Ι 113.

Το μτγν. επίθ. *επίτομος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Έκφρ. *εν επιτόμῳ* = σύντομα, περιληπτικά: *εν επιτόμῳ τοιγαρούν ταύτα μοι προσειπούσα πάλιν εισήλθεν ένδοθεν* αυτ. Ι 198.

επιτούτον, επίρρ.

Από την πρόθ. *επί* και την αντων. *τούτος*. Η λ. και σήμ. στον τ. *επιτούτου*.

Ειδικά γι' αυτό το σκοπό, επίτηδες: *...έμπροσθεν εμού, του δημοσίου νοταρίου, και μαρτύρων ... επιτούτον κληθέντων και παρακληθέντων...* Μαχ. 504^{32}.

επιτραπέζης ο, Φλώρ. 344, 357, 370, 645, 684, 689· *'π ι τ ρ α π έ ζ η ς,* Φλώρ. 559, Ιμπ. 627.

Απο το μτγν. επίθ. *επιτραπέζιος*.

Τραπεζοκόμος: *μή σκουτελάς, μή μάγειρος, μηδέ επιτραπέζης ή κάν δομέστικος, απλώς, μηδέ κανείς σιμώσει* Καλλίμ. 1888.

επιτραπέζιος ο.

Το μτγν. επίθ. *επιτραπέζιος*.

Τραπεζοκόμος: *εις υπηρεσίαν επιτραπεζίου και κελλιώτου* Σφρ., Χρον. μ. 8^{1}.

επιτράπεζος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επιτράπεζος*.

Που λέγεται στο τραπέζι: *είπαμεν και την επιτράπεζον ευχήν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ 74^{15}.

επιτραχήλι(ον) ο, Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514, Έγγρ. του 13. αι. (ΝΕ 7, 1910, 40), Ιστ. πατρ. 103^{15}, Έγγρ. του 1572 (Κ. Μέρτζιος, Κρ. Χρ. 15-16, 1961/62, 252), Παΐσ., Ιστ. Σινά 662, Δωρ. Μον. XXXII.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *τραχήλιον*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Ιερό άμφιο, πετραχήλι: *Έκαμε δε και σκεύη χρυσά εις την εκκλησίαν αυτήν, φαιλόνια, επιτραχήλια, ωράρια* Διγ. Άνδρ. 400^{28}.

επιτρέπω, Μακρεμβ., Υσμ. 179, Μανασσ., Χρον. 3689, Βίος Αλ. 2816, Αρμεν. Εξάβ. Β΄ 3[12], σχόλ.

Το αρχ. *επιτρέπω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α΄ Μτβ. **1α**) Επιτρέπω κ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., στη λ. 6): *ο καιρός ού δίδωσιν, ουδ' επιτρέπει τούτο* Βίος Αλ. 2793· **β**) παραχωρώ κ., αναθέτω: *Ει δέ τισιν επέτρεψεν πόλεως στρατηγίαν ή την των φόρων είσπραξιν* Παράφρ. Μανασσ. 297· *την ηγεμονίαν Νικαέων επέτρεψεν αυτόν έχειν* Ψευδο-Σφρ. 156[26]· *ο έπαρχος και ο άρχων και ο προς καιρόν επιτραπείς επαρχίας διοίκησιν, ίσως του άρχοντος αποθανόντος επιτρόπους δύνανται διδόναι* Αρμεν., Εξάβ. Ε΄ 12[16]. **2**) Διατάσσω: *Τω δέ Παγιαζίτ κελεύσαντι καθεσθήναι μακρόθεν φύλακας επέτρεψε του φυλάττειν αυτόν* Δούκ. 193[26]. **Β΄** (Αμτβ.) υποχωρώ: *εβουλεύσατο ο αμιράς ότι να ποιήσει μάχην εις την πόλιν και να πέμψει φωσάτον κατ' αυτής· ού τοσούτον ότι να επάρει αυτήν όσον ίνα ποιήσει τον βασιλέα να επιτρέψει* Σφρ., Χρον. μ. 60[20].

επιτρέχω.

Το αρχ. *επιτρέχω*.

Α΄ Μτβ. **1**) (προκ. για τόπο) διασχίζω: *ο γαύρος εδραπέτευσεν εκείνος Ιβηράρχης. Ούτως οξέως άπασαν επέδραμεν Ασίαν* Μανασσ., Χρον. 5969. **2**) Επιτίθεμαι: *προς αυτούς επέδραμον, πολλούς τούτων ανείλον* Διγ. Ζ 2634. **3**) (Προκ. για χρόνο) περνώ: *χρόνον γλυκύν επέτρεχες, ημέρας ανωδύνους* Λιβ. Ν 452. **4**) Φρ. *επιτρέχω κατ' εμαυτόν τον νουν κάπ. πράγματος* = συλλαμβάνω, συνειδητοποιώ το νόημα κάπ. πράγματος: *άμα το γράμμα ταις χερσίν είχεν υπαναπτύξας, και καθ' αυτόν επέδραμε τον νουν των εγκειμένων και προς τον πρωτοστράτηγον πάντα διαπορθμεύει* Μανασσ., Χρον. 5724. **Β΄** Αμτβ. **1**) Τρέχω, σπεύδω, ορμώ: *πήδησον, κατάδραμε τάχα να την κρατήσεις· ως επιτρέχεις, σκόνταψον* Πρόδρ. Ι 168· *ώς ήκουσεν ο γάδαρος βοός τας καυχησίας* (παραλ. 2 στ.), *πορδοκοπών επέδραμεν, εστάθην εις το μέσον* Διήγ. παιδ. 647· *Επιδραμόντος ούν του Αμάρη εις την βοήθειαν αυτής* (ενν. *της Παλαιάς Πάτρας*) Σφρ., χρον. μ. 132[14]. **2**) Εισβάλλω: *επιδραμόντος του υιού του Τουραχάνη Αμάρη, απήρε πάντας τους περί τον Ναύπακτον και την αυτού περιοχήν τον Γαλατάν* Σφρ., Χρον. μ. 128[15]· *επιτρεχόντων πολλαχού μυρίων πολεμίων και πάσαν την Ρωμαΐκήν πορθούντων και κειρόντων* Μανασσ., Χρον. 2203. **3**) Απλώνομαι: *το ποθούμενον αυτίκα επιτρέχει προς το σώμα* Ερμον. Χ 315· (μεταφ.): *Ήλθεν η νύξ, επέδραμεν, επλάτυνεν το σκότος* Καλλίμ. 2229.

επιτροπεύω, Ελλην. νόμ. 525[4], 539[22], 569[25], 571[7], 572[13], 573[29], 577[2], Αρμεν., Εξάβ. Α΄ 1[22], 12[29], Δ΄ 7[23], Ε΄ 12[19], Δούκ. 259[17], Βακτ. αρχιερ. 151 δίς.

Το αρχ. *επιτροπεύω*. Η λ. και σήμ.

Προστατεύω (ως «επίτροπος»): *Οι επίτροποι ού δύνανται ορμαστείν με τας ορφανάς ό επιτροπεύουν επάνω-τους* Ελλην. νόμ. 524[28]· *ουδέν επιτρόπευσεν την προίκα της θυγατρός-μου* Ελλην. νόμ. 575[19]· *αύτη επιτροπεύει των παίδων αυτής ει μή προς δεύτερον έλθοι γάμον* Αρμεν., Εξάβ. Α΄ 13[1] σχόλ.

επίτροπη *η*.

Θηλ. του ουσ. *επίτροπος*.

Επίτροπος (θηλ.): *επιτροπήν-του σ'έποικεν* (ενν. *ο Χριστός*) *οπού 'θελεν οδεύει ν' αναγυρεύγει τες ψυχές* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[97].

επιτροπή *η*, Ασσίζ. 393[16], Ελλην. νόμ. 574[3], Αρμεν., Εξάβ. Β΄ 1[54], Ε΄ 8[56], 12[6],

Παράρτ. 4[17], Παράσπ., Βάρν. C 463, Αργυρ., Βάρν. Κ 407, Δούκ. 43[3]· *υ π ι τ ρ ο π ή*, Παρασπ., Βάρν. C 404.

Το αρχ. ουσ. *επιτροπή*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εντολή, διαταγή: *μητροπολίτης μητροπολίτην χειροτονεί μετά επιτροπής του πατριάρχου κατά την πατριαρχικήν εξουσίαν* Ιστ. πατρ. 144[6]· *Περί μοναχών και κληρικών, ότι να μήν σεβαίνουσιν εις γυναικείον μοναστήριον, ούτε εις χήρας σπίτιον χωρίς επιτροπής του αρχιερέως* Βακτ. αρχιερ. 167· *μετά επιτροπής του επισκόπου να κλείουνται εις το κελλίον να ησυχάζουν* Βακτ. αρχιερ. 166. **2**) (Νομ.) επιτροπεία, προστασία ανηλίκων: *επιτροπή δέ έστιν, όταν τελευτήση πατήρ έχων παίδας ανήβους και μή καταλίπη τούτοις επίτροπον· τότε γούν φροντίζουσιν οι δικασταί και ευρόντες τινά εχέφρονα και ικανόν εις διοίκησιν πραγμάτων διδόασι τούτον επίτροπον τοις ανήβοις* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 2[55] σχόλ.
3) Υποχώρηση, οπισθοχώρηση: *Οι Τούρκοι εδειλιάσασιν και επιτροπήν εποίκαν* Αργυρ., Βάρν. Κ 180· *Εκ τας αρχάς οι Αγαρηνοί υπιτροπήν ηπήραν* Παρασπ., Βάρν. C 189· *Αλλ' όπισθεν εγύρισαν* (έκδ. *ερρίγησαν*· διόρθ. Σάθ. σε *εγύρισαν*· βλ. Κριαρ., Αθ. 50, 1940, 187), *επιτροπήν εποίκαν* Αχιλλ. Ο 272.

επιτροπικός, επίθ., Ψευδο-Σφρ. 270[25], 272[12], 274[24], 336[33].

Το αρχ. επίθ. *επιτροπικός*. Το θηλ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *επιτροπική*).

Που σχετίζεται με τον επίτροπο: *την επιτροπικήν διοίκησιν, ήν προειρήκαμεν* Ψευδο-Σφρ. 370[3]· *εξεβλήθη της επιτροπικής εξουσίας* Δούκ. 343[6].

Το αρσ. ως ουσ. = επίτροπος, προστάτης ανηλίκων: *οι άρχοντες οι σύντυχοι ωσάν απέ το οφφικιόν-τωνε επιτροπικοί των ορφανών ολονών εδώκασι θέλημα* Έγγρ. του 1662 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 186[17]).

Το θηλ. ως ουσ. = δικαιοδοσία του επιτρόπου: *Διήρχε δέ την ειρημένην επιτροπικήν και διοίκησιν* Ψευδο-Σφρ. 272[8].

επιτροπικώς, επίρρ.

Από το επίθ. *επιτροπικός*. Η λ. και στον Κώδ. Σισανίου (Πανταζόπ.) 185.

Μέ εντολή, με πληρεξουσιότητα: *διά να δώσει είδησιν ο άνωθεν αυθέντης του γαληνοτάτου πριγκίπου, την οποίαν είδησιν εδόθη-μου εμένα επιτροπικώς ως αδελφός και μέτοχος του μοναστηρίου ετούτου* Ιερόθ. Αββ. 337.

επιτρόπισσα *η*, Θρ. Κων/π. διάλ. 63.

Το θηλ. του ουσ. *επίτροπος*.

Επίτροπος (θηλ.)· προστάτισσα: *εμέν αφόντις μ' έκτισεν ο μέγας Κωνσταντίνος, έκαμεν επιτρόπισσαν κυράν την Οδηγήτριαν* Θρ. Κων/π. Β 64.

επίτροπος ο, Ιστ. Ηπείρ. Ι[3], Ασσίζ. 142[22], Ελλην. νόμ. 524[19], 539[22], 582[4], Χρον. σουλτ. 26[33], 30[9], Αρσ. Κόπ. διατρ. [393], Σεβήρ., Διαθ. 190 πεντάκις, 191, Βελλερ., Επιστ. 77, Συναδ., Χρον. 40, Βακτ. αρχιερ. 134, 140, 151, 164· *'π ί τ ρ ο π ο ς*, Γαδ. διήγ. 108.

Το αρχ. ουσ. *επίτροπος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εκπρόσωπος (γενικά), εντεταλμένος (Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 4): *οι επιτρόποι τ' αφεντός τρέχουν να ξεφορτώσουν* Χούμνου, Κοσμογ. 1879· *μητροπολίτης Φιλαδελφείας Αθανάσιος ο Βελεριανός, επίτροπος και έξαρχος πατριαρχικός* Βελλερ. Επιστ. 77. **2**) Αντιβασιλέας (Βλ. και Δημητράκ. στη λ. 6· για τους επιτρόπους στο Βυζάντιο βλ. Χριστο-

φιλοπούλου Α., Σύμμ. ΕΙΕ 2, 1970, 141): *εποίησαν επίτροπον διά το είναι νέον τον καθολικόν κράλην* Δούκ. 273[17]. **3α**) (Νομ.) εκείνος που του έχουν ανατεθεί συγκεκριμένες ευθύνες σχετικά με ανήλικα άτομα (Για τη σημασ. βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β[1] 160 και Βαγιακ., ΕΜΑ 3, 1950, 146[13], καθώς και Δημητράκ. στη λ. 8): *Επίτροπός εστιν ο διδόμενος ανήβοις παισί και διοικεί τα εκείνων άχρις ού επιβώσι της εφηβότητος* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 12[27]· *Ο πατήρ δύναται ποιήσαι τους ορφανούς επίτροπον, η δε εξουσία ή η εκκλησία ποιεί κουράτοραν διά την βλέπησιν των πραγμάτων ίνα μή καταλυθώσιν* Ελλην. νόμ. 527[22]· **β**) εκτελεστής διαθήκης (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 7): *ορισέ μοι* (ενν. *ο βασιλεύς*) *και έγραψα ιδίως ουχί διαθήκην αυτού,... ότι να έχει είς έκαστος των υιών αυτού..., επίτροποι δε να ώσιν* Σφρ., Χρον. μ. 20[22]. **4**) (Εκκλ.) επίτροπος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Τοις ευγενεστάτοις... επιτρόποις του εν τη Ενετίη περιφήμου ναού* Βελλερ., Επιστ. 76. **5**) Προστάτης: *Μακάριος οπού επέτυχεν 'πίτροπον τέτοιας γνώμης, διότι πολίτης γίνεται επουρανίου κώμης* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5[49].

επιτυχαίνω, Λιβ. Sc. 16, Λιβ. Ν 822· *ε π ε τ υ χ α ί ν ω,* Λόγ. παρηγ. L 84· *π ε τ υ χ α ί ν ω,* Λόγ. παρηγ. L 33, Σαχλ. Ν 212, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 210, Βεντράμ., Φιλ. 128, Αιτωλ., Μύθ. 108[28]· *π ι τ υ χ α ί ν ω,* Λόγ. παρηγ. Ο 389, Καλλίμ. 1482, Ασσίζ. 282[30], Λιβ. Esc. 2936, Λιβ. Ν 767, 2269, Χρον. Τόκκων 3089, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 382, Αιτωλ., Μύθ. 17[9]· αόρ. *ε π έ τ υ χ α,* Λογ. παρηγ. L 332, 383, 564, Λόγ. παρηγ. Ο 341, 583, Λιβ. Ρ 627, 1234, 2018, Λιβ. Sc. 1777, Λιβ. Esc. 313 (κριτ. υπ.), 4068, Λιβ. Ν 1942, Ιστ. πατρ. 149[1]· υποτ. αορ. *ε π ι τ ύ χ ω,* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 72, Λόγ. παρηγ. L 162, Λιβ. Ρ 439, 485, 616, Λιβ. Sc. 1300, 1429, Λιβ. Esc. 690, 1144, 2727, Λιβ. Ν 1065, Ιστ. Βλαχ. 636.

Από τον αόρ. του αρχ. *επιτυγχάνω*. Ο τ. *πετυχαίνω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *επιτυγχάνω*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Βρίσκω κ. τυχαία ή ζητώντας-το (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. *επιτυγχάνω* 2): *τίς να εύρει την καλήν, τίς να την επιτύχει* Σπαν. Ο 203· *έως ού να επιτύχομεν το κάστρον της Ροδάμνης* Λιβ. (Lamp.) Ν 612· *εψηλάφουν πούπετε περδίκιν να επιτύχω* Λιβ. (Lamb.) Ν 122· *καιρόν γλυκύν επέτυχαν και ημέρας ανοδύνας* Λιβ. Esc. 313. **2α**) Κατορθώνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 3): *να μήν 'πιτύχω πούπετε να λύσω το γεράκιν* Λιβ. Ν 126· *τό πράγμα τό ορεχτεί, θέλει το επιτύχει* Λιβ. Ρ 839· *ολίγοι δίχα της βουλής επέτυχον την πράξιν* Σπαν. Β' 329· **β**) (με υποκ. τη λ. *γη*) παράγω: *η γή που δουλεύεται...επιτυχαίνει καλά τα γεννήματα* Αγαπ., Γεωπον. 4. **3**) Αποκτώ: *Νούς αληθής ούκ αποτυχεί, τόλμης επιτυχαίνει* Λιβ. (Lamb.) Ν 822. **4**) (Αμτβ.) σημειώνω επιτυχία, ευδοκιμώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 5): *καθώς ήτον από Θεού να επιτυχαίνει πάντα* Χρον. Τόκκων 3099· *ολίγοι δε ασύμβουλοι επίτυχαν εις πράξιν* Κομν., Διδασκ. Δ 343· *Δόξα σοι ο Θιός κ' επίτυχε τώρα η δούλεψή-σου* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 83.

επιφαίνω.

Το μτγν. *επιφαίνω*.

Α' Ενεργ. **1**) Φανερώνω: *ο γηραιός το σύνθημα τοις φίλοις επιφαίνει* Διγ. Ζ 3323. **2**) (Μεταφ.) φωτίζω: *επεί γάρ ούκ εφάντασε την σάρκωσιν ο Λόγος αληθώς επέφανεν ημίν τοις εν τω σκότει* Γλυκά, Αναγ. 79. **Β'** Μέσ. **1**) Εμφανίζομαι ξαφνικά, προβάλλω: *εί γάρ ευρέθησαν τινές αυτούς να πολεμήσουν, ως 'ράχνη επεφάνησαν εμπρός Ισμαηλίτων* Παρασπ., Βάρν. C 78· *παμφαής γάρ η σελήνη επεφάνηκεν την νύκταν* Ερμον. Χ 127. **2**) Αναδεικνύομαι: *ούτος ως υπέρτερος τών άλλων επεφάνη* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 849.

επιφάνεια η· *ε π ι φ α ν ε ί α.*

Το αρχ. ουσ. *επιφάνεια*. Ο τ. *επιφανεία* από μετρ. ανάγκη. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εμφάνιση, παρουσία: *αύτοι ελυτρώθησαν εκ του πικρού θανάτου οδιά την επιφάνειαν του παναγιωτάτου* Βίος αγ. Νικ. 128· *αντισταθήναι σπεύδοντες την στόλον επιφανείαν* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 348. **2**) Φαινομενική όψη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *Μή το τυχόν περιτραπής, μηδ' εκλυπής τάς ώρας, ταις έξω καταστάσεσι και ταις επιφανείαις* Γλυκά, Στ. 335.

επιφάτνιος, επίθ.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *φατνίον*.

Που βρίσκεται κοντά στη φάτνη, στο παχνί: *ούτω και κύνας λέγουσι δράν τους επιφατνίους· μή γάρ αυτοί δυνάμενοι κριθοφαγείν ως ίπποι ουδέ τοις ίπποις θέλουσιν εσθίειν συγχωρείσθαι* Μανασσ., Αρίστ. Ι Ϛ' 28 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 110[6]].

επιφέρω, Γλυκά, Στ. 33, Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[2], 12[26], Β' 2[8,10].

Το αρχ. *επιφέρω*.

Α' Ενεργ. **1**) Έχω ή φέρνω μαζί-μου: *επί της κεφαλής αυτού* (ενν. *ο φοίνιξ*) *στέφανον επιφέρει* Φυσιολ. (Legr.) 755· *η γή τα πάντα ευμοιρεί οπωρών και σπερμάτων., άγρια ζώα και ήμερα εις πλήθος επιφέρει* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 7. **2**) Προκαλώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *Μή γάρ η τύχη-μου και σέ προς κάκωσίν-μου φέρει; Μή φείδου κάκωσιν και σύ της τύχης επιφέρων* Καλλίμ. 478. **3**) Επιβάλλω (Η σημασ. και σήμ.): *Ο όρκος εν απορία των αποδείξεων παρά των δικαστών επιφέρεται* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[1]· *τότε κατά την αναλογίαν του κατεχομένου τόπου και την ζημίαν τω καθαρπάσαντι επιφέρεσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Α' 16[10]. **Β'** (Μέσ.) έχω επάνω-μου: *ός δέ ούκ επεφέρετο σφραγίδα τε την τούτου, ευθύς κακώς απώλετο υπό των απελάτων* Διγ. Ζ 3950.

επιφημίζω.

Το αρχ. *επιφημίζω*. Η λ. στον Κομνηνό Υψηλάντη [Τα μετά την άλωσιν σ. 774].

1) Επευφημώ, ζητωκραυγάζω: *Ειπών δέ ταύτ' Αλέξανδρος εθάρσυνε τα πλήθη, πάντα δέ τα στρατεύματα γενναίως ηνδραγάθουν, αυτόν επιφημίζοντες εκ μέσης της καρδίας* Βίος Αλ. 3597. **2**) Διαδίδω φήμες: *ο οικονόμος και οι συν αυτώ λατρευταί της Μεγάλης Τριάδος πολλάς υμών επιφημίζουσι φλυαρίας* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 4[36]. **3**) Ανακηρύσσω (διά βοής): *διάδημά τε εαυτώ περιτίθεται και βασιλεύς παρά των ιδίων επιφημίζεται σατραπών* Ιστ. Ηπειρ. Ι[6].

επιφθάνω, Ευγεν., Δρόσ. Α' 29, Ερμον. (Μαυρ., Εκλ. Α') 149[2008].

Το αρχ. *επιφθάνω*.

1) Προφταίνω: *τον ίππον επιλάλησα, ίνα τους επιφθάσω* Διγ. Ζ 3569. **2**) Πλησιάζω, φθάνω: *Οπόταν δέ επέφθασε του στρατηγού τους οίκους την θαμπούραν-του έκρουε και ταπεινώς ελάλει* Διγ. Ζ 1814.

επιφιλοτιμούμαι.

Από την πρόθ. *επί* και το *φιλοτιμούμαι*.

Δωρίζω, χαρίζω: *Επιφιλοτιμείται δέ τούτοις η βασιλεία-μου... και την ετέραν τρίτην μερίδαν του αυτού χωρίου* Act. Esph. Appendice A 34.

επιφοβούμαι, Λιβ. Ν 1286, εσφαλμ. γρ. αντί *επιφωνούμαι*· βλ. Lambert [Λιβ. σ. 461].

επιφοιτώ, Φυσιολ. (Offerm.) G 148[10], Φυσιολ. (Zur.) LI[19] (κριτ. υπ.).

Το αρχ. *επιφοιτάω.*

(Προκ. για το Άγιο Πνεύμα): *η δρόσος επί του πνεύματος του αγίου* (ενν. *νοείται*), *του επιφοιτώντος εν ταις διαθήκαις* Φυσιολ. 366[17].

επιφορά η.

Το αρχ. ουσ. *επιφορά.*

(Προκ. για όρκο) επιβολή: *Ο εξ επιφοράς εμής ομνύμενος όρκος* Αρμεν., Εξάβ. Α' 7[4].

επιφράζω.

Το αρχ. *επιφράζω.*

Φρ. *επιφράζω προς οργήν* = οργίζομαι: *μή επί πολύ δέ έχων ανθίστασθαι τω θείω και βασιλεί, εώρα προς την οργήν γάρ επιφράζοντα* Ψευδο-Σφρ. 210[13].

επιφύομαι, Διγ. (Trapp) Gr. 2351, 3159.

Το αρχ. *επιφύω.*

1α) Φυτρώνω: *κάλαμοι επεφύοντο εις ύψος επηρμένοι* Διγ. Ζ 2773· **β**) (μεταφ.) γεννιέμαι, δημιουργούμαι: *φθόνος επιφύεται τοις το καλόν ασκούσι* Μανασσ., Χρον. 2645. **2**) Εμφανίζομαι για να αμφισβητήσω κ.: *το γάρ παρόν ημών έγγραφον αρκέσοι σοι τότε και αντί διαθήκης και αντί ετέρου εγγράφου οιουδήτινος, δι' ού και αποκλείομεν και αποπαύομεν άπαν πρόσωπον συγγενικόν ημών και αλλότριον του μηδαμώς ποτε επιφύεσθαί σοι και οχλήσεις σοι επάγειν εν οιφδήποτε χρόνω* Έγγρ. του 12 αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 629[17]).

επιφώνημα το.

Το μτγν. ουσ. *επιφώνημα.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Επιγραφή: *Εάν κινήσω και αναβώ, ποδοχωροβατήσω, και πώς το επιφώνημα τό ό έχει η πόρτα οπού κάν όλως το πτερόν ούκ είδα των Ερώτων;* Βέλθ. 265.

επιφώνησις η, Λιβ. (Lamb.) Ν 461, Λιβ. Esc. 3522.

Το μτγν. ουσ. *επιφώνησις.*

1) Υπόσχεση καταβολής χρέους (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 401 και 389, λ. *αντιφώνησις*]): *Η απρόθεσμος επιφώνησις δέκα ημέρας έχει προθεσμίαν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 4[12]. **2**) Έντονη παρατήρηση, «φωνές»: *αφήνω τους φοβερισμούς και τας επιφωνήσεις τάς κατά μέρος έποικεν ο ρήγας και τους δύο* Λιβ. Sc. 2335.

επιφωνούμαι, βλ. *επιφοβούμαι.*

επιφωνώ, Act. Lavr. 65[55], Βέλθ. 281, Ερμον. Ψ 213, Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[26], Λιβ. Sc. 318· *ε π ε φ ω ν ώ,* Λιβ. Ρ 287.

Το αρχ. *επιφωνέω.* Η λ. στο Somav.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Μιλώ, λέω: *Εφ' υψηλού δέ τόπου στάς τοις πάσιν επεφώνει* Βίος Αλ. 3581· *πάλιν τα συνήθη μοι συμφώνως επεφώνει· «το τί θαρρείς; το τίς είσαι;...»* Προδρ. Ι 141. **2**) Προσφωνώ: *Ο κήρυξ επεφώνησε λέγων αυτώ: «Τίς λέγει; η πόλις ποία σοι εστίν, ίνα σε προπομπεύσω;»* Βίος Αλ. 2427. **Β'** Αμτβ. **1**) Φωνάζω: *«τί τούτο εποίησας;» επεφώνει δακρύων* Διγ. (Trapp) Gr. 486. **2**) Διατάζω: *και πάντα τινά άλλον αδικείν την δουλικήν-σου μονήν πειρώμενον αποσοβήσαι και επιφωνήσαι και δι' ιδίας αυτού πράξεως αποκαταστήσαι εν τοις ανήκουσιν αυτώ* Act. Lavr. 64[7]. **ΙΙ** Μέσ. **1α**)

παραγγέλνω, διατάζω: *τους δέ αδίκως και επηρεαστικώς πειρωμένους...κατεπεμβαίνειν των ταύτης* (ενν. της *μονής*) *δικαίων εξώσει εκείθεν, επιφωνησάμενος αυτούς μηδέν τοιούτον τολμάν του λοιπού* Act. Lavr. 64[18]· **β**) συμβουλεύω, προτρέπω: *Λοιπόν επιφωνούμαι-σας εσάς τους ευτυχούντας: «Βλέπετε όταν τρέχετε της Ευτυχίας τ' ομάλι, δίδετε εκ την γλυκύτητα και ας πίνωσι κακείνοι όσοι φαρμάκι πίνουσιν»* Λόγ. Παρηγ. Ο 745. **2**) Γνωστοποιώ: (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ., σ. 401]): *Εάν εν τω καιρώ του γαμικού συναλλάγματος έλθη ο χρεώστης επιφωνούμενος τη γυναικί, ως ο ανήρ χρεωστεί ή ο οίκος αυτού υπόκειται αυτώ ή ετέραν ενοχήν έχει κατ' αυτού* Αρμεν., Εξάβ. Α' 13[26].

[επιχαιρετώ]· βλ. *αποχαιρετίζω* και *αποχαιρετώ.*

επιχαίρομαι, βλ. *επιθαρρώ.*

επιχαίρω, Σπαν. Α 221, Παράφρ. Μανασσ. Β 280, Διγ. (Trapp) Gr. 2433, Λιβ. Sc. 451, Λιβ. Ν 1864, Σαχλ., Αφήγ. 836 (έκδ. *επιθαρρής*· διορθώσ. σε *επιχαρής*), Πτωχολ. α 618, Πτωχολ. Ρ 272· *'π ι χ α ί ρ ο μ α ι,* Ερωτοπ. 288, 309, Λιβ. Esc. 1570.

Το αρχ. *επιχαίρω.*

Ι (Ενεργ.) καλοτυχίζω κάπ.: *Ο έχων χρήματα πολλά και φρόνεσιν ούκ έχει και ούκ ευπορεί του οικονομείν τα πράγματα εις τιμήν τε αυτού τον πλούτον, μή επαινής, μηδ' επιχαίρης τούτου* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 233. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) (στο β' πρόσ.) «χαίρομαι» κάπ.: *Μάννα, να 'πιχαρείς τ' αδέλφια-μου* Αρμούρ. 5· *η κόρη ούτως λέγει-με ... να επιχαρείς τα κάλλη-μου* Διγ. (Trapp) Esc. 1132. **Β'** (Αμτβ.) (προκ. για ευχή, στο β' πρόσ.) χαίρομαι: *Να 'πιχαρείς, ώ λυγερή, πέψε-με ολίγον πόθον* Ερωτοπ. 87.

επιχαμηλώνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *χαμηλώνω.*

(Προκ. για ομιλία) χαμηλώνω, ατονώ: *μέσον της ζάμπρας έστηκεν, έξωθεν ακροάτον τας συντυχίας εγνώριζεν ότ' επιχαμηλώσαν* (παραλ. 2 στ.), *δόκησεν γουργόν θέλουσιν οι πάντες κοιμηθήναι* Πόλ. Τρωάδ. 91.

επίχαρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επίχαρος* (Steph., Θησ.). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Χαρούμενος (Η σημασ. στο ποντιακό ιδιωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *ήτον ταπεινή* (ενν. *η Θεοδώρα*) *και επίχαρος* Hist. imp. (Rochow) 195[53].

επιχάσκω.

Το μτγν. *επιχάσκω* (Steph., Θησ.).

α) Επιθυμώ σφοδρά: *Η μέν φιλόυλος ψυχή ταις ύλαις επιχάσκει* Μανασσ., Χρον. 1· **β**) (μεταφ.) παραδίδομαι: *ού γάρ τρυφαίς επέχανε ταις σωματικωτέραις* Μανασσ., Χρον. 6499.

επιχείρημα το, Λιβ. Ρ 612, Λιβ. Sc. 68, 72, Λιβ. Esc. 887 (κριτ. υπ.), 2662, Λιβ. Ν 1045, 1049, 2353.

Το αρχ. ουσ. *επιχείρημα.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ενέργεια, πράξη: *φοβούμαι, μήποτε εκ των ενθυμημάτων και επιχειρημάτων αυτού γένηται χαλασμός του οσπιτίου τούτου* Σφρ., Χρον. μ. 60[3]· **β**) εγχείρημα, τόλμημα: *είμαι και εγώ παρέτοιμος εις το επιχείρημά-σου* Λιβ. Ρ 1208· *τί παρατρέχεις τον καιρόν,*

Λίβιστρε, γής τοπάρχα, τί τον καιρόν καινοτομείς του επιχειρήματός-σου...; Λιβ. Ν 752· **γ**) τέχνασμα: *από τότε εγύρευσεν ώραν επιτηδείαν μετά επιχειρήματος το να με θανατώσει* Λιβ. Sc. 1514.

επιχείρησις η.

Το αρχ. ουσ. *επιχείρησις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Καταδίωξη: *ευρών δε επιτήδειον τόπον προς ενέδραν... κλέπτων δολίοις ηρέμα οφθαλμοίς την ακριβή θέαν προς επιχειρήσεις ασφαλέστερον πορεύου* Ιερακοσ. 355^{16}.

επιχειρίζομαι, Χρον. Μορ. Η 4277, Λιβ. (Lamb.) Ν 392, Σφρ., Χρον. μ. 58^{26}, Θησ. (Foll.) Ι 97, 104, Ριμ. Βελ. 282, Ψευδο-Σφρ. 190^{23}, 298^{23}, 320^{9}, 402^{17}, 408^{1}, 522^{11}, Δωρ. Μον. XXXIV, Σταυριν. 1051, Ιστ. Βλαχ. 1473, Συναδ., Χρον. 62, Πρόλ. άγν. κωμ. 34, Χριστ. διδασκ. 460, 463· *'π ι χ ε ι ρ ί ζ ο μ α ι,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [14], Διγ. Ο 2908· *'π ι χ ε ρ ί ζ ο μ α ι,* Θησ. (Foll.) Ι 106.

Από το *επιχειρίζω* ⟨*επιχειρώ* ή από την πρόθ. *επι* και το *χειρίζομαι*. Η λ. στον Κατσαΐτ. (Ιφ. Γ' 491, Ε' 638, Θυ. Β' 356).

1α) Επιχειρώ: *να 'πιχειρισθεί τον Τούρκον να μερώσει* Ιστ. Βλαχ. 1101· *σ' ό,τι επιχερίστηκε χρειά 'τονε να πετύχει* Βεντραμ., Φιλ. 128· *συν δυνάμει πολλῇ κωλύσειν μέλλων το επιχειρισθέν έργον* Δούκ. 155^{8}· **β**) αρχίζω: *λόγους επιχειρίστηκεν, τους άρχοντας ελάλει* Διήγ. Βελ. 185. **2**) Χρησιμοποιώ, μεταχειρίζομαι: *μόνε να 'πιχειρίζωνται* (ενν. *οι γυναίκες*) *την ρόκα και λινάρι* Ιστ. Βλαχ. 706· *άν δέν τον επιχειριστεί* (ενν. *το νού ο άνθρωπος*) *'ς κάθε καιρόν που λάχει;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [690]· *μετά επιχερίσματος η κόρη επιτηδείου βλέπει, επιχειρίζεται τους φυλακάτοράς-μου* Λιβ. Esc. 3536. **3**) επεμβαίνω: *είπε-του να μήν θέλει να επιχειρίζεται εις τα βασιλικά πράγματα* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών σμη'. **4**) Συναναστρέφομαι: *ο λαός ετούτος μή έχοντας το φυσικό εις τες αρχοντικές υπηρεσίες και να επιχειρίζεται με αφεντάδες και να λαβαίνει χάρες, δέν εγνώριζε ετούτην την καλοσύνην οπού ο αφέντης ετούτος τους έκανε* Σουμμ., Ρεμπελ. 186.

επιχείρισμαν το, Λιβ. Ρ 1204· *ε π ι χ έ ρ ι σ μ α,* Λιβ. Esc. 1196.

Από το *επιχειρίζω* και την κατάλ. *-μα*.

α) Πράξη, ενέργεια: *ού βασιλέα θέλει ημών η αρχή, αλλ' οικονόμον· φοβούμαι γάρ μήποτε εκ των ποιημάτων και επιχειρισμάτων αυτού γένηται χαλασμός του οίκου τούτου* Ψευδο-Σφρ. 320^{22}· **β**) εγχείρημα, τόλμημα: *«Πρώτον εσύ επιχέρισε», λέγω-τον, «την φιλίαν· ας έχω σύνεργον καλόν και ας εγνωρίσω πράγμαν, να είμαι και εγώ παρέτοιμος εις το επιχέρισμά-μου* (έκδ. *απεχέρισμα*· διορθώσ. *σε επιχέρισμα*)*»* Λιβ. Esc. 1200· **γ**) τέχνασμα: *μετά επιχερίσματος η κόρη επιτηδείου βλέπει, επιχειρίζεται τους φυλακάτοράς-μου, δωρέματα τους εχάρισε* Λιβ. Esc. 3535.

επιχειρώ, Κομν., Διδασκ. Δ 330, Σπαν. Ρ 141, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 288, Καλλίμ. 1739, Διγ. (Trapp) Gr. 3450, Πόλ. Τρωάδ. 186, 312, Χρον. Μορ. Η 1270, 5550, Πουλολ. 265, 514, Βίος Αλ. 2920, Ηπειρ. 220^{8}, Λιβ. Ρ 452, 853, Λιβ. Sc. 70, 2781, Λιβ. Esc. 1106, Λιβ. Ν 151, 392, Σφρ., Χρον. μ. 42^{8}· *(ε) π ι χ ε ρ ώ,* Λιβ. Esc. 3061· *'π ι χ ε ι ρ ώ,* Θησ. Ε' [17^{2}], Μαρκάδ. 188.

Το αρχ. *επιχειρώ*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Αρχίζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ο γλάρος επεχείρησεν υβρίζειν το χηνάρι* Πουλολ. 101· *επιχειρεί την κίνησιν, επιχειρεί την μάχην* Καλλίμ. 1049· *τότε και εγώ επιχέρησα του τά την αφηγούμαι* Λιβ. Esc. 3474· *το πράγμα οπού επιχείρησεν εις τέλος να το βάλει* Θησ. (Foll.) Ι 84· **β**) επιχειρώ: *θέλω από την σήμερον τίποτας να μήν ποίσεις, χωρίς του θεληματου-μου να μήν επιχειρίσεις* Ιμπ. (Legr.) 186.

επιχέρισμα το, βλ. *επιχείρισμαν*.

επιχερώ, βλ. *επιχειρώ*.

επιχιτωνίσκος ο.

Από την πρόθ. *επι* και το ουσ. *χιτωνίσκος*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Πουκαμίσα, ρούχο (Η σημασ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.): *Δανείζειν γάρ μεμάθηκεν οίκτος Θεῷ το δώρον, και το τρωκτόν και το ποτόν, τους επιχιτωνίσκους* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 163· *Οι δέ προσαποδύοντες τους επιχιτωνίσκους* Προδρ., Σεβ. 42.

επιχορηγώ, Act. Esph. 19^{25}, Γράμματα Μετεώρ. 57^{21}.

Το μτγν. *επιχορηγέω*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Σταματ.).

Παραχωρώ (Βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.² 117): *Την τοιαύτην παράκλησιν αυτών προσδεξαμένη η βασιλεία-μου επιχορηγεί και επιβραβεύει αυτῇ τον παρόντα χρυσόβουλλον λόγον αυτής, δι' ού προστάσσει* Act. Esph. 22^{23}.

επίχρισμα το.

Το μτγν. ουσ. *επίχρισμα*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

Αλοιφή: *ποιήσας αυτά επίχρισμα θές αυτό επί του αλγούντος τόπου* Ιερακοσ. 492^{9}.

επιχυματίζω.

Από το ουσ. *επίχυμα* και την κατάλ. *-ίζω*.

Ραντίζω: *εις το υπολειφθέν τέταρτον μέρος του αφεψήματος ρέον Ποντικόν τετριμμένον επιχυμάτιζε, επιβαλών τον ιέρακα μέχρι τελείας ιάσεως αυτού* Ιερακοσ. 474^{24}.

επιχύνω.

Από την πρόθ. *επι* και το *χύνω* (Βλ. L-S).

Α' Ενεργ. **α**) χύνω πάνω ή μέσα σε κ.: *γάλα γυναικός θηλαζούσης αρρενικόν τους οφθαλμούς αυτού επίχυσον και ευθέως υγιαινεί* Ορνεοσ. αγρ. 572^{23}· **β**) αλείφω: *ομού ταύτα τρίψας επίχυσον επι τον όνυχα* Ορνεοσ. αγρ. 556^{27}. **Β'** Μέσ. **1**) Ορμώ, επιτίθεμαι: *οι Έλληνες θαρρήσας επεχύθησαν εις αύτους* Ερμον. Ρ 364. **2**) Φρ. *επιχύνομαι τους οφθαλμούς* = κλείνω τα βλέφαρα: *εάν ούν επιχυθή τους οφθαλμούς ο ιέραξ και συνεχέστερον ως καθεύδειν μέλλων ποιεί και ανεωγμένους έχων τους οφθαλμούς ούχ ορά* Ιερακοσ. 401^{2}.

επίχυσις η.

Το αρχ. ουσ. *επίχυσις*.

Τύφλωση: *Εις επίχυσιν των οφθαλμών του ιέρακος* Ιερακοσ. 401^{8}.

επιχώρησις η.

Το μτγν. ουσ. *επιχώρησις*.

Χωρητικότητα: *δι' ού διορίζεται κεκτήσθαι την τοιαύτην Λαύραν από της σήμερον πλοία τέσσαρα επιχωρήσεως χιλιάδων έξ εσόμενα* Act. Lavr. 55^{16}.

επιχωριάζω.

Το αρχ. *επιχωριάζω*.

(Προκ. για αρρώστια) εμφανίζομαι, εκδηλώνομαι συνήθως: *ήν* (ενν. *την πανώλην*) *ενταύθα κατ' έτος εν ώρᾳ του θέρους επιχωριάζειν φασί* Έγγρ. του 1584 (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 99).

επόθεση η, βλ. *υπόθεση*.

εποικοδομή η.

Το μτγν. ουσ. *εποικοδομή* (Steph., Θησ.). Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

Έκφρ. *οίκων εποικοδομαί* = σπίτια: *ουδέν τετράποδον ημίν, ου σίδηρος, ου σίτος, ούκ οίκων εποικοδομαί, χρυσός ούκουν, ού ξίφος* Βίος Αλ. 4793.

εποικοδομώ.

Το αρχ. *εποικοδομέω*.

Ανοικοδομώ: *κατ' ενώπιον αυτού υπάρχει άλλο πάλι* (ενν. *παρεκκλήσι*) (παραλ. 2 στ.) *όπερ εποικοδόμηται εύ από τους πατέρες* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1012· *εί δέ είς εκ των δεσποτών μετά την παραγγελίαν εποικοδομεί, ούκ ενάγονται περί τούτου του έργου οι άλλοι* Αρμεν., Εξάβ. Β' 4[11].

έποικος ο, Act. Esph. 17[5], 19[12,20], 21[2], 31[12], Miklos.-Müller, Acta 5, 170, 172, 174, Έγγρ. του 15. αι. (Λάμπρου, Παλαιολ. Πελοπ. 3, 332[4], 4, 104[7]), Ψευδο-Σφρ. 542[21].

Το αρχ. ουσ. *έποικος*.

Κάτοικος: *οφειλόντων και των εποίκων πάντων του τοιούτου κάστρου έχειν προς αυτόν την οφειλομένην υπακοήν και τιμήν, όσα και εις προκαθήμενον αυτών* Έγγρ. του 14. αι. (Σαθ., ΜΒ Ϛ' 644[15])· *διορίζεται ίνα ... κατέχωσιν οι διαληφθέντες μοναχοί ανενοχλήτως... την ... γήν και ουδέν ευρίσκωσι διενόχλησιν ... μήτε παρά των εποίκων του κάστρου Ρεντίνης μήτε παρ' άλλου τινός* Act. Esph. 21[7].

επονειδισμός ο.

Από το *επονειδίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Θλίψη, στενοχώρια: *Λοιπόν με επονειδισμόν υπήγεν εις το ταξίδιν ετούτο* Διήγ. Αλ. V 24.

επονοματίζω.

Από την πρόθ. *επί* και το *ονοματίζω*.

Δίνω όνομα σε κ., ονομάζω: *εγώ άντικρυς επέρασα στ' όρος του Ελαιώνος. Αυτό επωνομάτισα, διατ' ηύρα ελεημοσύνην* Χούμνου, Κοσμογ. 865.

έποπος ο, Φυσιολ. (Legr.) 860 (έκδ. *επόπτος*· πιθ. από παραδρομή αντί *έποπος*· βλ. Κουκ., ΑΘ. 42, 1930, 46 και Κουκ., ΒΒΠ Ϛ' 299 σημ. 5).

Από τη γεν. *έποπος* του αρχ. ουσ. *έποψ*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ., λ. *εποποί*.

Τσαλαπετεινός: *Καλώς ο φυσιολόγος έλεξε περί του επόπου* Φυσιολ. (Zur.) XXXIX 2[18].

εποπτεύω· *'π ο π τ ε ύ ω,* Κορων., Μπούας 136.

Το αρχ. *εποπτεύω*.

επόπτος, βλ. *έποπος*.

εποπτρίζομαι.

Από το ουσ. *έποπτρον* αναλογικά με το αρχ. *κατοπτρίζομαι*.

Φαντάζομαι: *εγώ δ' ώς τις Ολυμπιονίκης εξ ηδονής και χαράς οφθαλμούς μέν και χείρας είχον επί την τράπεζαν ... και όλῳ τῳ νῷ τον γάμον επωπτριζόμην αυτόν* Μακρεμβ., Υσμ. 273[15].

εποσαύτος, αντων., βλ. *ποσαύτος*.

εποφλισκάνω.

Από την πρόθ. *επί* και το *οφλισκάνω*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Χρωστώ: *Επί του φαλκιδίου δεί εξαιρεθήναι τα εποφληθέντα υπό του τελευτήσαντος και την περί την κηδείαν δαπάνην και τα τιμήματα των ελευθερωθέντων οικετών και το υπόλοιπον σκοπείν οπόσον εστί· τούτο γάρ νομίζεται είναι καθαρά ουσία και ταύτης το γ' μέρος παρακατεχέτω* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 9[4].

εποφρύδιον το.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *οφρύδι(ον)*. Η λ. στον Ησύχ. (Βλ. L-S).

Βλέφαρο: *τα εποφρύδια των οφθαλμών αυτού σκεπάζει* (ενν. *ο ιέραξ*) Ορνεοσ. αγρ. 543[23].

εποχούμαι.

Το αρχ. *εποχέομαι*.

1) Ανεβαίνω: *έπαιζον* (ενν. *οι ταώνες*) *εποχούμεναι εις των δένδρων τους κλώνους* Διγ. (Trapp) Gr. 2361. **2)** Κατευθύνομαι· κατεβαίνω: *τα χείλη ροδινόφυα υπεφαίνοντο άνθη, ηνίκα τε τοις κάλυξιν άρχονται ανατέλλειν, βόστρυχοι εποχούμενοι έως την γήν υπήρχον* Διγ. Ζ 2801.

‹επ›πίπτω· *‹επ›πίπτεις*, Σπαν. Α' 79, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *‹εμ›πίπτεις*· βλ. Σπαν. Β' 77.

επτά, αριθμτ.· *ε φ τ ά,* Ασσίζ. 342[27], Βεντράμ., γυν. 124, Πεντ. Λευΐτ. XVI 19, XXIII 18, Αρ. XXVIII 11, Τσιριγ., Επιστ. 168· *' π τ ά,* Αλεξ. 2591.

Το αρχ. αριθμτ. *επτά*. Ο τ. *εφτά* στο Βλάχ. (λ. *εφτά*). Η λ. και ο τ. *εφτά* και σήμ. (Δημητράκ.).

Εφτά (Η σημασ. και σήμ.).

επτάβουλλος, επίθ.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *βούλλα*.

Επτασφράγιστος: *η της θείας χάριτος επτάβουλλος και αείμνηστος της θεολογίας βίβλος* Act. Xer. 30[20].

επτάκιος, αριθμτ. επίθ.

Πλάσμα πιθ. από το επίρρ. *επτάκις* και την κατάλ. *-ιος*.

Έκφρ. *οι επτά των επτακίων* = οι έβδομοι κατά σειρά (?): *τρισκαίδεκα βιβλία έγραψε* (ενν. *ο Όμηρος*) *σοφά γάρ πάνυ Αίγα τε και την Μαργίτην και την Επιγόνων μάχην·* (παραλ. 4 στ.) *και τους εις θεούς τε ύμνους τους επτά των επτακίων* Ερμον. Α 87.

επτακόσιοι, αριθμτ.

Το αρχ. αριθμτ. *επτακόσιοι*. Η λ. και σήμ.

Εφτακόσιοι (Η σημασ. και σήμ.): *σπίτια με τες φαμελιές επτακοσιές* (αντί *επτακόσιες* από μετρ. αν.) *χιλιάδες* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 945.

επτάλοφος, επιθ., Κατάλοιπ. Λάμπρ. 115, Ιστ. Βλαχ. 2411 [= Γέν. Ρωμ. 51], Τζάνε, Κρ. πόλ. 577[8].

Το μτγν. επιθ. *επτάλοφος*.

(Επιθ. που αποδίδεται στην Κων/πολη): *κλαύσατε την επτάλοφον εξ όλης της καρδίας* Ιστ. Βλαχ. 2466 [= Γέν. Ρωμ. 88].

επταμηνιαίος, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *επταμηνιαίος* (Βλ. L-S).

Που διαρκεί επτά μήνες: *έχομεν δε κρατημένοι εν τη φυλακή νυν ταύτη επταμηνιαίον χρόνον* Καλορείτ. Στ. 41.

επταπάπαδον το.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *παπάς*. Η λ. στο Du Cange (λ. *παπάς*). Τ. *εφταπάπαδον* και σήμ. σε ιδιώμ. (Λορεντζάτος, Αθ. 25, 1913, 62, 247, και Καλιτσ., Αθ. 33, 1921, 195).

Το ευχέλαιο (Η σημασ. στο Du Cange και σήμ. σε ιδιώμ., Λορεντζάτος, ό.π. και Καλιτσ., ό.π.): *Ακολουθία του αγίου ελαίου ήτοι το επταπάπαδον* Κώδ. 13. αι. (Τρεμπέλας, Θεολογία 19, 1941-48, 130 κριτ. υπ.).

επταπλασίων, επιθ.· *εφταπλασίων*.

Από το επιθ. *επταπλάσιος*. Η λ. τον 4. αι. (L-S).

Που είναι επτά φορές περισσότερος: *εί τι γαρ δώσεις πένητας, εί τι καλόν ποιήσεις, εδάνεισές-τα τον Θεόν και θέλει-σε τα δώσει εφταπλασιονα ‹πάλιν› ένδον του παραδείσου* Σπαν. Α 497.

επταπλασίως, επίρρ., Αχιλλ. Ο 478.

Το μτγν. επίρρ. *επταπλασίως* (L-S, λ. *επταπλάσιος*).

Επτά φορές περισσότερο· με το παραπάνω· πάρα πολύ: *έλαβον επταπλασίως την πρέπουσάν-τους πλερωμήν* Σουμμ., Ρεμπελ. 192· *μάχουνται πάλιν επταπλασίως* Βυζ. Ιλιάδ. 991.

επταπλασμός ο.

Από το *επταπλούς* ‹ *επταπλάζω* και την κατάλ. *-μός*.

Η αιτ. ως επίρρ. = επτά φορές περισσότερο, πάρα πολύ: *εξήνθησεν ο πόθος-των, επταπλασμόν ανέβη* Βυζ. Ιλιάδ. 670.

επτάπληγος, επιθ.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *πληγή*. Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.). Για το *επτά* ως α' συνθ. βλ. Καλιτσ., Επταδικαί έρευναι σ. 98 κε.

Που γίνεται με επτά «πληγές»: *την του Κάιν επτάπληγον τιμωρίαν* Γράμματα Μετεώρ. 23[35].

επτάριθμος, επιθ.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *αριθμός*. Η λ. στο Μελιτηνό (Müller 720).

Που είναι επτά τον αριθμό: *εν επταρίθμοις δε παισί τον οίκον υπερείσας* Μανασσ., Χρον. 6428.

επτάσοφος, επιθ., Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 242.

Από το αριθμτ. *επτά* και το επιθ. *σοφός*. Για το *επτά* ως α' συνθ. βλ. Καλιτσ., Επταδικαί έρευναι σ. 98 κε.

Έκφρ. *επτάσοφος τέχνη* = μαγεία: *η μήτηρ-μου, φιλόσοφος υπάρχει γαρ την τέχνην, την τέχνην την επτάσοφον γινώσκει και κατέχει* Φλώρ. 1801.

επτάταυλος, επιθ.

Πιθ. από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *ταύλα* ή *τάβλα* ‹ λατιν. tabula. — Για το *επτά* ως α' συνθ. βλ. Καλιτσ., Επταδικαί έρευναι σ. 98 κ.ε.

Επίπεδος: *ελθών δε δισσώς τας νήσους επταταύλους* Knös, Léon Sage (Αφ. Τριαντ. 178, 4).

έπτατος, αριθμτ.· *έφτατος*, Rechenb. 89 (έκδ. *έπτατο*· διόρθ. *έφτατον* Κριαρ., BF III, 1968, 153), Πεντ. Γέν. II 2, VIII 4, Λευιτ. XVI 29, Αρ. XIX 12, XXIX 32.

Από το αριθμτ. *επτά* και την κατάλ. -τος αναλογ. με τα ρηματ. επιθ.

Έβδομος: *Τέλος της ζωής του Μουσά Τούρκου Οτωμάνου, βασιλέως των Τουρκών 1404· ο έφτατος* Χρον. σουλτ. 49[37]· *την ημέρα την έφτατη σκόλη του Κυρίου του Θεού-σου, μη κάμεις δουλειά* Πεντ. Δευτ. XVI 8.

επταφρούριον το.

Από το αριθμτ. *επτά* και το ουσ. *φρούριον*.

Κάστρο με εφτά φρούρια: *Πολλοί κατεπολέμησαν άνδρες αυτάς τας Θήβας* (παραλ. 1 στ.) *μέγιστον επταφρούριον* Βίος Αλ. 2342.

επταχάριτος, επιθ.

Από το αριθμτ. *επτά* και την γεν. του ουσ. *χάρις*.

Γεμάτος (θεία) χάρη: *Παράκλητε, επταχάριτον της αληθείας Πνεύμα* Σκλέντζα, Ποιήμ. 3[1].

επταχίλιος, επιθ.

Από την συνεκφ. των αριθμτ. *επτά* και *χίλιοι*.

Που είναι εφτά χιλιάδες: *συντρόφους επταχίλιους οπού 'σαν του σπαθίου* Αλεξ. 487.

επτωχός, επιθ., βλ. *πτωχός*.

επώδε(ς), επίρρ., βλ. *απώδες*.

επώδυνα, επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 404.

Από το επιθ. *επώδυνος*.

Με πόνους, με θλίψεις: *το ανώφορον του πόνου να το αναβαίνω επώδυνα, μετά μεγάλης βίας* Λόγ. παρηγ. Ο 414· *παρού να ζήσω επώδυνα τον απαντά-μου βίον* Βέλθ. 1179.

επώδυνος, επιθ., Λόγ. Παρηγ. L 387, 445, 523, Λόγ. παρηγ. Ο 315, 523, Φλώρ. 50,

Λιβ. Sc. 1752, N 2480· *υ π ώ δ υ ν ο ς* Λιβ. Esc. 1627, 2803, 2910.

Το αρχ. επίθ. *επώδυνος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Πρωΐας Λεξ.).

Οδυνηρός (Η σημασ. καὶ σήμ. ως λόγ., Πρωΐας Λεξ.): *εκάθητο η επώδυνος η δυστυχής εκείνη* Λόγ. Παρηγ. O 539· *αισχρόν γάρ κ'επονείδιστον κ' επώδυνον η μέθη* Σπαν. Α' 267· *εις μίαν επώδυνον σφαγὴν έθυσες το κορμί-σου* Λίμπον. 524· *ζωὴν να ζώ επώδυνον, πάντοτε πονεμένην* Φλώρ. 1011.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = οι θλίψεις: *του καιρού τα επώδυνα εις μέρος να τα χωρίζω* Λιβ. Sc. 1651.

Σάν παρωνύμιο: *Το όνομάν-του εγράφετο Επώδυνος επάνω* Λόγ. Παρηγ. L 433.

επωδύνως, επίρρ.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *επώδυνος*).

Με πόνο, με θλίψη: *Επωδύνως ούν και μετά στεναγμάτων... ο Κλέανδρος είπεν* Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 101.

επωμάδιος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επωμάδιος*.

Που αρχίζει απ' τους ώμους: *ούτως ουδείς τας του Θεού διαδιδράσκει χείρας* (παραλ. 1 στ.) *κἂν αετού τας πτέρυγας επωμαδίους σχοίη* Μανασσ., Αρίστ. I α 23 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 8^{3}].

επωνυμία *η*.

Το αρχ. ουσ. *επωνυμία*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Πρωΐας Λεξ.).

α) Ονομασία: *Αυτός λοιπόν εκόσμησε ο Μέγας Κωνσταντίνος την Πόλην την εξάκουστην, ήν βλέπεις και ακούεις, καθώς την κλήσιν έλαβεν και την επωνυμίαν* Ανακάλ. 97· *Ξηρόλιμνον την λέγουσιν με την επωνυμίαν, διότι γέμει το νερόν εις καιρόν οπού βρέχει* Παΐσ. Ιστ. Σινά 168· **β**) όνομα· φήμη: *Δίδασκε την αλήθειαν και περιπλέκον ταύτην, σαφώς ειδώς την δύναμιν και την επωνυμίαν* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 251.

επωνυμούμαι.

Από το επίθ. *επώνυμος*.

Επονομάζομαι: *εις όνομα τιμωμένου της πανυπεράγνου δεσποίνης ημών Θεοτόκου και επωνυμουμένου της Καμαριωτίσσης* Έγγρ. του 1356 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 1961/3, 135).

επωφελής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *επωφελής*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Ωφέλιμος, χρήσιμος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Τα δὲ δαπανήματα ού λαμβάνει, εί μὴ άρα αναγκαία εισί· τα δέ επωφελή δύναται μὴ βλάπτων την αρχαίαν όψιν αφελέσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Β' 1^{6}.

έρα *η*, Κυπρ. ερωτ. 36^{5}.

Το μτγν. ουσ. *έρα*. Η λ. σε Σχολ. (L-S).

Η εποχή: *ανθρωπινή-μας νιότη ...* (παραλ. 1 στ.) *πού 'σαι με πάσαν έραν εσμιμένη* αυτ. 103^{6}.

εράθυμος, επίθ., βλ. *αράθυμος*.

ερανίζω.

Το αρχ. *ερανίζω*.

Α' (Ενεργ.) συγκεντρώνω χρήματα προς όφελος κάπ.: *Αλέξανδρος προσέφησε και πάλιν τοις βαρβάροις: «ένεκεν τίνος ούν υμείς τους φόρους απαιτείτε;»* (παραλ. 8 στ.) *Ού δίκαιον τον Φίλιππον βαρβάροις ερανίζειν, μάλλον ούδ' υποτάσσεσθαι δουλείᾳ των βαρβάρων* Βίος Αλ. 1045. **Β'** (Μέσ.) συγκεντρώνω χωρία και γνώμες από βιβλία ή κείμενα: *εκ των θείων χρησμών ερανισάμενοι τας ρήσεις τε και την γνώσιν ευσεβοφρόνως αυτό συνεγράψαντο* Ψευδο-Σφρ. 570^{2}.

εραστής ο, Μακρεμβ., Υσμ. 263^{5}, Μανασσ., Χρον. 2891.

Το αρχ. ουσ. *εραστής*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εραστής (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *η οποία κόρη διά πόθον εραστού έφυγεν από της πατρίδος-της* Διγ. Άνδρ. 365^{5}· (μεταφ.) *παράδεισε τερπνότατε, ...* (παραλ. 1 στ.) *δυσώπησον τον κτίστην-σου δι' εμέ τον εραστήν-σου* Στ. Αδάμ. 41.

έρβουδον το.

Από το λατ. *heredium* = κληρονομία (Ξανθουδίδη, Κρ. συμβόλ. 145 σημ. 6).

Ιδιοκτησία κληρονομική: *της κουφής πέτρας τριτάρικο εις το αφεντικόν-μας έρβουδον του εκλαμπροτάτου αφέντη* Κρ. συμβόλ. 144.

εργάζομαι, Βέλθ. 94, Φλώρ. 105, Λιβ. P 1242, Λιβ. Sc. 112, Λιβ. Esc. 1237, Λιβ. N 1089, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1016, Χούμνου, Κοσμογ. 1664, 1820, 2023· *'ρ γ ά ζ ο μ α ι.*

Το αρχ. *εργάζομαι*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εργάζομαι, δουλεύω: *Δὲ τα μελίσσια τ' άγνωστα πώς έχουσιν την φύσιν να 'ργάζουνται και τους αργούς όλους να καταλούσιν* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.- v. Gem.) 82· *κηπουρικὴν πολύκαρπον να 'ργάζομουν την τέχνην* Προδρ. IV 129α (χφ. g) (κριτ. υπ.). **2**) Εκτελώ, κάνω: *πράμ' άξιο δὲν εργάζεται, μηδὲ ποτὲ τιμάται* Ερωφ. Δ' 532· *τέχνες και πράξες βασιλιού να 'ργάζουντ' είναι χρεία* Ερωφ. Ιντ. γ' 8· *γείς απ' εργάζεται κακά* Ερωφ. Ε' 613· *ουδεποσώς ειργάστηκε σε μένα ανομίαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1772· *αυτές* (ενν. *οι πόρνες*) *άλλον δὲν εργάζουνται ειμή με το νιψίδι να νίψουσι το πρόσωπον, να φθιάνουσι τ' αφρύδι* Βεντράμ., Γυν. 181. **3**) Κατασκευάζω: *ψηλό πανί εργάζεται και δίκτυ για καλιά-του* Ζήν. Γ' 278· *ανθρώπους εργαζέτονε κέρινους για να κάνει, έπειτα τους απόθιζε μέσα εις την λεκάνη* Αλεξ. 13. **4**) Προσπαθώ: *εκείνον οπ' εργάζεται πάσα κιανείς να χώνει το κρίμα μόνιο στό 'στερο σ' όλους ξεφανερώνει* Ερωφ. Β' 233· *περί τεχνίτου πανούργου και πονηρού, οπού εργάζεται πολλά διά να τον πάρουν οι άνθρωποι εις δουλείαν* Βακτ. αρχιερ. 182. **5**) Καθιστώ: *Διά της ταπεινώσεως δύνασαι τούτους φίλους εργάσαι και εις υποταγὴν να είναι την εδικήν-σου* Ιμπ. 215. **6**) Επινοώ: *την ίσια στράτα να 'ργαστείς για νά 'βρεις την αγάπη* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [946]· *τέχνες εργάζονταν πολλές, πάσα λογής εκάμα, αλλά δὲν τους ωφέλησε ουδεκανένα πράγμα* Διακρούσ. 79^{3}. **7**) Μηχανεύομαι, μηχανορραφώ: *το τί εργάζου μετ' αυτής, εγώ γάρ ού γινώσκω* Διγ. Ζ 3728· *απέξω τού 'δειχνεν φιλιά και μέσα τού 'χεν βάλει τον διάβολον κ' εργάζετον κακά για τον Μιχάλη* Παλαμήδ., Βοηβ. 1196.

εργάζω, Δεφ., Λόγ. 327· *'ρ γ ά ζ ω,* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.- v. Gem.) 199.

Από το *εργάζομαι*.

1) Ασχολούμαι: *ό,τι ώρα σε στοχάζομαι και μετά σένα εργάζω, το σφάλμα ουδέ την προίκα-μου μηδεποσώς λογιάζω* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [277]. **2**) Μηχανεύομαι: *Τώρα να σάσε βλάψουσι καιρ' άλλο καρτερούσι· είντα θαρρείς εργάζουσι, Πάρθοι και Βαβυλώνοι;* Ροδολ. Ε′ [53]· *Η γούλα και το πόρνεμα, το ένα σύρνει τ' άλλο* (παραλ. 3 στ.) *Και αυτά εργάζει ο δαίμονας* Δεφ., Λόγ. 241. **3**) Χρησιμοποιώ: *ποικίλον των πραγμάτων δέ τούτον* (ενν. *τον λόγον*) *εργάζει φύσις* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 771· *Γνώρισε και την φύσιν-τους* (ενν. *των παιδιών-σου*) *και καθενός του δώσε να 'ργάσει αυτήν* (ενν. *την φύσιν*) *σάν ρέγεται* Δεφ., Λόγ. 524.

εργαλείον το, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 80, Χειλά, Χρον. 351, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1460, Βακτ. αρχιερ. 216· *α ρ γ α λ ε ί ο ν,* Μαχ. 482^{38}.

Το αρχ. ουσ. *εργαλείον*. Ο τ. *αργαλείον* μτγν. (Preisigke - Kiessling IV 1, λ. *αργαλείον*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εργαλείο (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *άφηκέν-τον να φυλάγει τα εργαλεία της κτιστικής απάνω εις τον πάτον του κτίσματος* Διήγ. αγ. Σοφ. 152^{5}· (μεταφ.) όργανο, μέσο: *Διότι τα βιβλία είναι σύνεργα και εργαλεία της παιδεύσεως* Σοφιαν., Παιδαγ. 110· **β**) αντικείμενο: *Εσύραν βερετουνία και απουπάνω ερίψαν πέτρες και άλλα αργαλεία και επηγαίνναν οι πέτρες ώς τες κατούνες* Μαχ. 454^{7}· **γ**) πολεμική μηχανή: *γέφυρες, σκάλες είχασιν έσωθε να περνούσιν, εργαλεί' άλλα περισσά τα τείχη να χαλούσιν* Αχέλ. 865.

έργαση η, Πιστ. βοσκ. V 2, 77· 6, 43.

Από το *εργάζω - εργάζομαι*. Η λ. και σε κείμ. τουρκοκρατίας (ΕΚΕΙΕΔ 15, 1968 ‹1972›, 30).

Πράξη, ενέργεια: *Μα γιάντα με τα λόγια τα περίσσια την ώρα αφήνω και περνά που πρέπει σ' έργασην νά 'ναι μόνον ξοδιασμένη;* αυτ. V 6, 272· *άν έν και τούτο δέν με φελέσει θέλω θέλω γυρέψει τα καμώματα να βάλω σ' έργαση* αυτ. I 3, 219.

εργασία η, Ασσιζ. 164^{23}, 181^{28}, 243^{20}, Ιστ. πολιτ. 51^{3}, Σουμμ., Ρεμπελ. 188, 192· *ε ρ γ α σ ι ά,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [263].

Το αρχ. ουσ. *εργασία*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Εργασία, δουλειά (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ο είς της συντροφιάς ημπορεί να βάλλει εις την συντροφίαν πέρπυρα ν' και ο άλλος σύντροφος βάνει το κορμίν-του και την εργασίαν-του* Ασσιζ. 82^{27}· **β**) πράξη, ενέργεια (Η σημασ. και σήμ.): *Δηλοί ... προθυμία τινών προς μαγικάς εργασίας* Ωροσκ. 43^{27}· *όποιος άνθρωπος ή γυναίκα συμβουλέψει άλλο άθρωπο οπούρι γυναίκα εισέ κακή εργασία* Αποκ. Θεοτ. II 213· *Ταύτας δή τας εργασίας κάμού εννοήσαντος, ευρισκομένου-μου εις την Αρκαδίαν, ένθα δή και επράττοντο* Σφρ., Χρον. μ. 114^{20}· *ως πονηρός ελόγιασε ότι οι εργασίες-τους ήτον διά να παιδευθούν* Σουμμ., Ρεμπελ. 178· **γ**) απασχόληση: *ουδέ γάρ και αυτάς τας των επιστημών εργασίας αφήκεν ανεξετάστους* Έκθ. χρον. 38^{11}. **2α**) Επεξεργασία, εκτέλεση: *είναι χρεία τούτο το πράγμα παρευθύς νά 'μπει εις εργασία* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε′ [1170]· **β**) τρόπος λειτουργίας: *οι αγίες εκκλησίες απέ τας οποίας περιλαμβάνομεν τα μυστήρια της πίστεως και την εργασίαν των εκκλησιών* Ασσιζ. 30^{27}.

εργάσιμος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *εργάσιμος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για γή) καλλιεργήσιμος: *αγρόν τινα έχουσα η ... μονή, ελαίαις εναριθμήτοις ενθεωρούμενον εργασίμῳ τε μερικῇ γῇ* Act. Esph. 13^{9}.

εργαστηριακός, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *εργαστηριακός*.

Το αρσ. ως ουσ. = τεχνίτης, εργάτης (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β′ 235, Γ′ 382, Δ′ 327): *ο δέ του αγρού διοικητής, ... είτε γεωργός είτε δούλος είτε ένοικος είτε εργαστηριακός, υπηρετήσας τῳ τοιούτῳ αμαρτήματι και αυτός χειροκοπείσθω* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ′ 14^{3}· *Έτι ο Μιχάλης ο Κυπριώτης ο εργαστηριακός κρατεί μοι μίαν κούπαν* Έγγρ. του 1497 (Σάθ., ΜΒ Ϛ′ 664$^{28-9}$).

εργαστηριατικόν το.

Το ουδ. του επιθ. *εργαστηριατικός (‹*εργαστηριακός* με επίδρ. επιθ. σε *-τικός*).

(Ως ουσ.) φόρος που πλήρωναν οι τεχνίτες: *εργαστηριατικού ... απαιτείσθαι* Ψευδο-Σφρ. 540^{26}.

εργαστήριο(ν) το, Αιτωλ., Μύθ. 81^{1}· *α ρ γ α σ τ ή ρ ι (ν),* Αιτωλ. Μύθ. 73^{1}, Έγγρ. του 16. και 17. αι. (Ε. Κακουλίδη, Κρ. Χρ. 22, 1970, 476, 482), Κατζ. Γ′ 296, Ερωτόκρ. Β′ 109, Μαρκάδ. 271· *α ρ γ α σ τ ή ρ ι ο ν,* Act. Esph. 9^{8,13}· *ε ρ γ α σ τ ή ρ ι (ν),* Πουλολ. 82, 437, Βίος οσ. Αθαν. 257, Συναδ., Χρον. 44 δίς, 56· *ε ρ γ α σ τ ή ρ ι (ν) ή ε ρ γ α σ τ ή ρ ι ο (ν),* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407, Βακτ. αρχιερ. 181, 183 κ.α.

Το αρχ. ουσ. *εργαστήριον*. Ο τ. *αργαστήρι* και σήμ. σε ιδιώμ. (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Β^{1} 235). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εργαστήριο, (γενικά) μαγαζί (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Περί εργαστηρίου, οπού πουλούν και αγοράζουν πάν είδος* Βακτ. αρχιερ. 153· *εκάησαν τότε οσπίτια, αργαστήρια, εκκλησίες* Χρον. σουλτ. 133^{8}· *τρέχει ο μάστορας... να ανοίξει το εργαστήριο* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 407-8· **β**) μεταφ.: *ταύτην ... ωνόμαζεν ... πάθος, ως εργαστήριον τούτο τοις εμπαθέσι γενόμενον* Βίος οσ. Αθαν. 257.

εργαστικός, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *εργαστικός*.

Έκφρ. *τροχός εργαστικός* = είδος μηχανής (Βλ. Act. Χέr. σ. 216): *τροχός εργαστικός μετά του Γιάκσσα το ιδιόν-μου μέρος τέταρτον* Act. Χέr. 30^{33}.

εργατεία η· *ε ρ γ α τ ε ι ά*.

Το μτγν. ουσ. *εργατεία*. Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Δουλειά, μόχθος: *όπου κι' άν κάμουν εργατειές και οι Τούρκοι να περνούσι, ψωμί δέν τους αφήνουσιν, ουδέ κρασί να πιούσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 232^{7}· **β**) αγγαρεία: *εκόλασεν εργώδεσι βαρείαις εργατείαις* Μανασσ., Χρον. 337.

εργάτη η ή **εργάτης** ο.

Από το ουσ. *εργάτης*. Η λ. στο Somav.

Είδος μοχλού, βαρούλκο: *μία 'λεκάτη με σχοινί· πέφυκε δέ μεγάλη·* (παραλ. 1 στ.) *οι δέ γε ναύται φράγκικα την λέγουσιν εργάτη. Με ταύτην αναβάζουσι ξύλα τε και κλαδία* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1332.

εργάτης ο, Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 30, Φλώρ. 658, Γαδ. διήγ. 101, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 852, 870, Χρησμ. (Λάμπρ.) 102^{22}, Ιστ. Βλαχ. 1788· *α ρ γ ά τ η ς,* Μαχ. 246^{24}, 590^{26}, Έγγρ. του 1597 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 102^{24}, 105^{29}).

Το αρχ. ουσ. *εργάτης*. Για τον τ. *αργάτης*, που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 318), βλ. Λωρεντζ. (Αθ. 16, 1904, 216). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Εργάτης (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *εποίησε τρόπον μετά ψευδομαρτύρων ως ένα των εργατών αυτού απέκτεινε* Έκθ. χρον. 68^{9}· *έχων πολλούς μαστόρους και εργάτας* Χειλά, Χρον. 354. **2**) (Μεταφ.) δούλος, υποτακτικός: *νά 'ναι στην εξουσία-σου, του λόγου-σου εργάτες* Διγ. Ο 2650. **3**) Μεταφ. **α**) υπηρέτης (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 4): *Μετά ταύτα οι του διαβόλου εργάται τί κάμνουν;* Ιστ. Βατοπ. 39· **β**) εκτελεστής: *ωσάν οπού 'σαι άξιος του πολέμου εργάτης* Διγ. Ο 1478· *Εργάτη πάντων των καλών και της δικαιοσύνης* Κορων., Μπούας 41· *θερμότερος εγίνετο της αρετής εργάτης* Μανασσ., Χρον. 6120· *αίτιε της υποθέσεως, της μηχανής εργάτα, η κόρη γάρ αναίτιος και αμέτοχος υπάρχει του δόλου* Φλώρ. 658.

εργατικός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εργατικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που ανήκει στην εργατική τάξη: *πάν το πλήθος προχυθέν, οπόσον εν δημόταις, οπόσον τη λαμπρότητι του γένους εκυδρούτο, οπόσον εν εργατικοίς, όσον εν ευπαρύφοις* Μανασσ., Χρον. 5740.

εργατίνα η.

Από το ουσ. *εργάτης* και την κατάλ. *-ίνα*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ.

Εργάτρια (ιδίως σε αγρό): *τόση βροχή ήτον επάνου εις τον τρύγον και τόση κρυάδα και χιόνι, ότι πολλές εργατίνες έφυγαν* Συναδ., χρον. 67.

εργολάβος ο, Ασσίζ. 322^{13} (έκδ. εσφαλμ. *των εργονλάβων*), 322^{25} (έκδ. εσφαλμ. *ο εργολάβον*), Βακτ. αρχιερ. 170.

Το αρχ. ουσ. *εργολάβος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αυτός που αναλαμβάνει μιά δουλειά (Η σημασ. και σήμ.): *Όταν απληστία ή κακουργία οι ειρημένοι εργολάβοι το έργον καταλιπόντες, ό εξελάβοντο, ετέρου έργου εφάψωνται, εξέστω τω εργοδοτήσαντι προμαρτύρασθαι τούτοις ενώπιον ακροατών* Αρμεν., Εξάβ. Γ′ 8^{41}· *Περί τεχνιτών, χειροτέχνων, εργολάβων, κτιστών ... ότι να τελειώνουν την δουλείαν οπού εκαταπιάσθησαν* Βακτ. αρχιερ. 181. **2**) (Νομ.) εκδοχεύς απαιτήσεως (Γιά τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 401]): *Εργολάβος εστίν ο χρήματα δεδωκώς επί τω εκχωρηθήναι αγωγήν* Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 3^{31}.

εργόμοχθος, επίθ.

Από τα ουσ. *έργον* και *μόχθος*. Η λ. του 7. αι. (L-S Κων/νίδη Συμπλ.).

Κοπιαστικός, δύσκολος: *ο πρωτόφυτος των της πορφύρας κλάδων* (παραλ. 3 στ.)... *βίον τον ανέσιμον απέστυξε και χαύνον, το δέ τραχύ και το σκληρόν των εργομόχθων όπλων* (παραλ. 1 στ.) *είλετο* Μανασσ., Χρον. 5931.

έργον το, Κομν. Διδασκ. Δ 330, Μανασσ., Χρον. 1008, 2051, Ασσίζ. 243^{27} (πληθ. *έργατα*), 332^{23}, 335^{19}, Ελλην. νόμ. 559^{18}, Διγ. Ζ 1168, 2688, 4093, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α 196, Β 23, Ωροσκ. 44^{12}, Χρον. Μορ. Η 8417, 8682, Χρον. Μορ. Ρ 3953, Αχιλλ. Ν 125, Ιμπ. 382, Μαχ. 316^{19} (πληθ. *έργατα*), 480^{4} (πληθ. *έργατα*), Δούκ. 159^{11}, Σφρ., Χρον.

μ. 80^{35}, Θησ. (Foll.) Ι 94, Θησ. Γ′ [1^{6}], Θ′ [75^{4}], Ι′ [29^{5}], Γεωργηλ., Βελ. 204, Συναξ. γυν. 8, Διήγ. Αγ. Σοφ. 158^{23}, Κορων., Μπούας 36, 61, 150, Βεντράμ., Φιλ. 2 (πληθ. *έργατα*), Αχέλ. 382, 1649, Κυπρ. ερωτ. 151^{14}, Πανώρ. Γ′ 76, Παλαμήδ., Βοηβ. 206, Βίος αγ. Νικ. 244, Ιστ. Βλαχ. 1929, Διγ. Άνδρ. 383^{27}, 386^{23}, Ερωτόκρ. Γ′ 807, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α′ [183] (πληθ. *έργατα*), Λεηλ. Παροικ. 666, Τζάνε, Κρ. πόλ. 342^{18}· *έ ρ γ ο ς* (το), Σουμμ., Ρεμπελ. 162.

Το αρχ. ουσ. *έργον*. Για τον πληθ. *έργατα* βλ. Hatzid., Glotta 3, 1912, 221, καθώς και Κονομή, Κρ. Χρ. 7, 1953, 151. Ο τ. *έργος* σε πολλά ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.) καθώς και σε ποικίλους τ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Pern., Ét. linguist. Γ′ 402).

1α) Έργο, δουλειά (Η σημασ. και σήμ.): *δόκιμος εφάνηκα εις της μαγειάς το έργον* Λίβ. Ρ 1914· *το κάλλος εμαραίνετον της θαυμαστής της κόρης ώ συμφορά και θέαμα και ασωτίας έργον* Διγ. (Trapp) Esc. 178· φρ. *μαχαίρας ή σπάθης έργον γίνομαι* = σφάζομαι: *Σεβήρου δέ του Λίβυος επαναστάντος τούτω μαχαίρας έργον γίνεται και κακιγκάκως θνήσκει* Μανασσ., Χρον. 2260· *εφθάρησαν χριστιανοί ρμ′ οι μέν έργον σπάθης γενόμενοι* Πανάρ. 77^{31}· **β**) ενέργεια, πράξη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 6): *διά τα κακά-τους έργατα τον θάνατον εδώσαν* Δεφ., Σωσ. 272· *πόσα καλά, πόσα κακά, με τά 'ργατά-σου δίδεις* Θησ. Δ′ [80^{2}]· *με τα έργα πάσχουσιν ανθρώπους ν' αφανίσουν* Αιτωλ., Μύθ. 126^{32}· *έργα νυκτός αποπληρώ μή θέλων ανανήψαι, εξ ηδονών εις ηδονάς συχνάκις μεταβαίνουν* Μιχ. ιερομ. 27· **γ**) πράξη· πραγματικότητα: *Ευθύς ο λόγος έγινεν έργον κατά την ώραν* Ιστ. Βλαχ. 667· *Εδώ λοιπό ακαρτέρει-την και μ' έργον θές γνωρίσει ό,τι κι άν σούπα* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ′ [1181]. **2**) Έργο (τεχνικό, καλλιτεχνικό ή συγγραφικό): *με όπλα παντοία και παρασκευάς τας μεγίστας και τα μηχανικώτατα έργα εσράπαξαν κατά τάξιν* Καναν. 72 D· *αργυρών τε και χυμευτών, έργων αξιεπαίνων* Διγ. (Trapp) Gr. 1853· *επί των έργων των χρυσών είχε λυχνίτας λίθους* Διγ. (Trapp) Gr. 1179· *το έργομου καμπόσο 'ς μάκρος είναι* Θησ. Πρόλ. [148]. **3**) Δημιούργημα: *δέν δύνουνται ν' αντισταθούν τους Γενσυβήσους τους κακούς χριστιανούς, τά έργα του διαβόλου και δέν θέλου να κιντυνεύσουν διά λλόγου-του* Μαχ. 528^{36}· *εδώ 'ναι το πρεπόμενον άνθρωπος να κοιτάξει και του Θεού τα έργα δέ πολλά να τα θαυμάξει* Παλαμήδ., Βοηβ. 644. **4**) Εκδήλωση: *Αυτός της αποκρίθηκεν με της χαράς το έργον* Αχέλ. 2452. **5**) Υπηρεσία: *Τον Ιωάννην έστειλεν Καρδόνας με κατέργων τεσσάρων την συντροφιά διά να δώσει έργον* Αχέλ. 845· *ούκ ήθελε στον πόλεμον τότε να δώσει έργον* Αχέλ. 280. **6**) Έκφρ. *γάμος δι' έργου* = γάμος όχι νόμιμος: *λέγομεν ότι ο τοιούτος γάμος εγεγόνει δι' έργου και ούχ ως δικαίου* Ελλην. νόμ. 534^{27}.

έργος το, βλ. *έργον*.

εργοχειράρης ο.

Από το ουσ. *εργόχειρον* και την κατάλ. *-άρης*. Πβ. και Steph., Θησ., λ. *εργοχειριάρης*.

Τεχνίτης: Gesprächb. 105^{9}.

εργόχειρο(ν) το, Ευγεν., Δρόσ. Ϛ′ 580, Gesprächb. 80^{1763}, Σφρ., Χρον. μ. 34^{20}, Συναδ., Χρον. 51, Ψευδο-Σφρ. 284^{26}· *α ρ γ ό χ ε ι ρ ο (ν),* Γεωργηλ., Θαν. (Wagn.) 181, Κατζ. Γ′ 297.

Από τα ουσ. *έργον* και *χείρ*. Η λ. του 4. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εργόχειρο, χειροτέχνημα: *τοις μέν γηραιοίς* (ενν. *μοναχοίς*) *εργόχειρα, προσέταξε μετέρχεσθαι ... τοις δέ γε σφριγώσι νέοις ... την γήν εργάζεσθαι* Βίος οσ. Αθαν. 250· ο

λύχνος της καλής γυνής όλην την νύκταν άφτει· Αρέσει-την το εργόχειρον ως ότι εγλυκάνθη Σπαν. Ο 138· **β**) χειρωνακτική εργασία: Το Σάββατόν-σου αγίαζε, κάμε να το σχολάζεις, καμιάν δουλειάν και αργόχειρον βλέπεσαι μην κοπιάζεις Χούμνου, Κοσμογ. 2686· όταν ούν είναι ελαφρόν το εργόχειρον δέν σε βλάπτει να δουλεύεις όλην την ημέρα Αγαπ., Γεωπον. σ. 58.

Ως επίθ. = φτιαγμένος με το χέρι: Ειμ' ο Θεός του Αβραάμ κ' εμέν ας θυσιάσουν, θεούς μ' εργόχειρα γλυπτά ουδεποσώς να πιάσουν Χούμνου, Κοσμογ. 2674.

εργοχειρώ.

Από το ουσ. εργόχειρον. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex., λ. εργοχειρόω).

Ασχολούμαι με εργασία χειρωνακτική· δουλεύω: να μήν κάθεσαι αργός, αλλά να εργοχειράς και να κάμνεις υπηρεσίαν τινά Αγαπ., Γεωπον. σ. 58.

εργώ, βλ. ριγώ.

ερέα η.

Το μτγν. ουσ. ερέα.

1) Μαλλί: πολλάκις δέ και θυμιώντες ενώσιν υπό τους σχοίνους ή την ερέαν το πύρ και το θείον και από τούτων συνεχής καύσις προσγίγνεται τοις οικήμασι τοις παρακειμένοις Αρμεν., Εξάβ. Β' 4^{21}. **2**) Αρχιερατικό (επίσημο) ένδυμα: ως θέλων αποδύσασθαι την ιεράν ερέαν Μανασσ., Χρον. 5148.

ερεβίνθιον το· ρεβίθι(ον), Παϊσ., Ιστ. Σινά 1382· ρεβίνθιον, Σταφ., Ιατροσ. 4^{94} ριβίνθι(ον), Κώδ. Χρονογρ. 63· ροβίθι(ον), Έγγρ. του 1497 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 666^{3})· ροβίνθιον. — Βλ. και ρεβιθιά.

Από το ουσ. ερέβινθος και την κατάλ. -ιον. Οι τ. ρεβίθι και ροβίθι και σήμ. (Δημητράκ., λ. ρεβίθι). Για τον τ. ροβίθι βλ. Ανδρ. Λεξ., λ. ροβίθι. Η λ. σε παπυρ. (L-S).

Ρεβίθι: έδωκα αυτώ έν πινάκιον ροβίνθια Έγγρ. του 1497 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 666^{2}).

ερέβινθος ο, (I)· 'ρέβιθος.

Το αρχ. ουσ. ερέβινθος.

Ρεβίθι: Χλωρών 'ρεβίθων είχασι φλούδες εις τα κεφάλια Ζήνου, Βατραχ. 225.

Ερέβινθος (II)· Ρέβιθος.

Προσωποπ. του ουσ. ερέβινθος: Ρέβιθον τον κουκουβαϊομύτην Πωρικ. V 200.

ερείκινον το, Φυσιολ. (Offerm.) G 122^{7}· ερέκινον, Φυσιολ. (Zur.) II 1^{5}· ερεκίνον.

Το ουδ. του επιθ. ερείκινος ως ουσ. <(ερείκη)>.

Το φυτό ερείκη: έστι δέ εκεί ερεκίνα λεπτόκλωνα Φυσιολ. 341^{9}.

ερειποτόπιον το.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

Ερημότοπος: διέρχεται το εκείσε ερειποτόπιον Act. Xén. 32^{84}.

ερέκινον το, βλ. ερείκινον.

ερεύνησις η, Διάτ. κυπρ. 510^{10}.

Από τον αόρ. του ερευνώ και την κατάλ. -ις. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Έρευνα: ούτε κρίναι, ούτε ανακρίναι αυτούς, ούτε ερεύνησιν τινά ή ζήτησιν ποιήσαι κατ' αυτών κατά τι πνευματικώς ή προσκαίρως Έγγρ. του 1102 (Λάμπρ., ΝΕ. 7, 1910, 34).

ερευνητής ο, Λιβ. Esc. 442 (κριτ. υπ.), Λιβ. Ν 319.

Το μτγν. ουσ. ερευνητής. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αυτός που ερευνά, εξετάζει· εξεταστής: Οι αυτοί και κοιαισίτορες λέγονται, ήτοι ερευνηταί, ότι ερευνάν διετάχθησαν τους εν βασιλίδι πένητας Αρμεν., Εξάβ. Παράρτ. 1^{4}· (μεταφ., προκ. για τον έρωτα): Έρως, αυθέντη, βασιλεύ, δέσποτα των απάντων, των αναισθήτων αρχηγέ, των αισθητών κατάρχα πάσης ψυχής ερευνητά, του πόθου δικαιοκρίτα Λιβ. Ρ 201.

ερευνίζω.

Από τον αόρ. του ερευνάω και την κατάλ. -ίζω.

Ερευνώ, εξετάζω: ο δέ βασιλεύς αυτίκα ακριβώς το ερευνίζει Πτωχολ. α 598.

ερευνώ, Σπαν. Α 541, Κομν., Διδασκ. Δ 115, Διδ. Σολ. Ρ 24, Προδρ., Σεβ. 227, Προδρ. III 236, 247, Ελλην. νόμ. 523^{7}, 563^{26}, 565^{20}, Διάτ. Κυπρ. 512^{22}, Ιερακοσ. 479^{12}, Διγ. Ζ 2354, Δούκ. 345^{8}, Αλεξ. 735, Έκθ. χρον. 36^{17}· 'ρευνώ.

Το αρχ. ερευνάω. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.) και σε ιδιώμ. με διάφορους τ. (Andr., Lex. και Andr., Glotta 25, 1936, 14).

1α) Εξετάζω κάπ. ή κ., μελετώ: δέν οργίζετον ποτέ τινάν, εάν δέν ήθελεν τον ερευνήσει καλά Διγ. Άνδρ. 402^{25}· ποίος νούς να δυνηθεί και να εξετιμήσει καταλεπτώς τί άξιζαν και να τα ερευνήσει; Σταυριν. 528· τη γραφή που μόστειλες, οι πάντες την γροικήσαν, τα λόγια οπού έγραψες, όλοι-τους τα 'ρευνήσαν Αλεξ. 744· ής ημέρας κρεμαμένης, ερευνήσαντες τας πράξεις αυτών ακριβώς ... αποφήνομεν εγγράφως Ελλην. νόμ. 576^{28}· **β**) (ιατρικώς) εξετάζω: άχρι να τον ερευνήσουν έτεροι ιατροί Ασσίζ. 437^{28-9}. **2**) Αναζητώ ψάχνω: Ο τυχών Τούρκος την τρυφερωτέραν ερεύνα Δούκ. 367^{5}. **3**) Ερευνώ, ζητώ να μάθω: Ουδαμώς γάρ ηρεύνησε τίς ο την κόρην έχων Διγ. (Trapp) Gr. 2759· τίς μπορεί ν' αντισταθεί εις ό,τι κι' άν ορίσει (ενν. ο Θεός) και να ειπεί τα μέλλοντα και να τα ερευνήσει; Διακρούσ. 101^{24}· Σοφία γάρ ού δύναται ανθρώπου ερευνήσαι, πόθεν αι φλέβαι των πηγών επαύσαντο εκείσε Αξαγ., Κάρολ. Ε' 637· Υιέ-μου, ιδέ κ' ερεύνησε το τί λαλούν δι' εσέναν Διδ. Σολ. Ρ 91. **4**) Επιτηρώ: τότες παίρνει όνομα, Ακρίτη τον καλούσι, γιατί τες άκρες ερευνά έτσι τονε φωνούσι Διγ. Ο 2138.

έρη η.

Από το ουσ. έρις. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex.).

Φιλονικία: εσυνέβηκεν η μάχη εις την Τροίαν γάρ το τότε εκ την αφορμήν της έρης Ερμον. Α 337.

έρημα, επίρρ.

Από το επίθ. έρημος.

Μάταια: εδώκαν την απόφασιν ότι έρημα γυρεύει Χρον. Μορ. Η 7601.

ερημάδιν το· ορμάδι, Χούμνου, Κοσμογ. 1682, 2458, 2688· ρημάδι, Πουλολ. Αθ. 244, Σαχλ. Ν 188· 'ρημάδι(ο)ν, Ασσίζ. 14^{5}, 110^{14}, $360^{25,26}$, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 169, Σαχλ., Αφήγ. 158, 253, Δεφ., Λόγ. 94.

Από το ουσ. *ερημάς-άδος*. Ο τ. *ορμάδι* από το *το'ρμάδι* ‹ *το ερμάδι* ‹ *το ερημάδι*. Ο τ. *ρημάδι* και σήμ. Ο τ. *'ρημάδιν* στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 769).

α) Έρημος τόπος, ερημιά: *Περί του 'ρημαδίου οπού ουδέν είχεν απού πολύν καιρόν σπίτια και τώρα βούλουνται αναστήσαι και οικοδομήσου* Ασσίζ. 260^{3}· **β**) (μεταφ.) αυτός που είναι καταστρεμμένος· «ρημάδι»: *ετότες γίνεται πτωχός, τέλεια ερημάδιν* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 171.

ερημάζω, Αλεξ. 170α· *ερημάζω* ή *ρημάζω,* Χρον. Τόκκων 59, 91, 123, 374, 409, 471, 1260, Σαχλ. Ν 152, Δεφ., Λόγ. 699, Παλαμήδ., Βοηβ. 21, Ιστ. Βλαχ. 538, Προλ. άγν. κωμ. 38, Διακρούσ. 70^{69}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 146^{8}, 172^{13}, 234^{15}· *ρημάζω,* Χρον. Μορ. Ρ 6705, 8804, Θησ. Β' [12^{6}, 61^{2}], Γ' [53^{7}], Σαχλ., Αφήγ. 79, 110, Πένθ. θαν.^{2} 284, Ερωφ. Β' 386, Ιστ. Βλαχ. 1524, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [641], Άσμα πολ. 359-60, Λεηλ. Παροικ. 72, Διακρούσ. 104^{15}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 243^{24}, 387^{1}· *'ρημάσσω,* Σαχλ. Ν 381, Τζάνε, Κρ. πόλ. 241^{3}, 249^{5}, 347^{20}, 357^{9}, 395^{15}, 397^{7}, 547^{5}, Τζάνε, Φυλλ. Ψυχ. 106· μτχ. *ερημασμένος,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 243^{17}· *'ρημασμένος,* Θησ. Δ' [13^{2}], Ζ' [41^{8}], Αχέλ. 2479, Ιστ. Βλαχ. 271, 349, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 40, Πρόλ. 30, Τζάνε, Κρ. πόλ. 179^{28}, 331^{1}, 460^{1}, 496^{6}, 535^{16}, 559^{22}, 573^{16}, 583^{18}.

Το μτγν. *ερημάζω*. Ο τ. *ρημάζω* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ρημάζω*). Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Μτβ. **1α**) Καταστρέφω, λεηλατώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 1): *Εκούρσευσαν, επήρασιν, ερήμαξαν τον τόπον* Χρον. Τόκκων 70· *επάτησαν τους τόπους-μας κ' ερήμαξαν χωρία* Διγ. Ο 2129· **β**) σκοτώνω: *ερήμαξε τους χριστιανούς χωρίς παρηγορία* Διακρούσ. 78^{16} *ρημάζοντας επήγαιναν και ζώα και ανθρώπους* Διακρούσ. 106^{8}. **2**) καταστρέφω κάπ. οικονομικά: *οι πολιτικές τον κόπελον, παιδίν-μου, άν τον φιλούσιν πτωχαίνουν κ' ερημάζουν-τον κ' ύστερον τον γελούσιν* Σαχλ. Α' (Wagn.) Μ 358· *αφού τον* (ενν. *τον ζαριστήν*) *ερημάζουσιν, ετότες μεταγνώθει* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 165. **Β'** (Αμτβ.) καταστρέφομαι, ρημάζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 3): *ερήμαξε το σπίτι Ιερεμίου* Ιστ. Βλαχ. 715· *το αμπέλι ημέλησε και ερήμαξεν εις αυτού τον καιρόν* Χειλά, Χρον. 354· *η χώρα-του ερήμαξε, πένθος εκαταστάθη* Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 73.

Η μτχ. *'ρημασμένος* ως επιθ. = έρημος (κυριολ. και μεταφ.), στερημένος: *με τ' όνομα του βασιλιού μονάχα στολισμένο κι' απ' αρετές και φρόνεψη γδυμνό και 'ρημασμένο* Ερωφ. Δ' 314· *επόμενεν ο κόσμος χαλασμένος και απ' όλα τα ποιήματα γδυμνός και 'ρημασμένος* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 112.

ερημαίος, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *ερημαίος*.

Μοναχικός: *εις έναν βράχον φοβερόν και εις πέτραν ερημαίαν τηρώ και βλέπω χορτάρινον καλύβιν* Λίβ. Ρ 1888. Πβ. όμως Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 123.

ερημανθρωπία η, Καλλίμ. 412.

Από το επιθ. *έρημος* και το ουσ. *ανθρωπία*.

Ολοκληρωτική απουσία ανθρώπων: *εκείνος απορών την ερημανθρωπίαν* αυτ. 345.

ερημάνθρωπος, επιθ.

Από το επιθ. *έρημος* και το ουσ. *άνθρωπος*.

Που είναι έρημος από ανθρώπους: *Τίς τον τοσούτον τον βουνόν και τον τοσούτον*

τόπον, τον τόσον ερημάνθρωπον, την αγριοτοπίαν αναβήν' ηδυνήθηκεν Καλλίμ. 1268.

ερημασμένος, μτχ., βλ. *ερημάζω*.

ερημασμός ο· *'ρημασμός*.

Από το (ε)*ρημάζω* και την κατάλ. *-μός*.

Καταστροφή: *Η φοβερή κακότητα του τύραννου εκείνου, υιού Οιδίπου του σκληρού κατά τον Πολυνίκην τον μοναχόν-του αδελφόν με την αλαζονίαν-του, τον 'ρημασμόν οπόποικεν εις όλον το βασίλειο* Θησ. Β' [29^{4}].

ερημείος, επιθ.· *'ρημείος*.

Για τη λ. βλ. L-S Suppl.

Ερημικός: *Ημέρες δεκατέσσερες αρμένιζεν το πλοίον, επήγεν κ' έραξεν εκεί εισέ νησίν 'ρημείον* Ιμπ. (Legr.) 732.

ερημία η· *ερημιά,* Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 124, Ερωφ. Ιντ. β' 128, Διγ. Ο 224.

Το αρχ. ουσ. *ερημία*. Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ερημιά· τόπος έρημος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Ο τόπος ήτονε κακός* ... (παραλ. 1 στ.) *«Και δέν τον σώνει», λέγασι, «Δάρειον οπ' ορίζει, μα σύρνει-μας στην ερημιά, θέ να μας τυραννίζει...»* Αλεξ. 1740. **2**) Αφανισμός, καταστροφή (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Πές-μου το γληγορότερον για να μήν ξεψυχήσω και τούτο το ρηγάτον-μου της ερημιάς ν' αφήσω* Ευγέν. 872· *φύλλα συκής μαζώνουσιν, χώνουν την εγδυμνιάν-τως, το σφάλμαν εγροικήσασιν οπού 'τον ερημιά-τως* Χούμνου, Κοσμογ. 82.

ερημιάζω, Μαχ. 82^{1}.

Από το επιθ. *έρημος* και την κατάλ. *-ιάζω*. Η λ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 544).

Καταστρέφω, λεηλατώ (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., ό.π.): *πρέπει να μας δώσετε όσα εκουρσέψετε και ερημιάσετε και εχαλάσετε εις το νησσίν-μας άδικα* αυτ. 354^{16}.

ερημίζω· *ερμίζω*· μτχ. *ερημισμένος*.

Από το επιθ. *έρημος* και την κατάλ. *-ίζω*.

Α' (Μτβ.) καταστρέφω ολοκληρωτικά: *ήσανε πολλά κρουσεμένοι από τον Φουκάν και ήτονε το βασίλειον ερημισμένον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 399. **Β'** (Αμτβ.) (προκ. για σπίτι) γίνομαι έρημος, ερημώνω (Βλ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 548, λ. *ερμίζω*]): *ό,τι κι' άν έχου χάνουν-τα, το σπίτιν-τως ερμίζει, ά σου γροικήσει* (ενν. *ο Ρήγας*) *να του πείς πράμα που δέν ολπίζει* Ερωτόκρ. Γ' 1169.

ερημικός, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *ερημικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Που ζεί στην ερημιά· μοναχικός: *ωμοιώθην πελεκάνι ερημικώ* Φυσιολ. Β 7^{16}· **β**) έρημος, απάτητος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Δυσωπεί δέ τον γέροντα του Στύλου κατελθείν και προς το ερημικώτερον μέρος της πέτρας καθίσαι* Βίος οσ. Αθαν. 246.

ερημισμένος, μτχ., βλ. *ερημίζω*.

ερημίτης ο, Χρον. Μορ. Η 7, 18, Βακτ. αρχιερ. 183· *ιερεμίτας* (Κωνσταντουδάκη Μαρία, Θησαυρ. 12, 1975, 93).

Το μτγν. ουσ. *ερημίτης*. Ο τ. από το ιταλ. *eremita* με επίδρ. του *ιερός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ασκητής· αναχωρητής (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 2): *όλοι οι πλέα ... μεγάλοι ερημίται ήσανε εις την έρημον* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 431.

ερημίτρια η.

Το θηλ. του ουσ. *ερημίτης*.

Αυτή που ζει μακριά από τον κόσμο: *τα πάντα εξεστράγγισας και εποίκες-με ερημίτριαν* Προδρ. I 147.

ερημοκκλήσι το.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *εκκλησιά*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ερημοκκλήσι (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *ανεβήκαμεν την ράχην απάνω του βουνού του λεγομένου του αγίου Ελευθερίου, όπου είναι το ερημοκκλήσι* Ιερόθ. Αββ. 334.

ερημονήσι(ν) το, Ιμπ. 677, 711, 722, 817, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 420· *'ρ η μ ο ν ή σ ι,* Ιμπ. (Legr.) 733, 748.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *νησί*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Έρημο νησί (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *να μή μας ρίξουν τα νερά σ' κανένα 'ρημονήσι* Γαδ. διήγ. 166· *Αφήκαν τον Ιμπέριον εις το ερημονήσιν* Ιμπ. 663.

ερημόνησος η ή **-σον** το.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *νήσος* ή (άν πρόκ. για το *ερημόνησον*) από το *έρημος* και *νησί*.

Μικρό έρημο νησί: *εδιάβη σ' ερημόνησον κ' έκαμεν κατοικίαν* Αχέλλ. 105.

έρημος η, Διγ. (Trapp) Gr. 2252, Βίος Αλ. 3603, 4326, Χούμνου, Κοσμογ. 1434 (γεν. *της έρημος*), Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{84}, 3^{43}, Συναξ. γυν. 247, Βεντράμ., γυν. 29, Δεφ., Λόγ. 28, Πεντ. Γέν. XIV 6, XVI 7, Έξ. III 1, IV 27, XIII 18 (γεν. *της έρημος*), Λευιτ. XVI 10, Αρ. XXXIII 8, Δευτ. I1, 19, XXIX 4, Αιτωλ., Μύθ. 130^{2}, Χρον. σουλτ. προσθ. 744, Διγ. Άνδρ. 365^{22}, Διγ. O 1266.

Το μτγν. ουσ. *έρημος* (Lampe, Lex., λ. *έρημος* B). Η λ. καί σήμ. (Δημητράκ.).

Η έρημος· έρημος τόπος, ακατοίκητος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. *ερήμος* 2): *διατί ήλθες εις την έρημον ετούτην;* Διγ. Άνδρ. 368^{26}· *Ο αδελφός-σου Ααρών σου θέ συναπαντήσει στα μέρη αυτά της έρημος, διά να σε χαιρετήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 2192· *εσύντυχεν ο κύριος προς τον Μοσέ εις την έρημο του Σιναί* Πεντ. Αρ. IX 1.

έρημος, επίθ., Σπαν. A 528, Διδ. Σολ. P 16, Γλυκά, Αναγ. 341, Διγ. (Trapp) Gr. 2084, Διγ. A 4517, Χρον. Μορ. P 4164, Διήγ. πόλ. Θεοδ. 110, Λίβ. Sc. 918, Λίβ. Esc. 2000, 3578, Αχιλλ. N 1293, Μαχ. 158^{7}, Δούκ. 393^{27}, Σφρ., Χρον. μ. 118^{27}, Διήγ. Αλ. V 53, Σαχλ. B' (Wagn.) PM 374, Σαχλ., Αφήγ. 599, Κορων., Μπούας 32, Πεντ. Δευτ. II 8, Θρ. Κύπρ. M 226, Ιστ. πολιτ. 75^{8}, Ιστ. πατρ. 81^{22}, Ερωφ. Ιντ. β' 165, Γ' 370, Παλαμήδ., Βοηβ. 202, 204, Βίος αγ. Νικ. 155, Διγ. Άνδρ. 408^{8}, Έγγρ. του 1643 (Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 63), Συναδ., Χρον. 648· *έ ρ μ ο ς.*

Το αρχ. επίθ. *έρημος* (L-S, λ. *ερήμος*). Ο τ. και σήμ. ιδιωμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ερήμος*).

1) Έρημος, ακατοίκητος, εγκαταλειμμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., λ. *ερήμος*

1): *εις την γήν την έρημον ευρέθην* Λίβ. Esc. 2775· *έρημον οδόν και τόπους διελθόντες* Βίος Αλ. 4476. **2**) Άδειος: *το πουλάκιν ήρπαξα και το κλουβίν εφήκα έρημον και ολόφκαιρον* Αχιλλ. L 979. **3**) Αφύλακτος (Βλ. και Δημητράκ., ό.π. 6): *Φόβος ένι που τρομάσσει και τα έρημα φυλάσσει* Αλέξ. μετα στ. 202 (κριτ. υπ.). **4**) (Προκ. για πρόσ.) μόνος, εγκαταλειμμένος, στερημένος από κ. ή από κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 4): *εντεύθεν ο ταλαίπωρος έρημος περιήει, άφιλος, αβοήθητος, άλλος Βελλεροφόντης* Μανασσ., Χρον. 6615· *μείναν έρμες πανδρεμένες σαν καλάμια στον κάνβο* Εβρ. ελεγ. 168· *Εφώναξε· «Ω βασιλεύ, σ' εμάς τ' ένι που κάνεις; Αφήνεις-μας γάρ έρημους και θέλεις ν' αποθάνεις...»* Αλεξ. 2808. **5**) Κατεστραμμένος (οικονομικά): *Εχάσαν τα δηνέρια-των, τα ρούχα-των αμαχεύσαν και από τα ζάρια εγέρθησαν έρημοι και εμισεύσαν* Σαχλ. N 203. **6**) Ταλαίπωρος, δυστυχισμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π. 4): *μετ' αυτό ετέλειωσεν η έρημος ζωή-του* Χούμνου, Κοσμογ. 268· *πουλιά, θεριά τα έρημα, κλαύσατε μετ' εμένα* Διακρούσ. 113^{26}. Έκφρ. *έρμος-σου χρόνος και κακός* (προκ. για κατάρα) = τον κακό-σου τον καιρό: *Έρμος-σου χρόνος και κακός, λουρί είπα και κουρτέλα* Στάθ. (Martini) B' 310.

ερημοτοίχι(ν) το.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *τοίχος*.

Χάλασμα: *εφούσκωσεν η θάλασσα... και επήρεν ερημοτοίχια και παρακκλήσια* Διήγ. έκρ. Θήρ. 110^{8}.

ερημοτοπία η, Λίβ. P 1776, Λίβ. N 1897.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *τόπος*.

Τόπος ακατοίκητος, ερημιά: *εφθάσασιν εις ερημοτοπίαν* Καλλίμ. 78· *καρδίας δεσμεύει* (ενν. *η κόρη*) *ελεύθερας και αισθήσεις υποτάσσει, τάς ανατρέφουν τα βουνά και οι ερημοτοπίες* Λίβ. Sc. 1079.

ερημότοπος ο, Λίβ. P 1899, 1902, Λίβ. Sc. 1617, 2111, Λίβ. N 2445.

Από το επίθ. *έρημος* και το ουσ. *τόπος*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Τόπος ακατοίκητος, έρημος (Η σημασ. και σήμ.): *τούτον επήρεν, έφερεν προς δράκοντος το κάστρον και προς τον ερημότοπον* Καλλίμ. 864· *Εκεί εις τον ερημότοπον και εις τα θαλασσοβράχια* Λίβ. N 2922.

ερημοχάρακον το· *ε ρ μ ο χ ά ρ α κ ο ν.*

Από το επίθ. *έρμος* ‹ *έρημος* και το ουσ. *χαράκι*.

Έρημος βράχος: *εισε ψηλό ερμοχάρακον τα ξύλα αυτά φυτεύουν* Χούμνου, Κοσμογ. 1174.

ερημώ, Μανασσ., Χρον. 5983, Έκθ. χρον. 80^{25}. Βλ. και *ερημώνω*.

Το αρχ. *ερημόω*.

A' (Ενεργ.) ερημώνω, λεηλατώ: *αποκτενούσι και ημάς και ερημώσουσι την πόλιν* Ιστ. πολιτ. 67^{14}· *πόλεις ηρήμωσε πολλάς ερήμους καταστήσας* Διγ. (Trapp) Gr. 22. **B'** (Μέσ.) στερούμαι: *Περί του ερημωθήναι οίνου* Ιατροσ. κώδ. ωλδ'.

ερημώνω, Χρον. Μορ. H 5623, Βίος Αλ. 2313, Χρον. Τόκκων 368, Ιστ. Βατοπ. 39· *'ρ η μ ώ ν ω,* Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [112], Τζάνε, Κρ. πόλ. 463^{12}.

Το αρχ. *ερημόω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α′ (Μτβ.) λεηλατώ, καταστρέφω (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *εξήλειφαν κ' ερημώναν του βασιλέως τους τόπους* Χρον. Μορ. Η 9098· *Ηύρεν γάρ ο πρίγκιπας τον δεμοσιακόν τόπον εξηλειμμένον παντελώς από τους ρογατόρους και του ρηγός τες εξουσίες οπού τον ερημώσαν* Χρον. Μορ. Η 8665. **Β′** (Αμτβ.) καταστρέφομαι: *δέν εκυβερνήσαμεν τον τόπον-μας με γνώση, μα διά έναν άγνωστον θέλομεν να 'ρημώσει· ημείς δέν είμεστ' άξιοι Τούρκον να πολεμούμεν* Ιστ. Βλαχ. 510.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = εγκαταλειμμένος, μόνος, έρημος: *Αυτός οπὄμειναν εκεί 'ς νησίν ερημωμένος, άφαγος δέ και άποτος θέλ' έν' αποθαμένος* Ιμπ. (Legr.) 765.

ερήμωσις η, Act. Lavr. 61^{5}, Θρ. πατρ. Μ 48, Ψευδο-Σφρ. 510^{6}.

Το μτγν. ουσ. *ερήμωσις*. Η λ. και σήμ.

1) Ερήμωση, καταστροφή (Η σημασ. και σήμ.): *Την δέ γενομένην ερήμωσιν της Θεσσαλονίκης υπό των Τουρκών* Βίος οσ. Αθαν. 259· *της μονής ταύτης τέλεον αφανισθείσης και εις παντελή καταντησάσης ερήμωσιν* Γράμματα Μετεώρ. 66^{39}. **2**) Έλλειψη, απουσία: *Πλήν ο βουνός ερήμωσιν την εξ ανθρώπων έχει* Καλλίμ. 100.

ερηνεύω, βλ. *ειρηνεύω*.

ερήνη η, βλ. *ειρήνη*.

ερηνικά, επίρρ., βλ. *ειρηνικά*.

ερηνικός, επίθ., βλ. *ειρηνικός*.

ερηνιώνω, βλ. *ειρηνώνω*.

ερθομός ο, βλ. *ερχομός*.

εριζικόν το, βλ. *ριζικόν*.

ερίζω, Μακρεμβ., Υσμ. 231^{4}, Μανασσ., Χρον. **114**, Παράφρ. Μανασσ. **303**, Κρ. συμβόλ. 137.

Το αρχ. *ερίζω*. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

Α′ Μτβ. **1α**) Συναγωνίζομαι, «παραβγαίνω» κάπ. σε κ.: *Αφκρασθήτε γάρ, αυθέντες, κύριοι-μου και δεσπόται, πόθεν ηύξησεν ο φθόνος* (παραλ. 10 στ.) *Θέλων δέ Δυσσεύς ερίζειν τον σοφόν τον Παλαμήδην τα προς όφελος Ελλήνων, περισσούς λαβών τοξότας προς εκείνους γάρ εχώρει* Ερμον. Ζ′ 139· **β**) προσπαθώ να μιμηθώ κ.: *Έστι τούτο το ζώον πτέρυγας έχον μακράς και εάν ίδη τα πλοία αρμενίζοντα και αυτό μιμείται αυτά και υψοί τας πτέρυγας και αρμενίζει ερίζον τοις πλοίοις* Φυσιολ. 342^{5}. **2**) Ενάγω σε δίκη (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ. 1, 1912, 136): *επειδή αυτείνοι δέν το πλερώσασιν δύο χρονιές περασμένες με ήρισεν εμένα τον άνωθεν Μάρκο ο ηγούμενος του άνωθεν μοναστηρίου* Κρ. Συμβόλ. 212. **Β′** (Αμτβ.) συναγωνίζομαι, «παραβγαίνω»: *Το κρίνον κοσμεί τον κήπον, ηδύνει την όσφρησιν, τον θεατήν εφέλκεται και προς το ρόδον ερίζει* Μακρεμβ. Υσμ. 162^{22}· *άν σε κράζουσιν εις την βουλήν εκείνην, τον νούν-σου θές εις ά λαλούν μάλλον οι πειρασμένοι.* (παραλ. 2 στίχ.) *Έριζε πάντα μετ' αυτών, θέλε να τους νικήσεις* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 496.

ερινός. *πρός ερινόν* Ιμπ. (Wagn.) 689, εσφαλμ. γρ. αντί *προσερινόν* (Βλ. Ιμπ. 768 (κριτ. υπ.). (Βλ. *προσωρινός*).

ερισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *ερισμός*.

Φιλονικία, διένεξη: *το ιδίως πολιτεύεσθαι και φροντίζειν έκαστος περί εαυτού ούχ ομονοίας εστίν αλλά διαιρέσεως και ερισμού παραίτιος* Βίος οσ. Αθαν. 251.

έριτα η.

Από το ουσ. *έρις*.

Συναγωνισμός: *το κάστρον εσυνέριζεν τον ήλιον εις το λάμπειν* (παραλ. 7 στ.) *ήθελες ίδει έριταν του κάστρου και του ήλιου* Λίβ. (Lamb.) Ν 637· φρ. *στέκω εις έριταν* = φιλονικώ: *Άκουγαν το πως έρχεται φουσάτο των Ρωμαίων και εφαίνετόν-τους δύσκολον να λείπουν εκ τον τόπον. Έστεκαν και εις έριταν τίς να τον προβοδίσει* Χρον. Τόκκων 3887.

εριφάκι το· *'ρ ι φ ά κ ι.*

Από το ουσ. *έριφος* και την κατάλ. *-άκι*. Ο τ. στο Somav. και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *ερίφιον*). Η λ. στο Somav.

Κατσικάκι (Η σημασ. και σήμ.): *ορδινιασμένον έχουσι το γιόμα να το φάμε* (παραλ. 1 στ.), *μ' ένα 'ριφάκι απού 'καμα οφτό παραπερνούμε* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 400.

εριφιακόν το· *'ρ ι φ ι α κ ό ν,* Μαχ. 544^{3}.

Από το ουσ. *έριφος* και την κατάλ. *-ιακός*. Ο τ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 770).

Κρέας από μικρό κατσίκι.

ερίφιον το, Αξαγ. Κάρολ. Ε′ 971, Παϊσ., Ιστ. Σινά 1431· *ε ρ ί φ ι (ν),* Αιτωλ., Μύθ. 94^{1}, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών νγ′· *ρ ί φ ι(ν),* Μαχ. 262^{35}, Θησ. Ι [90^{6}], Χούμνου, Κοσμογ. 1364, Ριμ. θαν. 123, 124, Σκλάβ. 39, Κορων., Μπούας 27, Βεντράμ., Γυν. 126, Πεντ. Γέν. XXXVII 31, XXXVIII 17, Έξ. XXIII 19, XXXIV 26, Λευιτ. IV 23, 24, IX 3, 15, Αιτωλ., Μύθ. 138^{1}, Κατζ. Α′ 55, Θυσ.^{2} 13, 39, 260, 262, 654, 808, Στάθ. (Martini) Γ′ 361, Τζάνε, Φυλλ. Ψυχ. 201.

Το μτγν. ουσ. *ερίφιον*. Η λ. και σε παπυρ. (L-S). Ο τ. *ερίφι* στο Βλάχ. και σήμ. στην Άνδρο (Andr., Lex.). Ο τ. *'ρίφι* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Ο τ. *'ρίφιν* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex.).

Κατσικάκι (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *σφάζουν ερίφιν αιγών* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 463· *Παιδάκι-μου, μή γνοιάζεσαι κ' εκ το βουνί απάνω είναι τα 'ρίφια και τ' αρνιά κι' απ' ό,τι θέλω πιάνω* Θυσ.^{2} 750.

εριφόπουλο το· *'ρ ι φ ό π ο υ λ ο,* Χούμνου, Κοσμογ. 1379.

Από το ουσ. *έριφος* και την κατάλ. *-όπουλο*.

Κατσικάκι: *φέρνει τα 'ριφόπουλα ο κύρης-του να φάγει* αυτ. 1378.

έρμαιον το, Μανασσ., Χρον. 610, 2725.

Το αρχ. ουσ. *έρμαιον*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Απροσδόκητη τύχη, ανέλπιστο κέρδος: *ούκ εχράτο υμάς ως δούλους, αλλ' ως αδελφούς και ού τόσον εφρόντιζε της οικείας ορέξεως ως το συμφέρον υμών και ως έρμαιον ηγείτο το κοινόν αγαθόν* Δούκ. 187^{28}. **2**) (Μεταφ.) Θύμα, παίγνιο (Η σημασ. και σήμ., Δημη-

τράκ., στη λ. 1): *...υπέρ Δροσίλλης της πολύ θρηνουμένης, ή προς Θεών εν ζώσι συντηρουμένη έρμαιον έσται και Χάγου λαμπράς τύχης* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 157.

ερμηνεία η, βλ. *αρμηνεία*.

ερμήνευμα το, βλ. *αρμήνευμα*.

ερμηνεύω, βλ. *αρμηνεύω*.

ερμίγγιον το, βλ. *ελμίγγιον*.

ερμίγκα, βλ. *ελμίγγιον*.

ερμίζω, βλ. *ερημίζω*.

έρμος, επίθ., βλ. *έρημος*.

έρμος· *εις τον ερμόν,* Αχιλλ. Ν 285, εσφαλμ. γρ. αντί *εις το έρμο* (Βλ. ά. *έλμον*). Επομένως διαγραπτέα η παραπομπή: Αχιλλ. Ο 285 και η σημασ. 2β στο ά. *αρμός*. Περιττή η διόρθ. Κριαρά, Αθ. 50, 1940, 188.

ερμοχάρακον το, βλ. *ερημοχάρακον*.

έρνος ο.

Το αρχ. ουσ. *έρνος* το.

Βλαστάρι· (μεταφ.) απόγονος (Για τη χρ. βλ. Κριαρ., Ελλην. 22, 1969, 437): *Βασίλειος ο θαυμαστός και Διγενής Ακρίτης των Καππαδόκων ο τερπνός και πανευθαλής έρνος* Διγ. (Trapp) Gr. 3140.

εροθεσμία· *εροθεσμίαν,* Λίβ. Sc. 1795, εσφαλμ. γρ. πιθ. αντί *οροθεσμίαν* (Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 157· Lambert κατά Λίβ. Ν 2638 *προθεσμίαν*).

ερπέτευμα το· *σ ε ρ π έ τ ε μ α.*

Από το *ερπετεύω* και την κατάλ. *-μα*.

α) Δημιουργία: *είπεν ο Θεός: ας σερπετέψουν τα νερά και σερπέτεμα ψυχή ζωντανή* Πεντ. Γέν. Ι 20· **β**) φρ. *σερπετεύω σερπέτεμα* = βλ. ά. *ερπετεύω*.

ερπετεύω· *σ ε ρ π ε τ ε ύ γ ω,* Πεντ. Γέν. VII 8, 21, VIII 17, IX 2, Λευιτ. XI 29, Δευτ. IV 18.

Από το ουσ. *ερπετό* και την κατάλ. *-εύω*. Τ. *σερπετεύω* στο Somav. (λ. *σερπετεύω*).

1α) Κινούμαι (ως ζώο): *έπλασεν ο Θεός τα ψάρια τα μεγάλα και την πάν ψυχή τη ζωντανή οπού σερπετεύγει* Πεντ. Γέν. Ι 21· *όλο το σερπετό οπού σερπετεύγει επί την ηγή* Πεντ. Γέν. Ι 26· **β**) (Προκ. για ζωντανές υπάρξεις) εξαπλώνομαι: *εσείς καρπύνετε και πληθύνετε· σερπετέψετε εις την ηγή και πληθύνετε εις αυτήν* Πεντ. Γέν. IX 7· *παιδιά του Ισραέλ εκάρπυναν και εσερπέτεψαν και επλήθυναν* Πεντ. Έξ. Ι 7. **2**) Κάνω να υπάρξουν· γεννώ (ζωντανά, ζώα): *και να σερπετέψει ο ποταμός βατρακούς* Πεντ. Έξ. VII 28· *είπεν ο Θεός ας σερπετέψουν τα νερά σερπέτεμα ψυχή ζωντανή* Πεντ. Γέν. Ι 20.

ερπετό(ν) το, Ροδολ. (Μανούσ.) χορ. δ' [1]· *α ρ π ε τ ό,* Πικατ. 514, Αχέλ. 154· *ʼρ π ε τ ό,* Χούμνου, Κοσμογ. 463, Τζάνε, Κρ. πόλ. 552[17]· *σ ε ρ π ε τ ό,* Πεντ. Γέν.

Ι 24, 25, VI 7, 20, VII 14, 21, VIII 17, IX 3, Δευτ. XIV 19· *σ έ ρ π ε τ ο,* Πεντ. Λευιτ. XXII 5.

Το αρχ. ουσ. *ερπετόν*. Ο τ. *αρπετό* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Ο τ. *σερπετό* και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *σερπετόν*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ζώο, ζωντανό: *φαίνεταί-μου ώς και τα άψυχα δένδρα και αι πέτραι να εσυνέκλαιαν μετ' εκείνων και όλα τα ερπετά* Διγ. Άνδρ. 410[27]· *από πάν σερπετό των νερών και από πάν ψυχή του ζώ ός εις τα νερά* Πεντ. Λευιτ. XI 10· έκφρ. *σερπετό του πουλιού* = πουλί: *πάν σερπετό του πουλιού οπού πορπατεί επί τέσσερα* Πεντ. Λευιτ. XI 20· (μεταφ.) φίδι: *Σάν τη γυναίκαν αρπετό στον κόσμο δέν εφάνη* Πανώρ. Β' 1.

ερπίζω, βλ. *ελπίζω*.

ερυγώ.

Από το β' αόρ. *ήρυγον* ‹ *ερυγείν* του ρ. *ερεύγομαι*. (Βλ. L-S, λ. *ερυγάω*).

Φρ. *ερυγώ την ψυχήν* = φτάνει η ψυχή-μου στο στόμα: *ψυχήν ερυγείν θάττον ηναγκαζόμην* Ευγεν., Δρόσ. Η 67.

ερυθραυγής, επίθ.

Από τα επίθ. *ερυθρός* και *αυγάζω*.

(Προκ. για χαλκό) που έχει κόκκινη λάμψη: *ωσεί χαλκός ερυθραυγής Ερμής ελαμπτηρούχει* Μανασσ., Χρον. 120.

ερυθρόβαπτος, επίθ.

Από τα επίθ. *ερυθρός* και *βαπτός*.

Κατακόκκινος: *ως άνθος ερυθρόβαπτον Ερμής εφωτοβόλει* Μανασσ., Χρον. 127.

ερυθρός, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ερυθρός*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1) Κόκκινος: *Περί του τί, πώς και διατί γίνεται το σώμα των βουλκολάκων ερυθρόν* Μάρκ., Βουλκ. 345[23-4]. **2**) Έκφρ. *ερυθρά γράμματα* (προκ. για έγγραφο) = αυτοκρατορικό έγγραφο (Βλ. Καραγ., Βυζ. διπλ.[2] 101 κε.): *Είχε και δι' ερυθρών γραμμάτων της βασιλικής και θείας χειρός* Act. Esph. 18[28]· *Τῳ μηνί Μαρτίῳ ινδικτιώνος ι' δι' ερυθρών γραμμάτων του κραταιού και αγίου ημών βασιλέως* Act. Lavr. 64[20].

ερυθροσήμαντος, επίθ.

Από το επίθ. *ερυθρός* και το *σημαίνω*.

Υπογραμμένος με κόκκινο μελάνι: *γραφήν ερυθροσήμαντον προς τον στρατόν εκπέμπει* Μανασσ., Χρον. 5546.

ερυθρόφυλλος, επίθ.

Από το επίθ. *ερυθρός* και το ουσ. *φύλλον*.

Που έχει κόκκινα φύλλα: *ρόδον ερυθρόφυλλον* Μανασσ., Χρον. 4769.

ερυθρώ.

Από το επίθ. *ερυθρός*.

Βάφω κ. κόκκινο: *των Ινδών τοις αίμασιν ηρύθρωσαν αρούρας* Μανασσ., Χρον. 1375.

ερυθρῷος, επίθ.

Από το επίθ. *ερυθρός κατά τα* επίθ. σε *-ῷος* (πβ. *χαρτῷος*).

Κόκκινος: *εν ερυθρῷοις γράμμασιν αυτόν εσημειούτο* Μανασσ., Χρον. 2707.

έρχομα το, Πεντ. Γέν. X 19, 30, XIII 10, XXV 18.

Από το *έρχομαι*.

Ερχομός.

έρχομαι, Προδρ. IV 227, Ασσίζ. 486^{4}, Ιερακοσ. 378^{14}, Διγ. Z 1723, Πόλ. Τρωάδ. 595, Χρον. Μορ. H 3692, 8175, 8716, Δούκ. 155^{27}, Αλεξ. 2641, Πεντ. Γέν. XXXVIII 9, Πτωχολ. α 632, Παϊσ., Ιστ. Σινά 237, Αλφ. 15^{18}, Ερωφ. Α′ 528, Ιντ. α′ 66, β′ 85, Βίος αγ. Νικ. 104, Διγ. Ἀνδρ. 404^{2}, Ερωτόκρ. Α′ 49, Β′ 1, 95, Δ′ 1557, Ευγέν. 652, Στάθ. (Martini) Α′ 320, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1131], Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 4, Ζήν. Ε′ 289, Τζάνε, Κρ. πόλ. 364^{9}, 396^{24}· *έλθομαι,* Επιστ. Μουρ. Β′ Α 58· *έρκομαι,* Ανακάλ. 8, Μαχ. 48^{12}, 382^{5}, 662^{21}, 668^{32}, Βουστρ. 498, 504, Κυπρ. ερωτ. 99^{3}, 104^{11,26}· αόρ. *ήρτα,* Ασσίζ. 60^{12}, 208^{5}, 257^{8}, 269^{28}, 326^{15}, 338^{17}, 366^{14}, 368^{1}, Βουστρ. 441, 451, 452, 484, 486, Πεντ. Γέν. XIX 31, XXIV 41, Ἐξ. XXII 8, Λευιτ. XI 34, Δευτ. VI 18, X 11, Αρ. XXXI 21, Κυπρ. ερωτ. 106^{33}, 110^{39}· *ήρχα,* Λεηλ. Παροικ. 343· προστ. αορ. *άλα,* Μαχ. 580^{1}· *έλα,* Διγ. (Trapp) Esc. 1227, 1228, Πόλ. Τρωάδ. 190^{231}, Πεντ. Γέν. XXX 3, Ερωφ. Ε′ 329· *ελάστενε,* Διγ. O 1870· μτχ. ενεστ. *ερχάμενος,* Ιων. 213^{5}, Χρον. Τόκκων 561, Πεντ. Γέν. XXIII 10, 18, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α′ 186· *έρχοντας,* Απόκοπ. 397, Στάθ. (Martini) Α′ 255· *έρκοντα,* Μαχ. 36^{21}, Βουστρ. 435· *ερκόντα,* Βουστρ. 443· μτχ. αορ. *ελθόντας,* Χρον. Μορ. P 401· μτχ. παρκ. *(ε)λθωμένος,* Αχέλ. 1888, 1097, 1907, 2383· *'ρθωμένος* Ερωφ. Ιντ. β′ 32, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 33, 133, Ιντ. δ′ 88· *'ρχωμένος,* Ερωφ. Β′ 483.

Το αρχ. *έρχομαι.* O τ. *έρκομαι* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 544). O τ. *έλθομαι* από ψευδοαρχαϊσμό από το *έρθομαι* (απ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β′ 346), που προήλθε από τον αόρ. *ήρθα.* Αόρ. *ήρχα* και σήμ. στις Κυκλάδες (Χατζιδ., MNE Β′ 504). Αόρ. *ήρτα* καί σε άλλα ιδιώμ. καί στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 544). Για τη μτχ. *έρχοντας* βλ. Χατζιδ., MNE Β′ 122-3. Για τις μτχ. σε *-όμενος, -ούμενος* βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ 1, 1927, 9 και Πιλαβάκη, Πρακτ. Α′ Συν. Κυπρ. Σ Γ′ 276. Για τις μτχ. *ερχούμενος, ερχάμενος* βλ. Χατζιδ., MNE Α′ 13. H μτχ. *ερχάμενος* και στην Ἠπειρο (Αναγνωστόπουλος, Αθ. 36, 1924, 93). Το ουδ. στον τ. *ερχάμενο* και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Γ′ 223, Δ′ 279, Θυ. 226. Για τη μτχ. παρκ. *ερχωμένος* (απ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη [Φορτουν. σ. 232]) βλ. Χατζιδ., ΕΕΦΣΠΘ. 1, 1927, 8. H λ. και σήμ.

1) Ἐρχομαι (H σημασ. και σήμ.): *ελθέ, έπαρέ-με, Χάροντα, να ζώ δέν υπομένω* Κορων., Μπούας 58· *πιστεύγω, έρκουνται να σε σκοτώσου* Βουστρ. 539. **2**) Προέρχομαι: *αυτά γούν όλα τα αγαθά έρχονται από την φιλοσοφίαν* Σοφιαν., Παιδαγ. 110· *ήλθε από αμαρτίας κι' ούκ είχεν κληρονόμον* Χρον. Μορ. H 7233. **3**) Γεννιέμαι (H σημασ. και σήμ.): *κείνους απού νά 'ρτου 'ς χίλιους χρόνους* Κυπρ. ερωτ. 108^{35}. **4**) Φτάνω (H σημασ. και σήμ.): *εποίκαν πολλές ημέρες ώσπου και ήλθαν* Μαχ. 278^{22}· *Δυό προξενίες ... ήρθασι* Ερωφ. Β′ 252. **5**) Επιστρέφω (H σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *ας μή χάσομεν τον καιρόν, γιατί πλούτη και άλλα πράγματα πάσιν κ' έρχουνται μικρά ομού μεγάλα* Παλαμήδ., Βοηβ. 58. **6**) Παρουσιάζομαι (H σημασ. και σήμ.): *εκεί που εκοιμάτονε ... του φάνη πως ήρθε πόδας λιονταριού και την καρδιάν-του πιάνει* Ερωτόκρ. Β′ 688· *όταν δέ γένεται καιρός της αποδείξεως παρά των μαρτύρων, τότε οι ερχόμενοί μοι μάρτυρες οφείλουσιν εκείνοι καθαρίσαι* Ελλην. νόμ. 560^{11}. **7**) (Με αντικ. τις λ. *στράταν, οδόν*) πορεύομαι: *μόνον την στράταν είχαμεν τήν ήλθαμεν εντάμα* Λίβ. N 2426· *εσύ περπάτει την οδόν, εμπρόθυμα την έρχου* Λογ. παρηγ. L 366. **8**) Προχωρώ: *Τότε λέγουσι κι' αυτόν: «Ἀφες να 'ρθείς κ' εις άλλην»* Σαχλ. Α′ (Wagn.) PM 196· *ας έρθομε προς την γιατρεία* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 351. **9**) Φτάνω στο σημείο (να ...): *από την θλίψιν την πολλήν ήλθαν να κιντυνέψουν* Χρον. Μορ. H 154· *από τον φόβον μὄρχομαι σχεδόν να ξεψυχήσω* Ζήνου, Βατραχ. 90. **10**) Προχωρώ σε μιά ενέργεια, περιέρχομαι σε μιά κατάσταση (ψυχική ή άλλη): *έρχομαι εις βοήθειαν ‹σ'› όλους τους εδικούς-μου* Αχιλλ. (Haag) L 328· *όταν γούν* (ενν. *το γένος των βαρβάρων*) *εις νίκην έλθουν* Ερμον. X 288· *αν έρθουσι σε ντέσπουτα* Στάθ. (Martini) Γ′ 220· *ήλθεν εις μεγάλην αδημονία τί να κάμει* Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41· *εμετελλάγην όψη-του, ήλθεν εις αηδίαν* Γεωργηλ., Βελ. 462· *τα βάσανα να λειώσουσι κ' εισέ χαρές να 'ρθούσι* Πρόλ. άγν. κωμ. 26· *ήλθαν σε πολλήν ανάγκην* Σοφ. πρεσβ. B 7. **11**) Ἐχω την πρόθεση: *ήρθες τη δασκάλισσα να κάμεις μετά μένα* Ερωφ. Ε′ 634. **12**) Αρχίζω: *Ὁταν ο ιέραξ κυπτός σταθή και αναπνέειν έρχεται και ουδέ καλώς βλέπειν δύνηται* Ορνεοσ. αγρ. 551^{4}. **13**) Καταφεύγω (σε πρόσωπο): *ήλθαμε προς τον λόγον-σου να κάμεις δικαιοσύνη* Λίμπον. 432. **14**) Επέρχομαι: *ο αμιράς ήλθεν κατ' αμφοτέρων* Σφρ., Χρον. μ. 116^{30}· *ο βασιλεύς των Ρωμαίων να ποίσει αρμάδαν να έλθει απάνω-μου* Μαχ. 20^{22}. **Φρ. 1**) *Ἐρχομαι εις γνώρα* = συνετίζομαι, αναγνωρίζω το σωστό: *άν τύχει να πιστέψουσι και νά 'ρθουσι εις γνώρα* Π.Ν.Διαθ. 511. **2α**) *Ἐρχομαι εις τον εαυτόν-μου* = συνέρχομαι: *εις εαυτήν ελθούσα έφησε ταύτα προς αυτόν μετά πολλών δακρύων* Διγ. Z 799· **β**) *έρχομαι εις τον νούν ή κατά νούν* = συνέρχομαι: *εστάθησαν πολλήν ώραν συλλογισμένοι και μετά βίας ήλθαν εις τον νούν-τους κ' έχυναν δάκρυα πικρά* Διγ. Ἀνδρ. 321^{26}· *μόλις ήλθον κατά νούν και δάκρυα εχύναν* Διγ. Z 395. **3**) *Ερχομαι εις λόγον* = συμφωνώ: *συνεφώνησαν και εις λόγον ήλθον* Ιστ. πολιτ. 31^{9}. **4**) *Ἐρχομαι εις λογία* = **α**) συζητώ, διαπραγματεύομαι: *εφάνην-τους να πέψουν τον αρχιεπίσκοπον ... και επήγεν ... και ήρταν εις πολλά λογία και εις πολλά τά εσυντύχαν εζητήσαν νά 'χουν την Αμμόχουστο* Βουστρ. 496· **β**) φιλονεικώ: *O μισέρ Φίλιππος είπεν-του: «Τζουάνη, παρακαλώ-σε, τούτα τα πράματα μέν τα ανακατώνεις πάσα ώρα!» Και εις πολλά λογία ήρτασιν* Βουστρ. 533. **5**) *Ἐρχομαι αντάμα* = συνευρίσκομαι: *η Μαρία αρραβωνιάσθη τον Ιωσήφ. Πρίν να έλθουν αντάμα ευρέθη εγγαστρωμένη από Πνεύμα Ἁγιον* Χριστ. διδασκ. 73. **6**) *Ἐρχομαι παρακάτω* = ξεπέφτω: *παρευθύς εσκόνταψεν το γένος των Σπαταίων· αχάμνισαν, εξέπεσαν και ήλθαν παρακάτω* Χρον. Τόκκων 178. **7**) (Προκ. για στρατεύματα) *έρχομαι της γής* = αποβιβάζομαι (στην ξηρά): *ήρταν της γής και ενέβησαν εις το χαντάκιν* Μαχ. 462^{29}. **8**) *Πηγαίνω και έρχομαι* = σείομαι (H χρ. και σήμ., βλ. Ανδρ., Αθ. 51, 1941, 35): *η γή επήγεν κ' έρχετον, τα νέφη σκοτεινιάσαν* Απολλών. 618. **9**) *Υπάγω και έρχομαι* = βρίσκομαι σε αμηχανία: *εγώ υπάγω και έρχομαι πόδας μετρών των στίχων* Προδρ. IV 69. **10**) *Μου έρχεται από χέρι* = μου περνά από το χέρι, εχω τη δυνατότητα (Βλ. Σακ., Κυπρ. Β′ 544): *επειδή και διά την σύντροφον και συγκάτοικον πενίαν, δέν μου έρχεται από χέρι με άλλο τίποτις να δείξω αυτόν τον πόθον, εβάλθηκα να κάμω μίαν συλλογήν ή μάζωμα των σοφών και εναρέτων ανθρώπων* Ροδινός Νεόφ., Περί ηρώων (Κουρν.) 227. **11**) *Καλώς ήλθαν* = καλώς όρισαν (H φρ. και σήμ.): *καλώς ήλθαν οι άρχοντες, χίλια καλώς μέν ήλθαν* Απολλών. (Wagn.) 296.

H μτχ. ενεστ. *ερχόμενος, ερχάμενος* ως επίθ. = μελλοντικός: *ώς χρόνοι είναι ... ο περασμένος, ο ευρισκόμενος και ο ερχόμενος, ίτσου είναι και οι μέραι της ζωής μας* Μαχ. 2^{4}· *το ερχόμενον έαρ έρχεται μετά κατέργων* Σφρ. Χρον. μ. 1056.

Το ουδ. της μτχ. στον εν. και τον πληθ. *το ερχόμενον, τα ερχόμενα* ως ουσ. = το μέλλον: *εις το ερχόμενον της ζωής-του όλης επεθυμά ευχαριστημένα να αρέσει του Θεού* Χριστ.

διδασκ. 365· *θωρώντα τα ερχόμενα κ' εγώ σιγοτρομάσσω, 'ς τόσον κακόν που θε γενεί άλλην βουλήν θα πιάσω* Αχέλ. 792.

ερχομός ο, Διγ. Α 1002, 3450, Βελλερ., Επιστ. 77, Στάθ. (Martini) Β' 319· *ε λ θ ο μ ό ς· ε ρ θ ο μ ό ς,* Ροδολ. Β' [177], Ε' [21].

Από το *έρχομαι* και την κατάλ. -ός. Ο τ. *ελθομός* από εξαρχαϊσμό του *ερθομός*. Η λ. στο Du Cange και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Άφιξη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *μετά σπουδής γάρ έτρεχον ειπείν τον ερχομόν-του* Διγ. Ζ 2146· *ο πατήρ-του ώς ήκουσεν τον ερχομόν ετούτου* Διγ. Ζ 2147· **β**) (προκ. για την ενσάρκωση του Χριστού) έλευση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Πιστεύομεν ότι να επέσασιν οι παλαιοί εκείνοι του νόμου τύποι και τα σκιώματα οπού ιερατεύασι με τον ελθομόν του Χριστού* Χριστ. διδασκ. 104. **2**) (Προκ. για εχθρό) προέλαση, έφοδος: *εκεινών τον ερχομόν έβλεπον εκ της βίγλας* Διγ. Α 3457.

ερώ, Μανασσ., Χρον. 5823, Ερμον. Χ 305, Ψ 23, Τζάνε, Κρ. πόλ. 286^{22}· μτχ. *ε ρ ω μ έ ν ο ς.*

Το αρχ. *ερώ*. Η μτχ. *ερωμένος* και σήμ. (Δημητράκ.).

1) (Ενεργ.) επιθυμώ: *τώρα γάρ τον Αθανάσιον αηδώς έχοντα τας εν τη πόλει διατριβάς ως ησυχίας ερώντα* Βίος οσ. Αθαν. 244. **2**) Μέσ. **α**) ερωτεύομαι: *ταύτα αδύνατον εστίν αυτήν του λέγειν, επεί όντως ζών ο πατήρ αυτής ηράσθη* Ελλην. νόμ. 559^{20}· *να αναλεχθώσιν κοράσια ... να τα φέρουσιν ... εις την Πόλιν, ότι οίαν αρεσθή ... ο υιός ... να την ερασθή* Hist. Imp. (Rochow) 195^{16}· **β**) επιθυμώ: *εν τω Ευφράτη ποταμῷ ηράσθη κατοικήσαι* Διγ. Ζ 3774.

Η μτχ. ενεστ. και παρκ. ως ουσ. = αγαπημένος, εραστής (Βλ. Δημητράκ. στη λ. 1): *Ο ερώμενος οξέως προς το ερωμένον σώμα ταχυτέρως ατενίζει* Ερμον. Χ 317· *έχαιρε γάρ ο αμιράς τυχών της ερωμένης* Διγ. (Trapp) Gr. 351.

Ερώα η.

Από το ιταλ. *eroe*.

Ηρωισμός?: *Τίς τ' άρματα ξηγάται της Ερώας* Κυπρ. ερωτ. 138^{5}.

ερωμανάτος, επίθ.· *'ρ ω μ α ν ά τ ο ς.*

Από το επίθ. *ερωμανής* με επίδρ. επιθ. σε -άτος (Βλ. και Καλιτσ., BZ 44, 1951, 313).

Ερωτομανής: *η φύσις έποικέν-το 'ρωμανάτον* (ενν. *το κοράσιον*), *ωραιότατον εις όψιν, νοθευμένην, της αισχύνης· έχει κράσιν τσουλουκόνου και πολιτικής μαινάδος* Πτωχολ. α 688.

ερωμανώς, επίρρ.

Από το επίθ. *ερωμανής*. Η λ. στο Ζωναρά σ. 877.

Με μανία: *κατανοήσαντες έτι του θηρεύειν ερωμανώς εξεχόμενον* (ενν. *τον μεγιστάνα*) *ούκ εμπρέπον ημίν συμπαρομαρτείν λογισάμενοι ... νόστου μνησθήναι συνείδημεν* Παντεχνή, Κυνηγ. 52.

ερωμένος, μτχ., βλ. *ερώ*.

ερωπιττάκιν το, βλ. *ερωτοπιττάκιν*.

έρως ο, (Ι), Λόγ. παρηγ. L 754, Μακρεμβ., Υσμ. 179^{26}, 185^{3}, Μανασσ., Χρον. 1384, 6078, Διγ. (Trapp) Gr. 609, 622, 695, 955, Διγ. Ζ' 853, 2699, Διγ. (Trapp) Esc. 1057, 1059, Βέλθ. 345, Ερμον. Ψ 9, Λίβ. Esc. 3865, Λίβ. Ν 2321, Αχιλλ. Ν 801, 998, 1083, Θησ. Πρόλ. [67], Γ' [32^{5}], Διγ. Άνδρ. 374^{11}, Διγ. Ο 112, κ.π.α.· *έ ρ ω ν,* Μανασσ., Χρον. 554 (αιτιατ. *έρων*), Διγ. (Trapp) Esc. 603, Βέλθ. 532 (κλητ. *έρων*), 552, 677 (κλητ. *έρων*), Αχιλλ. L 577 (κλητ. *έρων*), Αχιλ. Ν 846 (κλητ. *έρω*)· *έ ρ ω τ α ς,* Ερμον. Β 321 (γεν. *ερώτου*), Αχιλλ. Ν 614 (γεν. *ερώτου*), Θησ. (γεν. *ερώτου*) Πρόλ. [95, 110], ΙΒ' [76^{5}], Ch. pop. 268, 354, Ριμ. κόρ. 661, Δεφ., Λόγ. 373, Κυπρ. ερωτ. 112^{11}, 156^{1}, Πανώρ. Α' 454, Β' 443, Γ' 334, Ερωφ. Δ' 129, Βοσκοπ. 19, Ερωτόκρ., Α' 6, 306, 395, 462, 468, 498, 736, 969, 1237, 1241, 1294, Στάθ. (Martini) Α' 299, Β' 222, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 3, κ.π.α.· [*ό ρ ω ς ή ό ρ ω τ α ς·* πιθ. εσφαλμ. αναγν. αντί *έρως* ή *έρωτας*., Διγ. (Trapp) Esc. 1468, Λίβ. Esc. 2111, 3617, Αχιλλ. L 546].

Το αρχ. ουσ. *έρως*. Για τον τ. *έρωτας* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 9. Ο τ. *έρωτας* και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Έρωτας (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *σφάκτην είχεν έρωτος και πόνον της αγάπης* Αχιλλ. L 568· *κρουφά κλεφτά την πάτασσε του έρωτ' η οδύνη* Ερωτόκρ. Α' 484· *η μοίρα-μου μού 'δωκε ν' αγαπήσω, τα βάσανα του έρωτα μόνο για να γνωρίσω* Πανώρ. Α' 94· *έρως εις αυτόν της γυναικός εσέβην* Καλλίμ. 928· *Έρως εις την καρδίαν-μου της κόρης υπεσέβην* Λίβ. Sc. 1480· *όποιος τον έρωτ' απόκτησεν πολλάς έχει φροντίδας* Διγ. Α 1306· *έλαχεν πολλάς γυναίκας εμπεσείν εις έρωταν ανθρώπους και τότε ορμάζουνται* Ελλην. νόμ. 584^{2}· *είτις δέ πέσει εις έρωταν και κρατηθεί εις αγάπην* Αχιλλ. L 196. **2α**) Πόθος, σαρκική επιθυμία: *όλον-μου το κορμί εγέμισε φωτία και ο έρως επλήθυνεν και εγέμισεν όλας-μου τας αισθήσεις* Διγ. Άνδρ. 372^{31}· *έρωτος δέ τοις οχετοίς και ταις ροαίς του πόθου, καθάπερ υδραγώγιον καθίσταται το βλέμμα* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 490· *τον τρόπον εφανέρωσεν, τον έρωτα του πόθου* Καλλίμ. 2191· έκφρ. *έρωτος ανθρακουργία* βλ. ά. *ανθρακουργία*· **β**) ερωτικές περιπέτειες: *Λόγος πέμπτος διηγάται, έρωτας ανιστοράται και την αρπαγή της κόρης άνευ του πατρός της γνώμης* Διγ. Ο 1546. **3**) Σαρκική επαφή: *ερώτων δέ μυστήρια ερυθριώ του λέγειν* Διγ. (Trapp) Gr. 2149. **4**) Αγάπη, αφοσίωση: *έρωταν είχεν περισσόν ως διά την ποθητήν-του και διά την μητέραν-του και διά τους αδελφούς-του* Διγ. (Trapp) Esc. 487. **5**) Έντονη επιθυμία, πόθος για κ.: *εκεί εις το Αγγελόκαστρο όπως να το κουρσέψει* (ενν. *ο αφέντης*) *εκ τον πολύν τον έρωταν οπού είχε να το βλέπει* Χρον. Τόκκων 219· *έρως γάρ ήν μέσον αυτών, τίς νικήσει τον άλλον* Διγ. (Trapp) Gr. 718. **6**) Ο θεός Έρωτας: *η Βένους με τον Έρωταν ... παίζει και γελά* Κυπρ. ερωτ. 151^{5}.

έρως, (ΙΙ), Ερωτοπ. 513, εσφαλμ. γρ. αντί *παρά* (βλ. Κριαρ., Αθ. 45, 1933, 236).

έρωσις· *εις έρωσιν,* Λίβ. Ρ 875, εσφαλμ. γρ. αντί *εις ένωσιν* (μολονότι η λ. *έρωσις* στον Ησύχ.) (Βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 155).

ερωταγάπη η, βλ. *ερωτοαγάπη*.

ερωτάδιν το.

Από το ουσ. *έρωτας* και την κατάλ. -*άδιν*.

(Σε προσφών.) «αγαπούλα»: *παρηγοριά-μου της αυγής, εγκάρδιο-μου ερωτάδιν* Λίβ. V 1486 (βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 80 και 118).

ερωταπόκρισις η, Σκουβαρά, Ολυμπιώτ. 411· *'ρ ω τ α π ό κ ρ ι σ η.*

Από τα ουσ. *ερώτησις και απόκρισις*. Η λ. στο Du Cange (λ. *ερωταποκρίσεις*).

α) Ερώτηση και απάντηση, διάλογος, συζήτηση: *δεινούς*... (ενν. *αποκρισαρίους*), *καλούς, φρονίμους τε εις ερωταποκρίσεις* Γεωργηλ., Βελ. 619· **β**) απάντηση σε ερώτηση: *έχομε 'ρωταπόκρισες να σας αποκριθούμε* Αλεξ. 1924.

ερωτάρης ο, Συναξ. γυν. 1101, Ερωτόκρ. Α' 587, Β' 1295, 1493· *'ρωτάρης*, Ερωτόκρ. Α' 2189· θηλ. *ερωταριά*, Ευγέν. 694.

Από το ουσ. *έρωτας* και την κατάλ. *-άρης* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ' Α 421). Για το θηλ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 263 και Αθ. 6, 1894, 18. Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.) και σε ιδιώμ. (Βέης, Επετ. Παρνασσ. 9, 1906, 142).

1) Αγαπημένος, αγαπητικός: *'Ο,τι τραγούδια κάθ' αργά ήκουγε* (ενν. *η Αρετούσα*) *του 'ρωτάρη, όλα γραμμένα τά 'βρηκε* Ερωτόκρ. Α' 1473· *επόνεσεν εις την καρδιά δαμάκ' η Αρετούσα* (παραλ. 1 στ.), *'πειδή και τότες δὲ μπορεί να δεί τον ερωτάρη* Ερωτόκρ. Β' 1207. **2**) Αυτός που έχει ερωτικές επιτυχίες: *κάνει* (ενν. *ο έρωτας*) *τον ακριβό φτηνό, τον άσκημο ερωτάρη* Ερωτόκρ. Α' 587.

ερωταριά η, βλ. *ερωτάρης*.

έρωτας ο, βλ. *έρως*.

ερωτεύομαι· *'ρωτεύγομαι*, Ch. pop. 571· μτχ. ενεστ. *ερωτεύοντας*, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1588]· μτχ. παρκ. *ερωτεμένος*, Ριμ. κόρ. 712.

Από το ουσ. *έρως και την κατάλ. -εύομαι*. Η λ. στο Somav. και σήμ.

Ερωτεύομαι, είμαι ερωτευμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ο μαύρος να παίζει ήρχισεν και έμορφα να ορχιέται, ‹ο› νέος υπολυγίζετον ωσάν να ερωτεύθην* Αχιλλ. (Haag) L 295· *μετά λόγου γλυκερού, γλώσσης ερωτευμένης* Καλλίμ. 2068.

ερώτημα(ν) το, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 380, 847, 880, 2314, 2441, Θησ. Ε' [84[7]], Κορων., Μπούας 7· *ρώτημα(ν)*, Ερωτοπ. 33, Απολλών. 44, 46, Αρμούρ. 59, Απόκοπ. 156, Πικατ. 394, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 468, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [1036], Τζάνε, Κρ. πόλ. 465[25].

Το αρχ. ουσ. *ερώτημα*. Η λ. και ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ερώτηση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *'Αλλον δὲ πάλι ερώτημαν σε θέλω ερωτήσειν* Φλώρ. 99· **β**) απορία: *έχω, κυρά-μου, εγώ μιστόν; ειπέ-μου να το μάθω. Καλέ-μου, αυτόν το ρώτημαν φρονίμου ανθρώπου υπάρχει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 664· **γ**) αίνιγμα, μάντεμα: *Ρώτημα το παραμικρόν δὲν ημπορεί να εύρει* (ενν. *ο θεός*) Αιτωλ., Μύθ. 16[10]. **2**) Πρόβλημα, ζήτημα: *Χρηστέον ούν τη τοιαύτη μεθόδω επί παντί των ομοίων ερωτημάτων* Rechenb. (Vog.) 20[17]· *να έχει πόλεμον άν ένι το ρώτημαν απού α' μάρκον ασήμιν και απάνω* Ασσίζ. 53[17]. **3**) (Προκ. για σύγγραμμα) θέμα που το διαπραγματεύεται κάπ.: *λέγω σε εις τα «Ρωτήματα» αυτός διαμερίζει τα μέρη της γραμματικής* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 852.

ερωτημός ο· *'ρωτημός*.

Από το *ερωτώ* και την κατάλ. *-μός*.

Ερώτηση: *'ρωτημό ερώτησεν ο ανήρ γιατ' εμάς και για τη γέννησή-μας* Πεντ. Γέν. XLIII 7.

ερώτησις η, Διγ. Α, μετά στ. 416, Act. Lavr. 12[14].

Το αρχ. ουσ. *ερώτησις*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ερώτηση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *τας ερωτήσεις τας πολλάς άφες* Λιβ. Sc. 2625. **2**) (Προκ. γιά μάρτυρα) εξέταση, ανάκριση: *Μὴ προχείρως ο άρχων κεφαλικὴν τιμωρίαν φερέτω εἰ μὴ πρότερον ο εναγόμενος διά της οικείας ομολογίας ή της των μαρτύρων ερωτήσεως ή των βασάνων ούτως ελεγχθῇ* Αρμεν., Εξάβ. Α' 4[24]. **3**) Αίτηση: *μὴ εξείναι τινά ... άνευ ερωτήσεως και επιτροπής του κοινού συστήματος του πρώτου και των ηγουμένων επιλαβέσθαι και καλλιεργήσαι νεωστί τόπον* Act. Lavr. 9[23].

ερωτιά η, Ριμ. κόρ. 706, 713, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 397, Δεφ., Λόγ. 394, 428, Περί γέρ. 172, Πανώρ. Γ' 287, Ερωφ. Α' 228, Δ' 749, Βοσκοπ. 488, Ερωτόκρ. Α' 93, 268, 1165, 1184, 1192, 1836, 2250, Γ' 364, 1402, 1410, Στάθ. (Martini) Α' 132, 133, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [39], Β' [835], χορ. β' [53], Γ' [4], Δ' [543], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. Α' 99, 144· *ερωτία*, Θησ. Ζ' [103[6]], Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [30].

Από το ουσ. *έρωτας* και την κατάλ. *-ιά*. Η λ. στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 12.

1) 'Ερωτας: *Ποιός είν' αυτός που τραγουδεί της ερωτιάς τα πάθη* Ερωτόκρ. Α' 508· *Γιατί ποτὲ τ' αντρόγυνα δὲν στέκου 'ς μιάν καρδίαν, μά, σάν απομακρύνουσι, χάνουν την ερωτίαν* Ριμ. κόρ.659· *ως καθώς στον λογισμόν του γέρου δεν τυχαίνει πόθος κι' αγάπη τσ' ερωτιάς νά 'ναι κατοικημένη, έτσι κι' ο νιός παρακινά την φύσιν να μανίζει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [178]· *εκείνη αγάπη τσ' ερωτιάς ήτονε και του πόθου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 283. **2**) Ερωτισμός: *Εσύ που πνέεις ερωτιάν, και πόθ' όλος μυρίζεις* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [543]. **3**) Χάρη: *το τί λοιπόν εγίνετο, σαν είχασιν αλλάζειν τὲς φορεσιές, τες στολισιές με ερωτίας τάξιν;* Γεωργηλ., Θαν., 157. **4**) (Ως προσωποπ.): *εις τον τροχόν της ερωτιάς όλα τά 'χω γραμμένα* Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 90.

ερωτίδιν το, Λιβ. Sc. 499.

Από το ουσ. *έρωτας* και την κατάλ. *-ίδι(ν)*.

(Σε προσφών.) «αγαπούλα»: *παρηγοριά-μου της αυγής, εγκάρδιόν-μου ερωτίδιν* Λιβ. Ν 1463.

ερωτιδόπουλο(ν) το, Λιβ. Ρ 808, Λιβ. Esc. 369 (κριτ. υπ.), 1110, 1165, Λιβ. Ν 364, 963· *ερωτοδόπουλο(ν)*, Θησ. Ζ' [59[7]].

Από το ουσ. *ερωτίδι(ν)* και την κατάλ. *-πουλο(ν)*. Για τη λ. βλ. και Αρχ. Πόντου 8, 1938, 67.

Ερωτιδέας, μικρός έρωτας: *εδώ τα ερωτιδόπουλα και επάνω τα ζωδία* Λιβ. Sc. 36.

ερωτίζω.

Από τον αόρ. του *ερωτώ* και την κατάλ. *-ίζω*. Η λ. στον Ησύχ. (L-S).

Ρωτώ: *ο χαχάμης-τους εβγαίνει και καθίζει σ' ένα θρόνον πολλά ψηλόν και αυτούνους ερωτίζει: «Πιστοί υιοί του Ισραήλ...* (παραλ. 1 στ.), *πώς ήτον αυτό σήμερον...»* Μαρκάδ. 436· *το οποίον* (ενν. *είδωλον του Απόλλωνος*) *ερωτιζόμενον διά το τέλος του τόσου κακού, εις τέτοιον τρόπον τους αποκρίθη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Υπόθ. [6].

ερωτικά, επίρρ., Καλλίμ. 728, Φλώρ. 1587, 1700, Λιβ. Esc. 212.

Από το επίθ. *ερωτικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Με ερωτική διάθεση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *εγέλασε ερωτικά, της βάγιαστης ελάλει* Διγ. Ζ 191.

ερωτικοβρύσις η, Λιβ. Sc. 2877 (κριτ. υπ.).

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *βρύσις*.

«Ερωτική» βρύση: *τα επάσχισαν λαλούσιν εις την ερωτικοβρύσιν* Λιβ. Ν 3485.

ερωτικόβρυτος, επίθ.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ρηματ. επίθ. του *βρύω*.

Που αναβλύζει έρωτα: *βασίλισσα χαρίτων, βρύσις ερωτικόβρυτε της ευπολήψίας* Λιβ. Ν 11.

ερωτικογραμμένος, μτχ. επίθ., Λιβ. Ν 1582.

Από το επίθ. *ερωτικός* και την μτχ. παρκ. του *γράφω*.

Που είναι γραμμένος με ερωτικό πάθος: *Είδα απέσω από γραφήν ερωτικογραμμένην το να πηδήσει θάνατος σωματεμψυχωμένος* Λιβ. Sc. 682.

ερωτικοενήδονος, επίθ.

Από τα επίθ. *ερωτικός* και *ενήδονος*.

Που προκαλεί ερωτική ηδονή: *Πόσας καλάς μεταβολάς ερωτικοενηδόνους κατάστρατα εχαιρόμεθα* Λιβ. Sc. 3156.

ερωτικοθέλημα(ν) το, Λιβ. Sc. 2332.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *θέλημα*.

Ερωτική επιθυμία: *εις το ερωτικοθέλημα ήλθα το ιδικόν-του* αυτ. 2040.

ερωτικοκάρδιος, επίθ.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *καρδιά*.

Που έχει ερωτευμένη καρδιά: *Τί λόγους να την είπω, την ερωτικοκάρδιον πώς να την χαιρετήσω;* Λιβ. Sc. 1104.

ερωτικοκόρη η.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *κόρη*.

Αγαπημένη, ερωμένη: *εμπαίνει απέσω εις τον κοιτώναν-της της ερωτικοκόρης* Λιβ. Sc. 306.

ερωτικολόγια τα.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *λόγια*.

Ερωτικά λόγια: *είδα χαρτίν ερωτικόν τάφος να γένει ανθρώπου και τα ερωτικολόγια-του ψυχοθανατωμοί-μου* Λιβ. Sc. 686.

ερωτικοπόθος, επίθ.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *πόθος*.

Που αισθάνεται ή προκαλεί ερωτικό πόθο: *διά Ροδάμνην την καλήν, την ερωτικοπόθον* Λιβ. Ρ 302.

ερωτικοπρόσωπον το.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το ουσ. *πρόσωπον*.

Πρόσωπο του Έρωτα: *και είπα-τον: «ναί, εις τα ερωτικοπρόσωπα τα τρία».* Λιβ. Ρ 605.

Ερωτικοροδάμνη η, Λιβ. Sc. 2948, 3150.

Από το επίθ. *ερωτικός* και το κύρ. όνομ. *Ροδάμνη*.

Η ωραία Ροδάμνη: *η πανεξαίρετος Ερωτικοροδάμνη* αυτ. 1302.

ερωτικός, επίθ., Κρασοπ. 6, Καλλίμ. 769, 835, 1124, 1128, Διγ. (Trapp) Gr. 352, 705, 863, Διγ. Ζ 154, 190, 929, 1166, 4260, Βέλθ. 363, Πόλ. Τρωάδ. 658, Φλώρ. 240, 1040, 1585, 1806, Λιβ. Ρ 233, 572, 822, 2288, 2340, Λιβ. Sc. 281, 1383, 2229, Λιβ. Esc. 543, 1191, 3974, Λιβ. Ν 1594, 1876, 3675, Αχιλλ. L 261, 596, 1105, 1113, Αχιλλ. Ν 30, 250, 723, 864, 1431, Αχιλλ. Ο 614, 620, 623, Ιμπ. 33, Χρον. Τόκκων 3457, Μάρκ., Βουλκ. 350^{17}, Διγ. Ἀνδρ. 315^{32}, 333^{29}, κ.π.α.· *ο ρ ω τ ι κ ό ς,* Λιβ. Esc. 206, 702, 1745, 3391, Αχιλλ. Ν 335, 776, 866, 1302, 1466, 1487, Θησ. (Foll.) Ι 97, 129· *'ρ ω τ ι κ ό ς,* Αχιλλ. L 1076, Θησ. Ι' [66^{1}, 86^{4}, 102^{3}], Τριβ., Ταγιαπ. 30.

Το αρχ. επίθ. *ερωτικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που αναφέρεται στον έρωτα, σχετικός με τον έρωτα: *το μή πεσείν εις μέριμναν ερωτικήν τον νού-σου* Καλλίμ. 1030· *εκάμναμεν συγκυλίσματα ερωτικά* Διγ. Ἀνδρ. 369^{32}· *ερωτικάς μεταβολάς τελούντες ακορέστως* Διγ. (Trapp) Gr. 2157· *ανάγκην γάρ ερωτικήν παρηγορεί και λόγος* Καλλίμ. 1131· *κόρη , ας χορτάσω γλυκασμόν ερωτικής αγάπης* Αχιλλ. Ν 1229· *οίδα χαράν την ερωτικήν τάφος να γένει ανθρώπου* Λιβ. Ν 1585· *γραφάς-μου πανεξαίρετας, λόγους ερωτικούς-μου* Λιβ. Esc. 1640· *εκείνῳ δή τῳ Μιχαήλ* ... (παραλ. 1 στ.) *η βασιλίς ερωτικόν επιβαλούσα βλέμμα* Μανασσ., Χρον. 6075. **2α**) Ὁμορφος, ευχάριστος στις αισθήσεις: *ερωτικός, πανευειδής, αγέρωχος τον τρόπον* Αχιλλ. Ν 22· *είχεν αυτός και σύζυγον εκ ξένων δέ γονέων ερωτικήν, εξαίρετος αυτή η Αφροδίτη* Αχιλλ. Ο 4· *ήσαν τα πάντα ερωτικά, χάριτος πεπλησμένα* Αχιλλ. Ν 1054· *«Αδόνιν-μου πολύπονον, ερωτικόν-μου αδόνιν...»* Αχιλλ. L 756· **β**) ποθητός: *το στήθος-της παράδεισος ερωτικός υπάρχει* Βέλθ. 713· *ανεντράλισα τα ερωτικά-σου κάλλη* Ch. pop. 231. **3α**) Ερωτευμένος: *αμηχανεί γάρ εις αρχήν ερωτική καρδία* Λιβ. Sc. 1105· *ο νούς ο ερωτικός* Λιβ. Esc. 4042· *είναι κ' οι τρείς ορωτικοί, έναι κι' αντρειωμένοι* Απολλών. 276· **β**) αγαπημένος: *Ανδρόγυνον ερωτικόν του κόσμου ηγαπημένον* Ιμπ. 39· *βλέπε, κόρη-[μου], ερωτική εις χείρας-μου να πέσεις* Αχιλλ. Ο 537· *Χαρτί σε πέμπω, ερωτικέ αυθέντη, ευγενικέ-μου* Αχιλλ. Ο 383· γ) που έχει τήν προθυμία να κάνει κ.: *είτις απλώς ερωτικός θελήσει να το εκφράσει* Λιβ. Sc.3261.

Το αρσ. του επιθ. ως ουσ.= εραστής: *αλλ' ού μή κλίνω τράχηλον εις έρωταν να πέσω, ουδέ είς αγκάλες να σεβώ ερωτικού μεγάλου* Αχιλλ. Ν 980. Το θηλ. του επιθ. ως ουσ. = ερωμένη, αγαπημένη: *διά να την έχει ερωτικήν, να χαίρεται μετ' αύτην* Χρον. Μορ. Η 5778· *τίνος να το ειπώ ούκ έχω, είμη εσένα, ερωτική-μου* Ch. pop. 108· *και θλίψω την ερωτικήν, την πολυπόθητή-μου* Αχιλλ. L 987· *μέριμνα γάρ ερωτικής τον νούν-μου ούκ αναπαύει* Λιβ. Sc. 1059. Το ουδ. στον πληθ. = τα σχετικά με τον έρωτα: *να παιδευθείς τα ερωτικά, ώς έχει, να τα μάθεις* Λιβ. Ρ 2680· *πάλιν εις ερωτικά άλλος τις ούχ υπέστη* Διγ. Esc. 717.

ερωτικώς, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 1526· *ο ρ ω τ ι κ ώ ς,* Αχιλλ. Ν 360.

Το αρχ. επίρρ. *ερωτικώς* (L-S, λ. *ερωτικός* II).

1) Με ερωτική επιθυμία, διάθεση: *ιστόρησεν τον Ἄρην ο τεχνίτης ερωτικώς συμπαίζοντα μετά της Αφροδίτης* Καλλίμ. 435. **2**) Με τρόπο ερωτικό: *ευρίσκει* ... (παραλ. 1 στ.) *την γραύν να παίζει ως το παιδίν, ερωτικώς να ορχήται* Καλλίμ. 1320.

ερώτιμος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και την κατάλ. *-ιμος*.

Αξιαγάπητος, αξιολάτρευτος: *απέσω εις τον κοιτώναν-της της ερωτίμου κόρης* Λιβ. Ν 1274.

ερωτοαγαλλιώμαι.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *αγαλλιώμαι*.

Χαίρομαι από έρωτα: *σκιρτάν, χορεύειν έπρεπεν, ερωτοαγαλλιάσθαι* Φλώρ. 826.

ερωτοαγάπη η, Αχιλλ. L 709· *ερωταγάπη*, Βέλθ. 624.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *αγάπη*.

Πόθος ερωτικός: *να πέσεις μέσα στον βυθόν της ερωτοαγάπης* Βέλθ. 638· *με τον όφιν σμίγεται διά ερωτοαγάπην* Λιβ. P 149. (Ως προσωποπ.): *δουλώνομαι εις τον έρωτα, λιζιώνομαι εις τον πόθον, πιστός-της να είμαι αποτουνὺν της Ερωτοαγάπης* Λιβ. P 296.

ερωτοαγαπημένος, μτχ. επίθ.· *ερωτοηγαπημένος*.

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. παρκ. του *αγαπάω*.

Ερωτευμένος: *κρινοτριανταφυλλόροδα ερωτοαναθρεμμένα, αναθρεμμένα σύντομα, ερωτοηγαπημένα* Φλώρ. 154.

ερωτοακατάκριτος, επίθ., Λιβ. P 95, Λιβ. Ν 114.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *ακατάκριτος*.

Που δεν τον έχει βασανίσει ο έρωτας: *ερωτοακατάκριτος και πάρεκτος αγάπης* Λιβ. Esc. 95.

ερωτοαναθρεμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και την μτχ. παρκ. του *ανατρέφω*.

Που έχει ανατραφεί από τον έρωτα ή για τον έρωτα: *κρινοτριανταφυλλόροδα ερωτοαναθρεμμένα* Φλώρ. 153.

ερωτοανάμνησις η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *ανάμνησις*.

Ερωτική ανάμνηση: *έχετε ερωτοανάμνησιν εσείς, οπού ποθείτε* Λιβ. Sc. 7.

ερωτοασκόλησις η, βλ. *ερωτοασχόλησις*.

ερωτοασχολησία η· *ερωτοσχολησία*.

Από το ουσ. *ερωτοασχόλησις* και την κατάλ. *-ία*.

Ερωτική ασχολία, ερωτική υπόθεση: *έχε εις τον νούν-σου πάντοτε τας ερωτοσχολησίας* Λιβ. Ν 985.

ερωτοασχόλησις η, Λιβ. P 828· *ερωτοασκόλησις*, Λιβ. Esc. 1133· *ερωτοσχόλησις*, Λιβ. Ν 1944.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *ασχόλησις*.

Ερωτική υπόθεση, ερωτική ασχολία: *έχετε εις νούν πάντοτε τας ερωτοασχολήσεις* Λιβ. Sc. 5.

ερωτόβλητος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *βλητός*. Η λ. και στο Μελιτηνιώτη (Müller 398).

Ερωτοχτυπημένος: *εμού δὲ τους οφθαλμούς ο ύπνος εξέφυγεν (ερωτοβλήτους γὰρ μάλα τι φεύγειν φιλεί)* Μακρεμβ., Υσμ. 181[24].

ερωτογλυκόπικρα τα.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *γλυκόπικρος*.

Χαρές και πίκρες του έρωτα: *τα ερωτογλυκόπικρα του πόθου να με μάθει* Λιβ. P 124.

ερωτογραφή η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *γραφή*.

Ερωτικό γράμμα: *τον εκατεθανάτωσεν η ερωτογραφή-σου* Λιβ. Sc. 698.

ερωτοδέσμη η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δέσμη*.

Ερωτικός δεσμός: *προς τον Τζιμισχὴν ερωτοδέσμην ἔχοι η βασιλίς* Μανασσ., Χρον. 5822.

ερωτοδέσποινα η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δέσποινα*.

Η κυρά του έρωτα· (εδώ ως προσφών.) έρωτά-μου, αγάπη-μου: *κυρά-μου, ερωτοδέσποινα, ποθοκρατόρισσά-μου* Ερωτοπ. 84.

ερωτοδήμιος ο.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δήμιος*.

Ο έρωτας που σκοτώνει: *είχα τους αδιάκριτους, τους ερωτοδημίους* Λιβ. Ν 226.

ερωτοδίκη η, Λιβ. Esc. 365 (κριτ. υπ.).

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δίκη*. Βλ. και *ερωτοθήκη*.

Ερωτικό δικαστήριο: *αφότου εκεί απεσώθημεν εις την ερωτοδίκην* Λιβ. P 2831.

ερωτοδιωματάρης, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *διωματάρης*.

Ομορφοκαμωμένος, ωραίος, θελκτικός: *όμορφος, αξαζόμενος κ' ερωτοδιωματάρης* Ερωτόκρ. Β' 146.

ερωτοδόπουλο(ν) το, βλ. *ερωτιδόπουλο(ν)*.

ερωτοδουλεία η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δουλεία*.

Υποδούλωση στον έρωτα : *τράχηλον κλίνε εις τον ζυγόν της ερωτοδουλείας* Λιβ. Ν 243.

ερωτοδυναστεία η, Λιβ. P 132, Λιβ. Esc. 131.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *δυναστεία*.

Η δυναστεία, η τυραννία του έρωτα: *η πολύφοβος ερωτοδυναστεία* Λιβ. Ν 150.

ερωτοεμνοστολόγια τα.

Από τα ουσ. έρωτας και εμνοστολόγια.

Τρυφερά ερωτικά λόγια: *τα ερωτοεμνοστολόγια-της ψυχοθανάτωμά-μου* Λίβ. Esc. 1788.

ερωτοενήδονος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *ενήδονος*.

Ηδονικός: *τας ποταπάς τας ηδονάς τας ερωτοενηδόνους* Λίβ. Sc. 2689.

ερωτοενηδόνως, επίρρ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίρρ. *ενηδόνως*.

Ερωτικά: *αλλήλως να σκιρτήσουσιν ερωτοενηδόνως* Φλώρ. 779.

ερωτοεξηρημένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Ν 334, 1928· *ε ρ ω τ ο ε ξ η ρ ε μ έ ν ο ς,* Λίβ. Esc. 459 (κριτ. υπ.).

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. παθητ. παρκ. του *εξαιρώ*.

Εξαιρετικά ωραίος, θελκτικός: *πόθον κόρης ηθικής, ερωτοεξηρημένης* Λίβ. Ρ 215.

ερωτοεπαινεμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. παρκ. του *επαινώ*.

Που είναι στολισμένος με τις χάρες του έρωτα, χαριτωμένος: *την συντυχογλυκόλαλον, ερωτοεπαινεμένην, εκείνην την εκόσμησεν η χάρις των ερώτων* Φλώρ. 194.

ερωτοηγαπημένος, μτχ., βλ. *ερωτοαγαπημένος*.

ερωτοηλικία η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *ηλικία*.

Όμορφο παράστημα: *όλος ο κόσμος εθαύμασεν... ... το κορμίν το θαυμαστόν, την ερωτοηλικίαν* Αχιλλ. L 483.

ερωτοθήκη· *ερωτοθήκην,* Λίβ. Esc. 365, εσφαλμ. γρ. αντί *ερωτοδίκην*.

ερωτοθλιμμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και την παθητ. μτχ. του *θλίβομαι*.

Θλιμμένος από τον έρωτα: *ποθώ ερωτοθλιμμένος* Λίβ. Ν 1398.

ερωτοϊστορημένος, μτχ. επίθ., Λίβ. Ρ 2728· *ε ρ ω τ ο ϊ σ τ ο ρ ι σ μ έ ν ο ς,* Λίβ. Esc. 257.

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. παρκ. του *ιστορώ*. Ο τ. *ερωτοϊστορισμένος* από επίδρ. μτχ. σε *-σμένος*.

Που έχει ζωγραφισμένους έρωτες: *ήτον ο πάτος όλος από χρυσολιθώματος ερωτοϊστορισμένος* Λίβ. Ρ 2723.

ερωτοϊστορισμένος, μτχ., βλ. *ερωτοϊστορημένος*.

ερωτοκάμινος η, Καλλίμ. 1129, 1690, Λίβ. Esc. 3588.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *κάμινος*.

Ερωτική φωτιά: *από την φλόγαν έπαθες της ερωτοκαμίνου* Λίβ. Sc. 2405.

ερωτοκάρδιος, επίθ., Λίβ. Sc. 1104.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *καρδιά*.

Αγαπημένος, λατρευτός: *την ερωτοκάρδιον πώς να την χαιρετήσω* Λίβ. Ν 1922.

ερωτόκαστρον το, Βέλθ. 261, 322, 441, 486, 812, 1117.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *κάστρον*.

Το κάστρο του Έρωτα: *κατασκοπών τας χάριτας του Ερωτοκάστρου εκείνου* Βέλθ. 547.

ερωτοκέντητος, επίθ., Μανασσ., Αριστ. ΙΙ 109 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 90[2]].

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *κεντητός*.

Ερωτοχτυπημένος: *Ευνή και νυξ και φίλημα, περιπλοκή και κοίτη ψυχών θεραπευτήρια τοις ερωτοκεντήτοις* Μανασσ., Αριστ. ΙΙ 188 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 111[2]].

ερωτοκίνημα το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *κίνημα*.

Χαριτωμένο βάδισμα, «νάζι»: *από το ερωτοκίνημα και το χάδιον δεν εφαίνετον ποτέ πως περπατεί* Διγ. Άνδρ. 315[5].

ερωτοκουρτέσα η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *κουρτέσα*.

Η ωραία αρχόντισσα: *σύντομα σεβαίνει απέσω εις τον κοιτώναν-της της ερωτοκουρτέσας* Λίβ. Ρ 1391.

ερωτοκράτης, επίθ.

Από το *ερωτοκρατώ*.

(Προκ. για τον έρωτα) δυνάστης των ερωτευμένων: *ο φοβερός ερωτοκράτης Έρως* Λίβ. Ν 382.

ερωτοκράτητος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *κρατητός*.

Παραδομένος στον έρωτα: *ούτος ερωτοκράτητον τον Καίσαρα γινώσκων* Μανασσ., Χρον. 1874.

ερωτοκρατία η, Λίβ. Ρ 2676, 2693, 2770, 2781, Λίβ. Esc. (κριτ. υπ. των 208, 225, 231, 233, 312), Λίβ. Ν 276, 440.

Από το *ερωτοκρατώ*.

Η κυριαρχία, η δύναμη του έρωτα: *την γλύκαν της γλυκότητος της ερωτοκρατίας* Περί γέρ. 34. Ως προσωποπ.: *την αυλήν εσέβημεν της Ερωτοκρατίας* Λίβ. Ν 270.

ερωτοκρατώ, Λίβ. Ρ 2343, Λίβ. Esc. 3618.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *κρατώ*.

Κυριαρχώ στον έρωτα, εξουσιάζω στον έρωτα: *ό σοι προσάγω δουλικώς ως ερωτοκρατούντι, δι' ού με την πανδύστηνον ως εκ βοστρύχων έλκεις* Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 163[5].

ερωτοκράτωρ, -ρας ο, Λιβ. P 2179, 2801, Λιβ. Sc. 2439, Λιβ. N 236, 726· *'ρωτοκράτωρ,* Θησ. Γ' [22[7]].

Από το *ερωτοκρατώ*.

Ο παντοδύναμος έρωτας: *να φοβηθείς την δύναμιν των ερωτοκρατόρων* Λιβ. N 177.

ερωτοκρισία η.

Από τα ουσ. *έρωτας, κρίση* και την κατάλ. *-ία*.

Απόφανση για την ωραιότερη κόρη: *Και λέγει-τας ο Βέλθανδρος αυτάς τας τρείς ωραίας: ...«έλθατε να σας κρίνω».* (παραλ. 2 στ.) ... *«να μή έχω καταδίκη και πέσω κ' εις κατάκρισιν της ερωτοκρισίας»* Βέλθ. 607.

ερωτόληπτος, επίθ., Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 623, Λιβ. Sc. 2558.

Από το ουσ. *έρωτας* και το ρηματ. επίθ. *ληπτός*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Που εύκολα ερωτεύεται: *ψυχήν γάρ ερωτόληπτον και ποθοκρατουμένην* Καλλίμ. 1203· *ουδέν γάρ ετοιμότερον ανδρός ερωτολήπτου* Μανασσ., Αρίστ. II 152 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 97[1]].

ερωτοληπτώ.

Από το επίθ. *ερωτόληπτος*. (Για τη λ. βλ. Steph., Θησ., λ. *ερωτοληπτέω*).

Ερωτεύομαι: *τω βασιλεί προσήνεγκαν ερωτοληπτουμένω* Μανασσ., Χρον. 528.

ερωτοληψία η, Καλλίμ. 1057, Διγ. Z 74, 82, Ερμον. Ψ' 54, Λιβ. Sc. 215 (κριτ. υπ.), Λιβ. Esc. 2630 (κριτ. υπ.), Λιβ. N 2325, Διγ. Άνδρ. 315[1,12].

Από το επίθ. *ερωτόληπτος* και την κατάλ. *-σία*. Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.

Ερωτικό πάθος: *Αλλά το πένθος, ο κλαυθμός, ο στεναγμός της κόρης μάλλον αυτόν ηρπάξασιν προς ερωτοληψίαν* Καλλίμ. 726· *Ουδέ γάρ ήθελεν ποτέ ο βασιλεύς εκείνος να δώσει πρόφασιν μικράν της ερωτοληψίας* Διγ. Z 120· *είχαν κρυφά πονέματα της ερωτοληψίας* Βέλθ. 828.

ερωτόλογος ο.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *λόγος*.

Λόγος ερωτικός: *κατά γούν τας αναπλοκάς και τους ερωτολόγους περί το τέλος της νυκτός ήλθον τοιούτοι λόγοι* Καλλίμ. 2098.

ερωτομανία η, Μανασσ., χρον. 553, Λιβ. N 253.

Το μτγν. ουσ. *ερωτομανία*.

Μανία ερωτική: *ο μύθος λέγει: όσοι 'ναι εις ερωτομανία σε-κείνους περισσεύεται πάντα αναισχυντία* Αιτωλ., Μύθ. 103[15].

ερωτομέτωπος ο.

Από τα ουσ. *έρως* και *μέτωπον*.

Αυτός που επιδεικνύει τόν έρωτα (?): *τους ερωτομέτωπας ούς είδα 'γώ ούκ είδας* Βέλθ. 1239.

ερωτονουθεσία η, Λιβ. P 2691, Λιβ. Esc. 223.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *νουθεσία*.

Συμβουλή σχετική με τον έρωτα: *με τας τόσας τας πολλάς ερωτονουθεσίας* Λιβ. N 268.

ερωτονουθέτημα το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *νουθέτημα*.

Συμβουλή σχετική με τον έρωτα: *πάλι στέκει θαρρετά και τέτοια την ελάλει· ερωτονουθετήματα του ευνούχου προς την κόρην* Λιβ. Esc. 1509.

ερωτόξεστος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *ξεστός*.

Που τον έπλασε ο έρωτας, θελκτικός: *Άν έχεις όψιν λάμπουσαν υπέρ την του Νιρέως, άν ερωτόξεστον μορφήν Αλεύα και Ναρκίσσου* Μανασσ., Αριστ. Ιη11 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 149[6] (κριτ. υπ.)].

ερωτοορκωμοσία η· *ερωτορκωμοσία,* Λιβ. Esc. 532 (κριτ. υπ.).

Από τα ουσ. *έρως* και *ορκωμοσία*.

Όρκος, υπόσχεση σχετική με τον έρωτα: *εις το κελλίν εσέβηκεν της ερωτοορκωμοσίας* Λιβ. Esc. 512.

ερωτοπάθεια η.

Από το επίθ. *ερωτοπαθής*.

Σφοδρό ερωτικό πάθος, επιθυμία: *δούλη να είμαι εις τον Έρωτα της ερωτοπαθείας* Λιβ. Esc. 311.

ερωτοπαθώ, Λιβ. Esc. 1446.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *—παθώ*.

Υποφέρω από έρωτα: *άφες του να κακώνεσαι τους ερωτοπαθούντας* Λιβ. N 1294.

ερωτοπαιδευμένος, μτχ., Λιβ. N 3, 6.

Από το ουσ. *έρως* και τη μτχ. παρκ. του *παιδεύω*.

Που είναι βασανισμένος απ' τον έρωτα: *πολυπαθής, πολύπονος, ερωτοπαιδευμένος* Λιβ. N 19.

ερωτοπαμπλούμιστος, επίθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επίθ. *παμπλούμιστος*.

Προικισμένος μ' όλες τις χάρες του έρωτα: *τί λόγον να της δώσω, την ερωτοπαμπλούμιστην πώς να την χαιρετήσω* Λιβ. Esc. 2182.

ερωτοπεριβόλιν το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *περιβόλι(ν)*.

Περιβόλι του έρωτα: *εφάνη-με ήτον και πολύν το ερωτοπεριβόλιν, και εδώ ανατρέχω να το ιδώ και εκεί να το γυρεύσω* Λιβ. (Lamb.) N 513.

ερωτοπικρία η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πικρία*.

Η πίκρα του έρωτα, ο καημός της αγάπης: *από του αφηγήματος και της ποθομανίας οι πάντες ερωτήσωσι τας ερωτοπικρίας* Λιβ. N 22.

ερωτοπικρόγλυκον το· *'ρωτοπικρόγλυκον.*

Από το ουσ. *έρως* και το ουδ. του επιθ. *πικρόγλυκος.*

Η πίκρα κ' η γλύκα, ο καημός κ' η χαρά του έρωτα: *να μ' ειπεί τον έρωτος τας οδύνας και τα 'ρωτοπικρόγλυκα του πόθου να με μάθει* Λιβ. Ν 142.

ερωτοπιττάκι(ν) το, Λιβ. Ρ 1641, Λιβ. Sc. 799, 2536, 2564, Λιβ. Ν 1664, 1690· *ερωτοπιττάκιν,* Λιβ. Esc. 4044, Λιβ. Ν 3462.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πιττάκι(ο)ν.*

Ερωτικό γράμμα, ερωτικό μήνυμα: *στρατιώτην με απέστειλες με το ερωτοπιττάκιν* Λιβ. Ρ 1626.

ερωτοπίττακο το.

Από το ουσ. *ερωτοπιττάκιν.*

(Στον πληθ.) ερωτόλογα: *με τα ερωτοπίττακα τά ελάλει η φουδούλα και τά έλεγεν ο Λίβιστρος μετ' αύτην προς εμέναν* Λιβ. Sc. 2856.

ερωτοπλασία η, Λιβ. (Lamb.) Ν 833, Θησ. Δ' [56^3].

Από το ουσ. *ερωτόπλασις* και την κατάλ. *-ια.*

Δημιούργημα του έρωτα· (εδώ) όνειρο: *πάλιν εφηγούμαιν-των την ερωτοπλασίαν* Λιβ. Esc. 833.

ερωτόπλασις η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πλάσις.*

Χάρη ερωτική: *όπου η ερωτόπλασις τον σύρνει να παγαίνει* Βέλθ. 359.

ερωτοπλουμισμένος, μτχ. επιθ., Λιβ. Esc. 2189.

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. *πλουμισμένος.* Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

1) Γεμάτος ερωτικές χάρες, θέλγητρα (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ.): *Τέτοια φουδούλα βρίσκεσαι ερωτοπλουμισμένη, σκόπησε ότι ο καιρός τα κάλλη-σου μαραίνει* Ριμ. κόρ. 672. **2**) Ερωτευμένος: *σύρριζον την καρδίαν-της ενέσπασεν ο λόγος και παρευθύς εγένετο ερωτοπλουμισμένη* Βέλθ. 816.

ερωτοποθοκράτωρ ο, Λιβ. Esc. 815, Λιβ. Ν 691.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *ποθοκράτωρ.*

Που κυριαρχεί στον έρωτα και στον πόθο: *Πόθε-μου, διά τον άνθρωπον τούτον ας τον ειπούμεν τον ερωτοποθοκράτορα μή να τον συμπαθήσει* Λιβ. Ρ 2820.

ερωτοπόθος, επιθ.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πόθος.*

Που προκαλεί ερωτικό πόθο: *τάς τσιγαρίζει ο θάνατος, η ερωτοπόθος φλόγα* Λιβ. Esc. 2196.

ερωτοποθώ, Φλώρ. 275, Λιβ. Sc. 327.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *ποθώ.*

Ποθώ τον έρωτα: *άφες το να κακώνεσαι τους ερωτοποθούντας* Λιβ. Ρ 1398.

ερωτοπόλεμος ο· *'ρωτοπόλεμος,* Αχιλλ. L 735.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πόλεμος.*

Η ψυχική αναστάτωση που προκαλεί ο έρωτας: *μή νομίσητε, άγουροι, διά πόλεμον σας θέλω αλλ' έχω ερωτοπόλεμον και πόθον της ψυχής-μου* Αχιλλ. Ν 1040.

ερωτοπονεμένος, μτχ. επιθ., Λιβ. Sc. 2825, Λιβ. Ν 3431.

Από το ουσ. *έρωτας* και τη μτχ. παρκ. του *πονώ.*

Που είναι πονεμένος από τον έρωτα: *Εβγάνοντας ολού ομπρός τους στεναγμούς θλιμμένους με ζέση γάρ ο καθεείς ερωτοπονεμένους* Θησ. Ι [53^8]· *Έδε χαρτίν από ψυχής ερωτοπονεμένης* Λιβ. Esc. 4015.

ερωτόπουλον το.

Από το ουσ. *έρωτας* και την υποκορ. κατάλ. *-πουλον.* Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

Μικρός έρωτας, ερωτιδέας (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ.): *μικρά-μικρά ερωτόπουλα· δοξεύουν μέσα παίζουν* Βέλθ. 698.

ερωτοπρόσωπον το, Λιβ. Esc. 859.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *πρόσωπον.*

(Πληθ.) ερωτευμένα πρόσωπα, άτομα που αγαπούν: *μάθε ούκ ένι προτίμησις των ερωτοπροσώπων* Λιβ. Ρ 586.

ερωτορκωμοσία η, βλ. *ερωτοορκωμοσία.*

ερωτοσαΐτα η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *σαΐτα.*

Σαΐτα, βέλος του έρωτα: *μάλλον αεί γάρ σφάζομαι 'κ την ερωτοσαΐταν* Θησ. Ε' [39^8].

ερωτοστρατεία η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *στρατεία.*

«Πορεία» του έρωτα: *ασκόντα-τον να διαβεί την ερωτοστρατείαν* Λιβ. Ν 1937.

ερωτοσυμπάθεια η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *συμπάθεια.*

Ερωτική συμπάθεια: *έχεις και κόρην ηθικήν, ευγενικήν αγάπην από ερωτοσυμπάθειαν και την ομοφιλίαν* Λιβ. Ρ 2824.

ερωτοσύνθετον το.

Από το ουσ. *έρωτας* και το ουδ. του επιθ. *σύνθετος.*

Ερωτική υπόσταση: *Του πόθου-της το ωραιοτικόν, το ερωτοσύνθετόν-της μαραίνει την καρδία-του* Φλώρ. 886.

ερωτοσύρτης ο.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *σύρτης.*

Αυτός που οδηγεί στον έρωτα: *Έβλεπεν ζώδια περισσά, ποικιλολαξευμένα* (παραλ. 1 στ.), *...ερωτοσύρτην τύραννον τα ζώδια να σύρνει* Βέλθ. 341.

ερωτοσχηματίζομαι, Λιβ. Ρ 1358, Λιβ. Esc. 1395, Λιβ. Ν 1245.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *σχηματίζομαι*.

Παίρνω ερωτική μορφή: *Εξέβην κ' επαρέκυψεν η κόρη από τον πύργον· ανέβη κ' εκατέβηκεν, ερωτοεσχηματίσθην* Λιβ. Sc. 271.

ερωτοσχολησιά η, βλ. *ερωτοασχολησία*.

ερωτοσχόλησις η, βλ. *ερωτοασχόλησις*.

ερωτοταξία, βλ. *ερωτοτοξία*.

ερωτοτέχνη η, Λιβ. Sc. 24, Λιβ. Esc. 1153 (κριτ. υπ.)· *'ρ ω τ ο τ έ χ ν η*, Λιβ. Esc. 1153.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τέχνη*.

Τέχνη του έρωτα: *τον ολιγόψυχον εις την ερωτοτέχνην* Λιβ. N 998.

ερωτοτιτρώσκω.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *τιτρώσκω*.

Πληγώνω ερωτικά: *ο γάρ υιός-σου εμοί δοκεί ότι ερωτοετρώθην* Φλώρ. 202.

ερωτοτόκος, επιθ.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τόκος*. Η λ. τον 4? αι. (L-S).

Που γεννά τον έρωτα: *εκ παθέων άμπαυλαν ερωτοτόκου μελεδώνος* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 210.

ερωτοτοξία η, Λιβ. P 286 (έκδ. *ερωτοταξίαν*· διορθώσ. *ερωτοτοξίαν*).

Από το ουσ. *ερωτότοξο* και την κατάλ. *-ία*.

Το ερωτικό τόξευμα: *ούκ ένι οπού εξεγλύτωσεν την ερωτοτοξίαν* (έκδ. *ερωταταξίαν*· διορθώσ.) Λιβ. P 270.

ερωτοτριβή η.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τριβή*.

Ερωτική απασχόληση: *Μετά γούν ερωτοτριβάς πολλού καιρού και χρόνου* (παραλ. 2 στ.), *ανέστησαν, παρέκυψαν από του κάστρου μόνοι* Καλλίμ. 827.

Ερωτοτριπρόσωπος ο.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επιθ. *τριπρόσωπος*.

Ο έρωτας με τα τρία πρόσωπα, ο τρίμορφος έρωτας: *απέδω-του και απέκει-του του Ερωτοτριπροσώπου δύο γυναίκες ίσταντο* Λιβ. P 224.

ερωτότροπος, επιθ.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τρόπος* (άν δέν πρόκειται για το επιθ. *ερωτότρωτος*).

Που είναι κυριευμένος από τον έρωτα, ερωτευμένος: *ψυχή γάρ ερωτότροπος, όσο ποθοπονέσει να έχει τους πόνους ως γλυκείς* Λιβ. P 1719.

ερωτοτρυγόνι το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τρυγόνι*.

Το «ερωτευμένο» τρυγόνι, το πιστό στον έρωτα τρυγόνι: *διά το πουλίν τον ερωτώ, το ερωτοτρυγόνι* Λιβ. Esc. 130 (κριτ. υπ.).

ερωτοτρύγονον το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *τρυγόνι*.

Ερωτευμένο τρυγόνι: *το ερωτοτρύγονον τί είχεν κ' εφονεύθη* Λιβ. Esc. 3613.

ερωτότρωτος, επιθ., Λιβ. Sc. 958, Λιβ. Esc. 3723.

Από το ουσ. *έρωτας* και το επιθ. *τρωτός*. — Βλ. και *ερωτότροπος*.

Πληγωμένος από τα βέλη του έρωτα, ερωτευμένος: *Ψυχή γάρ ερωτότρωτος ωσάν ψυχοπονέσει* Λιβ. Esc. 2036 (κριτ. υπ.)· *είδεν αυτόν η βασιλίς, το κάλλος κατεπλάγη, καρδίαν ερωτότρωτον έσχεν από της θέας* Μανασσ., Χρον. 6486.

ερωτοϋπόληψις -ψη η, Λιβ. Esc. 193 (κριτ. υπ.).

Από τα ουσ. *έρωτας* και *υπόληψις*.

Παραδοχή του έρωτα: *πάσα φύσις άψυχος κ' εμψυχωμένη πάσα 'κτός ερωτοϋποληψεως ούκ ένι οδός να ζήσει* Λιβ. N 239.

ερωτοφαγούσα, μτχ. επιθ.

Από το ουσ. *έρωτας* και την μτχ. αορ. του *τρώγω*.

Ερωτική: *Πάντες υπερεθαύμασαν το κάλλος-του το τόσον, την ηλικίαν την θαυμαστήν, την ερωτοφαγούσαν* (έκδ. *ερωτοφυγούσαν* · διόρθ. Σάθ., AAEEG 13, 1879, 126 κε.) Αχιλλ. O 309.

ερωτοφίλημα το.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *φίλημα*.

Ερωτικό φιλί: *Είχεν και χείλη παχουλά, κοκκινοβεβαμμένα και πρός ερωτοφίλημα ήσαν παραδομένα* Διγ. Z 148.

ερωτοφορούμενος, μτχ. επιθ., Καλλίμ. 29.

Από το ουσ. *έρωτας* και το *φορώ*.

«Φορέας» του έρωτα: *Ήν γάρ η κόρη πάντερπνος, ερωτοφορουμένη* αυτ. 808.

ερωτοφυγούσα, βλ. *ερωτοφαγούσα*.

ερωτοχάριτες οι, Καλλίμ. 789.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *χάριτες*.

Ερωτικές χάρες: *τας ερωτοχάριτας άς φέρεις του προσώπου* αυτ. 698· *τα πολλά των ερωτοχαρίτων, όσα μανθάνει φυσικώς ερωτική καρδία* αυτ. 768.

ερωτοχάριτος, επιθ., Λιβ. N 3731.

Από τα ουσ. *έρωτας* και *χάρις*.

Γεμάτος ερωτικές χάρες: *και ταύτα μέν τα της οδού της ερωτοχαρίτου* Λιβ. Sc. 3149

ερωτώ, Γλυκά, Στ. 137, Λόγ. παρηγ. L 117, Λόγ. παρηγ. O 97, Καλλίμ. 2141, Ασσίζ. 174^{17}, 192^{3}, 575^{27}, Διγ. (Trapp) Gr. 897, 932, Διγ. Z 450, Λιβ. P 1268, 2106, Λιβ. Sc. 221, Λιβ. Esc. 119, 1269, Λιβ. N 2903, Σφρ., Χρον. μ. 82^{30}· *α ρ ω τ ώ*, Ασσίζ. 152^{21}, 196^{28}, 224^{27}, Μαχ. 184^{10}, 208^{23}, 244^{2}, 294^{6}, 376^{21}, 438^{18}, 578^{30}, 618^{9}, 650^{14}, Βουστρ. 459, 474, 488, Κυπρ. ερωτ. 132^{18}· *ο ρ ω τ ώ*, Ασσίζ. 446^{17}, 448^{9}, 477^{25}· *ρ ω τ ώ*, Λιβ. Esc. 2975, Λιβ. N 2431, Απόκοπ. 283, Αλεξ. 1127, Συναξ. γυν. 896, Κορων., Μπούας 23, 53, 64, Φαλιέρ., Ενύπν. (v. Gem.) 44, Πεντ. Γέν. XXXII 18, Δευτ. IV 32, XIII 15,

XXXII 1, Αχέλ. 2244, Ερωφ. Δ′ 16, Παλαμήδ., Βοηβ. 1278, Σταυριν. 884, Ιστ. Βλαχ. 967, Ερωτόκρ. Δ′ 93, Ευγέν. Πρόλ. 39.

Το αρχ. *ερωτάω*. Ο τ. *αρωτώ* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β′ 475). Για τον τ. *ορωτώ* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α′ 237 και Χατζ., Διασπ. 517. Ο τ. *ρωτώ* και σήμ. (Δημητράκ.). Για παλαιότ. χρ. του *ερωτώ* βλ. Schilbach [Byz. metrol. σ. 195]. Η λ. και σήμ.

1) Ζητώ πληροφορίες (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *όντε ρωτήξ' ο βασιλιός πως είν' κακά να πούσι* Ερωτόκρ. Α′ 2046· *ηρώτησε περί πατριάρχου* Ἐκθ. Χρον. 18^{23}· *ετούτος είναι ο Γύπαρης, οπού γι' αυτό ερωτούσα οι βοσκοπούλες* Πανώρ. Α′ 49. **2α**) Ρωτώ κ. (Η σημασ. και σήμ.): *ηρώτα την αιτίαν* Βιος Αλ. 1672· *για τες γυναίκες σε ρωτούν τες μυριοτιμημένες* Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{5}· *διά τους εχθρούς τους ερώτησαν την δύναμιν τὴν ἐχουν* Αχιλλ. Ο 197· *να σε ρωτήξω βούλομαι πράμαν οπού κατέχεις* Φορτουν. (Vinc.) Δ′ 514· **β**) (με σύστ. αντικ.): *Ἄλλο δὲ πάλιν ρώτημα σὲ θέλω ερωτήσειν* Φλώρ. 99· *ρωτημό ερώτησεν ο ανὴρ γιατ' εμάς* Πεντ. Γέν. XLIII 7· **γ**) (με δύο αντικ.) ζητώ κ.: *άρξετον να τον ερωτά μαντάτα από τον ρήγα* Χρον. Μορ. Η 6159. **3**) Ανακρίνω: *Εάν γίνεται... ότι κανένας άνθρωπος ένι ένοχος εις κλεψίαν ... και ο βισκούντης και οι κριταί ορωτούν-τον* Ασσίζ. 446^{17}· *ερωτάται ο άνθρωπος κεφάλαιον προς κεφάλαιον και γράφει ο νοτάριος* Ελλην. νόμ. 575^{23}.

εσαμεντζάρω.

Από το ιταλ. *esame* ή *esaminazione*.

Ερευνώ: *αυτή την ώρα κιόλα εντεσ‹μ›παρκάρα λεβέντες και τα σπίτια εσαμεντζάρα* Λεηλ. Παροικ. 408.

εσαύριον, επίρρ.

Απο τη συνεκφ. της πρόθ. *εις* και του επιρρ. *αύριον*.

(Με το θηλ. άρθρο ως ουσ.) η επομένη ημέρα: *Τη δ' ούν εσαύριον αυτή προσήλθεν η Κανδάκη βασιλικοίς ιματισμοίς καλώς κεκοσμημένη* Βιος Αλ. 5228.

εσερτσιτάρω, Φορτουν. (Vinc.) Α′ 377.

Το ιταλ. *esercitare*.

Εξασκώ: *Είπα-σου, αφέντη δάσκαλε, το πως δὲ θα στουντιάρω πλιό τσι πενταντα-ρίες-σου, δὲ θα τσ' εσερτσιτάρω* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 423· *με την πολλή σιέντσια οπού εσερτσιτάρω* Φορτουν. (Vinc.) Α′ 164.

εσιάζω, βλ. *ισιάζω*.

εσκαπιάζω.

Το αρχ. γαλλ. *esquapir* (Βλ. Dawkins [Μαχ. Β′ σ. 267]).

Γλυτώνω, σώζομαι: *Ο 'πίσκοπος ο λατίνος ... επήγαινεν προς την Αμμόχουστον και επιασέν-τον το φουσάτον του ρέ Αλέξη και εκουρσεύσαν-τον και εδέραν-τον και εσκαπίασεν από τον θάνατον* Μαχ. 672^{31}.

εσκλαμάρω· *'σ κ λ α μ ά ρ ω,* Ζερλέντου, Φεουδαλ. Νάξου 176.

Το ιταλ. *esclamare*. Η λ. και σε έγγρ. (Νησ. Επετηρίς 1 σ. 176).

Διατυπώνω κ. έντονα, το «φωνάζω»: *ακόμη και διά να 'σκλαμάρουν εις τον μεγαλειότατον και (το) ανέλπιστο βάρος οπού μας εσυνέβη* αυτ. 185.

εσκουσάτος, επίθ., βλ. *εξκουσάτος*.

εσμίγω βλ. *σμίγω*.

έσμιξη η, βλ. *σμίξη*.

εσοδεία η, βλ. *εισοδία*.

εσόδημα το, βλ. *εισόδημα*.

εσοδιάζω, βλ. *εισοδιάζω*.

έσοδον το· *ό σ ο δ ο*.

Από το αρχ. ουσ. *είσοδος* ή *έσοδος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ἐσοδο (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Ἡσαν γὰρ άπαντα τα εκκλησιαστικά εισοδήματα εν ταις χερσίν αυτού ἐν τε εσόδοις και εξόδοις* Ἐκθ. χρον. 47^{21}. **2**) Συγκομιδή, σοδειά: *διά τα χωράφια εντριτεμένα παίρνει ο κοπιαστής απ' ό,τι όσοδο κάμει τρίγια κι' ο άρχος ένα* Ζερλέντου, Φεουδαλ. Νάξου 17.

έσοδος η, βλ. *είσοδος*.

έσοντας, μτχ., βλ. *είμαι*.

εσοχάς -άδα, η, Ιατροσ. κώδ. ρηθ′· *'σ ο χ ά ς - δ α,* Ιατροσ. κώδ. ωια′, Πεντ. Δευτ. XXVIII 27.

Το μτγν. ουσ. *εσοχάς* (L-S Κων/νίδη).

Αιμορροΐδες: *Εάν οι σοχάδες κρέμωνται, ... άλειψον ταύτας κυκλαμίνου χυλόν* Σταφ., Ιατροσ. 5^{126}.

εσπεντίρω, βλ. *σπεντίρω*.

εσπέρα η, Σταφ., Ιατροσ. 13^{377}, Λίβ. P 332, 593, Λίβ. Sc. 418, Λίβ. Esc. 168, 866, Λίβ. N 186, 733, 1158, Αχιλλ. L 903, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 578, Αρσ., Κόπ. διατρ. [416], Κυπρ. ερωτ. 103^{5}, Ιστ. Βλαχ. 1652, Διήγ. ωραιοτ. 794, Διακρούσ. 89^{10}· *'σ π έ ρ α,* Κυπρ. ερωτ. 34^{4}, 111^{32}.

Το αρχ. ουσ. *εσπέρα*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Andr., Lex.) και ως λόγ. (Δημητράκ.).

Το βράδι (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex. στη λ. 1): *βασίλευσεν ο ήλιος κ' έφθασεν η εσπέρα* Διγ. Ζ 194· *η εσπέρα εσίμωσεν, θέλεις διά να μισσεύεις* Φλώρ. 1452.

εσπέρας το, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1351· *α σ π έ ρ α ς*.

Από τη γεν. του ουσ. *εσπέρα*. Ο τ. *ασπέρας* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex., λ. *εσπέρα*).

Βράδι (εδώ επίρρ.) (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Andr., Lex., ό.π. 1): *την αυτὴν ημέραν ο κύρης Αλεξόπουλλος και οι δύο Φράγκοι οπού εδώκαν τον λόγον-τους ασπέρας να σκοτώσουν τον πτωχόν* Μαχ. 566^{34}· *λέγε τον ψαλμόν πρωί και εσπέρας τρίς* Ιατροσ. 21^{89}.

εσπερία η.

Το μτγν. ουσ. *εσπερία*.

Η Δύση: *Μαύρα πουλιά εφάνησαν από την Εσπερίαν* Θρ. Κων/π. Βαρβ. 35.

εσπεριέντσα *η*.

Το ιταλ. *esperienza.*

Πείραμα, δοκιμή, εμπειρία (Για τη σημασ. βλ. Κακουλίδη [·Ανθ. χαρ. σ. 307]): *καθημερινόν εμπορούμεν να δούμεν πολλές εσπεριέντσες το πολύν βάσταμα και διαφεντεμόν οπού διαφεντεύγουνται απού τα κομπώματα των ανθρώπων* ·Ανθ. χαρ. 296^{21}.

[**εσπεριμεντάτος** *ή* **-άδος,** βλ. *εξπερμεντάδος*].

εσπερινόν το· *ι σ π ε ρ ν ό ν,* Πεντ. ·Εξ. XII 6, XXIX 39, Αρ. IX 3, 5, 11, Λευιτ. XXIII 5· *'σ π ε ρ ν ό (ν),* Χρον. Μορ. Η 3665, Μαχ. 106^{20}, 566^{9}, Βουστρ. 503, 533, Αχέλ. 2418· *'σ π ε ρ ό ν* .

Από το ουσ. *εσπερινός* με αλλαγή γένους. Ο τ. *'σπερνό(ν)* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Σακ., Κυπρ. Β' 793). Η λ. τον 7. αι. (Lampe, Lex., λ. *εσπερινός*).

α) Το βράδι: *Την αυτήν ημέραν το 'σπερνόν επήρεν ο ρήγας τους Μαμουλούκους οπού του εφάνην και τους χριστιανούς απού 'χεν, διά να υπάγει εις την Κερυνίαν* Βουστρ. 454· *την αυτήν ημέραν το 'σπερόν όλοι αντάμα εγράψαν εις χαρτίν τες αφορμές του αυτού ρηγός, διά τας ποίας εκαβαλλικέψαν και ήρταν εις την αυλήν του ρηγός* Μαχ. 46^{32}· έκφρ. *'σπερνά τα μικρά* = νωρίς το βράδυ: *εξέβησαν τα 'σπερνά τα μικρά από την Λευκωσίαν* Μαχ. 384^{17}· *το πρόβατο το ένα να κάμεις το πουρνό και το πρόβατο το δεύτερο να κάμεις ανάμεσα τα ισπερνά* Πεντ. Αρ. XXVIII 4· **β**) ο εσπερινός: *Του αγίου Νικολάου το 'σπερνό εθέλασίνε ψάλλει* Διήγ. ωραιότ. 150.

εσπερινός ο, Χρον. Μορ. Ρ 3665· *'σ π ε ρ ι ν ό ς,* Gesprächb. 46^{863}· *'σ π ε ρ ν ό ς,* Μαχ. 534^{1}.

Το αρσ. του επιθ. *εσπερινός* ως ουσ. Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.). Ο τ. *'σπερνός* και σήμ. (Ανδρ., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Το βράδι (εδώ επιρρ.): *περί τον εσπερινόν εκείνος μέν καβαλικεύσας απήλθε την οδόν την περί την Νικομήδειαν φέρουσαν* Σφρ., Χρον. μ. 10^{15-6}· **β**) (προκ. για εκκλησιαστική ακολουθία) ο εσπερινός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *πού ήτον εις τον εσπερινόν; ας τον εκβάλουν έξω* Προδρ. III 44.

εσπερώνω· *ε σ π ε ρ ώ ν ω* και *'σ π ε ρ ώ ν ω· 'σ π ε ρ ώ ν ω,* Κορων., Μπούας 40, 80, 131.

Από το ουσ. *εσπέρα* και την κατάλ. *-ώνω.*

α) Βραδιάζομαι, με βρίσκει το βράδι: *Εκεί εσπερώσαν κ' έμειναν εκείνην την εσπέραν* Χρον. Μορ. Η 5052· **β**) (απρόσωπ.) βραδιάζει: *έπειτα αφού εσπέρωσε και νύκτα βαθειά γίνη, μετά μεγάλης προσοχής την κατοικιάν-του αφήνει* Κορων., Μπούας 49· *εσπέρωσεν κ' εφάνην πρώτον άστρον* Απόκοπ. 340.

εσπλαγχν-, βλ. *ευσπλαγχν-.*

έσπλαχνος, επίθ., βλ. *εύσπλαγχνος.*

εσπρέσσος, επίθ.

Το ιταλ. επίθ. *espresso.*

Σαφής, ρητός: *οδιά να μνημονεύγουνται πάντα κατά την τάξιν με εσπρέσσο όμπλιγο και κοντιτζιόν των άνωθεν πατέρων* ·Εγγρ. του 1639 (Καζανάκη Μ., Θησαυρ. 11, 1974, 274^{76}).

εσπριμέρω.

Το ιταλ. *esprimere.*

Απαγγέλλω: *εμένα η ψή-μου με βαστά να πιάσω ένα ντοτόρε γή ένα ποέτα, όποιο θές, γή ένα ψηλό αουτόρε Λατίνο και ιταλικά να σου τον εσπριμέρω* Στάθ. (Martini) Γ' 209.

έσσω, επίρρ., βλ. *έσω.*

έσσωπος ο.

Το αρχ. ουσ. *ύσσωπος.* Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *ύσσωπος*).

Φυτό αρωματικό και φαρμακευτικό (Βλ. Φραγκάκι, Ορολογ. φυτ. 91). (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex., ό.π.): *να πάρετε δεμάτι έσσωπου και να βουτήσετε εις το αίμα* Πεντ. ·Εξ. XII 22.

εστανέως, Λίβ. Sc. 290, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *εστανέως* (Βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 39, αλλά και Lambert [Λίβ. Sc. 290 κριτ. υπ.]). Βλ. και *στανιό.*

εστία η, Γλυκά, Στ. 43· *ι σ τ ί α,* Πόλ. Τρωάδ. 265, Ερμον. Ν 102, 150, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 346, Φλώρ. 1008, Περί ξεν. Α 245, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 728, 1661, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 157, Θησ. Β' [79^{6}], Δ' [16^{3}], Διήγ. Αλ. V 34, 46, Αλεξ. 1595, 1628, Συναξ. γυν. 283, Σαχλ., Αφήγ. 478, Σκλάβ. 137, Κορων., Μπούας 152, Διήγ. Αλ. G $268^{21,23}$, 272^{6}, κ.α.· *ι σ τ ι ά,* Πεντ. Λευιτ. XIX 6, XX 14, XXI 9, Αρ. VI 18, XXXI 23, Δευτ. I 33, VII 5, 25, IX 10, 15, 21, X 4, XII 3, 31, XIII 17, XVIII 10, κ.π.α.· *ν ι σ τ ί α,* Περί ξεν. V 245, Αχέλ. 656· *ν ι σ τ ι ά,* Γεωργηλ., Θαν. 507, 549· *'σ τ ί α,* Χούμνου, Κοσμογ. 165, 423, 510, 1244, 2112, 2353, 2669, Βεντράμ., Γυν. 96, Διακρούσ. 116^{24}, κ.α.· *'σ τ ι ά,* Θησ. Πρόλ. [42], Χούμνου, Κοσμογ. 2404, Αλεξ. 1575, Δεφ., Λόγ. 68, 597, Πεντ. Γέν. XV 17, XIX 24, ·Εξ. XII 8, XIII 21, XXXV 3, XL 38, Λευιτ. I 7, IX 24, X 1, XVI 12, Αρ. III 4, XI 3, XVI 35, Δευτ. IV 24, XXXII 24, Τζάνε, Κρ. πόλ. 187^{5}, 191^{2}, 192^{19}, 197^{1}, $210^{2,10}$, $216^{12,17}$, 252^{25}, 287^{14}, 424^{17}, 499^{5}, $524^{3,16}$, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *εστία.* Για τον τ. *ιστία* βλ. Steph., Θησ., λ. *ιστία* και P. Kretschmer, Glotta 1, 1909, 384 και 3, 1912, 336, καθώς και J. Wackernagel, Glotta 7, 1916, 169 κε. Για το σχηματ. των τ. *νιστία, νιστιά* βλ. Hadzid., Einleit. 51 σημ., Pernot, Et. linguist. Α' 231 και Παντελίδη, Αθ. 41, 1929, 41. Οι τ. *'στία, 'στιά* από τους τ. *η ιστία, ιστιά* με συνεκφ. ή αφαίρεση (Πβ. και Schmitt [The Chronicle of Morea], Γλωσσάρ., σ. 607, λ. *ηστία*). Οι τ. *νιστιά* και *'στία* στο Meursius, λ. *νιστιά* και *'στία* και ο τ. *'στιά* στο Βλάχ., λ. *στιά.* Οι τ. *ιστιά, νιστία, νιστιά, 'στιά* και σήμ. ιδιωμ. (Andr., Lex. στη λ. και Σακ., Κυπρ. Β', λ. *νηστιά*). Η λ. και σήμ.

α) Το τζάκι· η φωτιά του τζακιού (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ., Andr., Lex. στη λ. 1 και 2): *καλύβιν βλέπω χόρτινον ... βλέπω απ' αύτο και καπνόν, ως από ιστίας εβγαίνει* Λίβ. Sc. 1606· *βλέπω την ιστίαν-του πώς συχνοφλακαρίζει και πώς πολλάκις των κρεών την τσίκναν απολύει* Προδρ. IV 131· **β**) φωτιά (Πβ. τη σημερ. ιδιωμ. σημασ., Andr., Lex. στη λ. 2): *ιστίαν και φλόγαν ήβγαλεν από του στόματός-του* Διγ. (Trapp) Esc. 1732· *ουδέ κοντάριν δύναται ποσώς να σε φονεύσει, ουδέ ιστία ουδέ νερόν, αλλ' ουδέ από ξίφους* Ιμπ. 233· φρ. *βάνω ιστία, 'στιά*: βλ. ά. *βάνω* Α 22α· **γ**) (σε φρ. ως κατάρα): *να είχεν βρέξει ο ουρανός ιστίαν να με είχεν καύσειν* Φλώρ. 1121· *Πέπαυται γάρ ο σπανός, ίνα μή ίδει την δόξαν Κυρίου· η 'στία-μου τον κάψει* Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 124· *εις την ιστιά να κάει* Πεντ. Λευιτ. VI 23· **δ**) (μεταφ.) οργή, πάθος: *'στιά επύρωσεν εις το θυμό-μου*

Πεντ. Δευτ. XXXII 22· *πάψε γοργό την θλίψιν-σου και σβήσε την ιστιά-σου* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 171.

εστιάζω.

Από το *εστιώ* κατά τα ρ. σε *-άζω*.

Τρώγω, γευματίζω: *κάθονται πίνουν και εστιάζουν* Χρον. Μορ. Η 764.

εστιάτωρ ο, Ερμον. Ν 168.

Το αρχ. ουσ. *εστιάτωρ*. Η λ. στον τ. *εστιάτορας* και σήμ.

Συνδαιτημόνας: *ταύτα γούν εν τοις καρβούνοις ώπτησαν ενώπιόν-μου εν δέ τω ενί τεμάχει* (ενν. *κρέατος*) *ήσαν άνδρες πέντε τούτοις εστιάτορες εις ένα* αυτ. Ν 162.

εστιμιάζω, βλ. *στιμιάζω*.

εστιώ.

Το αρχ. *εστιάω*.

(Μέσ.) τρώω: *Πρόκειται και κελλάριον ... ένθα τους άρτους βάλλουσι* (ενν. *οι καλογέροι*) ... (παραλ. 2 στ.). *Οπόταν δέ εστιαθής, λάβης και Παναγίαν* (παραλ. 1 στ.), *ευθέως ευχαρίστησον Θεῷ τω ευεργέτῃ* Παΐσ., Ιστ. Σινά 963· *ως βήμα έν υπάρχει μετά τραπέζης έμπροσθεν διά τον ιεράρχη. Εκεί μόνος καθέζεται οπόταν εστιάται* αυτ. 935.

έστοντας (να μή...).

Μτχ. ενεστ. του *είμαι* (βλ. λ.).

Επειδή δὲν ...: *έστοντας να μή μπορούν διά το πολύν φουσάτο οπού 'χεν κ' ήτον έξυπνος κι' όλα τα συλλογάτο ...* (παραλ. 2 στ.), *λέσιν* Παλαμήδ., Βοηβ. 725.

έστοντα(ς) και **έστοντος,** μτχ., βλ. *είμαι*.

εστοχαστικά, επίρρ., βλ. *στοχαστικά*.

εστραζορδενάριος, επίθ., βλ. *εστραορδινάριος*.

εστραορδινάριος, επίθ.· *ε σ τ ρ α ζ ο ρ δ ε ν ά ρ ι ο ς*.

Από το παλαιότ. ιταλ. *estaordinario*. Πβ. Meursius, λ. *εξσταορδινεύειν* (γράφε: *εξτραορ-*) και *εξστραορδίνως* και Du Cange, λ. *εξστραορδινεύειν*.

Ασυνήθιστος, παράξενος: εφόρτωσε εις το καράβι... κασέλες κυπαρισσένιες μεγάλες, εστραζορδενάριες Έγγρ. του 1638 (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 116^{9}).

εσχάρα η· *σ κ ά ρ α,* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α' 421, Β' 109, D' 1665.

Το αρχ. ουσ. *εσχάρα*. Για τον τ. *σκάρα* βλ. Σετάτ., Ετυμ. σημασ. 40 και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Α' 89. Ο τ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Βωμός: *ως εκ Πυθικής εσχάρας και τρίποδος αινιγματωδώς αποφοιβάζῃς λοξά* Μακρεμβ., Υσμ. 175^{1}· **β**) σκάρα, μαγειρικό σκεύος (Βλ. και Κουκ. ΒΒΠ Β^{2} 101, Ε' 54, 80, 127· η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 11): *σκάρες και αποκάτω εις αυτές κάρβουνα* Αποκ. Θεοτ. Ι 135.

έσχατος, επίθ., Μυστ. 53, Ερμον. Ω 109, Βίος οσ. Αθαν. 251, Λιβ. Ρ 699, Αρσ., Κόπ. διατρ. [706].

Το αρχ. επίθ. *έσχατος*.

1α) (Προκ. για τόπο) ο πιό απομακρυσμένος: *απ' άκρων των ανατολών μέχρι δυσμών εσχάτων* Μανασσ., Χρον. 927· **β**) έκφρ. *από ριζών εσχάτων* = απ' τα θεμέλια: *αύτη ναόν ανήγειρεν από ριζών εσχάτων* Μανασσ., Χρον. 3286. **2α**) Ο χειρότερος : *είτα επτώχευσεν* (παραλ. 1 στ.) *εις πενίαν την εσχάτην* Πτωχολ. α 60· **β**) ταπεινός: *βρώσεις τε και πόσεις και ένδυμα, ως τον έσχατον ούτω και τον πρώτον έχειν, δίχα ασθενείας* Βίος οσ. Αθαν. 251. **3**) Τελευταίος: *Περί του εσχάτου θελήματος του ανδρός και της γυναικός* Ασσίζ. 129^{18}· φρ. *εμπνέω στα έσχατα* = είμαι ετοιμοθάνατος: *η παραμάνα των παιδιών στα έσχατα ενέπνει κράζει την κόρην, λέγει-την το τίνος κόρη έναι* Απολλών. 438.

Το θηλ. ως ουσ. = η τελευταία μέρα του μήνα: *τη εσχάτη Ιουλίου ήρτεν περγάντιν απέ την Ρόδον* Βουστρ. 478. Το ουδ. ως ουσ. (πληθ.) = ο θάνατος: *μιμνήσκοντα έσχατά-σου και ούχ αμαρτήσεις, η θεία λέγει Γραφή* Έγγρ. του 12. αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 634^{23}).

έσω, επίρρ., Τρωϊκά 534^{4}, Σπαν. Α 30, Προδρ. ΙΙ Η 65, ΙΙΙ 272b (χφ. C) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 917, Ασσίζ. 41^{28}, 313^{15}, Χρον. Μορ. Ρ 4216, Απολλών. 535, Θρ. Κων/π. Β 119, Θησ. Πρόλ. [193], Θ' [18^{6}], Βουστρ. 414, Κορων., Μπούας 103, 109, κ.π.α.· *ε ί σ ω,* Κορων., Μπούας 92· *έ σ σ ω,* Μαχ. 44^{24}, $56^{8,23,38}$, 82^{9}, 152^{27}, 176^{23}, 226^{19}, 266^{6}, 320^{23}, 406^{4}, 426^{24}, 428^{2}, 432^{20}, 522^{30}, 550^{11}, 574^{16}, 670^{18}, Άνθ. χαρ. 296^{29}, Θρ. Κύπρ. Μ 442, 446 κ.π.α.

Το αρχ. επίρρ. *έσω*. Ο τ. *είσω* αρχ. Για τον τ. *έσσω* βλ. Μενάρδ., Αθ. 6, 1844, 169. Η λ. και ο τ. *έσσω* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Β' 347). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Α' Τοπ. **1**) Μέσα: *Λέγει πάλιν ο Αντήνωρ έσω της Τροιάς τους Τρώας την Ελένην αποδούναι και μή μάχεσθαι ματαίως* Ερμον. Μ 148· *Τρέχουν και πάν οι Χριστιανοί έσσω στήν εκκλησίαν* Θρ. Κύπρ. Μ 138· *ταύτα μέν υπάρχουσι της εκκλησίας έσω* Παΐσ., Ιστ. Σινά 461. **2**) Ανάμεσα: *ο Ρίτζος είναι έσω-μας χωσμένος και θέλει να γράψει χαρτίν εις την Αμμόχουστον* Βουστρ. 500. **3**) Έκφρ. *έσω-μου* (*σου, του κλπ.*) = **α**) μέσα μου, στο μυαλό-μου(σου, του κλπ.): *αμμ' ώς το γνώθεις έσω-σου, ώς το αναβιβάζεις* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 224· *Εν τούτῳ εσκόπησεν καλά έσω στον λογισμόν-του* Χρον. Μορ. Η 6272· **β**) στο σπίτι-μου (σου, του κλπ.): *«Τίς σου είπε νά 'ρτεις έσσω-μου και ξηλώννεις τες δουλειές-μου!»* Μαχ. 46^{17}· *Ο ρήγας όρισεν ... μηδέν έχει τινάς φωτίαν την νύκταν έσσω-του οπού να φένγκει* Μαχ. 362^{12}· **γ**) στην πατρίδα-μου, (σου, του κλπ.): *είπεν-του ο αμιράλλης: «Πέψε να έλθει η μητέρα-σου και οι καβαλλάρηδές-σου να δούμεν αππόθε νά 'χομεν το πλέρωμάν-μας και θέλομε να πάμεν έσσω-μας»* Μαχ. 490^{33}. **4**) (Με το άρθρο) **α**) *το έσσω* = το εσωτερικό (Πβ. και Δημητράκ.): *χερόπτια, το έσω σίδερον, το έξωθεν χρυσάφιν* Φλώρ. 532· **β**) έκφρ. *τα έσω* = τα ενδοοικογενειακά: *Τα έσω του σπιτίου-σου έξω μηδέν να λέγεις* Σπαν. Ο 101. **5**) Φρ. *δίνω έσσω* = μπαίνω: *οι Χριστιανοί εκάψαν τες πόρτες της χώρας και εδώκαν έσσω* Μαχ. 152^{9}. **6**) Φρ. *δίδω έσω χείρας*: *Εις τούτους γάρ ούκ έσυρα κοντάριν ή ραβδίον, αλλά σπαθίν-μου έσυρα, δέδωκα έσω χείρας, και όσους άν κατέτυχον έκοπτον ωσεί χόρτον* Διγ. Ζ 3526 (Πβ. *εσωχειρί*). **Β'** (Χρον.) σε διάστημα: *εις την Ρώμην έσωσε έσω εις έναν μήναν* Χρον. Μορ. Ρ 6124.

εσωβροντώ.

Από το επίρρ. *έσω* και το *βροντώ*.

Κανονιοβολώ στο εσωτερικό κάπ. τόπου: *από 'ναν τόπον μπουμπαρδές και απ' άλλον τους εκρούγαν κ' εσωβροντούσαν έσωθεν τ' Αγιέρμου πάσα ρούγαν* Αχέλ. 1017.

έσωθε(ν), επίρρ., Λόγ. παρηγ. Ο 543, Μανασσ., Χρον. 1628, Διγ. (Trapp) Gr. 149,

1494, Διγ. Ζ 1660, Βέλθ. 278, Φλώρ. 1490, Αχιλλ. L 943, Αχιλλ. Ν 1540, Σφρ., Χρον. μ. 100^{32}, Θησ. (Foll.) I 15, Πτωχολ. α 572, Αχέλ. 265, 323, 562, 864, 1391, 1618, Διγ. Ἀνδρ. 390^{26}.

Το αρχ. επίρρ. *έσωθε(ν)*. Η λ. και στο Somav.

Α΄) (Τοπικό) **α**) από μέσα: *εκύκλωσε το κάστρον ... εδίωκον ... αυτούς έσωθεν μετά σκευών και απέκτεννον πολλούς* Ἐκθ. χρον. 71^{17}· *οι έσωθεν χριστιανοί να ξέβουν να γλυτώσουν* Αχέλ. 883· **β**) μέσα: *Ὡς γάρ εδιέβαινα προχθές οκάπου εις μαγκιπείον, ηύρηκα την μαγκίπισσαν έσωθεν ισταμένην* Προδρ. IV 100· **γ**) (μεταφ.) στα σωθικά, μέσα στην καρδιά: *τρώγεται η ψυχίτσα-του διά πόθον εδικόν-σου και δέξαι βέλος Ἔρωτος και εσύ να τον γνωρίσεις και δέξαι βέλος έσωθεν έρωτος ενεργεία* Αχιλλ. Ν 1013· **δ**) στη μέση· πάνω σε μιά επιφάνεια: *εύρον κλίνην πάντερπνον γύρωθεν χρυσωμένην, κειμένην ούσαν εις την γήν, έσωθεν δέ την κόρην* Διγ. Ζ 505. **Β΄**) (Χρονικό) κατά τη διάρκεια: *έσωθεν των τόσων χρόνων* Ἐγγρ. του 12. αι.? (Σάθ., ΜΒ Ϛ΄ 625^{7}).

εσωθύριον το, Act. Xen. 34^{2}, 38^{55}, 46^{102} σημ., Act. Esph. 8^{7,10}, 14^{124}, 15^{72,86,89}, 16^{51,59,61}, Act. Xér. 16^{220}, 18DI^{35}, 18DII^{35}.

Από το ουσ. *εσώθυρον* και την κατάλ. *-ιον*.

Περιφραγμένα κτήματα κοντά σε χωριά ή πόλεις (Βλ. Ἀμ., Γλωσσ. μελετ. σ. 321): *διέρχεται τα εκείσε εσωθύρια και καταντά εις ετέραν βασιλικήν οδόν* Act. Xér. 29^{28}.

εσώθυρον το, Act. Xér. 18A^{16,20,36}.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *θύρα*.

Κτήματα περιφραγμένα κοντά σε πόλεις ή χωριά (Βλ. Ἀμ., Γλωσσ., μελετ. 321): *ο υιός του της Μαρίτσας έχει ... αμπέλ. μοδ. δ΄, εσώθ(υρον) μοδ. δ΄* αυτ. 18A^{81}.

εσωκαίομαι· *'σ ω γ κ ι ο ύ μ α ι,* Κυπρ. ερωτ. 108^{29}· *'σ ω κ ι ο ύ μ α ι,* Κυπρ. ερωτ. 23^{7}, 56^{8}.

Από το επίρρ. *έσω* και το *καίομαι*. Ο τ. *'σωκιούμαι* και σήμ. στην Κύπρο (Andr., Lex., λ. *έσω*).

«Καίγομαι» (από εσωτερική φωτιά), βασανίζομαι, υποφέρω (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Andr., Lex., ό.π.): *Λοιπόν καλλιά 'ναι να σιωπώ και μέσα να 'σωκιούμαι* αυτ. 140^{11}.

εσωκάρδιον το· *'σ ω κ ά ρ δ ι ο ν.*

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *καρδία* (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. με τον τ. *σωκάρδι* (Andr., Lex.).

Εσωτερικό γυναικείο ένδυμα: *χυμευτά ιμάτια με πολυτίμητα έργα άσπρα μικρά 'σωκάρδια, μεταξωτά ομοίως* Διγ. Α 2263.

εσώκαστρον το· *'(σ) σ ώ κ α σ τ ρ ο ν,* Βουστρ. 494, 498, 499.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *κάστρον*.

Εσωτερικός χώρος κάστρου· κάστρο: *δώσ'-μας το 'σσώκαστρον της Κερυνίας κ' εμείς να νοικοκυρεύσομεν τον τόπον* Μαχ. 404^{29}.

εσωκήπιον το, Act. Esph. 8^{42,58,59}, 14^{12}, 15^{100}, Act. Xér. 18DII^{44}.

Από το ουσ. *εσώκηπος* και την κατάλ. *-ιον*.

Περιφραγμένος κήπος, περιβόλι: *αμπέλ. μοδ. β΄, εσωκήπιον μοδ. α΄ και γήν μοδ. ς΄*

Act. Xér. 18DII^{22}· *αποδίδωμι και την ετέραν αυλήν-μου σύν τω εσωκηπίω* Διαθ. Θεοδ. Σαρ. 22^{97}.

εσωκουρσούβακον και **εσωκουρτσούβακον** το, βλ. *εσωκουρτσούβρακον*.

εσωκουρτσούβρακον το· *ε σ ω κ ο υ ρ σ ο ύ β α κ ο ν,* Αχιλλ. L 253· *ε σ ω-κ ο υ ρ τ σ ο ύ β α κ ο ν,* Act. Xér. 9A^{37}.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *κουρτσουβράκιν* (Βλ. Κουκ., ΕΕΒΣ 24, 1954, 13).

Κοντή βράκα που φοριέται σαν εσώρουχο κάτω από το κουρτσούβ(ρ)ακον (Βλ. Κουκ., ό.π., 14): *είναι και δύο εσωκουρτσούβακα κατ' εξαμίτου και είναι του συγάμβρου-μου από την Ανατολήν* Act. Xér. 9B^{54}. Ἐκφρ. *οξύν εσωκουρτσούβακον* = κόκκινη βράκα (Βλ. Κουκ., ό.π. 15): *οξύν εσωκουρτσούβακον με τα χρυσά πουλία* Αχιλλ. Ν 336.

εσωκράτησις η· *'σ ω κ ρ ά τ η σ ι ς.*

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *κράτησις*.

Ανεφοδιασμός, μέσα ανεφοδιασμού: *Το κάστρο τούτο βλέπετε την δύναμιν τήν έχει* (παραλ. 1 στ.), *επεί έχει 'σωκράτησιν κ' ένι αφυρωμένον* Χρον. Μορ. Ρ 8274.

εσωλούρικον το.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *λουρίκι(ο)ν*.

Θώρακας: *εφόρειν εσωλούρικον, έκαμε κτύπον μέγαν* Αχιλλ. L 924.

εσωμέρου, επίρρ.

Από το επίρρ. *έσω* και τη γεν. του ουσ. *(η)μέρα* (Πβ. *εξωμέρου* και Σακ., Κυπρ.Β΄, λ. *ημέρα*).

Την ίδια μέρα, αυθημερόν: *διδοί-του ο κριτής άλλας δ΄ ημέρας να δώσει τα δίκαιά-του, εάν τας ζητήσει* (ενν. *το αντίδικον μέρος*), *ή εσωμέρου, ... το τυχόν θέλει να κοντεύσει τας ημέρας* Ελλην. νόμ. 531^{21}.

εσωπεριβόλιον το, Act. Esph. 14^{127}, 15^{85}, 16^{59}.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *περιβόλιον*.

Περιβόλι περιφραγμένο κοντά σε χωριό ή πόλη (Βλ. και Αμ., Γλωσσ. μελετ. 321-2): *αμπέλ. εις την Ρεβενίκειαν, εσωπεριβόλιον* Act. Xér. 18A^{60}.

εσωπερίβολον το, Act. Esph. 8^{5}.

Από το επίρρ. *έσω* και το ουσ. *περίβολος*.

Περιβόλι περιφραγμένο με τείχισμα κοντά σε χωριό ή πόλη (Βλ. και Ἀμ., Γλωσσ. μελετ. 322): *Χήρα Ειρήνη η του Μαρίνου έχει ... αμπέλ. μοδ. γ΄ (ημίσεως), αυλοτόπιον μοδ. γ΄, εσωπερίβο[λα] δύο* Act. Xér. 18DII^{27}.

εσώτερος, επίθ., Ἐκθ. χρον. 83^{10}.

Το μτγν. επίθ. *εσώτερος* (L-S, λ. *εσώτατος*).

Εσωτερικότερος, ενδότερος: *Το όρος γάρ το Σίναιον έστιν εν μεσημβρίας, εις εσωτέραν έρημον αυτής της Αραβίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 24.

Το θηλ. ως ουσ. = καμάρα που βρίσκεται σε εσωτερικό χώρο: *Αύτη είναι του νάρθηκος και λέγετ' εξωτέρα και όταν έλθης δι' αυτής, βλέπεις την εσωτέρα* Παϊσ., Ιστ. Σινά 380.

εσώτυπος, επίθ.

Από το επιρρ. *έσω* και το ουσ. *τύπος*.

Το ουδ. του επιθ. στον πληθ. ως ουσ. = τα τακτικά έσοδα: *μίξον ομαδόν άπαντα τά λαμβάνω* (παραλ. 1 στ.) *τα εσώτυπα, τα εξώτυπα, τα απέδω και τα απέκει* Προδρ. II G 65.

εσωφόρι(ον) το· *'σ ω φ ό ρ ι ν*.

Από το επιρρ. *έσω* και το *φορώ*. Ο τ. *'σωφόρι(ν)* και σήμ. στην Κύπρο και στην Κρήτη (Andr., Lex.). Η λ. τον 7.αι. (Lampe, Lex.).

Μεσοφόρι (Η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο και στην Κρήτη, Andr., Lex.): *εφόρησεν ένα 'σωφόριν ράζον* Βουστρ. 543 (κριτ. υπ.)· *κάμνουσιν ράσα υψηλά,...* (παραλ. 2 στ.) *και εσωφόρια διπλά μεγάλων ηγουμένων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 507.

εσώχειρ, επιθ.

Από το επιρρ. *έσω* και το ουσ. *χείρ*.

Φρ. *πλήττω σπαθέας εσώχειρας* = χτυπώ με το σπαθί (στο χέρι) (πβ. ά. *εσωχειρί*): *έπληττον πανταχόθεν, οι μέν σπαθέας εσώχειρας, έτεροι κονταρέας* Διγ. Ζ 3496.

εσωχειρί, επιρρ.

Από το επιρρ. *έσω* και τη δοτ. του ουσ. *χείρ*.

Φρ. *κρούω σπαθέας εσωχειρί* = χτυπώ με το σπαθί (στο χέρι) (πβ. *δέδωκα έσω χείρα* Διγ. Ζ 3526, *έσωθεν χείρας δόντες* Διγ. Gr. I 178, *ήλθον έσω χείρας* Διγ. Gr. VI 703): *οι μέν σπαθέας έκρουον εσωχειρί συντόμως* Διγ. (Trapp) Gr. 3020.

εσώχωρον το, Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. 369· *ε ι σ ώ χ ω ρ ο ν* (Κρ. Χρ. 15/16, 1961/2, β' 250)· *σ ώ χ ω ρ ο ν,* Λατ. έγγρ. πατμ. αρχ. 365, Έγγρ του 1558 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 95[7,8]).

Από το επιρρ. *έσω* και το ουσ. *χώρος* (Βλ. Αντιχάρ. Ανδρ. 126. Πβ και Καψ., Αθ. 73/74, 1973, 556). Ο τ. *σώχωρο* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex., λ. *εισώχωρον*).

Χωράφι μέσα ή κοντά σε χωριό (Βλ. Andr., Lex., ό.π.): *τα προαύλια του μοναστηρίου και σώχωρα λεγόμενα, τα χωράφια, λέγω, τα γύρωθεν του ναού* Χειλά, Χρον. 349.

εσώχωρος ο· *ε ι σ ώ χ ω ρ ο ς*.

Από το επιρρ. *έσω* και το ουσ. *χώρος* (Βλ. Αντιχάρ. Ανδρ. 126).

Χώρος μπροστά στο σπίτι, φραγμένη αυλή: *εξαιρουμένου πρώτον του εισωχώρου έμπροσθεν της θύρας εμού του μεγάλου, εν ῳ σήμερον αλωνεύουσιν, όστις εισώχωρος έστω τῳ ειρημένῳ Φραγκίσκῳ* Έγγρ. του 1504 (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 692[5]).

ετά *η*.

Το ιταλ. ή το προβηγκ. *eta*.

Ηλικία: *ο ρήγας ήλθεν εις την ετάν χρονών ιε'* Μαχ. 304[25]· *γένοντας το παιδί της ετάς να πανδρευθεί* Έγγρ. του 1632 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 68[86]).

εταγμός ο, βλ. *ετασμός*.

ετάζω, Μανασσ., Χρον. 532.

Το αρχ. *ετάζω*.

1) Εξετάζω: *ο δέ βασιλεύς αυτίκα ακριβώς τον ερευνίζει τους γονείς αυτής ετάζει, την αλήθειαν μανθάνει* Πτωχολ. α 599· *ίνα την αύριον ετάση την αλήθειαν* Δούκ. 233[11].

2) Βασανίζω, τυραννώ: *Είδον ψυχάς ελεεινάς δεινώς εταζομένας. Είδον βαρείς εξεταστάς υλάσσοντας ως κύνας* Γλυκά, Στ. 449· *Νεκράν με βλέπεις σήμερον, αιχμάλωτον κειμένην ως δούλην αργυρώνητον, εταζομένην άλλην* Καλλίμ. 607.

ετασμός ο, Καλλίμ. 482, 527, 556· *ε τ α γ μ ό ς*.

Το μτγν. ουσ. *ετασμός*.

Δοκιμασία, βασανιστήριο: *τους απανθρώπους ετασμούς της παραξένου κόρης* Καλλίμ. 1426· *μετά τόσους εταγμούς και μετά τόσους πόνους ενίκησα του δράκοντος την άσπλαχνον καρδίαν* αυτ. 691.

ετερόδοξος, επιθ., Φυσιολ. 366[30].

Το μτγν. επιθ. *ετερόδοξος*.

Που παρεκκλίνει από την ορθόδοξη πίστη, αιρετικός: *Η γάρ κριθή παραβάλλεται τῃ των ετεροδόξων διδασκαλίᾳ* αυτ. 349[24].

ετερόκλητον το.

Από την αντων. *έτερος* και το ουδ. του επιθ. *κλητός*.

Το άλλο όνομα κάπ., παρωνύμιον: *Λόγον ειπείν αρξώμεθα Διγενούς τελευτής τε, ού και το ετερόκλητον Ακρίτης ωνομάσθη* Διγ. Ζ 4226.

ετερόπιστος, επιθ.

Από την αντων. *έτερος* και το ουσ. *πίστις*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Που πιστεύει σε άλλο θρησκευτικό δόγμα, ετερόδοξος: *οι άγιοι τόποι κυριεύονται από ετεροπίστους* Καλούδη, Προσκυν. ρϟδ'.

έτερος, αντων., Προδρ. I 218, III 81, 164, 407, Ασσίζ. 69[31], 199[13], Ελλην. νόμ. 545[27]· *θ ά τ ε ρ ο ς,* Διγ. (Trapp) Gr. 1879· θηλ. *έ τ ε ρ η,* Ασσίζ. 140[4], Χρον. Μορ. P 8236, Αργυρ., Βάρν. Κ 96, Κορων., Μπούας 137· *ε τ έ ρ η,* Ασσίζ. 63[31].

Η αρχ. αντων. *έτερος*. Οι τ. *άτερος, θάτερος* αρχ. (L-S, λ. *έτερος*). Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.).

1α) Άλλος (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex. στη λ. 1): *μετά ταύτα ημπορεί καλά να πάρει έτερην γυναίκαν* Ασσίζ. 368[21]· *με έτερην άλλην οπλήν* Ασσίζ. 91[6]· *κάτεργα ο βασιλεύς έβγαλεν εβδομήντα* (παραλ. 1 στ.) *και έτερα τριάκοντα από Θεσσαλονίκης* Γεωργηλ., Βελ. 123· *άν δώσει πανί ενού ανυφαντάρη να το κάμει ή έτερην χρήσιν ετέρου τεχνίτη διά να το οδηγήσει* Ασσίζ. 73[17]· *ούκ έστιν έτερη στράτα για να περάσει* Κορων., Μπούας 95· **β**) λοιπός, υπόλοιπος: *Έναν σιργέντην μοναξόν είχεν εκεί μετ' αύτον κ' η έτερή-του φαμελιά ήτον ‹εκεί› εις τον μπούρκον* Χρον. Μορ. Η 8244. **2**) Ξένος· εχθρός?: *πάτησαν τα τείχη-σου κ' επήραν την στολήν-σου και στέφος το βασιλικόν επήραν οι έτεροί-σου* Γέν. Ρωμ. 22· *εχάθηκεν η δόξα-σου εχάθηκ' η τιμή-σου και σε ορίζουν έτεροι τώρα με την πομπή-σου* Γέν. Ρωμ. 20.

ετέρωσε, επιρρ.

Το αρχ. επιρρ. *ετέρωσε*.

Με άλλον τρόπο, αλλιώς: *μή ετέρωσε γάρ τον τρώσαντα γενέσθαι δεσπότην του θηρίου, εί μή και τούτου δράξεται* Αρμεν., Εξάβ. Β' 1[21].

ετζουρία *η*.

Από το ιταλ. *ingiuria* (Βλ. Χατζ., Ξεν. στοιχ. 72).

Προσβολή, ύβρις: *ο Τριστάς πάντα είχε τον πόνον εις την καρδίαν-του διά την ετζουρίαν απού τον εποίκεν* Βουστρ. 541.

ετησίως, επίρρ.

Από το επίθ. *ετήσιος*. Η λ. σε Σχολ. (L-S) και σήμ.

Κάθε χρόνο: *οι μονάζοντες πιπράσκουν ετησίως καρπούς ποικίλους φέροντες* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1759.

έτιμα, Λιβ. Ν 605, εσφαλμ. γρ. αντί *ότι μά* (κατά Λιβ. Esc. 730· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 96).

έτις, επίρρ. βλ. *έτσι*.

ετοιαλογής, επίρρ.

Από τη συνεκφ. του θηλ. της αντων. *έτοιος* και της γεν. *λογής*.

Με τέτοιο τρόπο, έτσι: *'Ετοιαλογής εφώναξεν κ' εβγήκεν η ψυχή-του* Χούμνου, Κοσμογ. 267· *δουλωτικά τον προσκυνούν, ετοιαλογής τ' αρχίζου* αυτ. 1798.

έτοιμα, επίρρ., Χρον. Μορ. Η 6552, Αχιλλ. L 382, 763, 838, 923, 1142, Αχιλλ. Ν 256· *ό τ ο ι μ α,* Μαχ. 14^{36}, 34^{25}, 48^{2}, 64^{30}, 174^{7}, 186^{2}, 248^{32}, 290^{2}, 308^{20}, 490^{20}, Κυπρ. ερωτ. 87^{7}.

Από το επίθ. *έτοιμος*. Η λ. και στο Somav.

1) Χρον. **α**) ευθύς, στη στιγμή, αμέσως: *Ο λαός ότοιμα επίασε νερόν και ξιναρία και ήλθα ν' αγιτιάσουν το δεντρόν* Μαχ. 64^{13}· *άν είπουν τίποτε ποτέ με πάθος κινημένος, ότοιμα πάλε βρέθουμουν πολλά μετανωμένος* Κυπρ. ερωτ. 150^{14}· **β**) (πριν) από λίγη ώρα ή σε λίγη ώρα: *γροικώντα τον ορισμόν του πάπα ότοιμα πριν το γιόμαν* Μαχ. 16^{21}· *νιώθω τον χάρον ότοιμα κοντά-μου* Κυπρ. ερωτ. 104^{34}. **2**) Πρόθυμα: *σφάκτην είχεν έρωτος και πόνον της αγάπης και οπού δὲν εδούλευσεν, έτοιμα 'γίνη σκλάβος* Αχιλλ. L 569.

ετοιμάζω, Ασσίζ. 370^{12,31}, 371^{20}, Χρον. Μορ. Η 5135, Αχιλλ. Ο 141, Δούκ. 141^{21}, 227^{3}, Σφρ., Χρον. μ. 8^{3}, 'Εκθ. χρον. 50^{9}, 54^{3}, Κορων., Μπούας 57, Ψευδο-Σφρ. 422^{30}, Χρον. σουλτ. 64^{21}, 67^{8}, Ιστ. πατρ. 150^{10}, Παλαμήδ., Βοηβ. 667, 1147, Σταυριν. 636, Ιστ. Βλαχ. 151, 820, Σουμμ., Ρεμπελ. 175, 176, Διγ. 'Ανδρ. 325^{19}, 387^{2}, 397^{14}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1499], Λίμπον. 422, Μαρκάδ. 764, Τζάνε, Κρ. πόλ. 167^{4}, 249^{14}, κ.α. *'τ ο ι μ ά ζ ω,* Χούμνου, Κοσμογ. 1028, 2658, Κορων., Μπούας 118, Βίος Δημ. Μοσχ. 325, 403, Παλαμήδ., Βοηβ. 460, 1155, Σταυριν. 138, 184, 353, 443, 583, 608, 744, Σουμμ., Ρεμπελ. 158, Λεηλ. Παροικ. 351, Διακρούσ. 75^{22}, 77^{13}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 255^{23}, 260^{25}, 452^{25}, κ.α.

Το αρχ. *ετοιμάζω*. Ο τ. *'τοιμάζω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

I Ενεργ. **1**) Κάνω κάπ. ή κ. έτοιμο για κ., προετοιμάζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Σάν τ' άκουσεν ο Δάρειος, είπε για να 'τοιμάζου και την στρατιά και τον λαόν* Αλεξ. 1051· *όντας η τύχη εις την κορφή του κεφαλιού ετοιμάζει χρυσό διάδημα* Ζήν. Γ' 253· *εμπήκαν σ' ορδινιά, τα κάτεργα 'τοιμάζουν* Διακρούσ. 73^{19}· *Διόνυσε, ετοίμασε κρασί από κάθε τόπο* Ζήν. Πρόλ. 197. **2**) Σχεδιάζω (Η σημασ. και σήμ.): *Αυτά ο Μπάστας έλεγε και άλλα του 'τοιμάζει* Σταυριν. 1027· *τριγύρου λάκκους σκάπτουνε και τέχνες ετοιμάζουν, νά 'ρθουν να σάσε κλείσουσι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 244^{11}. **3**) (Προκ. για

τόπο ή χρόνο) προκαθορίζω: *εις τόπον εδιάβηκεν οπού 'χεν 'τοιμασμένον* Σταυριν. 299· *ετοίμασε την ημέρα οπού θέλεις να πολεμήσομε* Χρον. σουλτ. 87^{35}. **4**) «Δασκαλεύω» κάπ.: *ο δὲ άγιος βασιλεύς ετοιμάσας τον Λεοντάρην Δημήτριον έστειλε προς εκείνον, ίνα ... μάθη* Σφρ., Χρον. μ. 10^{20}. **II** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) ετοιμάζω, παραθέτω: *πάλιν δείπνον ο ιερεύς λαμπρόν ετοιμάζεται* Μακρεμβ., Υσμ. 274^{26}. **Β'** (Αμτβ.) ετοιμάζομαι, προετοιμάζομαι, είμαι έτοιμος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 5): *Λοιπόν ετοιμασθήκασιν, αρχίζουν να πηγαίνουν* Διγ. Ο 485· *καθ' εκάστην ημέραν να ετοιμαζόμεστεν διά να τύχομεν και της βασιλείας των ουρανών* Διήγ. πανωφ. 61.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. = προετοιμασμένος, έτοιμος: *άν είχα ξεύρει πρότερα να είμαι 'τοιμασμένος* Σταυριν. 1251·... *που έχει τ' άγιον κρασί. 'Εντο ετοιμασμένον* Σουμμ., Παστ· φιδ. Ε' [414].

ετοιμασία *η*, 'Εκθ. χρον. 73^{22}, Ιστ. Βλαχ. 851, 875, Χρον. σουλτ. προσθ. 472.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Προετοιμασία (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *τότες ήβαλεν αρχή για την ετοιμασίαν του ταξιδιού, το φαγητό, οδού την φορεσίαν* Διγ. Ο 717· **β**) πολεμική προετοιμασία: *κατά της πόλεως Κωνσταντίνου την ετοιμασίαν εποίει* Δούκ. 229^{12}· *αλλ' όταν είδε πόρρωθεν τοιάδ' ετοιμασίαν εν τω βασιλικῷ στρατῷ* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 531.

ετοιμόγεννος, επίθ.

Από το επίθ. *έτοιμος* και το ουσ. *γέννα*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.).

Ετοιμόγεννος: *τσαπίν εγγαστρωμένον α' και δικέλλιν ετοιμόγεννον* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 1690.

ετοιμοδώρητον το.

Το ουδ. του επιθ. *ετοιμοδώρητος* ως ουσ.

Εκούσια προσφορά: *Το γάρ ετοιμοδώρητον έχει τινά και χάριν* Μανασσ., Αρίστ. Ι ε' 39 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 99^{1}].

ετοιμοπαθής, επίθ.

Από το επίθ. *έτοιμος* και το *πάσχω*. Η λ. του 6. αι. (Lampe, Lex.).

Ευαίσθητος, επιρρεπής σε κ.: *ψυχή γάρ άλγος ίδιον κεκτημένη ετοιμοπαθής εστι προς το δακρύειν* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 134.

έτοιμος (I), επίθ., Μυστ. 61, Προδρ. III 404e (χφφ. CSA) (κριτ. υπ.), Μανασσ., Χρον. 6530, Διγ. (Trapp) Esc. 1092, Χρον. Μορ. Η 5058, 9062, Βίος Αλ. 1840, Λιβ. Sc. 2201, Λιβ. Esc. 3383, Μαχ. 416^{12}, Δούκ. 301^{2}, Ριμ. Βελ. 46, Παλαμήδ., Βοηβ. 669, Ιστ. Βλαχ. 2011, Σουμμ., Ρεμπελ. 189, Διγ. 'Ανδρ. 381^{4}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1382]· *ό τ ο ι μ ο ς,* Ασσίζ. 166^{19}, 197^{12}, 339^{20}, 418^{5}, 444^{29}, 448^{24}, Μαχ. 12^{25}, 154^{8}, 518^{1}, 550^{2}, Βουστρ. 435, 439, 449, 473, 502, Κυπρ. ερωτ. 129^{5,22}, 133^{6}.

Το αρχ. επίθ. έτοιμος (L-S, λ. *ετοίμος*). Ο τ. *ότοιμος* στο Du Cange. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Προετοιμασμένος για κ., έτοιμος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 6): *είμαι έτοιμος προς τον πλούν* Βελλερ., Επιστ. 62^{6}· *γίνεσθε πάντες έτοιμοι και δυνατοί προς μάχην* Βίος Αλ. 2882· *νά 'ναι ότοιμοι όσο να 'δούν λαμπρόν ή καπνόν* Μαχ. 4^{33}. **2α**) Πρόθυμος για κ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 7): *πέτε-του πως είμαι ότοιμος πάσα καιρόν να πεθάνω εις την δούλευσίν-του* Βουστρ. 422· *εις πάσα θέλημά-του έτοιμη πάντα βρίσκε-*

ται Θησ. Β' [8[4]]· **β**) (σε θέση ουσ.) έμπιστος: *Αφέντοι, ξεύρετε πως και ημείς είμεστεν έτοιμοι του ρηγός και κείνος εμάς* Μαχ. 248[36]. **3**) Ικανός, κατάλληλος: *σοφόν πατριάρχην εποίησαν, έτοιμον αποκρίνεσθαι* Ιστ. πολιτ. 30[14]· *ο Ακρίτης έτοιμος εις το καβαλικεύσαι* Διγ. Ζ 1528· *ζαγάρια και εξεπτέρια έτοιμα στο κυνήγιν* Φλώρ. 984. **4**) Εύκολος: *Όποτε θελήσει ο σουλτάνος να μας αιχμαλωτίσει, ότοιμον είναι* Μαχ. 8[19]· *μεθυσθέντες γάρ ώρμησαν, ελπίσαντες έχειν αυτούς έτοιμον θήραμα* Έκθ. Χρον. 74[5]. **5**) Πρόχειρος, διαθέσιμος: *ν' αφήσω 'γώ το έτοιμον φαγί, οπού 'χω τώρα* Αιτωλ., Μύθ. 3[13]. **6**) Φρ. *είμαι έτοιμος* (να)...= παρά λίγο (να) ..., λίγο έλειψε (να) ...: *έτοιμος ήτον να πνιγεί εκεί μέσα στα βούρκα· τέτοιαν ντροπήν του έκαμεν* Σταυριν. 243. **7**) Έκφρ. *στό 'τοιμο* (να) ... = παρά λίγο (να) ...: *ο τόπος ήτον άνυδρος κ' ήλθασι να πλαντάξουν από την πείνα όλοι-τους, στό 'τοιμο να λιμάξουν* Αλεξ. 892.

έτοιμος (II)· *στα έτοιμα καλεσμένη,* Πουλολ. 451, εσφαλμ. γρ. αντί *στ' άτιμα καλεσμένη* (βλ. Πουλολ. 451 κριτ. υπ.).

ετοιμότης *η.*

Το αρχ. ουσ. *ετοιμότης.* Η λ. και σήμ. ως λόγ.

(Προκ. για λόγο) προχειρότητα: *να φεύγομεν παντελώς την ετοιμότητα και ευκολίαν του λόγου* Σοφιαν., Παιδαγ. 107.

ετοίμως, επίρρ., Αρμεν., Εξάβ. Γ' 5[54], Φλώρ. 174, Σφρ., Χρον. μ. 80[34].

Το αρχ. επίρρ. *ετοίμως.*

α) Ευθύς· πρόθυμα: *αφού δέ εμαζώθησαν ετοίμως να μισεύσουν* Ριμ. Βελ. 666· *εί τι κελεύεις όρισε ετοίμως να εκπληρώσω* Φλώρ. 1500· **β**) ευχαρίστως: *ετοίμως γάρ ως αγχιστάς τούτους και ως συμμάχους εδέξατο η Μαξιμού* Διγ. (Trapp) Gr. 2786 (κριτ. υπ.). Φρ. *ετοίμως έχω* (με απαρέμφ.) = είμαι πρόθυμος να ...: *ούκ αθωωθήσεται ο τούτους έχων, εί και δεικνύειν ετοίμως έχει παρά του στρατηγού ή άρχοντος επιτραπήναι κεχρήσθαι αυτοίς* Αρμεν., Εξάβ. Α' 16[9]· *όταν θελήση τι αιτήσαι ..., ετοίμως έχομεν του απολογήσασθαι, καθώς απαιτεί το δίκαιον* Ελλην. νόμ. 546[8].

έτοιος, αντων., Ιατροσ. 24[184], Χούμνου, Κοσμογ. 1749, Ερωτόκρ. Α' 98, Στάθ. (Martini) Β' 281, Λεηλ. Παροικ. 605.

Για τη λ., που απ. και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 549]), βλ. Pernot, Chio Β' 225-9.

1) Τέτοιος, τέτοιου είδους: *Τον ένα κατεδίκασε, λέ' του: «Στον αδελφόν-σου να κάμεις έτοια σύγχυσιν»* Χούμνου, Κοσμογ. 2110· *αυτός δέν εσυγκλίθηκεν εις έτοιαν ασωτίαν και ουδεποσώς ειργάστηκε σε μένα ανομίαν* Χούμνου, Κοσμογ. 1771. **2**) Έκφρ. *έτοιας λογής* = έτσι , ως εξής: *απιλογάται ο Μωυσής, φαρμακεμένα κλαίγει, προς τον Θεόν εσύντυχεν, έτοιας λογής του λέγει* Χούμνου, Κοσμογ. 2244. **3**) (Επιτατ. με επίθ. ή ουσ.) τόσος, τόσο μεγάλος: *Το τέλος τ' έχει να γενεί μ' έτοιο βαρύ κανόνα* Θυσ.[2] 639· *σ' έτοιον μεγάλον κίνδυνον* Αχέλ. 1833· *για μιά γυναίκα, αφέντη-μου, έτοια όχθρητα μήν πιάσεις* Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 90.

έτος το, Διγ. Ζ 1796, Διγ. (Trapp) Esc. 808, 1014, 1139.

Το αρχ. ουσ. *έτος.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Χρόνος, χρονιά (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Το έτος ετότε έτρεχεν το από κτίσεως κόσμου έξι χιλιάδες, λέγω-σε, κ' εφτά εκατοντάδες* Χρον. Μορ. Η 124· *ετέ-*

λειωσαν τα έτη-μου κ' εδιάβηκε η ζωή-μου Θυσ.[2] 194· *Πολλά τα έτη του Αλεξάνδρου του βασιλέως* Διήγ. Αλ. V 28. (Φρ.) *νέον άγω το έτος* = είμαι νέος: *νέον άγων το έτος και παλαιόν φρόνημα* Δούκ. 209. Έκφρ. *τα κατ' έτος* = η ετήσια χορηγία: *στέλνε πάντας τους υιούς-σου τα κατ' έτος να σε δίδω, χάριν της ευεργεσίας χίλια των διδραγμάτων, τα νομίσματα της χώρας* Πτωχολ. α 926.

ετσά, επίρρ.· *έ τ σ α.*

Από το επίρρ. *ετσιδά* (Βλ. Μενάρδ., Γλωσσ. μελ. 5 και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 549]). Βλ. όμως και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 591. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.) και την Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 545, λ. *έτσι*). Βλ. και Κριαρ. [Πανώρ. σ. 237, λ. *ετσά*].

1) (Τροπ.) έτσι (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. και την Κύπρο, Σακ., ό.π.): *και έτσα εμαζώχθησαν οι Τραπεζόντιοι ... και εσύναξαν φλωρία* Ιστ. πατρ. 103[22]. **2**) (Σε θέση αντωνυμ.) τέτοιος (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.): *θαρρείς κι' ογιατ' εγέρασες κ' εσύ και τσ' αταξάδες δέν άφηκες τσι πρώτες-σου πως είναι ετσά κ' οι γράδες;* Πανώρ. Γ' 296. **3**) (Με το *και*) (Χρον. και αιτ.) αφού, μιά που: *Μα 'τσά και το θυμήθηκα, το Γύπαρη γαμπρό-σου για ποιά 'φορμή δέν τόνε θές, Γιαννούλη, στο Θεό-σου;* Πανώρ. Γ' 359. **4**) (Χρον. και υποθ.): μόλις· άν: *ετσά* (έκδ. *ετά*· διορθώσ.) *'ρθει το παράξενον, θέλουν χαρεί οι εχθροί-σου* Σαχλ. Ν 42

έτσε, επίρρ., βλ. *έτσι.*

ετσερζιάζομαι.

Από το ιταλ. *esercitarsi.*

Ασκούμαι, ασχολούμαι: *ανισώς και οι γυναίκες να ετσερζιάζουντα εις τα γράμματα και εις τες τέχνες του κόσμου, ... εθέλαν ποίσει μεγάλα πράματα* Ανθ. χαρ. 292[35].

έτσι, επίρρ., Φλώρ. 749, Αλεξ. 1370, 1881, 2258, Πικατ. 470, Πένθ. θαν.[2] 506, Πεντ. Γέν. XI 9, Αιτωλ., Ρίμ. Μ. Καντ. 20, Ιστ. πατρ. 81[11], 98[16], 137[5], Δωρ. Μον. XVIII, Κυπρ. ερωτ. 21[7], 34[7], Ερωφ. Αφ. 58, Α' 66, 471, 541, Ιντ. β' 83, γ' 79, Δ' 219, Σταυριν. 716, Ιστ. Βλαχ. 983, 1515, Σουμμ., Ρεμπελ. 192[13], Διγ. Άνδρ. 331[30], Ερωτόκρ. Α' 119, 164, 252, 515, 595, 1087, Β' 424, 768, Ροδολ. (Μανούσ.) Α' [705], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [425], Τζάνε, Κρ. πόλ. 109[13], 321[8] κ.π.α.· *έ τ ι ς,* Χούμνου, Κοσμογ. 1423, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 605, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 397, 400, 436, Έγγρ. του 1617 (Ζερβογιάννης, Αμάλθεια 3, 1972, 283)· *έ τ σ ε,* Ερωτοπ. 160, 501, 554, Αχιλλ. L 364, 445, 654, 775, 940, 1009· *έ τ σ ο υ,* Κυπρ. ερωτ. 21[6], 69[23]· *ί τ ι ς,* Βεν. 11, Χούμνου, Κοσμογ. 242, 860, 980, 1387, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[36], Καραβ. 492[9], 496[20], Σαχλ., Αφήγ. 443, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 5, 41, 259, 373, 630, 633, 635· *ί τ σ ι,* Ιμπ. 430, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 543 (κριτ. υπ.), Έγγρ. του 1565 (Ευαγγελάτος, Θησαυρ. 7, 1970, 218, 219), Διγ. Ο 2694, Τζάνε, Κρ. πόλ. 326[18]· *ί τ σ ο υ,* Ασσίζ. 178[28], 204[26], 421[8], 432[3], 477[6], Μαχ. 2[4], 4[37], 6[26], 12[11], 54[29], 72[33], 172[18], 252[10], 314[22], 322[19], 398[27], 402[36], 434[28], 436[24], 550[2], 660[19], Βουστρ. 417, 430, 436, 454, 498, 532, Δαρκές, Προσκυν. 47, Αλφ. 10[27], Κυπρ. ερωτ. 16[4,9], 46[2], 68[5], 78[4], 79[10], 97[12], 99[21], 101[19] κ.π.α.

Για τη λ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 591. Ο τ. *έτσου* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 545). Η λ. και σήμ.

1) (Με ρ. και ενδεχόμενη συνοδεία των *ως, καθώς, ως γιόν, κλπ.*) (τροπ.) έτσι, με τον ίδιο τρόπο (Η σημασ. και σήμ.): *έτσι τ' αποφάσισε της ερωτιάς η κρίση* Ερωτόκρ. Α' 1184· *τους αγούρους-του έκραξεν, έτσε τους συντυχαίνει* Αχιλλ. L 731· *έτσε τους εσυνέτριβεν ως φάλκονας περδίκιν* Αχιλλ. L 66· *έτσι εστέκετον καθώς τες ζωντανές γυναίκες* Ιστ. πατρ.

120[10]· *διατί ίτσου ως γιόν δέν ημπορεί ο άνθρωπος να ζήσει χωρίς τα τέσσερα στοιχεία, ίτσου δέν ήθελεν εμπορήσει ν' απαντήσει χωρίς γυναίκας* Ἀνθ. χαρ. 292[30]· ἐκφρ. (προκ. για κίνηση κεφαλής) *έτσι και έτσι* = δεξιά και αριστερά, ολόγυρα: *έγνεψε έτσι και έτσι και είδεν ότι δέν είναι ανὴρ* Πεντ. Ἐξ. II 12. **2**) (Με ουσ. ή επίθ. και επόμενο το *ωσάν*) τόσο ... όσο, καί ... καί: *ηξιώθησαν εις μεγάλες αξίες έτσι εκκλησιαστικές ωσάν και αυθεντικές* Μορεζίν., Λόγ. 470· *Τη νιάκαρην επαίξαν και ταμπούκι, ξυπνώντας πάσα ένα παλληκάρι, έτσι πεζόν ωσάν και καβαλάρη* Λεηλ. Παροικ. 36. **3α**) Εξαιτίας αυτού του γεγονότος: *Περί ψευδοϊερέων οπού δέν έλαβαν χειροτονίαν και έτσι λαϊκοί ανίεροι περιπατούν και γελούν τον κόσμον και βαπτίζουν παιδία* Βακτ. αρχιερ. 188· **β**) (επιτατ.) τόσο, τόσο πολύ: *κόρη-μας, τ' έχεις κ' έτσι φωνάζεις;* Διγ. Ο 105· *ευρίσκοντάς-τους ο βασιλεύς έτσι στερεούς εις την ευσέβειαν* Αγαπητ., Εις αγ. Δέκα 148· *το δεντρό οπού 'καμε αθό έτσι μυρισμένο* Ερωτόκρ. Α' 703· *έτσι ψηλά να σώσω* Ερωτόκρ. Β' 155. **4**) Σύνδ. **α**) μόλις: *έτσι τον εσιδέρωσε, στον Δρύστορον τον φέρει* Ιστ. Βλαχ. 1293· **β**) (συμπερασμ.) γι' αυτό, επομένως: *λόγον ώς τη σήμερο λογιάζω ψοματένιο να μή μου γροίκησε ποτέ· κ' έτσι ας χαλινώσει τη μάνητα και το θυμό* Ερωφ. Δ' 461· *τούτος ο υιός μας 'ρίζει σήμερο, κ' έτσι σιμώσετέ-του κι' ως βασιλιού τα πόδια-του κλιτά φιλήσετέ-του* Ερωφ. Ιντ. α' 137· **γ**) (με ακόλουθο το *να*) στην περίπτωση που..., άν: *έτσι να ήτον τίποτες πράγμαν πολλά μεγάλον, εμένα επιβουλεύουσου, μ' έχανες εκ τον κόσμον* Ιμπ. 147· **δ**) (με προηγούμενο το *και*, με επόμενο το *(ω)σάν*) παρόλο που, άν και: *Δουλειάν, κανίσκι ή εγγαρειά, ουδέν έναι κρατημένος να επάρει από άνθρωπον τινά, και ίτις έναι ομοσμένος* Σαχλ., Αφήγ. 359· *όλοι μικροί μεγάλοι τε για να τόνε τιμήσουν στην τόλμην γάρ τὴν έποικεν και την πολλὴν ανδρείαν, ίτις παιδί σάν ήτονε, και την παλληκαρίαν* Ιμπ. (Legr.) 142. **5**) (Σε επιθ. χρ.) τέτοιος: *Αρρωστημένοι φεύγασι στες στράτες αποθαίναν κι' ουδέ τινάς τους έθαπτε, μόνον έτσι εμέναν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 236[8]. **6α**) (Σε θέση δεικτ. αντων.) Τέτοιος, τέτοιας λογής (Η χρ. και σήμ. στην Κρήτη και την Κύπρο, Κονομής, Κρ. Χρ. 7, 1953, 156): *έτσι χάρη νά 'χει δέν ημπορεί παρά βασιλικό κλωνάρι* Ερωφ. Ε' 353· *Δρακόμαχος εκράζετο κ' ετσ' ήτον τ' όνομά-του* Ερωτόκρ. Β' 249· **β**) (σε θέση σύστ. αντικ. με δεικτ. αντων.): *επαράγγειλέτους έτσι: ότι «ειπέτε του βασιλέως Ιουστινιανού ... να κτίσει την Αγίαν Σοφίαν»* Διήγ. Αγ. Σοφ. 1543. **7α**) (Καταφατ.) ναί, μάλιστα: *Κ' έχεις-το τούτο θαρρετό; — Ἴτις, πιστεύγω νά 'ρθει* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 317· **β**) (επεξηγ.) δηλαδή: *εξακόσα ζά, έτσι πρόβατα, αιγίδια, αρνιά, χοίρους* Κατά «ζουράρη» 155. **8**) Μακάρι, είθε (Βλ. Ανδρ., Παράλλ. σημασιολ. 93): *Ο δέ ιερεύς ελάλει-τους: «Ἴτσου να σας βουηθήσει ο Θεός!»* Μαχ. 514[30].

ετσιδά, επίρρ.

Από το επίρρ. *έτσι* και το *δά*. Η λ. στο Somav. (λ. *ετζιδά*) και σήμ. (Δημητράκ.).

Με τέτοιο τρόπο, τόσο πολύ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *γι' αφορμάρους τσι κρατούν, όσ' ετσιδά 'γαπήσα* Ερωτόκρ. Α' 214.

έτσου, επίρρ., βλ. *έτσι*.

ετυμολογία *η*.

Το μτγν. ουσ. *ετυμολογία*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Γραμματ.) η αναζήτηση της πρώτης ρίζας και της αρχικής σημασ. των λέξεων (Η σημασ. και σήμ.): *τρίτον γλωσσών τε ιστοριών πρόχειρος αποδόσις, εύρεσις ετυμολογίας πάλιν το τέταρτόν σοι* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 857· *διατί λέγεται βουλκόλαξ το ογκούμενον σώμα εν τω τάφω κατ' ετυμολογίαν γραμματικής* Μάρκ., Βουλκ. 343[18].

ευαγγελία *η*.

Το μτγν. ουσ. *ευαγγελία*.

(Καλή) είδηση: *κάν και τα πρίν εγράψαμεν χαράς ευαγγελίας* Καλλίμ. 2251.

ευαγγελίζω, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 48, Ναθαναήλ Μπέρτου, Ομιλίαι IX 32, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1027, 1178.

Το ενεργ. του αρχ. *ευαγγελίζομαι*.

1) (Ενεργ. και μέσ.) φέρνω καλές αγγελίες, χαρμόσυνο μήνυμα· δίνω καλές υποσχέσεις: *έστειλεν τον Γαβριήλ τον μέγαν και ήλθε κ' ευαγγέλισε Μαρίαν την αγίαν* Αρσ., Κόπ. διατρ. [1105]· *Χαίρε, αγνή μήτηρ Θεού, η ευαγγελισμένη* Σκλέντζα, Ποιήμ. 4[1]· *δι' αγγέλου τα επινίκια ειρήνην ευαγγελιζόμενός-σοι* Ἐκφρ. ξυλοκ. 18[31]. **2**) (Στην εκκλησιαστική γλώσσα) κηρύσσω το ευαγγέλιο: *να γνωρίσετε ... το Ευαγγέλιον όπου σας ευαγγέλισα ... και επαραλάβετε* Χριστ. διδασκ. 15.

ευαγγελικός, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευαγγελικός* (Sophocl.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για όρκο) που δίνεται με το χέρι πάνω στο ευαγγέλιο: *όρκον ευαγγελικόν* Ιστ. Βλαχ. 886.

ευαγγελικώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευαγγελικώς* (Sophocl.).

Σύμφωνα με τις αρχές, τις ρήσεις του ευαγγελίου: *κατά τον του Κυρίου λόγον ευαγγελικώς αράμενος τον σταυρόν* Ἐκφρ. ξυλοκ. 18[14].

ευαγγέλιον το, Γλυκά, Στ. Β' 259, Ασσίζ. 214[20], 235[16], Ελλην. νόμ. 520[7], Φυσιολ. (Legr.) 495, Ιστ. Βλαχ. 2027, 2826· *β α γ γ έ λ ι ο (ν)*, Προδρ. III 271 (χφ. g.) (κριτ. υπ.), Παΐσ., Ιστ. Σινά 593, Αλφ. 15[16].

Το αρχ. ουσ. *ευαγγέλιον*. Η λ. και σήμ.

1) Το εκκλησιαστικό βιβλίο της Καινής Διαθήκης: *να σχίζουν, να καταπατούν τα 'λόχρυσα βαγγέλια* Ανακάλ. 64· (μεταφ.) αναντίρρητη αλήθεια: *είπαν-σου λόγια άπρεπα εις την βασιλείαν-σου, ως φρόνιμος μηδέν τα πιστεύσεις, ότι πολλά λαλούν εις τον κόσμον ότι δέν είναι ευαγγέλια* Μαχ. 232[9]. **2**) Στιγμή της θείας λειτουργίας όπου διαβάζεται το «ευαγγέλιο» (Η χρ. και σήμ.): *ού φθάσω εις τον απόστολον και ούκ είμαι εις το ευαγγέλιον* Προδρ. III 271· *έτσι το ευαγγέλιον λέγει και τους μανθάνει* Ιστ. Βλαχ. 1825· *το θείον ευαγγέλιον και την θεογνωσίαν* Ιστ. Βλαχ. 2724· *Καθημερνόν στην λειτουργιάν ν' ακούμεν τα ευαγγέλια* Ρίμ. θαν. 147.

ευαγγελισμός *ο*.

Το μτγν. ουσ. *ευαγγελισμός* (Sophocl.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για τη Θεοτόκο) μήνυμα του αγγέλου (Η σημασ. και σήμ.): *ο πρώτος Ευαγγελισμός, η ελευθερία του κόσμου. Πώς γονατίζει η Δέσποινα... και λέγει-την ο άγγελος το «Χαίρε η Μαρία»!* Βεν. 27.

ευαγγελιστής *ο*, Παρασπ., Βάρν. C 13, Βεν. 25.

Το μτγν. ουσ. *ευαγγελιστής*. Η λ. και σήμ.

1) Συγγραφέας ενός από τα τέσσερα ευαγγέλια: *Ματθαίος ο ευαγγελιστής αφκράσου* **τί** *διδάσκει* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2322. **2**) Διάκονος ή ιερέας που διαβάζει το ευαγγέλιο στην

εκκλησία: ήτον α' αποστολές, έτι υποψήφιος, ύστερον πρωτονοτάριος, τάπισα ευαγγελιστής Μαχ. 674[28].

ευάγκαλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευάγκαλος.*

(Προκ. για λιμάνι) πλατύς, ευρύχωρος: *περί λιμένα ευάγκαλον ελλιμενίζουσι την τριήρη* Μακρεμβ., Υσμ. 238[22]· (μεταφ.): *ευάγκαλός μοι λιμὴν Υσμινίας ο παις* αυτ. 267[24].

ευαερία η.

Το μτγν. ουσ. *ευαερία.*

Δροσερότητα του αέρα, δροσιά: *ίνα έχη ο ιέραξ και σύμμετρον θέρμην και ευαερίαν* Ιερακοσ. 368[25].

ευάερος, επίθ., Διήγ. πόλ. Θεοδ. 45.

Το μτγν. επίθ. *ευάερος.* Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για τόπο, σπίτι) που έχει άφθονο, δροσερό αέρα (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ.): *Εις τόπον χαριτόβρυτον, ευάερον, ωραίον* Διγ. Z 75· *το μὲν γὰρ αυτού* (ενν. *του λίθου*) *των μερών προβλεπτικόν τε και ευάερον, το δὲ έτερον πεφραγμένον εις αποτροπὴν αέρος χειμερινού* Βίος οσ. Αθαν. 247.

ευανάστρεπτος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το επίθ. *αναστρεπτός.*

Άστατος, επιπόλαιος: Ερμον. Δ 110.

ευαπόδεκτος, επίθ., Σφρ., Χρον. μ. 34[26], Ψευδ.-Σφρ. 284[31].

Το μτγν. επίθ. *ευαπόδεκτος.*

Καλόδεχτος· ευχάριστος, ευάρεστος: *ἦν γὰρ διά είδους και λόγου ευαπόδεκτος τοις πολλοίς* Βίος οσ. Αθαν. 241· *την ενάρετον και ευαπόδεκτον των τοιούτων ανδρών φωταγωγόν πολιτεί(αν) και βιωτὴν* Γράμματα Μετεώρ. 93[29].

ευάρεστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευάρεστος.*

Τερπνός, ευχάριστος: *Έμορφος τόπος πεδινός, ευάρεστος και ωραίος* Αχιλλ. Ο 314.

ευαρμοσία η, Λιβ. Esc. 652, εσφαλμ. γρ. αντί *ευαρμοστία* (Βλ. Λιβ. Ρ 406).

ευαρμοστία η, Λιβ. Esc. 652 (έκδ. *ευαρμοσία*· διορθώσ. σε *ευαρμοστία*).

Το αρχ. ουσ. *ευαρμοστία.*

1) Καλή σωματική διάπλαση, χάρη: *το πρόσωπον της κόρης νικά την πλάσιν Έρωτος εις την ευαρμοστίαν* Λιβ. Ρ 406· *τρεις παίδας έσχεν ευειδείς* ... (παραλ. 2 στ.), *ούς βλέπων ίσους ο πατὴρ εις την ευαρμοστίαν, εις κάλλος, εις αναδρομὴν και πάσαν ευανδρίαν* Καλλίμ. 31. **2**) Δεσμός, σύνδεσμος: *Έμελλες, αιαί, και διασπάν εις τέλος την αδιαχώριστον αλληλουχίαν, την πάντα κατάλληλον ευαρμοστίαν;* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 47.

ευαρμόστως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ευαρμόστως* (L-S, λ. *ευάρμοστος* II).

1) Αρμονικά: *οι όδοντες ομοίως ευαρμόστως πεπηγμένοι* Ερμον. Β 230. **2**) Επιτήδεια: *αύθις μνημονευτικόν γάρ το ζώον και λίαν ειδός ευαρμόστως τοις προσπίπτουσι κεχρῆσθαι* Ιερακοσ. 356[30].

ευαυξής, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που μεγαλώνει γρήγορα: *ἦν και μηλέας ευαυξής όρπηξ αγλαοκάρπου* Μανασσ., Χρον. 90.

ευαύξητος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το επίθ. *αυξητός.*

Που αυξάνεται καλά: *άνδρας γιγαντοσώμους, ευαύξητον αναδρομὴν φέροντας των σωμάτων* Μανασσ., Χρον. 6290.

ευγάληνος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 4873, 5454.

Το μτγν. επίθ. *ευγάληνος.*

Πολύ γαλήνιος, ήσυχος: *τοις ευγαλήνοις ουρανού προσώκειλε λιμέσιν* αυτ. 5310.

ευγενάδα η.

Από το ουσ. *ευγένεια* και την κατάλ. *-άδα.*

Καλή συμπεριφορά, καλά ήθη: *τον καιρόν εκείνον η Εβραΐδα εβασίλευεν με ευγενάδα και τιμὴν εις την Ιερουσαλὴμ* Διήγ. Αλ. G 264[40].

ευγένεια η, Σπαν. Ο 182, 192, Διδ. Σολ. Ρ 23, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 227, Διγ. (Trapp) Esc. 156, Χρον. Μορ. Η 9071, Πουλολ. Αθ. 445, Βίος Αλ. 5500, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 522, Αχιλλ. Ν 926, Βησσ., Επιστ. 36[5], Θησ. Ζ' [61[8]], Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[20], Κορων., Μπούας 4, 13, 40, Πένθ. θαν.[2] 501, Δεφ., Σωσ. 171, Μεταξά, Επιστ. 48, Παρθεν., Γραμμ. 228, Λίμπον. 203, κ.α.· *β γ ε ν ε ι ά,* Ερωτόκρ. Α' 2207· *ε ν γ ε ν ε ί α,* Hist. Imp. (Rochow) 195[24], Πόλ. Τρωάδ. 374, Χρον. Μορ. Η 7911, 8409, 8738, 8747, 8753, Μαχ. 182[20], Θησ. Β' [16[1]], Σαχλ. Α' (Wagn.) ΡΜ 271, Αχέλ. 2392, Αιτωλ., Μύθ. 9[1,3], Βελλερ., Επιστ. 77[22,25-6], Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 289· *ε ν γ ε ν ε ι ά,* Φλώρ. 70, Απολλών. 561, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 264, 1106, 3165, Απόκοπ. 289, Αχέλ. 504, Κυπρ. ερωτ. 69[3], Ερωφ. Γ' 117, Δ' 60, 106, Ε' 433, Ερωτόκρ. Α' 714, Γ' 500, 1154, Ε' 192, Στάθ. (Martini) Γ' 570, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 23, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [208], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [363], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 135, Γ' 619, 621, Ζήν. Β' 144, 337, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *ευγένεια.* Ο τ. *ευγενεία* αρχ. (L-S, λ. *ευγενία*) και σήμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *ευγενία*). Βλ. και Κουκ., Ευστ. Λαογρ. Β' 170 (λ. *ευγενία*). Ο τ. *ευγενειά* και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Πρόλ. 82, Γ' 540, Θυ. Αφ. 54, Γ' 306. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Αρχοντική καταγωγή: *μέρος διά την ευμορφιάν, μέρος διά την σοφίαν και διά την ευπρέπειαν και διά την ευγενείαν, άν ήσαν εμπρός εις τον κριτὴν χιλιάδες να κριθούσι, τους Αθηναίους έκραξε να σώσουν να του ειπούσι, άν είχασι παράπονο* Λίμπον. 268· *με περίσσιαν φρόνησιν εσυλλογάτο ακόμη πως είν' τιμὴ η ευγένεια, αλλ' αγαθών προγόνων* αυτ. 119. **2**) (Νομ.) ελευθερία εκ γενετής (Βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 401]): *Ει δὲ καί τις εξ ελευθέρας τεχθῆ μητρός, δούλου δὲ πατρός, ευγενὴς ομοίως έσται,... ουδὲ γὰρ βλάπτει την του παιδός ευγένειαν το εκ πορνείας γενέσθαι την σύλληψιν* Αρμεν., Εξάβ. Α' 18[7]. **3**) Δόξα, μεγαλείο: *Δέν σε έσωσεν οπού μας υστέρησες βασίλεια, οπού μας επῆρες πλούτους, οπού μας εξένωσες ευγένειες* Χίκα, Μονωδ. 90· *η χώρα-του ερήμαξε, πένθος*

εκαταστάθη   και τ' όνομά-τση εβούλιαξε κ' η ευγενειά-τση εχάθη Ιντ. κρ. θεάτρ. Δ' 74. **4**) Περηφάνεια, αλαζονεία (?): *άν δὲ ζητήσεις, άγουρε, γυναίκαν να με πάρεις,   οὐ μὴ θελήσει ο πατέρας-μου διά την ευγένειάν-του* Αχιλλ. L 649. **5**) Γενναιότητα (Η σημασ. και στο Βλάχ.): *απ' εσένα έφυγε η ευγενεια κ' η δόξα,   οπ' ακαρτέρειες να γενείς όμοιος του Ηρακλείου   και τώρα γένηκες δειλός* Θησ. Β' [5^{1}]. **6**) Ομορφιά: *ήλθα, κυρά-μου, μόνος-μου να ιδώ την ηλικιά-σου,   τες χάρες και τες ευγενειές οπὄχει το κορμί-σου* Τριβ., Ρὲ 190. **7**) Ευγένεια, αρχοντιά, οι «τρόποι» (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Αυτείνοι ήταν έμορφοι, από ψηλήν γενέαν,   καλά τους έδειχν' αληθώς η ευγενεια οπού 'χαν   εις το κορμί, εις πρόσωπον, στο ήθος τ' ανδρειωμένο* Θησ. Γ' [48^{6}]· *αυτό που 'ς κόρην εύμορφην κράζεις αγριοσύνην,   είν' ευγενειά και φρόνησις, τάξις και καλωσύνη* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [412]· *Άλλη οὐκ ήτο ωσάν αυτήν εις ευγενείαν και κάλλος* Ιμπ. 38. **8**) (Ως τιμητική προσφών.) (Η χρ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ., ό.π. Βλ. και Κουκ., ό.π.): *Χίλια καλώς απόσωσε, φίλε-μου, η ευγενειά-σου* Ερωφ. Α' 72.

ευγενειακός, επίθ.

Από το ουσ. *ευγένεια* και την κατάλ. *-ιακός*.

Που κατάγεται από γενιά *ευγενών*: *τους ευγενειακούς ο θάνατος καθόλου δὲν φοβάται, ουδὲ τους νέους συμπαθεί, ουδὲ τους αντρειωμένους* Αχιλλ. L 1235.

ευγενής, επίθ., Μανασσ., Χρον. 6725, Διγ. (Trapp) Gr. 1, 3621, Διγ. Z 1326, 1825, 4448, 4471, Διγ. (Trapp) Esc. 423, 658, 1559, Βέλθ. 357, 423, Ερμον. Φ 32 (πληθ. *ευγενήδες*), Χρον. Μορ. P 1112, 2422, 3958, 6144, Πουλολ. Αθ. 186, Πουλολ. 277 (πληθ. *ευγενάδες*), Αρμεν., Εξάβ. Α' 14^{22}, Φλώρ. 1, 566, 599, 1777, Λίβ. Sc. 2308, Λίβ. Esc. 2809, Λίβ. N 2397, 2801, Ιμπ. 348, 452, Θησ. Β' [10^{6}, 11^{4}], Κορων., Μπούας 16, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) τιτλ., Αχέλ. 916, Διγ. Ανδρ. 411^{8,24}, κ.π.α.·   *β γ ε ν ή ς,* Θησ. Ζ' [25^{6}]·   θηλ. *ε υ γ ε ν ή,* Βέλθ. 952, Απολλών. 215·   *ε υ γ ε ν ο ύ σ α,* Πουλολ. Ζ' 374, Πουλολ. Αθ. 427·   πληθ. ουδ. *ε υ γ ε ν ά,* Φλώρ. 1675.

Το αρχ. επίθ. *ευγενής*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που κατάγεται από υψηλή, αρχοντική γενιά (Η σημασ. και στο Βλάχ.): *Ήν τις Ελλήνων βασιλεύς εν χώρᾳ Μυρμιδόνᾳ   πλούσιος και πάνυ ευγενής και πλούσιος εις τόπον* Αχιλλ. Ο 2· *Εγώ εγενόμην άνθρωπος της χώρας Αρμενίας,   ούκ αποὺ γένους ευγενούς, ούδ' εκ της κακοτύχης* Λίβ. Esc. 3498. **2**) Γενναίος (Η σημασ. και στο Βλάχ.): *τῳ δὲ Ιακώβῳ Κονταρίνῳ* (ενν. *εδόθη*) *ίνα φυλάττη τα μέρη των τοίχων του έξωθεν λιμένος και ως εγγύς των Υψωμαθίων, ός ού διέλιπε ποιείν τα όσα έξεστι στρατιώταις και μάλιστα τοις ευγενέσι* Ψευδο-Σφρ. 396^{23}. **3**) Που έχει ευγενικά αισθήματα, λεπτούς τρόπους, ευγενικός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *κορασίδες οι ευγενές οι παρατιμημένες* Εβρ. ελεγ. 160· *Ωσάν οπού πόθον* (κριτ. υπ.) *ευγενής τοιούτον κερδίση κόρης   και χέρια-του περιπλακούν τοιούτην εξηρημένην,   άν είπη ότι ήτον ατυχής, ας τον λιθοβολήσουν* Λίβ. Sc. 1051 (κριτ. υπ.)· *υψηλότατος και μέγας αυθέντης θέλει γένει και θέλει να τον ομιλήσομεν λόγους ευγενείς* Διήγ. Αλ. V 44. **4**) Όμορφος, κομψός: *μέγαν επιλούρικον, καστόριν φαρατζίκιν,   και θαυμαστὸν, πολύτιμον, ευγενέστατον πάνυ* Διγ. Z 1172· *ώσπερ τι δένδρον ευγενὲς βρίθον καρποίς ωραίοις* Μανασσ., Χρον. 3314. **5**) (Ως τιμητική προσφών.) (Η χρ. και στο Somav., λ. *ευγενέστατος*): *κυρά χαρίτων, ευγενής βασίλισσα Ροδάμνη* Λίβ. N 2165· *Ευγενέστατε, εντιμότατε και ενδοξώτατε άρχων κύριε Ιωάννη Καλέργη* Παρθεν., Γράμμ. 227^{2}.

Το αρσ. ως ουσ.: **1**) (Νομ.) ελεύθερος εκ γενετής (Βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. σ. 401]): *Οι ελεύθεροι εις δύο διαιρούνται, εις ευγενείς και απελευθέρους. Και ευγενής εστίν ο ευθέως άμα τῳ τεχθήναι ελεύθερος ών και μήπω του ζυγού της δουλείας γευσάμενος* Αρμεν., Εξάβ. Α' 18^{6}. **2**) ο άρχοντας: *έπεσαν χαμαί γάρ τότε   ευγενείς και μεγιστάνοι* Ερμον. Π 25.

Το ουδ. ως ουσ. = γενναιότητα: *Εκνεύσας τοίνυν ο πατὴρ το πρόθυμον θαυμάζεις,   φύσεως γάρ το ευγενές η καρδία γνωρίζει* Διγ. Z 1380.

ευγενικά, επίρρ., Χρον. Μορ. H 3329, 8128, Πουλολ. Αθ. 216, Πουλολ. 262, Φλώρ. 736, Ιμπ. 68, 439, 499, 866, Κυπρ. ερωτ. 7^{6}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 453^{11}·   *β γ ε ν ι κ ά,* Ιμπ. (Legr.) 476.

Από το επίθ. *ευγενικός*. Η λ. και σήμ.

1) Όπως αρμόζει σε άρχοντα, αρχοντικά: *δούλους και αρχοντόπουλα νά 'χει για συντροφία   να πορπατεί ευγενικά εκεί στην ξενιτείαν* Τριβ., Ρὲ 96· *ευγενικά, βασιλικά, μετά δορυφορίας   ενέθρεψα κ' εποίκα-την και απεκατέστησά-την* Φλωρ. 416· *παρευθύς στολίζεται ευγενικά η φουδούλα* Φλώρ. 969. **2**) Με ευγένεια, με καλό τρόπο (Η σημασ. και σήμ.): *Η Μαργαρώνα ώς ήκουσεν τα λόγια του πατρός-της,   ευγενικά, πανέμορφα, φρόνιμα επιλογήθην* Ιμπ. 305. **3**) Με σύνεση, με φρόνηση, γνωστικά: *Όσα στον κόσμον βρίσκονται φτιασμένα   ούλα 'χ τον μάστρον βγενικά γινήκα* Κυπρ. ερωτ. 90^{42}.

ευγενικόπουλον το, Διγ. (Trapp) Gr. 506, Διγ. Z 786.

Από το επίθ. *ευγενικός* και την κατάλ. *-πουλον*.

Παιδί αρχόντων, αρχοντόπουλο: *Ούκ είσαι ευγενικόπουλον, ουδὲ από των ενδόξων, ουδὲ έφερες τα κτήματα εις την μονήν να ορίζεις* Προδρ. III 352.

ευγενικός, επίθ., Προδρ. I 69, Καλλίμ. 846, Διγ. (Trapp) Gr. 195, Διγ. Z 12, 391, 428, 1036, 4145, Διγ. (Trapp) Esc. 226, Βέλθ. 652, Χρον. Μορ. H 235, 873, 1603, 6157, 8961, Φλώρ. 5, 180, 688, 1270, Λίβ. P 1740, 2168, Λίβ. Esc. 2080, 3333, Λίβ. N 424, Αχιλλ. L 110, 912, Αχιλλ. N 20, 61, 831, Αχιλλ. Ο 31, 302, Ιμπ. 65, 473, 487, 500, Ανακάλ. 74, Μαχ. 474^{8}, 486^{28}, Θησ. Γ' [22^{8}], Ριμ. κόρ. 695, Σαχλ., Αφήγ. 589, Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk.-v. Gem.) 311, Πανώρ. Β' 495, Ε' 28, 147, Ερωφ. Α' 23, Β' 327, Δ' 123, Διγ. Ανδρ. 324^{14}, 361^{30}, Ερωτόκρ. Α' 66, Στάθ. (Martini) Β' 223, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 69, Γ' 73, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [759], Γ' [10], Δ' [109], Φορτουν. (Vinc.) Β' 214, Λεηλ. παροικ. Αφ. 12, Τζάνε, Κρ. πόλ. 181^{9}, 233^{7}, 313^{11}, κ.π.α.·   *β γ ε ν ι κ ό ς,* Βέλθ. 526, Χρον. Μορ. H 1112, Κυπρ. ερωτ. 67^{4}, 69^{1}, Ερωφ. Αφ. 15, 56· Α' 418, Ιντ. α' 150, Γ' 75, Δ' 553, Σταυριν. 338, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 163, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [451], Ε' [207], Ζήν. πρόλ. 62, Μαρκάδ. 710, Διγ. Ο 166, 1218, 1698, Τζάνε, Κρ. πόλ. 502^{3}, κ.α.

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.). Ο τ. και στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 372. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Που κατάγεται από υψηλή, αρχοντική γενιά (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *Εκείνη τότε είπε-τον πως είν' απ' Αθηναίους   και είναι και ευγενική, απ' άρχοντας μεγάλους* Αιτωλ., Μύθ. 88^{14}· *δέσποινάν-μας σε δώκαμεν να χαίρεσαι με ταύτην·   και αυτή ευγενικού γένους και κάλλος έχει μέγα* Αχιλλ. L 10 ·   **β**) αρχοντικός (Για τη σημασ. βλ. Χατζ., Διασπ. 279): *πάλε εξανακουρσέψαν την χώραν την πικραμμένην και καβαλλάρηδες και πουρζέζηδες και τον παχὺν λαὸν και τας δύο ευγενικές της Αμμοχούστου και της Λευκωσίας* Μαχ. 436^{32}· *ήμουνε τον αλλοτινό καιρό συνηθισμένη   σε τόπους βγενικότατους νά 'μαι κατοικημένη* Πανώρ. Πρόλ. 18. **2**) Πολύτιμος: «*Έπαρ' το δακτυλίδι-μου και βάστα-το μ' εσένα.   Ζάφειρος έν' ο λίθος-του, ευγενικὸν υπάρχει...*»

Φλώρ. 278· *γύρωθεν ευγενικὸν μαγνάδιν ως κουρτίναν χρυσογυνημάτην, θαυμαστὴν, παμπλούμιστον, ωραίαν* Καλλιμ. 1878· *Εφόριεν και ο Ιμπέριος άρματα λαμπρυσμένα, ευγενικά, τιμητικά, τὰ πρέπουν σ' ανδρειωμένους* Ιμπ. 388· *μετὰ σμύρνας ευγενικής και αλόης...* Πόλ. Τρωάδ. 770. **3**) Που έχει ευγενικά αισθήματα, λεπτούς τρόπους, ευγενικός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *κάμε νά 'ναι ευγενικὸς και νά 'ναι εμπιστεμένος και όντα στο σπίτι έρχεται, να μὴν ἐναι μεθυσμένος* Δεφ., Λόγ. 451· *Έτσι κάμνουσιν αι ευγενικές γυναίκες, ώ ψυχή-μου;* Διγ. Ἀνδρ. 331[7]· *με περίσσα ευγενικούς βοσκούς γυρίζ' ομάδι πασίχαρους κρατώντα-τσι από ταχύ ώς βράδι* Πανώρ. Πρόλ. 45· *γροικώντας τέτοια ευγενικὰ λόγια να ξεφουντώνου κ' εις την καρδιά-μου το ζιμιὸ πλειότερα να ριζώνου* Ερωφ. Α' 349· *στα ήθη τα ευγενικὰ ήτον και αυτός βαλμένος, φρόνιμος, μεταδοτικός, μάλλον και ανδρειωμένος* Τριβ., Ρὲ 25· *γνήσιοι φίλοι και πιστοί, χρήσιμοι, προκομμένοι, ομοιάζετε στες αρετές, στους τρόπους και στες τάξες, κάμνοντας έργα ευγενικὰ και τιμημένες πράξες* Λίμπον. Αφ. 30· *μα με τσι στράτες τσ' αρετής το κάνεις* (ενν. το *ριζικό*) *και γυρεύγει τσι κόπους-σου τσ' ευγενικούς δίκια να σ' αντιμεύγει* Ερωφ. Β' 382. **4**) Λαμπρός: *εκατόρθωσεν πολλές ανδραγαθίες και νίκες λαμπρές και εξακουστές και είχεν δόξαν ευγενικοτάτην* Διγ. Ἀνδρ. 441[9]. **5**) Όμορφος: *Ως οὺν πετρίτ' ευγενικοί όταν εις ύψος πτώνται, πτώμα να δούσιν εις την γὴν πάντες ευθὺς ορμώνται* Κορων., Μπούας 70· *τα δὲ άστρα οὐκ ήσαν άψυχα, συνήθη ουρανοδρόμα, αλλά τα ευγενικότερα και τα καλλία του κόσμου* Επιθαλ. Ανδρ. Β' 551. **6**) (Προκ. για αέρα) δροσερός: *διὰ να μὴ σάσε κρατώ και σας κτυπήσει η μέρα, αμέτε διὰ να χαίρεσθε τον βγενικὸν αέρα* Ευγὲν. 294. **7**) (Ως τιμητική προσφών.): *Κερ-Αλεξάντρα ευγενική! Για μὲ μιλεί, να ζήσω* Στάθ. (Martini) Α' 225.

Το ουδ. ως ουσ. = αρχοντιά: *Οι δ' άθεοι Σαρακηνοί βλέποντες την ωραίαν, την θεωριάν, την σύστασιν, το ακέριον φρόνημάν-της, την σύστασιν, το ευγενικόν πολλά την εθαυμάζαν* Φλώρ. 66. —Η λ. ως επών. (Βλ. ΝΕ 9, 1912, 345): *έγινεν υποτακτικός κυρού Μάρκου του Ευγενικού λέγω του Εφέσου* Ιστ. πατρ. 108[5].

ευγενικότη η.

Από το επιθ. *ευγενικός* και την κατάλ. *-ότη*.

Υψηλή, αρχοντική καταγωγή: *Μὰ τώρα πλήσια μου πονεί, Νίκανδρε σ' έτοιαν νιότην κ' εις τέτοιαν τύχην υψηλὴν με τόση ευγενικότην ξάφνου με δίχως πταίσιμον να μέλλω ν' αποθάνω* Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [632].

ευγενικοχαρίτωτος, επιθ.

Από το επιθ. *ευγενικός* και το θ. του *χαριτόω-ώνω*.

Προικισμένος με ευγενικά αισθήματα: *πάσα ψυχή καλόθελη, ερωτοπαιδευμένη, ευγενικοχαρίτωτος, φιλάρετος καρδία, τώρα ας έλθει μετ' εμὲ ν' ακούσει αγάπης πόθον* Λιβ. Ν 7.

ευγενίς -ίδα η, Διγ. Ζ 496, Πόλ. Τρωάδ. 203, Ερμον. Β 190, Ψ 222, 297, Ω 203, Πουλολ. 52, Ερωτοπ. 353, Λιβ. Ρ 1242, 1262, 1636, 1800, Δούκ. 323[24], 363[11]· *β γ ε ν ί δ α,* Θησ. Ι' [77[2]].

Το μτγν. επιθ. *ευγενίς*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

1) Που κατάγεται από υψηλό γένος, αρχόντισσα: *Πολυξένης και Κασσάνδρας, και της Ανδρομάχης νύμφης* (παραλ. 1 στ.) *τούτων γάρ των ευγενίδων* Ερμον. Χ 236. **2**) Που έχει ευγενή αισθήματα, λεπτούς τρόπους, ευγενική: *άφες το να θυμώνεσαι, [ου]δέν αρμόζει ευγενίδα. Άφες το να είσαι μανιακή κατά του ποθητού-σου* Λιβ. Ρ 1396.

ευγενισμένος, μτχ.

Μτχ. του *ευγενίζω*.

1) (Προκ. για καταγωγή) ευγενικός: *Ετούτ' η περισσή χαρά οπού θωρείς σ' εμένα γεννάται οχ την ψηλότερην, την πλιό ευγενισμένη ρίζαν* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1418]. **2**) Πού έχει καλή ανατροφή, καλούς τρόπους: *απ' όλους δὲ τους ασθενείς... ετούτον ελατρεύασιν κάλλια παρά τους άλλους, διατί τον εθεωρούσασιν ωσάν ευγενισμένον, καλοπιτήδειον άνθρωπον* Ιμπ. 747.

ευγενοσύνη η.

Από το επιθ. *ευγενής* και την κατάλ. *-(ο)σύνη*.

Ευγένεια αισθημάτων, λεπτή συμπεριφορά: *ούδ' έπρεπέ-σου κείνην αντά 'ζεν ώδε νά 'χες αγνωρίσει· δέν σού 'πρεπεν τα χνάρια-της να γγίσεις πού την ευγενοσύνην στον ουρανόν έπρεπεν νά 'χε ζήσειν* Κυπρ. ερωτ. 94[27].

ευγενούσα, επιθ., βλ. *ευγενής*.

ευγνωμοσύνη η, Διγ. Ζ 3941.

Το αρχ. ουσ. *ευγνωμοσύνη*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ευγνωμοσύνη, αφοσίωση στον ευεργέτη (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *είδε-τους ο βασιλεύς με την ευγνωμοσύνην κι' αυτός καλά τους δέχθηκε με πάσαν καλοσύνην* Κορων., Μπούας 6.

ευγνώμων, επιθ., Λιβ. Ρ 747· *ε γ ν ώ μ ω ν,* Λιβ. Esc. 1042.

Το αρχ. επιθ. *ευγνώμων*. Για τον τ. *εγνώμων* βλ. Γεωργακ., B-NJ 14, 1938, 147.

α) Καλοπροαίρετος: *συγγνώμην εξαιτήσομαι παρά των ευγνωμόνων* Μανασσ., Χρον. 1113· **β**) καλόγνωμος: *ζήσε του κόσμου το καλόν πάς άνθρωπος ευγνώμων* Λιβ. Ν 901.

ευγοδώνω, βλ. *ευοδώνω*.

εύγος· *εύγον,* Ασσίζ. 407[13], εσφαλμ. γρ. αντί *εύλογος* (Βλ. Ασσίζ. 156[3]).

ευδιάζει· *β δ ι ά ζ ε ι.*

Το μτγν. *ευδιάζει*. Ο τ. *βδιάζει* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *βδιάζει*). Τ. *ευΐδιάζει* απ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ., Β' 348, λ. *ευΐδιάζει*). Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.)

Γίνεται αιθρία, γαλήνη (Η σημασ. και σήμ., στην Κρήτη, ό.π. και Δημητράκ., ό.π. 1): *άνεμος επαράπαψε κι' αρχίσε να βδιάζει* Ροδολ. Α' [266].

ευδιάθετον το.

Το μτγν. επιθ. *ευδιάθετος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Καλή διάθεση, ευθυμία, προθυμία: *την αγάπην, ήν εδείκνυε προς υμάς και το ευδιάθετον της γνώμης αυτού, ώς οὐκ εχράτο υμάς ως δούλους* Δούκ. 187[26].

ευδιακρισία η, Λιβ. Sc. 17, 20, 815, 975, Λιβ. Esc. 1148 (κριτ. υπ.), 1899, Λιβ. Ν 1795.

Από το επιρρ. *εὐ*, το ουσ. *διάκρισις* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ.

Λεπτή διάκριση, ευγένεια: *της υπολήψεως ο δεσμός, του πόθου ευδιακρισία* Λιβ. Ν

1706. —Ως προσωποπ.: ...*την παράξενον είδα Ευδιακρισίαν μετά γραμμάτων ίσταται και τετοιανά θαυμάζει* Λίβ. Ν 995.

ευδιάκρισις η.

Από το επίρρ. *εὐ* και το ουσ. *διάκρισις*.

Ευγένεια: *ευχαριστώ την ευδιάκρισιν, ωραία, την εδικήν-μου* Λίβ. Ν 1798.

ευδιακριτόθετον το.

Το ουδ. του επιθ. *ευδιακριτόθετος*.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = σαφής εξήγηση· ευγένεια: *το ευδιακριτόθετον της ιδικής-σου γνώμης* Λίβ. Sc. 547 (κριτ. υπ.).

ευδιάκριτος, επίθ., Λίβ. Ν 1452 (έκδ. *αδιάκριτον*· διορθώσ. σε *ευδιάκριτον*).

Το μτγν. επίθ. *ευδιάκριτος*.

Ευγενικός: *Οπού έχει ευδιάκριτον ψυχήν και από ψυχής ποθήσει* Λίβ. Sc. 19.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = ευγενική διάθεση: *εγνωρίζω και το εις εμέ-σου ευδιάκριτον και το ευυπόληπτόν* (κριτ. υπ.) *-σου* Λίβ. Sc. 489 (κριτ. υπ.).

ευδιάμετρος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το ουσ. *διάμετρος*.

Ευκολομέτρητος: *αμέτρητον πληθύν, ευδιάμετρον κατεργάσαντες* Δούκ. 177[24].

ευδιολιμένιν το.

Από το επίθ. *εὔδιος* και το ουσ. *λιμένι(ο)ν*.

Γαλήνιο λιμάνι: *και αρκετόν-σοι πέφυκεν ενταύθα διαμένειν εις υπουργίαν της μονής ως ευδιολιμένιν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 506.

ευδοκία η, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 230, 1375.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Εύνοια, χάρη: *κατ' ευδοκία του Θεού ηδέως εκινήθην* αυτ. 29.

ευδοκίμησις η.

Το αρχ. ουσ. *ευδοκίμησις*.

α) Καλή φήμη: *Άλλος γάρ σοφός τις έφη, φρόνιμος ευδοκιμήσει* (έκδ. *εν δοκιμήσει*· διορθώσ.) Πτωχολ. α 374· **β**) πίστη: *συγχαίρειν έδει τους φίλους επί τη των φίλων ευδοκιμήσει* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. 53[15].

ευδοκώ, Διγ. (Trapp) Esc. 1809, Γράμματα Μετεώρ. 61[28], Θρ. Κων/π. Πολλ. 249[15], Σφρ., Χρον. μ. 78[4], Έκθ. χρον. 9[22].

Το μτγν. *ευδοκέω*.

1α) Δίνω συγκατάθεση, συμφωνώ: *Ο Θεός γάρ ο εύσπλαχνος... ευδόκησεν η χάρητου ετότε εις τον φόνον εκείνον* Χρον. Μορ. Η 625· **β**) ευαρεστούμαι: *Θεού ευδοκήσαντος, εκείνον μὲν καλώς αποκατέστησα εις το κάστρον αυτού* Σφρ., Χρον. μ. 42[17-8]· *εἰ μὲν ευδοκήσει ο Θεός να δώσει-μας το νίκος* Χρον. Μορ. Ρ 3652· *τούτο ας ένι εις Θεόν και ωσάν τούτο ευδοκήση* Σφρ., Χρον. μ. 80[14]. **2**) Αξιώνω κάπ.: *ευδόκησέ-τον ο Θεός κ' η ευχή του βασιλέως κ' εκέρδισε δίχα σπαθίου το τρίτον του Μορέως* Χρον. Μορ. Η 4623.

ευδρομία η.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Έκφρ. *γλώττης ευδρομία* = φλυαρία: *σώματος ασθένεια, της γλώττης ευδρομία* Διγ. Α 3282.

ευδρόμως, επίρρ.

Από το επίθ. *εύδρομος*.

Γρήγορα: *χείρας εκτείναντες, αλλά και πόδας, ως τας τριήρεις ευδρομώτερον τρέχειν* Ευγεν., Δρόσ. Δ' 13.

ευειδία η.

Το μτγν. ουσ. *ευειδία*.

Ωραιότητα, ομορφιά: *τίς από μάς εώρακεν, ώ κατηγλαϊσμένη,* (παραλ. 1 στ.) *την ευειδίαν εκ παντός, τα των Σειρήνων μέλη* Διγ. Ζ 4503.

ευεκτός, επίθ.

Η λ. σε Σχολ. (L-S).

Υγιής: *υπό των παχέων και ευεκτών σωμάτων γίνονται οι βουλκόλακες* Μάρκ., Βουλκ. 344[13].

ευεκτώ, Έγγρ. του 1585 (Πατρινέλης, ΕΜΑ, 17, 1967, 108).

Το μτγν. *ευεκτέω*.

Βρίσκομαι σε καλή κατάσταση: *ευηγγελίσατό-μοι περί της ιεράς-σου διαθέσεως, όπως ευεκτεί και έχει καλώς και υγιώς* αυτ. 91.

ευέντευκτος, επίθ., Ακολ. Αρσεν. 24.

Το μτγν. *ευέντευκτος*.

Προσηνής, ευπροσήγορος: *εντεύθεν ήν* (ενν. ο *Μιχαήλ*) *ευέντευκτος, άτυφος, μετριόφρων* Μανασσ., Χρον. 6100.

ευέξαπτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευέξαπτος*. Η λ. και σήμ.

Που ανάβει εύκολα: *ύλην ξηράν ευέξαπτον, δαδίτιν, φρυγανίτιν* Μανασσ., Χρον. 4295.

ευεπίφορος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευεπίφορος*. Η λ. και σε Σχόλ. (L-S).

Που παρασύρεται: *Είτα τί-σοι δοκεί, ώ φιλότης, όταν ίδωσιν οι σωφρονούντες τον φιλόσοφον ευεπίφορον και ατάκτως ούτως ή άλλως πως περιφερόμενον;* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 25[38].

ευεπιφόρως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευεπιφόρως*. Η λ. και σε Σχόλ. (L-S).

Με ευχαρίστηση· με ευκολία: *προς την κακίαν έχοντες ευεπιφόρως φύσει* Μανασσ., Χρον. 1366.

ευεργεσία η, Γλυκά, Στ. 382, Ιερακοσ. 335[11], Χρον. Μορ. Η 1327, 1440, 3110, Χρον. Μορ. Ρ 5273, Βίος Αλ. 2301, Ιμπ. 22, Χρον. Τόκκων 143, 2977, Δούκ. 281[16], 331[6],

Σφρ., Χρον. μ. 18^{6}, Ψευδο-Σφρ. 220^{28}, Πτωχολ. α 925, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 742, Αιτωλ., Μύθ. 43^{26}, 98^{12}, 116^{10}, 122^{14}, Ιστ. πατρ. 81^{14}, Δωρ. Μον. XXVIII, Δωρ. Μον. (Hopf) 238, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1375], κ.α.· *β ε ρ γ ε σ ί α,* Θησ. Πρόλ. [238], Αιτωλ., Μύθ. 122^{12}· *β ε ρ γ ε σ ι ά,* Ιμπ. (Legr.) 401· *ε υ ε ρ γ ε σ ί α,* Χρον. Τόκκων 1404, Θησ. Πρόλ. [9], Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1158].

Το αρχ. ουσ. *ευεργεσία*. Ο τ. *ευεργεσιά* και στον Κατσαΐτ., Κλ. Γ' 196. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Ευεργεσία, αγαθοεργία: *ευεργεσίες έκαμνε πολλών διά την ψυχήν-του* Λίμπον. 155· **β**) δώρο· ανταμοιβή: *ευεργεσίαν τους έδωκεν άλογα και φαρία* Χρον. Μορ. P 2953· *ορίσας πολλούς λόγους προς έπαινον και παραμυθίαν-μου, ... έφερόν-με ευεργεσίαν αυτού ταμπάριον διπλόν χαμουχάν πράσινον* Σφρ., Χρον. μ. 38^{28}· *ευεργεσίες και τιμές καθένας με την τάξιν να έχετ' από λόγου-μου με την δικήν-του πράξιν* Ιστ. Βλαχ. 221· *Δός αυτόν ευεργεσίαν του καλού-του κόπου χάριν* Πτωχολ. α 942· **γ**) (προκ. για το Θεό) εύνοια, χάρη: *άν έν' του ριζικού-σας ευεργεσία του Θεού να έμπει εις ηλικίαν* (ενν. το *βρέφος*), *εις άρχοντας ευγενικούς θέλω σας ακουμπήσει* Ιμπ. 64. **2α**) Παραχώρηση: *Παρακαλώ-σε σήμερον, θέλω να σε αναφέρω κι' ας έχω την ευεργεσίαν από την αυθεντιά-σου* Ιμπ. 868· **β**) προνόμιο: *κατά την ευεργεσίαν οπού έχουν οι πατριάρχαι από τον καιρόν του σουλτάν Μεχμέτη* Ιστ. πατρ. 193^{14}· *ο αφέντης του τόπου ο Βενετσιάνος έδωκεν ευεργεσίας και χαρίσματα πολλά των κριστιάνων* Δωρ. Μον. XXIX· **γ**) εύνοια: *Εχάριζεν ευεργεσιές κρυφά προς τον Ιμπέρην* Ιμπ. 370.

ευεργεσίευμα το.

Από το ουσ. *ευεργεσία*.

Ευεργεσία: *όπως απολαύωμεν, ως εξ έθους και ημείς των της καλής-σου αγάπης ευεργεσιευμάτων* Αναγν., Ημιάμβ. 90.

ευεργέτημα(ν) το, Καλλίμ. 2030, Ζήν. Γ' 163.

Το αρχ. ουσ. *ευεργέτημα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ευεργεσία, χάρη, δωρεά: *έφθασα προς το πέλαγος των ευεργετημάτων* Προδρ. IV 1m· *τας εκχύσεις βλύζεις-μοι των ευεργετημάτων* Γλυκά, Στ. Β' 96.

ευεργέτης ο, Σπαν. Α' 75, Γλυκά, Στ. 386, Καλλίμ. 2372, Διγ. Ζ 1375, Ερμον.Α 164, Ριμ. Βελ. 184, Σκλάβ. 9, Πένθ. θαν.^{2} 595, Ρωσσέρ. 74 (πληθ. *ευεργετάδες*), 150 (πληθ. *ευεργετάδες*)· *β ε ρ γ έ τ η ς* Κορων., Μπούας 35.

Το αρχ. ουσ. *ευεργέτης*. Η λ. και σήμ.

Αυτός που ευεργετεί: *να είσαι ελεήμονας, να είσαι ευεργέτης* Ιστ. Βλαχ. 1891· *γυρεύει ο Δούκας* (ενν. *ο Ευσέβιος*) *να ευχαριστήσει τους ευεργετάδες-του* Ρωσσέρ. 89·

ευεργετικός, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 359, Έκθ. χρον. 38^{5}, Ιμπ. 24· *β ε ρ γ ε τ ι κ ό ς*.

Το αρχ. επίθ. *ευεργετικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αγαθοεργός: *Ήτον πολλά βεργετικός... ... εις χάριτας μεγάλος* Ιμπ. (Legr.) 21· *Καντακουζηνόν ως μεγαλοδωρότατον και ... ευεργετικώτατον* Δούκ. 43^{28}.

Το ουδ. ως ουσ. = τίτλος βιβλίου: *βιβλίον άλλο αποφθέγματα των αγίων πατέρων το συγγραφέν παρά του κτήτορος της υπεραγίας Θεοτόκου της Ευεργέτιδος, όθεν και εκτήσατο λέγεσθαι το «Ευεργετικόν»* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 523.

ευεργετώ, Act. Esph. 18^{27}, $22^{27,31}$, 23^{20}, 29^{5}, 30^{4}, Appendice A 6, 7, D 11· *β ε ρ-γ ε τ ώ,* Θησ. Ε' [42^{3}], Ϛ' [9^{3}], Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 362, 418.

Το αρχ. *ευεργετώ*. Η λ. και σήμ.

α) Ευεργετώ κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *όμως εις λήθην έρριψας όσα ευεργετήθης* Διγ. Ζ 773· **β**) Χαρίζω, δωρίζω· παραχωρώ κ.: *σε ευεργετώ μαργαριτάριν οπου χρήζει χιλιάδες εξήντα* Πτωχολ. P 349· *στα τόσα τά μας έδωκεν* (ενν. *ο Θιός*) *για την πολυευσπλαχνιά-του και τά μας ευεργέτησεν ογιά φιλανθρωπιά-του* Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 274· *η τοιαύτη γή ... ευηργετήθη προς τους Ρεντινιώτας διά χρυσοβούλλου της βασιλείας-μου* Act. Esph. 18^{25}· *εκείνος οπού τό 'βαλε* (ενν. *το βιβλιδόπουλον*) *εις στίχον και εις ρίμα ...έκαμε μέγα κρίμα που δέ μας ευεργέτησε το εδικό-του γράμμα* Αλεξ. Επίλ. 13· **γ**) παραχωρώ προνόμιο: *ημείς οφειλέται όντες της αγάπης και δουλοσύνης της παρά σού προς αυτόν* (ενν. *τον βασιλέα*) *και προς ημάς, ευεργετούμεν σοι του δύνασθαί σε έρχεσθαι εξορθού και εις το κελλίον-μου* Ψευδο-Σφρ. 264^{32}.

εύζωδος, επίθ.

Από το επίρρ. *εύ* και το ουσ. *ζώδιον*.

Που είναι καλοζωγραφισμένος (Για τη σημασ. βλ. και Speck, JÖBG 15, σ. 345 σημ. 127α): *ετέρα ενδυτή παλαιά μεγάλη εύζωδος η του πατριάρχου* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 514.

εύζωμον το.

Το μτγν. ουσ. *εύζωμον*.

Αρωματικό φυτό: *βάλσαμον ... σπέρμα ευζώμου ... όξος ομού ταύτα τρίβοντες, απ' αυτών την κεφαλήν αλείφουσι του ιέρακος* Ορνεοσ. αγρ. 545^{22}.

ευήκοος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευήκοος*.

1) Έτοιμος, πρόθυμος να ακούσει: *διήγησιν ηρξάμην και το ούς ευήκοον έχε* Πτωχολ. α 30. **2**) Έκφρ. *εις ευήκοον* = ώστε να ακούγεται κάπ. ή κ. καλά (Πβ. και την ανάλογη έκφρ. *εις επήκοον*, λ. *είς* εκφρ. 11): *πάλιν αυξήσας γε επί πολύ τον θρήνον, βοών εναπεφθέγγετο εις ευήκοον πάντων* Διγ. (Trapp) Gr. 3261.

ευήλιξ, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευήλιξ* (Sophocl.).

Που έχει ωραίο παράστημα: *και γλαυκός* (ενν. *ο Αντίλοχος*) *γάρ και μακρόρριν και λευκός και καλοήθης, και ευτράπηλος, ευήλιξ* Ερμον. Δ 107.

ευημερημένα, επίρρ., Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [ζ'].

Από τη μτχ. παρκ. του *ευημερώ*.

Πλούσια, με άνεση: *να ζούν ευημερημένα ως άρχοντες* Ιστ. πατρ. 167^{20}.

ευημερημένος, μτχ., βλ. *ευημερώ*.

ευημερία η, Λόγ. παρηγ. L 202, Προδρ. II G 78, Διήγ. Βελ. 3, Λίβ. P 89, Λίβ. Esc. 88, 4266, Λίβ. N 107, 3689, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1697, 2145, Τζαμπλάκ. 47, Σφρ., Χρον. μ. 60^{1}, Θησ. Πρόλ. [3], Ριμ. Βελ. 4, Αιτωλ., Μύθ. 43^{19}, Ιστ. πατρ. 166^{10}· *β η μ ε ρ ί α,* Θησ. Γ' [71^{3}], Δ' [25^{7}], Ϛ' [9^{4}], Αλεξ. 2845· *ε υ η μ α ρ ι ά,* Θησ. (Foll.) I 1· *ε υ η-*

μ έ ρ ι α, Μανασσ., Χρον. 6166, Αιτωλ., Βοηβ. 184, Ιστ. Βλαχ. 1937, Βελλερ., Επιστ. 55[45]· *ε υ η μ ε ρ ι ά.*

Το αρχ. ουσ. *ευημερία.* Η λ. και σήμ.

1) Αφθονία στα αγαθά, πλούτος (Η σημασ. και σήμ.): *χώρες των εχάρισε, καστέλια και χωρία για νά 'χουν πάλ' ευημεριάν* Κορων., Μπούας 6. **2**) Προνόμια: *άφηναν οι χριστιανοί ... και τ' άλλα-τους πράγματα και τες ευημερίες-τους* Δωρ. Μον. XXIX. **3**) Ευτυχία: *άν την αφήσεις* (εννν. *την αλαζονεία*), *ημπορεί την άθλιά-μου καρδία να τήνε στρέψεις να ελθεί στην πρώτη βημερία* Θησ. Πρόλ. [233]· *έφθασεν, ήλθεν ο πικρός ο θάνατος της κόρης το τέλος της ευημεριάς εσίμωσε εις τους δύο* Αχιλλ. Ν 1550. **4**) Εύνοια: *ουδέν ημπόρεσεν να βαστάζει τοιούτον ριζικόν καλόν και τόσην ευημερίαν της τύχης, αμή ήθελεν πολεμεί άτακτα έργα* Παράφρ. Μανασσ. Β 312· *φωνήν ακούει παράξενον να παίζει ο κάποιος άλλος ως διά την ευημέριαν-του, τήν είχεν εκ της τύχης* Λόγ. παρηγ. Ο 201.

ευήμερος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευήμερος.*

Που προκαλεί χαρά, ικανοποίηση: *εί δ' ευεργέτησες τινάς κ' εποίκες που φιλίας, ίσως και φίλοι ούκ εισί διά το κακότροπόν-τους, συγγνώμην την ευήμερον πάρεχε εις εκείνους* Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 105.

ευημερώ, Λόγ. παρηγ. L 220· μτχ. *ε υ η μ ε ρ η μ έ ν ο ς,* Ιστ. Βλαχ. 376, 481, Χριστ. διδασκ. 415.

Το αρχ. *ευημερέω.* Η λ. και σήμ.

1) Ευτυχώ, ευημερώ (Η σημασ. και σήμ.): *Δέν βλέπετε τους ασεβείς το πώς ευημερούσιν...;* Ψευδο -Γεωργηλ., 'Αλ. Κων/π. 580. **2**) Πετυχαίνω, βρίσκω: *όταν ανθρώπου ευημερήσω, τάχιστα αποστείλω σοι ό,τι έφησας ημίν πάντα* Κρουσ., Τουρκογρ. 337. **3**) Κάνω κάπ. να ευτυχήσει: *Χαρά τόν ‹η› τύχη ευημερεί και ουαί τόν ατυχίσει* Λόγ. παρηγ. L 206.

Η μτχ. ως επίθ. = **α**) που ευημερεί, ευτυχισμένος: *εκατοικούσαν εις την αγίαν πόλιν και ήσαν ευημερημένοι και αναπαυμένοι* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών υξ'· *η βασιλειά των Ρωμαίων ποτέ μέν ήτον ευημερημένη, ποτέ δέ δυστυχημένη* αυτ. ρπα'· **β**) πλούσιος: *'Ανθρωπος ήτον φρόνιμος, καλός, ανδρειωμένος, ήμερος, ελεήμονας και ευημερημένος* Ιστ. Βλαχ. 90.

εύθαλος, επίθ.

Από το επίθ. *ευθαλής* (Βλ. L-S).

Ανθισμένος: *ναρκίσσου γάρ το πρόσωπον την χροιάν εμιμείτο, αι παρειαί ως εύθαλον εξανέτελλον ρόδον* Διγ. (Trapp) Gr. 2365.

ευθαλόφυτος, επίθ.

Από το επίθ. *ευθαλής* και το ουσ. *φυτόν.*

Ανθηρός: *Ρόδον-μου ευθαλόφυτον, μήλον-μου μυρισμένον* Διγ. Ζ 2878.

ευθάρσεια η.

Το μτγν. ουσ. *ευθάρσεια.*

Ανδρεία, γενναιότητα, ευψυχία: *ρίκτουν τ' απανωκλίβανα, έλαμψαν τ' άρματά-τους, κάμνουν θεωρίαν αγγελικήν και ευθάρσειαν μεγάλην* Αργυρ., Βάρν. Κ 178.

ευθέα, επίθ., βλ. *ευθύς.*

ευθέατος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευθέατος.*

Που παρέχει ωραία θέα: *άλλον τερπνόν παράδεισον εφύτευσεν εκείθεν, άλσος ξένον, ευθέατον τοις οφθαλμοίς τω όντι* Διγ. (Trapp) Gr. 3152· *εξ οφθαλμών απόρρητον ανέπεμπε την χάριν, έρνος ώσπερ ευθέατον την ηλικίαν έχων και θέλγει πάντων τας ψυχάς* αυτ. 2745.

ευθειάζω.

Από το επίθ. *ευθύς* και την κατάλ. *-ιάζω.* Η λ. τον 9. αι. (Lampe, Lex.).

1α) Ετοιμάζω, παρασκευάζω: *άπελθε, ευθείασε θερμόν και νίψον τους πατέρας* Προδρ. III 107· **β**) τακτοποιώ: *ευθειάζωσι τας δοκούσας και νενομισμένας αυτοίς συνήθεις πραγματείας* Χρυσόβ. του 1364 σ. 31. **2**) Επιδιορθώνω: *επαρεκλάσθη η θύρα-μας, κλειδάς και ας την ευθειάσει* Προδρ. ΙΙ G 57.

εύθειος, επίθ., Διγ. Ζ 2995.

Από το θηλ. του επιθ. *ευθύς* (Βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 12).

1) Ολοκληρωμένος, «σωστός»: *ότε δέ ο ευγενικός Διγενής ο ωραίος αυτός εις μέτρον έφθασεν της αυτού ηλικίας και εις τους άνδρες εύθειος ανήρ προσεγεγόνει, τότ' εν μιά των ημερών πηδά, καβαλικεύει* Διγ. Ζ 1550. **2**) Ικανός: *'Ητον ο ίππος τολμηρός και θρασύς εις το παίζειν, το δέ παιδίον εύθειον εις το καβαλικεύειν* Διγ. (Trapp) Gr. 1193· *ειθ' ούτως ίππον εύθειον και κομιδή γενναίον - επιβάντες οι άγουροι εξήλθασι του οίκου* Διγ. (Trapp) Gr. 602.

ευθέως, επίρρ., Διγ. Ζ 353, 406, 525, 1690, 3409, 3605, Χρον. Μορ. Η 530, 4756, 4764, 5145, 5545, 6074, 6195, 8362, Χρον. Μορ. Ρ 2391, 3948 Βίος Αλ. 1628, Αχιλλ. Ο 102, Χρον. Τόκκων 106, 997, 1067, Ριμ. Βελ. 155, 'Εχθ. χρον. 10[7], 66[20], Κορων., Μπούας 43, Ψευδο-Σφρ. 282[3], Αιτωλ., Μύθ. 27[14], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1043, Διακρούσ. 7088· *φ θ έ ω ς,* Θησ. (Foll.) I 115.

Το αρχ. επίρρ. *ευθέως* (L-S, λ. *ευθύς* C).

1) Αμέσως: *Ευθέως ως το ήκουσεν, ορθώνει το φουσάτο* Χρον. Τόκκων 1091· *ταύτης κάγώ προς υπαντήν εκίνησα ευθέως* Διγ. Ζ 3648· *'Ορισε ευθέως ο βασιλεύς κ' ηφέραν-τους ομπρός-του* Χρον. Μορ. Η 675. **2**) Σε ευθεία γραμμή: *διά τούτο ετέθησαν ευθέως να απέρχωνται προς αύτους με προθυμίαν κ' εγρήγορα, ώς το έχουν τα φουσάτα* Χρον. Μορ. Η 7045.

εύθηκτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εύθηκτος.*

(Προκ. για απάντηση) ευθύς: *ο δέ συν παραστήματι καρδίας ελευθέρω ευθήκτους εποιήσατο τούτω τας αποκρίσεις* Μανασσ., Χρον. 2875.

ευθηνά, επίρρ.· *ε υ τ η ν ά.*

Από το επίθ. *ευθηνός.*

Σε χαμηλή τιμή, φτηνά: *ευτηνά πλερωμένο* Κρ. συμβόλ. 121.

ευθηνία η· *ε υ τ η ν ι ά,* Στάθ. (Martini) Α' 73.

Η λ. στον Αριστ. και σε επιγρ. (L-S). Ο τ. στο Βλάχ. (λ. *ευτηνιά*).

1α) Αφθονία, επάρκεια αγαθών (Η σημασ. και στο Βλάχ., ό.π.): *Οι τη ευθηνία επιβουλεύοντες διά του αγοράζειν τα φορτία ή αποτίθεσθαι και καιρόν αφορίας εκδέχεσθαι, πραγματευταί μέν όντες είργονται της πραγματείας ή εξορίζονται* Αρμεν., Εξάβ. Ϛ' 15^{7}· **β**) ευημερία: *Οι δέ εν ταις χώραις των Ρωμαίων εν ειρήνη και ευθηνία έσονται* Ωροσκ. 39^{6}. **2**) (Μεταφ.) φτηνότητα: *όντας λογιάσω την ευτηνιά τω γυναικώ, μόρχεται να κτικιάσω* Στάθ. (Martini) Α' 70.

ευθηνός, επίθ., Σοφιαν., Παιδαγ. 103· *ε ύ θ η ν ο ς,* Βίος Αλ. 3964· *ε υ τ η ν ό ς,* Gesprächb. 57^{28}· *φ τ η ν ό ς,* Αιτωλ., Μύθ. 90^{24}, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 64.

Από το ουσ. *ευθηνία*. Ο τ. *φτηνός* και σήμ. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

1α) Φτηνός (Η σημασ. και σήμ.): *κ' εποίκασιν ψουμίν κ' επουλούσαν-το φτηνόν* Μαχ. 522^{32}· **β**) (μεταφ.) τιποτένιος, ανάξιος λόγου: *ει δέ χαρίζουν τίποτες, μηδέν τους το κρατήσεις να σε κρατούσιν ευθηνόν όσοι και άν τ' ακούσουν* Σπαν. Α 675. **2**) Φτωχός: *Θωρείτε οι ακριβοί πώς ξοδιάζουν περίτου παρά τους φτηνούς* Μαχ. 436^{21}. **3**) Γενναιόδωρος: *ανέν κ' είναι* (ενν. *ο πόθος*) *φτηνός εις τα καλά-του γιατί παραπονούνται όσοι αγαπούσι;* Κυπρ. ερωτ. 17^{7}· *κάνει* (ενν. *ο έρωτας*) *τον ακριβό φτηνό* Ερωτόκρ. Α' 587.

ευθής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευθής*.

Δίκαιος: *Καθίσας εις τα δεξιά, είπεν* (ενν. *ο Ησαΐας*), *της βασιλείας, του συνανάρχου-σου πατρός και πάσης εξουσίας συμπροσκυνούμενος ομού συν τω ακαταλήπτω πνεύματι ηγεμονικόν ευθές τω παρακλήτω* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 102.

ευθίκα, επίρρ., βλ. *αυτίκα*.

εύθραυστος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ.

Που εύκολα «φθείρεται», αδύναμος: *οπού έφθειρεν* (ενν. *ο Παλαιολόγος*) *κ' εχάλασεν το γένος των Ρωμαίων από αναμελείας-του και της ευθραύστου φύσης* Παρασπ., Βάρν. C 148.

ευθυδικία *ή*.

Το αρχ. ουσ. *ευθυδικία*.

Δίκαιη κρίση: *νομίμως και καλώς και μετ' ευθυδικίας, υπέρ εμού γενέσθω σοι το ξίφος εκδικούν με* Μανασσ., Χρον. 2171.

ευθυδρομία *η*.

Από το *ευθυδρομέω* και την κατάλ. *-ία*. Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.).

Δρόμος που οδηγεί σωστά· σταθερότητα: *Παρακαλώ γούν ... την υπερέχουσαν ισχύν... ίνα τρέψη διά των αγίων αυτής ευχών την αδυναμίαν της αρρωστίας ημών εις δύναμιν και τα αδυνάτως έχοντα μέλη εις ευθυδρομίαν νεανικήν* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 57^{12}.

ευθυδρομώ, Δούκ. 75^{3-4}.

Το μτγν. *ευθυδρομέω*.

1α) Κατευθύνομαι, διευθύνομαι πρός ...: *αθροίσας ούν τους εαυτού δούλους, υιούς, εγγόνους* (παραλ. 1 στ.) *ευθυδρομεί* (ενν. *ο Ισραήλ*) *προς Αίγυπτον* Μανασσ., Χρον. 981· *ανέρχεται εις τον παλαιόν ανεμόμυλον· κάκείθεν ευθυδρομών εις το των Ρώσων κελλίον* Act. Xér. Παράρτ. γ' 42· **β**) (προκ. για τόπο) διασχίζω: *Προστάττει του ευθυδρομηθήναι τας νάπας τας όπισθεν κειμένας του Γαλατά από το μέρος το πρός ανατολήν* Δούκ. 337^{18}. **2**) (Μεταφ.) αλλάζω συζήτηση, κατευθύνω τη συζήτηση πρός ...: *Λοιπόν ευθυδρομήσωμεν επί τας διοικήσεις, ίνα και τούτων ακριβώς τα πάντα καταμάθης* Προδρ. III 251.

ευθυδρόμως, επίρρ.

Από το επίθ. *ευθύδρομος* και την κατάλ. *-ως*. Η λ. τον 4. αι. (Sophocl.).

Κατευθείαν: *την εν Χερρονήσω φέρουσαν οδόν ευθυδρόμως αρξάμενοι* Δούκ. 187^{10}.

ευθυμία η, Ιερακοσ. 483^{12}, Ερμον. Η 86, Ωροσκ. 39^{15}, Αχιλλ. Ν 678, Ριμ. Βελ. 247, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 41· *ε υ θ υ μ ι ά,* Πένθ. θαν.² 476.

Το αρχ. ουσ. *ευθυμία*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

α) Καλή διάθεση, χαρά, ικανοποίηση: *ταύτα σε γράφω, ώ υιέ, και παίρνω ευθυμίαν* Σπαν. Ο 267· *όν δέσποινά-μου Θεοτόκε ... φυλάττοις εν υγεία και ευθυμία* Notizb. 74· *«Κλέανδρε, σώτερ τληπαθούς μοι καρδίας», έφη Χαρικλής, «τίς σέ των Ολυμπίων θεών αφήκεν εις εμήν ευθυμίαν;...»* Ευγεν., Δρόσ. Β' 53· *είασε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *τούτους* (ενν. *τους γραμματηφόρους*) *απελθείν μετ' ευθυμίας πάσης. Υπερθαυμάσαντες δ' αυτοί την γνώσιν Αλεξάνδρου χαίροντες ανεχώρησαν* Βίος Αλ. 1878· φρ. *φέρω ευθυμία* = χαίρομαι: *Φίλιππος έφερεν ευθυμίαν επ' Αλεξάνδρω τω παιδί χρηστάς ελπίδας έχων* Βίος Αλ. 771· **β**) ευχαρίστηση: *Έστι και εκατέρωθεν του τοίχου θύρα μία, ίνα εισέρχηται εκεί πάς τίς δι' ευθυμία* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1176· **γ**) διασκέδαση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Νά 'δες χαράν ανέκφραστον και ευθυμιάν μεγάλη* Ιμπ. (Legr.) 513· *εκ της ηδονής του μέλους μετά πάσης ευθυμίας* (παραλ. 1 στ.), *ακλουθούσαν τον Ορφέα* Ερμον. Γ 220.

ευθυμίζομαι· *ευθυμίζεται,* Χρον. Μορ. Ρ 5067, εσφαλμ. γρ. αντί *ευφημίζεται* (Βλ. και Χρον. Μορ. Η 5067).

εύθυμος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύθυμος*. Η λ. και σήμ.

Γενναίος: *Άπιθι, τέκνον εύθυμον, μή δειλιάσεις όλως* Διγ. (Trapp) Gr. 112.

ευθυμώ, Περί ξεν. Α 37, Ιμπ. 875, Ριμ. Βελ. 961, Αλφ. 14^{3}, Δωρ. Μον. (Βαλ.) 45, Ιστ. Βλαχ. 229· *φ θ υ μ ώ.*

Το αρχ. *ευθυμέω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Ενεργ. **1α**) Διασκεδάζω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *εκεί λοιπόν ευθύμησαν, εκεί ευωχηθήκαν* Διγ. Ο 2167· **β**) χαίρομαι: *παίρνει-την* (ενν. *την κόρη*) *κ' εξέβησαν έξω να ευθυμήσουν εις περιβόλια έμορφα* Απολλών. 345· *όλος ο κόσμος ευθυμεί, εχάρησαν μεγάλως πάντες οι μαχιζόμενοι της Κωνσταντινουπόλεως* Διήγ. Βελ. 558. **2**) Ξενοιάζω: *να σε παντρέψω μου μηνούν ρηγάδες, να φθυμήσω και να χαρώ και να φρανθώ και να ξαραθυμήσω* Ιμπ. (Legr.) 319. **Β'** (Μέσ.) Διασκεδάζω: *Σάν έπαυσαν την προσευχήν, τράπεζαν ορδινιάζουν του αμιρά διά να φά, όλοι τον συντροφιάζουν· και με χαρές ετρώγασιν, με δόξες ευθυμούνταν* Διγ. Ο 1151.

ευθύνω.

Το αρχ. *ευθύνω*. Το μέσ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Διοικώ: *μοναχά με τους υπ' αυτούς ευθυνομένους* Βακτ. αρχιερ. 208.

ευθύς, επίθ., Γλυκά, Αναγ. 209, Διγ. (Trapp) Gr. 2963, Διγ. Z 1268 (αιτ. αρσ. πληθ. *ε υ θ έ α ς*)· θηλ. *ε υ θ έ α,* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 520.

Το αρχ. επίθ. *ευθύς*. Για τον τ. *ευθέα* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 262. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευθύς, ίσιος, πλατύς, ανοιχτός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ο Νδάνος προσκυνήσας τω βασιλεί εζήτει ελευθερίαν και οδόν ευθείαν του ελθείν εις τα ίδια* Δούκ. 253^{11}· *τας κλεισούρας κάμπους ευθέας λογιζόμενος και αμελών κινδύνων* Διγ. Z 1268. **2**) (Προκ. για πρόσ.) «ευθύς», δίκαιος, έντιμος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 6): *ευθύτατος* (ενν. *ο κριτής*), *ισόρροπος, αποδιδούς εκάστω αξίαν την ανταμοιβήν* Γλυκά, Στ. 479· *άνδρα συνετόν και ευθύ* Δούκ. 203^{3}.

Το θηλ. ως ουσ. = ο «ίσιος» δρόμος: *παρεξέκλινα μικρόν εκ της ευθείας* Προδρ. II G 15.

ευθύς, επίρρ., Προδρ. III 199, Μανασσ., Αρίστ. I δ 3 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 69^{3}], Καλλίμ. 903, Διγ. (Trapp) Gr. 57, 3661, Διγ. Z 1099, 3476, Διγ. (Trapp) Esc. 29, 770, Ερμον. Υ 219, Βίος Αλ. 3834, Λίβ. Esc. 2874, Λίβ. Ν 622, 2559, Αχιλλ. Ν 482, Αχιλλ. Ο 166, Χρον. Τόκκων 2860, Σφρ., Χρον. μ. 124^{18}, Γαδ. διήγ. 411, Κορων., Μπούας 123, Ερωφ. Α' 647, Γ' 204, Βελλερ., Επιστ. 62^{4}· *ε υ τ ύ ς,* Χρον. Μορ. Η 41, 5445, 5476, 5598, 5861, 5887, 6066, 6425, Χρον. Μορ. Ρ 32, 39, 183, 554, 1038, 1417, 1769, 3830, 4026, 4315, 4676, 4764.

Το αρχ. επίρρ. *ευθύς*. Ο τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ.). Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

α) Ευθύς αμέσως, χωρίς αναβολή (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 1 και σε ιδιώμ., Πρωΐας Λέξ.): *αυτήν την χάριν σάν ιδείς, ευθύς να μ' ευλογήσεις* Γαδ. διήγ. (Wagn.) 421· *περνούν εις την Ανατολήν, τον τόπον εκερδίσαν, ευτύς τον επαράδωκαν Αλέξιον τον Βατάτζην* Χρον. Μορ. Η 60· *ευθύς γοργόν πεζεύουσιν, πίπτουσι, προσκυνούντον* Αχιλλ. Ν 144· *ευτύς χάμω τον έρριπταν, πολλά τον τιμωρούσαν* Χρον. Μορ. Η 17· *ευθύς ευθύς και θανατοί και παραχρήμα φθείρει* Μανασσ., Αρίστ. I β' 91 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 36^{8}]· **β**) κατωτέρω, εφεξής: *ευθύς τα αναγνώσματα* Ακ. Σπαν. (Eideneier) D 94.

ευθύτης *η.*

Η λ. στον Αριστ. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Ειλικρίνεια (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 2): *παρέχω κατ' ενιαυτόν προς την μονήν χάριν πάκτου αυτού δουκάτων πραττομένων αψόγων ουγγίας έξ απροφασίστως και μετά ευθύτητος και αληθείας* Έγγρ. του 14. αι. (Θεοχαρίδης, Μακεδονικά 5, 1961/63, 152^{21}).

ευίατος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Που θεραπεύεται εύκολα: *δι' επικλήσεως αγίων και φαρμάκων βοηθημάτων ευίατα έσονται* (ενν. *η ασθένεια και μαλακία*) Ωροσκ. 41^{7}.

εύκαιρα, επίρρ., Μαχ. 276^{17}, Θησ. (Foll.) I 107, Χούμνου, Κοσμογ. 1370, Σαχλ. Ν 185, Σαχλ. Α' (Wagn.) PM 1, Δεφ., Λόγ. 578, Πεντ. Έξ. III 21, Λευιτ. XXVI 16, Δευτ. XVI 16, Αιτωλ., Μύθ. 72^{12}, Πανώρ. Α' 234, Β' 574, Γ' 523 δίς, Ε' 275, Ερωφ. Δ' 431,

Ιστ. Βλαχ. 1358, Διγ. Άνδρ. 387^{16}, Ερωτόκρ. Α' 150, Δ' 444, Ε' 486, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [236], Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [224], Β' [450], Γ' [111], Δ' [824], Ε' [761], Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 149, Α' 244, Χριστ. διδασκ. 151, Διγ. Ο 848, κ.π.α.· *ό φ κ α ι ρ α,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 383, Αχέλ. 224, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 418, Πανώρ. Β' 334, Ερωτόκρ. Α' 885, 1176.

Από το επίθ. *εύκαιρος*. Η λ. στο Du Cange (λ. *εύκαιρος*) και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Άδικα, μάταια, άσκοπα (Η σημασ. στο Du Cange, ό.π.): *Εύκαιρα κοπιάζεις* Μαχ. 258^{5}· *εκακοπάθησα εύκαιρα πολλές φορές διά εσένα* Σαχλ. Ν 1· *όποιος αυτείνες αγαπά και εις αυτές ολπίζει εις το μουρτήρι το νερόν εύκαιρα κοπανίζει* Δεφ., Λόγ. 580· *εξεβαρέθηκα τον κόσμο να γυρίζω εύκαιρα, ήρθα κ' εδεπά και δίδω και καθίζω* Φορτουν. (Vinc.) 302. **2**) Χωρίς αποτέλεσμα: *Όταν εύκαιρα απόμενε, έκλαιε λυπημένα* Σπαν. Ο 14.

ευκαιράδα *η.*

Από το επίθ. *εύκαιρος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. στο Βλάχ. (λ. *ευκεράδα*).

Ευκαιρία, κατάλληλη περίσταση: *Τότες Απρίλης ήτονε, μεγάλη εβδομάδα, όπου οι Τούρκοι ελείπανε κ' εύρασι ευκαιράδα κ' εβγήκασι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 453^{2}.

ευκαιραίνω, Προδρ. I 259, Ασσίζ. 186^{14}, 438^{5}, Μαχ. 304^{8}, 324^{9}, 360^{34}, 480^{33}, 584^{11}, Γεωργηλ., Βελ. 252, Βουστρ. 444, Απόκοπ. 416, Πεντ. Γέν. XXXI 9, 16, Έξ. XII 36, Ρωσσέρ. 205-6, Χριστ. διδασκ. 19· *φ κ α ι ρ α ί ν ω,* Ασσίζ. 74^{9}, 128^{36}, 388^{32}, 474^{12-3}, 480^{24}, 532^{31}, Χούμνου, Κοσμογ. 1891, Πεντ. Γέν. XLII 35, Φορτουν. (Vinc.) Α' 90, Τζάνε, Κρ. πόλ. 421^{12}, 528^{5}.

Από το επίθ. *εύκαιρος* και την κατάλ. *-αίνω*.

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) Αδειάζω: *ευκαίραινε τα αγγεία του σίτου και των οσπρίων* Αγαπ., Νέος Παράδ. 125· *Ευκαίρεσά-τη πούρι τη λεκανίδα και ήμεινε σαν εύκαιρο κιβούρι* Φορτουν. (Vinc.) Β' 281· **β**) (προκ. για σπαθί) βγάζω από τη θήκη: *να φκαιρέσω το σπαθί-μου να τους ξεκλερονομήσει το χέρι-μου* Πεντ. Έξ. XV 9. **2**) (Προκ. για τόπο) κάνω να αδειάσει κ.: *ώρισεν τους Γενουβήσους να ευκαιρέσουν την Κύπρον* Μαχ. 130^{13}· *τον ληγάτον ωρίσαν να φκαιρέσει το νησσίν* Μαχ. 90^{24}· *εις τρείς ώρες τον έκοψεν ο άγγελος ανθρώπους χιλιάδες 'γδόντα τέσσαρεις κ' ευκαίρεσε τους τόπους* Γεωργηλ., Θαν. 343.
Β' (Αμτβ.) υπάρχει έλλειψη· λείπει κ.: *Ήτον ο τόπος άνυδρος και το νερό ευκαιραίνει και από την δίψα ο Ισμαήλ θάνατον ανιμένει* Χούμνου, Κοσμογ. 1229. **II** (Μέσ.) μένω αδειανός, αδειάζω: *διά να πάσι* (ενν. *οι άγγελοι*) *να τες φέρουν* (ενν. *τες ψυχές εις το καθαρτήριο*) *το καλόν μαντάτο, οπού δέν λακταρούσι άλλοι παρά τέτοιες ευλάβειες και καλές επιθυμίες, με τες οποίες ευκαιραίνεται γλήγορα το Καθαρτήριον* Ρωσσέρ. 284-5.

ευκαιρητής ο.

Από το ουσ. *ευκαιρία* και την κατάλ. *-ητής*.

Που εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες· έξυπνος: *Πολλά τον έχω ευκαιρητήν εκείνον τον γονέα* Γλυκά, Στ. 208.

ευκαιρία η, Ιστ. Ηπειρ. XXVII^{5}, Ηπειρ. 225^{9}· *ε υ κ α ί ρ ι α,* Βίος Αλ. 773· *ε υ κ α ι ρ ι ά*· *ε υ χ α ι ρ ί α,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 374 (χφ V) (κριτ. υπ.).

Το αρχ. ουσ. *ευκαιρία*. Ο τ. *ευκαιρία* στο Somav. (λ. *ευκαιριά*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Κατάλληλη περίσταση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *χαίρομαι πως σ' ηύρηκα και θές με συντροφιάσει ανέναι κ' είσαι σ' ευκαιριά, ώστε να βγώ εκ τα δάση* Πανώρ. Γ' 480· *είπερ ευρών ευκαίριαν Αλέξανδρον φαρμάκῳ δολίως τούτον ανελεί* Βίος Αλ. 3011. **2**) Αδράνεια, απραξία, ραθυμία: *ίτις και δώσ'-του κ' έπαρε κ' εσύ καλήν καρδία για να μηδέν περνά ο καιρός ο τόσος μ' ευκαιρία!* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 374· *πάθος με* (ενν. *τον Έρωτα*) *κράζου τση καρδιάς και βάρος μολυβένιο, απ' ευκαιριά κι' αναμελιά στον κόσμο γεννημένο* Πανώρ. Ε' 10. **3**) Φρ. *έχω ευκαιρία* = είμαι άδειος: *επήγεν ο μελισσουργός και είδε τα αγγεία, 'πικράθη κ' εβλασφήμησε πως είχαν ευκαιρία* Αιτωλ., Μύθ. 85^{4}. **4**) Κενότητα, κουφότητα: *Αυτά η λαλιά της ευκαιρίας αυτό τ' ανωφελές κι' άκαρπον είδος της πλάνης, τίτλου και της κολακείας* Σουμμ., Παστ. φίδ. Χορ. δ' [19].

εύκαιρος, επίθ., Ασσίζ. 152^{20}, 198^{14}, 449^{22}, Πόλ. Τρωάδ. 187, Χρον. Μορ. Η 3836, 5608, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 118, 1736, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 592, Μαχ. 120^{21}, 272^{37}, 398^{3}, 420^{17}, 478^{1}, Θησ. (Schmitt) 336 VII 11, Χούμνου, Κοσμογ. 456, Αλεξ. 1819, Ιμπ. (Legr.) 958, Πεντ. Γέν. XXXI 42, XXXVII 24, Δευτ. XXXII 47, Αχέλ. 2536, Παϊσ., Ιστ. Σινά 2153, Ερωφ. Α' 181, Β' 102, Παλαμήδ., Βοηβ. 1230, Ιστ. Βλαχ. 929, Διγ. Άνδρ. 385^{20}, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [162], Δ' [39], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [775], Γ' [651], Δ' [747], Ε' [1563], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 77, Δ' 97, Ε' 59, Διγ. Ο 2291, Διακρούσ. 81^{9}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 171^{18}, 196^{2}, 251^{19}, 472^{2}, κ.π.α.· *ε ύ χ α ι ρ ο ς,* Ανων., Ιστ. σημ. ρμ', Τζάνε, Κρ. πόλ. 559^{17}, 563^{21}· *ό φ κ α ι ρ ο ς,* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 402, Πανώρ. Ε' 65, Πιστ. βοσκ. III 6, 132, Ερωτόκρ. Β' 1881, Γ' 164, Τζάνε, Κρ. πόλ. 148^{17}, 408^{18}. —Βλ. και ά. *ευχερής*.

Το αρχ. επίθ. *εύκαιρος*. Ο τ. *όφκαιρος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ. Ϛ', λ. *όφκαιρος*). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που γίνεται στην ώρα-του, έγκαιρος: *εδωρήσατο ημίν χάριν και έλεος εις εύκαιρον βοήθειαν* Χειλά, Χρον. 347. **2**) Διαθέσιμος, που δὲν έχει δουλειά (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Λογιάζεις πως είμαι εύκαιρος και μόνο τσ' έγνοιες-σου έχω;* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 516· *Θεά δὲν είσαι μοναχά των εύκαιρων ανθρώπων, των άνεργων* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1078]. **3α**) Άδειος, κενός (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Πρωΐας Λεξ.): *είχε το κεφάλι εύκαιρον ωσάν τσουκάλι* Αιτωλ., Βοηβ. 341· *την ψυχήν-του εχώρισεν μέσ' απού το κουφάρι και το κορμίν-του επόμεινεν εύκαιρον σαν φηκάρι* Χούμνου, Κοσμογ. 188· *η σέλα 'πόμειν' όφκαιρη δίχως τον καβαλάρη* Ερωτόκρ. Β' 1516· *τα κάτεργα ... από φουσάτον εύκαιρα, γεμάτα δ' από θρήνον* Αχέλ. 2536· (προκ. για αξίωμα): *να αναπληρώσει τον τόπον των γιανιτσάρων και των λοιπών οφφικιτσιάλων οπού εχάθησαν εις την αρμάτα· και ... επλήρωσεν όλους τους τόπους των οφφικίων των ευκαίρων και έκαμεν την τάξιν... σώαν* Επιστ. του 1572 (Παπαδοπούλου Στ., Μνήμ. Αμ. 42^{103})· **β**) έρημος, εγκαταλειμμένος (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 3): *όταν ήρτασιν, ηύρασιν τα σπίτια εύκαιρα, ότι τοίοι επήγαν εις την Κερυνίαν* Μαχ. 422^{12}· *Θωρώντα οι Γενουβήσοι ότι η Λευκωσία έμεινεν εύκαιρη από τους αφέντες, επέψαν από τους λάς-τους και εκουρσέψαν-την* Μαχ. 404^{11}. **4**) Στερημένος (από κ.): *εφτά δαμαλίδες... φτωχές και κακόθωρες πολλά και εύκαιρες του κρεάς* Πεντ. Γέν. XLI 19· *ά δὲν εἰ λωλός κ' εύκαιρος από γνώση* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [202]. **5α**) Μάταιος, άσκοπος (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 646]): *έχεις τον κόπον εύκαιρον και ό,τι κοπιάζεις χάνεις* Χούμνου, Κοσμογ. 938· *μακρά απού τσ' έγνοιες τσ' όφκαιρες, οπού χαλού τη νιότη* Ερωφ. Ιντ. α' 82· *Μή θές μ' ελπίδες εύκαιρες να θρέφεσαι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1097]· *Τώρα τί θέλετε σ' εμέ κάλλη-μου κι' ομορφιές-μου που μού 'στεν πάντα εύκαιρες και πάντα 'πιβουλές-μου;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1585]· *μή δουλεύσεις εύκαιρους θεούς* Χούμνου, Κοσμογ. 633· **β**) άχρηστος: *όπου είχεν η χώρα τοίχους εύκαιρους εχαλάσαν-τους* Μαχ. 590^{27}· **γ**) άπρακτος: *εύκαιροι εγύρισαν, την στράταν επηγαίνα* Αιτωλ., Μύθ. 17^{5}· *ο άλλος Σαρακηνός εξέβηκεν εύκαιρος* Μαχ. 664^{7}· **δ**) «που έχει άδεια χέρια»: *κείνες* (ενν. *οι μέλισσες*) *πὄρχονται εύκαιρες, έρχοντα στο γουψέλι κλοτσοκοπούν και διώχνουν-τες να πά να φέρουν μέλι* Δεφ., Λόγ. 213. **6**) Ανόητος, άτοπος: *εύκαιρην δόξαν έδειξες διά να φανεί η αφεντία-σου· τον βασιλέαν απίστησες* Χρον. Μορ. Η 5547. **7**) (Προκ. για γυναίκα) επιπόλαιος, άστατος: *δίχως γυναίκας πράξιν, έτσι εύκαιρης κι' ασύστατης κ' έτσι εύκολης ν' αλλάξει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1042].

ευκαιρώ.

Το μτγν. *ευκαιρέω*. Η λ. και σήμ.

Α' (Μτβ.) έχω ελεύθερο καιρό, ευκαιρώ (Η σημασ. στο Βλάχ. και σήμ.): *Δέν ευκαιρώ να έρχομαι, πιστεύεις δὲν σε θέλω* Ερωτοπ. 452. **Β'** Αμτβ. **1**) είμαι, μένω άδειος: *η κοιλιά-μου ηυκαίρησεν από την αφαγίαν* Προδρ. Ι 259. **2**) Πετυχαίνω: *ός και την λόγχην τάχιστα κατά πλευράς Φιλίππου προσακοντίσας ευκαιρεί και μέγα πλήξας τούτον το τέλος ούκ ανήρησε* Βίος Αλ. 1082.

ευκαιρώνω, Πόλ. Τρωάδ. 45, Θησ. Η' [40^{5}], Ιστ. Βλάχ. 277· μτχ. παρκ. *φ κ α ι ρ ω μ έ ν ο ς*.

Από το *ευκαιρέω*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Α' Μτβ. **1**) Αδειάζω (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 1): *εκράτει ένα σεντουκόπουλον γεμάτον χρυσάφι... τότε ευκαίρωσε το σεντουκόπουλον* Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών τκς'. **2**) «Αδειάζω», εγκαταλείπω: *Τόσον οι άλλες πού 'βλεπαν προς αύτες το μαρτύριον με απολυμένα ρέτενα τον κάμπον ευκαιρώναν* Θησ. (Foll.) Ι 76· *απέ τον φόβον άρχισαν τες πλάτες να γυρίζουν, και των Ελλήνω ευκαίρωναν τον κάμπον* Θησ. (Foll.) Ι 77. **Β'** (Αμτβ.) φεύγω: *μόνο όλους να τους σφάζουσιν και να τους θανατώνουν άν εκ τον τόπον-της γουργά δὲν παίρνουν να ευκαιρώνουν* Θησ. (Foll.) Ι 11.

Η μτχ. *φκαιρωμένος* ως επίθ. = άδειος, εγκαταλειμμένος: *όμως εσυμβουλεύθηκαν εκείνοι εις το κάστρον να φύγουσι διά νυκτός, οπόταν έβγει τ' άστρον, διότι και πρωτύτερα το είχαν φκαιρωμένον, σάν ήκουσαν πως έρχεται σεφέρ' ορδινιασμένον* Ιστ. Βλάχ. 917.

ευκαριστ-, βλ. *ευχαριστ-*.

ευκαρπία *η*.

Η λ. στον Αριστ. και σε επιγρ. (L-S).

Αφθονία καρπών, καρποφορία: *Πάν συγκατέκλων δένδρον... βρίθον εξ ευκαρπίας...* Ευγεν., Δρόσ. Α' 27· (μεταφ.): *τοσαύτην την επίδοσιν έχων εις τα βελτίω και προσλαμβάνων αύξησιν τόσον εις ευκαρπίαν* Γλυκά, Στ. Β' 94.

ευκάρπιμος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το επίθ. *κάρπιμος*.

Καρποφόρος: *Τα δένδρα τα ευκάρπιμα* Διγ. Ζ 3920.

ευκατάφορος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει ροπή προς κ., επιρρεπής: *το σπέρμα γάρ, φασί σοφοί, το των ευκαταφόρων εις Αφροδίτης όργια το γόνιμον ούκ έχει* Μανασσ., Χρον. 5180.

ευκή *η*, βλ. *ευχή*.

ευκήπευτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευκήπευτος*.

Που καλλιεργείται καλά· (εδώ προκ. για δένδρα) όμορφος: *ο φυτουργός των ευκηπεύτων δένδρων* Μανασσ., Χρον. 333.

ευκινησία *η*.

Το μτγν. ουσ. *ευκινησία*. Η λ. και σήμ.

Ευκολία στις κινήσεις: *την πυρώδη και θερμήν είδον ευκινησίαν και την αρρενωπότητα και την θυμοτολμίαν* Μανασσ., Χρον. 1273.

ευκίνητος, επίθ. Η λ. και σήμ.

Το αρχ. επίθ. *ευκίνητος*.

Που μεταβάλλεται εύκολα, ευμετάβλητος: *Ἠν γάρ το γένος των Βλάχων ασύστατον και πρός επιβουλίαν των ηγεμόνων ρέπον την γνώμην ευκίνητον* Δούκ. 253[3].

ευκληρία *η*.

Το μτγν. ουσ. *ευκληρία*.

Καλοτυχία, ευημερία: *Τοις Ασσυρίοις τοιγαρούν πάλιν η σκηπτουχία προς την προτέραν έφθασε της τύχης ευκληρίαν* Μανασσ., Χρον. 586.

εύκοιλος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το ουσ. *κοιλιά*.

Που έχει μεγάλη κοιλιά, κοιλαράς: *Ο δέ Ἄμφιος...* (παραλ. 1 στ.) *εύκοιλος, κοντός υπήρχεν* Ερμον. Ε 12.

εύκολα, επίρρ., Σπαν. Α 633, Λόγ. παρηγ. L 319, Προδρ. III 25, Ασσίζ. 152[25], Χρον. Μορ. P 2524, 4237, Ιμπ. 578, Μαχ. 150[20], 252[37], 352[37], Σοφιαν., Παιδαγ. 100, Αιτωλ. Μύθ. 4[10], Πανώρ. Ε′ 226, Ερωφ. Β′ 189, Γ′ 188, Δ′ 333, Διγ. Ἄνδρ. 384[27], Ερωτόκρ. Α′ 281, 1166, 1911, Γ′ 427, 965, Ε′ 497, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [1094], Δ′ [58], [638], Ε′ [316], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 413, Ιντ. δ′ 129, Τζάνε, Κρ. πόλ. 140[19]· *ε ὐ χ ο λ α,* Σπαν. (Ζώρ.) V 189, Χρον. Τόκκων 576, 674, 1482, 1610, 1657, 2068, 2083, 2243, Θησ. Δ′ [27[3]], Κορων, Μπούας 63.

Από το επίθ. *εύκολος*. Η λ. και σήμ.

α) Με ευκολία, χωρίς κόπο: *εύκολα βρέθ' η αφορμή κ' εξεφανέρωσέν-τα* Ερωτόκρ. Γ′ 725· **β**) απερίσκεπτα, πρόχειρα: *μα τώρα δέν παγαίνομεν εύκολα να χαθούμεν για να γελούσιν μετ' εμάς* Ιστ. Βλαχ. 1012· *περί κριτού ότι να μήν αποφασίζει έτσι εύκολα* Βακτ. αρχιερ. 156.

ευκολία *η*, Ασσίζ. 124[18], 294[6], 296[2], 406[1], Φλώρ. 1162, Κορων., Μπούας 14, 24, 26, Πτωχολ. α 566, Παλαμήδ., Βοηβ. 498, 988, Μαρκάδ. 473· *ε υ κ ό λ ι α,* Πόλ. Τρωάδ. 134· *ε υ κ ο λ ι ά,* Παλαμήδ., Βοηβ. 462, 919, Στάθ. (Martini) Γ′ 206, 214, 226, Ροδολ. Β′ [345], Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [100, 522, 902, 1088], Γ′ [94, 870], Ε′ [520, 972, 1317, 1337], Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 257, Μαρκάδ. 223, Διγ. Ο 381· *ε υ χ ο λ ί α,* Τριβ., Ρέ 20, Ισπαν. έγγρ. (Χασιώτης) 33[20].

Το αρχ. ουσ. *ευκολία*. Η λ. και σήμ.

1) Ευκολία, άνεση (Η σημασ. και σήμ.): *όταν φυσήσ' ο άνεμος, κλίνει* (ενν. *το καλάμι*) *με ευκολία* Αιτωλ., Μύθ. 142[3]· *όσον μπορεί τες στράτες-της ίσιες να τες εκάμει, για να μπορεί με πλιά ευκολιά σε δαύτονε να δράμει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [714]. **2**) Αυθορμησία: *Το δέ πάλιν να φεύγομεν παντελώς την ετοιμότητα και ευκολίαν του λόγου... εγώ ουδέν το ήθελα ειπεί ποτέ* Σοφιαν., Παιδαγ. 107. **3**) Καλή διάθεση: *Ὠ και με πόσην ευκολιά ήθελα σου γροικήσει 'ς πάσα μικρό-σου νόημα οπού 'χες μου ζητήσει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β′ [593]· *ύπαγε μετ' ευκολίας και χαράς ανεκλαλήτου* Πτωχολ. α 928.

ευκολόγερθος, επίθ., βλ. *ευκολόγερτος*.

ευκολόγερτος, επίθ.· *ε υ κ ο λ ό γ ε ρ θ ο ς.*

Από τα επίθ. *εύκολος* και *γερτός*.

Που γέρνει εύκολα, ασταθής: *είναι πράγμα ευκολόγερθον να πέσει* Χριστ. διδασκ. 407.

Ευκολόιν το, βλ. *Ευχολόγιον*.

ευκολοκράτητος, επίθ.

Από τα επίθ. *εύκολος* και *κρατητός*.

Που κατακτάται εύκολα, ευάλωτος: *ο δέ βασιλεύς... το τοιούτον καστέλλιον τῳ της Εδέσσης δωρησάμενος κόμητι και καταλείψας το Βέπ... ως ευκολοκράτητον* Παράφρ. Χων. (Νικήτ. Χων., Βόνν., 37, κριτ. υπ.).

ευκολοπαρηγόρητος, επίθ.

Από το επίθ. *εύκολος* και το *παρηγορώ*.

Που παρηγοριέται εύκολα: *ευκολοπαρηγόρητος μάλιστα ο άνθρωπος, όταν φιλοσοφῇ περί των πραγμάτων γνησίως* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 77[41].

ευκολόπεφτος, επίθ.

Από το επίθ. *εύκολος* και το *πέφτω*.

Που παρασύρεται εύκολα: *αμή εις κάθε κακόν να είσαι κλιμένος και ευκολόπεφτος* Χριστ. διδασκ. 360.

εύκολος, επίθ., Λόγ. παρηγ. L 45, Ορνεοσ. 579[15], Βέλθ. 288, Δούκ. 331[16], Σφρ., Χρον. μ. 102[26], Ἐκθ. χρον. 10[11], Κορων., Μπούας 104, Σοφιαν., Παιδαγ. 97, Αχέλ. 1620, Θρ. Κύπρ. Μ 276, Μηλ., Οδοιπ. 635, Κυπρ. ερωτ. 35[7], Ερωφ. Γ′ 237, Ερωτόκρ. Α′ 2170, Γ′ 1593, Δ′ 1090, Ε′ 1191, Στάθ. (Martini) Α′ 329, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [1317], Τζάνε, Κρ. πόλ. 477[3]· *ε ὐ χ ο λ ο ς.*

Το αρχ. επίθ. *εύκολος*. Η λ. και σήμ.

1α) Που γίνεται ή αποκτάται εύκολα, χωρίς κόπο (Η σημασ. και σήμ.): *ό,τι κι' άν πεθυμούμε, μ' όλον οπού 'ναι δύσκολο, εύκολο το κρατούμε* Ερωτόκρ. Γ′ 710· *πράματα που φαίνουνται εύκολα στην αρχή-ντως είναι βαρά και δύσκολα πολλά στην τέλειωσή-ντως* Ερωτόκρ. Α′ 1627· *εύκολον είναι το κακό κι' όποιος βαλθεί το κάνει* Ερωτόκρ. Α′ 1613· *έκαμαν άλλο κέρδος, μέγαν, πολύν και εύχολον* Χρον. Τόκκων 685· **β**) που εύκολα γίνεται κατανοητός, ευκολονόητος: *εύκολα μάλλον και σαφή και γνώριμα τοις πάσι* Προδρ. III 25· *το γράμμα ήτον εύκολο και πασανείς το γροίκα* Ερωτοκρ. Β′ 275. **2**) Που κλίνει προς κ., επιρρεπής: *εφοβήθη μή υπάγουν οι Εβραίοι και ως εύκολοι προς την ασέβειαν* Τρωικά 530[26]· *δίχως γυναίκας πράξιν έτσι εύκαιρης κι ασύστατης κ' έτσι εύκολης ν' αλλάξει* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ [1042]. **3**) Πρόσφορος, κατάλληλος: *είναι τόπος εύκολος κι'*

αποδεκεί μπορούσι το τείχος να τρυπήσουνε Τζάνε, Κρ. πόλ. 479^{9}· *ήτον χώρα εύκολη διά ανάπαψιν φουσάτου* Χρον. Μορ. Η 5593.

ευκολοσάλευτος, επίθ.

Από τα επίθ. *εύκολος* και *σαλευτός*. Η λ. στο Somav.

Που εύκολα σαλεύει, ασταθής: *ακατάστατον και ευκολοσάλευτον* Χριστ. διδασκ. 99 σημ. 1.

ευκολοστάλακτος, επίθ.

Από τα επίθ. *εύκολος* και *σταλακτός*.

Που εύκολα στάζει δάκρυα, ευσυγκίνητος: *ευκολοστάλακτος των γυναικών η φύσις* Βέλθ. 414.

ευκολότητα η.

Από το επίθ. *εύκολος* και την κατάλ. *-ότητα*. Βλ. και Αναγνωστ., Αθ. 38, 1926, 162.

Επιπολαιότητα, απερισκεψία: *Ο Ρώκριτος είν' πονηρός και χίλια να τ' αρέσεις* (παραλ. 1 στ.) *λογιάσει θέλει μέσα-ντου την ευκολότητά-σου* Ερωτόκρ. Γ' 495.

ευκολοχώνευτος, επίθ.

Από το επίρρ. *εύκολα* και το επίθ. *χωνευτός*. Η λ. και σήμ.

Που χωνεύεται εύκολα, εύπεπτος (Η σημασ. και σήμ.): *Το μαρούλιον είναι ... ευκολοχώνευτον* Αγαπ., Γεωπον. 104· *το ψωμί των πατέρων είναι ευκολοχώνευτον* αυτ. 94.

ευκόλως, επίρρ., Προδρ. ΙΙΙ 406α (χφ. V) (κριτ. υπ.), Καλλίμ. 1103, Χρον. Τόκκων 781, Φυσιολ. 357^{10}, Δούκ. 93^{22}, Βελλερ., Επιστ. 62^{4}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 182^{2}· *ε υ χ ό λ ω ς*, Χρον. Τόκκων 330, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 473, 918, 1391.

Το αρχ. επίρρ. *ευκόλως* (L-S, λ. *εύκολος*).

Εύκολα, χωρίς κόπο: *όσα λέγουσι τινές κατά της πίστεως ταύτης δυνάμεθα λύειν ευκόλως και ευλόγως* Ιστ. πατρ. 93^{4}· *προς θήραν έχειν ευκόλως και προς άμυναν ευχερώς* Ιερακοσ. 483^{6}· *πασένας ευκολότατα κι' όλους καλά τσι εθώριε* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [490].

ευκολωτάτως, επίρρ.

Το επίρρ. (υπερθ. βαθμού) *ευκολώτατα* με επίδρ. άλλων επιρρ. σε *-ως*.

Με μεγάλη προχειρότητα: *όμως εκείνοι γράφουσι σοφώς,... ... εγώ δ' ουχ ούτως γράφω* (παραλ. 2 στ.), *αλλ' ούν λιτώς, μοναχικώς, απλώς, ευκολωτάτως* Προδρ. ΙΙΙ 22.

ευκόμιστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευκόμιστος*.

Που μεταφέρεται χωρίς κόπο: *φορτίον ... ευκομιστότερον* Μανασσ., Αρίστ. Ι δ' 24 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 72^{12}].

ευκοπωτέρως, επίρρ.

Το επίρρ. (συγκριτ. βαθμού) *ευκοπώτερον* με επίδρ. άλλων επιρρ. σε *-ως*.

Με μεγαλύτερη ευκολία: *ευκοπωτέρως συγχωρηθήσεται* Ψευδο-Σφρ. 358^{23}.

ευκόσμησις η.

Από το *ευκοσμέω* και την κατάλ. *-σις*.

Στολίδια: *να παίρνουν τα λιθάρια-των και την ευκόσμησίν-των* Ανακάλ. 69.

ευκοσμία η, Σπαν. Α' 5, Σφρ., Χρον. μ. 50^{16}.

Το αρχ. ουσ. *ευκοσμία*.

1) Ευπρέπεια: *ηγάλλετο ο στρατηγός του παιδός ως εώρα ... των ηθών την πραότητα και λοιπήν ευκοσμίαν* Διγ. (Trapp) Gr. 1890· *Την κεφαλήν γάρ κλίνας μετά πάσης ευκοσμίας* Ερμον. Ψ 224. **2**) Ομορφιά: *κήπος χαριτόβλαστος και δένδρον ευκοσμίας* Μανασσ., Χρον. 4772· *της μέν οδού πάσης κατεστρωμένης πάντων ανθέων και ευκοσμίας* Σφρ., Χρον. μ. 42^{28}.

ευκοσμίως, επίρρ., Διγ. (Trapp) Gr. 2986.

Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ., λ. *ευκόσμιος*).

Με κοσμιότητα, με ευπρέπεια: *Τας χείρας-της συνέδησεν πρεπόντως τας ιδίας και μέχρι γής την κεφαλήν κλίνασα ευκοσμίως* Διγ. Ζ 3589.

ευκούλα η, βλ. *ευχούλα*.

ευκούμαι, βλ. *ευχούμαι*.

ευκραώς, επίρρ.

Από το επίθ. *ευκραής* και την κατάλ. *-ώς*.

Ήπια, μέτρια: *Ο παίς γάρ Έρως ευκραώς, ώς φασιν, επιπνεύσας γάνος ενστάζει ταις ψυχαίς και γλυκίως εμπαίζει* Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 64^{1}.

ευκτήριον το, Φλώρ. 92, Ψευδο-Σφρ. 500^{27}.

Το ουδ. του επίθ. *ευκτήριος* ως ουσ. Η λ. τον 6. αι. (L-S, λ. *ευκτήριος*).

Μέρος όπου λατρεύεται ο Θεός, ναός: *να πάν εις το ευκτήριον, ναόν του Ιακώβου* Φλώρ. 23.

εύλαβα, επίρρ., Ρωσσέρ. 164, 190.

Από το επίθ. *ευλαβής*. Η λ. στο Somav.

Με ευλάβεια (Η σημασ. στο Somav.): *τα ψυχικά οπού επαράγγειλαν οι νεκροί να πλερώνονται εύλαβα, σωστά ... από τους ιερείς* αυτ. 243-4.

ευλάβεια η, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 45, Ασσίζ. 280, Δούκ. 427^{17}, Χούμνου, Κοσμογ. 702, 730, Ιμπ. (Legr.) 730, Κορων., Μπούας 26, 78, Πανώρ. Δ' 197, Ερωφ. Ιντ. γ' 105, Ιστ. Βλαχ. 381, 411, Συναδ., Χρον. 28, 55, Αποκ. Θεοτ. ΙΙ 202, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1194], Δ' [531], Λίμπον. 163, Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 55, Ιντ. β' 33, γ' 91, Ζήν. Δ' 59, Λεηλ. Παροιμ. Αφ. 31, Τζάνε, Κρ. πόλ. 142^{21}, 410^{17}, κ.α.· *β λ ά β ε ι α*, Ζήν. Δ' 247· *ε υ λ α β ε ι ά*, Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{85}.

Το αρχ. ουσ. *ευλάβεια*. Ο τ. *βλάβεια* στο Du Cange (λ. *βλάβια*). Η λ. και σήμ.

α) Ευλάβεια, σεβασμός: *Τίς τό 'λεγε μ' ευλάβεια και τίς με γέλιο πάλι* Ερωτόκρ. Β' 2171· *ευθύς όλον το στράτευμα... εστάθηκεν με ορδινιά κ' ευλάβεια μεγάλη και αμιράς επέρασεν* Διγ. Ο 1186· **β**) ευσέβεια, φόβος Θεού (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *με φόβον και ευλάβειαν κάμε δοξολογίαν* Ιστ. Βλαχ. 1630· *μ' όλον οπ' είχε ευλάβεια μέσα στην εκκλησία* Τζάνε, Κρ. πόλ. 274^{8}.

ευλαβής, επίθ., Έκθ. χρον. 1^{19}, Διγ. Ο 10· υπερθ. *ε υ λ α β έ σ τ α τ ο ς*, Κορων., Μπούας 67, Αχέλ. 2288.

Το αρχ. επίθ. *ευλαβής*. Η λ. και σήμ., καθώς και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

α) Ευσεβής, θεοσεβής (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *ο δούλος-σου ο ευλαβής, άγιε Θεού, θυμάται τὸ 'πραξες* Σκλέντζα 5[51]· *ώστε όθεν εκείνοι υπό των ιδίων ούκ ανερρύσθησαν, τας άλλων αναρρύσεις φροντίζεσθαι και τας εκείνων ομοίως ψυχάς εκ ταύτης της ευλαβούς πράξεως επικουφίζεσθαι* Αρμεν., Εξάβ. Ε 10[12]· *ώσπερ μεσίτας ευλαβείς θεού τε και ανθρώπου* Ιστ. Βλαχ. 1776· **β**) (στον υπερθ.) σεβάσμιος (τιμητικός τίτλος): *έπεμψε και πήρε τον ευλαβέστατον πρωτοπαπά* Σουμμ., Ρεμπελ. 178.

ευλαβητικός, επίθ., Χριστ. διδασκ. 355, 373, Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. Αφ. 90.

Το αρχ. επίθ. *ευλαβητικός*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ευσεβής: *Πάσα καρδιά ευλαβητική στον λογισμόν-του ετρώθη* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. Αφ. 63· **β**) ευλαβικός: *Ουδέ αυτόν* (ενν. *τον Θεόν*) *με άλλες ευλαβητικές τιμές να τον λατρεύωμεν* Χριστ. διδασκ. 294.

ευλάβομαι.

Από το *ευλαβούμαι*. Η λ. στο Somav.

Σέβομαι κάπ.: *Ρωμαίους τους χριστιανούς να μή καταφρονούσιν, μόνον να τους ευλάβονται και να τους αγαπούσιν* Ιστ. Βλαχ. 414.

εύλαβος, επίθ.

Από το *ευλαβώ*.

Αφοσιωμένος: *οι εύλαβοί-σου δούλοι σκοτώνουν τα θεριά* Πιστ. βοσκ. IV 7, 70.

ευλαβούμαι, Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 10[32], Ιστ. πατρ. 111[6], 142[10], Χίκα, Μονωδ. 130, Ιστ. Βλαχ. 1747, 1767, Εγκ. αγ. Δημ. 105[23], Συναδ., Χρον. 51, Διγ. Ο 1670, 1962, 2828, 2896. —Βλ. *ευλάβομαι* και *ευλαβώ*.

Το αρχ. *ευλαβούμαι*.

1) Σέβομαι κάπ.: *Ακούσαντες δὲ οι βεζίρηδες εκ του φόβου αυτών ούκ είχον τί δράσαι φοβούμενοι και αυτούς και ευλαβούμενοι και τον γηραιόν* (ενν. *αυθέντην*) Έκθ. χρον. 54[20]· *ως αγγέλους του Θεού να τους περιποιείσαι κατά το πρέπον να τιμάς και να τους ευλαβείσαι* (ενν. *τους μοναχούς*) Ιστ. Βλαχ. 1852. **2α**) Ντρέπομαι κάπ. ή κ.: *Σύνεγγυς ήν μοι παρθένος Καλλιγόνη την αρρένων μὲν όψιν ευλαβουμένη* Ευγεν., Δρόσ. Β 61· **β**) ντρέπομαι· διστάζω από σεβασμό: *Εσύ λοιπόν που νίκησες, έπαρ' την παρθενία* (παραλ. 1 στ.). *Ο Διγενής, σάν ήκουσεν, παίρνει-την αφ' το χέρι, στον ποταμόν επήγασιν σαν νά 'θεν ήταν ταίρι ... και τότες θεωρεί-την πώς ήλαμπεν σαν ήλιος, μα πάλι ευλαβήθην* Διγ. Ο 2940. **3**) Ανησυχώ: *διήγησιν γάρ βούλομαι υμίν να ανθιβάλω, αλλ' ευλαβούμαι μήπως γε ως αδόκιμος σφάλω* Παΐσ., Ιστ. Σινά 14.

Η μτχ. *ευλαβούμενος* ως επίθ. = ευλαβικός, ευσεβής: *Στην ευλαβούμενην καρδιάν ο κάθε τόπος κάνει, Ερωπροικούσ', άξιον ναόν* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [847]· *χαλίνωσε, να ζήσεις, τη γλώσσα-σου και να μιλεί έτσι μήν την αφήσεις, τί ο πόνος-σου την ήφερε τόσον ψηλά να φτάσει που λογισμοί ευλαβούμενοι δὲν ημπορούν να πάσι* αυτ. Δ' [668].

ευλαβώ.

Το μτγν. *ευλαβέω* (L-S, λ. *ευλαβέομαι*). —Βλ. και *ευλαβούμαι*.

Σέβομαι· τιμώ κάπ.: *Οι ουρανοί και η θεά π' εδώ την ευλαβούσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [650].

ευλαβώς, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ευλαβώς* (L-S, λ. *ευλαβής*).

Με ευλάβεια: *το...σώμα αυτού έθαψαν ... ευλαβώς* Ιστ. πατρ. 171[11].

ευλάλητον, επίρρ.

Από το επίρρ. *εύ* και το επίθ. *λαλητός*.

Γλυκόλαλα: *τα πετεινά τα πάμπολλα και ξένα* (παραλ. 1 στ.) *πώς κελαδούν ευλάλητον* Στ. Αδάμ 50.

εύλαλος, επίθ., Βελλερ., Επιστ. 54.

Το μτγν. επίθ. *εύλαλος*.

Γλυκόλαλος, ευφραδής: *χαροπρόσωπος την όψιν και το ήθος μειδιώντα, εύλαλος, συντομολόγος* Ερμον. Β 185· *η γλυκυτέρα και εύλαλος γλώσσα του κόσμου, ο υψηλότατος και σοφώτατος νούς, Παύλος ο μέγας* Μορεζίν., Λόγ. 466.

εύληπτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύληπτος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Ευκολονόητος: *Ουδὲν γάρ μύθους παλαιών ιστοριών σοι γράφω* (παραλ. 1 στ.) *εύκολα μ' άλλον και σαφή και εύληπτα τοις πάσι* Προδρ. ΙΙΙ 25 (χφ. g) (κριτ. υπ.).

ευλογημός ο, Πεντ. Γέν. XXII 17.

Από το *ευλογώ* και την κατάλ. *-μός*.

Ευλογία: *απατά καταραμό μή τον καταραστείς, απατά ευλογημό μή τον ευλογήσεις* αυτ. Αρ. XXIII 25· *ευλογημό να σε ευλογήσει ο Κύριος εις την ηγή* αυτ. Δευτ. XV 4.

ευλόγησις η, Βέλθ. 1036, Έγγρ. του 1558 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 97[19]), Έγγρ. του 1639 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 109[2])· *β λ ό γ η σ η,* Ριμ. κόρ. 729.

Από το *ευλογώ* και την κατάλ. *-σις*. Για τη λ. βλ. Sophocl. και Lampe, Lex. Ο τ. *βλόγηση* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 13, 75.

1) Ευλογία: *αι δὲ άγιαι-σου ευχαί και η ευλόγησίς-σου να είναι πάντα μεθ' ημών και με το ποίμνιόν-σου* Βίος Δημ. Μοσχ. 73. **2**) Η τελετή του γάμου, γάμος (Βλ. Κουκ., Επιστ. Λαογρ. Α', 171): *περί γάμου ευλόγησιν, ότι να γίνεται εν μέσῳ πολλών* Βακτ. αρχιερ. 141· *εγένετο ευλόγησις αυτής μετά του βασιλέως εν τῃ μονῇ του αγίου Ευγενίου* Πανάρ. 70[8].

ευλογητικός, επίθ., Ασσίζ. 131[13], 141[9], 169[12], 226[13], Ελλην. νόμ. 530[30], Χρον. Μορ. Η 3273, 3274, 8078, 8456, 8574, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1573, 1630, 2013, 2014, Ιμπ. (Legr.) 914, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 914, Θησ. Ι [80[2]], Θησ. (Foll.) Ι 138, Χούμνου, Κοσμογ. 250, Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 175, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425, Ευγέν. 823, Διγ. Άνδρ 367[8], Βακτ. αρχιερ. 140, Διγ. Ο 868 κ.α.· *β λ ο γ η τ ι κ ό ς,* Χρον. Μορ. Η 7973, 7982, Θησ. Θ' [824], Ριμ. κόρ. 665, Αλεξ. 363, Πανώρ. Γ' 19, 62, Ε' 338, Μαρκάδ. 146, Διγ. Ο 1686, 1782, 2683· *β λ ο η τ ι κ ό ς,* Πανώρ. Β' 329, Γ' 22, Ε' 164, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 306.

Από το *ευλογώ* και την κατάλ. *-τικός*. Ο τ. *βλογητικός* και στον Κατσαΐτ., Ιφ. Δ' 332, 400, Ε' 91, 318. Η λ. στον Ευστ., Opusc. 219, 60. Το θηλ. και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 546).

(Προκ. για οικογενειακή σχέση, θρησκ.) νόμιμος (Για τη σημασ. βλ. Ξανθ., Χρ. Κρ.

1, 1912, 326): *άνδρα, κερά, ευλογητικόν εκείνον να σε δώσω* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2036· *δός-μου την θυγατέρα-σου γυνή βλογητική-μου* Διγ. Ο 1653· *εί δέ και αποθάνει ο υιός-μου χωρίς να κάμει παιδίν ευλογητικόν, θέλω να παγαίνει το σπίτι-μου εις τον αδελφόν-μου τον Ιωάννην* Διαθ. Ακοτ. 147.

Το θηλ. ως ουσ.: = η σύζυγος (η σημασ. και σήμ. στην Κύπρο, Σακ., ό.π.): *ήξερ' ότ' ήθελά-τηνε και διά ευλογητική-μου* Ευγέν. 798.

ευλογητός, επίθ., Κώδ. Χρονογρ. 56, Διήγ. ωραιότ. 573.

Το μτγν. επίθ. *ευλογητός.*

Που αξίζει την ευλογία, τον έπαινο· ευλογημένος: *γιγνώσκω γάρ ευλογητόν δρόμον τον εδικόν-σας* Αχέλ. 1107.

Το ουδ. ως ουσ. = η απαγγελία των εναρκτήριων προσευχών της λειτουργίας (που αρχίζουν με τις λέξεις «ευλογημένη η βασιλεία...»: *ώρα δέ του εσπερινού έκαμαν ευλογητόν κατά την τάξιν* Ιστ. πατρ. 191[11]· *περί καθηρημένων, ότι ευλογητόν δέν κάμνουν ουδέ επ' άμβωνος αναγινώσκουν ή ευχάς λέγουν ως ιερείς* Βακτ. αρχιερ. 158.

ευλογία *η*, Hist. Imp. 195[42], Έγγρ. του 13. αι. (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 42[10]), Ιατροσ. 21[115], Μαχ. 14[28], Χούμνου, Κοσμογ. 406, 792, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 1181, Χρον. σουλτ. 69[16], Ιστ. πατρ. 133[2], 135[19], 192[18], Παϊσ., Ιστ. Σινά 1280, 1294, Βλαστού, Επιστ. 177, Θυσ.[2] 1150, Βελλερ., Επιστ. 62, 77, Μεταξά, Επιστ. 47, Παρθεν., Γράμμ. 228, Συναδ., Χρον. 54, Ζήν. Β' 436· *ε υ λ ο γ ι ά,* Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 604[128], Αχιλλ. Ν. 1450, Χούμνου, Κοσμογ. 793, 955, Πεντ. Γέν. XXVII 12, 36, Έξ. XXXII 29, Λευιτ. XXV 21, Αρ. XXIII 20, Δευτ. XI 26, 27, XII 15, XVI 17, XXVIII 2, 8, XXX 1, 19, XXXIII 1, 23.

Το αρχ. ουσ. *ευλογία.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευλογία (Η σημασ. και σήμ.): *να καταριστείς τους οχτρούς-μου σε επήρα και ιδού ευλόγησες ευλογιά* Πεντ. Αρ. XXIII 11· *εγύρισεν ο Κύριος ο Θεός-σου εσέν τη κατάρα εις ευλογιά* Πεντ. Δευτ. XXIII 6· *ευλογίαν έλαβεν από τον πατριάρχην* Αρσ., Κόπ. διατρ. [398]· *το τέκνο-σου την ευλογιά σήμερον τήνε θέλει* Θυσ.[2] 840. **2**) Ευμενής διάθεση του Θεού που φέρνει αγαθά: *να σε κάμω εις έθνος μεγάλο και να σε ευλογήσω και να μεγαλύνω το όνομά-σου και να είσαι ευλογιά* Πεντ. Γέν. XII 2· *ήτον ευλογιά του Κύριου εις όλο ός είναι αυτουνού εις το σπίτι και εις το χωράφι* Πεντ. Γέν. XXXIX 5. **3**) (Εκκλ.) προσφορά άρτου στο τέλος της λειτουργίας, αντίδωρο: *τότες επροσκύνησε κ' επήρεν ευλογίαν* Ιστ. Βλαχ. 159. **4**) Φαγητό ή ποτό που δίνει ο ηγούμενος στους μοναχούς αφού το ευλογήσει: *καυκίν κρασίν ού δίδουν-με τό λέγουν ευλογίαν* Προδρ. III 124. **5**) Γάμος (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Δ', 1951, 93): *αυτός ήτον ο γάμος-τους και όλη η ευλογία* Αχιλλ. L 1135· *εάν έρως σε εκατέτρωσεν της βασιλεώς θυγάτηρ, μετά χαράς παράλαβε ταύτην, μετ' ευλογίας* Αχιλλ. Ν 1211. **6**) Φρ. *λαμβάνω εις ευλογίαν* = παντρεύομαι: *λαμβάνει μίαν γυναίκαν εις ευλογίαν μετά πάντα τα αγαθά-της και τα δικαιώματά-της* Ασσίζ. 128[1]. **7**) Λοιμώδης εξανθηματική αρρώστια (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 11): *απέθανεν η θυγατέρα-μου Ζωή από την πικρά ευλογία* Συναδ., Χρον. 36.

εύλογος, επίθ., Κομν., Διδασκ. Δ 427, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 179, Γλυκά, Στ. 564, Καλλίμ. 109, Ασσίζ. 88[18], 92[12], 113[28], 156[3], 337[15], 385[28], Διήγ. παιδ. 156, Φλώρ. 1404, Γεωργηλ., Βελ. 501, Βλαστού, Επιστ. 177[11], Σεβήρ., Διαθ. 190[40], Βελλερ., Επιστ. 54[39], Βακτ. αρχιερ. 173. —Βλ. και *εύγος.*

Το αρχ. επίθ. *εύλογος.*

1α) Δικαιολογημένος: *ήθελεν χάσει το δίκαιόν-του, άν ούκ είχεν εύλογον αιτίαν* Ασσίζ. 338[19]· *παρακελεύεται η ημών θεοσέβεια ανώτερα τα τοιαύτα διατηρείσθαι πλοία από ... πάσης ευλόγου τε και παραλόγου επηρείας* Act. Lavr. 67[68]· **β**) κανονικός: *δοκούσιν γάρ δυναστικώς λαμβάνειν ταύτας ή διά τον φόβον ή διά την δυναστείαν, και ούκ έστιν εύλογος η μνηστεία* Ελλην. νόμ. 526[9]. **2**) Δίκαιος: *Εύλογος ένι ο κριτής διά την αλήθειάν-του* Σπαν. (Ζώρ.) V 245· *τούτο εστί το εύλογον, όλους τιμήν να δίδεις* Κομν., Διδασκ. Δ 100.

ευλογώ, Ασσίζ. 12[20], 96[12], 113[29], 118[27], Διγ. Ζ 1115, 2107, 2116, 2244, Διγ. (Trapp) Esc. 991, 995, 1280, Βέλθ. 970, 1031, Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 308, 312, 316, Χρον. Μορ. Η 1194, 2509, 6320, 8589, Μαχ. 258[23], 290[36-7], 468[11], Σφρ., Χρον. μ. 8[19], 20[4], 24[34], Γαδ. διήγ. 421, Αλεξ. 1503, Κορων., Μπούας 8, 56, 72, Βεντράμ., Γυν. 124, 216, Ψευδο-Σφρ. 262[12], 298[1], 332[6], Δεφ., Λόγ. 295, Ιστ. πατρ. 81[10], 162[14], Διγ. Άνδρ. 360[33], 362[1], 393[27], Θυσ.[2] 954, 985, Λεηλ. Παροικ. 503, Διγ. Ο 545, Διακρούσ. 75[13], κ.π.α.· *β λ ο γ ώ,* Θησ. Θ' [81[8]], Ι' [60[4]], [68[7]] (*βλεγώ,* πιθ. από τυπογρ. λάθος), ΙΒ' [47[1]], Ιμπ. (Legr.) 360, Δεφ., Σωσ. 366, Δεφ., Λόγ. 434, Πεντ. Γέν. XVII 16, XXVI 29, XXVIII 14, Αρ. VI 23, 24, 27, XXIII 20, Δευτ. I 11, VII 14, X 8, XXVI 12, XXVIII 3, 12, XXIX 18, XXXIII 20, Διήγ. ωραιότ. 954, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 346, Διγ. Ο 2000, κ.α.· *β λ ο ώ,* Π. Ν. Διαθ. φ. 336α 28, Πανώρ. Ε' 371, Θυσ.[2] 669, 841, Στάθ. (Martini) Β' 308, Γ' 289, 300.

Το αρχ. *ευλογέω.* Ο τ. *βλογώ* και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, λ. *βλογώ*). Ο τ. *βλοώ* και σήμ. σε ιδιώμ. (ΙΛ, ό.π.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

I Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Δίνω ευχή, ευλογώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Εσένα σε ευλόγησαν οι άγιοι πατέρες* Ιστ. Βλαχ. 2413 [= Γέν. Ρωμ. 53]· *βλόγησε Κύριε το πλούτος-του* Πεντ. Δευτ. XXXIII 11· *ο ρήγας επήρεν τον αρχιεπίσκοπον ονόματι Παλουγκέρ να ευλογήσει τον θεμέλιον* Μαχ. 592[9]· *Εκάλεσε τ' αγγόνια-του εκείνα να βλογήσει* Χούμνου, Κοσμογ. 1987· (με σύστ. αντικ.): *ευλογημό να σε ευλογήσει ο Κύριος εις την ηγή* Πεντ. Δευτ. XV 4· *να καταριστείς τους οχτρούς-μου σε επήρα και ιδού ευλόγησες ευλογιά* Πεντ. Αρ. XXIII 11. **2**) Δοξάζω, υμνώ: *εγονάτισα και επροσκύνησα του Κύριου και ευλόγησα το Κύριο Θεό του αφεντός-μου του Αβραάμ, ός εδηλαγώγησέ-με εις στράτα αλήθειας* Πεντ. Γέν. XXIV 48· *Όταν τον ευχαρίστησες και τ' ονομάν-του ευλόγας ως λυτρωτήν αμαρτωλών παντού τον ομολόγας* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1[31]. **3**) Ευλογώ γάμο, παντρεύω, στεφανώνω (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Ήν δέ ο ευλογήσας αυτούς ο Τραπεζούντος Θεοδόσιος, στεφανοκράτωρ δέ ο πατήρ ήν και βασιλεύς* Πανάρ. 78[32]· *Αν θέλεις και να παντρευτώ, άνδρα να μου βλογήσεις* Ιμπ. (Legr.) 327. **4**) Ευχαριστώ: *απατά το ποίμνιό-σας, απατά το βουκόλιό-σας επάρετε χαθώς εσυντύχετε και παγαίνετε και να βλογήσετε απατά εμέν* Πεντ. Έξ. XII 32. **Β'** (Αμτβ.) δίνω ευχή, ευλογία, ευλογώ (Η σημασ. και σήμ.): *να βλογούν εις το όνομα του Κύριου* Πεντ. Δευτ. XXI 5. **II** (Μέσ.) παντρεύομαι: *ο γενναίος την κόρην ευλογήθηκεν, ως ο νόμος κελεύει* Διγ. Ζ 2244· *ο κόντος ευλογήθη τότε την συμπεθέραν-του* Χρον. Μορ. Η 8027· *αφότις ευλογήθησαν εχαίρετον μετ' αύτην* Διγ. (Trapp) Esc. 209.

Η μτχ. παρκ. ως επίθ. **1α**) ευλογημένος (από το Θεό): *ευλογημένος ο Αβραάμ εις Θεόν υψηλόν* Πεντ. Γέν. XIV 19· *Ώ! Βενετιά καλότυχη, οπού 'σαι ευλογημένη* Θρ. Κύπρ. Μ 233· **β**) (κατ' ευφημισμόν) καταραμένος: *εις τους ατνα' άρχεψεν η ευλογημένη ακρίδα και ήρτεν εις την Κύπρον* Μαχ. 60[28]. **2**) Δοξασμένος: *ευλογημένος Θεός υψηλός* Πεντ. Γέν. XIV 20.

ευλόγως, επίρρ., Προδρ. I 25.

Το αρχ. επίρρ. *ευλόγως* (L-S, λ. *εύλογος* II).

1) Με τη λογική: *καθ' ών των αυτού ρημάτων και ληρημάτων αντιρρησόμεθα ευλόγως* Ψευδο-Σφρ. 152^{21}· *Ότι όσα λέγουσι τινές κατά της πίστεως ταύτης δυνάμεθα λύειν ευκόλως και ευλόγως* Ιστ. πατρ. 93^{4}. **2**) Δικαιολογημένα: *όν άν οι αρχιερείς και ιερείς των χριστιανών αφορίσωσιν ευλόγως ... ού διαλύεται εν τή γή* Ιστ. πολιτ. 48^{21}· *ός και αποτυχών ευλόγως δήθεν παρανομείν και μετ' αδείας, εμοίχευεν αυτήν* Ιστ. πολιτ. 39^{9}.

ευλύτως, επίρρ., Προδρ. III 23 (χφ. V) (κριτ. υπ.).

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S, λ. *εύλυτος* II).

Με εύκολη λύση· εύκολα: *εί γάρ και λέξων ήρχομην μυθοπλαστών τους λόγους, ευλύτως είχες, βασιλεύ, πάντων εκ τούτων λύειν* αυτ. IV 1υυ (χφ. CSA) (κριτ. υπ.).

ευμάλακτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευμάλακτος*.

Που μαλάσσεται με ευκολία, μαλακός: *Σαρκοκόλλης ευμαλάκτου τετριμμένῳ αίματι όρνιθος ... αναλάμβανε* Ιερακοσ. 485^{19}.

ευμελώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευμελώς* (L-S, λ. *ευμελής* I).

Μελωδικά: *ταις φωναίς άδουσιν* (ενν. *οι σειρήνες*) *ευμελώς* Φυσιολ. 350^{8}.

ευμένεια η, Ερμον. Χ 116, Βίος Αλ. 2589· *ε υ μ ε ν ε ί α*.

Το αρχ. ουσ. *ευμένεια*. Η λ. και σήμ.

1) Καλή διάθεση: *ήτον καλομίλητος, εις όλους μ' ευμενείαν* Λίμπον. 161. **2**) Εύνοια: *της τύχης την ευμένειαν ούκ ίσχυσε βαστάσαι* Μανασσ., Χρον. 6164.

ευμενίζω, Φυσιολ. 371^{12}.

Το ενεργ. του αρχ. *ευμενίζομαι*. Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex.).

Εξευμενίζω: *ήν* (ενν. *την σύνευνον*) *ευμενίσω, αναφέρων αυτή έτι περί ών διά της καλοκαγαθίας της βασιλείας-σου ἐταξάς μοι* Ψευδο-Σφρ. 370^{34}· *μηδέ αρνείσαι τον Χριστόν, μηδέ την εκκλησίαν, αλλά με ταπεινώσεως ευμένιζε το θείον* Φυσιολ. (Legr.) 346.

ευμετάδοτον το.

Το ουδ. του μτγν. επιθ. *ευμετάδοτος* ως ουσ.

Μεγάλη μεταδοτικότητα: *οσάκις εγώ τον Κλήμεντα αναγιγνώσκω... το ευμετάδοτον της φιλανθρωπίας της θείας-σου εκπλήττομαι κεφαλής* Έγγρ. του 1576 (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 61^{18}).

ευμετάφορος επίθ.

Η λ. σε Σχολ. (L-S).

Που αλλάζει εύκολα: *θυμώδης ήν, ακρόχολος, οργίλος, ορμητίας και πάλιν ευμετάφορος εγίνετο και πράος* Μανασσ., Χρον. 1860.

ευμήκιστος, επίθ., Παϊσ., Ιστ. Σινά 324, 367.

Από το επίθ. *ευμήκης* και την κατάλ. *-ιστος*.

α) Ψηλός: *θεωρείς ακρωτήριον όρος γλωσσοειδές ευμήκιστον·* αυτ. 1992· **β**) μακρύς: *αριστερά δέ κάθηνται άπαντες οι πατέρες εις τράπεζαν ευμήκιστον εν πάσαις ταις ημέραις* αυτ. 938· **γ**) πλατύς, ευρύχωρος, μεγάλος: *η Ερυθρά γάρ θάλασσα εκ νότου καταβαίνει· ως κόλπος τις ευμήκιστος έστιν εκτεταμένη* αυτ. 2022· *ευμήκιστον κ' ευρύχωρον και υψηλόν τυγχάνει* αυτ. 1203.

ευμηχάνως, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευμηχάνως* (L-S, λ. *ευμήχανος* I).

Εύστροφα, με τρόπο έξυπνο: *είτά πως ευμηχάνως πάλιν ζωγρείται* Παντεχνή, Κυνηγ. 52.

ευμνο-, βλ. *ευνο-*.

ευμοιρώ, Παϊσ., Ιστ. Σινά 770.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Έχω αφθονία κάπ. πράγματος: *Εις υψηλήν υπώρειαν ενίδρυται* (ενν. *το περιβόλιον*), *και ευμοιρεί αέρων ευκρασίας* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1508· *η γή τα πάντα ευμοιρεί οπωρών και σπερμάτων* Διήγ. πόλ. Θεοδ. 6.

εύμορφα, επίρρ., Διγ. Ζ 4067, Βησσ., Επιστ. 26^{13}, Γεωργηλ., Θαν. 602, Γεωργηλ. Βελ. 144, Αιτωλ., Μύθ. 4^{6}, 137^{8}, Θρ. Κύπρ. Κ 443, Παλαμήδ., Βοηβ. 141, 682, Σταυριν. 523, Διγ. Ἀνδρ. 380^{23}, $398^{20,25}$, Διγ. Ο 2198· *έ μ ο ρ φ α,* Πουλολ. Αθ. 155, Φλώρ. 116, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1801, Αχιλλ. L 274, Αχιλλ. Ν 815, Ιμπ. 469, Θησ. Θ' [49^{6}], Νεκρ. βασιλ. 44, Διήγ. Αλ. V 28, Αχέλ. 342, Αλεξ. 530, Ζήνου, Βατραχ. 124, Αιτωλ., Μύθ. 3^{2}, 4^{8}, 28^{2}, 57^{4}, 133^{6}, Θρ. Κύπρ. Μ 400, Σταυριν. 698, Συναδ., Χρον. 41· *ό μ ο ρ φ α,* Γαδ. διήγ. 347, Παϊσ., Ιστ. Σινά 448, Κυπρ. ερωτ. 90^{37}, Παλαμήδ., Βοηβ. 151, Ερωτόκρ. Β' 137, Δ' 287, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [72], Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [1507, 1510], Ε' [411, 1291], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 95, Τζάνε, Κρ. πόλ. 393^{2}, 571^{17}· συγκρ. *'μ ο ρ φ ύ τ ε ρ α,* Θησ. Γ' [40^{7}]· *ο μ ο ρ φ ύ τ ε ρ α,* Ριμ. Απολλων. (Αλεξ. Στ., Κρ. Ανθολ. 29^{30})· *ο μ ο ρ φ ύ τ ε ρ ο ν,* Κυπρ. ερωτ. 76^{3}.

Από το επίθ. *εύμορφος*. Ο τ. *έμορφα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *έμορφα*). Ο τ. *όμορφα* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *όμορφα*). Η λ. και στο Somav.

Ωραία, όμορφα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ., ό.π.): *εύμορφα να χορεύετε, μαζί να τραγουδείτε* Αιτωλ., Μύθ. 129^{14}· *εκκλησές όμορφα στολισμένες* Θρ. πατρ. 61· *τες χρείες του γάμου έμορφα ετοιμάζω* Διγ. Ἀνδρ. 325^{27}· *Ο καπετάνιος απεκρίθηκεν έμορφα, γλυκασμένα* Χρον. Τόκκων 1344· *εύμορφα τους εδέχθηκεν, πολλές τιμές τους κάνει* Σταυριν. 559.

ευμορφάδα η, Διήγ. εις τους κρασοπατέρας 163, Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 13650, Δεφ., Λόγ. 620, Περί γέρ. 147, Αιτωλ., Μύθ. 76^{2}, Διγ. Ἀνδρ. 374^{17}· *ε μ ο ρ φ ά δ α* Σπαν. Ο 182, Χρον. Τόκκων 1920, Διήγ. Αλ. V 23, Δεφ., Λόγ. 429· *'μ ο ρ φ ά δ α,* Δεφ., Λόγ. 425· *ο μ ο ρ φ ά δ α,* Αλεξ. 2309, Συναδ., Χρον. 32, Αποκ. Θεοτ. Ι 130, Ροδινός Νεόφ., Περί ηρώων (Κουρν.) 229.

Από το επίθ. *εύμορφος* και την κατάλ. *-άδα*. Ο τ. *ομορφάδα* στο Du Cange (λ. *έμορφος*). Οι τ. *εμορφάδα* και *ομορφάδα* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ., Α., Λεξ., λ. *εμορφάδα*) και στη λογοτ. (Δημητράκ. λ. *εμορφάδα*).

Ομορφιά (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ., ό.π. και στη λογοτ., Δημητράκ. ό.π.): *Χάνεται η ομορφάδα-μας τα χέρια-μας χαλούσι* Αλφ. (Μπουμπ.) II 43· *Υιέ-μου, μή περιπλακείς γυνήν δι' ευμορφάδα* Σπαν. Α 539.

ευμορφαίνω· *'μ ο ρ φ α ί ν ω·* *ο μ ο ρ φ α ί ν ω.*

Από το επιθ. *εύμορφος* και την κατάλ. *-αίνω*. Ο τ. *ομορφαίνω* και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ομορφαίνω, στολίζω κ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Εις τον καιρόν τον έμνοστον που ουρανός 'μορφαίνει τους κάμπους όλους και βουνά* Θησ. Β' [3^{1}]· **β**) κάνω κάπ. όμορφο, δυνατό: *να ομορφύνει ο Θεός το Ιεφώ και να απλικέψει εις τις τέντες του Σέμ και να είναι ο Κεναaν σκλάβος αυτωνών* Πεντ. Γέν. IX 27.

ευμορφαναθρέφω· *ομορφαναθρέφω*, Φορτουν. (Vinc.) Γ' 640.

Από το επιρρ. *εύμορφα* και το *αναθρέφω*.

Ανατρέφω σωστά: *με διάξες τάξες και αρετές ομορφανάθρεψά-το* αυτ. Ε' 101.

ευμορφαρδινιασμένος, επιθ.· *ομορφαρδινιασμένος*.

Μτχ. παρκ. του υποθ. ρ. *ευμορφαρδινιάζομαι*.

Που είναι σε καλή (σωστή) τάξη: *Στην Αμμωνίκη εδιάβηκε* (ενν. *ο Αλέξανδρος*) *ομορφαρδινιασμένος, να προσκυνήσει τους θεούς, απού 'τονε ταμένος* Αλεξ. 515.

ευμορφαρματωμένος· *ομορφαρματωμένος*.

Από το επιρρ. *εύμορφα* και το *αρματώνομαι*.

Αρματωμένος ωραία: *όλοι ήσαν το λοιπόν ομορφαρματωμένοι* Αλεξ. 493· *Εκατό χιλιάδες το λοιπόν επήρα διαλεμένους αντάμα, λέγω, μετ' εμέ, ομορφαρματωμένους* αυτ. 2574.

ευμορφία η, Ευγεν., Δρόσ. Β' 80, Βεν. 23, Αιτωλ., Μύθ. 76^{8}, 120^{2}, Ιστ. πατρ. 97^{16}, Δωρ. Μον. XXV, Διγ. 'Ανδρ. 384^{32}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Δ' [594], Διγ. Ο 953, Διακρούσ., Πένθος 26, 107· *εμορφία*, Αχιλλ. (Haag) L 487, Διήγ. Αλ. V 24, Τριβ., Ρέ 160· *εμορφιά*, Απολλών. 53, 230, Αχιλλ. Ο 741, Ch. pop. 240, Ριμ. κόρ. 654, Πένθ. θαν.^{2}, 225, Κυπρ. ερωτ. 37^{3}, 44^{1}, 50^{6}, 56^{2}, 57^{4}, 76^{2}, 86^{1}· *ευμορφιά*, Απολλών. 29, Αιτωλ., Μύθ. 76^{3}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [986], Γ' [373, 678], Πρόλ. κωμ. 51· *'μορφία*, Θησ. Ι' [70^{2}]· *'μορφιά*, Κορων., Μπούας 151, Κύπρ. ερωτ. 92^{27}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [333]· *ομορφία*, Μαχ. 218^{15}, 474^{38}, Θρ. Κύπρ. Μ 510, Ευγέν. 770, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [692]· *ομορφιά*, Χούμνου, Κοσμογ. 404, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 515, Πανώρ. Α' 21, 312, Γ' 123, 481, 510, Δ' 66, Ερωφ. Α' 21, 330, Γ' 36, 147, Δ' 667, Ε' 542, Βοσκοπ. 203, Ερωτόκρ. Α' 58, 649, 1116, Β' 442, Γ' 1378, 1401, Δ' 289, Στάθ. (Martini) Α' 15, Ιντ. β' 61, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 195, Δ' 54, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [95], Δ' [1045], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 80, β' 148, Διακρούσ. 82^{6}, κ.π.α.

Το αρχ. ουσ. *ευμορφία*. Οι τ. *εμορφία*, *ομορφία* στο Du Cange (λ. *έμορφος*) και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β', λ. *εμμορφία* και *ομμορφία*). Ο τ. *εμορφία* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμορφία*). Ο τ. *ομορφιά* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *ομορφιά*).

α) Ομορφιά (Η σημασ. και σήμ.): *ήκουσε χίλιες ομορφιές παρ' άλλη χώραν έχει* Ερωτόκρ. Α' 1330· *όσοι κλαίσι για κόρης ομορφιά* Ερωφ. Α' 625· *Οι γ-εμορφιές εδόθηκα τω γυναικώ εκ τη φύση* Πανώρ. Β' 307· **β**) (μεταφ.) στολίδι: *με βροντοκούδουνα πολλά και άλλας ευμορφίας* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 763. —Ο τ. ως κύρ. όνομ.: *την Κατελίναν του Πάρου, τήν έφερεν απού την Ρόδον, έρμασέν-την με τον Μιχάλην της Ομορφίας* Μαχ. 626^{7}.

ευμορφίζω, Αιτωλ., Βοηβ. 48· *εμορφίζω* και *'μορφίζω*, Χρον. Μορ. Η' 753, Ch. pop. 564, Θησ. Γ' [6^{8}], Δ' [62^{4}], Κυπρ. ερωτ. 97^{2}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 236^{20}· *ομορφίζω*, Συναξ. γυν. 1083, Γύπ. Πρόλ. Διός 20, Πιστ. βοσκ. III 6, 93, Ερωτόκρ. Γ' 139.

Από το επιθ. *εύμορφος* και την κατάλ. *-ίζω*. Ο τ. *εμορφίζω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ.

(Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εμορφίζω*). Οι τ. *'μορφίζω* και *ομορφίζω* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 618 και 643]).

Ι Ενεργ. **Α'** (Μτβ.) ομορφαίνω, στολίζω κ. (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη, ό.π. και στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. ό.π. 1): *Ο ήλιος τες αχτίνες-του παρά ποτέ στολίζει με λάμψη κι' όλα τα βουνά και κάμπους ομορφίζει* Ερωτόκρ. Ε' 778· *Κρήτη, από σέν εξέβηκεν στον κόσμον όλη η φρόνα* (παραλ. 2 στ.) *την Πόλιν και τον Γαλατάν εμόρφιζες στα κάλλη* Σκλάβ. 188· *ηύρισκε χίλιες αφορμές σ' ό,τι κι' ανέ τση λέγα κ' εμόρφιζε τα ψόματα κ' εκείνοι τα πιστεύγα* Ερωτόκρ. Α' 1372· *ογιά σένα το στήθος, τα μαλλιά, το πρόσωπό-μου στολίζω και ομορφίζω* Πιστ. βοσκ. III 6, 237. **Β'** (Αμτβ.) γίνομαι ωραίος, ομορφαίνω (Η σημασ. και σήμ. στην Κρήτη, Ξανθουδίδη, ό.π. και στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α. Λεξ., ό.π. 1): *πως θέλ' αλλάξει* (ενν. *ο γιός*) *λογισμό, σάν από κει μακρύνει, καλοκαρδίσει και χαρεί, 'μορφίσει και παχύνει* Ερωτόκρ. Α' 1334· *'Ως το χρυσάφι στην φωτιάν λαμπραίνει κι' ομορφίζει* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [951]· *'Ησανε όμορφα πολλά* (ενν. *τα παλάτια*), *λαμπρά στη θεωρία, 'ξ εκείνα γάρ εμόρφιζε εκείνη η μερία* Αλεξ. 2140. **ΙΙ** (Μέσ.) γίνομαι όμορφος: *άλλον τίποτα δέ θέλουν μόνον διά να μορφισθούσι και τους άνδρας να θωρούσι* Συναξ. γυν. 605.

ευμορφογεναμένος, μτχ. επιθ.· *ομορφογεναμένος*.

Από το επιρρ. *εύμορφα* και τη μτχ. αορ. του *γίνομαι*.

Καλοκαμωμένος: *Ποιός είδε τόσες κατοικιές κι' ομορφογεναμένες, με τόσους λίγους κάτοικους, νάναι κατοικημένες;* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [407].

ευμορφογιατρεύω· *ομορφογιατρεύω*.

Από το επιρρ. *εύμορφα* και το *γιατρεύω*.

Γιατρεύω καλά, με τέχνη: *ομορφογιάτρεψέ-μου-το* (ενν. *το πόδι*) *με το πολύ καμάρι* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 702.

ευμορφογραφία η· *εμορφογραφία*.

Από το επιθ. *εύμορφος* — *έμορφος* και το *-γραφία*.

Ωραία γραπτή διατύπωση: *εμάς μας παρεκάλεσε, βουβά να μή απομείνουν τα ξέλαμπρα καμώματα, κ' η εμορφογραφία, Θησέον να το λέγουσι και γάμους της Αιμιλίας* Θησ. ΙΒ' [90^{3}].

ευμορφοδιωματούσα η· *εμορφοδιωματούσα*· *ομορφοδιωματούσα* Ch. pop. 543.

Από το επιθ. *εύμορφος* και το ουσ. *διωματούσα*.

Που έχει ωραίο παράστημα, λυγερόκορμη: *δέν έναι δώ στην γειτονιάν τέτοια γλυκούσα κόρη ωσάν εσέν', αφέντρα-μου, εμορφοδιωματούσα* αυτ. 517.

ευμορφοερωτοπαίδευτος, επιθ.

Από το επιρρ. *εύμορφα* και το επιθ. *ερωτοπαίδευτος*.

Ομορφοφτιαγμένος: *Ευμορφοερωτοπαίδευτος υπήρχεν ο χιτώνας εκείνον τόν εφόρησεν η ευγενής η κόρη*. Φλώρ. 120.

ευμορφόθωρος, επιθ.· *ομορφόθωρος*, Πεντ. Δευτ. XXI 11.

Από το επιθ. *εύμορφος* και το *θωρώ*.

Ομορφος, ωραίος: *εφτά δαμάλιδες εύρωστες και ομορφόθωρες* αυτ. Γέν. XLI 18· *ήτον ο Ιοσεφ ομορφόθωρος και όμορφος θωριάς* αυτ. Γέν. XXXIX 6.

ευμορφοκαμωμένος, μτχ. επίθ., Κορων., Μπούας 8, Θρ. Κύπρ. Κ 445· *εμορφοκαμωμένος,* Τριβ., Ρέ 27, Θρ. Κύπρ. Μ 402· *'μορφοκαμωμένος·* *ομορφοκαμωμένος,* Βεν. (Λάμπρ.) 38, Γύπ. Πρόλ. Διός 2, Πανώρ. Α′ 340, Γ′ 79, Ε′ 242, Ερωφ. Α′ 23, 309, Ιντ. α′ 143, Β′ 5, Δ′ 123, Πιστ. βοσκ. III 6, 259, Ερωτόκρ. Β′ 168, 378, 640, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β′ 30, Φορτουν. (Vinc.) Β′ 493.

Από το επίρρ. *εύμορφα* και τη μτχ. παρκ. του *κάνω*. Ο τ. *ομορφοκαμωμένος* και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ομορφοπλασμένος: *κόρην ωραιοτόπλαστην, ομορφοκαμωμένην* Λίβ. Esc. 3503· *είν' τσ' Αρετούσας το κορμί τ' ομορφοκαμωμένο* Ερωτόκρ. Α′ 126· *Τα τέσσερα άλογα... εκείνα τα παράξενα τα 'μορφοκαμωμένα* Βεν. 18· **β**) (προκ. για πράγμα) όμορφα κατασκευασμένος, φτιαγμένος: *πολλοί φορούν μεταξωτά βελούδα, τζαμιλότια* (παραλ. 2 στ.), *παπούτσες χελωνόκοπες ευμορφοκαμωμένες* Γεωργηλ., Θαν. 585· *εις το παλάτιν το χρυσόν τ' ομορφοκαμωμένο* Βεν. 39.

ευμορφοκάμωτος, επίθ.· *εμορφοκάμωτος·* *'μορφοκάμωτος,* Θησ. ΙΑ′ [90^{4}]· *ομορφοκάμωτος,* Θησ. Γ′ [14^{8}], ΙΒ′ [61^{3}], Μαρκάδ. 52.

Από το επίρρ. *εύμορφα* και το επίθ. *καμωτός*.

α) Ομορφοπλασμένος: *Τέτοια ομορφοκάμωτη, τον ήλιον απερνάει, λέγω-σε δέν εφάνηκε, ποτέ γάρ τέτοιον πλάσμα* Θησ. Δ′ [35^{3}]· **β**) (προκ. για πράγμα) ωραία κατασκευασμένος: *εκρέμετον σκουτάρι, μέγα κ' εμορφοκάμωτον, μετά πολλής της τέχνης* Θησ. Ϛ′ [38^{2}].

ευμορφομυρισμένος, μτχ. επίθ.

Από το επίρρ. *εύμορφα* και τη μτχ. παρκ. του *μυρίζω*.

Που μυρίζει ωραία: *το πρόσωπόν-σου δείχνει-το πώς 'σαι χαριτωμένη, ως το Μαϊού τριαντάφυλλον ευμορφομυρισμένη* Μαρκάδ. 94.

ευμορφοντύνω· *ομορφοντύνω.*

Από το επίρρ. *εύμορφα* και το *ντύνω*.

Ντύνω ωραία: *άφης-με, Αβραάμ, κ' εγώ να το ξυπνήσω, να το στολίσω το φτωχό και να τ' ομορφοντύσω* Θυσ.^{2} 446.

ευμορφοπλασμένος, μτχ. επίθ., Πόλ. Τρωάδ. (Παπαθωμ.) 12690· *'μορφοπλασμένος.*

Από το επίρρ. *εύμορφα* και τη μτχ. παρκ. του *πλάθω*.

Που είναι ωραία πλασμένος: *Ποτέ ούκ οίδα πρόσοψιν, έτσι 'μορφοπλασμένη* Θησ. Γ′ [14^{7}].

ευμορφοπροσωπάτος, επίθ.· *εμορφοπροσωπάτος.*

Από το επίθ. *εύμορφοπρόσωπος* και την κατάλ. -άτος.

Που έχει ωραίο πρόσωπο: *παραγεμιστοτράχηλος κ' εμορφοπροσωπάτος* Προδρ. IV 12d (χφ. g) (κριτ. υπ.).

εύμορφος, επίθ., Καλλίμ. 831, 1243, 1869, Διγ. Ζ 56, 107, 171, 531, 2007, 3216,

Βέλθ. 98, 325, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 925, Λίβ. Ρ 1163, 2574, 2645, 2786, Ιμπ. 288, 296, 482, 593, 626, Χρον. Τόκκων 52, 1125, Ιστ. Βλαχ. 695, Διγ. Άνδρ. 325^{18}, 342^{16}, 360^{36}, 363^{19}, 390^{7}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε′ [259], Διακρούσ. 113^{3}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 207^{10}, κ.π.α.· *έμορφος,* Διγ. (Trapp) Esc. 1676, Χρον. Μορ. Η 5938, 6900, 9220, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 300, 488, Φλώρ. 9, 758, Απολλών. 10, 346, 540, 748, Λίβ. Ρ 1020, Λίβ. Ν 2180, Αχιλλ. Ο 31, 186, Αχιλλ. L 155, 694, Αχιλλ. Ν 61, 67, 162, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 2922, Ιμπ. 396, 526, Χρον. Τόκκων 345, 350, 523, 1631, Μαχ. 610^{7}, 678^{22}, Θησ. (Foll.) Ι 22, 126, Θησ. (Schmitt) 337 VII 108, Αχέλ. 234, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ′ [100], κ.π.α.· *ευμόρφος,* Βέλθ. 287· *όμορφος,* Χρον. Μορ. Η 3154, Απολλών. 710, Χρον. Τόκκων 1118, Μαχ. 282^{26}, 292^{21}, 368^{33}, 644^{31}, 648^{29}, Απόκοπ. 316, Πεντ. Γέν. XXXIX 6, Αχέλ. 941, Χρον. σουλτ. 35^{33}, 54^{2}, 109^{32}, Κυπρ. ερωτ. 94^{71}, 102^{10}, Πανώρ. Ε′ 386, 400, Ερωφ. Β′ 448, 464, Ερωτόκρ. Α′ 704, 926, 952, Γ′ 874, Στάθ. (Martini) Γ′ 565, Φορτουν. (Vinc.) Γ′ 253, 463, 608, Ζήν. Α′ 313, Τζάνε, Κρ. πόλ. 570^{15}, κ.π.α.· συγκριτ. σε *-ότερος,* Κυπρ. ερωτ. 94^{45}· *-ύτερος,* Λίβ. Esc. 2382, Θρ. Κων/π. Β 52, Θησ. Δ′ [51^{6}], Βεντράμ. Γυν. 122, Χρον. σουλτ. 142^{10}, Δαρκές, προσκυν. 198, Κυπρ. ερωτ. 76^{16}, 87^{18}, Ερωτόκρ. Α′ 1796, Β′ 90, Γ′ 602, Ροδολ. (Μανούσ.) Ε′ [278], Σουμμ., Παστ. φίδ. Α′ [47, 315], χορ. γ′ [49], Δ′ [1126], χορ. δ′ [50], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α′ 3, 42, Β′ 54.

Το αρχ. επίθ. *εύμορφος*. Ο τ. *έμορφος* στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *έμορφος*). Ο τ. *ευμόρφος* απο μετρ. αν. Ο τ. *όμορφος* και σήμ. Η λ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

α) Ωραίος, όμορφος (Η σημασ. και σήμ.): *προς τον καλόν και εύμορφον Βέλθανδρον* Βέλθ. 157· *το ρόδο κι' όμορφος αθός γεννάται μές στ' αγκάθι* Ερωτόκρ. Ε′ 1520· *τόπους να δείς πολλά όμορφους* Ερωτόκρ. Α′ 1275· (μεταφ.) ταιριαστός, κατάλληλος: *με ορδινίαν εύμορφην τους έκραξε κοντά-του* Ιστ. Βλαχ. 1258· *άπλωνε τους λόγους-του με πολλά παραδείγματα της θείας γραφής ευμορφότατα* Ιστ. πατρ. 117^{3}· *εύμορφον είχε* (ενν. *ο Βελισάριος*) *τον καιρόν, εμίσευσεν, εδιέβη* Γεωργηλ., Βελ. 233· **β**) θαυμαστός· αξιοθαύμαστος: *'ς το κάστρον εξετέντωσαν μ' όμορφην παρρησίαν* Σταυριν. 322· **γ**) ευχάριστος, ηδονικός, θελκτικός: *εκιλαδούσαν ευμορφότατον κιλαδισμόν* Διγ. Άνδρ. 375^{7}· *ο αέρας ήταν εύμορφος* Διγ. Άνδρ. 375^{17}.

Το ουδ. ως ουσ. = **1**) Ο καλός τρόπος: *να τους* (ενν. *τους χριστιανούς*) *εφέρεις* (ενν. *ο Πάπας*) *εις καλόν εκ την διατανοσύνη, με το γλυκύ, με τ' όμορφον, με του Θεού τον φόβον* Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 608. **2**) (Στον πληθ.) *τα όμορφα* = η ομορφιά: *βλέπουν το κάλλος το λαμπρόν, της ηλικιάς την πλάσιν, τα έμορφα, τα ευγενικά, την φρόνησιν του Πάρη* Βυζ. Ιλιάδ. 622.

ευμορφοσκευασμένος, επίθ.· *ομορφοσκευασμένος.*

Μτχ. παρκ. του υποθ. ρ. *ευμορφοσκευάζομαι*.

Κατασκευασμένος με τέχνη, ομορφοφτιαγμένος: *ως είδαν τον Ιμπέριον πολλά αδυναμένον πάσιν-τον στο ξενοδοχειόν τ' ομορφοσκευασμένον* Ιμπ. (Legr.) 832.

ευμορφοστολίζω· *εμορφοστολίζω·* *ομορφοστολίζω,* Ερωτόκρ. Β′ 373.

Από το επίρρ. *εύμορφα* και το *στολίζω*. Ο τ. *ομορφοστολίζω* στο Βλαστό, Συνώνυμα και συγγενικά σ. 261. Η μτχ. παρκ. *ομορφοστολισμένος* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 643]).

Στολίζω ωραία, όμορφα: *την κλίνην-μου εμορφοστολισμένην, όλη με χρυσοφάντιστα* Τριβ., Ρὲ 223· *με φορεσιές του τόπου-μας ομορφοστολισμένοι* Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 14.

ευμορφοσύνη η, Γεωργηλ., Θαν. 56· *ε μ ο ρ φ ο σ ύ ν η,* Πόλ. Τρωάδ. 23, Θησ. Δ' [35[1]]· *ο μ ο ρ φ ο σ ύ ν η,* Αλεξ. 2104, 2886.

Από το επίθ. *εύμορφος* και την κατάλ. *-σύνη*. Ο τ. *ομορφοσύνη* στο Du Cange Appendix, λ. *όμορφος*.

Ομορφιά: *Είχεν θωρίαν αγγελικὴν, μεγάλη εμορφοσύνην όσοι τον είδαν είπασιν άγγελον ομοιάζει* Ιμπ. 398· *τον κόσμου όλας τας χάριτας και τας ευμορφοσύνας εσέ, κόρη, τας έδωκεν* (ενν. *η φύσις*) *και κατεπλούτισέ-σε* Βέλθ. 649.

ευμορφούλης, επίθ.· *'μ ο ρ φ ο ύ λ η ς.*

Απο το επίθ. *εύμορφος* και την κατάλ. *-ούλης*.

'Ομορφος, ωραίος: *ένα παιδί μικρούλι, 'φόρει φτερά χρυσόλαμπρα, ήτον πολλά 'μορφούλι* Φαλιέρ. Ενύπν. (v. Gem.) 14.

ευμορφοφιλώ· *'μ ο ρ φ ο φ ι λ ώ.*

Από το επίρρ. *εύμορφα* και το *φιλώ*.

Γλυκοφιλώ: *Κι ότ' άλλον εισέ νιά μορφοφιλήσεις φιλί σε σέν' οπίσω δὲ γυρίζει* Σουμμ., Παστ. φίδ. χορ. β' [56].

ευμορφόχροος, επίθ., Φυσιολ. 368[27]· *ε μ ο ρ φ ό χ ρ ο ο ς.*

Από το επίθ. *εύμορφος* και το ουσ. *χρόα*. Η λ. τον 5.-6. αι. (Lampe, Lex.).

Που έχει ωραίο χρώμα: *'Εστιν η πάονος πάντερπνον όρνεον... ούσα εμορφόχροος και ωραία ταις πτέρυξι* Φυσιολ. (Zur.) XIV[2].

ευμορφοχρυσοκόσμητος, επίθ.· *ε μ ο ρ φ ο χ ρ υ σ ο κ ό σ μ η τ ο ς.*

Απο το επίρρ. *εύμορφα* και το επίθ. *χρυσοκόσμητος*.

Χρυσοστολισμένος: *εμορφοχρυσοκόσμητες βάνουσιν φορεσίες* Φλώρ. 803.

ευμορφώνω.

Το μτγν. *ευμορφώ*.

(Μέσ.) γίνομαι όμορφος: *λέγει-τες* : *«Εγερθήτε, όλες εδά σπαστρεύεσθε, όλες ευμορφωθήτε»* Σαχλ. Β' (Wagn.) PM 569.

ευνόητος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευνόητος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Προκ. για σύγγραμμα) κατανοητός: *Εν γάρ πόνῳ βραχυτάτῳ περιέκλεισα τα πάντα, εν στενῷ πεπλατυσμένα και ευνόητα τοις πάσι* Ερμον. Α' 153.

ευνοήτως, επίρρ.

Από το επίθ. *ευνόητος*. Η λ. στο Steph., Θησ.

Με σκοπό την ευκολότερη κατανόηση, σκόπιμα: *Την διήγησιν Ομήρου μεταθέσας ευνοήτως από την αρχήν εις τέλος* Ερμον. Πρόλ. 2.

εύνοια *η.*

Το αρχ. ουσ. *εύνοια*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Αγάπη· αφοσίωση: *Το τεταπεινωμένον ημέτερον σκήπτρον εις τας υμών χείρας ανατίθημι, ίνα αυτό μετ' ευνοίας φυλάξητε* Ψευδο-Σφρ. 420[33].

εύνοστα, επίρρ., Προδρ. III 157· *έ μ ν ο σ τ α,* Λόγ. παρηγ. L 744, Θησ. Ϛ' [21[8]], Βυζ. Ιλιάδ. 679, Αιτωλ., Μύθ. 94[11].

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Με απόλαυση: *να την πιάσει* (ενν. *ο ψαράς τη σμαρίδα*) *εύκολα, έμνοστα να την φάγει* Αιτωλ., Μύθ. 123[4]· *να έφαγα εκ τα θρύμματα...* (παραλ. 1 στ.); *και να ερευξάμην εύνοστα* Προδρ. III 157. **2**) Με γλυκύτητα, με χάρη: (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *τα πουλία τα έμορφα τον πόθον-τους αρχίζαν, όλα να κιλαδίζουσι... έμνοστα και περίχαρα* Θησ. Γ' [7[3]]· *Εφώτιζε* (ενν. *το πρόσωπο της κόρης*) *γάρ έμνοστα, χαρά 'καμνε μεγάλη* Θησ. Η' [79[5]].

ευνοστάδα *η· ε μ ν ο σ τ ά δ α.*

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος* και την κατάλ. *-άδα*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Νοστιμιά· απόλαυση: *επήγε κ' ηύρηκε ρινί, 'πόκαμεν τας δουλείας, επίασε και τό 'γλειφε τότε με εμνοστάδα* Αιτωλ., Μύθ. 81[3].

ευνοστεύομαι· *ε μ ν ο σ τ ε ύ ο μ α ι.*

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος* και την κατάλ. *-εύομαι*.

Διασκεδάζω: *πολλάκις γάρ άν ευρεθούν και γύναια εκείσε και να ακούσουν το παρόν απόφθεγμα και ρήμα, άν τύχη να γελάσουσιν και να εμνοστευθούσιν* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 634.

ευνοστία *η,* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 3, Λιβ. P 2536, Λιβ. Sc. 2861· *ε μ ν ο σ τ ί α,* Λιβ. Esc. 4061, 4163· *ε μ ν ο σ τ ι ά·* *ε υ μ ν ο σ τ ί α,* Λιβ. Esc. 3927, Λιβ. N 3483, 3584· *ο μ ν ο σ τ ι ά,* Κυπρ. ερωτ. 141[11].

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος* και την κατάλ. *-ία*. Ο τ. *εμνοστιά* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Η λ. τον 6. αι. (Lampe, Lex.).

1) (Μεταφ.) γλυκύτητα: *όρισε να μου δώσουσιν εμέναν την κιθάραν· τότε ν' ακούσεις εμνοστιάν με μελωδίας και τέχνης* Απολλών. 220. **2**) Διασκέδαση· ανδραγαθία: *αρχιληστάς εφόνευσεν κι' όλους τους απελάτας κι' απότι απομερίμνησεν το κρούειν και το λαμβάνειν και μέριμναν ουδὲν είχεν περί άλλας εμνοστίας έδοξε τον νεώτερον εις κάμπον κατοικήσαι* Διγ. (Trapp) Esc. 1604. **3**) Χαρά: *τον δρόμον τον απήγαμεν μετά ψυχής θλιμμένον και πάλιν τον αρχόμεθα μετά χαράς μεγάλης· και ενόσῳ τον επαρατρέχαμεν της ευνοστίας τον δρόμον* Λιβ. Sc. 2773. —Ως κύρ. όνομ.: Λιβ. P 2168, Λιβ. Esc. 3150, Λιβ. N 2801.

ευνοστοαναλίβαδον το, Λιβ. Sc. 628· *ε μ ν ο σ τ ο α ν α λ ί β α δ ο ν.*

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος* και το ουσ. *αναλίβαδον*.

'Ομορφο λιβάδι: *ήλθαμεν εις τόπον όπου ηύρηκα τον Λίβιστρον να περπατεί θλιμμένος εις το εμνοστοαναλίβαδον* αυτ. 2952 (κριτ. υπ.).

ευνοστολίβαδον το· *ε μ ν ο σ τ ο λ ί β α δ ο ν· 'μ ν ο σ τ ο λ ί β α δ ο ν,* Λιβ. N 3551.

Από το επίθ. *εύνοστος* - *έμνοστος* και το ουσ. *λιβάδι*.

˙Ομορφο λιβάδι: *εις όρη, εμνοστολίβαδα, εις ώριες κρύες βρύσες* Φλώρ. 768.

ευνοστολογία *η*· *εμνοστολογία,* Λιβ. Ν 3706.

Από το επιθ. *εύνοστος - έμνοστος* και το *-λογία.*

˙Εκφρ. *οι εμνοστολογίες των εκατόν* = εκατόλογα: *Τί μερικεύω τα πολλά λόγους εμούς και εκείνου, της κόρης και των εκατόν τας εμνοστολογίας;* Λιβ. Sc. 3124.

εύνοστος, επιθ., Καλλίμ. 149, Διγ. (Trapp) Gr. 1147, Διγ. Ζ 2992, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 477, Λιβ. P 1071, 2593, Λιβ. Sc. 1384· *έμνοστος,* Διγ. (Trapp) Gr. 8, 1144, Διγ. (Trapp) Esc. 1397, 1541, Πόλ. Τρωάδ. 527, 774, Χρον. Μορ. Η 1740, 5023, Φλώρ. 934, 1676, Ερωτοπ. 646, Λιβ. Sc. 404, Λιβ. Esc. 4055, Λιβ. Ν. 1533 (έκδ. *έμνοδος*· διόρθ. Χαριτων., ΕΕΒΣ 8, 1931, 241 σε *έμνοστος*), Αχιλλ. Ν 1069, Αχιλλ. Ο 433, Θησ. (Foll.) I 98, 134, Θησ. Πρόλ. [146], Β' [3^{8}], Γ' [11^{1}, 50^{8}], Δ' [86^{6}], Ch. pop. 90, Νεκρ. βασιλ. 41, Αιτωλ., Μύθ. 133^{6}, κ.α.· *εύμνοστος,* Πόλ. Τρωάδ. (Πολ. Λ.) 66, 71, Λιβ. Sc. 1714, 2887, 2943· *όμνοστος,* Μαχ. 254^{22}, Κυπρ. ερωτ. 28^{2}, 33^{1}, 94^{47}.

Το μτγν. ουσ. *εύνοστος* ως επιθ. (Βλ. L-S στη λ.). Για τη λ. βλ. Παπαδ. Α.,ΛΔ 1, 1939, 26-7 και Βαγιακ., ΑΠ 19, 1954, 5 κε. Ο τ. *έμνοστος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Νόστιμος (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ. στη λ. 1α): *άν ένι η γεύσις έμνοστος, πάλιν ας δευτερώσει* Διγ. (Trapp) Esc. 1541. **2**) (Μεταφ.) γλυκός, ευχάριστος (Πβ. Du Cange, λ. *όμνοστος*): *Εις τον ήχον τον έμνοστον κ' εις την φωνήν εκείνην Αρκίτας εσηκώθηκε πού 'τον φυλακωμένος* Θησ. Γ' [11^{1}]· *έμνοστα λόγια να λαλεί μή να με μεταφέρει* Λιβ. Ν 498· *το εύνοστον παιγνίδιν των ερώτων* Καλλίμ. 2070. **3**) ˙Ομορφος (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., ό.π. 2): *παράκυψε, βαγίτσα-μου, ίδε έμνοστον νέον* Διγ. (Trapp) Gr. 1233· *Τότες οι δύο σηκώθησαν οι έμνοστοι συντρόφοι* Θησ. Γ' [81^{1}]· *εμορφοτάτην, έμνοστην και λαμπροφορεμένην* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1807. **4**) Κατάλληλος: *Χρόνους εκαρτερήσαμεν, νομίζω να ήσαν δύο, καιρόν μή ευρούμεν έμνοστον, ώραν επιτηδείαν* Λιβ. Ν 2551.

Το ουδ. ως ουσ. = ομορφιά: *του πόθου-σου το έμνοστον, κυρά, να το κερδέσω* Ερωτοπ. 646· *Ομμάτια τά εκαλλώπισε με το εύνοστον η φύσις* Λιβ. Sc. 1286.

ευνοστοσύνη *η*· *εμνοστοσύνη.*

Από το επιθ. *εύνοστος - έμνοστος* και την κατάλ. *-σύνη.*

Νοστιμιά (μεταφ.), χάρη (σωματική): *καμία ούκ εγεννήθηκεν εις κάλλος ως εκείνην· εις κάλλος, ουδέ εις αίσθησιν, ουδέ εις εμνοστοσύνην* Φλώρ. 930.

ευνοστότητα *η*· *εμνοστότητα.*

Από το επιθ. *εύνοστος - έμνοστος* και την κατάλ. *-τητα.*

Κομψή, χαριτωμένη εμφάνιση: *διά να έχεις εμνοστότηταν και ηδονήν παράξενον* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α' 125.

ευνοστοτοπία *η*· *ευμνοστοτοπία,* Λιβ. Sc. 2873 (άν δέν πρέπει να διορθωθεί σε *ευνοστοτοπία*).

Από το επιθ. *εύνοστος — έμνοστος* και το ουσ. *τόπος.*

Ομορφιά του τόπου: *εις λιβάδιν κατουνεύουν διά την ευμνοστοτοπίαν* Λιβ. Ν 3481.

ευνοστούτσικος, επιθ.· *εμνοστούτσικος,* Φλώρ. 672.

Από το επιθ. *εύνοστος - έμνοστος* και την κατάλ. *-ούτσικος.*

Χαριτωμένος, όμορφος: *με κόρες εμνοστούτσικες, με άγαμα κοράσια* αυτ. 771· *ως δένδρον εμνοστούτσικον στήκεται εις το μέσον* αυτ. 975.

ευνουχικός, επιθ.· *ευνούχικος,* Λιβ. Ν 1823.

Από το ουσ. *ευνούχος* και την κατάλ. *-ικός.*

Που αναφέρεται στους ευνούχους: *γένος γάρ πάν ευνουχικόν φιλεί την κολακείαν* Λιβ. Sc. 1002.

ευνουχόπουλον το, Λιβ. Sc. 57.

Από το ουσ. *ευνούχος* και την κατάλ. *-πουλον.*

Νεαρός ευνούχος: *κείνον το ευνουχόπουλον ήτον οικείον της κόρης εις λόγους, εις μυστήρια και εις κρυφοσυμβουλάς-της* αυτ. 50.

ευνουχόπουλος ο, Λιβ. P 871, 1282, 1354, 1407, Λιβ. Sc. 49, 50 (κριτ. υπ.), 157, Λιβ. Esc. 1178, 1179, 1277, 1852, 2065, Λιβ. Ν 1027, 1134, 1241, 1373, 1809.

Από το ουσ. *ευνούχος* και την κατάλ. *-πουλος* (Βλ. και Οικονομ., ΑΠ 8, 1938, 61).

Νεαρός ευνούχος, ακόλουθος και παρακοιμώμενος επισήμων προσώπων ή γυναικών: *εν τοις ευρεθείσι Τούρκοις υπήρχον εκ των του παλατίου του ηγεμόνος ευνουχόπουλοι* Δούκ. 305^{19}.

ευνούχος ο, Μανασσ., Χρον. 5728, Ωροσκ. 40^{13}, Λιβ. Sc. 1091, ˙Εκθ. χρον. 21^{21}, Λίμπον. 257, 277, 281, 289, 299, 430· *εύνουχος,* Αλεξ. 1329· *μνούχος,* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α' 465· *μουνούχος* Αχ. Σπαν. (Eideneier) Β' 138, Πεντ. Γέν. XXXVII 36, XXXIX 1, Χρον. σουλτ. 105^{12}.

Το αρχ. επίθ. *ευνούχος.* Ο τ. *εύνουχος* από μετρ. αν. Για τους τ. *μουνούχος* και *μνούχος* βλ. Παπαδ. Α., ΛΔ 1, 1939, 27 και Βαγιακ., Αθ. 60, 1956, 234. Η λ. και ο τ. *μουνούχος* και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευνούχος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ο μέν έχων τους όρχεις εν τοις νεφροίς δύναται και αυτός ορμαστήναι, ο δέ ευνούχος ού δύναται ορμαστήναι* Ελλην. νόμ. 556^{12}. **2α**) Ευνούχος παρακοιμώμενος, θαλαμηπόλος, συνοδός επισήμων προσώπων ή ακόλουθος γυναικών (Βλ. και Maas E., Eunuchos und Verwandtes, Rhein. Mus. 74, 432-76): *Ευνούχος της βασίλισσας έφυγε εις Δαρείον* Αλεξ. Επίλ. 33· *έδωκε τον Ακρίτην χαρίσματα ... δώδεκα βάιες και ευνούχους δώδεκα* Διγ. ˙Ανδρ. 361^{19}· *οι θαλαμηπολούντες ευνούχοι ρυπαρόψυχοι, πάντων κακών εργάται* Μανασσ., Χρον. 4456· **β**) αρχιευνούχος (Τούρκος αξιωματούχος): *διατί είχασι προνόμια, χοντζέτια υπογραμμένα, με γράμμα και χρυσόβουλλον του ευνούχου κυρωμένα* Λίμπον. 232· *˙Ετσι ενεφάνη ο Λίμπονας... εις τον ευνούχον εμπροστά, αυθέντην και επιστάτην* Λίμπον. 274.

ευοδώνω, Χρον. Μορ. P 2390, 2740, Χρον. Τόκκων 3199, Αλεξ. 779· *βγοδώνω*· *βοδώνω* Αλεξ. 837, 2399· *ευγοδώνω*· *ευγοδώνω - βγοδώνω,* Αλεξ. 494, 770· *ευοδώνω - βοδώνω,* Αλεξ. 1569.

Το αρχ. *ευοδόω.* Οι τ. *βγοδώνω* και *βοδώνω* με έκπτωση του αρχικού φωνήεντος (Βλ. και Οικονομ., Αθ. 56, 1952, 218). Για την ανάπτυξη του *γ* στους τ. *βγοδώνω, ευγοδώνω* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 49-50 και Β' 328-29. Οι τ. και σήμ. ιδίωμ. (ΙΛ, λ. *βοδώνω*).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1α**) κατευοδώνω κάπ. (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ., Andr., Lex., λ. ευοδώ 1): *ν' ακλουθώ στην ξενιτειά πώς έναι μπορεμένο που δέκα ζάλα μοναχάς δέν ημ-*

μπορά παγαίνω (παραλ. 4 στ.) *και η ευκή-μου μετά σάς νά 'ναι να σας βγοδώνει* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. δ' 177· **β**) εξαποστέλλω κ.: *Κι' απήτις την απόγραψε* (ενν. *την επιστολή*), *πιάνει και την βουλώνει κ' εκείνην προς τον Δάρειον γλήγορα την βγοδώνει* Αλεξ. 762. **2α**) Πετυχαίνω κ.: *Εβάλθηκαν στον λογισμόν να βροῦσι την Σωσάνναν, όταν υπάγει στο λουτρόν... κ' επήγασιν κ' εχῶστηκαν εις τες μυρτιές του δάσου, για να μπορούν τό θέλουσι καλά να το βοδώσου* Δεφ., Σωσ. 90· **β**) κατορθώνω, καταφέρνω· μπορώ: *και ούκ. ευόδωσεν ποσώς τίποτα να ποιήσει ωσότου εβαρέθηκεν* Χρον. Τόκκων 3272· *επεί ουδέν ευόδωσα να το έχω ποιήσει, ποίσε-το, αδελφοῦτσικε, να έχεις την ευχήν-του* Χρον. Μορ. Ρ 2740. **3α**) Ετοιμάζω, τακτοποιώ (Πβ. τη σημερ. ιδιωμ. σημασ., ΙΛ, λ. *βοδώνω* Α 3α): *ανίσως κ' εκατάστεσε κ' εβγόδωσε τα ρούχα, να ξεγνοιαστώ από λόγου-τως, να κάμω πάλι αποὺ 'χα άλλη δουλειά στην Οβρακή* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 5· *για να την κηδέψουσι κάμεραν τη βγοδώσαν, και στρῶμαν άξιον της τιμής για λόγου-της εστρῶσαν* Ριμ. Απολλων. 1009· **β**) (μεταφ.) (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ., ΙΛ, ό.π. Α 3β): *Σε λιγουλάκι γὺρισε να δής την πεθυμιά-σου. -'Αγωμε ποῦρι και καλά την έχω βγοδωμένη. Τάσσω-σου πως να την ιδής σκύλα καταστημένη!* Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 113· *την Ρωξάνη έκραξε κι' αυτός την ευλογήθη ωσάν γυναίκα-του λοιπόν μετ' αὺτην εκοιμήθη. Εκάμαν περιδιαβασμούς κ' εκείνα που βοδώσα δέν έχω χείλη να τα πώ, 'δέ συντυχιά 'δέ γλώσσα* Αλεξ. 1505. **Β'** (Αμτβ.) προφταίνω (Η σημασ. και σήμ. ιδιωμ., ΙΛ, ό.π. Α 4): *Αλέξανδρος εβιάζετον ως διά να βοδώσει, ηθέλησε τον Δάρειον στη χώρα να τον σώσει* Αλεξ. 1331. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Φτάνω με το καλό (Πβ. και τη σημασ. του αρχ. *ευοδέομαι*, Conomis, Glotta 47, 1969, 204): *εις αὺτην δέν εστράφηκεν* (ενν. *ο άγουρος*) *τρακόσιες μιάν ημέρα κ' ήρθε κ' επολησμόνησεν η άσπρη περιστέρα και τότες ευγοδώθηκεν* (έκδ. *-κει*) *ο υιός αρματωμένος* Ch. pop. 712 (κριτ. υπ.). **2**) Είμαι τακτοποιημένος, ευημερώ (Πβ. και τη σημασ. του αρχ. *ευοδέω*, L-S στη λ. 2): *Αφήνω του Φηνίνιου να 'ρίζει στην Συρία νά 'χει και την Κοίλη Συριά με την ευημερία* (παραλ. 2 στ.) *Απάνω 'κ την Βαβυλωνιά χώρα τη βοδωμένη, σ' αυτήν να 'ρίζει Πέρδικας, αφέντης για να γένει* Αλεξ. 2859. **3**) (Απρόσ.) «βγαίνει» κ. αληθινό, επαληθεύεται κ. (Πβ. και την ιδιωμ. σημασ., ΙΛ, ό.π. Α 3α): *Σά δοὺ και δέ μπορεί κανείς να τως συχνοπιλῶθει το κρές να το χορταίνουσι, τάσσω-σου κ' εβγοδώθη: γρίνιες και μουρμουρίσματα κι' ατιμασιές ομάδι να τως ακοὺγει ας 'γδέχεται από ταχὺ ώς το βράδι* Πανώρ. Β' 14.

ευόλισθος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευόλισθος*. Βλ. και Δημητράκ.

Το ουδ. ως ουσ. = αστάθεια: *ίνα ... ο πάντ' εφορών ακοίμητος του Θεού οφθαλμός το της διανοί(ας) ευόλισθον στηρίξη* Act. Xér. Παράρτ. δ' 26.

ευόμιλος, επίθ., Σπαν. Α 181, 238, Σπαν. Β 179, Σπαν. V 173, Σπαν. Ρ 114.

Το μτγν. επίθ. *ευόμιλος*.

Καταδεχτικός, ευπροσήγορος: *εις πάντας γίνου ευόμιλος και ταπεινός και πράος* Σπαν. Β 233.

ευόπτη, επίθ., βλ. *εύοπτος* (Ι).

εύοπτος, (Ι), επίθ., Μανασσ., Χρον. 1167, 6071, Βίος Αλ. 172· θηλ. *ε υ ό π τ η*.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Ελκυστικός, ωραίος: *ήν δέ καλὸς ο Τσιμισχής, εύοπτος, εύχρους, εύθριξ* Μανασσ., Χρον. 5703· *ποιοῦσι διά της φαντασίας τας ασχήμους ευόπτας* Μάρκ., Βουλκ. 347[30].

εύοπτος, (ΙΙ), επίθ.

Από το επίρρ. *εὺ* και το ρηματ. επίθ. *οπτός* (*οπτάω*).

Καλοψημένος· νόστιμος: *μία τροφή* (ενν. *έστω σοι*), *ο άρτος από ουρανού καταβάς, ο Κύριος Ιησούς Χριστός, ίνα ο επουράνιος άρτος εύοπτός σοι γένηται* Φυσιολ. 366[28].

ευόρεκτος, επίθ., Ιερακοσ. 363[6].

Το μτγν. επίθ. *ευόρεκτος*.

Που έχει όρεξη: *όταν δέ απέλθης προς θήραν, δός τω ιέρακι εσθίειν του πηγνυμένου αίματος· γενήσεται γάρ ευόρεκτος και πρόθυμος εις θήραν* αυτ. 363[14]· *εί δέ ουδέν τρώγει... τρίψας άκορον ένωσον αυτό μετά του κρόκου του αυγοὺ και χανιάσας το όρνεον βάλε αυτό μετά του δακτὺλου-σου και έσται ευόρεκτον* αυτ. 580[3].

Το ουδ. ως ουσ. = ορεκτική τροφή: *ακολούθως δέ πέψει καλώς την τροφήν και ζητήσει ευόρεκτα και άπερ έχει ένδοθεν περιττά και βλαβερά διαφθαρήσονται* αυτ. 509[17].

εύοφρυς, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *εύοφρυς*.

Που έχει ωραία φρύδια: *ήν η γυνή περικαλλής, εύοφρυς, ευχρουστάτη* Μανασσ., Χρον. 1157.

ευπάθεια *η· της ευπαθείας*, Προδρ. ΙΙ Η 15, εσφαλμ. γρ. αντί *εκ της ευθείας* (Βλ. και Προδρ. ΙΙ G 15).

ευπαίδευτος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Μορφωμένος, πολυμαθής: *Εύμηλος, ωραίος πάνυ και ευπαίδευτος, ευήλιξ* Ερμον. Δ 201.

ευπάλαμνος ή **ευπάλαμος,** επίθ., Μανασσ., Ποιήμ. ηθ. 788.

Το αρχ. επίθ. *ευπάλαμνος* (Steph., Θησ.).

Που έχει πλατειές παλάμες, δυνατά χέρια: *ήν δ' ο Βασίλειος καλός, γενναίος, γιγαντόχειρ, ευπάλαμνος, ευρύστερνος ήρως, στερροβραχίων* Μανασσ., Χρον. 5242· *ποτέ δέ και του βάλλοντος το στέρνον διαπείρει αναστραφέν ως έκ τινος γίγαντος ευπαλάμου* Μανασσ., Αρίστ. Ι θ' 22 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 162[12]].

ευπαράγραπτος, επίθ.

Από το *εὺ* και το *παραγράφω*.

Αμελητέος: *Εγώ της ημερότητος και της επιεικείας και της φιλανθρωπίας-σου... μάρτυς οὺκ ευπαράγραπτος, ουδ' οίος απιστείσθαι* Γλυκά, Στ. Β' 67.

ευπάρεδρος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπάρεδρος*.

Το ουδ. ως ουσ. = ένθερμος ζήλος: *ορώντες αυτού το πρόθυμον και ευπάρεδρον, εδίδασκον αυτόν και δίχα μισθού* Βίος οσ. Αθαν. 240.

ευπαρρησιασμένως, επίρρ.

Από το *εὺ* και τη μτχ. του *παρρησιάζομαι*.

Με θράσος· με αδιαντροπιά· αναίσχυντα: *'Οτι τοιούτον και τηλικούτον κακόν επί το-*

σούτοις χρόνοις τη Μονή του Αγίου τούτου ενδυναστεύοντος και τολμωμένου αφόβως και ευπαρρησιασμένως ενώπιον των οφθαλμών-σου ούκ ηγανάκτησας Χειλά, Χρον. 358.

ευπαρρησίαστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπαρρησίαστος*.

Θαρραλέος· άφοβος: *ευπαρρησίαστος ανήρ ού πρόσωπα λαμβάνει, ού δειλιά τους υψηλούς, ουδένα καταπτήσσει* Μανασσ., Χρον. 3427· *κάν ούτως πως ή άλλως των ευεργετουμένων εχόντων μεθ' ήν και τοις δι' αρετήν πλησιεστέροις Θεώ τή τε προς αυτόν μεθέξει και ευπαρρησιάστω εγγύτητι* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 28[13].

ευπάρυφος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπάρυφος*.

Που φοράει πολυτελή φορέματα· πλούσιος· άρχοντας, αριστοκράτης: *οπόσον εν εργατικοίς, όσον εν ευπαρύφοις* Μανασσ., Χρον. 5740· *τους κατοίκους έδειξαν πένητας εξ ολβίων, εκ πολυχρύσων πενιχρούς, γυμνούς εξ ευπαρύφων* αυτ. 4155.

ευπατόριον το.

Το μτγν. ουσ. *ευπατόριον*.

Βοτάνι ως αντίδοτο κατά των δηλητηριάσεων· κοιν. τραγοριγάνο: *Πότιζε δέ τους τοιούτους* (δηλ. αυτούς που πάσχουν από τριταίο πυρετό) ... *πλήν μονικά και κιχώρια και ευπατόριον* Σταφ., Ιατροσ. 8[223].

ευπείθεια η, Βίος Αλ. 2805.

Το μτγν. ουσ. *ευπείθεια*.

Πρόθυμη υπακοή: *απόδοτε αυτώ πάντες οι ευρισκόμενοι πάσαν υποταγήν και ευπείθειαν* Βίος οσ. Αθαν. 254.

ευπερίγραφος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπερίγραφος*.

Που έχει ωραίο περίγραμμα: *οφθαλμός αυτής ευπερίγραφος μέλας* Ευγεν., Δρόσ. Α' 125.

ευπερίστρεπτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπερίστρεπτος* (Sophocl.). Η λ. και σε σχόλ. (L-S).

Ευκίνητος: *Ο δέ γάρ Λοκρός ο Αίας ήν* ... (παραλ. 2 στ.) *και πηδητικός γρηγόρως κ' ευπερίστρεπτος αντίκα* Ερμον. Δ 151.

ευπερίστροφος, επίθ.

Από το επίρρ. *εύ* και το *περιστρέφω*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Που κάνει πολλές περιστροφές: *εωρώντο σκυλαγωγοί εφεπόμενοι ταις ευπεριστρόφοις των κυνών ιχνοσκοπίαις* Παντεχνή, Κυνηγ. 48.

ευπετής, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευπετής*.

Ευκολονόητος: *Ευπετές εις τον συνετόν ότι ο χαλκεύς εστίν ο Ισμαήλ* Σατιρ. ποίημ. 294.

ευποιία η, Ευγεν., Δρόσ. Β' 274, Μανασσ., Χρον. 3480, 4622.

Το μτγν. ουσ. *ευποιία*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

Ευεργεσία, αγαθοεργία: *ού χάριν ευποιίας ήλθον ενταύθα* Ψευδο-Σφρ. 402[34]· *της πρώτης των αρετών εσεμνύνοντο σφόδρα, της ευποιίας λέγω δή και της ελεημοσύνης* Διγ. (Trapp) Gr. 3323.

ευπορία η, Ιερακοσ. 487[14], Αρμεν., Εξάβ. Γ' 1[4] σχόλ., Δ' 12[4].

Το αρχ. ουσ. *ευπορία*. Η λ. και σήμ.

1) Ευχολία να βρεί (κάπ. κ.): *εί δ' ούκ έστιν ευπορία ροδομέλιτος, οινομέλιτι χρώ* Ιερακοσ. 432[26]. **2**) (Νομ.) η εξασφάλιση σε κάπ. των μέσων για τη συντήρησή-του: (Για τη σημασ. βλ. Πιτσάκη [Αρμεν., Εξάβ. Γ' 1[4] σχόλ., σ. 156 σημ. 1]): *ωσαύτως και ο κοινωνός εί χρεωστεί τω κοινωνώ και ανήρ εί χρεωστεί τη γυναικί την προίκα αυτής διαζυγείσης υπ' αυτού, καταδικάζονται και απαιτούνται ούχ ολόκληρα τα χρέη, αλλά μέχρις ευπορίας, καταλιμπανομένων αυτοίς των εξαρκούντων εις αποτροφήν* Αρμεν., Εξάβ. Ε' 8[54] σχόλ.

ευπορώ, Σπαν. Ρ 110, 116, Σπαν. (Λάμπρ.) Va 232, 239, Ιερακοσ. 461[17], Αρμεν., Εξάβ. Δ' 10[16] σχόλ., 10[25] σχόλ., 10[39,46], 15[7] σχόλ., Βίος οσ. Αθαν. 240, Δούκ. 197[30], 239[17], Ριμ. Βελ. 976, 996.

Το αρχ. *ευπορέω*.

Α' Μτβ. **1**) Έχω τη δυνατότητα, είμαι ικανός, μπορώ: *Ούκ ευπορώ καταλεπτώς γράφειν-σοι τα τοιαύτα* Σπαν. (Λάμπρ.) Va 34· *Οπού έχει χρήματα πολλά και φρόνησιν ούκ έχει, ούκ ευπορεί οικονομείν τα πράγματα εις τιμήν-του* Σπαν. V 186· *άν δύνασαι να ευεργετής και άν ευπορής χαρίζειν* Σπαν. Ρ 119. **2**) Βρίσκω, έχω: *εί δέ ούκ ευποροίης της κνίδης το σπέρμα, ρέον ποντικόν τρίψας μετά κρέως ομοίως δίδου αυτώ φαγείν* Ιερακοσ. 386[1-2]· *Έτεροι δέ ουδέ εξ αυτών ευπορούσαν, αλλά τας ταύλας οπού ετρώγαν ... εβάσταζαν αντί σκουταρίων* Καναν. 76D. **Β'** (Αμτβ.) Έχω οικονομικούς πόρους, είμαι πλούσιος: *ευπορών, ηύξησέ τε τούτο και εστερέωσεν* Εξήγ. πέτρ. 274.

ευποσία η.

Η λ. σε επιγρ. (L-S).

Κρασοκατάνυξη: *ερεύγεται συχνότερον από της ευποσίας* Προδρ. III 200.

ευπρέπεια, η, Μανασσ., Αρίστ. I 34 [= Μανασσ., Αρίστ. (Mazal) 11[2]], Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 551, Ριμ. Βελ. 472, Ιστ. Βλαχ. 835, 1665, 2402 [= Γέν. Ρωμ. 44], Λίμπον. 268, Επίλ. 38.

Το αρχ. ουσ. *ευπρέπεια*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

α) Ομορφιά: *Ταύτην γούν την ευπρέπειαν της τοιαύτης θαλάσσης εμοί δοκεί ούκ άλλοθι ειργάσατο ο Πλάστης* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1855· *και τα διπλοκαλύμματα θαμπώνουν-σου τα μάτια και γάρ από ευπρέπειαν των λίθων και μαργάρων* Παϊσ., Ιστ. Σινά 669· **β**) μεγαλοπρέπεια: *Ναόν τον Σολομώντειον τίς να εγκωμιάσει; Αυτή* (ενν. *η Αγία Σοφία*) *εις την ευπρέπειαν τον είχεν απεράσει* Ιστ. Βλαχ. 2470 [= Γέν. Ρωμ. 92]· **γ**) ψυχική ομορφιά, ευγένεια: *στίλβουσα* (ενν. *η Πουλχερία*) *ταις χάρισι της ένδον ευπρεπείας* Μανασσ., Χρον. 2576· **δ**) κοσμιότητα, ευπρέπεια (Η σημασ. και σήμ.): *δούλη και μήτηρ του Θεού... σκεύος τιμής και ευπρέπειας* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[13]· **ε**) κόσμημα, καύχημα: *άρα να λάμψει ήλιος ο της δικαιοσύνης κι' η δόξα κι' η ευπρέπεια της χριστιανοσύνης;* Ιστ. Βλαχ. 2448.

ευπρεπής, επίθ., Βακτ. αρχιερ. 142.

Το αρχ. επίθ. *ευπρεπής*. Η λ. και σήμ.

1) Που έχει ευγενικό παρουσιαστικό· όμορφος: *των πασών αιχμαλωτίδων την ευπρεπεστέραν τούτων* Ερμον. Ψ 101· *των Μακεδόνων τις δ' ανὴρ οὐκ ευπρεπὴς την όψιν* Βίος Αλ. 6006. **2**) Κόσμιος· ταιριαστός· σωστός: *μὲ τάξιν σέβηκ' ευπρεπή κι' οὐκ είχεν αγνωσίαν* Κορων., Μπούας 24· *το φύσει γὰρ δίκαιον και το ευπρεπές εν τοις γάμοις σκοποῦμεν, διά το του αίματος συγγενές* Ελλην. νόμ. 568[13]. **3**) Μεγαλοπρεπής, λαμπρός: *Απάντων ευπρεπέστερος και κεκαλλωπισμένος υπάρχει ο ναός αυτός και τεθαυμαστωμένος* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1237· *Τότε και πόλιν την καλήν, την πόλιν Αντιόχου την ευγενή, την ευπρεπή, την νυμφοκοσμουμένην* Μανασσ., Χρον. 5667.

ευπρεπίζω.

Το μτγν. *ευπρεπίζω* (Steph., Θησ.) Η λ. και σήμ. ως λόγ.

(Μέσ.) **α**) είμαι προικισμένος με κ.: *που μ' αρετές και χάριτες ήσαν ευπρεπισμένοι* Λίμπον. 102· **β**) είμαι αρμόδιος, κατάλληλος: *του νοός οξύτηταν, καλώς ευπρεπισμένην* Αξαγ., Κάρολ. Ε' 60.

εύπρεπος, επίθ., Χρον. Μορ. Η 109, 7489, 7770.

Από το επίθ. *ευπρεπής* κατά τα επίθ. σε *-ος*.

Αξιοπρεπής: *να ποιήσω πράγμαν εύπρεπον, να πρέπει της τιμής-σας* αυτ. 1828· *οὐκ ήθελε είσται εύπρεπον να εστράφης εξοπίσω* αυτ. 3448.

ευπροθύμως, επίρρ.

Από το επίθ. *ευπρόθυμος* και την κατάλ. *-ως*. Η λ. τον 4. αι. (Sophocl.).

Με μεγάλη προθυμία: *αφιερώ ευπροθύμως διά την πολλὴν ... σχέσιν και πληροφορίαν* Έγγρ. του 1356 (Θεοχαρίδης Γ., Μακεδονικά 5, 135).

ευπροπαρασκευασμένος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὐ* και το *προπαρασκευάζω*.

Πανέτοιμος, τέλεια προετοιμασμένος: *ελπίζω γάρ μὴ υμὰς βλάψωσι, διότι ... καὶ μεγαλήτορες και ευπροπαρασκευασμένοι υπάρχετε* Ψευδο-Σφρ. 416[34].

ευπρόσδεκτος, επίθ., Βελλερ., Επιστ. 62.

Το μτγν. επίθ. *ευπρόσδεκτος*. Η λ. σε σχόλ. (L-S) και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Καλόδεχτος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. ως λόγ.): *ίνα γένη ευπρόσδεκτον το έργον εις τον Θεόν* Διήγ. Αγ. Σοφ. 148[27].

ευπρόσιτος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπρόσιτος*.

Ευκολοπλησίαστος: *φάνηθι τούτῳ μάλλον ευπρόσιτος και προσηνής* Βίος Αλ. 299.

ευπρόσφορος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευπρόσφορος*.

Πρόσφορος, κατάλληλος: *ετύγχανεν ευπρόσφορος της ιερατείας και εκρίνετο γενέσθαι ιερής* Λόγος ωφέλιμος 59[v].

ευπώγων, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει ωραία γενειάδα: *Ο δὲ Πάτροκλος μεσήλιξ* (παραλ. 1 στ.) *και προκοίλιος, ευπώγων,* (παραλ. 1 στ.) ... *υπήρχεν* Ερμον. Δ 133.

εύρεμα(ν) το, βλ. *εὕρημα*.

ευρεμός ο, Πεντ. Έξ. XXII 3.

Από το *ευρίσκω* και την κατάλ. *-μός*.

Ανεύρεση κάπ. που αναζητείται ή κρύβεται: *Τότε όλοι ελησμονήσασι την λύπην του παιδίου και εχαίρουντανε τον ευρεμόν-της* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 425.

ευρεσιλόγημα το· *ε υ ρ ε σ ι ο λ ό γ η μ α*.

Από το *ευρεσιλογέω*.

Ικανότητα επιχειρηματολογίας, σόφισμα: *το παρ' αυτών καινουργηθὲν ευρεσιλόγημα σαθρὸν εστί* Act. Lavr. 67[16]· *τοιαύτα τινά ευρεσιολογήματα ημιτελή ... και αμφίβολα* Έγγρ. του 15. αι. (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοπονν. 1, 1912-23, 178[2]).

ευρεσιλογία η, Act. Lavr. 55[66], 56[90-1], 57[26], 67[65], Γράμματα Μετεώρ. 100[16].

Το μτγν. ουσ. *ευρεσιλογία* (Steph., Θησ.).

Εφεύρημα, επιχείρημα, σόφισμα: *οι δὲ Βοδεσάδες χωρηθέντες εις άλλας ευρεσιλογίας ψευδείς, είπον* Γράμματα Μετεώρ. 69[71]·

ευρέσιμον το.

Από το ουσ. *εὕρεσις* και την κατάλ. *-ιμον*. Η λ. και σήμ. ιδιωμ. στον τ. *βρέσιμο* (ΙΛ λ. *βρέσιμος*).

Αυτό που βρίσκει, που πετυχαίνει κάπ.: *ήσανε τα ευρέσιμά-του θαυμαστά και τριπλά, και ... ευρίσκει ένα γουργοῦθι νερὸν δροσερὸν και πίνει* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 396.

ευρεσιολόγημα το, βλ. *ευρεσιλόγημα*.

εύρεσις η, Ιερακοσ. 514[35], Λιβ. Esc. 3764, 4116, Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[11,14], Βακτ. αρχιερ. 153· *ε ὕ ρ η σ ι ς*.

Το αρχ. ουσ. *εὕρεσις*.

α) Το αποτέλεσμα αναζήτησης, ανεύρεση: *Οι δὲ της κόρης αδελφοί προς την μητέρα γράφουν της αδελφής την εὕρεσιν, του αμιρά τον πόθον* Διγ. Ζ 540· *βιβλίον άλλο λιτόν έχον εν τη αρχῇ λόγους περί της ευρήσεως του τιμίου σταυρού* Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου 521· **β**) εφεύρεση, επινόηση: *ο Έρωτας ... καθημερνό ξετρέχει καινούριες τέχνες και εὕρεσες* Φορτουν. (Vinc.) Γ' 387· *των νεκρωμένων η ζωή, εὕρεσις ιατρείας* Σκλέντζα, Ποιήμ. 7[9].

εύρημα(ν) το, Ασσίζ. 9[28], 201[29], 220[23], 320[19], 472[6], Ευγέν. 834, 841· *ε ὕ ρ ε μ α (ν)*, Διγ. Άνδρ. 386[8]· *η ὕ ρ ε μ α*, Ευγέν. 843.

Το αρχ. ουσ. *εὕρημα*. Ο τ. *εὕρεμα(ν)* στο Du Cange και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εὕρεμα*). Για τον τ. *εὕρεμα(ν)* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α', 417. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Εύρημα: *Περί του σεργέντη ή της τζαμπερλάντας την εκράτησαν και ηὗρεν εὕρημαν τίνος εντέχεται να ένι εκείνον το εὕρημαν* Ασσίζ. 71[24]· *το δίκαιον ορίζει ότι ο κύρης να έχει το ήμισον και ο σιργέντης το άλλον ήμισον του ευρημάτου* Ασσίζ. 320[26]· (μεταφ.)

ανέλπιστο αγαθὸ (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Εσάς πάλιν παρακαλῶ, ὥστε οπού να ζῆτε, κάμνετε διὰ τον Χριστὸν αυτού οπού πορπατεῖτε, οδιὰ να ευρῆτε εὕρεμαν δίχως κανέναν κόπον* Αποκοπ. 533· **β**) πρωτότυπη επινόηση: *διαρρήδην οὖν γενέσθαι το μηχάνημα τόδε των ερινύων εὕρημα οὐκ αν αφυῶς είποι τις* Μαυροκορδ., Επιστ. (ἐκδ. Λιβαδ.) 160.

εὕρησις η, βλ. *εὕρεσις*.

ευρίπιστος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευρίπιστος*.

Ασταθής, ευμετάβλητος: *Δεῦρο ... τους αμφιβόλους και ευριπίστους και παλίρρους νεκρούς λογισμούς και νεκρόφρονας θάπτειν* Έγγρ. του 15. αι. (Λάμπρ., Παλαιολ. Πελοποννν. 1, 1912/23, 200[7]).

ευρίσκω, Καλλίμ. 1902, Ασσίζ. 192[2], Διγ. Ζ 2081, Βέλθ. 1052, Χρον. Μορ. Η 5874· Μαχ. 134[2] (αόρ. *ευρήθησαν*), Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 334, Ερωφ. Δ' 582, Ερωτόκρ. Ε' 94, Τζάνε, Κρ. πόλ. 466[25], κ.π.α.· *β ρ έ θ ο μ α ι,* Θρ. Κύπρ. Κ 147· *β ρ έ σ κ ω,* Τριβ., Ρὲ 22, 147, Τριβ., Ταγιαπ. 59, Σουμμ., Παστ. φίδ. Πρόλ. [106]· *β ρ ί σ κ ω,* Αχιλλ. L 822, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 304, Κυπρ. ερωτ. 154[13], Ερωφ. Β' 291, Ερωτόκρ. Α' 1120, Στάθ. (Martini) Α' 267, Φορτουν. (Vinc.) Α' 152, Ζήν. Ε' 70, Λεηλ. Παροικ. 329, Τζάνε, Κρ. πόλ. 533[6], κ.π.α.· *ε υ ρ έ σ κ ω,* Χρον. Μορ. Η 3690, Χρον. Μορ. Ρ 2502, Τριβ. Ρὲ 56, 86, Σουμμ., Ρεμπελ. 189· *ε υ ρ ή κ ω,* Ασσίζ. 229[8]· *ε υ ρ ί σ χ ω,* Χρον. Τόκκων 2591· *η υ ρ έ σ κ ω,* Έγγρ. του 1659 (Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 220[20])· *η υ ρ ί σ κ ω,* Ερμον. Π 240, Χρον. Μορ. Ρ 2309, Θησ. (Foll.) Ι 108, Έγγρ. του 1506 (Μανούσ., Πρακτ. Γ' Παν. Σ, 1, 1967, 224[15]), Αλεξ. 594, 721, 803, 907, 1810, 1910, 1981, 2096, 2498· Επίλ. 12, Βεντράμ., Φιλ. 114, Δαρκές, Προσκυν. 206, Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [1285]· μτχ. παρκ. *β ρ ε μ έ ν ο ς,* Κατζ. Δ' 417, Θυσ.[2] 600.

Το αρχ. *ευρίσκω*. Οι τ. *βρέθω, βρέσκω* και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ, λ. *βρίσκω* (Βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Β' 406). Τ. *βρεθοῦμαι* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 498). Ο τ. *ευρήκω* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (ΙΛ, ὁ.π.· βλ. και Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 279). Για τον τ. *βρέθομαι* βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 104. Ο τ. *βρίσκω* και σήμ. (ΙΛ, λ. *βρίσκω*).

Α' Ενεργ. **1α**) Βρίσκω (Η σημασ. και σήμ.): *ηὗρες γράμμα και χαρτιά και λόγια της αγάπης* Ερωτόκρ. Α' 1503· *Ήλπιζα εὕρειν θησαυρὸν κ' ηὗρα καρβοῦνιν μέγα* Σπαν. Α 29· (σε χαιρετισμό) (Η χρ. και σήμ.): *Καλῶς ηὗρα την λυγερήν, την γλυκοαπαντοχή-μου!* Φλώρ. 1672· *χίλια καλῶς ευρήκαμεν εδώ την αφεντιά-σου* Γαδ. διήγ. 50· (σε κατάρα): *ἀν ἄδικα την κρένομε, εμείς να το ευροῦμε* Δεφ., Σωσ. 174· *απάνω-σου δέν ἔρχομαι με το σπαθί να ξεὕρεις, μόνο με δύναμιν Θεοῦ απ' αὔτον να το εὕρεις* Ιστ. Βλαχ. 148· (με σύστ. αντικ.): *να ευρῆτε εὕρεμαν δίχως κανέναν κόπον* Απόκοπ. (Legr., BGV Β' 122[533])· **β**) βρίσκω, ανακαλύπτω· (Η σημασ. και σήμ.): *'ς ποιὰ σπήλια νὰ 'μπω να χωστῶ, 'ς ποιὰ δάσητα να δώσω για να μηδὲ με βροῦσινε τοῦτοι που με ξεδράμου;* Ιντ. κρ. θεάτρ. δ' 21· *αυγὴν τον πόρον ηὕραμεν, σύντομα τον περνοῦμεν* Λίβ. Ρ 2476· **γ**) αποκαλύπτω, αποδεικνύω (Η σημασ. και σήμ.): *να μὴ βρεθεῖς επίβουλος στην εδικήν-μου αγάπην* Ερωτοπ. 660· *το μέν σχῆμα φίλος-σου φαινόμενος εκεῖνος, εχθρὸς ηυρέθην ὕστερον* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 832. **2α**) Συναντῶ (Η σημασ. και σήμ.): *Εις την Τοσκάνα διάβηκε, το ρήγα-της ευρῆκε* Βεντράμ., Φιλ. 235· *Αλέξη, ας πάμε ογλήγορα τσι λυγερές να βροῦμε* Πανώρ. Δ' 441· *Μα χαίρομαι πως σ' ηὕρηκα και θές με συντροφιάσει* Πανώρ. Γ' 479· **β**) συναντῶμαι για να επιτεθῶ: *πέντε χιλιάδες μας ηὕρηκαν και οὐ κατεχώρισάν-μας* Διγ. (Trapp) Esc. 1312· *Ει δὲ και πὰς να τους ευρεῖς, κείνους δὲν θὲς νικήσει* Κορων., Μπούας 120. **3**) Επινοῶ: *Εὗρον ... μίαν μηχανήν, που θέλετε την μάθει* Κορων., Μπούας 47· *ελόγιαζε ὁτι να εὕρει στράτα και μέθοδο να διορθώσει την δουλειά ετοὕτη* Σουμμ., Ρεμπελ. 160. **4**) Σκοπεύω καὶ βρίσκω το στόχο (Η σημασ. και σήμ.): *παρευθὺς απόθανεν* (ενν. ο *Ναλούζος*), *ὁτ' εις καρδιάν τον εὗρε* Κορων., Μπούας 120. **5**) (Τριτοπρόσ.) Τυχαίνει, συμβαίνει (Η σημασ. και σήμ.): *Τί σε ηὗρεν, ὦ τέκνον-μου, και πικραίνεσαι ἔτσι;* Διγ. Άνδρ. 353[7]· *εσένα πρίκες σ' ηὕρασι, θανάτοι σε πλακῶσα* Ερωφ. Ε' 657· *ἀν η αγάπη σ' ἔπιασε, κάμε να την αφήσεις, να μὴ σε βροῦνε δάκρυα* Δεφ., Λόγ. 480. **6**) Θεωρῶ (Η σημασ. και σήμ.): *να τους ευρεῖς ως θησαυρὸν τους στίχους-μου, παιδίν-μου* Σπαν. Α 679. **Β'** Μέσ. **1α**) Βρίσκομαι (Η σημασ. και σήμ.): *στα χέρια τα δικά-σου βρίσκεται μόνο η γιατρειά* Ερωφ. Δ' 333· *μηδέ θαρρεῖς κ' εχάσεν τα, ποὺ βρίσκουνται κατέχει* Ερωτόκρ. Γ' 254· *Το λοιπὸν ευρισκομένου του αφέντη του πρίντζη εις το Κούρικος* Μαχ. 176[27]· *Στην Ανδραβίδα ευρέθηκεν ο μισίρ Ντζεφρές ετότε* Χρον. Μορ. Η 2226· *στο θέλημά-σου βρίσκετο θάνατος και ζωή-μου* Ερωτόκρ. Ε' 992· **β**) βρίσκομαι (σε κάπ. κατάσταση): *το σφάλμα-μου γνωρίζω-το, πῶς βρίσκομαι κατέχω* Ερωτόκρ. Α' 1235· *Λοιπόν, σεῖς που ευρίσκεστε την σήμερον στα πλούτη* Βεντράμ., Φιλ. 7· *Με κλάματα ευρίσκονται νύκταν και την ημέραν* Θρ. Κύπρ. Μ 479. **2α[1]**) Είμαι: *Εσὺ γὰρ ὅπου ευρίσκεσαι αυτάδελφος Δεσπότου* Χρον. Μορ. Η 4157· *Η θυγατέραν του δουκός...* (παραλ. 1 στ.) *τιμητική ηυρίσκετον* Χρον. Τόκκων 1128· *την παρθενίαν φύλαττε,... ὁτι αυτὴ ευρίσκεται κορώνα της ψυχῆς-σου* Ιστ. Βλαχ. 1948· **α[2]**) κατάγομαι (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., ΙΛ, λ. *βρίσκω* Β 2ε): *Ημεῖς γὰρ ευρισκόμεθα από γενεὰς μεγάλης* Διγ. (Trapp) Esc. 130· **β**) υπάρχω (Η σημασ. και σήμ.): *να πάρεις και την προίκα-σου... και σπίτια θαυμαστὰ με των ευρισκομένων ζώων* Διγ. Άνδρ. 360[14]· *ουδὲ κανεὶς ευρίσκε]ται διὰ να με πολεμήσει* Αχιλλ. Ο 685· *ἄλλη ομορφιὰ δὲ βρίσκεται σὰν τούτη ἔτσι μεγάλη* Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 140. **3**) Συναντιέμαι (Η σημασ. και σήμ.): *Σήμερον ... ἔχουσι δοσμένον λόγον στο σπήλιο ετοῦτο να βρεθοῦσι* Πιστ. βοσκ. ΙΙΙ 6, 389· *Οϊμένα, αφέντρα-μου ακριβή, και πότες να βρεθοῦμε, να σμίξουσι τα χείλη-μας;* Στάθ. (Martini) Α' 287· *σαν αἶτοὶ βρεθήκασι στον κάμπο κ' εσμιχτήκα* Ερωτόκρ. Β' 2300. **4**) Συμβαίνει, τυχαίνει (να βρίσκομαι): *οι αφρικοὶ τόποι, ἤγουν της Μπαρμπαρίας, ηυρισκόμενοι να ἔχουν πλησίον λαὸν κουρσάρων* Σουμμ., Ρεμπελ. 157. **5**) Συνευρίσκομαι (Η σημασ. και σήμ., σε ιδιώμ., ΙΛ, λ. *βρίσκω* Γ 6): *ὅσοι ευρίσκονται με τες γυναίκες αυτῶν να μηδέν το επαίρνουν* (ενν. *το αντίδωρον*) *εκείνην την ημέραν* Βακτ. αρχιερ. 137· *είπε του πατρός-της πως είναι μία μεγάλη θεά, οποὺ του ἔχει πολλὴ αγάπην και θέλει να ευρεθεῖ μετ' εκεῖνον* Ροδινός Νεόφ., Περί ηρώων (Κουρν.) 229.

Η μτχ. *ευρισκόμενος* με το ουσ. *χρόνος* = το παρόν: *ως χρόνοι είναι γ' εν τῳ κόσμῳ, ο περασμένος, ο ευρισκόμενος και ο ερχόμενος* Μαχ. 1[4].

ευροκλύδων ο.

Το μτγν. ουσ. *ευροκλύδων* (L-S, λ. *ευρακύλων*).

Θυελλώδης βορειοανατολικός ἀνεμος (εδώ μεταφ.): *ο Καίσαρ γὰρ εφύσησε βορράς ως βαρυβόας, ως ευροκλύδων ἄγριος, ως δύσπνοος απαρκτίας* Μανασσ., Χρον. 5143.

ευρόνοτος ο· *ε υ ρ ο ν ό τ ο ς,* Μανασσ., Ποιήμ. ηθ. 405.

Η λ. στον Αριστ.

Νοτιοανατολικός ἀνεμος, σιρόκος: *αλλὰ και πάλιν ἔπνευσεν ευρόνοτος κακόπνους* Μανασσ., Αριστ. ΙΙ 78.

ευροσοφία *η.*

Από τα ουσ. *εύρος και σοφία.*

Πλατειά σοφία: *Απὲ την πόρτα σέβηκεν, τὴν λέγουν ευροσοφίαν, Αρκήτας ο πανέμνοστος* Θησ. Ζ′ [120^{7}].

ευρυγάστωρ ο.

Το μτγν. ουσ. *ευρυγάστωρ.*

Πού έχει μεγάλη κοιλιά: *Όντως ο Παύλος λίχνος τις, όντως ευρυγάστωρ* Γλυκά, Αναγ. 311.

εύρυθμα, επίρρ.

Από το επίθ. *εύρυθμος.*

Με ρυθμό: *την λύρα εις το χέρι-του για να σημάνει πιάνει κ' εσήμαινένε εύρυθμα* Διγ. Ο 2435.

ευρύνω.

Το αρχ. *ευρύνω.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

(Μεταφ.) πλαταίνω, ανοίγω: *προσλαμβάνων αύξησιν τόσον εις ευκαρπίαν, όσον ευρύνεις μοι τας σάς φλέβας της ευπορίας* Γλυκά, Στ. Β′ 95· *Ο φόβος γὰρ και τα στενὰ τοις φεύγουσιν ευρύνει* Μανασσ., Αριστ. Ι ζ′ 37 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 131^{1}].

ευρύτης *η.*

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Πλάτος, ευρυχωρία (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Πρωΐας Λεξ.): *τα περὶ την οσφὺν στενούται μέν ... πλὴν ες τοσούτον παρητήσατο την ευρύτητα* Έκφρ. ξυλοκ. 17^{1}· *ἦν δὲ το σπήλαιον οὐκ έχων ευρύτητα* Εξήγ. πετρ. 274.

ευρυχανής, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευρυχανής.*

Που είναι πολύ ανοιχτός, που «χάσκει»: *ευρυχανὲς οὐκ ἤνοιξαν οι πειρασμοί το στόμα* Μανασσ., Αριστ. Ι δ′ 29 [= Μανασσ., Αριστ. (Mazal) 74^{3}].

ευρυχωρία *η,* Κρασοπ. 23.

Το αρχ. ουσ. *ευρυχωρία.* Η λ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.

Ευρύς χώρος, άνεση (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ.): *Βλέψον της κόγχης πρώτον μὲν πάσαν ευρυχωρίαν και την εν ύψει κύκλωθεν προφητικὴν χορείαν* Παΐσ., Ιστ. Σινά 521· φρ. *καθίστημι εις ευρυχωρίαν* = πλαταίνω: *οι ποταμοί διαρραγέντες πλησίον της πόλεως αυτὴν εις ευρυχωρίαν κατέστησαν* Δούκ. 285^{17}.

ευρύχωρος, επίθ., Φυσιολ. (Legr.) 1071, Πενθ. θαν.^{2} 579, Παΐσ., Ιστ. Σινά 1203, 1243.

Η λ. στον Αριστ. και σήμ. στη λογοτ. (Δημητράκ.).

α) Εκτεταμένος, πλατύς, άνετος: *η ευρύχωρος θάλασσα και μεγάλη* Φορτουν. (Vinc.) Αφ. 59· *την μέσην οδόν της πόλεως, την πλατείαν και ευρύχωρον διέρχομαι* Σφρ., Χρον. μ. 56^{34}· **β**) (Προκ. για ιστία) *ιδόντες τα ιστία ευρύχωρα και κοκκινοβαφὴ υπέλαβον τον στρατηγόν είναι* Δούκ. 417^{5}.

εύσαρκος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύσαρκος.*

Ο συμμετρικός στο σώμα: *Τῳ πολυσάρκῳ δικαίως αποταξάμενος και τῳ ευσάρκῳ πανευφυώς συνταξάμενος* Έκφρ. ξυλοκ. 17^{5}.

ευσέβεια *η,* Μανασσ., Χρον. 3262, 4353, Ασσίζ. 257^{26}, 259^{22}, 343^{11}, 358^{5}, Αρμεν., Εξάβ. Β′ 3^{2,3}, Φυσιολ. (Legr.) 453, Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 31, Αχέλ. 948, Ιστ. Βλαχ. 2409 [= Γέν. Ρωμ. 49], Παρθεν., Γράμμ. 227, Ροδολ. Ε′ [376], Διακρούσ. 107^{30}· *ε υ σ ε β ε ι ά* Παλαμήδ., Βοηβ. 432.

Το αρχ. ουσ. *ευσέβεια.* Ο τ. *ευσεβειά* από μετρ. αν. Η λ. και σήμ.

1) Ευσέβεια, θεοσέβεια (Η σημασ. και σήμ.): *όσοι αγαπούσαν τον Χριστὸν και ευσέβειαν είχαν* Χρον. Μορ. Ρ 117· *σταυρὸν και δὲν δυνόμεστεν άνω στης εκκλησίας να βάνομεν να στέκεται σημείον ευσεβείας* Ιστ. Βλαχ. 2662. **2**) (Περιληπτικά) **α**) χριστιανοσύνη: *τον Θεὸν εδόξασαν* (εvv. *οι χριστιανοί*) *εξ όλης της καρδίας πώς εις την μάχην βρέθησαν την άξα ευσεβείας* Αχέλ. 230· *ο Δὸν Καρτσίας δὲν έστελνεν βοήθειαν ποσώς της ευσεβείας* Αχέλ. 552· **β**) ορθόδοξοι, ορθοδοξία: *υιός της εκκλησίας της ανατολικής λοιπόν, στύλος της ευσεβείας* Παλαμήδ., Βοηβ. 1024. **3**) Φρ. *στρέφομαι εις την ευσέβειαν* = εγκαταλείπω τα εγκόσμια, κλείνομαι σε μοναστήρι: *Εὰν γίνεται ότι κανείς άνθρωπος ... λάβει διὰ συμβίαν-του την ανηψιάν-του ... εκείνος ο γάμος εντέχεται να τον χωρίσουν.. καί οι δύο άμα να στραφούν εις την ευσέβειαν, τουτέστιν εις μοναστήριν* Ασσίζ. 365^{11}. **4**) Φρ. *γυρίζω κάπ. στην ευσέβεια* = εκχριστιανίζω κάπ.: *εσένα στην ευσέβεια διὰ να σε γυρίσω* (παραλ. 6 στ.) *Μία είν' η ευσέβεια, μία είναι η πίστις* (παραλ. 1 στ.), *η πίστις των Χριστιανών λέγεται και καλείται* Διγ. Ο 1042. **5**) Έκφρ. *άνθρωπος της ευσεβείας* = ιερωμένος: *Εὰν γίνεται ότι είς άνθρωπος της ευσεβείας ντε ρελιτζιούν έρχεται εις την αυλὴν και θέλει να σύρει μαρτυρίαν, ουδὲν ημπορεί να το ποιήσει* Ασσίζ. 358^{16}. **6**) Ως τιμητικό επίθ. του αυτοκράτορα: *γὴν τὴν τε δεδωρημένην αυτῄ παρὰ της ημετέρας ευσεβείας* Act. Lavr. 58^{49}.

ευσεβής, επίθ., Προδρ. ΙΙΙ τίτλ., Αρμεν., Εξάβ. Ε′ 10^{1}, 11^{45}, Ανακάλ. 103, Ιστ. Βλαχ. 1741, Παρθεν., Γράμμ. 227, Τζάνε, Κρ. πόλ. 381^{18}· *ε υ σ ε β ό ς.*

Το αρχ. επίθ. *ευσεβής.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευσεβής, θεοσεβής· ευλαβής (Η σημασ. και σήμ.): *ανθρώπους όλους ευσεβούς, χριστιανούς την πίστιν* Φλώρ. 37· *Πόλις ευρύκωμος και τ' άλλα μὲν αγαθή,... τα δ' εις θεοὺς ευσεβής* Μακρεμβ., Υσμ. 161. **2**) Άγιος, θείος, ιερός: *αυτός ποσώς δὲν ήθελε ν' αλλάξει την θρησκεία γιατί καλὰ εγνώριζεν πως ευσεβής και θεία είναι* Διγ. Ο 606· *κανείς άνθρωπος λαΐκός ουδὲν ημπορεί να δώσει πράγμαν αγιασμένον ουδὲ ευσεβόν, τουτέστιν ιερωμένον* Ασσίζ. 406^{25}. **3**) (Ως επίθ. ή προσφών. υψηλών προσώπων) σεβαστός: *η αγαθὴ ... ευσεβεστάτη βασίλισσα Αγγελίνα Δούκαινα* Ιστ. Ηπείρ. XXXVI 2· *ευσεβείς-μου γὰρ δεσπόται* Ερμον. Α 344.

Το αρσ. ως ουσ. = χριστιανός: *Πολλὰ άτοπα ήλθε και εύρηκε και άδικα που τα κάμα οι Αγαρινοί των ευσεβών και με μιὰ γνώμη αντάμα* Λίμπον. 228.

ευσεβός, επίθ., βλ. *ευσεβής.*

εύσημος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύσημος.*

1) (Προκ. για μουσικό όργανο) που αποδίδει καθαρό, καλό ήχο: *σάλπιγξ εχρημάτισεν*

εύσημος χρυσοσάλπιγξ ή μάλλον καλλικέλαδος νεοττοτρόφος όρνις Μανασσ., Χρον. 4972. **2**) Λαμπρός: *όταν έλθ' η πάνσεπτος μνήμη αυτής* (ενν. της *Αγ. Αικατερίνης*) *και θεία και ει τις άλλη εύσημος δεσπότου σεβασμία, ανοίγουσι την λάρνακα και άπτουσι λαμπάδες* Παϊσ., Ιστ. Σινά 630.

ευσθενώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευσθενώς* (L-S, λ. *ευσθενής*).

Φρ. *ευσθενώς έχω* = έχω το σθένος, τη δύναμη νά ...: *Ως ώφελες γούν ευσθενώς έχων, Έρως, ποιείν εράν μή τους χαμαί κινουμένους* Ευγεν., Δροσ. Β' 19.

ευσκιόφυλλος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 186, Βέλθ. 834, Χίκα, Μονωδ. 97, Καλούδη, Προσκυν. λς'.

Από το επίθ. *εύσκιος* και το ουσ. *φύλλον*. Η λ. τον 5. αι. (Lampe, Lex.). Βλ. και Steph., Θησ.

(Προκ. για δέντρο) που έχει πλούσια σκιά: *Οι δέ αετοί ... θέλοντες και μή θέλοντες υπό την σκέπην και αυτοί του δένδρου του θαυμαστού και ευσκιοφύλλου ήλθον* Ψευδο-Σφρ. 214^{31}.

ευσπλαγχνία η, Προδρ. II G 98, Διγ. (Trapp) Gr. 3532, Χρον. Μορ. Η 5245, Χρον. Τόκκων 3725, Πένθ. θαν.^{2} 414, Σεβήρ., Διαθ. 189, Ιστ. Βλαχ. 2492, 2607, Βελλερ., Επιστ. 54, Διήγ. πανωφ. 57, Λίμπον. Αφ. 62· *ε σ π λ α χ ν ί α,* Θυσ.^{2} 1068· *ε σ π λ α χ ν ι ά,* Π.Ν. Διαθ. φ 336α 26, 336β 12· *ε υ σ π λ α γ χ ν ι ά,* Δεφ., Σωσ. 328, Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1277], Μαρκάδ. 506· *ε υ σ π λ α χ ν ί α,* Διγ. Άνδρ. 383^{28}· *ε υ σ π λ α- χ ν ι ά· 'σ π λ α γ χ ν ί α,* Δεφ., Σωσ. 330· *'σ π λ α χ ν ι ά.*

Το αρχ. ουσ. *ευσπλαγχνία*. Ο τ. *εσπλαχνία* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Andr., Lex.). Ο τ. *ευσπλαχνιά* και στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 135. Ο τ. *'σπλαγχνιά* και στο Βλάχ. (λ. *σπλαγχνοσύνη*). Ο τ. *ευσπλαχνία* και σήμ.

α) Ευσπλαχνία, οίκτος (Η σημασ. και σήμ.): *Τ' αμάξι-σου το υπέρλαμπρο και ψυχωμένο εσένα, άλογα δέν το σέρνουσι,... μα η πίστη κ' η ευσέβεια, κ' η γεσπλαχνιά-σου η πλήσα κ' η φρόνεση βαστούσιν-το* Ροδολ. Αφ. [17]· *πάντες οι λοιποί ως λέοντες ορμηθήκαν, κι' ως άνθρωποι την ευσπλαγχνιάν ουδόλως θυμηθήκαν* (παραλ. 1 στ.) *κι' αλλήλως εσκοτώνονταν με κοπτερά μανάρια* Κορων., Μπούας 57· **β**) συμπάθεια, εύνοια: *ο θείος ζήλος τό 'καμεν κ' η πολλή-του 'σπλαχνία οπού 'χεν* (ενν. *ο Μιχάλης*) *εις τους χριστιανούς κ' εις όλην την Βλαχία* Παλαμήδ., Βοηβ. 13· **γ**) προσήνεια (Η σημασ. και στο Βλαχ., λ. *σπλαγχνοσύνη*): *ώς είδε ο σουλτάνος την δουλοσύνην αυτών, εδέκτη-τους με μεγάλην ευσπλαχνίαν και αγάπην και ορισμόν τους έδωσε ότι να είναι ελεύτεροι από άπασαν εγγαρείαν* Χρον. σουλτ. 133^{32}· **δ**) αγάπη, στοργή (Η σημασ. και στο Βλάχ.): *Ο λόγος-σου απόκρουστος μήν έν' ποτέ σ' εκείνη και της γυναίκας την καρδιά η ευσπλαχνιά την κλίνει, διατί κάλλιό 'ν' να σ' αγαπά παρά να σε φοβάται* Φαλιέρ., Λογ. (Bakk. - van Gem.) 178.

ευσπλαγχνίζομαι.

Το μτγν. *ευσπλαγχνίζομαι* (Lampe, Lex.). Βλ. και *σπλαγχνίζομαι*.

Συμπαθώ: *Όλοι δειλιάζουν, τρέμουσιν κοντάριν του Αλαμάνου και ο ρήγας τον ηγάπησεν, από ψυχής τον θέλει. Και η ρήγαινα πλειότερον εις τούτον ευσπλαγχνίσθη. Και ηθέλασιν από καρδιάς γαμβρόν να τον επάρουν* Ιμπ. 361.

ευσπλαγχνικά, επίρρ.· *ε υ σ π λ α χ ν ι κ ά.*

Από το επίθ. *ευσπλαγχνικός*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ., λ. *ευσπλαγχνικός*). Βλ. και *σπλαγχνικά*.

Από οίκτο, από συμπόνια (Η σημασ. και σήμ., Πρωΐας Λεξ., ό.π.): *Ιδών ο Λύκος αληθή και καθαράν καρδίαν, την προς Θεόν ευλάβειαν και την εξαγορίαν, ευσπλαχνικά εδάκρυσεν και ελυπήθηκέ-την* Γαδ. διήγ. 305.

ευσπλαγχνικός, επίθ.· *ε υ σ π λ α χ ν ι κ ό ς.*

Από το επίθ. *εύσπλαγχνος* και την κατάλ. *-ικός*. Η λ. και σήμ. (Πρωΐας Λεξ.). Βλ. και *σπλαγχνικός*.

Σπλαχνικός, στοργικός: *Αμ' ήτουνα ευσπλαγχνικόν του Σίλβιου τ' άξιον χέρι, λύπην σαν τούτην άσπλαγχνην να πράξει με μαχαίρι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1306]· *το οποίον* (ενν. *το άγιον πνεύμα*) *γοννυκλιτώς παρακαλώ, την αγιωτάτην και γαληνοτάτην των Ενετών αυθεντίαν, την ευσπλαχνικήν ημών μητέρα, να διαφυλάττει ανωτέραν και εκτός παντός ανιαρού συναντήματος* Βελλερ., Επιστ. 54^{33}.

ευσπλαγχνιστικός, επίθ.· *ε σ π λ α γ χ ν ι σ τ ι κ ό ς,* Θησ. Β' [94^{5}].

Από τον αόρ. του *ευσπλαγχνίζομαι* και την κατάλ. *-τικός*. Βλ. και *σπλαγχνιστικός*.

(Προκ. για λόγο) που προκαλεί οίκτο, συμπάθεια, κατευναστικός: *Λοιπόν της κυρα-'Πόλυτας την όρεξίν-του κείνος με λόγους ευσπλαγχνιστικούς όλα της φανερώνει* αυτ. Β' [8^{2}].

εύσπλαγχνος, (I), επίθ., Κορων., Μπούας 3, 23, Εις Θεοτ. 78, Θρ. Θεοτ. 22, Αχέλ. 1290, Ιστ. Βλαχ. 1793· *έ σ π λ α χ ν ο ς,* Ζήν. Β' 195· *ε ύ σ π λ α χ ν ο ς,* Χρον. Μορ. Η 624.

Η λ. στον Ιπποκράτη και σε παπυρ. Ο τ. *έσπλαχνος* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *έσπλαχνος*).

Πονόψυχος, ελεημονητικός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Εκεί πολλούς εφόνευσε κι' άλλους αιχμαλωτίσε, και άλλους, ως εύσπλαγχνος ανήρ, ελεύθερους αφήσε* Κορων., Μπούας 20· *ο Θεός, ως εύσπλαχνος, είδε και τον καημόν-της και τση ξαναφανήκανε οι χάρες των χεριών-της* Ευγέν. 1245.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = ευσπλαγχνία, έλεος: *Υιέ-μου ποθεινότατε, δοξάζω-σου τα πάθη, δοξάζω-σου το εύσπλαγχνον και την μακροθυμίαν* Θρ. Θεοτ. 98.

εύσπλαγχνος, (II)· *εύσπλαγχνοι,* Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 177, εσφαλμ. γρ. αντί *άσπλαγχνοι* (Βλ. και *άσπλαγχνος*).

ευσπλαγχνοσύνη η, Αλεξ. 1926· *ε σ π λ α γ χ ν ο σ ύ ν η.*

Από το επίθ. *εύσπλαγχνος* και την κατάλ. *-σύνη*. Η λ. και στον Κουμαν., Συναγ. ν. λέξ. Βλ. και *σπλαγχνοσύνη*.

α) Διάθεση για βοήθεια: *ανισώς κ' επιθυμάς εσύ ελεημοσύνην, εις άλλον μήν την αρνηθείς, μα δείξ' ευσπλαγχνοσύνην* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [1114]· **β**) συμπάθεια: *Μακάρων χώρα θέλησα να την ιδώ εκείνη, εις αύτην τότ' επήγαινα με την εσπλαγχνοσύνη. Αγάπουν γάρ οι άρχοντες εκείνη για να δούσι* Αλεξ. 1686.

ευσπλαγχνώμαι (?).

Από το επίθ. *εύσπλαγχνος*. Η λ. και στο Βλάχ. Βλ. και *σπλαγχνούμαι*.

Η μτχ. *ευσπλαγχνώμενος* ως επίθ. = εύσπλαγχνος, ελεημονητικός: *ελθών γάρ επί της*

γής ο ευσπλαγχνώμενος (έκδ. *ενσπλαγχνόμενος*· διορθώσ.) *και ιδών ημάς νοσούντας, τους μέν Ιουδαίους αποστραφείς ως ασεβείς όντας, ημάς εξωοποίησε* Φυσιολ. (Zur.) XXV 2[11-2].

ευσπλαχν-, βλ. *ευσπλαγχν-*.

ευστάθεια η.

Το μτγν. ουσ. *ευστάθεια*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

Σταθερότητα καταστάσεως: *πρέσβευε υπέρ ειρήνης και ευσταθείας των ευσεβών βασιλέων και παντός του χριστωνύμου λαού* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 25[5].

εύστατος· *ευστάτω*, Καλλίμ. 503, εσφαλμ. γρ. αντί *ενστάτω* [Πβ. και Καλλίμ. (Lambr.) 503· βλ. όμως καί Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 176].

ευστέφανος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευστέφανος*.

Ωραία στολισμένος: *κέλευσις του κτίστου, τον ουρανόν ευστέφανον τοις αστράσι γενέσθαι. Τότε των άστρων ουρανός τω κάλλει διηνθίσθη* Μανασσ., Χρον. 103.

ευστήρικτος, επίθ.

Η λ. σε σχόλ. (L-S).

(Μεταφ.) στέρεος, σταθερός: *ήν Σθενέλαος ευήλιξ, ευχαράκτηρος, ωραίος* (παραλ. 1 στ.) *και ευστήρικτος τας φρένας* Ερμον. Δ 183.

εύστολος, επίθ., Ερμον. Ζ 65.

Το αρχ. επίθ. *εύστολος*.

1) Καλά εξοπλισμένος, εφοδιασμένος: *στολάρχης αναδείκνυται, πιστεύεται την μάχην, πληροί την θάλασσαν σκαφών ευστόλων, καλλιπρώρων* Μανασσ., Χρον. 5658. **2**) Καλοφτιαγμένος: *εικοσάχρονος παρθένος, εύστολη την ηλικίαν και κατάλευκη την σάρκα* Ερμον. Ζ 37.

Το ουδ. ως ουσ.= ικανοποιητική σωματική διάπλαση: *όλον οικειούμενος* (ενν. *ο βασιλεύς*) *το παγκράτιον τω του σώματος ευμήκει, τω ευστόλω της πλάσεως, τω ανδρικώ και γενναίω* Έκφρ. ξυλοκ. 16[1].

ευστόμαχος, επίθ., Ιατροσ. κώδ. φ4θ'.

Το μτγν. επίθ. *ευστόμαχος*.

Εύπεπτος: *Περί του κρέατος του εμού ού λέγω, ουδέ φάσκω· είδασιν γάρ οι τρώγοντες και οι εσθιοντές με ...καλοστομαχίαν, εύνοστα και ευστόμαχα άπαντά-μου τα μέλη* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 477.

εύστοργος, επίθ.

Από το επίρρ. εὖ και το ουσ. *στοργή*. Η λ. στη Σούδα (L-S). Βλ. και L-S suppl.

Στοργικός: *Πέφυκαν ούτοι και γονείς αρσενικών παιδίων ευστόργων τε, πανευθαλών, πέντε ανδρειωμένων* Διγ. Ζ 32.

ευστοχώ.

Το μτγν. *ευστοχέω*.

Πετυχαίνω το στόχο, χτυπώ ακριβώς κ.: *Άν ευστοχείς εις το πουλίν ως εις εμέ σαγίτταν* Λίβ. Sc. 85 (κριτ. υπ.)· (μεταφ.) πετυχαίνω: *Αποσκοπών* (ενν. *ο Καλλίδημος*) *ούν καθ' εαυτόν αφρόνως δράσσειν φόνιον έργον εις Χαρικλέα* (παραλ. 1 στ.) *ως ευστοχήσοι της Δροσίλλης τον γάμον* Ευγεν., Δρόσ. Ζ' 55.

εύστροφος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύστροφος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Επιτήδειος, ικανός: *έστειλε Δημήτριον τον Λεοντάριν, άνδρα συνετόν και περί τα πολεμικά εύστροφον του παραλαβείν την Θεσσαλονίκην* Δούκ. 113[3].

Το ουδ. ως ουσ. = ευκινησία, ταχύτητα: *είναι γάρ ταυτί τό τε κατά πλήθος εξιέναι μικρού και αριθμόν υπερβαίνον, τό τε της κινήσεως εύστροφον και οξύτατον* αυτ. 105[17].

ευστώμυλος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὖ* και το επίθ. *στωμύλος*.

Ομιλητικός, καταδεχτικός: *ας είσαι εις πάντας πρόσχαρος, ευστώμυλος εις όλους* Αλεξίου Κομνηνού Ποίημα παραινετικόν (Wagn., Carm. 8[180]).

ευσυγκρίτως, επίρρ.

Από το επίθ. *ευσύγκριτος*.

Με καλή, σωστή διάκριση: *αλλ' ίδε την ασύγκριτον του θεανθρώπου κρίσιν, πώς ευσυγκρίτως έφερε το απάκιν εις εμέναν!* Προδρ. IV 185.

ευσυμπάθητος, επίθ.

Από το επίρρ. *εὖ* και το ρηματ. επίθ. *συμπαθητός*. Η λ. τον 6. αι. (Sophocl.).

Που αισθάνεται συμπάθεια για όσους υποφέρουν: *Η δέ ως ευσυμπάθητος και φιλάνθρωπος μόνην παρευθύς έδωκεν αυτῷ την παναγίαν Ζώνην* Παϊσ., Ιστ. Σινά 221.

ευσυνείδητος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευσυνείδητος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Που συναισθάνεται τα καθήκοντά-του (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. **1**): *υπήρχεν ευσυνείδητος άνθρωπος* Δούκ. 405[2].

ευσύνετος, επίθ.

Η λ. στον Αριστοτέλη (L-S).

Συνετός, φρόνιμος: *εκπλήττεται τας φεραυγείς χάριτας του προσώπου, θαυμάζει την ευσύνετον μεγαλογνωμοσύνην* Μανασσ., Χρον. 2628.

ευσύνθετος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

1) (Προκ. για πρόσ.) που έχει ωραίο παράστημα: *τολμηρός, ωραίος, νέος* (παραλ. 1 στ.) *και ευσύνθετος, μελάνθριξ* Ερμον. Δ 268. **2**) Τακτοποιημένος: *αμπελώνα... εποίησεν, ευσύνθετον, ωραίον και ευμήκην* Διγ. Ζ 3923.

ευσύνοπτος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευσύνοπτος*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

Σύντομος, γρήγορος: *Τότε οι Τούρκοι...βουλήν ευσύνοπτον βουλεύονται μάλα και σοφιστικήν* Δούκ. 37[14].

ευσυντάκτως, επίρρ.

Από το επίθ. *ευσύντακτος*. (Για τη λ. βλ. L-S, λ. *ευσύντακτος*).

Με καλή παράταξη: *ευσυντάκτως διελθόντες την Ασίαν ξενοτρόπως εις την ενεγκαμένην αφίκοντο* Θεολ., Τζίρ. 357[22].

εύτακτα, επίρρ.

Από το επίθ. *εύτακτος*.

Με σεμνότητα, με σεβασμό: *Έπειτα επροσκύνησαν* (ενν. *τα παιδία*) *εύτακτα και εμίσσευσαν* Χρον. σημείωμα του 1514 (Μανούσ., Εραν. 67, 1963, 166[67]).

εύτακτος, επίθ., Σοφιαν., Παιδαγ. 106.

Το αρχ. επίθ. *εύτακτος*.

α) Που γίνεται με μετριότητα: *ευωχίαν την εύτακτον και αρμόδιον τάξιν* Διγ. (Trapp) Gr. 1837· **β**) ταιριαστός: *έσχεν το είδος έμορφον, το κάλλος του προσώπου, της ηλικίας εύτακτον και το κορμίν-της κάλλος* Απολλών. 11· **γ**) που έχει τάξη, που αρμόζει: *Όταν γάρ έλθωσιν εις ηλικίαν ανδρών και καταφρονήσουσι τον εύτακτον και ορθόν βίον* Σοφιαν., Παιδαγ. 103.

ευτακτώ.

Το αρχ. *ευτακτέω*.

Διατηρώ την τάξη: *ουκ έστιν έτερος Θεός αληθής ή ο ποιήσας τα πάντα, άπερ ... και άγει και φέρει και ευτακτεί, ως βούλεται* Ψευδο-Σφρ. 482[19].

εύταρμος· *εύταρμη,* Σκλέντζα, Ποιήμ. 3[13], εσφαλμ. γρ. αντί *εύτορμος* (βλ. *εύτολμος*).

ευτείνος, αντων., βλ. *αυτείνος*.

ευτελής, επίθ., Έγγρ. του 1116 (Λάμπρ., ΝΕ 7, 1910, 37[7]), Γλυκά, Αναγ. 111, Αρμεν., Εξάβ. Γ' 3[112], Δ' 7[6], Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 564, Φλώρ. 22, Σφρ., Χρον. μ. 134[35], Αρσ., Κόπ. διατρ. [1553], Ροδολ. Αφ. [71].

Το αρχ. επίθ. *ευτελής*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Φτωχός, ταπεινός: *τους ευγενείς και ένδοξους αξίως να δεξιούνται, τους ευτελείς και ταπεινούς πάλιν να αγαπούσιν* Φλώρ. 165· **β**) ευτελής, ασήμαντος, ανάξιος λόγου (Η σημασ. και σήμ.): *αγράμματος ειμί και νέος ρακενδύτης και μοναχός των ευτελών, των αποκαθισμένων* Προδρ. III 21· *ακόμη και το ευτελές το άκρον της ουράς-μου χρώνται αυτό οι αλιείς εις άγρας των ιχθύων* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 628· *Επειδή τα λόγια οπού γίνονται ... χωρίς στοχασμόν είναι ευτελή και ολίγου τινός άξια* Σοφιαν., Παιδαγ. 106· **γ**) (νομ.) αναξιόπιστος: *Ο προάγων μάρτυρας έν τινι δίκη, εάν ύστερον εν ετέρα δίκη κατ' αυτού φέροιντο, μή εχέτω εξουσίαν παραιτήσασθαι αυτούς, τυχόν ως ευτελείς ή τι τοιούτον* Αρμεν., Εξάβ. Α' 6[24].

ευτέρπομαι.

Από το επίρρ. *εύ* και το *τέρπομαι*.

Χορταίνω ευχαρίστηση: *η μήτηρ-του η ευγενική ηγάλλετο καρδία, ηυτέρπεντο* (έκδ. *ηυτρέπεντο*· διορθώσ.), *ευφραίνετο, ηγάλλετο η ψυχή-της* Αχιλλ. Ν 78.

ευτέχνως, επίρρ., Ευγεν., Δρόσ. Α 98, Διγ. (Trapp) Gr. 1620.

Το μτγν. επίρρ. *ευτέχνως* (Steph., Θησ., λ. *εύτεχνος*). Η λ. και σε σχόλ. (L-S, λ. *εύτεχνος*).

Με τέχνη, με επιτηδειότητα: *το σπαθίν ελκύσας ολοψύχως προς Μαξιμούν ευτέχνως απηρχόμην* Διγ. (Trapp) Gr. 2916· *τους των δακρύων οχετούς ευτέχνως ανακόπτει* Μανασσ., Χρον. 5017.

ευτεχνώς, επίρρ.

Το μτγν. επίρρ. *ευτεχνώς* (Steph., Θησ., λ. *ευτεχνής*).

Με επιτηδειότητα: *της ολκάδος έξω παρ' ημών ευτεχνώς ειλκυσμένης* Ευγεν., Δρόσ. Ϛ' 115.

ευτην-, βλ. *ευθην-*.

ευτόκειος, επίθ., Φυσιολ. 352[26] δίς, 353[3], Φυσιολ. (Offerm.) G 76[9].

Από το ουσ. *ευτοκία* και την κατάλ. *-ιος*. Η λ. τον 6. αι. (L-S).

Που βοηθά τον τοκετό: *όταν γίνεται η θήλη έγκυος..., μή δυναμένη τεκείν απέρχεται ο άρρην κατά νότον και λαμβάνει λίθον ονόματι ευτόκειον ... και θέτει εν τη κοιλία αυτής και ευκόλως γεννά η θήλη* Φυσιολ. (Legr.) XXXII.

εύτολμα, επίρρ., Διήγ. Βελ. Neap. 191, Φλώρ. 1726, Αχιλλ. Ν 193, 1469, Παρασπ., Βάρν. C 65, 71, 268, Αργυρ., Βάρν. Κ 74, Ριμ. Βελ. 287.

Από το επίθ. *εύτολμος*.

Με θάρρος, με τόλμη: *Ο Φλώριος αποκρίνεται εύτολμα προς εκείνον* Φλώρ. 1796· *να πολεμείτε εύτολμα ως άνδρες τιμημένοι* Διήγ. Βελ. 188.

ευτολμία η, Τρωικά 533[7], Διγ. (Trapp) Gr. 2670, 2699, 3624, Διγ. Ζ 3242, Κορων., Μπούας 47, Διγ. Άνδρ. 384[20]· *ε υ τ ο λ μ ι ά,* Παρασπ., Βάρν. C 185, 396.

Το αρχ. ουσ. *ευτολμία*.

Μεγάλο θάρρος, τόλμη: *κάλλος, ανδρείαν, φρόνησιν, μεγάλην ευτολμίαν* Διγ. Ζ 3200· *εμέ μεγάλη ευτολμιά με φαίνεται εις τούτο* Φλώρ. 1727.

εύτολμος, επίθ.· *ε ύ τ ο ρ μ ο ς.*

Το αρχ. επίθ. *εύτολμος*. Ο τ. αναλογ. προς το *απότολμος* 〉 *απότορμος*.

Αποφασιστικός: *Όταν βαλθεί η εύτορμη* (έκδ. *εύταρμη*· διορθώσ.) *και γρήγορή-σου χάρη, τό ορίσεις πράγμα να γενεί, δὲν είναι ν' ακροπάρει* Σκλέντζα, Ποιήμ. 3[13].

ευτολμότης η, Παρασπ., Βάρν. C 111.

Από το επίθ. *εύτολμος* και την κατάλ. *-της*.

Μεγάλη τόλμη, θάρρος: *μετά ευτολμότητος αυτούς απηλογήθη* Αργυρ., Βάρν. Κ 119.

ευτράπελος, επίθ.· *ε υ τ ρ ά π η λ ο ς,* Χρον. Τόκκων 3490.

Το αρχ. επίθ. *ευτράπελος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ευκίνητος, επιδέξιος: *λευκός και καλοήθης και ευτράπηλος, ευήλιξ* Ερμον. Δ' 107.

ευτράπηλος, επίθ., βλ. *ευτράπελος*.

ευτράχηλος, επίθ.

Το μτγν. επιθ. *ευτράχηλος*.

Που έχει ωραίο τράχηλο: *ευτράχηλοι, ωραίοι   και μακρόρρινοι συμμέτρως* Ερμον. Δ′ 217.

ευτρεπίζω, Διγ. Z 553, 2194, 3541, Επιθαλ. Ἀνδρ. Β′ 547, Πρέσβ. ιππ. 248, Φλώρ. 312, 350, 632, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 571, Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 670, Αργυρ., Βάρν. Κ 113, Δούκ. 131^{15}, Κορων., Μπούας 87, Δωρ. Μον. XL, Διγ. Ἀνδρ. 315^{11}, 392^{9}, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ′ [405]·   *φ τ ρ ε π ί ζ ω,* Θησ. Υπόθ. IB′ [6], Βίος Δημ. Μοσχ. 403.

Το αρχ. *ευτρεπίζω*.

I Ενεργ. **Α′** Μτβ. **1α**) Ετοιμάζω κ.: *ο ξενοδόχος παρευθύς τον δείπνον ευτρεπίζει* Φλώρ. 1234· *Ο ... τοκετός της δούλης ούκ αυτοίς, αλλά τῳ δεσπότῃ διαφέρει· ο γάρ άνθρωπος ούκ έστι καρπός, ως της φύσεως δι' αυτόν ευτρεπισάσης τους καρπούς* Αρμεν., Εξάβ. Β′ 1^{10}· *Είτα προστάξας εν μιᾷ λουτρόν ευτρεπισθήναι* (παραλ. 1 στ.) *τον συν τοις φίλοις λούσασθαι* Διγ. (Trapp) Gr. 3398·   **β**) τακτοποιώ, ρυθμίζω: *από τότε ήρξατο τα της οδού ευτρεπίζειν* Διγ. (Trapp) Gr. 568· *εψήφισαν βασιλέα Θεόδωρον τον Λάσκαριν ... Και έτσι ευτρέπισαν τον βασιλικόν θρόνον* Δωρ. Μον. XXXI.   **2α**) Διακοσμώ, στολίζω κ.: *όλον τον ναόν ευτρέπισε και τον ελάμπρυνε ... με διάφορας εικόνας* Ιστ. πατρ. 197^{22}· *να ορίσεις να ευτρεπίσουσιν αυλάς και το παλάτιν   και να χαρείς, να ευφρανθείς, μεγάλως να ευθυμήσεις   ωσάν όταν εγέννησες υιόν-σου τον Ιμπέρη* Ιμπ. 874·   **β**) καλλωπίζω, περιποιούμαι κάπ.: *Ας ευτρεπίσει* (ενν. *η Πλάτζια Φλώρα*) *την μορφήν, το κάλλος του προσώπου* Φλώρ. 963· *την εμαυτήν ηυτρέπιζα ώσπερ κατά το έθος* Διγ. Z 2569.   **3**) Εφοδιάζω, εξοπλίζω: *απήτις το ευτρέπισεν* (ενν. *το κάτεργο*) *απ' άρματα και πλούτη,   και πολεμάρχους κι' άρχοντες* Απόκοπ. 313· *είμεσθεν με άρματα ευτρεπισμένοι και ενικήσαμεν πόλεις και κάστρη* Διγ. Ἀνδρ. 383^{38}.   **4**) Διαμορφώνω κ. σε κ.: *Ευρίσκει τόπον θαυμαστόν, κτίζει το μοναστήριν,   συντόμως το ευτρέπισεν μέγαν αγιαστήριν* Ιμπ. (Legr.) 664.   **Β′** Αμτβ. **α**) είμαι έτοιμος: *παρευθύς ο μισθαργός ευρέθη με τα ρόδα·   εις θέσιν γάρ και λογισμόν και ακοήν και γνώσιν   προς την φωνήν ηυτρέπισεν ο μισθαργός προς τούτον* Καλλίμ. 1904·   **β**) ετοιμάζομαι: *πάραυτα ηυτρέπισαν ίνα τον αποβγάλουν   οι πέντ' οι γυναικαδελφοί κι' ο Διγενής Ακρίτης* Διγ. (Trapp) Esc. 456.   **II** (Μέσ.) ετοιμάζομαι: *εκείνος ευτρεπίζετο να υπά εις την Αντιοχείαν* Απολλών. 371· *Δαρείος ηυτρεπίζετο και πάλιν εις την μάχην   και πολεμείν Αλέξανδρον ο δυστυχής εκ τρίτου* Βίος Αλ. 3802· *επορεύθη εν τη Μαγνησίᾳ βουλόμενος αντιμαχήσασθαι, ετοιμάζων και ευτρεπιζόμενος τάχα εις το δοκούν* Ἐκθ. χρον. 54^{3}·

Η μτχ. *ευτρεπισμένος* ως επίθ. = έτοιμος: *άριστον πολυτελή είχεν ευτρεπισμένον* (ενν. *ο δούξ*) Φλώρ. 308· *να ιδείς ευθύς να γεννηθούν εις την γήν καβαλάριοι   αρματωμένοι δυνατά, πολέμου ευτρεπισμένοι* Πόλ. Τρωάδ. 297.

ευτρέπισις -ση η, Ιμπ. (Legr.) 107.

Από το *ευτρεπίζω* και την κατάλ. *-σις*.

1) «Αρματωσιά»?: *Εστρώσασίν-του το φαρίν, πηδά, καβαλικεύει   με θαυμαστήν ευτρέπισιν, λαμπροαρματωμένος* Ιμπ. 102.   **2**) (Πληθ.) έργα εξωραϊσμού: *Ξοδιάζει πράγμαν άπειρον, αμέτρητα δουκάτα   να ποίσει του μοναστηριού ευτρέπισες μεγάλες* Ιμπ. 596.

ευτρεπισμός ο.

Το μτγν. ουσ. *ευτρεπισμός* (Lampe, Lex.).

Προπαρασκευή, προετοιμασία: *Ο διδόμενος χρόνος τοις εναγομένοις του ευτρεπισμού τριμηνιαίος εστίν* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 2^{5}.

[**ευτρέπομαι·**   *ηυτρέπεντο,* Αχιλλ. Ν 78, εσφαλμ. γρ. αντί *ηυτέρπεντο* ή *ηυτέρπετο*].

εύτροπος, επίθ.

Η λ. στον Αριστ.

Εύστροφος, επιδέξιος: *Εν τούτῳ αποδιαλέξασιν τον κόντον της Τσαμπάνιας,   διατί ήτον ευτροπώτερος κ' εις τ' άρματα επιδέξιος* Χρον. Μορ. Η 141.

εύτροφος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

(Προκ. για ποταμό) που χαρίζει ευφορία, γονιμοποιός: *τας λιπαροβώλακας αρούρας Αιγυπτίων   ευτρόφοις άρδει* (ενν. *ο Νείλος*) *ρεύμασι και τίθησιν ευκάρπους* Μανασσ., Χρον. 227.

ευτύς, επιρρ., βλ. *ευθύς*.

ευτυχαίνω, Χρον. Τόκκων 931, 961.

Από το *ευτυχώ* κατά τα ρ. σε *-αίνω*. Η λ. στο Βλάχ. και στον Κατσαΐτ., Κλ. Α′ 194, Γ′ 414.

Α′ (Μτβ.) ευοδώνω, οδηγώ σε αίσιο τέλος: *διά να κατευοδώνει και ευτυχαίνει ο Θεός τες υπόθεσές-των* Χριστ. διδασκ. 159.   **Β′** Αμτβ. **α**) ευτυχώ, ζώ ευτυχισμένος (Η σημασ. στο Βλάχ.): *από κάλλιον εις κάλλιον ευτυχαίνοντας* (ενν. *το Βελγικόν γένος*) *και ανθίζοντας* Χριστ. διδασκ. Προοίμ. [g]·   **β**) μου έρχονται ευνοϊκά τα πράγματα, έχω τύχη: *ο δούκας εβοηθήθη·   πάλε και με την γνώσιν-του και με τα πράγματά-του.   Ἠτον και θέλημα Θεού πάντα να ευτυχαίνει* Χρον. Τόκκων 1975.

ευτυχαποστέλλω.

Από το επίρρ. *ευτυχώς* και το *αποστέλλω*.

Στέλνω κάπ. «με το καλό»: *Κυρά, να ίδεις την Τύχην-σου, την Ευτυχοκυράν-σου, λέγε-με πόθεν περπατείς και πού ευτυχαπεστάλθης;* Λόγ. παρηγ. L 335.

ευτύχημα(ν) το, Λόγ. παρηγ. L 82, 265, 473, 636, 692, Λόγ. παρηγ. Ο 704.

Το αρχ. ουσ. *ευτύχημα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευτύχημα, ευτυχές γεγονός (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Μάνα, εις τα δυστυχήματα τά σ' έδειξεν η Τύχη   έχω τούτο ευτύχημα, ότι ηύρηκα εσένα* Λόγ. παρηγ. Ο 270· *Αλλ' ήν ουδέν, ως έοικεν, ευτύχημα του βίου   ζάλης και λύπης αμιγές* Μανασσ., Χρον. 2640.   **2α**) Ευτυχία: *Αφόντις εγεννήθην   έχω την τύχην κατ' εμού, πικραίνει-με καθ' ώραν,   ημέραν ευτυχήματος ποτέ ουδέν με δείχνει* Λόγ. παρηγ. Ο 80·   **β**) καλοτυχία, τύχη: *Οι δέ διώκοντες αυτόν...   εύρον αυτόν τον ποταμόν το ρεύμα πλημμυρούντα* (παραλ. 2 στ.) *υπέστρεψαν ηττώμενοι και προς Δαρείον ήλθον,   ειπόντες ούτοι προς αυτόν ευτύχημ' Αλεξάνδρου* Βίος Αλ. 3562.

ευτυχής, επίθ., Διγ. (Trapp) Gr. 1924.

Το αρχ. επίθ. *ευτυχής*. Η λ. και σήμ. ως λόγ. (Δημητράκ.).

1α) Καλότυχος, που ευνοείται από την τύχη: Ξένε-μου, άν ήσουν ευτυχής και πλούσιος εγεννήθης Λόγ. παρηγ. L 620· *ουδόλως γάρ ησύχασεν ο κακός εχθρός ούτος και αφανιστής του γένους χριστιανών ... Ευτυχής δέ φαινόμενος προς πολλούς και ταις νίκαις*

επαρθείς ο κατάρατος εστράτευσε Ιστ. πολιτ. 45^{14}· **β**) που φέρνει ευτυχία: *Για θαυμαστά και ευτυχή πράγματα διαλεμένος* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [84]· *ως τάχα ταύτην λέγεσθαι νίκην θανατηφόρον* (παραλ. 2 στ.), *νίκην ούκ άγαν ευτυχή, νίκην ακερδεστάτην* Γλυκά, Στ. Β' 22· **γ**) τυχερός, «γούρικος»: *Η φύσις γάρ του λιθαριού* (ενν. *του δακτυλιδιού*) *πολλά ευτυχής υπάρχει· ενέργεια έχει εκ Θεού τον θάνατον διώκειν* Φλώρ. 1196. **2**) Ευτυχισμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *τό επόθουν ηύρηκά-το* (παραλ. 1 στ.), *θανάτου ούκ έχω μέρεμνα πολλήν, ευτυχής υπαγαίνω* Λίβ. Esc. 2204· (Ως επίθ. βασιλέων και ευγενών) (Βλ. και Χατζή, Αθ. 55, 1951, 207-8): *τον νικητήν, τον ευτυχή, τον μέγαν αριστέα* (ενν. *τον Μανουήλ τον Κομνηνόν*) Προδρ. III 400x (χφφ SA) (κριτ. υπ.)· *Βασιλείου του ευτυχούς, ακρίτου του μεγάλου* Διγ. (Trapp) Gr. 1007. **3**) (προκ. για ομιλητή) εύστοχος, επιτυχής: *εις λόγους τ' ευτυχέστατος, εις πράξιν ευτυχίτης, εί τί 'λεγεν εγίνετο ως δεύτερος προφήτης* Ριμ. Βελ. 193. **4**) Ευχάριστος: *εί ποθείς κατά πολύ γυναίκα σέ λαβείν-με καλόν ήδη και ευτυχές και αρεστόν τυγχάνει* Διγ. Ζ 1708.

Το αρσ. ως ουσ. = άρχοντας, προύχοντας: *αυτός εις την Αδριανού ώρμησε,... άγων συν αυτώ και τους του παλατίου και τους λογάδας και ευτυχείς πάσης Αχαΐας* Δούκ. 425^{19}.

ευτυχία η, (**Ι**), Ντελλαπ., Ερωτήμ. 636, Αχιλλ. (Haag) L, 258, Αχιλλ. Ν 75, Αχιλλ. Ο 137, Δούκ. 87^{7}, Έκθ. χρον. 39^{4}, 68^{32}, Κυπρ. ερωτ. 154^{10}, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1575]· *ε υ τ υ χ ι ά*, Λόγ. παρηγ. Ο 304, Προδρ. IV 128, Λίβ. Ν 1098, Ψευδο-Γεωργηλ., Αλ. Κων/π. (Wagn.) 395, Αιτωλ., Μύθ. 82^{3}, Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 71.

Το αρχ. ουσ. *ευτυχία*. Ο τ. *ευτυχιά* και στον Κατσαΐτ, Ιφ. Β' 546, Κλ. Αφ. 61 και Γ' 183. Η λ. και σήμ.

1) Ευτυχία: *εκάθισε στον θρόνον-του, ας είν' με ευτυχίαν χρόνους, ημέρες περισσές να ζήσει στο σκαμνί-του* Ιστ. Βλαχ. 1240· (ως προσωποπ.): *έναι σιμά το κάστρον-της, μάννα, της Ευτυχίας* Λόγ. παρηγ. L 304. **2**) (Στον πληθ.) ηδονές (Βλ. Ευαγγελ., Ιστ. Θεάτρ. Κεφαλλην. 32 σημ. 10): *Τες αρετές επιάσαμε, τες ευτυχιές μισούμε* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 73.

[**ευτυχία** η, (**ΙΙ**)· *ευτυχίαν*, Διήγ. παιδ. 70, πιθ. εσφαλμ. γρ. αντί *ευωχίαν*].

ευτυχιάρης, επίθ.

Από το ουσ. *ευτυχία* και την κατάλ. *-άρης*.

Καλότυχος, ευτυχισμένος: *Χαίρε ... ότι απόκτησες υιόν τον Αλέξανδρον, ... ευτυχιάρης εις το ριζικόν-του* Διήγ. Αλ. V 27.

ευτυχισμός ο.

Από το *ευτυχίζω* και την κατάλ. *-μός*. Η λ. και στη λογοτ. (Δημητράκ.).

Ευτυχία (Η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ.): *Κ' ευτυχισμόν αμέτρητον μού 'φερε η 'πιβουλή-σου* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1650].

ευτυχίτης ο.

Εκτεταμένος τ. του επιθ. *ευτυχής* από μετρ. αν. Βλ. και Steph., Θησ., λ. *ευτυχήται*.

Τυχερός, επιτυχημένος: *εις λόγους-τ' ευτυχέστατος, εις πράξιν ευτυχίτης* Ριμ. Βελ. 193· *αδελφοί ομόμητροι ήσαν και ευτυχίται* Ριμ. Βελ. 374.

Ευτυχοευτυχία *η*.

Από αναδίπλωση του ουσ. *ευτυχία*.

(Προσωποπ.) ευνοϊκή τύχη, ευτυχία: *Τούτο λέγω βασμίδιον της Ευτυχοευτυχίας* Λόγ. παρηγ. Ο 411.

Ευτυχοκυρά η, Λόγ. παρηγ. L 302.

Από το επίθ. *ευτυχής* και το ουσ. *κυρά*.

Δύναμη που φέρνει την ευτυχία, Τύχη: *Κυρά, να ίδεις την Τύχην-σου, την Ευτυχοκυράν-σου* Λόγ. παρηγ. L 334.

εύτυχος, επίθ., Λόγ. παρηγ. Ο 104, Διήγ. Βελ. 124, 337, 341, Διήγ. Βελ. Neap. 128, Ριμ. Βελ. 201, Γεωργηλ., Βελ. 174.

Από το *ευτυχώ* με την κατάλ. -ος αναλογ. πρός το *δύστυχος*. Η λ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

Ευτυχισμένος, καλότυχος (Η σημασ. και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ., Παπαδ. Α., Λεξ.): *εύτυχους νά 'χεις όλους-σου τους χρόνους, εύτυχη πάσα-σου δουλειάν τήν πιάσεις* Κυπρ. ερωτ. $104^{41,42}$.

ευτυχοτυχία η, Λόγ. παρηγ. L 18, 401, 705, Λόγ. παρηγ. Ο 9, 106, 343, 691, Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1218.

Από το *ευτυχοτυχώ* και την κατάλ. *-ία*.

α) Ευτυχία, καλοτυχία: *να με ξενώσει εκ το σκαλίν της ευτυχοτυχίας και να με ποίσει δουλευτήν της πικροδυστυχίας* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 24· **β**) (ως προσωποπ.): *Πρώτη αδελφή ένι, ξένε-μου, η Ευτυχοτυχία και δεύτερος... η Κακοδυστυχία* Λόγ. παρηγ. Ο 314.

ευτυχοτυχώ, Λόγ. παρηγ. L 729.

Από το ουσ. *ευτυχία* και το *-τυχώ*.

Βρίσκω την ευτυχία: *να τον ειπώ και πότε γούν θέλει ευτυχοτυχήσει* Λόγ. παρηγ. Ο 114.

ευτυχοχαριτωμένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *ευτυχία* και τη μτχ. *χαριτωμένος*.

Γεμάτος χάρη και ευτυχία: *κυρά-μου, Ευτυχία-μου, ευτυχοχαριτωμένη* Λόγ. παρηγ. Ο 689.

ευτυχώ, Σπαν. Α 210, Κομν., Διδασκ. Δ 336, Γλυκά, Στ. 379, Λόγ. παρηγ. L 111, 184, 275, Λόγ. παρηγ. Ο 103, Προδρ. IV 14 (χφ. b) (κριτ. υπ.), Ερμον. Ω 8, Βίος Αλ. 913, 4090, Διήγ. Βελ. Neap 122, Λίβ. (Lamb.) Ν 2870, Χρον. Τόκκων 169, Αιτωλ., Μύθ. 139^{9}, Ιστ. Βλαχ. 1738, Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [989], Διγ. Ο 412, 627, 747, κ.α.· *φ τ υ χ ώ*, Αλεξ. 2438, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 84.

Το αρχ. *ευτυχέω*. Ο τ. *φτυχώ* και σήμ. στην Πελοπόννησο (Andr., Lex.). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' Μτβ. **1**) Τυχαίνω, έχω την τύχη να ...: *Εδώ εις την χρονοστράταν-μου, λέγε μου, άν ευτυχήσω άνθρωπον να ίδω πούβετις διά παρηγοριάν-μου* Λόγ. παρηγ. L 159· *την λόγχην ακοντίσας ο γάρ Σαρπηδών προς αύτον ούκ ευτύχησεν το δόσμα* Ερμον. Σ 42. **2**) Έχω αφθονία κάπ. πράγματος: *τοιούτον στόλιον η γή παντόχροον εφόρει, τοιούτον πέπλον ευανθές, ευύφαντον ηυτύχει* Μανασσ., Χρον. 87· *βλέψας* (ενν. *ο Βασίλειος*) *πάντας αυχμηρούς μηδ' άντλον ευτυχούντας* (ενν. *τους χρυσιοφρούρους οίκους*) *ήλγει, βαρέως*

έφερεν Μανασσ., Χρον. 5258. **Β'** Αμτβ. **1**) Είμαι ή γίνομαι ευτυχισμένος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *άν ευτυχείς μή χαίρεσαι και άν δυστυχείς μή κλαίεις* Γλυκά, Στ. 377· *άλλον τίποτε ούκ ένι εἰμή της τύχης τα καλά τά έχουν οι ευτυχούντες* Λόγ. παρηγ. Ο 183· *την τύχην κιλαδήσετε την γλυκοδροσισμένη* (έκδ. *γλυκοδροσισμένην*· διορθώσ.) *οπού δυό ποθητοί γροικούν σήμερο ευτυχισμένοι* (έκδ. *ευτυχισμένην*· διορθώσ.) Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [1386]. **2**) Πετυχαίνω: *πρώτον Θεόν πιστεύομεν, δεύτερον βασιλέα και τρίτον Βελισάριον να έχομεν αυθέντην άν θέλεις να ευτυχήσομεν, κερδίσεις τους εχθρούς-μας* Διήγ. Βελ. 118· *ευρόντες* (ενν. *οι Αραβίται θείοι*) *ευτυχούντα-με εις πάντας τους πολέμους εξουσιαστήν μ' εποίησαν εις όλην την Συρίαν* Διγ. Ζ 484.

ευτυχώς, επίρρ. Βιος Αλ. 5072.

Το αρχ. επίρρ. *ευτυχώς*. Η λ. και σήμ.

1) Με καλή τύχη, με ευτυχία (Η σημασ. και σήμ. Δημητράκ. στη λ. 1): *Πάσι τοις ορθοδόξοις χριστιανοίς τοις ούσιν εν Βενετίαις υγιώς και ευτυχώς δοθήτω εις τον Άγιον Γεώργιον* Μεταξά, Επιστ. 46. **2**) Με επιτυχία: *Θηβαίοι δυνατοί προς μάχην και πολέμους, ανδραγαθούντες ευτυχώς, αείποτε νικώντες* Βιος Αλ. 2701.

ευυπόληπτα, επίρρ., Λίβ. Esc. 1139.

Από το επίθ. *ευυπόληπτος*.

Με καλή πρόθεση: *εστέκετον την Ευυποληψίαν και εις τα χέρια-της εβάσταζεν χαρτί μετά γραμμάτων: «Οπού ποθεί ευυπόληπτα φήμην πολλήν εβγάνει, διότι το ευυπόληπτον φήμη πολλή ένι εις τον κόσμον»* Λίβ. Sc. 11.

ευυπόληπτος, επίθ., Λίβ. P 834, 835, 1585, 2429, 2609, Λίβ. Sc. 12, 489 (κριτ. υπ.), 712, 2601, 3043, Λίβ. Esc. 1140, 4206, Λίβ. N 991, 1452, 3201.

Η λ. στον Αριστ.

Που έχει καλή υπόληψη, αξιότιμος: *την φιλίαν-σου την καλήν και ευυπόληπτόν-σου* Λίβ. N 3572· *πόσῳ δέ μάλλον άνθρωπος να δέχεται πιττάκια, πιττάκιν να έχει θάνατον ανθρώπου ευυπολήπτου* Λίβ. N 1610.

Το ουδ. του επιθ. ως ουσ. = η καλή υπόληψη, αξιοπρέπεια: *εις την φιλίαν-σου την ορθήν, εις το ευυπόληπτόν-σου* Λίβ. Sc. 2975.

ευυποληψία η, Λίβ. Sc. 732, 817, Λίβ. N 989, 1632, 1708· *η υ υ π ο λ η ψ ί α*, Λίβ. Esc. 1828.

Από το επίθ. *ευυπόληπτος*.

Καλή υπόληψη: *Και σύ Μυρτάνη δέσποινα, βασίλισσα χαρίτων, βρύσις ερωτικόβρυτε της ευυποληψίας, χάρις χαρίτων έμψυχε* Λίβ. N 11.

Ως προσωποπ.: *Είδα απ' αύτην και ιστέκετον η Ευυποληψία και άκουσε τί έγραφεν εις το χαρτίν-της* Λίβ. Esc. 1137.

ευύφαντος, επίθ., Μανασσ., Χρον. 87.

Από το επίρρ. *εύ* και το επίθ. *υφαντός*. Η λ. στη Σούδα (Steph., Θησ.).

Ωραία υφασμένος: *πέπλον τον ευύφαντον* αυτ. 3458.

ευφερής, επίθ.

Από το επίρρ. *εύ* και το *φέρομαι*,

Που κινείται εύκολα: *πάσα κτίσις κινείται, ως προείπομεν, υπό τεσσάρων στοιχέων. Τα μέν δύο εισίν ευφερή ως ελαφρότερα, κουφιζόμενα εν τῳ αιθέρι* Ψευδο-Σφρ. 520^{11}.

ευφήμησις, Τζάνε, Κρ. πόλ. 118^{25}, εσφαλμ. γρ. αντί *εφήμη της* (Βλ. Πηδώνια, Ελλην. 28, 1975, 358-9).

ευφημία η, Διγ. Ζ 1331, Ηπειρ. 216^{13}, Λίβ. Esc. 4325, Λίβ. N 3753, Ιμπ. 471.

Το αρχ. ουσ. *ευφημία*. Η λ. στο Somav.

α) Ζητωκραυγή, επευφημία: *εμίσευσαν τα κάτεργα, πάγουν με ευθυμία· τον βασιλεάν εποίκασιν μεγάλην ευφημία* Ριμ. Βελ. 248· **β**) εγκώμιο: *έφθασαν εις συνάντησιν της δέσποινας Ροδάμνης, και παρευθύς ευφήμισαν ταύτην την ευφημίαν* Λίβ. Sc. 3171· **γ**) επιδοκιμασία: *Γίνεται ρέντα των πεζών και των καβαλαρίων. Να είδες χαράν ανέκφραστον, μεγάλην ευφημίαν* Ιμπ. 339.

ευφημίζω, Χρον. Μορ. Η 986, 6177, Διήγ. Βελ. 239, 282, Διήγ. Βελ. Neap. 259, 302, Λίβ. P 966, Λίβ. Sc. 3171, Λίβ. N 2064, 2494, 3753, 3791, Χρον. Τόκκων 1003, Δούκ. 111^{16}, Σφρ. Χρον. μ. 164 (κριτ. υπ.), Θησ. Β' [2^5], ΙΑ' [66^8], Ριμ. Βελ. 761, Κορων., Μπούας 78, 104, Χριστ. διδασκ. 334· *'φ η μ ί ζ ω*, Χρον. Μορ. Η 5067· *'φ ο υ μ ί ζ ω*, Διήγ. Βελ. 269, Ερωτοπ. 295, Λίβ. Esc. 2818, 3245, 4325, Ιμπ. (Legr.) 390, Γεωργηλ., Θαν. 99, Διήγ. Αλ. V 28, 52, Διγ. Άνδρ. 354^{28}. — Βλ. και *ευθυμίζομαι* και *ευφημώ*.

Το ενεργ. του μτγν. *ευφημίζομαι*. Για τον τ. *'φουμίζω* βλ. Σακ., Κυπρ. Β', λ. *φουμίζω*.

1) Υμνώ, εξυμνώ, επαινώ: *Οι Γιαννιώται άπαντες, μικροί τε και μεγάλοι, άρχισαν να ευφημίζουσιν το όνομα του δούκα και παρρησίαν ελάλησαν αφέντην να τον φέρουν* Χρον. Τόκκων 1430· *εί δέ πάλιν και χάσωμεν πασένας που γροικήσει το πράγμα πώς επέρασεν θέλει μας ευφημίσει* Παλαμήδ., Βοηβ. 76. **2α**) Επευφημώ, ζητωκραυγάζω: *Το πλήθος ανεβόησεν, τον άνακτα κροτούντες, κροτούντες, ευφημίζοντες χάριν την του δικαίου* Καλλίμ. 2475· *φέρνουν σκουτάριν στρογγυλόν και απάνου με καθίζουν, εις ύψος με ανεβάζουσιν και πρώτον ευφημίζουν Χρυσόν τον βασιλέα-τους και δεύτερον εμένα* Λίβ. Esc. 2335· **β**) ονομάζω, αναγορεύω: *άγεται πάλιν παρ' αυτού ο Μουράτ εν τῳ παλατίῳ της Αδριανού και ευφημίζεται ως ηγεμών* Δούκ. 277^{20}· *ο Δούκας ευφημίζεται αφέντης των Ιωαννίνων* Χρον. Τόκκων 318.

εύφημος, επίθ.

Που έχει φήμη, φημισμένος: *Απόφηναν να 'ποκλιθούν πάντες στην Βενετίαν, στην 'κλαμπροτάτην κ' εύφημον μεγάλην αυθεντίαν* Κορων., Μπούας 18.

ευφημώ, Προδρ. III 429, Χρον. Μορ. Η 742, Διήγ. Βελ. 30, 553, Αχιλλ. N 670, Δούκ. 223^7, Ιμπ. (Legr.) 707· *ε υ φ η μ ώ ή ε υ φ η μ ί ζ ω*, Χρον. Μορ. Η 742, 986, 6177, Διήγ. Βελ. 282, 553, Διήγ. Βελ. Neap. 302, Λίβ. Sc. 3171, Λίβ. N 2494, 3753, 3791, Μαχ. 28^5, 466^{30}, Σφρ., Χρον. μ. 164 (κριτ. υπ.), Ch. pop. 38, 234, Γεωργηλ., Θαν. 181, Ριμ. Βελ. 463, 952, Κορων., Μπούας 23, 33, 78, 104, 144, Κυπρ. ερωτ. 45^3, Ερωτόκρ. Β' 1232, Χριστ. διδασκ. 334, Διακρούσ. 75^{24}, 96^{12}. —Βλ. και *ευφημίζω*.

Το αρχ. *ευφημέω*.

1) Επευφημώ: *Οι πάντες δέ ανέστησαν, τον ρήγαν ευφημήσαν* Βέλθ. 972. **2**) Τιμώ, επαινώ: *Ώ! πολλοί τόνε ρέγονται και όλοι τονε 'παινούσιν και όλοι τον θέλουσι καλόν και όλοι τον ευφημούσιν* Τζάνε, Κρ. πόλ. 587^{26}· *Όποια ποθάνει 'ς πόλεμον, ημείς την ανυμνούμε και ως θεά περσότερο όλες την ευφημούμε* Αλεξ. 2502.

εύφθαρτος, επιθ.

Η λ. στον Αριστ.

Που φθείρεται, καταστρέφεται εύκολα: *υγρότητος δέ ούσης εν τη του επαναστήματος γῇ ή και ομβριμαίων υδάτων επιγινομένων, εύφθαρτος γενήσεται ο του γείτονος τοίχος* Αρμεν., Εξάβ. Β′ 4[83].

ευφόρβιον το, Ιερακοσ. 390[19], 403[1], 415[11], 424[2,10], Ορνεοσ. αγρ. 521[20], 535[9].

Το μτγν. ουσ. *ευφόρβιον*.

Είδος φυτού: *ευφορβίου κόκκους* Ϛ′ Ιερακοσ. 390[25].

εύφορος, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *εύφορος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Που εύκολα τον υπομένει κανείς: *έχει γάρ ούτω φύσεως τα των ανθρώπων πάθη· εν μέν ευφόροις πάθεσιν, άλγεσί τε μετρίοις άφθονα καταστάζουσι τα των δακρύων ρείθρα* Μανασσ., Αρίστ. Ι Ϛ′ 42. **2**) (Προκ. για άνεμο) ευνοϊκός: *Είχεν εύφορον άνεμον και μέσα εις πέντε μέρας έφθασαν εις τα ίδια-των* Βέλθ. 1305.

ευφορώ· *ευφορούντα,* Διγ. (Trapp) Esc. 1821 εσφαλμ. γρ. αντί *εφορώντα*.

ευφραίνω, Σπαν. (Ζώρ.) V 33, Μιχ. ιερομ. 19, Προδρ. Ι 266, Κρασοπ. 85, Καλλίμ. (Lambr.) 1248, Διγ. (Trapp) Gr. 944, Διγ. Ζ 2757, Βέλθ. 1328, Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 875, Περί ξεν. Α 490, Απολλών. 777, 840, Αχιλλ. Ν 1464, Ιμπ. 285, 883, Ιμπ. (Legr.) 1037 (μτχ. *ευφραινόντες*), Χρον. Τόκκων 561, Δούκ. 131[16], Σφρ., Χρον. μ. 130[21-22], Θησ. Γ′ [15[3]], Ζήνου, Βατραχ. 123, Ιστ. πατρ. 169[6-7], Αρσ., Κόπ. διατρ. [731], Διγ. Ἀνδρ. 386[20], 404[18], Μεταξά, Επιστ. 47, Βελλερ., Επιστ. 54, Συναδ., Χρον. 65, Ροδολ. Ε′ 19· *'φ ρ α ί ν ω,* Σπαν. Ο 206, Ιμπ. (Legr.) 320, Πανώρ. Δ′ 434, Φορτουν. (Vinc.) Ε′ 344, Διγ. Ο 1271, 1291.

Το αρχ. *ευφραίνω*. Η μτχ. *ευφραινόντες* από μετρ. αν. Ο τ. *'φραίνομαι* και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex.). Η λ. στη μέση φωνή και σήμ. ως λόγ. και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ., λ. *εφραίνομαι* και Πρωΐας Λεξ).

Ι Ενεργ. **Α′** (Μτβ.) προκαλώ ευφροσύνη, χαρά σε κάπ.: *Τόσην ηδονήν εύμορφην είχεν εκείνο το περιβόλιον, ότι ηύφρανεν τον Ακρίτην και την ποθητήν-του* Διγ. Ἀνδρ. 398[21]· *τα λόγια ετούτα τα γλυκιά απού γροικού τ' αφτιά-μου τα σωθικά-μου φραίνουσι και γιαίνου την καρδιά-μου* Πανώρ. Ε′ 318· *θυσίαν ποίησε σύντομα, τους θεούς να ευφράνεις* Πόλ. Τρωάδ. 276. **Β′** (Αμτβ.) ευχαριστιέμαι, χαίρομαι: *μόλις είδον πίνακα ζωμόν έχοντα πλείστον* (παραλ. 1 στ.) *και δράξας εις τας χείρας-μου ηύφρανε η καρδιά-μου* Προδρ. Ι 266· *πολλά τον περιχαίρουνται* (ενν. τον *Ιμπέριον*) *σκιρτώντες, ευφραινόντες, ευτρεπισμένοι άπαντες και αναγαλλιώντες* Ιμπ. (Legr.) 1037. **ΙΙ** Μέσ. **1**) Ευχαριστιέμαι, χαίρομαι: *Ἔπειτα σταίνουν τράπεζα για να ευωχηθούσι, αντάμα με τον Διγενή όλοι να ευφρανθούσι* Διγ. Ο 1702· *Ημείς και ζώντος σού πατρός του τρίς μεμισημένου μεγάλην λύπην έσχομεν, αυτού δέ τεθνηκότος ηυφράνθημεν τα μέγιστα* Βίος Αλ. 2547· *Ποιός νούς είν' τόσα ολημερνίς τα πάθη φορτωμένος* (παραλ. 2 στ.) *να μή 'φραθεί κι' αυτός πολλά, γλυκιά να μή γελάσει* Πανώρ. Δ′ 434. **2**) (Προκ. για ερωτική απόλαυση): *την νύκταν ως ευφραίνετο* (ενν. *ο τύραννος*) *μετά της θυγατρός-του* Απολλών. 355.

ευφράνθος το· *'φ ρ ά ν θ ο ς.*

Από τον παθητ. αόρ. του *ευφραίνομαι* και την κατάλ. -ος.

Χαρά, ευχαρίστηση: *Το δρόσος είσαι το λοιπόν, η σωτηρία, το άνθος, απελπισμένων η ελπίς και των πτωχών το 'φράνθος* Δεφ., Λόγ. 756.

ευφραντήριος, επιθ.

Από το *ευφραίνω* και την κατάλ. *-τήριος*. Η λ. τον 4-5. αι. (Sophocl.).

Που προκαλεί ευχαρίστηση: *καταπέμψαι οίνον σαφώς ευφραντήριον* Ακολ. Αρσεν. 29.

ευφραντικός, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *ευφραντικός*.

Που προκαλεί χαρά, μεγάλη ευχαρίστηση: Σοφιαν., Γραμμ. 82.

ευφρόσυνος, επιθ.

Το μτγν. επιθ. *ευφρόσυνος*. Η λ. σε επιγρ. (L-S) και στο Somav.

Που δίνει χαρά, ευχάριστος (Η σημασ. και στο Somav.): *άν είχεν ευδοκήσειν ο Θεός, να απέθνησκεν ούτος, ο υιός αυτού, ιδού ευφρόσυνος κατά αλήθειαν αγγελία* Σφρ., Χρον. μ. 78[5].

ευφυής, επιθ.

Το αρχ. επιθ. *ευφυής*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

1) Ταιριαστός: *ούδ' είδον ούτως ευφυή συζυγίαν* Ευγεν., Δρόσ. Ζ′ 253. **2**) Ἔξυπνος (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 5): *διατί ήτον ευφυέστατος και αγχίνους σαν εκείνοι* Λίμπον. 143.

ευφυΐα *η*.

Το αρχ. ουσ. *ευφυΐα*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Εξυπνάδα (Η σημασ. και σήμ. ως λόγ., Δημητράκ. στη λ. 2): *εκείνος οπού δέν έχει καλήν φύσιν και ευφυΐαν* Σοφιαν., Παιδαγ. 97.

ευφυώς, επίρρ., Μανασσ., Χρον. 6362, Ιερακοσ. 394[14], 400[15], 425[16], 468[6], 494[12].

Το αρχ. επίρρ. *ευφυώς* (L-S, λ. *ευφυής*). Η λ. και σήμ. ως λόγ.

Επιδέξια· κατάλληλα· ωραία: *πρότερον διανοίξας την θέσιν του τυφλωμένου πτερού ευφυώς έμβαλε* Ιερακοσ. 377[4].

ευχαιρία *η*, βλ. *ευκαιρία*.

εύχαιρος, επιθ., βλ. *εύκαιρος*.

ευχαράκτηρος, επιθ., Ερμον. Β 44, Δ 124, 181.

Από το επίρρ. *εύ* και το ουσ. *χαρακτήρ*. Η λ. τον 7. αι. (Sophocl.).

Που έχει ωραία χαρακτηριστικά, όμορφος: *Ο δ' Ευρύαλος... ήν...* (παραλ. 1 στ.) *ευχαράκτηρος, μακρόθριξ και ευπρόσωπος την θέαν* αυτ. Δ 178.

ευχαρίζομαι, Μαχ. 438[13] (αόρ. *ευχαρίστην*), 530[13] (αόρ. *ευχαρίστηκα*), 564[33-4], 650[19], 654[37], Βουστρ. 449· *ε υ κ α ρ ί ζ ο μ α ι,* Μαχ. 382[1], 502[4].

Από το επίρρ. *εύ* και το *χαρίζομαι*. Το ενεργ. σε παπύρ. (L-S).

1) Εκφράζω τις ευχαριστίες-μου σε κάπ., ευχαριστώ: *Φίλοι-μου ευχαρίζομαί-σας πως με αγαπάτε οτόσον...* Μαχ. 384[28]· *αμέτε εις το καλόν και ευχαρίζομαί-σας από την συντρο-*

φίαν οπού μου εποίκετε ως ώδε αυτ. 528^{10}. **2**) Ευχαριστούμαι, ικανοποιούμαι: *Τότε ο σίρ Τιπάτ ως γνωστικός είπεν-τους εις λογήν όπου ευκαρίστησαν* Μαχ. 384^{6}.

ευχαρισία η· *αυκαρισιά*· *ευχαρισιά*.

Από τό *ευχαρίζομαι*. Η λ. στον τ. *ευκαρισία* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. 546).

α) Ευγνωμοσύνη: *Εκείνος δέν ημπλέπει να δεί την δούλεψήν-μου* (παραλ. 1 στ.), *ολότελά 'κλυσεν* (ενν. *την ζωήν-μου*) *τ' ανέσβηστον λαμπρόν-του· δέ πόσ' αυκαρισιά στέκει σ' αυτόν-του* Κυπρ. ερωτ. 96^{18}· **β**) καλή διάθεση: *ποτέ-της σ' όσα πάθιασα είπεν και πρέπει ευχαρισιά* αυτ. 125^{28}.

ευχαριστημένα, επίρρ.· *ευκαριστημένα*· *φκαριστημένα*· *φχαριστημένα,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 175^{7}.

Το ουδ. της μτχ. *ευχαριστημένος* ως επίρρ. Σε έγγρ. του 1712 απαντά και τ. *φικαριστημένα*. Η λ. και σήμ.

Με ευχαρίστηση, ικανοποίηση: *πως θέλει πηαίνει ως πεθυμά, καλά, ευκαριστημένα* Φορτουν. (Vinc.) Α' 293· *πάλι σε χέρια σ' έβαλε και πάς φκαριστημένα* αυτ. Β' 245.

ευχαριστήριος, επίθ.

Το μτγν. επίθ. *ευχαριστήριος*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S) και σήμ. (Δημητράκ.).

Που λέγεται ή γίνεται σε ένδειξη ευχαριστίας: *ύμνους ευχαριστηρίους αναπέμψατε* Κανανv. 81 A.

Το ουδ. στον πληθ. ως ουσ. = ύμνος ευχαριστίας: *Παιανίζουσι χαριστήρια, υμνούσιν ευχαριστήρια, κροτούσι σωτήρια* Μακρεμβ., Υσμ. 271^{27}.

ευχαρίστησις -ση η, Σουμμ., Ρεμπελ. 160, Μεταξά, Επιστ. 48^{58}, Ιντ. κρ. θεάτρ. Γ' 74, Έγγρ. του 1659 (Αβούρης, Κρ. Χρ. 25, 1973, 220^{24})· *φκαρίστηση,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 534^{3}, 574^{18}· *φχαρίστηση,* Ευγέν. 212, Τζάνε, Κρ. πόλ. 136^{2}, 141^{5}.

Από το *ευχαριστώ*. Η λ. στο Somav. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευχαρίστηση: *φχαρίστησιν πολλήν παίρνεις στον θάνατόν-μου* Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [358]· *ετούτο να γένεται εις τα όξω μέρη της χώρας ή όπου αλλού έχουν την όρεξίν-τους και ευχαρίστησίν-τους* Σουμμ., Ρεμπελ. 162. **2**) Ευχαριστία: *Φχαρίστησες πολλές βολές δίδω και συχωρώ-σου* Τζάνε, Κρ. πόλ. 557^{21}· *στους γενεράλους ομπροστάς φχαρίστηση να δώσω* αυτ. 557^{4}.

ευχαριστία η, Σπαν. Α 378, Σπαν. Ρ 189, Πρόδρ. 1^{4}, Προδρ. III 400l (χφφ. gv) (κριτ. υπ.), Διγ. Ζ 4002, Χρον. Μορ. Η 7614, Φλώρ. 419, 1213, Χούμνου, Κοσμογ. 891, Συναξ. γυν. 284, Κορων., Μπούας 67, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 164, Ιστ. πατρ. 179^{5}, Βλαστού, Επιστ. 177, Ιστ. Βλαχ. 208, 992, Χριστ. διδασκ. 370· *ευκαριστία,* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 164 (χφ. N) (κριτ. υπ.)· *ευκαριστιά,* Θυσ.^{2} 1138, Φορτουν. (Vinc.) Α' 27, Ιντ. γ' 57, δ' 117, 166, Ε' 113, 409· *ευχαριστιά,* Σπαν. Α' 230, Κομν., Διδασκ. Δ 365, Χρον. Τόκκων 3050, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. (Wagn.) 887, Αλεξ. 1446, Ιστ. πατρ. 139^{10}, Πανώρ. Δ' 395, Παλαμήδ., Βοηβ. 1322, Ερωτόκρ. Δ' 1469, Θυσ.^{2} 160, Στάθ. (Martini) Α' 270, Γ' 568, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [839], Ε' [1161], Διγ. Ο 1130, Τζάνε, Κρ. πόλ. 367^{16}, 411^{19}· *φκαριστιά,* Πανώρ. Β' 492, Θυσ.^{2} 1132· *φχαριστία,* Πανώρ. Β' 492 (κριτ. υπ.)· *φχαριστιά,* Πρόλ. εις έπαινον Κεφαλλην. 76, Βοσκοπ. 85, Ιντ. κρ. θεάτρ. Β' 111, Σουμμ., Παστ. φιδ. Β'[815], Τζάνε, Κρ. πόλ. 367^{25}.

Το αρχ. ουσ. *ευχαριστία*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1α) Έκφραση ευγνωμοσύνης, ευγνωμοσύνη, ευχαριστία (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *Εδείκνυε δέ και αυτός προς αυτούς την πρέπουσαν δουλοσύνην και ευχαριστίαν* Χειλά, Χρον. 353· *να κάμω την ευκαριστιά την άμετρη τήν έχω* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 90· *Οσό 'πρεπε να σ' αγαπούν και να σ' ευχαριστούσι* (παραλ. 1 στ.) *φθονώντας σε κακίζουσι, κι' αντίς ευχαριστία, άν ημπορούσαν ζωντανόν σ' έβαναν στην ιστία* Κορων., Μπούας 152· **β**) ευχαριστήρια προσφορά: *εκεί το σφάζω* (ενν. *το κοπέλι*) *να καγεί, ευχαριστιάν να δώσω* Θυσ.^{2} 735. **2**) Φρ. *έχω ευκαριστία* = χρωστώ χάρη σε κάπ. ή κ., νοιώθω ευγνωμοσύνη για κάπ.: *καλορίζικη παρά γυναίκαν άλλη, κερά Μηλιά, θα κράζεσαι κ' ευκαριστιά μεγάλη, ... νά 'χεις του ριζικού-σου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 274· *Αν ήτον μόδος να του δώκαμεν ό,τι και άν έχομεν, δέν έχει ευκαριστίαν, διατί μισά-μας* Μαχ. 246^{14}. **3α**) Ευχαρίστηση, ικανοποίηση (υλική ή ηθική): *έδωκέν-το μετά χαράς και ευχαριστίας* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{3}· *κάμε να μάθουν* (ενν. *τα παιδιά*) *γράμματα νά 'χεις ευχαριστία* Φαλιέρ., Λόγ. (Bakk. - v. Gem.) 272· *'Πειδή κ' έτσι σας φαίνεται, κ' έτσ' είναι η φχαριστιά-σας* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [924]· *να δουλεύεις κιανενός μ' όλη την όρεξή-σου και να μήν έχει ευχαριστιά καμιάν η δούλεψή-σου* Στάθ. (Martini) Α 270· **β**) χαρά, απόλαυση: *αμφίβολους μας άφησε άν ήτουνα δοσμένον, μ' ευχαριστιάν-της το φιλί ή κάνε αρπαγμένον* Σουμμ., Παστ. φιδ. Ε' [1497]. **4** (Εκκλησ.) **α**) ευχαριστήρια δέηση, δοξολογία: *εποίκαν μεγάλην ευχαριστίαν εις τον Θεόν διά την πρώτην νίκην* Μαχ. 106^{22}· *έγινεν μία ευχαριστία μεγάλη της Παρθένου Μαρίας* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 442· **β**) το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας· η μετάληψη: *Τότε ο πατριάρχης έκαμε την ευχαριστίαν κατά την τάξιν* Ιστ. πατρ. 192^{10}· *έλαβες την εξαγοράν κ' η ευχαριστιά μετά-σου κ' εγιάγειρες το Πνεύμα-σου και την επιθυμιάν-σου* Σκλέντζα, Ποιήμ. 1^{209}.

ευχαριστικός, επίθ., Βησσ., Επιστ. 26^{5}, Σοφιαν., Γραμμ. [Πόρτιος] 13.

Το μτγν. επίθ. *ευχαριστικός*. Η λ. στο Somav.

1) Ευχαριστήριος: *στείλαντες ευχαριστικούς λόγους εκ ψηφισμάτων* Βίος Αλ. 2798. **2**) Ευχάριστος: *Ας συντυχαίνωσι ολίγα μέν, έντιμα δέ και ευχαριστικά* Ψευδο-Σφρ. 560^{16}.

ευχάριστος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *ευχάριστος*. Η λ. και σήμ.

Ευχαριστημένος, ικανοποιημένος (?): *εις τες ευτυχίες να είμαστεν ευχάριστοι* Χριστ. διδασκ. 204.

Το ουδ. ως ουσ. = αγαθή, καλή διάθεση: *εί βλέπω το μακρόθυμον και το ευχάριστόν-σου* Γλυκά, Στ. 394.

ευχαριστώ, Σπαν. Α 228, 261, Σπαν. Ρ 120, 136, Διγ. Ζ 3155, Χρον. Μορ. Η 280, 1888, 6901, Λίβ. Sc. 1138, Λίβ. Esc. 4062, Λίβ. Ν 2094, Χρον. Τόκκων 1375, Μαχ. 152^{14}, 218^{6}, Σφρ., Χρον. μ. 70^{17}, Θησ. Β' [94^{7}], Κορων., Μπούας 114, Χρον. σουλτ. 138^{20}, Πανώρ. Δ' 419, Σουμμ., Ρεμπελ. 163, Ερωτόκρ. Α' 432, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [786], Λεηλ. Παροικ. 126, 175, Τζάνε, Κρ. πόλ. 433^{20}, κ.π.α.· *βγαριστώ,* Θρ. Κύπρ. Κ 469· *ευκαριστώ,* Μαχ. 158^{26}, Βουστρ. 429 (κριτ. υπ.), Ερωφ. Β' 481, Ε' 357, Θυσ.^{2} 819, 1036, Αποκ. Θεοτ. II 5, Φορτουν. (Vinc.) Β' 342, Δ' 51, Ε' 295, 335· *ηυχαριστώ,* Διήγ. Βελ. 435· *φκαριστώ,* Αλεξ. 1140, Πανώρ. Α' 121, 179, Β' 344, Δ' 320, 391, Ε' 68, Ερωφ. Ιντ. β' 131, Ε' 357, Θυσ.^{2} 166, 396, 819, 975, Στάθ. (Martini) Β' 82, Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 60, Ιντ. β' 149, Δ' 505, Ε' 295, Τζάνε, Κρ. πόλ. 576^{22}· *φχαρι-*

σ τ ώ, Χούμνου, Κοσμογ. 1765, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 245, 277, Ερωφ. Α' 593, Ιντ. α' 153, Ιντ. γ' 98, Δ' 212, 661, Βοσκοπ. 50, Διακρούσ. 92^{29}, Ιστ. Βλαχ. 808, Ερωτόκρ. Γ' 887, Ζήν. Γ' 11, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 210, 218, 222, Β' 96, Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [198], Ε' [386], Τζάνε, Κρ. πόλ. 416^{25}, 432^{5}, 465^{16}, 577^{16}, κ.π.α.

Το αρχ. *ευχαριστέω.* Ο τ. *ευκαριστώ* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' σ. 546) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *φκαριστώ* και σήμ. στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.). Ο τ. *φχαριστώ* στο Du Cange και σήμ. σε ιδιώμ. (Πρωΐας Λεξ., Παπαδ. Α., Λεξ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 550]). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Ι Ενεργ. **Α'** Μτβ. **1**) Εκφράζω ευχαριστίες σε κάπ., ευχαριστώ κάπ. (Η σημασ. και σήμ.): *ευχαριστώ-σε, Κύριε, υιέ Θεού του ζώντος* Απολλών. 309· *χάρησε, ζήσε, σκίρτησε, την τύχη ευχαρίστα* Λίβ. Esc. 2328· *η κόρη ετραγώδει και ευχαρίστει τον έρωτα τον γλυκύν* Διγ. Άνδρ. 377^{6}. **2α**) Ευχαριστώ, ικανοποιώ κάπ. (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *σ' ό,τι ορίσει η χάρη-του ας τον ευκαριστούμε* Θυσ.² 819· **β**) ευχαριστιέμαι, ικανοποιούμαι από κ.: *Ο δέ βασιλεύς ακούσας ηυχαρίστησεν τους λόγους* Ερμον. Θ 334. **Β'** (Αμτβ.) Εκφράζω τις ευχαριστίες-μου: *μή στέναζε, μή θλίβου, μή θορυβού καθ' εαυτόν, αλλ' ευχαρίστει μάλλον* Γλυκά, Στ. 438· *έτσι εκείνος φχαριστά, στην στράταν-του παγαίνει* Ιστ. Βλαχ. 2269. **ΙΙ** Μέσ. **Α'** (Μτβ.) ανέχομαι: *Εις τί λοιπόν ν' ακαρτερείς και θέλεις ν' ανιμένεις κ' ευχαριστάσαι τόσον-σου κακόν να τ' απομένεις;* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [804]. **Β'** Αμτβ. **α**) ευχαριστιέμαι, ικανοποιούμαι, αρκούμαι (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *έδωσεν πεσχέσιον φλωρία χιλιάδες δύο, ότι ο δεφτερδάρης δέν ευχαριστάτον με χίλια* Κιγάλα, Σύνοψις ιστοριών υλθ'· *εις κείνο πού 'χει και κρατεί, περίσσια φχαριστάται με δίχως νά 'χει πεθυμιάν άλλην να τουραγνάται* Σουμμ., Παστ. φίδ. Β' [807]· *με προστάσσει να απέχω υπό τοιαύτης αθεμίτου πράξεως και να ευχαριστηθώ εις τον δεύτερόν-μου θρόνον* Μεταξά, Επιστ. 47^{29}· **β**) δέχομαι με ευχαρίστηση: *γροικώντας-το ο αφέντης ο κουμεσάριος ευχαριστήθη να το κάμει* Σουμμ., Ρεμπελ. 181.

Η μτχ. *ευχαριστημένος* ως επίθ. = **1**) ευχάριστος, ευάρεστος: *φχαριστημένη ακρόαση νά 'χομε απ' όνομά-σας* Φορτουν. (Vinc.) Πρόλ. 136· *Στον Κύριον το μεσίτειο-σου έν' ευχαριστημένον το άξιόν-σου ζήτημα πάντα βεβαιωμένον* Σκλέντζα, Ποιήμ. 5^{11}. **2**) Ευτυχισμένος: *ο Σίλβιος κράζεται, το πλιά φχαριστημένον, κοπέλλι που να βρίσκεται στον κόσμον γεννημένο* Σουμμ., Παστ. φίδ. Γ' [787].

ευχαρίστως, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *ευχαρίστως* (L-S, λ. *ευχάριστος*). Η λ. και σήμ.

Με ευχαρίστηση· με ευγνωμοσύνη (Η σημασ. και σήμ.): *Ευγενικά χαρίσματα λαμπρά και τιμημένα έδωκα τον Σαρακηνόν, εδέχτην-τα ευχαρίστως* Ντελλαπ., Ερωτήμ. 1260.

εύχαρος, επίθ.

Από το επίθ. *εύχαρις.*

Ευχάριστος: *γλυκόλογος, εύχαρος..., πολλά καλός άνθρωπος* Συναδ., Χρον. 71.

εύχειλος, επίθ.

Από το επίρρ. *εύ* και το ουσ. *χείλος.* Η λ. το 12. αι. (L-S suppl.).

Που έχει ωραία χείλη: *ανθηρόχειλος τα χείλη, εύχειλη* (ενν. *η Ελένη*) *κατά το πρέπον* Ερμον. Β 227.

ευχέλαιον το, Ιστ. Βλαχ. 2203, Συναδ., Χρον. 69.

Το μτγν. ουσ. *ευχέλαιον* (Sophocl.). Η λ. και σήμ.

Το ευχέλαιο (Η σημασ. και σήμ.): *ψάλλωσιν ευχέλαια, αγιασμόν ποιούσιν* Ιστ. Βλαχ. 1769.

ευχέρεια *η·* *ε υ χ ε ρ ε ί α.*

Το αρχ. ουσ. *ευχέρεια.* Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Δυνατότητα, ευκολία, άνεση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *ούκ είχε γάρ ευχερείαν του μετακαλέσασθαι και τα της ανατολής φωσσάτα* Δούκ. 271^{30}· *ίν' ούν μή τη αδεία ουτωσί καταχρώμενοι τα τοιαύτα επ' ευχερίαις έχοιεν δράν* Βυζ. συμβόλ. (12. αι.) (Σαθ., ΜΒ Ϛ' 637^{18})· **β**) ευκαιρία: *οι τον φθόνον τρέφοντες εύρον ευχέρειαν και καθοσίωσιν κατ' αυτού πλάττουσιν* Δούκ. 43^{5}.

ευχερίζομαι.

Από το επίρρ. *εύ* και το *χειρίζομαι 〉 χερίζομαι.*

«Έρχομαι στα χέρια», μαλώνω: *εκεί επηγαίνασιν κ(α)ι ευρίσκασιν νερόν... κ(α)ι πολλάκις ευχερίζοντο και εμάχοντο τίς να γεμώσει* Έγγρ. του 1468 (Ναουμίδης Μ., ΕΕΒΣ 39/40, 1972/73, 384).

ευχέτης ο, Αρσ., Κόπ. διατρ. [1217], Βελλερ., Επιστ. 62· *ε υ χ ε τ ή ς,* Miklos.-Müller., Acta Ε' 284· *ε υ χ ή τ η ς,* Κρουσ., Τουρκογρ. σ. 321.

Από το *εύχομαι κατά* τα ουσ. σε *-έτης.* Η λ. τον 8. αι. (Sophocl.).

Αυτός που δίνει ευχές, που προσεύχεται για κάπ.: *τρέμω, πτοούμαι, δέδοικα, μή φονευθώ προώρας και χάσεις-σου τον Πρόδρομον, τον κάλλιστον ευχέτην* Προδρ. Ι 274· *Νικόδημος ο Κεφαλληνίας και Ζακύνθου Αρχιεπίσκοπος και υμέτερος ευχέτης* Μεταξά, Επιστ. 48^{61}.

ευχή *η,* Σπαν. U 14^{55}, Ελλην. νόμ. 537^{16}, 568^{4}, Διγ. Ζ 1949, 2114, Διγ. Α 2767, 3082, Διγ. (Trapp) Esc. 899, Χρον. Μορ. Η 486, 3583, Χρον. Μορ. Ρ 36, Αχιλλ. Ν 318, Χειλά, Χρον. 353, Σφρ., Χρον. μ. 18^{19}, Κορων., Μπούας 76, Διαθ. Ντεφαΐτζ. 77, Ιστ. πατρ. 135^{18}, Ερωφ. Ιντ. δ' 67, Ε' 376, Ιστ. Βλαχ. 1766, Διγ. Άνδρ. 362^{9}, 373^{2}, Πανώρ. Ε' 165, 258, 271, 357, Διγ. Ο 2132, Διακρούσ. 75^{19}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 220^{2}, 558^{22}· *ε υ κ ή,* Π. Ν. Διαθ. φ. 269β 26, Ερωφ. Β' 286, Δ' 340, 377, Ερωτόκρ. Α' 1327, 2134, Γ' 808, 1704, Ε' 860, 1260, 1403, Θυσ.² 41, 437, 480, 526, 841, 907, 996, Φορτουν. (Vinc.) Α' 35, Ιντ. δ' 186., Ε' 185, 288, 312, 329, Τζάνε, Κρ. πόλ. 229^{2}.

Το αρχ. ουσ. *ευχή.* Ο τ. *ευκή* και σήμ. στην Κύπρο (Σακ., Κυπρ. Β' 546). Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

1) Ευχή, προσευχή, παράκληση που διαβάζεται ή λέγεται σε ορισμένη περίσταση (Η σημασ. και σήμ.): *είχεν* (ενν. *το βιβλίον*) *κανόνας και ειρμούς, ευχές, ωδές, τροπάρια* Ντελλαπ., Στ. θρηνητ. 676· *εποίησεν ευχήν περί στάσεως της εκκλησίας* Διήγ. Αγ. Σοφ. 150^{23}. **2**) Ευχή, ευλογία (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *δός-μου σε παρακαλώ με σπλάχνος την ευκή-σου* Ερωτόκρ. Γ' 835· *ευκές μεγάλες γίνουνται με τον καιρό οι κατάρες* Ερωτόκρ. Γ' 1636· *επήε 'ς τσι γονέους-του και την ευκή-τους παίρνει* Ερωτόκρ. Α' 1327. **3**) Φρ. *άγωμε στην ευκή-μου* βλ. ά. *άγωμε(ν)* Α2α φρ. **4**) Έκφραση ζωηρής επιθυμίας να γίνει κ., παράκληση (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3): *Ευτύς ορίζει, γράφουσιν, στέλλει μαντατοφόρους εις τα ρηγάτα πανταχού, εις όλην την Φραγκίαν ευχήν και παρακάλεσιν να του έχουν βοηθήσει* Χρον. Μορ. Ρ 6197.

ευχήτης ο, βλ. *ευχέτης*.

ευχίστρα *η*.

Από το *εύχομαι* και την κατάλ. *-στρα*.

Αυτή πού προσεύχεται: *απ' τα κοινόβια εξέβαζαν και απέ τα μοναστήρια αρχόντισσες ευγενικές, ευχίστρες, μετανοίστριες* Θρ. Κων/π. διάλ. 121.

ευχίτσα *η*, (Legr.) 228.

Από το ουσ. *ευχή* και την κατάλ. *-ίτσα*.

Ευχούλα: *έκλεψε την ευχίτσαν-μου ως πρώτον-μου παιδάκι* Χούμνου, Κοσμογ. 1416· *άμε με τήν ευχίτσα-μου, ομοίως και του πατρός-μας* Χρον. Μορ. Η 1388.

ευχοάρι το.

Από το ουσ. *ευχή* και την κατάλ. *-άρι*.

Προσευχητάρι: Gesprächb. 119[25].

εύχολ-, ευχόλ- και **ευχολ-,** βλ. *εύκολ-*, *ευκόλ-* και *ευκολ-*.

ευχολόγιον το, Κώδιξ βιβλιοθήκης μονής Πάτμου, 515, 519, 524· *ε υ κ ο λ ό ι ν* το.

Από το ουσ. *ευχή* και το *λέγω*. Η λ. τον 8. αι. (Lampe, Lex.) και σήμ.

(Εκκλ.) Ευχολόγιο (Για τη λ. βλ. Παπαδ., Α., Αθ. 40, 1928, 84): *αφήνω το Ευχολόιν-μου εις τον αρχιστράτηγον, ήγου το εγκοσμημένο* Έγγρ. του 1621 (Κωνσταντουδάκη Μ., Θησαυρ. 12, 1975, 92).

εύχομαι, Λογ. Παρηγ. L 364, Διγ. (Trapp) Esc. 803, 1056, Χρον. Μορ. Η 6854, Αχιλλ. Ν 1528, Γεωργηλ., Βελ. 187, Αξαγ., Κάρολ. Ε' 395, Ιστ. πατρ. 153[8], Αρσ., Κοπ. διατρ. [719]· *ε ύ κ ο μ α ι,* Θυσ.[2] 976· αόρ. *ε υ χ έ θ η κ α* (άν δέν πρόκ. για τυπογραφικό λάθος αντί *ευχήθηκα*) Αρσ., Κοπ. διατρ. [727]· *φ κ ή θ η κ α,* Θυσ.[2] 995· *φ χ ή θ η κ α,* Foll. Libri greci 129· *ε υ χ ί σ τ η ν,* Αχιλλ. (Haag) L 1225· *ε υ-χ ί σ θ η κ α,* Διγ. (Trapp) Esc. 242, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Α' 493, 497, 501, 512, 518· *ε υ χ ί σ τ η κ α,* Αχιλλ. L 1127· *ε υ κ ί σ τ η κ α,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 411[21]· υποτ. αορ. *ε υ χ ι σ τ ώ,* Χούμνου, Κοσμογ. 618, 1402.

Το αρχ. *εύχομαι*. Για την παλαιότ. χρ. του *εύχομαι* βλ. Mihevc - Gabroverc, Syntaxe Moschos 20, 77 και Κουκ., ΒΒΠ Γ' 313 κε. Βλ. και Atsalos, Term. 138. Η λ. και σήμ.

1) Δίνω ευχή σε κάπ., εύχομαι: *ιδού αποχαιρετίζω-σας και εύξασθέ μοι τώρα και της ξενώσεως την οδόν, ιδού να υπαγαίνω* Βέλθ. 168· *εύξου-με, ξένε· από του νύν σπουδάζω να υπάγω* Λόγ. παρηγ. L 313· *εύχου-με, αυθέντα στρατηγέ, με την θυγατέραν-σου και ευχαρίστει τον Θεόν, οπου έχεις τέτοιον γαμβρόν* Διγ. Άνδρ. 357[17]. **2**) Προσεύχομαι: *την γήν δαγκάνεις, εύχεσαι, παρακαλείς και λέγεις: Χριστέ-μου, δός ανάπαυσιν, Χριστέ-μου δός υπνίτσιν* Γλυκά Στ. 160· *Όταν σεβαίνουν εις εκκλησίαν λατινικήν, ας γονατίζουν και ας εύχωνται ώσπερ οι Λατίνοι* Βησσ., Επιστ. 26[15]· *εύχου μή μόνον, άνθρωπε, τούς αγαπάς και μόνον, αλλά και οπού σε εχθραίνονται εύχου και υπέρ εκείνων* Λίβ. Ν 856.

ευχούλα *η*· *ε υ κ ο ύ λ α,* Ακ. Σπαν. (Eideneier) 418.

Από το ουσ. *ευχή* και την κατάλ. *-ούλα*. Η λ. και σήμ.

Ευχή (Η σημασ. και σήμ.): *νά 'χεις την ευχούλαν-μου να την γλυκοκερδέσεις* Απολλών. 193.

ευχούμαι, Ακ. Σπαν. (Eideneier) Β 217, Χούμνου, Κοσμογ. 1995, Ιστ. Βλαχ. 1768· *ε υ κ ο ύ μ α ι·* *φ χ ο ύ μ α ι.*

Από τον αόρ. *ευχήθην* του *εύχομαι* (Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 278 και Pern., Ét. linguist. Γ' 403). Ο τ. *ευκούμαι* και σήμ. στην Κρήτη (Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ. σ. 550]).

Δίνω την ευχή-μου, εύχομαι: *επικράθηκεν πολλά το πώς του καταράται η μάνα οπού έπρεπεν μάλιστα να του φχάται* Διγ. Ο 658· *μ' αγάπη τη γλυκοφιλού, με σπλάχνος την ευκούνται* Ερωτόκρ. Ε' 1281.

εύχρηστος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εύχρηστος*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Ικανός: *πάντες δέ οι θηρευτικοί ιέρακες και εύχρηστοι έχουσιν εν τη ουρᾷ αυτών τριακαίδεκα πτερά* Ιερακοσ. 344[21]· *περί αχρήστων ιεράκων και πώς εύχρηστοι και καλοί γενήσονται* Ιερακοσ. 508[24]· **β**) χρήσιμος, ωφέλιμος: *ομού πάντα συνήχθησαν τα τετράποδα ζώα, τα καθαρά και εύχρηστα ομού εις έναν τόπον, αιμόβορα και βδελυκτά εις άλλην πεδιάδα* Διήγ. παιδ. (Tsiouni) 15.

εύχροια *η*.

Η λ. στον Ιπποκράτη (L-S).

Ωραίο χρώμα: *ο δέ το καλλιπρόσωπον θαυμάσας της οπώρας και της ευχροίας αγασθείς, αλλά και του μεγέθους* Μανασσ., Χρον. 2666· *ταις δροσοστάκτοις των ανθών, παντοδαπαίς ευχροίαις Ζέφυρος απαλόπνοος επέπνει πανταχόθεν* αυτ. 207.

εύχυμος, επίθ.

Η λ. στον Ιπποκράτη.

Γευστικός (?): *Η τροφή αυτού ας ένι εύχυμα, ήτοι σγωβίδια, λεθρινάρια, 'στακοί* Σταφ., Ιατροσ. 3[59].

εύψυχα, επίρρ., Λόγ. παρηγ. L 348.

Από το επίθ. *εύψυχος*.

Με θάρρος, με τόλμη: *Ήρξατο πάλιν την οδόν εύψυχα να υπάγει* αυτ. 655· *Ήρξατο παίζειν εύψυχα της Τύχης το καλάμιν* αυτ. 350.

ευψυχώ.

Το μτγν. *ευψυχέω*. Η λ. και σε επιγρ. (L-S).

(Πιθ.) αντέχω, είμαι γερός: *Θύραν ούκ ήλλαξας ποτέ, σανίδιν ούκ ευψύχει* Προδρ. Ι 84.

ευωδία *η*, Προδρ. ΙΙΙ 198, Διγ. Ζ 3778, Ερμον. Η 149, Διγ. Άνδρ. 398[4].

Το αρχ. ουσ. *ευωδία*. Η λ. και σήμ.

1) Γλυκειά, ευχάριστη μυρωδιά, άρωμα (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ.): *Αν εύρω τσίπουρον εις γήν, σκύπτω, μυρίζομαί-το, κ' η ευωδία-του νικά τον μόσχον της Συρίας* Κρασοπ. 80· *η ευωδία των καρπών συνέριζεν τοις άνθοις* Διγ. Ζ 2771· *εισήλθεν, ώ του θαύματος, και το μονοκυθρίτσιν, υπεραχλίζον ολιγόν και πέμπον ευωδίαν* Προδρ. ΙΙΙ 176· *η άρρητος ευωδία εκ του τάφου έβλυσεν* Βίος οσ. Αθαν. 260. **2**) (Προκ. για θεϊκή προσφο-

ρά) ευλογία, χάρη: *Ὦ Κύριε Παντοκράτορα, οπὄχεις την αξίαν, όσοι σε κράζουν με καρδιάν δώσ'-των την ευωδίαν* Ρίμ. θαν. 30.

ευωδιάζω.

Το μτγν. *ευωδιάζω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

Α' (Μτβ.) κάνω κάπ. ή κ. να μοσχοβολάει· (η σημασ. και σήμ. στη λογοτ., Δημητράκ. στη λ. 1): *καλά τα πάντα, δροσερά, κάλλους αυγάς πλουτούντα και γήν ευωδιάζοντα συγκράτοις ευοδμίαις* Μανασσ., Χρον. 83. **Β'** (Αμτβ.) αναδίδω ευχάριστη μυρωδιά (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 2): *Το μακάριον λείψανον της αγίας ασπάζονται...* (παραλ. 1 στ.) *εκ της οσμής νομίζοντες του ευωδιασθήναι* Παΐσ., Ιστ. Σινά 646.

ευωδίζω.

Το μτγν. *ευωδίζομαι* (Βλ. και Δημητράκ.).

Αναδίδω ευχάριστη μυρωδιά, μοσχοβολάω: *Λιβάνι, μύρα, αρώματα, πράγματα ευωδισμένα* Σουμμ., Παστ. φίδ. Ε' [400].

ευωδώς, επίρρ.

Από το επίθ. *ευώδης* και την κατάλ. *-ως*.

Με ωραία, γλυκειά μυρωδιά: *ευωδέστατα μυρίζει πάς ο χώρος* Παΐσ., Ιστ. Σινά 1037.

ευώνυμα, επίρρ.

Το μτγν. επιρρ. *ευώνυμα* (Lampe, Lex., λ. *ευώνυμος*).

Αριστερά: *ουδέν τους μέλει να γυρίσουν δεξιά ού ευώνυμα* Ασσίζ. 277[14].

εφάμαρτος, επίθ.

Από την πρόθ. *επί* και το ουσ. *αμαρτία*.

α) Αμαρτωλός· ανήθικος: *ζητών μέν συγχώρησιν επί τη τοιαύτη υποθέσει και εφαμάρτῳ πράξει αυτού* Γράμματα Μετεώρ. 70[92]· **β**) που έσφαλε, αμάρτησε: *Περί χειροτονίας κληρικού ευρισκομένου εφαμάρτου ανεξετάστου εις τα αυτού πταίσματα* Βακτ. αρχιερ. 186.

Το ουδ. ως ουσ. = αμαρτία: *μετά το εφάμαρτον και το εύηθες κέκτηται η πολυγαμία* Ψευδο-Σφρ. 494[20].

εφάμιλλος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εφάμιλλος*. Η λ. και σήμ.

Ισάξιος: *ούτως ουδέν εφάμιλλον φιλελευθέρῳ γνώμη* Μανασσ., Χρον. 3425· έκφρ. *εξ εφαμίλλου* = ισάξια: *αλλά και ως βίον ασπασόμενον μικρού του των αγγέλων εξ εφαμίλλου χωρούντα* Ψευδο-Σφρ. 314[24].

εφαπλώ.

Το μτγν. *εφαπλόω*.

Α' Ενεργ. **1**) Απλώνω, εκτείνω κ.: *δάφνη γάρ και μυρρίνη και κυπάριττος και άμπελοι και τ' άλλα των φυτών ... εφαπλούσι τους κλάδους ως χείρας* Μακρεμβ., Υσμ. 162[29]· *ο πάνσοφος οροφωτής της παγκοσμίου στέγης ναί μήν τον αχειρόκλωστον χιτώνα, τον αέρα* (παραλ. 1 στ.) *ως πόλιν οχυρόπυργον πλατείαν εφαπλώσας* Μανασσ., Χρον. 178· *σύσσελον τον έρριξα από την φάραν κάτω, τον αγκώνα εφήπλωσε εις την γήν ως κοτύλην* Διγ. Ζ 3122. **2**) Ξαπλώνω κάπ. κάτω: *προσεγγίσας καιρίαν δέχεται ο ίππος την πληγήν και τον αναβάτην κύμβαχον εφαπλοί* Δούκ. 277[9]. **Β'** Μέσ. **1**) Ξαπλώνομαι: *εμού δέ ήδη των ποδών απάρτι αποκαμόντων* (παραλ. 1 στ.) *εκείσε που κατέπεσον νεκρά εφηπλωμένη* Διγ. (Trapp) Gr. 2181. **2**) (Μεταφ.) απλώνομαι: *ένθεν γαλήνη πανταχού της δικαιοπραγίας αντί χειμώνος και στυγνής θυέλλης εφηπλώθη* Μανασσ., Χρον. 3442. **3**) (Νομ.) συντελώ: *ότε δέ καθ' ομάδα δηλούται εν ταύτη* (ενν. *εν τη αποδείξει*), *ως την προίκα πάσαν είη λαβών, τας δέκα τυχόν ή είκοσι λίτρας, τότε η δεκαετία τούτοις εις παραγραφήν της αναργυρίας εφήπλωται* Αρμεν., Εξάβ. Β' 2[7].

εφάπλωμα(ν) το, Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 440.

Από το *εφαπλώ* και την κατάλ. *-μα*. Βλ. και Steph., Θησ. (λ. *εφάπλωμα*).

Πάπλωμα: *εφάπλωμα πτέρνινον και μολυβένιον προσκέφαλον* αυτ. Β 123.

εφάπτομαι.

Το αρχ. *εφάπτομαι*. Η λ. και σήμ. ως λόγ.

1α) Αγγίζω· πιάνω: *ο δ' Άσπαρ εφαπτόμενος χλαμύδος βασιλείου «ώ βασιλεύ», επέλεγε* Μανασσ., Χρον. 2893· **β**) πλησιάζω: *μετ' ολίγον τελευτά πρό χρόνου, πρό της ώρας, μή γήρως εφαψάμενος, μή κατιδών τον στάχυν* Μανασσ., Χρον. 3493. **2**) Αναλαμβάνω κ., ασχολούμαι με κ.: *στέφος περιθέμενος κρατόρων αυτανάκτων εφήπτετο των της αρχής πραγμάτων αυθεκάστως* Μανασσ., Χρον. 6402· *όταν απληστίᾳ ή κακουργίᾳ οι ειρημένοι εργολάβοι το έργον καταλιπόντες, ό εξελάβοντο, ετέρου εργου εφάψωνται, εξέστω τῳ εργοδοτήσαντι προμαρτύρασθαι τούτοις* Αρμεν., Εξάβ. Γ' 8[41].

εφάπτω· παθητ. μτχ. *ε φ α π τ ο ύ μ ε ν ο ς,* Βιος Αλ. 3345.

Από την πρόθ. *επί* και το *άπτω*.

Ανάβω: *προστυχών πρό των πυλών Πέρσην τινά φρουρούντα και ταις χερσί κατέχοντα δάδας εφαπτουμένας* αυτ. 3517.

εφάρματος· *εφάρματον,* Σπαν. Β 261, Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 279, εσφαλμ. γρ. αντί *εφάμαρτον*.

εφαρμόζω· *ε π α ρ μ ό ζ ω.*

Το αρχ. *εφαρμόζω*. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.).

α) Τακτοποιώ: *οι του Μουράτ... τους πολεμιστάς επί τον πύργον τον εν τῳ λιμένι καλώς εφαρμόσαντες εκάθηντο προσδεχόμενοι πόλεμον* Δούκ. 181[24]· **β**) ταιριάζω(?): *χρυσός και λιθομάργαροι...* (παραλ. 1 στ.), *και τάξιν επαρμόζουσαν* (έκδ. *-ζουσιν*· διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 205) *προς είδος εξομπλίου* Καλλίμ. 187.

εφελκυστικός, επίθ.

Από το *εφέλκομαι* και την κατάλ. *-τικός*. Η λ. τον 5. αι. (L-S).

Που δημιουργεί σημείο προσέγγισης (μεταφ.): *έστι γάρ της εν τῳ συμβόλῳ προσθήκης εξεταστικόν ... και τών τε Γραικών προς Λατίνους και τουτωνί προς εκείνους εφελκυστικόν* Έγγρ. του 1585 (Πατρινέλης, ΕΜΑ 17, 1967, 103).

έφελος το, βλ. *όφελος*.

εφελώ, βλ. *ωφελώ*.

εφεξής, επίρρ.

Το αρχ. επίρρ. *εφεξής*.

(Με άρθρο) **1α)** (ως επιθ.) υπόλοιπος: *χωρίς οδύνης ζήσωμεν τον εφεξής-μας χρόνον* Καλλίμ. 2112· **β)** (ως ουσ.) ο ακόλουθος: *Το πλήθος το παρήγορον, οι εφεξής της κόρης ήλθον εγγύς* Καλλίμ. 1996. **2)** Το μέλλον: *ούτως εις το εφεξής προθύμως αναφέρου* Παϊσ., Ιστ. Σινά 1621.

έφεσις *η.*

Το αρχ. ουσ. *έφεσις*. Η λ. και σήμ.

(Νομ.) μεταγωγή υπόθεσης από δικαστήριο σε άλλο ανώτερο, έφεση (Η σημασ. και σήμ.): *Αι εφέσεις αι από των δικαστηρίων δύο μηνών έχουσι προθεσμίαν προς την κυρίαν* Αρμεν., Εξάβ. Α′ 4^{37}.

εφεστρίς -ίδα *η*, Δούκ. 121^{20}.

Το αρχ. ουσ. *εφεστρίς*.

1) Μανδύας: *φορέσας εφεστρίδαν εκ χειρών των ευγενίδων* Ερμον. Ψ 221. **2)** Σέλλα: *μετά εφιππίου και εφεστρίδος βασιλικής* Ψευδο-Σφρ. 448^{4}.

εφετινός, επίθ.· *ο φ ε τ ι ν ό ς· φ ε τ ι ν ό ς·*

Το μτγν. επίθ. *εφετινός*. Ο τ. *φετινός* στο Somav. (λ. *εφετινός*) και σήμ. (Δημητράκ.).

Φετινός (Η σημασ. και σήμ.): *Περί χρεώστου ενός, οπού χρεωστεί δύο ανθρώπων ενός περσινού και άλλου φετινού* Βακτ. αρχιερ. 188.

εφέτο(ς), επίρρ., Αχ. Σπαν. (Eideneier) Α 161, D 706, Διακρούσ. 86^{8}· *ο φ έ τ ο ς,* Τσιρίγ., Επιστ. 168^{16}, Έγγρ. του 1619 (Ν. Ζερβογιάννη, Αμάλθεια 4, 1973, 31), Τζάνε, Κρ. πόλ. 496^{24}· *φ έ τ ο,* Ευγ. Ιωαννουλ., Επιστ. 17^{36}, 27^{3}, 29^{9}.

Το μτγν. επίρρ. *εφέτος*, που από έκφρ. *εφ' έτος* (L-S, λ. *εφετός*). Ο τ. *οφέτος* στο κρητικό ιδίωμ. (Κοντοσοπούλου, Γλωσσογεωγρ. κρητ. 54). Η λ. και ο τ. *φέτο* και σήμ.

Αυτή τη χρονιά, φέτος (Η σημασ. και σήμ.): *ωσάν μας τά 'δειξεν εμάς εφέτος ο Θεός-μας* Σκλάβ. 140· *ετελειώθην το όνομα αυτού μηνί τω εδώ πέρυσι και εφέτο* Αχ. Σπαν. Α 286.

εφεύρεμα(ν), το, Προδρ. ΙΙΙ 332c (χφ. g) (κριτ. υπ.), Συναξ. γαδ. 21, Δούκ. 263^{11}, Ψευδο-Σφρ. 228^{32}, Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 5^{17}· *ε φ ε ύ ρ η μ α,* Προδρ. ΙΙΙ 332c (χφ. C) (κριτ. υπ.)· *'φ ε ύ ρ ε μ α,* Αξάγ., Κάρολ. Ε′, 1086.

Το μτγν. ουσ. *εφεύρεμα*. Η λ. και σε σχόλ. (L-S). Ο τ. *εφεύρημα* σε σχόλ. (L-S).

Εφεύρημα, επινόηση· τέχνασμα: *έτερα νέα εφευρέματα και μηχανάς εις πολιορκίαν εποίει* Ψευδο-Σφρ. 388^{34}· *έστι δε λίαν επαχθές και βλαβερόν τω ζώω και ολέθριον το τοιούτον εφεύρεμα* Ιερακοσ. 351^{31}.

εφευρεσιλογώ.

Από το ουσ. *εφεύρεσις* και το *-λογώ*.

Επινοώ, βρίσκω δικαιολογίες: *ωθεί γάρ κάκωσις αυτούς λιμού και ραβδισμάτων οι δ' άλλοι μάτην των βροτών εφευρεσιλογούσι πλήν εκουσίως άνθρωπος κάν τα χρηστά πραττέτω* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 361.

εφεύρεσις *η.*

Η λ. σε σχόλ. (L-S). Η λ. και σήμ.

Επινόηση: *Την δέ τέχνην κι εφεύρεσιν ο κάθε είς ετήρει* Κορων. Μπούας 61.

εφευρετής ο, Ερμον. Ε′ 322· *'φ ε υ ρ ε τ ή ς,* Αξαγ., Κάρολ. Ε′ 1316.

Το μτγν. ουσ. *εφευρέτης*. Η λ. και σε σχόλ. (Steph. Θησ.).

Που επινοεί, που ανακαλύπτει· που μηχανεύεται κ.: *πάντων κακών εφευρεταί, πάντων κακών εργάται* Μανασσ. Χρον. 5729· *μηχανεμένε, εφευρετά, αδικοδολοπλόκε* Φλώρ. 733.

εφεύρημα το, βλ. *εφεύρεμα(ν)*.

εφευρίσκω, Καλλίμ. 2568, Ιερακοσ. 404^{5}, 503^{13}, Διγ. (Trapp) Gr. 2132, 2678, Ερμον. Ε 228, Ω 10, Βίος Αλ. 709, 1094, 1396, 1955, 2152, 4021, Συναξ. γαδ. 151, Συναξ. γυν. 22, Παϊσ. Ιστ. Σινά 286.

Το αρχ. *εφευρίσκω*.

1) Βρίσκω: *ως δ' ουδέ ράβδον εφευρείν ο τάλας ηδυνήθην απαίρω το σκουπόρραβδον* Προδρ. Ι 172· *ο λούριξ ... εφευρέθη λάρνακος τινός γάρ έσω* Ερμον. Δ 164· *ζητώ την κόρην εφευρείν, και τίς την κόρην είδεν* Καλλίμ. 2560· *νεάνιδες... αίτινες εφευρέθησαν εκεί εντεθαμμέναι* Παϊσ., Ιστ. Σινά 2243. **2)** Ανακαλύπτω· επινοώ: *Ο νούς-του ο υψηλότατος ευθύς τρόπον εφεύρε* Κορων., Μπούας 60· *εφεύρε τρόπον και σκοπόν* Καλλίμ. 2262· *Αρξάμενος δέ μάχεσθαι και αντιμάχεσθαι και πολεμικάς μηχανάς εξετάζειν και εφευρίσκειν* Δούκ. 53^{27}.

εφηβότητα *η.*

Από το ουσ. *έφηβος* και την κατάλ. *-ότητα* (Για τη λ. βλ. Steph., Θησ.).

Εφηβεία: *ο επίτροπος επιτροπεύει μέχρι...του ελθείν εις εφηβότηταν οι παίδες* Ελλην. νόμ. 569^{26}.

εφήγ- και **εφηγ-,** βλ. *αφήγ-* και *αφηγ-*.

εφημερεύω· *ε φ η μ ε ρ ε ύ γ ω,* Έγγρ. του 1643 Vinc. (Θησαυρ. 4, 1967, 62)· *'φ η μ ε ρ ε ύ γ ω.*

Το μτγν. *εφημερεύω*.

1) Επιβλέπω, εποπτεύω: *οδιά να πάγει να κατοικήσει εδεκεί να το εφημερεύγει* (ενν. *το μοναστήρι*), *να το γουβερνάρει* Έγγρ. του 1643 (Vinc., Θησαυρ. 4, 1967, 61)· *λέγουσι, δέσποτά-μου, οδιά τον πνευματικόν οπού εφημερεύει το μοναστήρι πως είναι άξιος* Επιστ. Ηγουμ. 175. **2)** (Εκκλ.) είμαι εφημέριος: *και τώρα του εφημέριου το όνομα σας λέγω: Παπά Αντώνη τόνε λέν αυτόν που 'φημερεύγει* Διήγ. ωραιότ. 569.

εφημερίζω.

Από το επιθ. *εφήμερος* και την κατάλ. *-ίζω*.

Επαγρυπνώ· επιβλέπω: *«από αυτό κατεβάζουν το φαγί των πατέρων οπού κάθονται κλεισμένοι μέσα εις τον ναόν του Αγίου Τάφου και εφημερίζουν»* Καλούδ., Προσκυν. πς′· *«κάθονται διαφορετικές φυλές, οι οποίες έχουν και κληρικούς και εφημερίζουν»* Καλούδ., Προσκυν. ριθ′.

εφημέριος, επίθ., Επιστ. Ηγουμ. 175^{54}, Βλαστού, Επιστ. 177^{9}, Διήγ. ωραιότ. 568· *ι φ ο υ μ έ ρ ι ο ς,* Έγγρ. του 1645 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 30^{9}).

Το αρχ. επίθ. *εφημέριος*.

Καθημερινός: *εφημερίους τε ποιών θυσίας υπέρ παίδων* Μανασσ., Ποίημ. ηθ. 36.

Το αρσ. ως ουσ. (εκκλ.) **α)** εφημέριος: *εγώ έφθασα τους γέροντες εδώ στην Βενετίαν,*

όντας εδώ εφημέριος 'ς τούτην την εκκλησίαν Λίμπον. Επίλ. 10· **β**) επόπτης: *διά ταύτην την σεμνότητα και τετιμημένην ζωήν οπού κάμνει είναι εφημέριος ανάμεσον και εις τα άλλα μοναστήρια τα γυναίκια* Βλαστού, Επιστ. 177[15].

εφήμερος, επίθ.

Το αρχ. επίθ. *εφήμερος*.

Καθημερινός: *τον εφήμερον άρτον μόλις ευρείν δύναται* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 15[18]· *ανάτρεφε αυτούς (τας εχίνας) σαρκικώς μέν πορίζων αυτοίς την εφήμερον τροφήν* Φυσιολ. (Zur.) XXVIII 3[10].

εφήμη η, βλ. *φήμη*.

εφημισάρικος, επίθ.

Από την έκφρ. *εφ' ημισείας* (Βλ. Κουκ., ΒΒΠ Ε' 285).

Που ανήκει εξ ημισείας σε δύο πρόσωπα, μεσιακός: *άκτος εκδόσεως αμπέλιον εφημισάρικον* Έγγρ. του 12. αι. (?) (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 620[19]).

[**εφια** η, βλ. *αίφνια*].

έφιμον το, βλ. *έθιμον*.

εφίορκ- και **εφιορκ-,** βλ. *επίορκ-* και *επιορκ-*.

εφηρ-, βλ. *αφουκρ-*.

εφοδιάζω.

Το αρχ. *εφοδιάζω*.

(Μεταφ.) παρέχω σε κάπ. κ., εφοδιάζω κάπ.: *εφοδιάσας τοίνυν ο γέρων τον Αθανάσιον τας ιεράς αυτού ευχάς* Βίος οσ. Αθαν. 248· *υποτάξας γούν τοις πάσιν και καλώς εφοδιάσας, υπεχώρησεν εκείθεν* (παραλ. 1 στ.) *ο σοφώτατος ο γέρων* Πτωχολ. α 962.

εφοδος η, Διγ. Ζ 3521, Ωροσκ. 42[18].

Το αρχ. ουσ. *έφοδος*.

1) Ερχομός· είσοδος: *τούτων τε διά παντός την έφοδον ετήρουν* Διγ. Ζ 3352· *την μετάθεσιν της ζωής υμών εις την του χρόνου φυσικήν έφοδον αναθήσαντες* Θεολ., Τζιρ. 358[3]. **2**) Επίθεση: *την γενομένην εις ημάς έφοδον Αλεξάνδρου διά γραφής, ώ βασιλεύ, ποιήσαντες γνωστήν σοι* Βίος Αλ. 3165· *η κατά της Κωνσταντινουπόλεως των ασεβών έφοδος και από ταύτην πάλιν η πολιορκία και η αιχμαλωσία και τοιαύτη και τοσαύτη συμφορά ημών* Ψευδο-Σφρ. 318[36].

εφοπλίζω.

Το αρχ. *εφοπλίζω*.

(Ενεργ. και μέσ.) οπλίζω: *προσκαλέσας τους αυτού παίδας και ταγματάρχας πλουσίως εφοπλίζεται κατά του πρεσβυτέρου* Πρέσβ. ιππ. 54· (μεταφ.): *μέγας εφώπλιζε θυμός, άμφω τας στρατάρχίας* Μανασσ., Χρον. 6563.

εφορεύω.

Το αρχ. *εφορεύω*.

1) Επιβλέπω: *η βασιλεία-μου έχει θέλημα και διορίζεται διά του παρόντος προστάγματος ίνα κρατή και εφορεύη...την σεβασμίαν μονήν της βασιλείας-μου* Βασιλ. διάτ. 14. αι. (Σάθ., ΜΒ Ϛ' 648[5]). **2**) (Εκκλ.) εκτελώ χρέη επισκόπου: *εφορεύοντος του κυρίου Ιωάννου του Γριμπέτου* Σεβήρ., Ενθυμ. 28[5].

εφορκιστής ο.

Από το *εφορκίζω* (Βλ. Δημητράκ.). Η λ. τον 4. αι. (Lampe, Lex., λ. *επορκιστής*).

(Πιθ.) ιερέας που ετοιμάζει τους κατηχούμενους γιά το βάπτισμα: *περί εφορκιστών* Βακτ. αρχιερ. 152.

[**εφταξουσάτος,** επίθ. να προστ. στην οικεία θέση υποθ. λ. *αυτεξουσάτος* με τ. *εφταξουσάτος*, Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gemert) 87 (έκδ. *φταξουσάτη* στην εκφορά *είμαι φταξουσάτη*, όπου διορθώσ. *είμ' εφταξουσάτη*· βλ. αυτ. κριτ. υπ.). Η λ. από το επίθ. *αυτεξούσιος* με επίδρ. επιθ. σε *-άτος*. Η σημασ. = αυτεξούσιος (Βλ. και v. Gemert, ό.π., σελ. 241-2)].

εφταξούσιος, επίθ., βλ. *αυτεξούσιος*.

εφτιάνω, βλ. *φτιάνω*.

εφυπνώ.

Από την πρόθ. *επί* και το *υπνόω* (Βλ. Steph., Θησ., λ. *εφυπνόω*).

Κοιμάμαι μαζί με κάπ.: *υπνοίς· εφυπνοί και το της αύρας γένος· πηγαί μόναι νυν εγκελαρύζουσί-σοι* Ευγεν., Δρόσ. Δ' 366.

έφυτον το, βλ. *έμφυτον*.

εφφάτον το.

Από το ιταλ. *effato*.

Σύσκεψη, συμβούλιο: *Ο δέ Σερμπάνος ήκουσεν, πολλά εσυλλογάτον, με όλους-του τους άρχοντας εμπήκεν στό εφφάτον* Ιστ. Βλαχ. 116.

εφφέττο το.

Το ιταλ. *effetto*.

Αποτέλεσμα: *ο οποίος άνωθε Ιαννούλης διά εφφέττο της ευλαβείας οπού έχει να κυβερνήσει την ψυχήν-του* Έγγρ. του 1669 (Κατσουρ., ΕΕΚυκλ.Μ 7, 1968, 261).

εχ, προθ., βλ. *εκ*.

εχδ-, βλ. *εκδ-*.

έχει το, Σπαν. (Μαυρ.) Ρ 422, Ασσίζ. 109[17], 233[11], Ιμπ. (Legr.) 949, Μαχ. 436[14], Χούμνου, Κοσμογ. 1120, Ρίμ. θαν. 10, 25, Αλ. Κύπρ. 1740, Ερωφ. Δ' 559, Φορτουν. (Vinc.) Ε' 189, Διήγ. ωραιότ. 531, Ροδινός Νεόφ., Περί ηρώων (Κουρν.) 226, Λεηλ. Παροικ. 631· *έ χ ε ι ν,* Χούμνου, Κοσμογ., 760, 900, 1656, 1678.

Το απαρέμφ. του *έχω*. Η λ. και σημ. (Πβ. Βαγιακάκ., Αθ.60, 1956, 305 και Dölger, ΕΕΒΣ 23, 1953, 63).

α) Περιουσία (Η σημασ. και σήμ., Andr., Lex., λ. *έχειν*): *Το έχει-μου και τη ζωή, την ψυχή και το κορμί-μου* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 93· *το έχει-σου, τα πλούτη-σου και κάθα πράμαν άλλο* Φορτουν. (Vinc.) Ε' 111· *και θέλεις αναστήσει τέκνον διά το έχειν-σου, να το κλη-*

ρονομήσει Χούμνου, Κοσμογ. 936· **β)** πλούτος (μεταφ.): *με της φιλίας τα έχει* Φαλιέρ., Ιστ. (v. Gem.) 438.

εχειν το, βλ. *έχει.*

εχένταυρος ο.

Από τα ουσ. *έχις* και *κένταυρος* ή το *κένταυρος* με επίδρ. του *έχις.*

Είδος θαλασσινού κενταύρου(?): Φυσιολ. (Legr.) XX.

έχερον το, βλ. *άχυρον.*

εχθές, επίρρ., βλ. *χθες.*

εχθισμένος, μτχ. επιθ.

Από το *εχθίζομαι,* που απ. τον 9. αι. (L-S).

Μισητός: *Νυκτόμερο λογίζομαι τον πικραμένον κόπον και την ανάγκην της ψυχής εις εχθισμένον τόπον* Ριμ. θαν. 4.

εχθοδοπούμαι.

Το αρχ. *εχθοδοπέω.*

Πιάνω έχθρα: *μήλιά τινα της μονής ζητήσας παρ' αυτού και μή τυχών εχθοδοπείται* Ευγ. Ιωαννούλ., Επιστ. (Γριτσόπ.) 6[32].

έχθρα η, Σπαν. Α 322, 582, Διδ. Σολ. Ρ 75 (έκδ. *εχθρά* από μετρ. αν.), Διγ. (Trapp) Gr. 3338, Ερμον. Ω 12, 69, Χρον. Τόκκων 1043, Μαχ. 80[7], 180[6], Δούκ. 157[21], 181[1], Σφρ., Χρον. μ. 100[30], Θησ. Β' [45[5]], Γ' [65[8]], Χρον. σουλτ. 68[2], Παλαμήδ., Βοηβ. 437, Σουμμ., Ρεμπελ. 193, Βακτ. αρχιερ. 168, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1294]· *έ κ θ ρ α,* Χρον. σουλτ. 43[13]· *έ χ ι θ ρ α,* Αποκ. Θεοτ. Ι 173.

Το αρχ. ουσ. *έχθρα.* Για τον τ. *έκθρα* βλ. Δημητράκ. Η λ. και σήμ.

Απέχθεια, αποστροφή (Η σημασ. και σήμ.): *να σύρνωμεν φουσάτον όσον ειπείν προς πόλεμον, προς μάχην και προς έχθραν* Καλλίμ. 972· *το της φιλίας γλυκύ εις έχθραν πικρίας κατηντηκός* Δούκ. 231[3]· *ά θέλεις την αγάπη-μου σ' έχθρα να μή γυρίσω* Φορτουν. (Vinc.) Α' 62.

εχθραίνω, Μανασσ., Χρον. 6553, Ερμον. Ι 148, Λίβ. Ρ 708, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών τπς'.

Το αρχ. *εχθραίνω.*

(Ενεργ. και μέσ.) εχθρεύομαι, μισώ κάπ.: *να έχεις φίλους τους καλούς, τους δε κακούς μή εχθραίνεις* Σπαν. (Λάμπρ.) Vα 196· *αλλά και οπού σε εχθραίνονται, εύχου και υπέρ εκείνων* Λίβ. Ν 857.

εχθρεύω, Ιατροσ. 20[85], Λίβ. Esc. 997, Θησ. Β' [58[4]], Γ' [66[2]], Αλεξ. 830, Πικατ. 356, Αιτωλ., Μύθ. 26[1], 131[9], Αιτωλ., Βοηβ. 308, Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 457, Ερωφ. Δ' 290, Πιστ. βοσκ. IV 3, 26 (έκδ. *εκθρεμένα·* διορθώσ.), Παλαμήδ., Βοηβ. 36, 1128, Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [744], χορ. α' [61], Δ' [150], Λεηλ. Παροιμ. 551· *ε χ θ ρ ε ύ γ ω,* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [549]· *ο χ θ ρ ε ύ γ ω,* Ερωτόκρ. Β' 1850, Ε' 1344, Ροδολ. Α' [28], Β' [21, 495]· *ο χ θ ρ ε ύ ω,* Ερωφ. Ε' 487, Πιστ. βοσκ. III 1, 79 (χφ. *το θρεμμένον·* έκδ. *το χθρεμένον*), Ροδολ. Α' [12], Σουμμ., Παστ. φιδ. Α' [853, 1147], Γ' [1038],

Δ' [1401], Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. β' 175, Τζάνε, Κρ. πόλ. 457[11]· *ο χ τ ρ ε ύ ω,* Χρον. Μορ. Ρ 4169, Πεντ. Έξ. XXIII 22, Σουμμ., Ρεμπελ. 169· *'χ θ ρ ε ύ ω,* Θησ. Ζ' [30[3]], Κορων., Μπούας 98, Πιστ. βοσκ. Ι 3, 204, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [280]· μτχ. *ο κ τ ρ ε μ έ ν ο ς* Μαχ. 648[19]· *ο χ ρ ε μ έ ν ο ς,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 208[1].

Το μτγν. *εχθρεύω.* Ο τ. *οχτρεύομαι* στο Δημητράκ. (λ. *εχθρεύομαι*).

Α' (Ενεργ.) διάκειμαι εχθρικά προς κάπ.: *Μα 'γώ θωρώ πως οι καιροί πλιά οχθρεύγουν ογιά σένα* Ερωτόκρ. Γ' 121· *ηθέλησα να εχθρευτώ με μεγαλύτερόν-μου* Αιτωλ., Βοηβ. 120.
Β' (Μέσ.) εχθρεύομαι, μισώ, αποστρέφομαι: *να ενωθούσιν ενομού και όρκους να ποιήσουν τον δούκα να εχθρεύονται πάντα εις την ζωήν-τους* Χρον. Τόκκων 1031.

Η μτχ. ως επίθ. = **α)** εχθρικός: *επήραν θάρρος περισσόν τότε οι οχθρεμένοι οι Τούρκοι* Τζάνε, Κρ. πόλ. 310[7]· **β)** μισητός: *τ' άτυχό-μας ριζικό τόσα πολλά εχθρεμένο* Ερωφ. Δ' 290· *ώρ' αγαθή και ταπεινή κι' ώρ' εχθρεμένη* Σουμμ., Παστ. φιδ. χορ. α' [39].

εχθρή η, Μαχ. 546[30], Θησ. Δ' [65[6]], Κυπρ. ερωτ. 9[6], 25[5], 79[2], 103[30]· *ο κ ο υ θ ρ ή,* Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [577].

Το θηλ. του *εχθρός.*

Εχθρά: *Κριτής για μέναν άδικος εγίνης, αφόν εμέν που σ' ακλουθώ παιδεύγεις και της εχθρής-σου πλάσιν δεν εγγίζεις* Κυπρ. ερωτ. 10[11].

έχθρητα η, Θησ. Β' [10[3]], Ζ' [27[3]], Βεντράμ., Γυν. 10, Αιτωλ., Μύθ. 2[50], Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 405, Ερωφ. Δ' 500, Παλαμήδ., Βοηβ. 416, 728, Σταυριν. 1280, Σουμμ., Ρεμπελ. 185, Ροδολ. Α' [410, 728], Ε' [48], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [549], Αγαπητ., εις αγ. Δέκα 315, Φορτουν. (Vinc.) Ιντ. α' 113, 115, γ' 112, Ζήν. Πρόλ. 120, Τζάνε, Κρ. πόλ. 571[23], Τζάνε, Φυλλ. ψυχ. 362, 529· *έ χ ρ η τ α,* Τζάνε, Κρ. πόλ. 513[1]· *έ χ θ ρ η τ α,* Δεφ., Λόγ. 156, Πανώρ. Πρόλ. 59, Δ' 372, Ερωφ. Ιντ. α' 35, Παλαμήδ., Βοηβ. 416, 1314, Ερωτόκρ. Α' 5, 2015, Β' 320, 1882, 2371, Γ' 169, 182, 999, Δ' 360, 403, 853, Ε' 1308, Στάθ. (Martini) Ιντ. β' 90, Ζήν. Πρόλ. 12, Β' 122, 367, Γ' 200, Δ' 8, 321, κ.α.

Από το ουσ. *έχθρα* και την κατάλ. -*ητα* αναλογ. προς τα ουσ. σε -*τητα.* Τ. *έχτρητα* και σήμ. στον Πόντο (Παπαδ. Α., Λεξ.) και στην Κρήτη (Παγκ., Ιδίωμ. Κρ.). Ο τ. *όχθρητα* στο Somav. Η λ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Δημητράκ.).

Έχθρα, μίσος: *η κόρη-μου να με κρατεί σ' έχθρητα και σε μάχη* Φορτουν. (Vinc.) Δ' 462· *έχει τον ήλιο μ' όχθρητα στο σκότος-του χωσμένο* Ερωτόκρ. Ε' 1236· *πιλαλούσιν τα φαριά με όχθρηταν μεγάλη* Ιμπ. (Legr.) 456.

εχθρία η, Θησ. Β' [30[2]], Θησ. (Schmitt) 337 VII 12, Ζήνου, Βατραχ. 315, Σουμμ., Ρεμπελ. 182· *ε χ θ ρ ι ά,* Κυπρ. ερωτ. 153[9]· *ε χ ρ ί α,* Π. Ν. Διαθ. φ. 260α, 28 (έκδ. *εχθρία·* διόρθ. Κριαρ., B-NJ 10, 1934, 402, σε *εχρία*)· *ο χ θ ρ ι ά,* Θησ. (Foll.) Ι 28· *ο χ τ ρ ι ά,* Πεντ. Αρ. XXXV 21.

Το μτγν. ουσ. *εχθρία.* Ο τ. *εχθριά* στον Κατσαΐτ., Θυ. Γ' 336, Ε' 588.

Έχθρα, μίσος: *το χώμα νά 'ναι βρώση-του, άνθρωπος η εχθριά-του* Χούμνου, Κοσμογ. 94· *Του Βλάχου μάχη και κακιά κι' οχθριά μεγάλην έχει* Ερωτόκρ. Δ' 1385.

έχθρισσα η, Ευγέν. 720, Σουμμ., Παστ. φιδ. Γ' [1328], Ε' [1646]· *ό χ θ ρ ι σ σ α,* Σουμμ., Παστ. φιδ. Β' [732], Γ' [577, 1355], Δ' [1095].

Το θηλ. του *εχθρός.*

Εχθρά: *Μάκρυνε τώρα όσον μπορείς ώστε στην έχθρισσά-σου* (έκδ. *την εχθρησά-σου·*

διορθώσ.· πβ. και Guarini, Pastor fido IV 4) *τον νόμον να 'νεργήσουσι, ως είν' η πεθυμιά-σου* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [567].

εχθρός ο, Σπαν. Ό 29, Βέλθ. 1070, Διήγ. Βελ. Neap. 186, Αχιλλ. Ν 1608, Θησ. Πρόλ. [142], Β' [13], Χούμνου, Κοσμογ. 611, Έκθ. χρον. 24^{1}, Κορων., Μπούας 14, 23, 50, 60, 62, 124, 127 δίς, Πένθ. θαν.^{2} 425, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. - v. Gem.) 72, 213, Αχέλ. 1678, Ερωφ. Α' 269, 352, 358, Ιντ. α' 29, Β' 420, Γ' 27, 69, Ιντ. γ' 93, 96, Δ' 498, 508, 519, 526, 572, 577, Παλαμήδ., Βοηβ. 604, 609, 699, Ιστ. Βλαχ. 2499 [= Γέν. Ρωμ. 121], Διγ. Ανδρ. 373^{2}, Συναδ., Χρον. 22, Ζήν. Δ' 219, Διακρούσ. Πρόλ. 70^{75}, Διακρούσ. 101^{12}, 113^{6}, Τζάνε, Κρ. πόλ. 201^{16}, 224^{30}, 229^{19}, 255^{25}, 244^{21}, 256^{26}, 392^{4}, κ.π.α.· *ε κ θ ρ ό ς*, Χρον. σουλτ. 38^{1}, 41^{7}· *ε κ ο υ θ ρ ό ς*, Ροδολ. (Μανούσ.) Δ' [200]· *ε χ ρ ό ς*, Ασσίζ. 335^{17}, Λεηλ. Παροικ. 516· *ε χ τ ρ ό ς*, Χρον. Μορ. Η 3113, 3257, 3357, 4756, 5221, 5397, 5435, 6139, 6186, 6595, 6636, Χρον. Μορ. Ρ 3977, 6137· *ο θ ρ ό ς*, Πανώρ. Β' 362 (χφ. D) (κριτ. υπ.)· *ο κ θ ρ ό ς*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 314^{14}· *ο κ ο υ θ ρ ό ς*, Ροδολ. Α' [167, 295, 648], Ε' [13, 28, 305, 449], Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [231, 232], Τζάνε, Κρ. πόλ. 358^{5}, 392^{22}, 474^{19}, 485^{23}· *ο κ τ ρ ό ς*, Μαχ. 628^{12}, 658^{24}· *ο χ ε θ ρ ό ς*, Τζάνε, Κρ. πόλ. 353^{8}· *ο χ θ ρ ό ς*, Κορων., Μπούας 150, Πανώρ. Β' 362, 397, Γ' 331, Ε' 206, Ερωφ. Ιντ. γ' 12, Δ' 665, 685, 748, Ιντ. δ' 31, 117, Ερωτόκρ. Α' 355, 1688, 1793, Β' 791, 953, Γ' 135, Δ' 880, Ευρετ. Ερωτοκρ. (768^{366}), Στάθ. (Martini) Α 84, Ιντ. α' 24, 38, Γ' 301, Ιντ. κρ. θεάτρ. Α' 13, 165, Ζήν. Πρόλ. 87, Β' 370, Ε' 7, 348, Τζάνε, Κρ. πόλ. 411^{26}, κ.π.α.· *ο χ ο υ θ ρ ό ς*, Π. Ν. Διαθ. φ. 335β22, Ερωτόκρ. Δ' 570, Φορτουν. (Vinc.) Β' 318, Δ' 168, 214, Τζάνε, Κρ. πόλ. 288^{5}, 303^{10}, 313^{13}, 368^{20}, 369^{12}, 371^{22}, 377^{21}, 380^{9}, 390^{26}, 406^{24}, 407^{18}, 436^{24}, 498^{8}, 525^{25}, 574^{15}· *ο χ τ ρ ό ς*, Χρον. Μορ. Ρ 1131, Πεντ. Έξ. XXIII 4, Λευιτ.XXXI 36, Αρ. Χ 9, XIV 42, XXIII 11, XXIV 10, 18, Δευτ. Ι 42, XII 10, XX 3, XXI 10, XXIII 10, XXVIII 7, 31, 48, 53, 55, 57, 68, XXX 7, XXXII 31, 42, XXXIII 27, 29 κ.π.α.· *'χ θ ρ ό ς*, Κορων., Μπούας 67, 86, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk.-v. Gem.) 213.

Το αρχ. ουσ. *εχθρός*. Ο τ. *οχθρός* στο Du Cange. Βλ. και Ξανθουδίδη [Ερωτόκρ., σ. 647]. Για τον τ. *οχουθρός* βλ. Ξανθουδίδη, ό.π. Για τον τ. *οχτρός* βλ. Λωρεντζ., Αθ. 16, 1904, 220. Η λ. και οι τ. *εχτρός* και *οχτρός* και σήμ. (Δημητράκ., λ. *εχθρός* και *οχτρός*).

Εχθρός, πολέμιος, αντίθετος (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 3 και λ. *οχτρός*): *απού τριγύρου τους εχθρούς είχαμε στα τειχιά-μας* Ερωφ. Δ' 569· *δυό βασιλιάδες πού 'σανε πάσα καιρόν εχθροί-σου* Ερωφ. Δ' 482· *πως οχθρός δέ γίνεται φίλος να μ' αρμηνέψεις* Ερωφ. Δ' 696· *σύ ως οχθρός μές στην καρδιά σκληρά μ' έχεις σφαμένο* Ερωτόκρ. Α' 408.

εχθρωδώς, επίρρ., Δούκ. 245^{5}, Ψευδο-Σφρ. 366^{4}.

Το μτγν. επίρρ. *ε χ θ ρ ω δ ώ ς*.

Εχθρικά: *ο δέ όφις εχθρωδώς τοις νεοσσοίς αυτού* (ενν. *του πελεκάνου*) *διάκειται* Φυσιολ. (Zur.) VIII 4^{2}· *εξαιτιώνται και λέγουσιν ούχ ότι εχθρωδώς έχουσι κατ' εμού* Ψευδο-Σφρ. 288^{20}.

εχθρωμένος, μτχ. επίθ., Πιστ. βοσκ. III 8, 31 (έκδ. *και χθρωμένον*), III 9, 65, Ροδολ. (Μανούσ.) Γ' [517]· *ο χ θ ρ ω μ έ ν ο ς*, Σουμμ., Παστ. φίδ. Α' [1219]· *'χ θ ρ ω μ έ ν ο ς*, Πιστ. βοσκ. III 8, 74.

Από το *εχθρεύομαι*.

Μισητός: *χαρά στα γηρατειά, χαρά στη νιότη δίχως την εχθρωμένη αυτή τη φτώση, γεμάτη από φαρμάκια και πρικότη* Ερωφ. Β' 489.

έχιδνα η, Μανασσ., Χρον. 3770, 6512, Καλλίμ. 2335, Φυσιολ. (Legr.) 426, Φυσιολ. 347^{10}.

Το αρχ. ουσ. *έχιδνα*.

1) Οχιά: *Η έχιδνα έχει από τα μέσα και κάτω μορφήν κροκοδείλου* Φυσιολ. Β 1^{1}. **2**) (Μεταφ.) κακός, δόλιος: *δόλω κακίστης γυναικός, εχίδνης μοιχαλίδος* Μανασσ., Χρον. 1468.

έχιδνος η, Φυσιολ. (Zur.) XVII 2^{14}.

Το ουσ. *έχιδνα* με αλλαγή γένους.

Οχιά: *Ούκ έπεισαν αυτούς τους αμνήμονας, αλλ' αυτοί όν μέν απέκτειναν, οι δέ ελιθοβόλησαν ως η έχιδνος ποιεί* αυτ. XVII 3^{12}.

εχιδνότοκος, επίθ.

Από τα ουσ. *έχιδνα* και *τόκος* (*τίκτω*). Η λ. τον 9. αι. (Sophocl.).

Που γεννιέται από οχιά: *η γάρ νηδύς ερράγη και γόνος εχιδνότοκος εξέθορεν εκείθεν* Μανασσ., Χρον. 4196.

εχιδνώδης, επίθ.

Από το ουσ. *έχιδνα* και την κατάλ. *-ώδης*. Η λ. σε σχόλ. (Steph., Θησ.).

Δόλιος, κακεντρεχής: *ο δ' εχιδνώδης Φαραώ, το της κακίας θρέμμα* Μανασσ., Χρον. 1030.

έχιθρα η, βλ. *έχθρα*.

εχίνα η, Φυσιολ. (Zur.) XXVIII 3^{7}· *έ χ ι ν α*.

Το θηλ. του ουσ. *εχίνος*.

Σκαντζόχοιρος: *όταν γεννήσει η εχίνα απέρχεται* XXVIII 3^{2}· (μεταφ.): *σύ ούν, πολιτευτά ... μή αφήσεις την έχινα, το πνεύμα-το πονηρόν, αναβήναι επί την καρδίαν-σου* αυτ. XXVIII 1^{8}.

εχίνος ο, η, Φυσιολ. (Zur.) XXVIII $2^{1,3}$.

Το αρχ. ουσ. *εχίνος*.

Σκαντζόχοιρος: *πορευόμενος ο εχίνος, ο όφις δερόμενος έξωθεν εν τοις κέντροις του εχίνου αποθνήσκει* αυτ. XXVIII 3^{18}· *Αι εχίνοι μόρφωσιν σφαίρας έχουσιν και ολοκέντρια εισίν* αυτ. XXVIII 1^{1}· (μεταφ.): *Και σύ, ώ πολιτευτά...πώς αφήκας τον εχίνον αναβήναι επί τον τόπον-σου και διαφθείραι-σου την καλήν πολιτείαν* αυτ. XXVIII 2^{12}.

εχνιογαμημένος, μτχ. επίθ.

Από το ουσ. *έχνος* και το *γαμούμαι*. (Για την ετυμ. βλ. Κουκ., Λαογρ. 3, 1912, 369. Απίθανη η διόρθ. του Ξανθ., Βυζαντίς 1, 1909, 368).

Που έχει συνευρεθεί με ζώα: *Πάλε ήλθεν η Πιλάταινα...* (παραλ. 1 στ.) *την ανεψιάν-της έσυρνε, την εχνιογαμημένη* Σαχλ., Αφήγ. 710.

έχνος το.

Από το ουσ. *έθνος* (Για την ετυμ. βλ. Χατζιδ., Αθ. 24, 1912, 4). Η λ. στο κρητ. ιδίωμ. (Χατζιδ., ό.π.).

Κάθε ζώο ή ζωύφιο (Για τη σημασ. βλ. Χατζιδ., ό.π. και Ξανθ., B-NJ 2, 1921, 69): *αράχνη είναι η κλωνά...* (παραλ. 1 στ.), *τούτου του έχνου* (έκδ. *ξένου*, διόρθ. Ξανθ., B-NJ 2,

1921, 69) *μιμητής ψιλό πανί θα στέσω τω στρατηγώ τες θέλησες, ως θέλω, να τες δέσω* Ζήν. Γ' 281.

εχόμενα, επίρρ.

Από το επίρρ. *εχομένως* (L-S).

Σε άμεση επαφή, σε προέκταση: *οικήσας εν τω σπηλαίω, ό ήν εχόμενα της βάσεως της κλίμακος* Βίος οσ. Αθαν. 248[3].

έχος το.

Από τον πληθ. *τα έχει* (εν. = *το έχει(ν)* κατά τα τριτόκλ. ουδ.).

Περιουσία: *εάν με διαθήκη κάμει μίαν ντονατζιόνε το έχος-του εις κανένα* Έγγρ. του 1621 (Ζερλέντη, Γράμματα Φράγκων δουκών 123).

εχρός *και* **εχτρός,** ο, βλ. *εχθρός*.

εχταμπίζομαι, βλ. *εκθαμβίζομαι*.

εχτερεμός ο, βλ. *οικτιρμός*.

εχτές, επίρρ., βλ. *χθές*.

εχτρέπω, βλ. *εκτρέπω*.

εχτύο το, βλ. *ιχθύον*.

έχω, Σπαν. Α 404, Μανασσ., Χρον. 3313, Καλλίμ. 1845, Ασσίζ. 26[2], 84[18-19], 395[26], Ελλην. νόμ. 570[12], Διγ. (Trapp) Gr. 1320, 2599, Διγ. Ζ 71, 297, 2134, 2329, 3578, Διγ. (Trapp) Esc. 487, 1284, Βέλθ. 269, 605, Χρον. Μορ. Η 1208, 5555, 8783, Αχιλλ. (Haag) 18, Αχιλλ. Ν 1616, Φλώρ. 197, 219, 1752, Ιμπ. 45, 160, Λίβ. Sc. 942, Χρον. Τόκκων 2893, 3080, Μαχ. 108[12], 526[15], Σφρ., Χρον. μ. 88[1], 102[17], Απόκοπ. 108, Διήγ. Αγ. Σοφ. 149[21], Έκθ. χρον. 12[1], Κορων., Μπούας 31, Αχέλ. 2082, Χρον. σουλτ. 63[3], 136[2], Ιστ. πολιτ. 24[11], Κυπρ. ερωτ. 105[14], 110[19], Πανώρ. Α' 171, 298, Ερωφ. Δ' 115, 310, 338, 472, Ε' 652, Βοσκοπ. 257, Ιστ. Βλαχ. 137, Διγ. Άνδρ. 363[10], 384[37], Ερωτόκρ. Α' 1145, 2188, Β' 35, 684, Φορτουν. (Vinc.) Β' 311, Γ' 124, Δ' 516, Ζήν. Α' 279, Τζάνε, Κρ. πόλ. 246[30], 513[4], κ.π.α.· παρατ. *έχα,* Ασσίζ. 165[24] (*έκεν*?), Μαχ. 12[9,24], 344[17]· μτχ. ενεστ. *έχοντα,* Ερμον., Πρόλ. 53, Βουστρ. 414, 454, 466, 468, 480, 491, 520, 530, 540, Μαχ. 165[24]· *εχόντα,* Χατζ., Διπλωματ. 70.

Το αρχ. *έχω*. Γιά την παλαιότ. και τη νεώτ. χρ., καθώς και τα γραμματικά, βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Α' 598-609 και Αθ. 13, 1911, 262-72, Ψάλτ., ΛΑ 5, 1918/20, 40-57, Κριαρ., Β-NJ 12, 1936, 51 κε., Ανδρ., ΛΔ 3, 1941, 76-8, Αθ. 51, 1941, 38-40 και Σημασ. εξ. 46, Tabachovitz, Études sur le grec, 24-5, Pern., Ét. linguist. Β' 278-9, Παπαδ. Α., ΛΔ 4, 1948, 106, Pitsilidès [Poèmes d' amour 363], Κουκ., ΕΕΦΣΠΑ, περ. β' 6, 1955/56, 259, ΒΒΠ Ϛ' 534, Πολ. Λ., Κρ. Χρ. 12, 1958, 311, Mihevc-Gabrovec, Syntaxe Moschos 129, Aerts, Periphr. 128-183 και Babiniotis, Πλάτων 22, 1970, 47-8.

1) Έχω (στη γενική έννοια και σε περίφραση με αντικ. στην αιτιατ. ή με εμπρόθ. προσδιορ.): *Θεός ο άγιος εχει περίσσια μάτια* Ιστ. Βλαχ. 430· *Τριγύρου τους εχθρούς είχαμε στα τειχιά-μας* Ερωφ. Δ' 569· *είχα-το εις τον νούν-μου πως θέλουν να έλθουν* Διγ. Άνδρ. 387[32]. **2**) Κατέχω: *παίρνοντας οι Τούρκοι το Γαλαξίδι το είχανε στην αυθεντία-τους* Χρον. Γαλαξ. 210· *έχει εις κληρονομίαν το Κουμού της Βενετίας* Χρον. Μορ. Η 2785. **3**) Κρατώ στη δικαιοδοσία-μου: *ο καθείς το αλλάγιν-του ας έχει μετ' εκείνον* Πόλ. Τρωάδ. 413. **4**) Αποκτώ: *όποιος το κάμει τάσσω-του νά'χει από μένα κι' άλλα* Ερωφ. Ιντ. γ' 82· *για νά 'χω την αντίμεψιν ετούτην από σένα;* Ερωφ. Δ' 656· *πείραν ο θαυμαστός πρώτον θλίψεως έσχε* Διγ. (Trapp) Gr. 3247· *Αφότου γάρ εκέρδισεν την Κωνσταντίνου πόλιν κι' απέρασεν στον Γαλατάν κ' είχεν την βασιλείαν* Χρον. Μορ. Ρ 3078. **5**) Μπορώ (με το *να*) (Η σημασ. και σήμ.· πβ. και Δημητράκ. στη λ. 32): *ούτε να φεύγουν είχασιν, μέλλουσιν ν' αποθάνουν* Διήγ. Βελ. 205· *τα παιδιά-του δέν έχουν να ζήσουν εις τα ξένα* Θρ. Κύπρ. Μ 527· *Σύ δέ και το κορίτσιν-σου έλθετε μεθ' ημών και θέλομεν σας δώσειν έτερον κόσμον εις το να έχετε να ζήτε* Σφρ., Χρον. μ. 118[7]. **6**) Θεωρώ (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 31): *είς εξ αυτών μ' ελάλησεν, δοκώ, τόν είχαν πρώτον* Διγ. (Trapp) Esc. 1210· *όσον σε βλέπω ότι φεύγεις, δέν σ' έχω διά άνδρα, αλλά ως γυναίκα* Διγ. Άνδρ. 389[2]· *όλοι τον επαινούσασι και το είχασι διά θαύμα* Λίμπον. 142. **7**) Πρόκειται (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 34): *Ο Αβραάμ τον Ισαάκ έχει να θυσιάσει* Θυσ[2] 598· *τον καρτερούσασι πως είχε να κατέβει απ' το παλάτι του καδή που τότες είχε ανέβει* Λίμπον. 369· *ζωή δέν έχω* = δέν πρόκειται νά ζήσω Γαδ. διήγ. 370. **8**) (Απρόσωπ.) υπάρχει (Η σημασ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 35): *διά πόθον-σου ένι το θλίβομαι και ωσάν εμέναν έχει* Λίβ. Sc. 981.

Η μτχ. ενεστ. με το σύνδ. *και* και με ρ. παρατατ. ή αορ. ή με το σύνδ. *να* και ρ. ενεστ. = με το να (και αόρ.), επειδή (κάι αόρ.): *Έχοντα και έμεινεν χήρα η κυρά η Τζαρλόττα, ο πατέρας-της επροξένησέ-την* Βουστρ. 426· *Και έχοντα να το θέλεις τ' ομολογήσειν και σού πως τό είπες με το στόμα-σου...* Βουστρ. 525· *έχοντα και ήτον κοντά το Ιεροσόλυμαν εις την Κύπρον, ήλθαν πολλοί με τες γυναίκες-τους* Μαχ. 24[7].

εψές, επίρρ., βλ. *οψές*.

εψεσινός, επίθ., βλ. *οψεσινός*.

έψημα το, Μάρκ., Βουλκ. 349[11]· *ίψημα,* Ιατροσ. κώδ. χζ'.

Το αρχ. ουσ. *έψημα*. Οι τ. και σήμ. σε ιδιώμ. (Andr., Lex. και Κουκ., ΒΒΠ Ε' παράρτ. σ. 113).

Βρασμένος μούστος, πετιμέζι (Η σημασ. και σήμ. σε ιδιώμ., Andr., Lex.): *βρέξε εις τον μούστον άμμουδα, ήγουν εις το ίψημα, και βάλε-την εις το κρασί* Αγαπ., Γεωπον. 48· *Εψήματος και τραγακάνθης αποβεβρεγμένης... και ελαίου και μέλιτος ομού μίξας... εγχυμάτιζε τον κύνα* Κυνοσ. 592[13].

εψήνω, βλ. *ψήνω*.

εψητός, βλ. *ψητός*.

εψώ.

Από το αρχ. *έψω*. Η λ. τον 6. αι. (L-S, λ. *έψω*).

Βράζω (Η σημασ. και σήμ. στην Κώ, Andr., Lex.): *σίκαλιν ήντινα και δι' ύδατος εψώντες αντί πάσης τροφής ήσθιον* Γρηγορίου, Βίος οσ. Ρωμύλ. 8[16].

εώ, βλ. *εγώ*.

εωθινόν το.

Το ουδ. του επιθ. *εωθινός* ως ουσ. Η λ. τον 9. αι. (Δημητράκ., λ. *εωθινός*).

Τροπάριο που ψάλλεται στο τέλος των αίνων (Βλ. και Παπαδ. Α., Αθ. 40, 1928, 66): *Ει δε βούλει ευρείν το εωθινόν και τον ήχον οπού τρέχει, αρίθμησον τας ημέρας από των Α-*

γίων Πάντων του περασμένου χρόνου έως την ημέραν οπού ευρίσκεσαι Γλυζωνίου Μ., Πρακτ. Αριθμ. 140.

έως, μόριο, Προδρ. ΙΙΙ 293, Ασσίζ. 212^{5}, 316^{7}, Ελλην. νόμ. 566^{3}, Ιερακοσ. 421^{27}, Ορνεοσ. αγρ. 549^{16}, Διγ. Ζ 2109, Χρον. Μορ. Η 7996, Χρον. Μορ. Ρ 3800, Φλώρ. 610, Αχιλλ. Ο 286, Φυσιολ. (Legr.) 282, Μαχ. 186^{31}, Δούκ. 221^{12}, Θρ. Κύπρ. Κ 698, Χρον. Σουλτ. 67^{29}, Ιστ. πατρ. 142^{5}, Βακτ. αρχιερ. 133, Κιγάλα, Σύνοψις Ιστοριών ξβ', κ.α.· *ή ω ς*, Διήγ. ωραιότ. 391· *ώ ς*, Εγκ. αγ. Δημ. 106^{47}, Ασσίζ. 295^{4}, Ιερακοσ. 405^{23}, 466^{24}, Διγ. (Trapp) Esc. 1307, Απολλών. 538, Αχιλλ. Ν 948, Ψευδο-Γεωργηλ., Άλ. Κων/π. 448, Παρασπ., Βάρν. C 79, Μαχ. 510^{5}, Γαδ. διήγ. (Wagn.) 486, Κορων., Μπούας 41, Φαλιέρ., Ρίμ. (Bakk. — v. Gem.) 38, Τριβ., Ταγιαπ. 231, Πεντ. Αρ. V 3, Αχέλ. 378, Επιστ. του 1504 (Hunger, Byz., 40, 1970, 364), Άλ. Κύπρ. 389, 1532, Μανολ., Επιστ. 173, Ροδολ. Αφ. [14], Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [1482], Φορτουν. (Vinc.) Γ' 112, Ζήν. Β' 331, κ.α.

Το αρχ. μόρ. *έως* (L-S, λ. *έως* Β). Ο τ. *ήως* αρχ. (L-S, ό.π.). Ο τ. *ώς* και σήμ. (Δημητράκ.). Για το σχηματ. βλ. Χατζιδ., ΜΝΕ Β', 469. Πβ. και L-S, λ. *ώς* Ad. 2. Η λ. και σήμ. (Δημητράκ.). Βλ. και *ωσάν, ωσόπου, ωσόσον, ωσόταν, ωσότι, ωσότου, ωσού, ώσποτε, ώστε.* Σε έγγρ. του 1671 (Βισβίζης, ΕΚΕΙΕΔ 12, 1965, 79^{16}) έκφρ. *έως 'φ' όρους ζωής*: παράφραση αντί *εφ' όρου ζωής* = έως το τέλος της ζωής.

Ι (Ως σύνδ. χρονικός) **Α'** Απλός **α**) μέχρι που, τώρα που, μέχρις ότου: *έως έχομε τα πλευτικά, εκεί ας απελθούμε, τα κάστρη αυτά να πάρωμε* Χρον. Μορ. Ρ 1667· *τούτο δέ έως άν εν τοις ζώσιν ο πατήρ ευρίσκεται, ουχί δέ και μετά θάνατον* Σφρ., Χρον. μ. 22^{15}· **β**) ενώ: *έως τρώγει, βρέχε εκ του ύδατος το κρέας* Ιερακοσ. 458^{8}. **Β'** (Με επίρρ.) **α**) μέχρις ότου (Η χρ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ. 1): *ούκ εξέρχομαι έως ότου να έλθεις* Ανακάλ. 114· *όταν έκοψαν τες σκαλωσίες του τούρλου, έβαλαν και εις την εκκλησίαν νερόν πολύν, έως οπού εκατέβαζε τα ξύλα και εκτυπούσαν εις το νερόν* Διήγ. αγ. Σοφ. 159^{38}· **β**) ενώ, όταν: *Περί του σκλάβου απού εποίκεν κανέναν κακόν έως οπού ήτον σκλάβος, και μετά ταύτα ελεύθερος* Ασσίζ. 153^{6}. **Γ'** (Με σύνδ.) μέχρι **α**) (με το *να*) (Η χρ. και σήμ. στην κοινή, Δημητράκ. στη λ. 1): *'ς τούτον τον λόγγον να κρυφτώ... ώς να την θανατώσουσι* Σουμμ., Παστ. φίδ. Δ' [578]· *ας μένει Απολλώνιος ημέρας προς το σπίτι έως να μάθω άσματα* Απολλών. 257· **β**) (με το *ώσπου* πλεοναστικά): *εφυλακίσαν-τους και εβλεπίσαν-τους πολλά δυνατά, έως ώσπου τους ελευθέρωσεν ο Θεός* Μαχ. 544^{27}. **ΙΙ** (Ως πρόθ.) **Α'** (με γεν. και αιτιατ.) (η χρ. με αιτιατ. και σήμ.) μέχρι **α**) (προκ. για χρόνο): *Τίς μπορεί... τον πόλεμον να μετρήσει πὄκαμεν ο Ταγιαπιέρας το ταχύ ώς της εσπέρας;* Τριβ., Ταγιαπ. 148· *μηδέν είναι τινάς απότορμος να το ανοίξει ή να το διαβάσει ώς την ημέραν της Πεντηκοστής* Μαχ. 14^{32}· **β**) (προκ. για τόπο): *εξέπεσεν ο γρίβας-μου και εχώθην έως τραχήλου* Διγ. (Trapp) Esc. 1526· *κρούν οι καμπάνες δυνατά, μαζώνουνται παπάδες και ψάλλουν έως τον ουρανόν* Σαχλ. Β' (Wagn.) Ρ 135. **Β'** (Με επίρρ. χρον., με εμπρόθ. προσδιορ.) μέχρι, ώς: *τούτο μέν εφύλαξα έως αρτίως ώδε* Διγ. Ζ 3682· *τα πράγματα απερνούσαν με ειρήνην και σιωπήν έως εις κάποιον καιρόν* Σουμμ., Ρεμπελ. 181. **Γ'** (Με το σύνδ. και ή και χωρίς αυτόν για επιδοτ. σημασ.) μέχρι και, ακόμα και: *θέλει τους κόψει όλους, έως τα βρέφη τα μικρά* Μορεζίν., Κλίνη Σολομ. 401· *Τ'Αρχιστρατήγου κάμασιν τέτοιας λογής τα τείχη που κλαύσειν τά 'θελ' εύκολα ώς κ' η κακή-τους τύχη* Αχέλ. 2029. **Δ'** (Με αριθμτ.) **α**) μέχρι, περίπου (Η χρ. και σήμ., Δημητράκ. στη λ 2.): *έως εκατόν εσέβησαν άξιοι στρατιώτες* Χρον. Τόκκων 1479· **β**) επί: *έτεροι δεκαέξι έως οκτώ φορές... γίνονται εκατόν εικοσιοκτώ* Καραβ. 496^{12}.

εωσφόρος ο, Θησ. Ζ' [100^{8}].

Το αρχ. ουσ. *εωσφόρος*. Η λ. και σήμ. στην Κρήτη (Παγκ., Ιδιωμ. Κρ. Β' 351) και στο ποντιακό ιδίωμ. (Παπαδ. Α., Λεξ.).

1) Το άστρο της αυγής, ο αυγερινός, ο πλανήτης Αφροδίτη: *ως λευκανθής αναγαλλίς έστιλβεν εωσφόρος* Μανασσ., Χρον. 126. **2**) Ο σατανάς (Η σημασ. και σήμ.): *Άλλος εις χούν κατήγετο τον Άδου και πυθμένα ως αλαζών και σοβαρός, ως άλλος εωσφόρος, ως ρήμα πέμπων βλάσφημον και κατ' αυτού του Πλάστου;* Γλυκά, Στ. 505.

ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ

ΣΤΟΝ Ε' ΚΑΙ Ϛ' ΤΟΜΟ

Πιό κάτω καταχωρίζονται προσθήκες σέ συνταγμένα άρθρα. Μερικές απ' αυτές ξεκινούν α) από πρόσφατο αξιόλογο βιβλίο του Μανόλη Χατζηγιακουμή (βλ. αρ. 2560 της βιβλιογραφίας στον τόμο τούτο) και β) από εκτενέστατο και σημαντικότατο άρθρο των Henry και Renée Kahane (βλ. αρ. 2568 της βιβλιογραφίας στον ίδιο τόμο). Καταγράφονται επίσης ορισμένα νέα άρθρα, καθώς και μερικά πρόσθετα παραπεμπτικά λήμματα. Αυτά τα άρθρα και τα παραπεμπτικά λήμματα δηλώνονται με αστερίσκο.

Παραπέμπεται ο αναγνώστης στο: Kahane, Sprache (βλ. αρ. 2568 βιβλιογραφίας του Ϛ' τόμου) προκ. για τα λήμματα: **δεσπότης,** στήλη 401, **δηνάριον,** στήλες 375-6, **διάκος,** στήλη 370, **διάκων,** στήλη 370, **διαυθέντευση,** στήλη 531, **διαυθεντεύω,** στήλη 531, **δίμιτος,** στήλη 384, **δομέστικος,** στήλη 531, **δούξ,** στήλη 401, **δραγουμάνος,** στήλη 379, **δρουγγάριος,** στήλη 514, **έγκαυστος,** στήλη 362, **εικών,** στήλες 368-9.

***εχθρός** ο, βλ. *εχθρός*.

εκκλησιάρχης ο· να προστ. ο τ. *'κκλησάρχης* με παραπ.: Πιστ. βοσκ. IV 3, 141.

εκκλησίαρχος ο· να προστ. η παραπ.: Πιστ. βοσκ. IV 3, 150.

ελεημοσύνη η· βλ. και Kahane, Sprache, στήλη 372.

ελτζής ο· να προστ.: Η λ. συχνή σε κείμενα της τουρκοκρατίας (βλ. και Θ. Παπαδόπουλλο, Δημώδη κυπριακά άσματα, σελ. 292, λ. *ελτσής*).

***εμνέγω,** βλ. *μνόγω*.

***εμοιάζω,** βλ. *μοιάζω*.

έμπιστος· να διαγραφεί η παραπ.: «Βέλθ. 824» και να γρ. «Βέλθ. 882, τ. *εμπιστός* (έκδ. *έμπιστην*)» (βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 218).

εναποφαίνω· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 217.

ενέχυρον το· για τον τ. *'νόχυρον* βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 50.

εξάμιτος, επίθ., βλ. και Kahane, Sprache, στήλη 384.

εξανθώ· βλ. και Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 113.

εξάρι το· να προστ. η παραπ.: ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 159.

εξάρτιον το· βλ. και Kahane, Sprache, στήλη 420.

εξηντάρι το· η λ. και σε κυπριακά δημοτικά τραγούδια (βλ. Θ. Παπαδόπουλλο, Δημώδη κυπριακά άσματα, σελ. 292).

έξιμο το· να προστ. η παραπ.: Κρ. συμβόλ. (Αμάλθ. 8, 1977, 371).

εξουσιαστής ο· να διορθωθεί: Λίβ. P 1370.

εξοχή η· να προστ. η παραπ.: Σοφιαν., Γραμμ. [Πόρτιος] 13.

έξω· για τη χρ. στον Καλλίμ. 1663-4 βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 186-7.

εξώπροικα τα· να προστ. η παραπ.: «ΕΑΙΕΔ 1, 1948, 159» και να παραβληθεί και το *εξωπροίκα* (Εκλογής χειρόγρ. 247[13,15]).

***εξωφωνώ.**

Από το επίρρ. *έξω* και το *φωνώ*.

Φωνάζω δυνατά: *πάλιν κινούνται τα γλυπτά, πάλιν στριγγοφωνάζουν, εξωφωνούν τα αγάλματα τά μέλλουν, θέλουν γένει* Βυζ. Ιλιάδ. 773.

***επανασπασμένος,** μτχ. παρκ., βλ. *επισπώμαι*.

επεκβαίνω· να προστ. η παραπ.: «Καλλίμ. 2147», καθώς και «Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 207».

***επιπήγνυμαι,** Λίβ. P 156 (έκδ. *υπετάγην*· διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 149 σε *επεπάγην*), Λίβ. Esc. 1047 (έκδ. *υπετάγην*· διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 155 σε *επεπάγην*), Λίβ. N 391 (έκδ. *υπετάγην*· διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 149 σε *επεπάγην*).

Το αρχ. *επιπήγνυμι*.

(Μεταφ.) «παγώνω», μένω «καρφωμένος» κάπ. (Για τη σημασ. βλ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 149): *το μέν πρώτον η γραφή ολόχαρον μ'εποίκεν και αφότου την ανάγνωσα, να είπες επεπάγην* Λίβ. N 1577.

***εραθυμώ,** βλ. *ραθυμώ*.

εργαλείον το· βλ. και Kahane, Sprache, στήλη 373.

ερημοτοπία η· πβ. «Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 155».

ερωτοδήμιος ο· μάλλον απίθανη η διόρθ. Χατζηγιακ., Δημώδη Α' 107, του *αδιάκριτους* του παραθέματος σε *αδικόκριτους* (βλ. ά. *αδιάκριτος*).

ευνούχος ο· βλ. και Kahane, Sprache, στήλες 401-2.

Η ΕΚΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΑΥΤΟΥ, ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤ. ΚΑΙ ΙΩΑΝΝ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΣΕ ΔΥΟ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΑΝΤΙΤΥΠΑ, ΑΡΧΙΣΕ ΤΟΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 1978 ΚΑΙ ΤΕΛΕΙΩΣΕ ΤΟΝ ΙΟΥΝΙΟ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Διευθύνσεις:

Ε. Κριαράς, Αγγελάκη 1, Θεσσαλονίκη
Τυπογραφεία Στ. και Ιωάνν. Σφακιανάκη, Μητροπόλεως 102, Θεσσαλονίκη